

SRI
SRUNGARA KADAMBARI

BY

Chintalapalli NARASIMHA SASIRE GARU

Senior Lecturer, Paddit, Municipal High School, Bellary

Published

With the gracious help of

Captain Sir The Raja of Venkatagiri,

K. C. L. M. C. A. C. (H)

(20th Generation)

Printed at

MAHENDRA PRESS,

MADRAS

1926

1st Rights Reserved

శ్రీశృంగారకాదంబరి.

బహదరువారు సంతరించిన శృంగారవదనరత్నాన్ని ధరించి సుందరి శిశిరంధ్ర భాషాం
తరీకరణవిషయ్యుడై స్థావరం బద్దానిని నున్నప్పుడంతయు దానిని గుటలు, నది నా
యుద్యమంబు నెఱవేర్చుట దని తలచి మగీయ నొప్పున ను విచారించి యా
గాముల నారయక యవిచారమూఢుండైన దాని కియ్యనాని కోరినోష్టిం గలిగి
గృహంబునకుం జని సాయంతనాహ్నికంబుల గీర్చుకొని శ్రమించియుండ
నామధ్యాహ్నంబున జరిగిన వినోగగోష్ఠీప్రసంగంబు చిత్తంబు హల్చుటకు నాసం
బున నిట్లని వితర్కించితి.

సీ. కావ్యప్రసంగంబుకడఁ గానఁగా లేదు సారీ కథావంశంబు కలుపి నీకు
శబ్దసమయ హేతుశాస్త్రవాసన లేదు సడలంపుటకు ధిఁ కదన నీకు
ఛందోవిశేషంబు కచవిఁ గానఁగా లేదు కళలసాం గియ్యఁ కదన నీకు
పూర్వవీంద్రులపాలు పెలుంగఁగ లేదు భాగ్యంబుల్లే కదన నీకు

తే. పడయఁగా లేదు బహుపదపాటవంబు
తెలియఁగా లేదు నౌపతి కెన్ను సుంత
నేర్వఁగా లేదు సందర్భనిఘటతయును
నెటుల నెఱవేర్తు వీరియభీష్టింబు?

ఉ. ఎక్కడ భట్టబాణకవి, యెక్కడ దత్తమహానుజు, కవి నీ
జొక్కబుధోత్తముల్ గనముఁ కబోవ్వి నావలయు బద్ధింపవలె
తక్కక యుండఁ, దత్కృతినెఁ కజ్జలు మెచ్చునెఁ దెల్లగీలు దా
నెక్కడ, నెట్టికార్యమన కీకొనితిం గట! మందలంబుల్లే.

ఉ. ఒక్కొక్కభాషకుం గలుగు నొక్కొక్కసాంపును నింపు మెచ్చును
జిక్క విఁకొక్కభాష కవి సిద్ధము; ప్రాస బటన్న మాత్రమే
యొక్కడే మానవుల్ పశువు; యింక, భేదము వాని గెంకిరి
నిక్క మెలుంగఁగా వలయు నేర్పరయకొని వీని లన్నిటికె.

క. ఆయాభాషకు ననుసగు, నాయాపోకల నెఱింగి యర్థవిధముఁ
బోయినకవిత నునోజ్ఞము; బోయకుం దగు భాషాముఖంబు నెఱవలె కనుక.

క. చేపలగుడులను గ్రాటను, దోపిదగతి నుడులగుదుఁ కదోపిద గవినె
భూపతులు కవులు మెత్తురె, కవులు గవవులును గాని కవలె సవనె
మ. తలమే నాకిది! మిశ్రశిష్యులప్రమాదం బేగతిం దీర్చు నీ
దలకొంటి న్నద యేత మెత్తజలధిక దర్పించి యింకెన్నో!

శిలారూపం గలది మునుపటి కంటే నేటికంటే మునుపటి నా
 లుగలదిగా భావించవలసిందిగా కోరుతున్నాను. • భావించండి. - ధర్మము

.. 000.

[illegible]

ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಿ ದೇವಿ ಮಠ, ತುಮಕೂರು - ೫೨೨ ೭೦೨

03-07-2019

ಹುಡುಗನು ನೌಕರನಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾಗ

కో. వి. య. స్టేషన్లు • కో. వి. య. (కె. వి. య.)

శా నీ మండల భయ మేమి నీకు వినుచును ♦ నొచ్చునీ పెరియునీ న
నీ మండలం నీ పుష్కలం నీయలము ♦ నూరింపు నీ గాన్తమున
నూనాభయ గవినా నీ పుష్కలం ♦ నీ మింపు నీ గాన్తమున
నీ గాన్తము మోసపు నీ పుష్కలం ♦ నొచ్చునీ పెరియునీ

ఉ. భానుఁడు చెందుచు న, ... భింబులు గొప్పలు నాగింబులు ...
... మునఁబడునా ... నెంతయు ...
... మునఁబడునా ... మునఁబడునా ...
... మునఁబడునా ... మునఁబడునా ...

[illegible]

సీ. కవిసార్యభౌముండు ♦ కంపించె బాండితి నెదిరింపఁగా శో ♦ యేధ గేహు
గనె భూసురుల కేని ♦ కల్గని సర్వజ్ఞ బిరుగ మేనరపాఠఁచరిసఁగిండు
సురభావ రవియించె ♦ వగు సార్థ నకృతి సక్కుపుల్ మెచ్చ నేఁకాధవుండు
కవిజనకల్పకఁకామధేను వనంగఁ జరికీర్తి నందె నే ♦ క్షీణింపుండు

తే. నట్టి శ్రీసింగనృపతి యేఁయన్వయమునఁ
బొడమె నారావువంశాబ్ధిఁపూర్ణ చంద్రు
గీర్తనీయు శ్రీగోవిందఁకృష్ణయాచ
ఘనుని వేంకటగిరినాథుఁ ♦ గనంగఁ జనితి.

క. చని నేఁ దత్సమ్ముఖమునఁ, జనఁగిఁ గోశాధికారి ♦ సన్నుతచరితుఁ
ఘను ధర్మగాడికులజుని, ఘనమతిఁ గల్యాణరావుఁ ♦ గాంచి నెలిదిగి.

క. విని నాసంగతియంతయు, మన మురంగ నత్తుడు “వసుధు ♦ మనవిని శిఖఁ
జని రాజసమ్ముఖమునకు, మనవి యొనర్చెన న”టంచు ♦ మన్నన నేసె.

వ. అంత నేసంతసించి నావచ్చినకార్యంబు నర్హంబు నేవేగించుచు మనవిఁక్ర
మును బంపుకొంటిని. దానిం దిలకించి యనంతమహీశాంతిసంకల్పంబుగా
మానానూనదిగంతవిశ్రాంతాశ్వంతసత్త్వనిజయశోభిత రజనీకాంతుండును
వేంకటగిరిమహీశాంతుండును నగు నా శ్రీవెలుగోటి. శ్రీగోవిందకృష్ణయా
చేంద్రభూకాంతుండు మది పార్వించి మదీయాభిలాషం బంగీరించి, మదీయ
గ్రంథముం బరిశీలింప స్వద్వితీయమూరునిఁ దీక్షావిజతకుమారుని సనుమ
రూపాపహసితమూరుని సకలసద్గుణమణినికరపారావారుని శ్రీవేంకటరాజ
గోపాలకృష్ణయాచేంద్రబహదరువారిని నియోగించుటయు వారు సన్ను
పించి గ్రంథమును సాంతముగఁ జదివించి విని సంతసించి తమగు నిజేదించు
టయు,నంత సంతోషించి పరమాదరంబున నేతన్ద్రగ్రంథముద్రణమునకు వలయు
ద్రవ్యం బొసంగిరి. తత్సంపూర్ణసాహాయ్యంబుచే నేనిగ్రంథమును ముద్రించి
లోకంబున వెలయింపఁ గల్గితిని.

ఇట్టినుహోదారుని దివ్యచరితుని మహోదాత్తుని నాగ్రంథము లోకమున
వెలయుటకు ముఖ్యకారకునిగఁ బ్రసాదించిన యాయందుకలాధరుని నదింత్యా
ద్యుతచరిత్రుని నాగురుమూర్తిని శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తిని మిక్కిలి స్తుతించుచు
నాగ్రంథమును బ్రకాశించి లోకమున వెలయుటకు ముఖ్యకారకులై సమృద్ధయ
విధముల ధన్యుం గావించి నాయుద్దేశము నెఱవేర్చి నాశ్రమము సార్థక మొన
ర్చిన యీవేంకటగిరి సంఘానాధిపతులగు శ్రీవెలుగోటి. శ్రీకృష్ణయాచేంద్రబహ

దగువారిని నడియపుత్ర పౌత్ర కళత్ర సచి క్రమముఖవిఖ్యాత కృతినర్తంబునకును నిజో
ధికారిండా యుగంబోగ్య శ్రవ్యగ్యాభివృద్ధిం బ్రసాదింబు భగవంతుని నత్యర్థంబు
బ్రాహ్మింనుచుఁ గృశిజ్ఞ తాపూర్వకము లగు విక్రమధన్యవాదముల నొనరించు
చున్నాను.

మఱియు, నాకీవిషయమున ముఖ్యముగాఁ దోడ్పడెన మ-రా-రాశ్రీ ధర్మ
గాడి కల్యాణరావుగారిని, ముద్రణశాలిన్యముల నోర్పుమొయిఁ దిద్దుచు మంచి
మొఁచన లొసంగిన బ్రహ్మశ్రీ శాన్యతీర్థ మధ్వలపల్లి. పంకటసుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి
వారికిని, నీగ్రంథమును జక్కఁగ ముద్రిశంబు నొనర్చిన వావిళ్ల. రామస్వామి
శాస్త్రిలు అండ్ సన్స్ వారికిని గృశిజ్ఞ తాపూర్వకము లగునమస్మకంబుల సమర్పించు
చున్నాను.

అంగజరింతును నేఁ గమఁగృశిజ్ఞతఁ జూపవలసినవారు మఱియిద్దఱు
గలరు. వారు నాకుఁ బగమూఁ పురుషులగు బల్లారిజిల్లా మోకిపురవాస్తవ్యులును
సహజపరోవరాధురీణులును నింజిరగివిశార సాన్యాదినతీర్థులును నగు మ-రా-
రాశ్రీ, జేళాయి. చంద్రమాలిగానునా, నాకుఁ బ్రియశిష్యులగు కప్పగిల్లు
సంజీవమూర్తిగావును. ఏను నాకుఁ జేసిన సాహిత్య మనిర్వచనీయము. పీరిసావా
య్యము లేకున్న నేనీగ్రంథమును నిర్వహించియుంచెననుట యతిశయోక్తి గానే
రదు. పీరప్పుడప్పుడాధివాక్యధులచే నే నుత్సాహహీనుండనై దిల్లపడి నిస్పృహుం
డనై యున్నతఱిని మృదుమధురగలయోక్తులచే నాకుత్సాహముం గల్పించి నవీన
సత్వసామర్థ్యంబు లావేశింఁ జేసి మరల సన్నీరచనకుం బురికొల్పుచు పచ్చుటయే
వీరు నాకొనర్చిన యనిర్వచనీయసాహిత్యము. నామసోపృథ్వి పీరణింగినట్లు
దేవుఁడు నయితే మెలంగఁ గన వచ్చును. పీరియుత్సాహవాక్యములే నాకుమాఁ
తలై నాచే నీకావ్యము నిర్వహింపించినవి. అందు సంజీవమూర్తి నాకుఁ జేవో
దును వాదోదును నై నామూగ్రంథవక్యముల మృదుమధురగలస్వనంబునఁ జదివి
వినవారివీనులకు విందొనరించునపుడు నే నందు మహానందమునకు మేరలేదు.
ఆనాఁడు నాకుం గలచింతలన్నయు వీడి యత్యుత్సాహము జనింప నిశ్యమున
కంట నొక్కుపెట్టద్యములను రచియిందువాఁడను. శుతసీవాణి యదెట్టిదో కాని
యూతఁడు చదువ దొంగిలొను నేని యెట్టిరసహీనము లై నప్రభువులను మహా
రసవంతములై నేనియహీనలు గురియచుండు. వాచకుని సామర్థ్య మంతప్రళంస
నీయము గావుననే పెద్దన్నగారు,

“నిరుపహతిస్థలంబు, రనుజీప్రియదూతిక దెచ్చి యున్నగ
ప్పురవిడె, మాత్త కింపయినభోజన, ముయ్యెలనగచ, యుప్పు
పు రయురసజ్జ, లూపా దెలియం గలనభిస పరకొ శ్చియుల్
దొరకినఁ గాదె! యూరకకృతుల్ రచియింపు మటన్న పిన్దమే.”

అని సంగీతము పాడువానికిఁ దాళివచ్చునం గాదియంతయు శోధనమునకుఁ గవికి వాచకుని సాచియ్య మున్నం గాని తత్క విశిష్టతలము సేయ నని భావించి రని తోచెడిని ఇతఁడు నా కొనరించిన సాహస్య ముద యుక్తి ఁడె గాదు. అచ్చు చిత్తుల దిద్దుటయందు మిక్కిలి యోర్పుతో నాయనడి గ్రంథ ప్రణయము పూర్తి యగువఱకు ముద్రణమునకు వలయువ్యవస్థల సేర్పించి చక్క నిమిత్తమున నను కూర్చినవాఁడు. ఇతనికిని, నామిత్రులు వేశాలగురికిని, మున్నముగా గ్రంథము నవలోకించి యోరిమిపేరిమి శోధనవశ్రమమును సిద్ధపఱచి యుపరిసరించునను నా కత్యంతప్రియశిష్యుండును సంస్కృతాంధ్ర పండితకవియును పుంగవయునై బసవరాజుగారి యాంగ్లపాఠశాలయందుఁ బ్రధానాంధ్ర పాఠ్యాఠ్యుఁడగు నగు బ్రహ్మశ్రీ. ఫాసీకం. సుబ్రహ్మణ్యదిక్షితులగు ను పాఠశాలకుఁ బోయి నాకొ పై ప్రదాయకంబు లగునాశీరాసుల నొంగుదు నవిచ్చిన్నాఠ్యుగానోగ శ్రవ్యోన్య పుత్రపాత్రాదిసమృద్ధిని ననుగ్రహించి భగవంతుని పాఠశాలనుచున్నాడను.

“గచ్ఛత స్థలనం క్వాపి భవత్యేష స సంశయః” అనునానోగ్య శ్లోకము ననితరసాధారణమనీమావిశేషు లగుపండితుల కాండులక వ్రాసంగులు పొంగు చుండ నల్పజ్ఞుఁడ నగునావిషయంబున నయ్యవి పొంగుట యేలు వింక కావున నిందెందేని నెరసులు వొరసిన సరసు లగుభరవఱులు “నూనోపా యథా” గృహ్య న్నిందుక్షేదా వివేకవరః, శిరసా జ్ఞాతు ి పూర్వం నరం ిధే నియచ్చతి” అను నూక్తిని మనమున సంవర్తించుచుఁ గురగానరింగితాంశిరంగిలై వాని నెఱిగించిన శిరసావహించి గైకొని కృతజ్ఞుడనై ప్రణతిశతంబుల నొనరించుచుఁ బునర్ముద్రణమున సవరించుకొనఁగలవాఁడను.

బల్లారి
12-11-1925. }

ఇట్లు విన్నవించు, సుగీజనవిధేయుఁడు,
చింతలపల్లి. నరసింహశాస్త్రి,

కృపిత.

శ్రీశృంగారికాదంబులందువచ్చు ప్రధానపాత్రములు.

పు గో కు లు

శూద్రుడు: అతనిని చూసి, అతనిని చూసి, అతనిని చూసి, అతనిని చూసి.

[illegible]

జాబ్ : ఆముక్తమాల్యద నాకు ప్రస్తుతము లభ్యమైనది.

[illegible]

77-11-12 (12). 77-11-12 (12) 77-11-12 (12) 77-11-12 (12) 77-11-12 (12)

శుక్లనామము: ౩౩౦ వాచానమితి శుక్లనామము

[illegible]

పై గ్రంథమును చూడఁ—ఈ గ్రంథమును చూడఁగా, పునఃపరిశీలించుచు

Agro Eksplo: 400' m. l. n. e. s. w. 1/4 sec. 36

ಪ್ರಗತಿ (ಪುನರಾವೇಶ): ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ, ಆದರೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ - ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ.

[illegible]

శ్రీయుక్తినిధి:- ఇది మన దేశమున, కామమును, పుష్పములను పోషించుచున్నది.

మేధావాదుడు   1997   శ్యామలరావు.

[illegible]

పాఠశాల:- గంగురెడ్డిపాటి, మహాశ్వేతారెడ్డి.

[illegible]

చంద్రాలక్షణము:- అక్షిణి నక్షత్రము నుండి, పుండ్రగిడుమికి, విజయము నుండి గమనము జరుగుచు

విజ్ఞాపనము:—ఈ రోజున ౧౨ వేల ఖరీదీ, ౩౭ వేల అమ్మకములగుచుండుట విశేషము.

ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿ: - ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತಿರುವವರನ್ನು ಮುಕ್ತಗೊಳಿಸಿ.

[illegible]

7-11-2000 10:00 AM, 10:00 AM, 10:00 AM

మొదటి స్త్రోత్రము:—ప్రళయ వాయువునొక్కఁడు, రాలు, పొంగిపడినాఁడు.

[illegible]

తగవు:- మన:శ్శబ్దం చిహ్నం.

మన రేఖ, సమాచారము:— నామినల్ ప్రొఫెషనలు.

పక్ష లేఖ:— చంద్రావతి ముఖ్యమంత్రిగారికి. నాగంబరీదండేశ్వరిని నాయకుని గండిచ్చివది.

వీరు గాన మందిరం లోని శ్రీ లు పుష్పరు,

శ్రీ కస్తు.
విషయ సూచిక.

పూర్వభాగము - ప్రథమాశ్వాసము.

విషయము.	పుట.
ఇష్టజేవతామని	1
శురుపురస్కృతి	2
ప్రేమసీన్దృతి	3
సంస్కృతగవినుతి	„
అంధశవిప్రతితి	4
శిష్యుంశములు	6
గ్రంథారంభము - కూరకరాజవర్ణనము	„
అష్టానగళకూరకరాజవర్ణనము	11
చండాలకన్యావర్ణనము	13
చండాలకన్యకం గని విస్మయందగు కూరకరాజవర్ణనగళదింశ	14
శుకవర్ణనము-తత్సమర్పణము	15
నృసింహానందమయినంగంభవర్ణనము	17
కూరకరాజస్నానవర్ణనము	19
ద్వారపాలిక రాజానందమయినంగంభవర్ణనము	22

ద్వితీయాశ్వాసము.

శుకకథాప్రారంభము-వింధ్యాటవీరవర్ణనము	24
అగస్త్యశ్రమవర్ణనము	26
పంపానకోపవర్ణనము	28
కాల్పరీష్యవర్ణనము	29
శుకజన్మవర్ణనము	32
సూర్యోదయవర్ణనము	„
శబరమృగయావర్ణనము	34
శబరసైన్యవర్ణనము	36
శబరసేనాపతివర్ణనము	37
శుకకాలక గ్రహణవర్ణనము	41
శుకకావస్థావర్ణనము	42
సూరీతవర్ణనము	46

విషయము.

పుట.

జాబాల్యాశ్రమవర్ణనము	...	48
జాబాలివర్ణనము	...	52
సంధ్యాసమయవర్ణనము	...	58
నిశాముఖవర్ణనము	...	59

పుత్రీయాశ్వాసము.

ప్రధానకథారంభము - ఉజ్జయినీవర్ణనము	..	61
తారాపీడవర్ణనము	..	66
శుకనాసవర్ణనము	..	68
రాజవిలాసప్రకారము	...	69
తారాపీడుఁడు విలాసవతిగృహంబునకు వచ్చుట	...	72
విలాసవత్యనవత్యతాజన్యవిషాదవర్ణనము	...	73
విలాసవతీసాంత్వనము	..	75
విలాసవతి పుత్రులను బడయఁ దత్తన్నియమములఁ జేయుట	...	78
తారాపీడ శుకనాసులు స్వప్నములఁ గనుట దాని నొండొరులతోఁ జెప్పుకొనుట...	...	79
విలాసవతి గర్భముధరించుట కులవర్ధన దానిని రాజుతోఁ జెప్పుట	...	81
తారాపీడుఁడు విలాసవతి గర్భవృత్తాంతమును నరయ నంతకపుంగునకుఁ బోషట...	...	82
గర్భవతియగు విలాసవతివర్ణనము	...	84
చంద్రాపీడుఁడు పుట్టుట	...	86
సూతికాగృహవర్ణనము	...	87
కుమారవర్ణనము	...	88
శుకనాసునికిఁ గొడుగు పుట్టుట	...	89
చంద్రాపీడుని బడికిఁ బంపుట	...	91
చంద్రాపీడుఁడు సకలవిద్యలు నేర్చుకొనుట	..	92
పారశాలయందున్న చంద్రాపీడునిఁ గొనిపోవ బలాహతుఁడు వచ్చుట	...	95
ఇంద్రాయుధవర్ణనము	...	96
చంద్రాపీడునిఁ గనుజనులచి తప్పతివర్ణనము	...	101
చంద్రాపీడునిఁ గళుచున్న స్త్రీల పరస్పరసంభాషణము	...	103
తాజకులవర్ణనము	...	104
చంద్రాపీడుఁడు తండ్రియొద్దకుఁబోవుట	...	112
చంద్రాపీడుఁడు తల్లినిఁ జూడఁ బోవుట	...	114
నిశాముఖవర్ణనము	...	118

చతుర్థాశ్వాసము

విషయము.

పుట.

శుకనాసాపిగీశము	...	...	126
చంద్రాపాదాని యోగారాశ్యభిషేకము	.	...	135
నిర్విజయ యాత్రాప్రయాణ సంకంధము	...	...	136
చంద్రాపాదాని శిన్నరమిగునమును పొందుట	...	...	146
చంద్రాపాదాని శిన్నరమిగునమును బట్టుకొనలేక తనమనమున శింఠించుట	...	...	147
అవ్యోగసరోవర్జనము	...	...	150
చంద్రాపాదాని సమానుషగీశ్వని పొందుట	...	...	158
సూర్యపాదాని వాయుశనపర్జనము	...	...	154
మహాశ్వేతాపర్జనము	...	...	156
మహాశ్వేత చంద్రాపాదాని కనిగనవ్యూహములు	...	...	161

పంచమాశ్వాసము.

చంద్రాపాదాని మహాశ్వేత శనివృత్తాంశమును జెప్పుట	...	...	168
పరంగర్జనము	...	...	168
మూనికుమార పర్జనము	...	...	170
మహాశ్వేతానుసాంధ్యపర్జనము	...	...	172
కపింజలుడు పుండరీకోత్పత్తిని జెప్పుట	...	...	176
కపింజలుడు మచనపరపశుడుగు పుండరీకుని మచజేతించుట	...	...	179
అనంగవిధురయుగు మహాశ్వేత మువస్థాపర్జనము	...	...	180
మహాశ్వేత శని వృత్తాంశమును మరల జెప్పుట	...	...	181
కపింజలుడు మహాశ్వేతయుక్తుడు మచ్చుట	...	...	185
కపింజలుడు మహాశ్వేతకుం పుండరీకుని వృత్తాంశము జెప్పుట	...	...	185
మహాశ్వేత శనిరేఖతో గర్భవ్య మాలాదించుట	...	...	195
మహాశ్వేతాకామపీడాభిప్రది	...	...	197
మహాశ్వేత పుండరీకునియుక్తుడు రా. బ్రయాణమగుట	...	...	198
కపింజలునితోకము	...	...	201
మహాశ్వేత మృత్యుడుగు పుండరీకుని గాంచుట	...	...	202
మహాశ్వేతానిలాసము	...	...	205
మహాశ్వేత మరల దినవృత్తాంశమును జెప్పుట	...	...	207
చంద్రాపాదానిశుకశరీరమును దివ్యపురుషు డెట్టుకొనిపోవుట	...	...	208
చంద్రాపాదాని మహాశ్వేత సూరించుట	...	...	212
సాయంకాలపర్జనము	...	...	215
కాదంబరీశ్వర కథనము	...	...	217

విషయము			పుట.
కాదంబరీ ప్రతిసం దేశము	...	..	221
చంద్రాపీఠుఁడు హేమకూటమునకుఁబోవుట	...	..	222

షష్ఠా శ్వాసము.

కుమారీపురాభ్యంతరవర్ణనము	..	...	224
కాదంబరీవర్ణనము	..	..	229
చంద్రాపీఠునిఁ గనినకాదంబరి శృంగార భావోదయవర్ణనము	..	...	234
మహాశ్వేత చంద్రాపీఠుని; ఎర్ఠించి కాదంబరికిఁజెప్పట	..	..	235
చంద్రాపీఠసవర్ణ	...	...	237
కాదంబరి చంద్రాపీఠునకుఁ దాంబూలమొసంగుట	..	...	238
కాదంబరీకామవికారజచింత	...	..	242
బయ్యత్తుకుఁ దగుచంద్రాపీఠునిస్వగతచింత	...	...	245
కాదంబరీపర్యాకులీభావము	...	...	246
మదలేఖ తారహారముంగొని చంద్రాపీఠునియొద్దకు వచ్చుట	...	...	248
మదలేఖ చాటూక్తిపూర్వకముగఁ జంద్రాపీఠునకుఁ దారహార మొసంగుట	...	...	250
ద్వితీయావస్థయగు కాదంబరీచేష్టావర్ణనము	..	...	252
కాదంబరి చంద్రాపీఠునిఁ జూడ వచ్చుట	...	...	255
చంద్రాపీఠుఁడు కాదంబరితో సంభాషించుట	...	...	256
చంద్రాపీఠుఁడు కాదంబరినిఁ జూడబోవుట	...	...	258
చంద్రాపీఠుఁడు మరల స్వదేశమునకుఁ బ్రయాణమగుట	...	...	260
చంద్రాపీఠునియొద్దకుఁ గేయూరకుండు వచ్చుట	...	...	261
చంద్రాపీఠుఁడుగేయూరకునితో సంభాషించుట	...	...	..
చంద్రాపీఠునకుఁ గేయూరకుండు కాదంబరీయవస్థను వర్ణించిచెప్పట	...	...	263
చంద్రాపీఠుఁడు మరలఁ గాదంబరిని జూడఁ బోవుట	...	...	267
కాదంబరీతాపనివృత్త్యర్థము శిశిరోపచారకల్పనాప్రకారము	...	...	268
హిమగృహవర్ణనము	...	...	270
ఆనంగసంతప్తయగుకాదంబరిని వర్ణించుట	...	...	271
చంద్రాపీఠునిఁ గని కాదంబరి సంభ్రమమున లేచుట	...	...	274
చంద్రాపీఠుఁడు కాదంబరితో నరసాలాపము లాడుట	...	...	275
చంద్రాపీఠుఁడు దుష్టయినికిఁ బోవుట	...	...	278
చంద్రాపీఠుఁడు కాదంబరికి సం దేశమంపుట	...	...	..
కూన్యకాననవర్ణనము	...	...	280
రక్తధ్వజవర్ణనము	...	...	281
భండికాగృహవర్ణనము	...	...	282

విషయము.	పుట.
జరస్థినిదేశాన్ని గుర్తించుము	285
చంద్రాపీఠము దుగ్గయినది గీరుట	289
కాదంబియొద్దనుండి పశ్చరేఖ వచ్చుట	291
పశ్చరేఖ కాదంబిస్పృత్యంతమును తెల్పుట	292

ఉత్తరభాగము - ప్రథమాశ్వాసము.

కాదంబిసంజేశము	301
చంద్రాపీఠము పశ్చరేఖ నిలుతొలికి శరణం బొసంగుట	308
విలాసవతి చంద్రాపీఠానిం దిలుప నంధుట	309
చంద్రాపీఠ విరహవర్ణనము	311
చంద్రాపీఠానకుఁ గోరుకొనకుండు కాదంబియొద్దను తెల్పుట	316
చంద్రాపీఠ సంజేశము	335

ద్వితీయాశ్వాసము.

చంద్రాపీఠము వైశంపాయనుని పృథ్వింతమును పొందుట	348
చంద్రాపీఠము రాజులు వైశంపాయనుపృథ్వింతమును తెల్పు శంకించుటకుఁ దరించుట	349
చంద్రాపీఠుని స్వగళదిగతి	350
రాజులు చంద్రాపీఠునకు వైశంపాయనపృథ్వింతమును తెల్పుట	351
వైశంపాయనుని దైరాగ్యమును బట్టిచి చంద్రాపీఠుని పర్యటనలిఖించుము	356
చంద్రాపీఠము వైశంపాయనుని పృథ్వింతము దెలుప నుగ్గయినది వచ్చుట	362
పుత్రులైనా గాము యగునునోరనుకొనఁబడుము	364
చంద్రాపీఠము శతకాసునిగోరునట్టి కనకంక్రంతిగాంచి వైశంపాయనుని పృథ్వింతము తెల్పుట.	365
శతకాసుడు చంద్రాపీఠానియందు బోషము లేదని నిరూపించుట...	366
శతకాసుడు వైశంపాయను నిందించుచుఁ గిరించుట	367
తారాపీఠము శతకాసు నూటదించుట	370
చంద్రాపీఠము వైశంపాయనుని గొనిరా నాత్మనడగుట	373
చంద్రాపీఠునిఁ బంపఁ జాలక విలాసవతి దుగ్గించుట	378
రాజ్యలక్ష్మీవర్ణనము	380
వర్ణనపర్వము	385

తృతీయాశ్వాసము.

చంద్రాపీఠునకు మహాశ్వేత కనదుగినికారణమును తెల్పుట	394
చంద్రాపీఠుఁ దాదృశ్యంతమును విని మూర్ఖిల్లుట	401

విషయము.

ఖండ.

కాదంబరి మహాశ్వేతాశ్రమమునకు వచ్చుట	...	...	403
కాదంబరీవిలాపము	...	...	404
అశరీరవాణి కాదంబరిని నూతిడించుట	...	...	408
పత్ర లేఖయు నింద్రాయుధమును నచ్చోదమునఁబహుట	...	...	409
కపింజలుఁ డచ్చోదసరస్సునుండి వెడలివచ్చుట	...	...	410
కపింజలుఁడు మహాశ్వేతను విడిచి చనినతరువాతిప్పత్తాంతము	...	...	410
విలాసవతీవిలాపము	...	...	428
తారాపీడునివిలాపము	...	...	430
శుకనాసుఁడు తారాపీడు నూతిడించుట	...	...	438

చతుర్థాశ్వాసము.

తారాపీడుఁడు మొదలగువారు మహాశ్వేతాశ్రమమునకువచ్చుట	...	...	440
తారాపీడుఁడు విలాసవతి నూతిడించుట	...	...	441
తారాపీడుఁడు తపంబుఁ జేయుఁ బూనుట	...	...	443
చిలుకకు స్వవృత్తాంతమును విన్నంతఁ బూర్వోద్ధ్యలు వచ్చుట	...	...	445
జాబాలి చిలుకకు నల్పాయువు మొదలగునవి కలుగుటకు హేతువు చెప్పుట	...	...	447
చిలుక స్వస్థితింగూర్చి చింతించుట	...	...	448
కపింజలుఁడు చిలుకయొద్దకు వచ్చుట	...	...	450
శుకకపింజలాలసల్లాపము	...	...	451
చిలుక చండాలునిచేఁ జిక్కిరి దింతించుట	...	...	455
చిలుక మాలపల్లెకుం గొంపోఁబడుట	...	...	457
చండాలదారికచేఁ బంజరమున నుంచఁబడిన చిలుకచింతించుట	...	...	458
చండాలకన్యక తనవృత్తాంతమును శూద్రకన్యకలికిఁ జెప్పుట	...	...	461
చంద్రాపీడావతారుండగు శూద్రకుని విరహతాపవర్ణనము	...	...	463
కృతినమర్పణము	...	...	473

శ్రీరస్తు. కథాసంగ్రహము.

ఒకనాఁడు విదిళాపురాధిపతియగు సోమవ్రతమహారాజునకు నొకముంతకు
స్వవిషయములు తెలిసినయొకచిలుకను గానుకగా నుపార్పించెను. ఆరాజుచిలు
కను దానివృత్తాంతమును జెప్పుమని యడుగి నాచిలుక తనవృత్తాంతము నిట్లు
చెప్పఁ దొడంగెను.

“వింధ్యాటనియందుఁ బద్మసరోవరముగట్టున నొకగొప్పబూరుగుచెట్టు
గలదు. ఆచెట్టునందు ననేకముగదురుకలు గూర్చి కట్టుకొని నివసించుచుండును.
నాశండ్రియు నందే యొకశీర్షకోటగమునఁ గావుక ముగియె. నేను బుట్టిన
నాఁడే నాతల్లి పరలోకమున కరిగెను. నాశండ్రికి నే నొక్కడనే కుమారుఁడను.
నాశండ్రియే నన్నుఁ బోషించుచుండెను. ఇట్లుండ నొకనాఁ డాచెట్టుక్రింది కొక
బోయ వచ్చి యాచెట్టెక్కి యందుఁ గలచిలుకల నెల్లఁ బట్టుకొని చింపి క్రిందఁ
బడవైచి మే ముండు కోటగముచాయకు వచ్చి నాశండ్రిని సహితము పట్టుకొని
చింపి క్రిందఁబడవైచెను. నేను నాశండ్రి తొక్కలసందున దాఁగి యుండుటంబట్టి
నన్నాతఁడు గనుఁగొనఁ జాలఁడయ్యె. నాశండ్రితోడ నే నొక యందుటాకుల
గుప్పఁ బడి యాబోయ చెట్టుదిగి వచ్చులోపల గప్పిచే నీళ్ల నరయుచు నొక
సరోవరముచెంతకుఁ బోయితిని. అచ్చటికి స్నానము చేయ వచ్చిన జాబాలి
మహర్షి పుత్రుఁడు హారీతుఁ డనునాఁడు నన్నుం గాంచి దయగల్గి నీళ్లు ద్రావి నేడఁ
దేర్చి తానును స్నానమాడి నన్నుఁ గొని తనయాశ్రమమునకు వచ్చి యనేక
మహర్షి జనపరివృత్తుండై యున్నజాబాలిసమీపమున నన్నుంచెను. ఆజాబాలి నన్నుఁ
బూర్వము చూచినవానివలెఁ గాంచి నవ్వి “ఇది స్వావరాధఫల మనుభవించు
చున్నది.” అనియెను. అచ్చటి ఋషు లందఱును “నిది యేమి నేసినది! పూర్వ
జన్మమున నిది యెవగు? దీనివృత్తాంతమును సంతంబుగా నానరీయవే?” యని
యడుగ నాఋషి నావృత్తాంతము నిట్లు చెప్ప సారంభించెను.

“ఉజ్జయినీపురమునఁ దాగావీడుఁ డని యొకరాజు గలఁడు. ఆతనిభార్య
విలాసవతి. ఆతనిమంత్రి కుకనాసుఁడు. ఈమంత్రిభార్య మనోరమ. ఆరాజునకుఁ
జాలకాలమునకు లేకలేక యొకపుత్రుఁడు గలిగెను. మంత్రికిని నొకపుత్రుఁడు

గలిగెను. రాజకొడుకుపేరు చంద్రాపీడుడు. మంత్రికొడుకుపేరు జై శంకాయ
 నుడు. ఈరాజపుత్రమంత్రిపుత్రు లిరువురును పెరిగి పెద్దవారై యావనవంతు
 లును విద్యావంతులును నైన పదంపడి సమస్తసైన్యవరివృత్తులై జై శ్రయాత్రకు
 బోయి సమస్తదేశములఁ జయించుకొని స్వపురమునకు వచ్చుచుండి మార్గమధ్య
 మున నారాజపుత్రునకు నొకకిన్నరమిథున మగపడెను. దానిని బట్టుకొని నా
 తడు దానివెంబడిఁ బరుగెత్తెను. సైన్యాధ్యక్షుఁ డగుమంత్రిపుత్రుడును సమస్త
 సైన్యమును వెనుచిక్కెను. రాజపుత్రుడు దానివెంబడిఁ బడి పోవుచుండి నా
 మిథునము కైలాసపర్వతశిఖర మెక్కి యక్కడిగో కనఁబడకుండఁబోయెను. అంత
 నారాజపుత్రుడు దానిని బట్టుకొనవలె నన్నప్రయత్నముమాని ప్రతినివృత్తింజ్ఞా
 నముచే దప్పిగొని జల మన్వేషించుచు నచ్చినచ్చి యచ్చోన మనుసరోవర
 మును జేరెను. అచ్చట నింద్రాయుధ మనుపేరఁ బరఁగు తనగుణ్ణమును దిగి నీట్లు
 ద్రాపి మేయ విడిచి తానును నానరస్సున స్నానము నేసి దచ్చ దీప్తుకొనివచ్చి
 తత్తీరంబున నొకచెట్టుక్రిందఁ బరుండి యుండ నానరోవరమును తీరతీరమునుండి
 యొకయమానుషవీణాగానము వినఁబడెను. ఆయపూర్వగానమున కచ్చురు వంది
 దానికిఁ గారణముఁ గనుఁగొనుతలంపున గుఱ్ఱ మెక్కి యాధ్వని వచ్చినదిక్కుఁ
 బట్టి కొంతదప్పు పోవ నచ్చట నొకశివాలయము నందొకగంధర్వస్త్రీ పూజాన
 సానంబున వీణవాయింపుచు నాభగవంతుని స్తుతించుచుండుట వినఁబడెను. ఆ
 వీణాగానము వినుచు నారాజపుత్రుఁ డొకస్తంభముమాటున నుండెను. ఆగంధ
 ర్వస్త్రీ వీణ వాయింపుటఁ జాలించి శివునకుఁ బ్రసన్నుడగు నేయును నారాజపుత్రునిం
 గాంచి యాతసివృత్తాంతమును సర్వమును నడిగి తెలిసికొని తనయాశ్రమము
 నకుఁ బిలుచుకొని పోయి యాతిభేయసత్కారముఁ జేసి తానును నానరోవరమును
 గొని వచ్చి తనయాశ్రమముముందఱి శిలాఫలకము నధిష్ఠించెను. రాజకుమారుఁ
 డును మఱియొకరాతిపైఁ గూర్చుండెను. అంత నారాజపుత్రుండు కొందొకపడి
 యూరకుండి భక్తవిసయంబులు ముప్పిరిగొన నామె కిట్లనియె. "అమ్మా! నిన్నుఁ
 గన్నదిమొదలొకసంగతి యడుగవలయునని నాడెందము కుతూహలాశ్రాంతమై
 యున్నయది. దయచేసి నాప్రార్థన మంగీకరింపుము. నీవివరు! నీతలిదండ్రులెవరు!
 తపం బొనర్ప నేల? పెక్కుసిద్ధాశ్రమము లుండ నీనిర్జరారణ్యమునఁ దపం బొనర్పఁ
 గారణం బేమి? తెల్పు. దగునేని దీనిని దెల్పి నను ధన్యుం జేయుము" అన నా
 గంధర్వపుత్రి మనస్సున మిక్కిలి యుత్తులించుచుఁ దనవృత్తాంతము నిట్లు చెప్పు
 యెడలువెట్టెను.

చిత్రరథుడు సాంసార్యము ననుసన్ధ్యులు గంధర్వాధిపతులు గలరు. పరికి నివా
సము హేమకూట మనువర్వతము. అందు నేను హంసుఁ డనువాని కొఱుకొన్నాను.
మాతల్లిపేగు గారి నాపేగు మహాశ్వేతి. మాశంక్రియింపనే నేను శ్వేతవావస్థ
గడపితిని. అంత యుత్తిన్ మొగనాఁడు వసంతఋతువునందు నాతల్లితోడను
నాముఖ్యపరివారికయగుశిరళిగతోడను నీయచ్చోకసరస్సునకు స్నానమునకు వచ్చి
తిని. అత్యంత స్థిరంబునంగలివింతలను జూచుచు విహరించుచు సహస్రవరిమళము
నొకదానిని మూర్ఛింపితిని అదెన్నటనుండి వచ్చినదని యిందుగ నన్వరిగి యస
మానరూపణావస్థములు గలయొకఋషిగుమాగునిఁ గంటిని. అతనిచేచి నొక
కుసుమ స్థబక ముండెను. మున్ను వచ్చినపరిమళము దానిదే యుంచునని యూ
హించి యాశనితోడఁ బుష్పములు గోయుచుండిన యాశని యున్నట్లని గని యాశని
వృత్తాంతమును జెప్పుచుని యడిగితిని అతఁ డిట్లు చెప్పెను.

“శ్వేతశేను ననుఋషి మొగఁడు గలఁడు అతఁ డొకనాఁడు దేవతాగృ
హకుఁ గమలములు గొని నీర నాకాశగంగగుం జని కమలములు గోగుచుండ
నందు నిశ్శనివాస మువచ్చుచున్న బిడ్డిగేచి యాశనిం గాంచి మోహించి తత్తు
ణమే గల్పింపియై మొగపుత్రునిం గని యును. ఆపుత్రుని శ్వేతశేనువునకు సమ
ర్పించెను. అతఁ డాబాలుని బెంచి పెద్దవానినిఁ జేసి నానినిఁ బుండరీకుఁ డనిపేరు
పెట్టి సమస్తవిద్యలను నేర్చెను అతఁడును నేనును నొకనాఁడు, సందనోద్యాన
మార్గమున వచ్చుచుండ సందననలక్ష్మి మంకడకు వచ్చి యాశనిచేచి నున్నపుష్ప
మును సమర్పించెను. ఇదిపారివాశపుష్పము.” అనిచెప్పుచుండ నాఋషిపుత్రుఁడు
నే నాపుత్రులంగూర్చి విశేషముగ నడుగుచుండుటఁ గని యాపుష్ప మంతమనో
హగముగ నున్నఁ గొను మని తనచేచి నున్నదానినిఁ దీసి నాచేచి నుంచెను.
మత్కపోలస్పృశముచేఁ బరవశుండై తనచేత నున్నజపమాల క్రిందఁ బడినను
నెఱుంగఁ డయ్యె. నే సంతదానిని దీసి కొంటిని. అది సయిత మాఋషిబాలుఁ
డెఱుంగఁడు. అప్పుడే మాకన్వోద్యన నునురాగ ముగ్ధులించెను. పిదప మాతల్లి
స్నానముచేసి యింటికిఁ బోవ ననుగ బిలుచుచున్నదని నాచేలి చెప్పెను. నే నెట్టి
శేలకు నాఋషిపుత్రుని నీడి స్నానమాడ వచ్చితిని. అంత నాతోడిఋషిపుత్రుఁడు
కపింబలుఁడు ఆపుండరీకునిచి త్తవిత్తోళమును గాంచి, ‘దపమాల వాటి దిగువఁ
బడినను నెఱుంగకున్నావు. దాని నాబాల పీసికొనిపోవుచున్నది. ఏయి నీతెలివి?’
యని పరిహాసంబ నాపుండరీకుఁడు గువితునట్లు ‘నాజపమాల నీయక యెట శేగన’
వని న న్నడుగుటయు, నేను నామే గావళిని ‘ఇగిగో! నాజపమాల’ యని యా

తనిచేత నుంచితిని. అతఁడు దానినే తనజవమాటయని యనుకొని నీసికొని యింటి కేగెను. నేనును నింటికి వచ్చితిని. అదిమొదలు మీ ముగుపురమును బరిస్పరవిహ నలతవులమై వేగుచుంటిమి. నాతోడనే స్నానమునకు వచ్చినతిఁగి మాతోడ రాక యించుక వెనుచిక్కి వచ్చెను. అపుండరీకులగు దానిచే మద్విరహనలము దుస్సహ మని యొక లేఖ వ్రాసి పనిపెను. దానిం గని మద్విరహనలము ద్విగుణమై మండసాగెను ఇట్లుండ నొనానామ కపింజలుఁడు నాగిని కగుగుఁడెంచి తన వయస్కునివియోగాగ్నివిశేషముల నర్జించి చెప్పి తద్విరహము గాఢ మాన్పి వయస్కుని బ్రతీకింపుమని చెప్పి, నే నేమి గెప్పుదునో యని యువను విచారించు మాతల్లి ననుఁ జూడవచ్చుసమర్థమునకు వెఱచి వెడలిపోయెను. నేనును తరలింప నాలోచించి యెవరికిం జెప్పక దానితోడ నానిశీథమధ్యమున నాముమీశుమానుని కడకుఁ బోవఁ బ్రయాణమై పోవుచుండ నొకరోజునధ్యని విని గాడెను. అగేమక కలగుండు వడుచు నతిరయంబునఁ జని చూడ నాపుండరీకులగు మద్విరహము దగ్ధుండై విగతజీవుండై పడియుండెను. దానిం గని విద్యోహ్లాదున్ దివియు విలపించి సహగమన మొనర్పఁ గడంగి తరలికచేరి తి నీసింది యందుఁ బడ నుగ్మకృత రాలనై యుండ చంద్రలోకమునుండి యొకదివ్య విజన్ము వచ్చి పుండరీకుని నర్జి కొనిపోవుచు నన్ను శరీరత్యాగ మొనర్పవలసని యోదాగ్ని యంత్రాగ్రాస మొండెను. ఇదేమని కపింజలుని నడిగితిని. అతఁడును నాసంగతి గాఢమనది చెప్పి యు తనచలి కానితోడ నాకసమున కెగిరి పోయెను. అంత నేను నివ్వఁజుడియుండఁ దరలిక దానివాస్తవస్థితి దెలియక యేనాహసము నొనర్పరాని బోధంబు నప్పుకొని కదియే సముచితం బని యంచి పునస్సమాగమ మగు నను నిద్బచే నెద్దుటఁ దలం బొనర్చుచున్నదాన నని మహాశ్వేత తనవృత్తాంతమును జెప్పెను.

అంతఁ జంద్రావీడుఁడు దాను మహాశ్వేత నూఱడించి యువకాంతిని గ్రంథించి తరలిక యేదని యామె నడిగెను. తరువాత నామహాశ్వేత తనయవస్థం గాంచి చిత్రరథునకును మదిరకును గుమార్తె యగుకాదంబరియు వివాహము మాని యుండ నామెతల్లియుఁ గండ్రియుఁ దనను వచ్చి తత్కుటుంబినిమోగి వివాహ మాడునట్లు చేసి పొమ్మని చెప్పిపుచ్చి రనియు, దానికై తాను బోవ నష్టములేక తరలికను బంపినా ననియును జెప్పెను. అప్పుడే తరలిక కాదంబరీనీరావాహకుం డగు కేయూరకునితోడ వచ్చి కాదంబరీవృత్తాంతమును సర్వమును నివేదించెను. అంత మహాశ్వేత నేనే వచ్చి సర్వమును జక్కఁబఱచెద నని చెప్పి కేయూరకుని బంపి చంద్రావీడునిఁ జూచి హేమకూటమును వర్ణించి కాదంబరీసాశీల్యాదుల

నర్మదించి ఈ చరిత్రను గ్రహించి నిర్ణయించును, మునునాడను వాడు పనిచేయు నెప్పుడు.
చంద్రాపీఠం ఇందున శివస్థానం నామోగి హేనుకుటపాసకుం జనియెను.

అట్లు చని మహాశ్వేతాశ్రమం నానాంశకలంబం బ్రవేశించి కాదంబరిని
సందర్శించెను. మహాశ్వేత తనకు గ్రామిణి ముచినోపహారంబుల నడుప
వచ్చిన కాదంబరికి చంద్రాపీఠం నీదంబు శోభిత నాణెనిని సత్కరింపు మని
చెప్పి గాదంబరి యశినని నమించి పిల్లని సత్కరించెను వినిన మహాశ్వేత నుపచ
రించెను అనుభవము కాదంబరి చంద్రాపీఠం నానావర్ణాదులం గని యతని
యందు గాఢానురాగ యయ్యెను చంద్రాపీఠం నును నామోగి సమరక్షణ జా
యెను. అంత మహాశ్వేత చంద్రాపీఠం నానా బ్రహ్మదవనంబుల మణిగృహమును
విడిదిగా నేర్పఱుపు మని కాదంబరికి జెప్పి తన నామశలిదంబుల గాంచ
బోయెను.

గాదంబరియు చంద్రాపీఠం గాంచ గాఢం బధివోహించెను. చంద్రా
పీఠం నామోగి నామోగి నామోగి నామోగి నామోగి నామోగి నామోగి నామోగి నామోగి
దించుచుండెను. అప్పుడా యువుగను బరిష్కరావలోకినంబుల బ్రేమానుబంధంబు
దృఢపడి శ్రమముగా సభిష్ఠిం గాంచెను. కాదంబరి తన గాఢానురాగంబుం
గల్గుచు నుదసలేఖచే నామోగి నామోగి నామోగి నామోగి నామోగి నామోగి నామోగి
దును నామోగి నామోగి నామోగి నామోగి నామోగి నామోగి నామోగి నామోగి
గాదంబరి ప్రమోదాస్వాసంబులను వచ్చి చంద్రాపీఠం నానా సాససంభాషణం
బుల గొంత యులుగు వచ్చి స్వగృహంబున శీగ్రము. చంద్రాపీఠం నానా మగల
గాదంబరిగృహంబులను వరిగి మహాశ్వేత సహిత యునదానిం గాంచి స్వదేశంబున
శీగ్ర దలంచి మహాశ్వేతను జూచెను. మహాశ్వేత శకభిక్తయ మెరింగి యత
నిని స్వదేశంబును జేర్చు గాదంబరికిం జెప్పెను. కాదంబరి స్వపరిజనంబులఁ దో
డిచ్చి యారాజకుమారుని సగౌరవముగా వీడుకొలిపెను తరువాతఁ జంద్రాపీఠం
దు పోయినప్రవనే మహాశ్వేతాశ్రమమున శీగ్రం జెను. అచ్చటికి స్వస్థైర్యం
బును క్షిప్రంపాయమును పశ్చిలేఖ మువలగువానిను వచ్చి యుండిరి. వారిం గాంచి
రాజామయంబు సంశసించి స్వపటబుటీరంబుని నుగది, నెట్లయిననుండి తారాపీఠం
డతని రిమ్మని సందేశివాగుని బంపెను. అప్పుడే కాదంబరియు మగల దర్శనంబిచ్చి
పోవలయు నని శీయాకుని నపిపెను. చంద్రాపీఠం నానా శతతంద్రయోద్ధనుండి
వచ్చిన సందేశివాగుని శీఘ్రముగా విడిలి రాగల నని చెప్పి పంపి శీయారకుని
తోడఁ గాదంబరిని మరలఁ జూచి బోయి యచటఁ బెద్దయుం బ్రొద్దుండి పత్ర

తేఖ సట నుంచఁ గాదంబరి ప్రార్థింపఁ దదిచ్చాసుసారముగా దానిని మేఘనాదుని తోడ నటనుంచి, మహాశ్వేతాకాదంబరుల వీడ్కొని వెడలి వచ్చి, వైశంపాయ నుని సైన్యాధిపతినిఁ గావించి నిదానముగా రెన్నున పరిమితపరివాగుండ్ల యధిక రయంబున నుజ్జయినికి వచ్చి తల్లిదండ్రులం గాంచి సుఖంబుండును. అంతఁ గొన్ని దినములకుఁ గాదంబరియొద్దనుండి మేఘనాదునితోడఁ బ్రత్యేఖ వచ్చెను. కాగం బరి చెప్పిపంపిన సందేశము నంతయుఁ జెప్పెను. దానిని విని చంద్రాపీఠుండు కాగంబరిపైఁ జిత్తంబు హత్తించి తద్వియోగమును సైవజాలక యెట్లు దినం బులు పుచ్చుచుండఁ గేయూరకుండు చచ్చి కాగంబరీమగనావస్థనంతయు సవి స్తరముగ వివరించి చెప్పి యతఁడు రాకున్నఁ గాగంబరి జీవించి దని చెప్పెను.

చంద్రాపీఠుండు మేమకూటమునకుఁ బోని మిష గ్రేడియుఁ గక్కన యర యుచుండ వై శంపాయనుండు సశపురముచెంతకు వచ్చినఁ డని విని యతని కిడు రుగాఁ బోవునెపంబుతోఁ దండ్రీయాజ్ఞఁ గొని కాదంబరిం జూడఁ బ్రయాణ మయ్యెను కేయూరకుని, బ్రత్యేఖను, మేఘనాదుని ముందుగాఁ దాను వైశం పాయనుని జూచి శీఘ్రముగా వచ్చుచున్నానని చెప్పు మని కాగంబరీసమీపము నకుఁ బంపెను. అంతఁ గతివయ ప్రయాణంబుల సశపురముచెంత నున్నస్కంధా వారమునకు వచ్చి వై శంపాయనుఁ డేడ్చి యని యడుగ వచ్చిటిరాజపుత్రులతోడ చొచ్చిదసరోవరంబునకు స్నానమున కిరిగి యందలిరమ్యప్రదేశంబులం గాంచుచుఁ దత్తీరంబున విహరించుచు సందొక్కలతానుండపముం గాంచి యందుఁ గొచ్చి విరాట్టునట్లు నీకతాతలం బధిష్ఠించి బద్ధాత్ములండ్ల దానిం గాంచుచు నెరిసేపున కును లేచి రాక యెవరు పిలిచినను రాక గుండె ననియు, మేము ప్రాద్దు దిగుగు వఱకు నుండి భోజనముఁ జేయు మని వేడి నట్టకేలకు భుజించి కాను రా నని యు, మమ్ములఁ బురంబునకుఁ బోయి మీ కీవార్త నెఱింగింపుఁ డనియును చెప్పి రాఁడయ్యెను. మే మట నుండినఁ బ్రయోజనము లేదని గణించి కొంగిపై న్యము నతనికి గాఁపుగా నుంచి మేమిట కదుగుదెంచినార మని చెప్పుటయుఁ, చంద్రా పీఠుండు కడు దుఃఖితుండ్ల యేమి సేయుటకును దోచక పరిపరివిధముల వాలో చించి యుజ్జయినికిఁ బోయి తల్లిదండ్రుల కీవార్తఁ దెలిపి వై శంపాయనుని గాను బిలుచుకొని రా ననుజ్ఞఁ దీసికొని, యతనియొద్దకుఁ బోయి వానిగోడ నక్కడ నుండియే కాగంబరియొద్దకుఁ బోయెదనని గుంచి సశపురమునకుఁ వచ్చెను. అంతకు మున్నీ సమాచారమెట్లొ తెలిసి, విలపించుచున్న వై శంపాయనునిగల్గిదండ్రులను, స్వజననీజనకులను నూటడించి, తనప్రియవయస్యనిఁ గొని రా వాళ్లఁ గొని సమి

వారిపండ్ల యలుచేరి, యచ్చోగంబున వచ్చి ప్రేళంపాయన ఉచటలేటుకి విచారించి మహాశ్వేతయాత్ర, మమునకు బోయిన నర్కమును దెలిసి నని యచ్చటికిం బోయెను. మహాశ్వేత తనయాశ్రమమునందలి తాత పుండరీక యాతగాఁ గూర్చుండి దుగ్గిలంచుచు యిది గాంచి నిరణము దెలియక యవరి కేమా యని కలంగును. తొమ్మిది గాఁగె నడిగెను. ఆమె యిట్లు చెప్పి నొడింగెను.

“చంద్రాపీఠా! నీవు వచ్చినచోపడి నేనును హేయకూటమునుండి మరలఁ దనంబు నేను నిచటికి వచ్చితిని. నీవలెనుండి శ్రీమా వెళుకువానినలె నానూ శ్రమనందుఁ బరిభ్రమించు నుండిన యొక్కగ్రాహణమునను గాంచితిని అతఁడు నా యొద్దకు వచ్చి నాముగజనవాక్యంబు లాడి నే నేమియఁ బలుకఁ దేవతార్పనకుఁ బుష్పంబు గోన పొంజఁ కేగి యశనిని గా నీయవలదని తరలికతోఁ జెప్పితిని. అతఁడు దానినూట వినఁ బుచ్చుచుండెను. ఒకనాఁడు వెన్నెలలోఁ గూర్చుండి శ్రీమా యాలోచించుకొనుచుండ నాతఁడు మరల నాకడకు వచ్చి ముందుఁ బలికినకాముకునిపలుకులు పలికెను. నే వానికిఁ గినిసి యతనిని జలుకజాతియందుఁ బుట్టకపించితిని. తక్షణ మాతఁడు మృతుండా నేలఁ గూలెను. గతానూఁ దవుటఁ గని యేడ్చునశనిపరిజనంబు లాఁడు నీరుక్తుఁ దగ్గున శంపాయనుఁ దని చెప్పిరి.” అని మహాశ్వేత చెప్పుదుఁ దోకనే చంద్రాపీఠంబును సూర్యుండు దిగువఁ బడెను. తస్పరిజనంబు విలపించుచుండ నింద్రాగ్రుథ మనునశ్వమును దనకురంగమత్వమును నీడఁ గోరి కల్గియును లాగుచుండుతఱి నచ్చటికి జంద్రాకేమఁడు నచ్చు నని పత్రలేఖ చెప్ప నతనిని గాంగునేడుకఁ గానఁబరి వచ్చి, మూర్ఛితుండా పడియున్న చంద్రాపీఠునిం గాంచి విలపించు చుండ నాకాశమునుండి యొకదివ్యదేవ మరుదెంచి మహాశ్వేతంగూర్చి యిట్లనియె. “అమ్మా! నీభండగీరీకుండు నాలోకంబున సుఖంబున్నవాఁడు. మరల నిన్నుఁ గలసికొనును. మత్తతోమయంబైన చంద్రాపీఠునిశరీరమును నశింపఁడు. ఈశరీరము నిండి యుంచుకొని పునస్సమాగమ మగు విఠిగూఁ జెడకుండ సంరక్షింపుడు” అనిచెప్పెను ఆమాట విని పత్రలేఖ యింద్రాగ్రుథము నొడిసి పుచ్చుకొని దానితోడ నచ్చోగమునం బడిగెను. అంత కొంత నేపునకు నాసరోవరమునుండి కపింజలుఁడు లేచివచ్చెను. మహాశ్వేత దొలుక నతని గలుకుపట్టలేక యెట్టగేలుకు గుర్తించి పుండగీరీకుని పృథ్వాతము నమగ నతండు,

“అమ్మా! పుండగీరీకశరీరమును గొనిపోయినయూదివ్యదేవంబునంబడి నేనును బోయితిని ఆదేజంబు చంద్రలోకంబుం బొచ్చి పుండగీరీకశరీరమును మహాదయమాను నభయం దునది నాతో నిట్లనియెను. నేను జంద్రుఁడను నీమిశ్రుఁడు

పుండరీకుడు కామవర, శుద్ధై నన్ను భూలోకమునకు బుట్ట శపించెను నేనును సానిని నక్కడనే పుట్ట మరల శపించితిని అంత నాతిని శ్వాంతమును గలిసికొని యతడును నేనును ఒక్కచోటనే పుట్టునట్లనుగ్రహించితిని. శాపదోషమునకును వలకును, నతనిశరీరమునకును నాపద యేదియును గలుగ నుండ నుంచుటకై యిచటికి గొని వచ్చితిని మహాశ్వేతను దుగిఖపడుకుండి నూటడించితిని. నీవు పోయి యీవృత్తాంతమును శ్వేత కేశువునకు జెప్పుము అని నన్ను బంపించెను. నేను మిత్రదుగిఖముచే వేగముగ బోవుచు మార్గమున పచ్చనొక్కట ముసికుని దాడక యొరసికొని దాటి చనితిని. అతడు నన్న శ్వజాలిం బుట్ట శపించెను. నేను వేడుకొన నతడు దయచేసి భూలోకంబున నొక గజనకు వాహనమ్మయిందును ననుచంద్రునితోడ బుట్టు నామిత్రుడు పుండరీకునియొద్ద నుండి నట్లనుగ్రహించుమని మరల వేడితిని. అతడు, 'చంద్రుడు తారాపీఠునకు గొడుగుగా బుట్టును. నీమిత్రుడు పుండరీకుడును దారాపీఠునిమంత్రికిం గుమానాడుగా జన్మించును. అప్పుడాంజపుత్రునికి నీవు వాహనమువు గమ్ము' అని చెప్పెను. నీ నీ గుఱ్ఱమైన చంద్రావతారం బైన చంద్రాపీఠుని వింశదూరము కనుగొనితిని. నీచే శపించబడినవాడు నావయస్కుడగుపుండరీకుడు." అనిచెప్పెను. "ది విని మహాశ్వేత మిగులదుగిఖతయై యుండగ పింజలుం దామెను నూటడింప నామి నూటడిస్తే యుండెను.

అంత గాదంబరి కపింజలుం గాంచి పత్ర లేఖ చేయఁబ్బ నని యుడుగ వలసి డిట్లనియె. "అమ్మా! మీరు చూచు చుండ నే నీట బడితిని. ఇది నేమయ్యెనో నే నెఱుంగను చంద్రాపీఠం దెచ్చట బుట్టినదియూ, బుండరీకుం దెందు జన్మించునదియు, బత్ర లేఖ యెందు బ్రభువందినదియు సర్వజ్ఞుడైన యాశ్వేత కేశువు నడిగి తెలిసికొని వచ్చెద" నని చెప్పి యంతర్ధాన మయ్యెను.

అంత గాదంబరి మహాశ్వేతం గాంచి 'యిది యిట్లుయ్యి. ఇంక నే జేయ వలసిన దేమి?' అని యడుగుటయు నమ్మహాశ్వేత యిట్లనియె "అమ్మా! ఏమి యేల చేసెదవు? ఈచంద్రాపీఠునిశరీరమును బూజించుచుండుము. అదియే నీమనోరథ మీదేర్చును" అనవుడు గాదంబరి యాచంద్రాపీఠునిశరీరమును సముచితస్థలమున నుంచి పూజించుచు నుపవాస మొనర్చి యతని ప్రక్క సంగూర్చుండి యారాత్రి గడపెను మరునాడుదయమున సముస్థిలితం బైన (జీవమును గన్య) చంద్రాపీఠుని దేహముం గాంచి చేతితో నంటి చూచి మరలేఖ కాగంగడి జెప్ప నామి కపింజలుడు చెప్పినమాట సత్య మనియు, శాపవిముక్తి యయ్యె ననియును వచిం

వంగా నిష్ఠగానంబు వశమై మహాశ్వేతకును రాజపుత్రులొకంబునకును నాసంగతిఁ జెప్పెను. వారంగులును సంతోషభరితస్సంభుతైరి. "దండలును స్నానం బాచరించి యాహారవిధి నడపిరి. నందంబరి మరలఁ జంద్రాపీఠసహస్థం గూర్చుండి తచ్చరణంబుల సంకల్పంబు వహించి యాశీరీదము చెడునద గావని నిశ్చయించి, యాహార్య మన లేఖచేతఁ గనకల్పిగిని. గండ్రిని నప్పి పంపెను.

అంత సొక్కనాడు తాగాపీఠనియుద్ధనుండి సందేశహనులు చంద్రాపీఠునిసమాచారమును బలిసికొని పోవ నచ్చిరి వారిలోఁ గొందంబరి జరిగినసర్వవృత్తాంతమును జెప్పి, శ్వేతికులఁ దనువానిని వారిలోఁగఁ బోయి జరిగినసమాచారము నంతయుఁ జెప్పి రమ్మని యని పలు వాడు వారిలోఁ బయనమై యుజ్జయి నిగి నచ్చెను.

ఇట విలూక తి చంద్రాపీఠం దన్నాళ్లకును గురుగటచే శీఘ్రముగా రామ్రొక్క కొన్నియొక్క గురుగట చంద్రాపీఠం దంతివాచునది గేవతాలయమునకు వచ్చి పూజ నలుపుచుండఁ గొడుగుసమాచారమును బలిసికొని గాఁ బోయిన సందేశహనులు వచ్చి యేరుయఁ జచ్చి గూరగుంటం గాంచి విలాసవతి విలాపింప నారంభించెను. తాగాపీఠం దావృత్తాంతమును విని యాదీవాలయమునకుఁ బరుగిడుచు వచ్చి, దుగిఖండి శ్వేతికులంబు చచ్చి పాశవం బెరింగి గువళాంత దుగిఖండ్లి, తుగనాసుండు విలాసవతి చునోగమ మున్నగువారు వెంటగాఁ జంద్రాపీఠునిం గాంచ మహాశ్వేతాశ్రమమునకుఁ చెప్పెను. పరస్పరాఁగోకనమున నందలు దుగిఖండుచుండఁ గాగాపీఠం గంగళును నూటడించి శాంతంబరిఁ జంద్రాపీఠునిఁ గాఁచుక పరిచర్య గేయ నియోగించి తాను సంత్రుఁపై గాజ్యముంచి తపంబు సేయఁ గడంగెను." అని బాబాలి చెప్పి "భవినుచున్న హరితప్రముఖులఁ జూచి 'యేతెక్కఁగాననొక్క గంబుచేఁ జాలదూరము నచ్చితి' మని తినియవినీతిచే నురలోకప్రప్యండ్ల భూలోకమునందు జనించిన వైశింపాయనుడే మహాశ్వేత శవీంపఁగా నీచిలుకజన్మంబు నొందె నని చెప్పెను. తత్తులమే నాకుఁ బూర్వజన్మ విషయంబు లన్నియును నంగణంబు లయ్యెను. నేహము మాత్రము నూటలేదు. ఇట్లవగతపూర్వజన్మస్వవిషయందన్ల బాబాలిం గాంచి యిట్లంటిని. "మహాత్మా! నాప్రియమిత్రునిఁ జంద్రాపీఠుని విడిచి నే నొక్క నిమిషం బైన నుండఁజాల. అతఁ డిపుడెక్కడనుండునో చెప్పుము. నే నచ్చటికిఁ బోయి వానిచెంత నుఖంబుండెద." అనుటయు, నాబాబాలి "నీను తెక్కలు వచ్చి పోవ సామర్థ్యంబు గలిగినపు డాతనిసమాచార మిడుగుము. అపుడు చెప్పెదను" అని చెప్పెను.

అంత హాసీతుండు 'మునిజాతి నుండునీరని కీమాహాంధ్య మెట్లు గలిగి? సురలోకంబున నుండువానికి నాయువు స్వల్ప మనుటకు 'హేష, వేమి' అని యడుగ నాతనికి జాబాలి యిట్లనియె. వీడు స్త్రీవీర్యముచే బుట్టుటంటిని నీని కిట్టిమోహాంధ్యమును, నల్పాయువును గలిగె ననియు, శావము దీక్షింపకన దీక్షా యువు నందు ననియును జెప్పెను. నేను నతనికి మ్రొక్కి నాకు దీక్షాయు వట్లు గల్గునో తెలుపు మన నతఁ డిది యెట్లు తెలిసికొంటివా యది గు నట్లే జరిగి కొనఁ గలవని చెప్పి ప్రాతఃకాలకరణీయంబులం దీర్చ లేచెను. అతనితో నందఱును లేచి స్వస్వకార్యంబుల నల్ప నేగిరి. హాసీతుండు నన్నుం గొనిపోయి నా శయ్యకు సమీపమున నొకయుచితస్థలమున నుంచి ప్రాథానికవిధులం దీర్చి బోయెను. నేను నాయప్పటియవస్థం గూర్చి చింతించుచుండ నిన్ను వచ్చి కన్నుమూసి తిని. అంత హాసీతుండు ససంభ్రమమున నాయొద్ద కేలేంచి 'మీశ్వర, దీక్షా నుండి కపింజలుం డిదె యగునెంచె' నని చెప్పెను. నే నులికిపడి లేచి కనుదెఱచి చూచి కపింజలుం డగవడెను. అంత నతఁడును నేనును గొంత చింతించి మాపూర్వ వృత్తముం గూర్చి యతిదీర్ఘసల్లాసం బొనర్చితిమి అతఁడు నన్నచ్చటనుండి నగు దును జనవలదని మాతండ్రి చెప్పి పంపె నని చెప్పి నన్ను నెందును బోనీయక సంరక్షింపవలె నని హాసీతున కప్పుగించి వియన్వార్లమునఁ జెనెను. నాఁడుమొదలు హాసీతుడే ప్రతిదినము నాకాహారం బొసంగుచుండెను అంత నాకు యక్కలు వచ్చి యెగిరి పోవ సమర్థుండ నైతిని అంతట మహాశ్వేదము గాంచ నిద్దు పొదమి యొకనాటివఱువార నాహారార్థంబు పోయిన నేను మరల బాగాల్యాశ్రమమునకు రాక యక్కడనుండియే యుత్తరదిక్కునుబట్టి పోనం దొంగిలితిని. సదియసలవాటు లేనిదానను గానఁ బ్రయాసపడుచుఁ బోయి పోయి మార్గాయానం బరుసయించు కొన నొకసరస్త్రిరమునందలి అతానుండవముపై వ్రాలి శ్రమముపొందికొని దిగి దానిపై కతస్థలంబున విశ్రమించి యాసరోవరజలంబున దిప్పిఁ దీర్చుకొని, యందలి కమలకర్ణికామధుబీజంబుల నాకలిం బోకాద్యుకొని విశ్రాంతిఁ గాంచి యెండకుఁ బోవం జాలక ప్రొద్దువ్రాలినవకంపడి పోవుద మనుకొని గుంజతరుకోటంబునఁ బరుండి నిద్రించితిని. అంతఁ గొంతనేపునకు మేల్కొని చూడ నొకవలలోఁ దగులుకొని యుంటిని. అతిదీర్ఘకాయుఁ డగు నొకపురుషుఁడు నా నుడుట నిలిచి యుండెను అతనిని, 'నీవెవ్వఁడవు? నన్నేల పట్టి కట్టితివి?' అని యడుగ నతఁడు 'తనయదమానుఁడగు నొకమాతంగునికొమార్తె, నీ విక్కడ నుండునంగతి నెట్లా తెలిసికొని, నిన్నుఁ బట్టికొని రమ్మన్న వచ్చి బట్టుకొంటిని.' అని చెప్పి, విదువుమని

యెంత ప్రార్థించినను విడుదల తనవల్లియకుంగొనిపోయి తనయజమానునికొమరై
 కెచ్చెను. అమె సన్నాకపంజరము నందుంచి భోజనవేళకు నాహారపదార్థములను
 దెచ్చి తనుమని నిర్బంధము చేసెను. నేను జందాలు రొసంగునాహారముఁ దిన
 నని మానముద్రను వహించియుండ నాంశ్వనచనంబులను, నర్దనభర్దనాదుల
 నిర్బంధమునీయ నాకలిపెట్లున పట్ట కేని భుజించితిని. మానముద్రను మాత్రము
 మాన నైతిని. అట్లచందాలకన్యక యొసంగునాహారంబుచే బ్రవర్తమానుం
 డనై శ్రమమునఁ గొనుణ్యమును వహించితిని. అవల నొకనాఁడు వేగునను లేచి
 చూతును గదా! యొకనకనంజరమున నుండిని. ఆచందాలకన్యక నాయెదుట
 నిలుబడియుండెను ఆచూలవల్లియ స్వర్గముగా నుండెను. ఏమిది? యని యాశ్చర్య
 పడుచు, నాచందాలదారిక నగుగుగ మని యుండ, సది నన్ను మీయొద్దకుఁ గొని
 తెచ్చెను. అమె సన్నేల పట్టి నెప్పించెనో, యిట కేల నెచ్చెనో, మీవలె నేనును
 నెఱుంగెను" అనిచూక తనవృత్తాంత మంతయుం జెప్పెను. గూర్తకమహారా
 జాశ్చర్యపడి యాచందాలదారికం బిలిపించి, యన్వలివృత్తాంత మేమనియడుగ
 నామె, గానాచూకకుఁ దల్లి ననియు, లక్ష్మీదేవియవతార మనియు, నాచూక తన
 ప్రియురాలియొద్దకుఁ బోవఁ బ్రయత్నము గుట సీతనికంద్రి జ్ఞానదృష్టిచే నతింగి,
 యశసితనుకాపమును బుట్టించి, చక్కఁబలుపు మని నా కాజ్ఞాపింప నేఁ బట్టి
 నెప్పించి, బంధించితి ననియు, జనసంగతిఁ బాఁపొనఁ జందాలత్వమాను వహించితి
 ననియు, శాపముదీక్షఁ గావున మీయొద్దకును నొక్కచోటనే నివాసము గలుగ
 వలయు నని యిచ్చతోడ నెచ్చితి ననియు, మీరీతనువులనీడి మీనిజగూఢంబుల
 ధరియించి మీప్రియురాంధ్రులగుడి గుఱువుఁ దనియును జెప్పి, స్వస్థానము
 నకుం దనియును. గూర్తకమహారాజును జిలుగయును శాపవిముక్తులై (చంద్రా
 పిండక శంపామనులు) స్వస్వరూపమును ధరించి, కాదంబరీనుహాశ్వేతలను వివా
 హమాది సర్వసుఖంబులం దేలుచుండ, నొక్కనాఁడు కాదంబరీ వక్త్రరేఖ యే
 మామె నని చంద్రాపిడుని నడుగ, నాతఁడు అదిరోహిణియనియుఁ దాను భూలో
 కంబునఁ బుట్టునప్పుడు తనతోడఁగూడ నచ్చి మరలఁ జంద్రలోకంబునకుఁ బోయి
 ననియు, నచ్చట నీవు దానిని జూడఁ గలవనియును జెప్పి సంతోషపరవశం
 గావించెను.

ఓం శశ్యత్.

శ్రీ రస్తు.

పండితాభిప్రాయములు.

మరాఠీ, సంస్కృతాంధ్రద్రావిడాంక్షభాషాకోవిదులును బహుగ్రంథ పరిశోధకులును విద్యత్కృతులును నగు నాగపూడి. కుప్పుస్వామయ్య, బి. ఎ. గా రిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

బ్రహ్మశ్రీ, చింతలపల్లి. నరసింహశాస్త్రిగారిచే విరచితంబగు శృంగారి కాదంబరియను నాంధ్రపద్యకావ్యమునం దక్కడక్కడఁ గొన్నిభాగములు చదివి నాడను.

‘బాణోద్భవం జగత్తయ’మను ప్రసిద్ధిఁ గాంచిన సమిద్ధయశుండగు బాణ కవీంద్రునిచే రచింపఁబడి పండితప్రశాంధముల కమంగనందంబు గావించు కాదంబరియను గీర్వాణభాషాత్మకమగు గద్యనూపహృద్యకావ్యమున య్యది పద్య గద్యత్కకముగా గ్రంథకర్తగారిచే సగసరీరిని నిర్మింపఁబడిన యాంధ్రభాషాస్రతి బింబము సంస్కృతకావ్యములలోఁ గాదంబరి నానారసోల్లాసభాసురము. సురు చిరభావోదయవిలాస మనోహరము, నానాలంకారకలాపపరిశోభితము, మృదుపద శయ్యాచమత్కారహృదయంగమము, అమరద్రుమకుసుమవిసరకుసుమరసాసారస గంధిసుగంధబంధురమధురవచనరచనాసౌకుమార్యపరితోషితమనీషిప్రపంచము. కావుననే రసజ్ఞులగు సహృదయులు “కాదంబరి రసజ్ఞేభ్య ఆహరోహి నరోచతే” యని నుడువుదురు. ఇట్టి యుద్గ్రంథరాజంబని పండితమండలిచే బొగడ్తఁ గాంచిన కాదంబరి సాంధ్రీకరింపఁబూనుట కడిందినని. అయ్యాంధ్రీకరణమునందును గద్య యాపముగాఁ గాక పద్యనూపముగాఁ జేయఁ గడంగుట యంతయుం గడిందినని. స్వతంత్రముగాఁ గల్పము వ్రాయుటకంటెను భాషాంతరసరిప ర్థనముచేసివ్రాయుట కరంబు దుష్కరంబని స్వానుభవంబున నేనును లెస్స యెఱుంగుదు నామాన్య గ్రంథములవిషయమే యిట్లులుండఁ గాదంబరింబోని మహాగ్రంథము సాంధ్రీక రించుటయందలి కష్టమింతయని చెప్పవలయునే? ఇట్టి గొప్పకార్యమునకుఁ దల కొని గ్రంథకర్తగారు నిజోద్యమంబును నిప్రణతరంబుగా నిర్వహించి జితకాశులై చెలువారుటకే నంతయు స్వాంతంబున సంతసిల్లెను.

ఇచ్చుహాగ్రంథము ప్రాయశముగా మూలానురోధమనియే చెప్పవచ్చు. కొన్నిచోటుల మూలగ్రంథస్థపర్లనముల నుచితభంగుల మార్పుటయుఁ గొన్ని పట్టుల నిర్దులములగు వానిని యథాసౌకర్యము చేర్చుటయు నిట్టి గొప్పగ్రంథము లందు విలుధగణములు దోషములుగాఁ బరిగణింపరు. మూలమునందలి రసప్రస్థి

దీనియందుఁ జూపట్టుచున్నదా యనియే పరికింపవలెను. గతపోషణములు, పుష్కలములమున నున్నవానిని భాషాంతరపరివర్తనకర్త యుజ్జగించినదని యగి గోపంబుగా నెన్నవగు ఏభాషయందు మూలగ్రంథము పరివర్తించబడునన్నదో తద్భాషాచిత్రశైలి యొప్పారకున్న నదియు గొప్పగోషముగా గ్రహింపవలెను. ఈ మర్యాదల ననుసరించి యిక్కావ్యంబు నాలోకింప నాచూచినందున గీర్తన గ్రంథము సమంజసముగాఁ గానంబడియెడు, దోషైకదర్శననక్షులును న్ననశ్శబ్దపరిక్షణవిచక్షణులును నగు మహాత్ములకు నెరసులెన్నియేని యుద్ఘాటించవలెనుగాని సామాన్యముగా నెల్లవారికి నిక్కావ్యము మనంబులకు ముగింపఁజూపాదింప నోవునని తలంతు.

మొత్తముమీఁద నీమహాకావ్యము సరసమైనదనియుఁ బండితజనాదరణీయమై యలరారుననియు నేఁ దలంతు. దీనిని సాదరంబుగా మన్నించి దీని ముగ్ధించుటకు వలయు ధనసాహాయ్యంబును సేతత్కవిపుంగవుల తొంగి గోంగింబున, బ్రకటింపఁజేసిన విద్యత్సమాగరణశీలురగు శ్రీ వేంకటగిరిప్రభుశిష్యుల యాదాగ్యంబును గవిజనపక్షపాతంబును గరంబు సంస్తవనీయంబులు.

కాదంబరిని బూర్వ మెవరో యొకకవితవరుఁడు నెనుఁగునఁ బర్యవర్తముగా వ్రాసియున్నట్లు కవిజీవితములోఁ జెప్పఁబడియున్నది. కాని యది గుహ్యార్థముకాదు. సరసింహశాస్త్రిగా రీమహాకావ్యమును రచియించి యుచితయశోపరాజమానులైరి ఆంధ్రలోక మిగ్రంథమును సదయస్పృహయమై స్వీకరించి విగారిని బహూకరించి ధన్యులఁ జేయుఁగాక.

బల్లారి మునీశివల్ హైస్కూలునందు సంస్కృతపండితులుగు బ్రహ్మశ్రీ, కావ్యతీర్థ: రావాడి, వేంకటరామశాస్త్రిలవారిట్లు వ్రాయుచున్నాడు.

కాదంబరీరసము తన్ను నేవించినవారి నానందపాగవత్యముచే ముల్లీతల యూఁకులా గొనర్చి పండితసామరజనులసమాదరమునకు గుఱియై యుండుట యందఱకును దెలిసినవిషయమే దీనిఁ జదివించూచినవారలు "బాణోచ్ఛ్వాసం బగ త్వర్వం"అనియు, "కాదంబరీరసజ్ఞానాం సుధయా కింప్రయోజనం"అనియు నేటికిని నుడువుచున్నారు. శ్రీ శాస్త్రిలవారు భాషాంతరీకరణపద్ధతిని, నందుండు శ్లేశములను, బాగుగ నెఱింగినవారు. కావుననే జాతీయపదపారద లేవనచే వెలయు విశిష్టంగార కాదంబరీముకురమున భట్టాబాణునియభిప్రాయమూర్తి చక్కఁగఁ బ్రతిబింబించి గ్రంథకర్తగారిపండిత్యప్రతిభాదుల వేనోళ్లఁ జాటుచున్నది. ఇట్టి మహాగ్రంథము

నాంధ్రీకరించి యాంధ్రలోకమునకు మహాపతాగమొనర్చిన బ్రహ్మశ్రీ, చింతల
పల్లి, నగసింహశాస్త్రులువారి 11వ బ్రహ్మాంధ్రపండితీకవులు నగు ప్థానీకం, సుబ్రహ్మణ్య
యథాశక్తి స్వధర్మమును నిర్వహించినట్లుగును.

మ. ౧-౧-౧-౧, పుంగనూగు బసవరాజుగారి హైస్కూలునందు బ్రథా
నాంధ్రీపాఠ్యాలును సంస్కృతాంధ్రపండితీకవులు నగు ప్థానీకం, సుబ్రహ్మణ్య
దీక్షితులుగా రిట్లు వ్రాయుచున్నాడు.

శ్లో. శ్రీమ చ్చింతలపల్లి సంకతిమహా సింధోస్సుధాదీధి శేః
నానాకావ్యచక్షుఃస్య సుమనస్సేరింగభాషాకవేః
స్వయచ్చాత్రముఖార్జితా చ్చయశేస శ్రీపాదయో స్సన్నిధౌ
విష్ణుప్రీతిమ శ్రీనృసింహవిదుషో భూయాత్సదేయం ముదే. 1

కా. కనితి న్నోదము మీనా మీనయిన శృంఖలారంభుల గానంబరిక
పుననవ్యోజ్యవోల్లసినోగులపారిక * గమ్రా క్తిపారంపరిక
గనదిత్యంతిమనోహరాంధ్రమృదువాః గావ్యఖ్యాత బాణోక్తిమ
తనసంస్కృతిమాధురీమహిమ ధూతస్వచ్ఛ కానంబరిక. 2

సీ. రసికజనాభిమానసరాజిగనమాన అశేషంబు నొగవించు * శ్లేషములును
వీక్షణము త్రాననక్షిణపులకముల్ వెలయించి మంగు ను * శ్రీక్షితములు
సమ్పాదయినముదాయ * సమ్మోహసంధాన పలువులొ గంభీరభావములును
మధుమాధురీయరీ * మధురవాణీసౌమ్యవంబులకా భాసిల్లు * పరరసములు

గీ. ననుర పరించు జనరాలి * యనువుల బోలి
తనదు బాణకృతంబు గా * గంబరి యది;
యదియు మదిట్లు సంశసం * బొదవఁ జేయు
మహితభాషాంశరీకృతి * మహిమ గతన 3

క. శిష్యులు జగతిని "బాణో, చ్చిప్తం బీలోక" మంచు * జెప్పగఁ బాణో
శ్కృప్తశ యింతంశని వి, స్పష్టంబుగ నుడువ నేను * పలఁతినో యార్యా! 4

ఉ. పండితులెవ్వరని యుల * బాణకృతిం దెనిగించినట్లు లె
వ్వంగును జెప్పుగా వినము * పండితవగ్య! యుగోరపాశ్చము
ద్వందకవిశ్వధోరణిని * దానిని నాంధ్రముఁ జేసి మీగు ఘా
నుండలిఁ గీర్తిఁ బొందితిరి * మండనమా నిది యాంధ్రభాషగుకా. 5

గీ. బాణకవిశ గల్లు * భావగలుగు నిది
గర్వణం బటంచు * గలచువాఁడ;
నాంధ్ర బాణబిగువ * మహాఁ గాదె! మీ
కింకననుచు మదిని * నెంచువాఁడ. 6

క వాసిగఁ బంచమవస్తా, శ్వాసంబులు దీనఁ జూతఁ నహ్మకమహ్మకయో
 ల్లాసాస్పదనాలు; పాములు, భాసురములు న్మదుత నందుఁ భానామూలము .
 చ ఒకతటి ముగ్ధయాచు హ్మగఁయోత్థితభావ మెలుంగ నీక యు
 కొకతటి సుధ్యయాచు వెలయు న్నవిలాసవిశేష్టితాలి నిం
 నొకతటిఁ బ్రాక్షయాచును చఁహోజ్జ్వలపాటవయు కి నివ్వధిం
 బ్రకటదశాత్రయంబుఁ గనిఁ రాజులు మీకవితానధూయము .
 శ్లో. శ్రీనీరబసపవిద్యా, శాలాయా మాంధ్రపండిత స్సృజనాం
 సుబ్రహ్మణ్యసమాహ్వః, ప్రహ్వభావేన సూచనాశ్చర్యమ్.

ARCOT BHIMACHAR M. A., L. T.,
 HEAD MASTER

MUNICIPAL HIGH SCHOOL,
 Bellary 30.5.1925

I had the good fortune to read a few of the printed pages of the "Sringara Kadambari" by Brahma Sri Chintalapalli Narasimha sastrulu, the senior Telugu Pandit of the Municipal High School, Bellary. I know personally that the Pandit has worked at it with great assiduity, so as to make it conform to the original, as much as possible. The simplicity and purity of diction, the remarkable ease in versification and the sweet melody of the easy flowing verse reflect much credit upon the author's accomplishments as a poet. The 'Andhra Sringara Kadambari' is in my humble opinion, an improvement on the Kannada Kadambari by Nagavarma and as near an approximation as possible to the Sanskrit Kadambari. I congratulate the author upon this, his valuable contribution to the modern Andhra Literature

(Sd) A. BHIMACHAR.

B. K. GURURAJA RAO. B. A., B. L.,
 Vakil.

Bellary
 25.7.25

This work is a Telugu rendering in verse of that famous Bana's Sanskrit Kadambari, whose wonderful plot and superb diction have ever been a marvel in the Sanskrit world. The author of this Sringara Kadambari, while scrupulously conforming to the original in plot and development of characters, has with utmost success entered into some what elaborate description, wherever necessary to make the imagery more complete and vivid. Its diction and style are full of melody and vigour, though rather high flown and terse in some places. It may be said without any fear of contradiction that it is given to only a very few of the modern poets to venture to translate in verse, works of the standard of Kadambari. I am sure that this work will win the appreciation—may the admiration of the Andhra literary public. The work is so full of Telugu idioms that it reads more like an original than a translation. The Telugu public will, I am sure receive this work with a sense of gratitude to the author for having enriched the Telugu literature with such a valuable work as this.

(Sd) B. K. GURURAJA RAO

శ్రీ

శ్రీరామ స్పృహగోపాల్మయము.

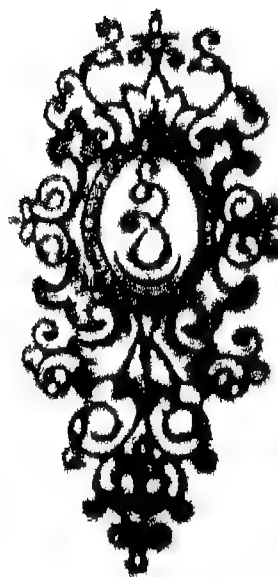
శ్రీమధానక్షిరామూర్తి ప్రవచనము.

శ్రీశృంగారాచార్యులచే

పూర్వ భాగము.

ప్రథమాశ్వాసము.

అథ శ్లోకాంతము.

శాస్త్రములన్నియు తాత్పర్యముగాఁ జెప్పినది దివ్యవగా
యోగోద్భాసితమాలిగ్గులు యుగి నిత్యతాపానంపత్తి
దోషగంబుల ప్రకారంబు స్వేచ్ఛల సంపూర్ణత్వముం జిత్తుఖా
భోగాన్నిం దగునక్షిరామూర్తి ముముక్షువులకు గృహపూర్ణుడై. 1

మ పతి దేహార్థ మొసంగి వీడి శనుఁ బోవం బాలు కేవలఁ గ
న్మరిగ్గులు యర్థము వాక్కు నుం బలఁ గడుగఁ + మన్నించ నత్యాదృతిగఁ
బలివాల్లభ్య మనంగ సేట్టి ననుచుఁ + భగ్నాశిం దెల్పుచు
రవి మ యౌ పుడుఁ బ్రోచుఁగాక శుభముల్ + రాజ్యం గా సత్కృతుఁ. 2

చ. గణముల నెల్లఁ దాఁ బ్రథమఁ గణ్యత నందుచు విఘ్నపార్థిశో
మాచూరబాడబం బగు + సమస్తము శిల్పనియాడ నాది వా
రణవకనుందు నా భువిని + గాజలువాడు మగనిరాయవా
రణ మొనరించి మత్కృతిని + రాజుల జేయుత నిచ్చ లిద్దరఁ. 3

ఉ. వేదము లుచ్చరించి పృథివీధర మెత్తి ఖేలిగఁ పహించియుఁ
బాదుఁ గనల్చి దైత్యవిధుఁ + బంపి బలింద్రుని శ్రీజగావకుఁ
క్షానయితాళి దున్నితము స్తకుఁ ద్రుంచి పాలంబుఁ దాల్చియుఁ
నానరుఁ డొచు స్థైర్యుల లయం బొనరించినశౌరిఁ గొల్పెదఁ. 4

చ. శనన్ద్రులుఁ డెందు నేకనువుఁ + దాల్చునొ తానును దాని కర్మమా
తనువును దాల్చి యందుఁ బ్రమదంబునఁ బాయక వీరిఁ బ్రాణనా

ధునిమది కెక్క వర్తిలుచు ♦ దుర్గతిసూరులఁ జేసి భ క్కులఁ
దనరెడియాదిలక్ష్మీ మము ♦ ధన్యులఁ జేయుత ప్రేమసంగుతఁ.

చ. సకలజగంబులం దనదుఁచారుదృగంచలచాలనంబె

వృక సృజయింప వేదములఁ ♦ బాడుచు నాడుచుఁ దమ్ముగదై ను
త్సుకత దలిర్ప వాక్సుదతిఁతోఁ గొలుపుండి వినో గోష్ఠి న
ల్పకమలనూతి మత్కృతిని ♦ బ్రోచుత నారవితారకంబుగాఁ

మ తలఁతుఁ వాక్సతి బ్రహ్మవాగ్వసతి శబ్దబ్రహ్మవిన్యయశిఁ
లలితామ్నాయశిరోవిసంహమతి శీలాలోలబాలాయితా
మలవిద్యాధరసిద్ధసాధ్యసురభాఁమాసంతతిఁ మఱి
కలవీణారవమాధురీమహిమ శృంగారింప సమ్యక్కుశిఁ.

—అథ గురుపురస్కృతిః—

సీ. నియతాగ్నిహోత్రి నా ♦ నగడి చతుశ్శాస్త్ర వేదాంగ వేది నా ♦ సద్భక్తఁ గాంచి
వరవాదభేదనఁపండితుం డన మించి ధర్మమర్మగుఁ డని ♦ దాల్చి యశము
భోగసురేంద్రుఁ డై ♦ పొల్చి యజన్తంబు తుల జేసిసంపదఁ ♦ దోఁగి ముఖఁగి
సత్యసంధుం డని ♦ సద్యశంబును గాంచి రాజగుగుం డనుఁగోడ ముఱసి
తే సప్తకోటిమహామంత్రఁసరణిఁ చెలిసి
వినుతశిష్యప్రశిష్యుఁ డై ♦ వెలసి కంఠ
హస్తీసంస్థానవిద్యత్ప్రశస్తిఁ గాంచి
వెలయుమద్గురు సరసింహఁవిబుధుఁ డలఁతు.

౫

క శతఘంటాన్వయశశి భా, గతభాగవతములు - చనఁరచనల రదియిం

చి తెనుఁగుబాస నుతిఁ గనిన, శ్రుతనేంకటరంగగురునిఁప్రశ్ర మున గుఁ.

శా.ముష్టిప్రశ్నల నష్టజాతకవిధిఁ ♦ బూర్వాపరప్రక్రియఁ

శిష్టుల్ మెచ్చ యశంబు గాంచి విపుఁశ్రీనంది ప్రీతి నిజా

భీష్టార్థంబుల నెల్లఁ దృప్తిఁ గని నిర్భీకప్రవృత్తి మన

స్తుప్తిం గాంచిననాదుతండ్రి మది నంతుఁ ద్రవ్యంబకాఖ్యం నటుఁ.

10

సీ. సాధ్వీమతల్లి నా ♦ సత్కీర్తిఁ గని యెరుల్ ప్రేలు చూపకయుండఁగ్రాలె నుం

సంసారసామ్రాజ్యఁసచివుండు సతి యన సత్కీర్తిఁ గడియించెఁజాన యెవరె

యిల్లు భూస్వర్గమై ♦ యెసఁగ విందులపాలి యమగమహీజమ్మయలరె నుం

చోరారివారముల్ ♦ చొర కుండ గృహనిధిఁ గాపాడ సద్భుటఁకాండ మెవరె

తే. యట్టినాప్రియజనయిత్రి + నఖలలోక
సంనిసీమాన్యగుణధాత్రి + మహితగాత్రి
జితనుతాత్రి మహామానసతి సుకాత్రి
దులితసావిత్రి బోధుఁ + గొలుతు భక్తి.

11

అథ ప్రాసాదీశ్వరి. అథ-

సీ. కలిదులేముల నొక్క + గతి నులుంగుచునాం పవ్వగాఁ గుచ్చిం న్నెఁ + బాసయెవతె
నలుగు గుడిసెం + పసిలుంచి నాతోడఁ బ్రాసనముల నేవఁటచె నెవతె
యాయపోలిక నన్నుఁ + గాయక ప్రిప్రాద్దు నసహాయబుద్ధి నా + కణఁచె నెవతె
నాఁలిదప్పుల + నాసీ కడుపారఁ బట్టి శల్లిని మాటపించె నెవతె
సీ. మంత్రలే దనులోటుఁ దా + సంన్య నెవతె
గాసి లే దనులోపంబుఁ + దలఁగె నెవతె
యెల్లవెంటలఁ దానన్లు + యెచు సె నె. త
దాని శ్రీసుబ్బులక్ష్మి నా + తన్నిఁ దలఁతు.

12

అథ సంస్కృతివినుతి. అథ-

సీ. పుములన్నిబన్ధ ములు + వెల్లెడు ఛందము నెవ్వఁ డీభువి
బాదుకొనంగఁ జేసి కవిఁ + పాలికి నెల్లను మేలుబంతియై
యాదికవీంద్రుఁడై తనఁ + పట్టిమహాశ్వుని ముఁత్కథల
సావదుమ్మమా క్కులఁ గృచిని + సల్పిననాంభవుం గలంచెనా.
సీ. స్త్రీలను బ్రహ్మబంధులను + చేసెదదీనహజన్ములఁ దయఁ
కాలి యెవండు వేదములఁ + పాముఁ డెల్పి సముద్ధరింపఁగాఁ
జాలినభాతశ్రయిని + నల్పెనొ పంచను సే. మో యనం
గ్రాలఁగ నట్టివ్యాసు మునిఁ + గాఱఁ గలంచెన నెన్నునంబునా.
సీ. కనె సార్థనామ కే + కవిసదృశుఁ డెవండు లేమి ననామిక + భూమిలోన
నలవిక్రమార్కుని + యాస్థాననవరత్నముల నెనం పొక్కఁడై + చెలఁగె దొల్లఁ
గవినండితో నేడు + వినదించి కాళికఁ ననిను భేదములేమి + ధాత్రిఁ బాటె
గాంచె నెవ్వఁడు కాళిఁ + కావరింబున నెల్లచదువులఁ జదువక + సన్నుతింప
సీ. నలరఁగాఁ జేయు నెవ్వనిఁ + లలితకవిత, యన్య జేళీయులను విస్త + యమున ముంచి
నాట్య మాడించి నురుచిం + నన్యకళల, నట్టిశ్రీ కాళిదాసుని + నిధినుతింతు. 15

- సీ. బాణునుచ్చిష్ట మీఁవసుధ యెల్ల నటన్న పేను సార్థమూఁ జేసి • మీఁక నేది
యాహార మరుచియై • యలరఁజేయును సుగుపగిది నన్నయశంబుఁ • బహు నేది
యతులితాపునరు క్త • వితతివర్ణ సములఁబుట్టిసిల్లని పేగుఁ • గొంద నేది
యద్భుతకల్పనా • నల్పశిల్పకలావంతుకథా కేళి • నాన మేది
- తే. యట్టికాదంబరిని నెవం • డభినవార్థ, భావనవరసభగిల్లు • పరిగె నట్లు
సలిపెఁ దలఁచినమాత్రానఁ • జారుఫణితి, నట్టిగా మనిఁ నట్లుఁబు • పభినుజిల్లు.
- ఉ. భారవి మాఘు బిల్వఁబుని • భట్టికవిఁ భవధూతిఁ జేరున్ •
సారవచోనిగుంభనల • సత్కృతులఁ సురభావ నల్పిలు •
ధారుణిఁ గీర్తికాయమును • దొల్చినసత్క పులుఁ బొందె •
సారవచోవిసారముల • సారెకు నాకు ననుగ్రహింపఁగ • .

17

— ఇతి ఆంధ్రకవిప్రణతి. ఇతి —

- మ. తనకుం దాన సముండు లేఁ దొగుఁ డనఁ • దాఁదిక్క యహఁ గుర్తె •
వ్వనిఁ గొండాడనొ శబ్దశాసనుఁ డనఁ • భాసిల్లెనో భారం •
బును నాంధ్రం బొనరించి యెవ్వఁ డలఁ • బూర్వంబున • శక్త పుణి
గనె నాద్యాంధ్రకపింద్రుఁ డన్నయశముఁ • గ్గమోక్ష నానన్నయ •
- ఉ. భారత మాంధ్రభావ సలుఁపం దగుసత్కవి యెవ్వఁ డన్న నే
నే రచియింతు నన్నయను • నెక్కుడు గా నని ఘోషముఁబూర్తి •
సారవచస్సుధారసము • జాలయి సారఁ బదేనుపగ్యములే
సారతరంబు గాఁ దెనుఁగు • సల్పినతిక్కనఁ గొల్పు నెన్నది • .
- ఉ. భారతశేష మైనహరిఁవంశముఁ గాననన్వృశేషముం
జారుమృదూక్తులం దెనుఁగు • సల్పి కవిశ్రయమందు నొక్కఁడ
పేరును బెంపుఁ గన్న యెఱ • పైగ్గడ శంభువదాబ్జదానం
గూరిమి మీఱఁ గేల్తొగిచి • కొల్లు నభివృక్షభంబు లొందఁగ • .
- శా. శ్రీనాథుఁ గవిసార్వభౌమబిరుద • శ్రీనాథు భోగామ
శ్రీనాథుఁ నతగోత్ర రాజతనుజా • సీమంతినీనాథు వి
ద్యానాథుఁ గవితారసామృతసరి • న్నాథోడునాథుఁ ను
లానాథుఁ గవినాథుఁ గొల్పెద మది • జ్ఞాపించి శత్రుఁ క్కుల •
- చ. తనకవితాకుమారికను • దద్ద భనంబులు నగ్రహారములే
గొను మని యిచ్చుభూమిధవ • కుంజరు లున్నను లేమిఁ గుందుదు

20

21

న్నను హరికిచ్చి రాజులఁ బ్రకటంబుగ నెంచి యశంబుఁ గన్నయా
యసమునిఁ బోతనం బులఁడు * నాస్తి భాగవత్ శ్రీమోక్షముఁ. 22

శక్కుంగల పురాణనాథునానసంస్కృతాంధ్రకవీంద్రులఁ గీర్తించి మదీయే
తాత్పర్యమహాస్యశివీకీం గారికులును జెప్పినాట నాంధ్రభాషయం
సభిరుచి పుట్టించి తదీయప్రయోజనం బుద్ధిదించి గుగువు లై గానం జదివించి
నను నింతవానిఁగఁ జేసిన సంస్కృతాంధ్రములకు నులును సంస్కృతాంధ్రాం
స్థీయభాషాకోవిదులును సమాజపరోపకారధురీణులును వైదికమార్గనిష్ఠాగరిష్ఠు
లును నగు నాగపూడి కుప్పుస్వామ్యగృహకుం బ్రణమిల్లి మఱియు నాకు
సంస్కృతవ్యాకరణంబుఁ జెప్పిన మధుగుప్తశ్రుం నగుప్రేమివాస సంధ్యం
గొండాడి యుపనిషదగ్రంథంబుఁ దల్పినపండితకవిసమగ్రులును పరమార్థభూషి
తులును నగు పట్టిల్లి వరకంగి వమహాశయులఁ సంస్కరించి నావిద్యార్థివశ
గ్రాసవాసంబులకుం దోడ్పడినవారి కెల్ల నమస్కృతు లొనర్చి. 23

1. బాణతశ్చక్రగృహవయః * గుప్త
సరసాదంబరిని దల్లు * నలలవాచం
గలుగకున్నఁ దదర్పిత * గారివంబు
గలుగుటం జేసి శిశుత్పతి * గాథముగను. 24

2. గలుగ దొకభావఁ గలచనుఁతా మొక్క భావ శని శవిఁండితి * గుల కెల్ల
శ్రుతిచరం బొటశ్రీనాథ * సుగవివరుడ, నాయ్ నదియింపుగా నేల * సన్నకప్రల.

3. ఎఱుకచాలు నెండ్ల సనఁబలు నెరసె
దాని నానె సంచును * వజ్రకోటి
సుతుల నెరసెలపగిదిని * మఱిని దలచి
మంలింపంగ నొనరింతు * వందనములు. 25

చ. పరమతి శ్రవ్యంబు నొప్పునకు * వందిశరీరంబుఁ బేరమాంబకుఁ
పరితనయుండు జీర్ణదిన * వాసుడ మారెల మలోపలం
బరశినదక్షిణాస్యపద * పండితభక్తుడఁ బండితాళికి
గరము వినీతుడఁ గాణ * శిష్యును మానిపసివృగోశ్రుడఁ. 26

4. ఇట్టివృద్ధతాశ్చుతియు గుగుపురస్కృతియుఁ జ్రేయస్కృతియు సంస్కృతాం
ధ్రకవీంద్రప్రణలియుఁ గావించి మదీ పాస్తరుశ్రుతి * శిష్యా వృత్తకారం
బుగా. 28

~*~*~ వస్తువంతములు. ~*~*~

- క. ఓంకారమందిరునకున్, శంకాతంకాదిరహితః శాంతాత్మనకున్
బంకాద్రివజ్రధారకు, సంకలితాద్ధేందుమాళిః నిర్వజ్జనకున్ . 29
- క. నిర్మలనిత్యరూఢా, కర్మునకున్ గలుషభూరః గహనదవ్రునకున్
శర్మనకున్ ద్యక్తాఖిల, ధర్మునకున్ విబుధనినుతః తత్త్వమయునకున్ . 30
- క. సత్యజ్ఞానానంద, స్తుత్యోన్నతరూపునకును ః శుభసూపునకున్
నిత్యునకు యుష్మదస్త, త్ప్రత్యయగోచరునకు వృతిః భద్రాదునకున్ . 31
- క. అపవర్గాత్మనకున్ గత, విపదునకున్ స్థావరాదిః విశ్వాత్మనకున్
వ్యపగతమాయాహంకృతి, విసర్జితనకున్ విశేషః విధిరహితునకున్ . 32
- క. అగుణనకున్ సగుణనకున్, నిగమాగమవినుతగతిః నిర్వజ్జనకున్
విగతాఖిలదోషునకున్, సగరునకున్ సకలమానిః సంభరితునకున్ . 33
- వ. అంకితముగా నభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా నాగుటవరించు శృంగారకాదంబరీ
మహాప్రబంధంబునకుఁ గథాక్రమం బెట్టి దనిన. 34

~*~*~ గ్రంథాంతము - సూక్తరాజవిర్లనము. ~*~*~

- మ. తనయాజ్ఞం దలమోచి కొల్వ నృపసంతానంబు లెల్లం జను
ర్వనధిక్రాంతధరేశుఁ డై యవరసుఁత్రాముందు నా శోభనం
డనుభూభర్త ప్రతాపరాగనిజపాదాక్రాంతినామంతభూ
వనితాకాంతుఁడు శంభునోజ విజితః ప్రద్యుమ్నుఁడై పొల్చెను . 35
- స్తీ. కమలనాభునిమూడ్కిఁ ః గరకమలంబుల శంఖచక్రంకముల్ ః సత్పురుషులఁ గ
గుహుపోల్కి నెందు నకుంతితశక్తియై జలధిక్తపడి లక్ష్మీజనకుఁ డగును
రాజీవభవుమాడ్కి ః రాజహంసచయంబుఁ గడిమివిమాసంబుఁ గనునొవర్చి
యమలగంగాప్రవాహంబుమాడ్కి భగీరథవధప్రవృత్తిచేఁ ః దసరి మిగిలి
తే. చాయపతిగతి ప్రతిదినః జాయమాన
సముదయాన్వితఁ డయి మేరుశైలమట్లు
సకలభువనోపజీవిపఁచ్ఛాయఁ డతుల
విస్తయములకుఁ గర్తయై వెలుగు నశఁడు. 36
- శా. దానార్ద్రీకృతహస్తుఁడై వెలయు దిగ్దంతింద్రుమూడ్కిన్ సదా
నానాయజ్ఞవిధాయి యై కళలజన్మస్థాన మై సద్గుణ

స్థానం బై సకలాగమంబులకు నాఁకర్పంబు నై యొప్పునా
బాసంగుం డరిధూను శీతువు నముఁదూభశ్యద్రి మ్మిత్రాశీకా.

37

78. అతఁడు వెండియుఁ గావ్యాన్పుఁతాగమంబు, నేర్పగుల కెల్ల నేర్పరి, నలవు గసిక
జనములకు నెల్ల, ధానుష్కఁ నమిలి కెల్లఁ, బుఁగనా నేతమగుచు నాఁపార్థివుండు.

చ. అతఁ డొకవిక్రమంబున నెఁ యాశ్రమి తాఖిలలోకుఁ డై జగ
త్ప్రియము విశ్రమశ్రయఁ ఁ దీవత నొందఁగఁ జీసికట్టి యా
సితయశు వాసుదేవుని వాఁసించు; నిజాఖ్యన సర్వశాస్త్రవ
క్షేత్రసతిహృద్విదాఁ యముఁ ఁ జీసి నృశీరిగూఁపుఁ గేరెడు.

39

79. పూర్వదుష్టక్షేత్రముఁపొందు లనఁ, గలిగినకళంకమును జరిఁకాలలగ్న
మును గడిగిగొను చున్నదో యన ననించె, ధరణివిభులక్షి తక్షణఁధారవారి.

నీ. సియించు నొకనిఁవాక్కుల భారతి వసియించుఁ జంద్రుండు ఁ వననమందు
నెలకొనుఁ గనులను ఁ గలుములుఁడెఁగుక నెలకొనుఁబ నుండు ఁ బలమునందు
జెలఁగునూపమునందుఁ ఁ జెల్ల నీశరాతు చెలఁగును ధగ్గువు ఁ చిత్తమందు
నివసించు బుద్ధిని ఁ నిర్వరేతగుగుండు నివసించు గవి తదుఁన్నిద్రకాంతి

80. జముఁడు ధనదుండు కోపన, సానములను, ధరణి దేవత భుజమునఁ వనరుచుండు
ననుగతాద్భుతవిత్కరఁపావతార, నర్క నేవను గూంభోధిశయనుఁ డతఁడు.

చ. మృగరికుంభవీతముల ఁ మార్కొని ప్రయ్య లొనన్పువేళలం
దదికినముత్యముల్ వెలుఁగు ఁ నాతనిఖడ్గమునందు, ముష్టిచే
నదుముటఁ గ్రక్కు. ధారసలిఁలామలబిందువు లోయనం గ నిం
పొదవఁగ దాన లాగఁబడి యుగ్గుర నై మలిపాగిగాగతి.

42

చ. వలుములు రాజ్యలక్షి యలఁపార్థివునొద్దకుఁ బచ్చు వారగా
సలికటసంతతస్రవకఁపానుదోదకవర్ష జుగ్గిసం
బుల సమరత్రియానుఁ ఁ బొల్పుగుసన్పటకోట్యురఁకపా
టలసఁ నేకవర్షసలిఁదక్షపలందు నెఱుంగగుండఁగి.

43

81. హృదయగతు లగుభ ర్తలఁవవల కశ్ట
దహన మొనరింప నెంచె నాఁ ఁ గత్పితాప
వహ్ని, విగహ ర్తకర్షైగఁవనితహృదయ
దహన మొనరించు చెల్లువుఁ ఁ నఱుఁగకుండు.

44

- చ. అతఁడు సమస్తలోకముల ♦ నాజ్ఞకు లోపడఁ జేసి యేలుచో
రతములయంద కేశముల ♦ గ్రాహ మొనర్చుట, వింజనే గుణ
చ్యుతి, చతురంగ కేశికల ♦ శూన్యగృహంబులు, దూత సంఘటల్
రతికలహంబులంద, గడు ♦ రాగవిలాసము గాన వేళలన్ 45
- చ ధ్వజములయందుఁ గంపములు, ♦ స్వప్నములన్ దగి నిప్రళంభముల్
గజములయందు నున్మదవి ♦ కారము, శాస్త్రములందుఁ జింతలున్
ద్విజపతిఖడ్గవర్తములఁ ♦ దీప్తకళంకము లుండఁ దద్ధరా
ప్రజలకు దండబంధములు ♦ పాటిలె ఛత్రమునందు నత్కృశిన్. 46
- శ్రీ. భంగంబు శుద్ధాంత ♦ భామాలకములందె ముఖశర్మ మందల ♦ మోమునందె
చాపటంకృతిపుష్ప ♦ చాపచాపమునందె పాణిగ్రహము పెండ్లి ♦ పనులయందె
ఖరకశాఘాతంబు ♦ తురగప్రజమునందె జాలమార్గము గహా ♦ త్నములయందె
యశ్రుపాత మజస్త్ర ♦ యజ్ఞధూనుములందె భయమానిగిరి గనఁ బరము నందె
తే యింక దేనను గల్గి దా ♦ యినవగునకు, సకలలక్షణలక్షిణి ♦ చక్రవర్తి
సాహసిజనాగ్రనర్తిస్త్రీ ♦ చతురమూర్తి, విజయాశ్రుండె శూన్య ♦ గాఢవిగుడి.
మహాస్రగ్ధర. జలగాపియాతచూద్య ♦ జ్వయకరిస్ఫుట ♦ స్ఫరిగుంధ స్థానీందూ
రలసత్సంధ్యా యమాన ♦ ప్రవిమలసలిల ♦ ప్రాథ కీళీవిలోల
త్కలహంసాంబరాజ ♦ తటము, సువిచరి ♦ తాన్ననమాలవ్యనాగీ
లలితోరోజాతఘాతో ♦ ల్లలకనుజలా ♦ వ్లాద సంధాయగంజె 48
- తే. పాలుచు వేత్రవతీనది ♦ యలరఁ జెంతఁ
గలిభయంబున నొక్క చోఁ ♦ గలసిసట్టి
కృతయుగం బనఁగాఁ, ద్రిలో ♦ కీప్రసూతి
భవన మన విస్తృతం బయి ♦ పరిధవిల్లు. 49
- క విదిశాభిధాననగరము, మున మొగ ఁగఁ జేయఁ దనకు ♦ ముఖ్యవగర ము
పొదలుచు ముల్లోకమ్ములఁ, గదనాన్ధ్రం డనఁ గ నకుఁడు ♦ విడిమిసి నేలన్. 50
- మ. విజితాశేషమహీతలుం డగుట నా ♦ చృధ్వీశుఁ శ్రాంతిమూ
భజియింపన్ సకలావనీపతులు శుగ ♦ భన్దాభిమానానతిన్
నిజపాదాంబురుహద్వయంబు విడి ట్తోఁటిభారచింతన్ మదిన్
భుజమందున్ వలయంబుఁ బూనుగతిఁ దాఁ ♦ బూనన్ భరామండలిన్. 51
- చ. సురగురువు మతిం గలిచి ♦ శోధితసర్వనయప్రవంచుల్
పరఁగి కులక్రమాగతులఁ ♦ బండితవగ్యు లలుబ్ధులున్ సదా

- గ. మనుకుల్లై మొగడు + గొం పాశ్రులు మంత్రసత్తముల్
నిరతము శన్నుఁ గొల్వ మది + నెన్నది మోసవయోధిఁ పొంగఁ. 52
- గ. తనప్రలిబంబులొ యన, సనయము సింహాభయములయనువున శార్వై
కనిధులయినను వినయమునఁ, దనగుచు సమయజ్ఞులై సథాత్రిశసతుల్. 53
- గ. ఈడుతోడై శన్ను + విడిగి యేప్రాద్దు : గ్రామ్యచరిహస + మతిశయిల్లఁ
గావ్యనాటకకళాభ్యాసు శాఖ్యా సదావ్యభ్యాసనై బ్రహ్మాభ్యాతిఁ గాంచి
కఠినోదపీన + స్కంధోగదోర్లంఛినుండితా + రసు + మహితం లగుచు
బహువాగవిదళిత + పభూధనానేకధన్యమూహిత + బంధను లయి
తే. సావ్యభానుకులోత్పన్న + సుగళశాన్త
పరిచయకరోరవ తివిభా + సుగులు వినయ
పగులు ప్రెగ్గడ లయి గొల్వఁ + భ్రథమవయస
నందువాగలతోఁ గూడి + యాడునుండు. 54
- ఉ. ఆతతసత్వయుక్తుడు చు + హావిగీషుడు నాట స్వైరామక
బ్రాతిఁ దొఱంగి నూచుచుఁ దృణంబుగఁ జాల్కి స మంత్రసత్తముల్
ప్రీతినిఁ గోరి సంశయి + వేడిన లేతవయస్సు గల్గినఁ
వీశ + తిప్రంగుఁ పగు + ద్వేషముఁ బూనినయల్లు దొన్నిప్త. 55
- ఉ. గూపవిలాసవిద్దిశచు + గుత్ప్రీను + ల్ వివచనవ్యవాయస
దూబు + శల్ మనోహరనుభూషణభూషితి జేహనల్లరీ
ప్రావీశచి శ్శోషణలు + భాగ్యలు పెక్కుగు గల్గినఁ స్ఫుర
ద్రూ + డతం పజనము ని + కుద్ధనానఁగరివృత్తుఁ డై కడుఁ. 56
- గ. ఒకవేళ దుష్ట్రుల + యుల్లంబు రంజిల్లఁ జిత్ర శేఖనకళా + చిత్తుఁ డగుచు
నొకశత బుధులకు + నుత్సాహ మొగవంగ సత్కార్యవిగ్ధుల + చగురుఁ డగుచు
నొక్క యప్పుడుసభ్యుల + శ్చుకలై గొల్వ ముదమార నితిహాస + ములనువినుచు
నొకశత విద్వాంసు + లుల్లసిల్లఁగ శాస్త్రగోష్ఠీవిరోధై కనిష్ఠుఁ డగుచు
గ. గానగోష్ఠీని చోలా చు + మానకశ్చ, వలయభుర్నిగి శాస్త్రాల + ప్రచలదలఘు
యుగయుగాత్మా కర్ణభూ + మావి + వ, మహిమఁడియి మురజాహతి + మతిఁ జెలంగు.
- చ. ఒకసమయంబునఁ గవులు + కుశ్చుః మొప్పు సమస్య లిచ్చు చిం
కొకవరి శద్విజ సృనము + నొప్పుగఁ జేసి బహుశరించుచుఁ
వికసిశవక్తుఁ డై కవులు + పీనునిందుగఁ జెప్పువర్థముల్
ప్రకటననస్కుఁ డై వినుచు + భావచమత్కృతి కీర్చ మెచ్చుచుఁ. 58

- ఉ. కాలముపుచ్చు రేల్వగలు ♦ త్వాపతి యీగతి స్వస్థచిత్తుఁడై
 లీలఁ జెలంగఁ జిత్తము మఁలీమసవృత్తికిఁ జొన్న కన్నుడు
 మాల విరోధివర్గము విఁనూత్నవికాసముఁ జెంద లోకముల్
 గ్రాల ధరాతలంబు మదిఁ ♦ గొతుక మొప్పు గ నేలు చుంకఁగఁ. 59
- ఉ. ఇంచుక వీడి కెంపుజగి ♦ నింపుజనింపఁగఁ నన్ని గేకు లిం
 చించుక విచ్చి సౌరభముఁ ♦ జిల్కఁ గ నల్లెలందు భానుఁ డే
 తెంచుచు నుండ నష్టపుడై ♦ దివ్యపదంబున కల్లనల్ల భూ
 చంచలలోచనాధపుఁడు ♦ త్వాపతివర్గము నెంటఁ గొల్చి రాఁ. 60
- తే. కొల్వుకూటంబునకు వచ్చి ♦ గుతుక మొసఁగ
 మంత్రిసామంతహితపౌరఃమాన్యు లెల్ల
 బలసి కొల్లువంగ సరససంభాషణముల
 లీలఁ గొలువుండ ద్వారపాలిక నల్పు. 61
- సీ. సతుల కనర్హమాశక్తిక డాపట ప్రేల భుజగగంధః ప్రియముగ్రియ
 భీషణోజ్జ్వలకాంతిఁ ♦ బంపారి, యవిరళచందననీశకు సస్థలము చెలఁగ
 మజ్జనోన్మజ్జనఃమమతఁ దేలెడుసురగజకుంభముఁ బొల్పు ♦ గంగ యనఁగ
 రాజులు మూర్తిమద్రాజాజ్ఞ నాఁ గొల్పఁ గల నతంసప్రతిఃఫలనఁ గన్నుఁ
 తే. బరశురామునివరశువుఁవగిది సకల,ధగణిపతులను లోకొగి ♦ తనువుఁ గొల్చి
 నట్టిరాజ్యాధిదేవతఁయనఁగశరద,యట్లు ధవళాంబరముఁ గొల్చిఁయగుగుడంచె. 62
- ఉ. వచ్చి నమస్కరించి నరఃపాలకపూజ్య! నురేంద్రలోకము
 జొచ్చెడువేళఁ గ్రుద్ధబలఁనూదనుహంకృతి నేలఁ బడ్డయా
 సచ్చరితాన్యవర్తనుఁ డసాధుత్రిశంకునిరాజ్యుత్తే నా
 వచ్చు నొకర్తుపుల్కససుఁనారిజలోచన ప్రాంగణంబునఁ. 63
- చ. నిలిచి నినుం గనుంగొనెడుఁనెమ్మినిఁ బరిజరమందు నొక్కగా
 చిలుకను దెచ్చితిఁ జగతిఁ ♦ జెన్నలరారెడురత్నరాశి
 జలధియుఁబోలె భాజనము ♦ త్వాపతి! నీవును నీకుకంబు ను
 జ్వలమతి యత్యపూర్వ మని ♦ సావ్రి! నినుం గన నేని యుండెడుఁ 64
- తే. దర్శన మొసంగి జన్మము ♦ ధన్యముగను
 జేయు మని వేడుచున్నది ♦ క్షీతివరేణ్య !
 ముదలయే తోడితేర నా ♦ ముదితుఁ డగుచు
 రాజులను గాంచి తప్పేమి ♦ ర మ్మను మిట. 65

క. అని యొనఁగ నాజ్ఞ నదియును, జని నగమ తోడితెచ్చఁ ♦ జండాలునతిఁ
జని నొసఁగి స్పృహ, జని నాధ మూహ మెల్లఁ ♦ జన విస్మయముఁ. 66

అథానగతిసాద్రశరాజవర్ణనము. థం

చ. ఏవిధి ధయంబుఁ జెంది యొకఁబట్టునఁ జేరిన గోశ్రుతైలమ
ధ్యుతిఁ గన్న మేగువుక్తియఁ న నాథ హస్తమధ్యసీ
మ వివిధభూమణస్థగితమాన్యమణిచ్చవి మేనఁ బ్రవృ వా
సవధనురా త్తదిగ్విశతి ♦ శంబర గంగమవాసరంబు నాఁ. 67

సీ. తననీయశృంఖలాదానితమణిచతుర్దండిఁ పండితో ♦ ద్భాసితంబు
లగబమానస్థూలలలితము న్నదామళోః తాంచలకనఁ స్ఫురుచిరంబు
గగ సందుకన్పూరితైరవళఁ దధ్రపాటి కలహంసఁ పాండుంబు
నవనవోజ్జ్వలదచ్చనాతివి స్ఫుచిశ్రవీసచీనాంతుకఁ చిత్రితంబు
నగువితానంబుగ్రిం నుధాంతుగంఠి
మణిశయ మధిష్ఠించి మరకలాప
మలగతి వీవ ముఖగంఠిఁ ♦ గెలువఁ గాల్గఁ
బడ్డచంద్రుండు నా నొప్పు ♦ స్ఫటికవీరి 68

చ. పదముల నుంచి నీలమణిబద్ధధాన్యుతి యు క్తి నమ్రభూ
మిదయితదీర్ఘనిశ్చలఁ మేచకీశంబులు నాఁగ సల్లన
పొదలెడుసన్నఖద్యుతులఁ ♦ బొల్పెనానిని నాసనోల్లస
త్పదమలపద రాగమణిసాంద్రమరీచులఁ గాటగోరుఁ 69

చ. మధువును గైటభుం దునిమి ♦ మూనుగఁ దద్రుధిరామణోరుఁ జా
మధుమధనుండు వాఁ దనగుఁబున్యని రోచనఁ జిత్రితార్జున
చ్చనమిగునాంచితాగ్రములఁ ♦ బాగుసుధాధవళింబులఁ నదా
విధులను పామరశ్చలనవిస్ఫురితంబులఁ చాల్చి త్తమముల్. 70

సీ. పరిమళమలయజఃపరిలి వృధవళవత్స్థితికుంఠయః ♦ ప్థానకమున
సందందు లేయెండ ♦ నంది చెలంగెడు క్షిలానశిఖరి నాఁ ♦ గ్రాలువాని
శశిశంక వచ్చిన ♦ సంతాల నా నొప్పు ముత్యాలసరముప్పు ♦ మోమువాని
వికసితాంభోజాత ♦ సకలయశం బెల్ల దమియించెడు సులోచనములవాని
త. సతిచపలరాజ్యలక్ష్మిని ♦ సట్ట పట్ట, కట్ట నుంచినలోహశృంఖలములనఁగ
నలరునీలంపుఁ గేయూరఁములను చాల్చి, సంతసంబున నొప్పుడుఁ త్తత లేంద్ర.

తే. అష్టమీచంద్రశకలంబు ♦ నవఘళించి, విమలకలధౌతసత్త్వంబు ♦ విధముఁదెల్పు
సకలరాజ్యాభిషేచన ♦ సలిలపూత, ఫల మూర్త్యాననాథంబు ♦ ప్రసన్నునింబు.

తే. కించిదవనతకర్ణపం ♦ కేరుహంబు, వింతచెలువంబు గడియింప ♦ నేర్పి నిం.
మాలతీపుష్పచూడుడై ♦ మహితశిఖి, పతినితత్త్రగణంబు ♦ తృప్తిమాన్తి.

లే. అనంగ భూషారుచిషశంగి ♦ తాంగుఁ డగుచు
హరునినేత్రాగ్ని మే నెల్ల ♦ నలమిఁకొనిన
స్తరుఁ డనంగఁ దన్ను నేవింప ♦ నరుగుదెంచి
నట్టి యాశాంగనలఁ బోలు ♦ నతివ లెపుడు.

74

తే. బలసి కొలువంగ మణిసభా ♦ స్థలమునందు
బింబితాశేషదేహుడై ♦ ప్రేమఁ దన్ను
ధరణి హృత్ప్రేమదాల్చిన ♦ సరణి తోఁప
సరససంభాషణంబుల ♦ సల్పువాని.

75

సీ. సకలానుభోగ్యయై ♦ సామాన్య గానింజ్యరమచే నాశ్లిష్టుఁ ♦ డై నవాని
బహుజన వేష్టిత ♦ పార్శ్వఁడయ్యును నెల్లు నద్వితీయుం డయి ♦ యులువాని
నగణితగజరథ హయసాధనుండయ్య నసి హాయుం డయి ♦ యుడగువాని
నొకదేశమున నుండి ♦ యొనరంగ సర్వభూసులయంబు నేలెడువలనువాని.

తే. సతత మాసనగతుఁ డయ్యుఁ ♦ జాప మందె
యుండి సకలారికాష్టముల్ ♦ చుండఁజేసి
యుజ్జ్వలతప్రితాపాగ్ని యై ♦ యొప్పువాని
ననఘుఁ డయ్యును నురుదోషుఁ ♦ డై నవాని.

76

వ. పెండియు.

77

సీ. అతిదీర్ఘనయనుఁ డై ♦ యలరియు సతీసూక్ష్మనిర్మనుం డయి యెల్లు ♦ తివగువాని
నతిశుద్ధమానసుం ♦ డయ్యును నేప్రాద్దు కృష్ణచరిత్రుఁ డై ♦ కొలువానిఁ
గోపస్వభావుఁ డై ♦ కొమరారియుఁ గళత్రస్థుభుం డయి లీల ♦ నలువానిఁ
గరవిహీనుం డయ్యుఁ ♦ గరగతాశేషభూవలయుఁ డై ప్రభుతచేఁబరఁగువాని

తే. ననవరతదానశాలియై ♦ యమదుఁ డగుచుఁ

బొలుచువానిని నాస్థానభూమి గతుని

దూరమున నిల్చి యొక్కింత ♦ తొలఁగి మ్రోలఁ

గాంచె మాత్రత శూద్రకఁత్రాతలేంద్రు.

78

చ. కనుగొని త్నకంకణము • ఘల్లని మ్రోవగ వేణుదంపము
గొని సభకట్టన స్థలిని • గొట్టను గట్టిగా గాజు లెల్ల నా
ధ్వని విని యుక్తి పెట్టున నృపాలుని మాని తదానంబు
బరిది నృమ్మ లెల్ల గజవారము తాళినవంబునంబలెన్.

79

వ. అంశ.

80

అథ చందాలకన్యావర్ణనము

స. వయసుచెల్లుట జీసికలిగిన నమవాఁడు గడు నెఱ్ఱసగునపాంకములవాఁడు
సాముచేయట నెప్పు • సరిలియుఁ గ్రాయంబు నడిచిమెయిలావు • సోరువాఁడు
నంది చందాలత్వ • నుతిస్తకం నాస్తి గా గంగవేషంబు • గలుగువాఁడు
ధృతాంశురము పరిధానంబుగాఁ గల్గి యదియె పైఁలైగా • నమరువాఁడు
గ. పుగుషుఁ డొక్కఁడు ముందుగాఁ • బోవుచుండె
గనకమయ చూయు లోఁ గీరకాంతివలన
మాకలమయంబు నా నొప్పు • మాహిశంజ
రంబు గొని యుగంబుండు • గాఁగ వెంట.

81

ఆ. నీలకంచుకంబు • నీలుగా మీఁగాల్లె, చాఱి దొడిగి పునఁ • బారుక్త
వసన మొప్పు బహి • వానరాగతాశన, మేచకోత్పలవని • మీఱి నగడి.

82

చ. ఒకచెవి దంతపత్రపుఁ • ముజ్జ్వలకాంశులఁ జెక్కుటద్దముల్
ప్రకటవశక్షిణంబు లయి • భాసి నెక్కు దుద్రున, జేత్వరా
ప్రకలితముమినీముఖము • పద్మనఁ బొల్పుచు నిందు శిఖి
నుశ్శతమతిం గ - తి యయి • నూత్నవిజయము గొల్పుగారి నాన్.

83

మ. సుగోరన్ధ్రులవా • యొక్కమితకం • బాతాయతాతొంగ
ద్యులినీలాయితలక్ష్మీనాఁ గువితకం • తుజ్వేష్ణి గంభీర
సతీనూంభ. ధూవనీరతి నా • నాచమనాఁగంటికి
దత్తతం గని పాదు సుర్యసుతి నాఁ • దల్కొత్తుచున్ విండియున్.

84

స. ఆపుడె మహిషాసుగునిఁ జం • యతని క
సిక్తపాదాంబుజాతి య • చెలగు గారి
యనఁగ లాతొరనాక్తపదంబుజాతి
యగుచుఁ గడువింతకాంతుల • నని మెఱయ.

85

క. ఎఱ్ఱ సగుప్రేల్లకాంతుల, నెఱ్ఱనిసఖకీరణములను • నిల నడుగు లిడన్
ఎఱ్ఱసగు నంచుఁ జగురులఁ, జెఱ్ఱగఁ బఱచినవిధంబుఁ • జీయుచు మిగులన్.

సీ. పై కెగఁ బ్రాకెడుఁ పచ్చలమంజీరమణిమయాఖావళి • మయినఁ బగిన్
రూపంబుపై మరుల్ • దీపంబుఁగా బ్రహ్మ నస్సమాణునిగాఁగ • నవిభుటించు
జాతిని శోధింప • జాతవేదుఁడు బిగ్గఁ గొఁగిలించినగతిఁ • గ్రాలఁ జేయ
నూఁగారులీగకు • బాగారఁ దీర్చిన యాలవాలం బన • వనిశేయిల్ల

తే. మదనగజమూర్ధ నక్షత్ర • మాంబ యనఁగ
నలరు మొలనూలు కటిసీమ • నమరఁ గొల్చి
స్థూలముక్తాఫలంబులఁ • గ్రాలుపారి
మఱుత వ్రేలాడఁగాఁ గడు • నలసఁగతిని.

87

సీ. అరయ శర జ్వేళ • యటు వికసితసితకంజాతిలోచన; • కమలభాతిఁ
గరగతాంభోజాత, • కమ్రవర్ష ద్దువుగతి ఘనకేశళి; • గమానభూమి
కరణి నక్షతరూప, • కాననాంభోజనీవడువున మాతంగ • విరిగతయును
నమరభామినిమాడ్కి • నకులీన, నిద్దురవలె లోచనగ్రహ • నిర్మలీయ

తే చిత్రగతగతి దర్శన • సిద్ధిమాత్ర
ఫలద, మధుమాసకుసుమంబు • భాతి జాతి
రహిత, స్మరచాప మన ముష్టి • రహి నాంగు
మధ్య మూర్చగతిని జిత్త • మాధినియును.

88

వ. మఱియు.

89

ఉ. జక్కులతేనిలక్ష్మీగతిఁ • జారుతరాలకి భాసమానయుఁ
జక్కఁదనంబు నష్టపుడె • సంజనితం బగుప్రాయ మింపుసాం
పెక్కఁగఁ జేయ స్పర్శసుఖహీనయు సట్టు లమూ ర్తచాద్గునఁ
జక్కలమాల నా శ్రవణ • శోభితభూషణ యై చెలంగుచున్.

90

ఆ. మలయగిరినితంబ • మర్యాదఁ జందన, పల్లవావతంగం • ముల్లసిల్ల
నరుగుదెంచి మ్రోల • నణఁకువ దోవంగ, నిలిచినట్టిమూల • నెలఁతఁ గాంచి.

— ఇది చండాలకన్యకంగని విస్తీతుండగు శూద్రకునిస్వగతిదింతి. —

చ. మనమున విస్తయంబుఁ గని • త్కౌవలి యిట్లను బ్రహ్మస్సప్తి శే
మనుదు ననర్హ మైనస్థల • మందు నొనర్చె విచిత్రస్సప్తి దీ
నిని నసమానరూపజిత • నిర్వరభామనహస్తఁ గాఁగ స
ర్జనము నొనర్చి నీచకుల • జాతనుగా నొనరించె నక్కటా.

92

క. అంటిన దోష మంచు మది • నంటినభీతిని ధాత చేతిలో
నంటక చేసెఁ గాక మఱి • యంటిన నిట్టియనూనకాంతి మై

నుంట ఘటిల్లునే శరసమున్నధితావయవంబు లివ్వధం

బుంట యెఱుంగ మెన్నడును + నుర్వి నపూర్వ మింపు నెంచెనన్. 98

ఉ. ఏమని దూలువాడ విధి + నిట్టియనర్హి విధిప్రసర్తమున్

భామిని దీని నూవజతఁగచితరాంగసఁ గాఁగఁ జీసియున్

భామిని హీనబాతిగను + బుట్టఁగఁ జీసె, మనోజ్ఞ యయున్ సు

త్రామవిరోధిలక్ష్మీగతిఁ + దా సురలోచిత గాఢ పోయె గా. 94

క. అని గూఁగతి బహుభంగుల, నునిమునఁ జింతించుచుండి + మనుశీశ్వరుఁ డా

వనిత కడు భక్తి మ్రొక్కి శ్రవణభూషణవల్లవంబు + వ్రాసె న్ననకున్. 95

స. మ్రొక్కి మనోజ్ఞమంబున్ + ముదలఁ గాంచి

విషయ ములరాఁగ గూర్చుండఁ + విసాగమమును

బంజరములోడఁ గొని + పజ్జ గరిగి

పురుషుఁ డతఁ డిట్లు లనియె న్నపుంగవునకు. 96

అంతః కుశలార్థము - తిత్తిమర్పణము. అంతః

ఉ. దేవ! గూఁగిహంగమము + నిర్విహంగము చెప్పినటికిన్

భూవర! స్వేశామములు + పుణ్యకథల్ సకలేతిహాసనా

నావిధానముల్ బహుళఁనాటకముల్ శ్రుతిగీతసంగతుల్

భూవలయంబునం గల యపూర్వము లెల్ల నెఱుంగు లెన్నెగన్. 97

స. మఱియు.

98

పరిహాస సల్లాపఁపరిపాటిఁ జెలియును వీణామృదంగాదివిధ మెఱుంగు

ప్రణయప్రకోశఁభామినీసాంత్వనచాదుతరోపాయఁసరణి నేర్పు

చిత్రకళాపూర్వఁచిత్రవైఖరి మేటి నృశ్శత్రుమోగవిఁనీతజగతి

స్త్రీపుంసలక్షణశీలనసంపేది పాన్త్యశ్చాన్త్యజ్ఞ + మఖలవేది

స. సకలభూతలరత్న మీఁకుకనరేఖ

మానని నిద్రి వైశంపాయఁరాఖ్యఁ బరఁగుఁ

బాత్రమపు రత్నముల కెల్లఁ + బాధ నీవ

యనుచుఁ గొనికెచ్చ మాస్వామి + యాత్మవాత. 99

క. కైకొనుము దీని మదిఁ గృపఁ, కైకొని మాజన్మ మింకఁ + కైకొన ఫలమున్

నీ కొడఁగూర్చు ముదంబును, నీ కీ జర్వాఁడు దీని + నేర్పు గన భువిన్. 100

క. అని రాజమ్రోలఁ బంజరమును నిడి యతఁ డగుగఁ జలుకఁముదమున గాఁగం

గని యభిముఖ మై కుడిపదమును నెత్తి విజయ మనుచు నపూర్వమృదూత్రిన్.

క. భవదరివనితాకుచయుగ, మవిరతభాష్పములు సన్నన + మాడి పూసలుతో
కవిభావసుచెంతను నిలిచి విముక్తాహార మగుచుఁ + జలఁగడ్డవ్రసి నా 102

సీ. అనియొక్కపద్య మాఁయండజంబు వరింప నది విని భూఁస + నుగినిఁ శలఁగి
విస్తయావిష్టుఁ డై + వీడి చేష్టలు మ్రానునడి యొకింశకుఁ + పరి + పట్టి నున్న
మహితాసనాసీను + మాన్య బృహస్పతివలె నయ నాన్తాల్లిపా + ప్పెను
నఖిలమంత్రులలోనఁనగ్రగణ్యుఁ గునుఁరపాలితాభ్యామాన్యఁ + బరిచి హితవి

తే. సగ్రజన్తునిఁ గనుఁగొని + యనియె నిట్లు

విన్నవారలె మీర లీవిహగరన్న

మెంతస్పష్టముగాఁ బరిఁయించెఁ బద్య

మేమి మధురిమ సరి దీని + కెందు లేదు

108

సీ. వర్ణముల్ సాంకర్యఁవర్జితంబులుగాఁగఁ బ్రవిభాగజలనచేఁ + శ్రుతిగలిగి
వత్తులు పొల్లులు + హత్తించి యర్థంబు వ్యక్త నయ్యెడుభంగి + నగ్రముగను
రసభావములు మ్రోలఁరాజిల్లు విధమునఁ బరఁగ రసోదీశఁభావ నాని
రససముజ్జ్వలరాగఁసమణీయ మై యొప్పు శ్రుతిమిళితం బయి + సోగగు నింప

తే. మదికి హర్షంబుఁ బెంపఁ గన్తమత పెంపఁ

బలికె నీచిల్క చక్కెర + లొలుక వింశ

తొలుక యే మని చెప్పుదు + నిలను నట్టి

యద్భుతము చూడ నిది కడు + నద్భుతంబు.

104

శా. నానాజాతివిహంగమంబుల భువిఁ + నానాప్రకారంబులఁ

గానఁ లేదొ యెఱుంగ మిట్టిభగముఁ + గానంగ రా దిట్టివి

జ్ఞానం బేభగజాతికిఁ; మిగుల నాశ్చర్యంబు, తిస్కనుఁ

జ్ఞానంబుం గనినట్టిమానవృక్రియఁ + జాశుర్యముం జూపెడుఁ.

105

క. ననుఁ గని దక్షిణపాద,మ్మును నెత్తుచు విజయశబ్దఁమును వచియించెఁ

మన ముప్పొంగఁగఁ బద్య,మ్మును జదివెను స్పృదులఫణిఁ + ముద్దులు కురియఁ.

తే. తఱుచు పఱులుఁ బశువులు + నెఱుంగ నేమి

నిద్ర భయమునునాహార + నిధువనములు

మాత్ర మేకాని మహిసి విచిత్ర మరయ

ననుచుఁ బృథ్వీశుఁ డనుటయు + నాప్తమంత్రి.

107

క. చిఱునవ్వు నవ్వి నరపతి, పరునకు నిట్లనియె నృపతిఁనగ్య! యెఱుంగవో

ధరశారికాశుకాదులు, పరులు వచించినది యెల్లఁ + బల్కు నటంచుఁ.

108

ఆ. పూర్వజన్మమునను + బొందినంగస్కా, ముననొ, మనుజయత్నముననొ, దీని
కిట్టిచతురత ల, యించె నృపాశ్శమ, చిత్ర మేమి యిందుఁజెప్పుము సుమ.

వ. వెండియుఁ దొల్లి మనుజులగు బోలె వీనికిని యతివిస్పృహ బగువాక్పాధిమ
కలదు. అగ్నిశాపంబున శుకంబులకు నురిస్సుటాలావతయు సామజంబులకు
నిహ్వనరిత్రమణంబును సరిస్తా న్నం బయ్యె. అట్టిసంస్కారవిశేషం బెద్దియేని
నుండ నోవు సని యనుచుండ లోకజాంధ్రులం డంబరమధ్యం బధిరోహించు
టయు మధ్యాహ్నశంఖధ్వనంబులు నటువటపానాదంబులు మిన్నముట్టి
చెలంగె.

110

శీ. దాని నాలించి జాను + స్నానమాడ
సమయ మయ్యె నటంచును + సకలవృత్తుల
వీడికొలిచ్చి యని. తా + వేడ్కమీఱఁ
గొలుపు చాలించి జేచెను + జెలుపు మిగుల.

111

శీ. ఓలగమునుండి లేన నాయుర్వరేశుఁ, జీమి చెప్పుదు నాకొలువెల్ల యుభిత
మయ్యెఁ; గోలాహలాశావమన్నిదెనలఁ, జెలంగె బెల్లుగసందడికలిగిమిగుల.

శ్లోక సృష్టికావసమయసంకంధవిశ్లేషము. శ్లోక

శీ. చలితాంగవాగ్రసంస క్తంబులై పాటితంబులొ చీనిచీనాంబగములు
నాక్షేపమున జోల + ననుకరించుచుఁ గంతసేమఁ దూఁగాడెడుదామములును
నంస గేశంబున + నలగుకుంకుమవటపాసపింజరీకదిగ్వనజములు
సగము ప్రేలాడెడు + శ్రవణోత్పలంబులు ముద్దు లాడుకపోలములు చెలంగ

71 నలుత నుజ్జూత లూఁగెడు + హాగములును
మాలతీశేఖరీతృతన్తధులిహములు
వెలయ నహనుహమిక మ్రొక్క + వేగ వచ్చు
మన్నుతేఁడులసంగడి + యెన్నఁదగమె.

118

వ. వెండియు వికచారవిందమకరందబిందుసందోహరసా స్వాదనతుందిలంబు లై న
పాండురచ్చదంబులనినాదంబుల దగ్ధరితంబులై సవనదంబున రణరణాయితంబు
లగుభుజాదండంబులఁ జామగండంబుల నిడికొని యిటునటు పరిత్రమించు
చామరగ్రాహిణులరమణీయమణిమంజీరఘంకారంబులచేతను, సందందుసంచ
రించు వాగమం యానలఘునజఘనంబులతాఁకునగలగలలాడు మొలనూలిరత్న
మాలికలనినదంబులచేతను, నూపురరవాహూతంబు లై యాస్థానమండపసో

పానఫలకంబుల ధవళితంబులఁ గావించుగృహవాపీకలహంసలకోలాహలంబుల
చేతను, రసనారత్నరసితంబుల నాలించి కంచుమ్రోఁగువిధంబున ఖణిల్లుఖణిల్లు
మని తారతరవిరావంబుఁ గావించుగృహసారసంబులకూఠితంబులచేతను, సర
భసగతిం జనుసామంతభూకాంతానీకంబులచరణతలాభిఘాతంబయి భూమిని
గ్రక్కదలించెడునా నిర్ఘాతంబుభంగి గంఠంబుగ నిర్ఘోషించు నాన్ధానమండప
ధ్వనింబుచేతను, సారెసారెకు సంభ్రమంబున జనంబుల నముల్పాశీకులఁ
జేయుచుం బ్రాసాదనికుంజపుంజంబులు ప్రతిధ్వను లీన నుచ్చైః పుచ్చాగ్రయతా
మాలోకయతాలోకయతయని గట్టిగ నటచు ప్రవిహారవేత్తనూన్ముల నాలోకన
శబ్దంబులచేతను, జూడామణులు చలింపఁ దత్తరంబునను శ్శమాగింబుల నవన
తంబులఁ గావించి ప్రణామంబులఁ గావించురాజులయమలమణిశలఁకాందిత
కిరీటకోటిసంఘట్టితం బయినమణికుట్టిమనిస్వనంబునను, బ్రహ్మముఁ గావించి
లేచుతటి జాటి యతికరినమణికుట్టిమంబునఁ బడి ఝూఝూఝూఝూఝూఝూ
చేయుమణికర్ణపూరంబులయులివునను, జయ జీ యని మృదుమధురగతి గానం
బు సేయువందిమాగధులమంగళగీతకలకలంబునను, బ్రయాశజనచోదనాభి
ఘాతభయంబునఁ గుసుమవిసగంబుల విడిచి పుష్పకెగయు మిళిందబృందంబుల
ఝంకృతులపెనుసందడిని, నతిత్వరితగతిం బటచు నవనీతుల గీయూగాగ్నిం
బులు దాఁకి శబ్దించురత్నమాలినావిరాజితంబు లగుమాణి స్సంధంబులఁ గావం
బునను, దదాన్ధానమండపంబు చంద్రోదయసమయినముజ్జ్వలితమహార్చనంబు
చందంబునఁ బరిత్యుభితం బయ్యె నట్టియెడి.

114

- క. ఆలీల ననిపి రాజుల, మాలెత శ్రమమూఁపి కొనఁగఁ + ములిచియును దాం
బూలకరండకవాహినిఁ, దా లోనికి శుకముఁ గొంచుఁ + దరలుమని వడిగ. 115
- క. అరిగెను లోనికి నాపులు, నరపతులును గొందఁ బోలసి + వది లగ నశలా
భరణమ్ము లూడ్చి విగళిత, కిరణుం డగు దివసకనునిఁశ్రీణి నలిర్ప. 116
- క. చని యుచితసాధనంబులఁ, గొని వ్యాయామావనిగిని + గుతుకం బొప్పం
దనకీ డగు నృపపుంగవ, తనయులతోఁ గూడఁ గొంతఁకది ట + డక్క. 117
- ఉ. చెమ్మటబిందువుల్ చెలఁగఁ + జెక్కిఱులక నిటలంబునందు .
క్షమ్మన సిందువారసుమఁచారుగుళుచ్ఛముభాతిఁ బంద్రుప్త
నిమ్మగు సాధబిందువుల + యింపున గాఢవరిశ్రమాతిశే
కమ్మన హారపంక్తి తెగఁగాఁ + బడు మాత్రికపారమో యనక. 118

ఉ. సాము నొసగి క్రొంతవడి • త్కావలినద్యుడు నొసగి • ద
 దూబికి నేగుదంచె గడు • దొందరి బద్దలు వారికింకరి
 స్తోమము నొసపెప్పలు • దోయముల నమకూర్చి, మార్గము
 స్వామి యు • యటంచు నను • భి క్తిని దొంగ వేత్రవాన్తులు. 119

అథా పాద్యై ర్బహుస్సానస్థాముః శుభం

స. వితితిసిలోల్లోచవిభ్రాతంబును స్ఫటికోన్నతపీఠభాసితంబు
 గాంగేయగంధోదకద్రోణివిలసి నుధ్యంబు మణిగలమండలంబు
 నభ్యంజనోచితాభ్యంచిత్తశైలాదికంబు సువాసనాగర్భితంబు
 బహువిధాంభోయంత్రపరిగతంబు సుశిక్షితభ్యంజనప్రసాదభ్యాసితంబు
 సురభిగంధోపవారి • సరిచూప
 కృష్ణమధుగంధోపరావణీర్ణనీల
 శర్పకావకుంఠతిమూఖభునవితిర్క.
 జనకకలశంబు స్నానవేళకంబు జూచ్చి. 120

స. వాసవనితలు తలయంట • గంధ, బంధురామలకంబు • బార్ధివుండు
 చొచ్చి గంధోదకద్రోణి • సచ్చతఱ, జలవిహారంబు గావించె • లలితగతిని.
 క. జలకలశంబులు గ్గతని, జలబాస్యలు తొంద అవుడు • జనపతిగోద
 జలకంబు లాడి నేగరి, లలితిముగద దొడవు లూడ్చి • స్తనపరికరులై. 122

ఉ. గమల దీప్తివైచియలకంబుల గర్జములంట దిద్ది వ
 మ్రమ్మన బిగ్గ గట్టి లలిత ససయుగ్గము; స్వకీ ద్రోసికొం
 చిమ్మగ గంకణంబులను • నిందునిభాస్యలు వచ్చి గంత వే
 గమ్మన జంబులం గొనుచు • క్లిష్టతలదొంగ నొనమాడగల. 123

ఉ. వారలతోడ గూడి ప్రహవద్యుడ • పాలిల నెంగుం
 దీరనిస్త్రీతి దల్లిలిదివ్యకటాహమునందు జొచ్చి న
 నారచనలే చెలంగ వసనాగము వోలె గరేణుభి
 వారివిహారముగల • వచ్చెను స్ఫటికపీఠ కత్తె. 124

క. మరకతకలశభస్మలు, వరంగ మయి • శ్యామలాంగభామలు దూప్రల్
 జెరిసిన ఎడ్డిను లన భూ, వరు నభిషేకించి రెలమి • బత్తపుటముల. 125

క. కరకలితరజతకలశలు, వరానువులు గొంద అవుడు • పరిపూర్ణనిశా
 కరనిర్గతసుశ్శోకాన్ని, ధూరమున దత్తానవిధిని • సల్పిరి రేల్పా. 126

క. కలశోజ్జ్వలశ్రమమునఁ, గలిగినస్వేదమున నార్ద్రగ్రాత్రలు గొందఁ
జలకము లార్చిరి స్ఫాటిక, కలశంబులఁ దీర్థములి డ్దానతి శంకఁ. 127

క. చందనరసమిశ్రాంబులఁ, గొందఁజు జలజాతములులు డ్దానతిశంకఁ
గ్రందుగ మలయాద్రిసరి, ద్భృందముగతిఁ దీర్చి రథిఁద్రీతి జలకము.

చ. కలశము లెత్తి పార్శ్వములఁ డ్రాలఁగఁ జేతులు నన్నభిద్యుకుల్
దొలకఁగ వ్రేళ్లసందులను డ్దోరముగాఁగఁ దొరంగులారిభా
రల జలయంత్రదేవతలఁరాణ చెలంగఁగఁ గొందఁ అన్తుహీ
తలవిభు జల్కమార్చిరి నితాంతమునఁ బెసలార నంతలో. 129

చ. భువనము లెల్ల బూరటిల డ్దూరితరధ్వని స్నానశంఖముల్
చెవుల నగల్పుచుం జెలఁగఁ డ్దేవులు వీడఁగ దిగ్దండముల్
ప్రవిహతర్పుల్లరీపటహఁభాంకృతిసేనుమృదంగవల్లకి
రవములతోడ భోరున ధరారమణుండు కృతాభిషేకుఁడై. 130

తే. భుజగనిర్దోకపరిలఘుఁడృతావసన
ములను ధరియించి ధవళజీమూతశకల
శుచిదుకూలమ్మఁ దలఁ జాట్టి డ్దుచిరగతిని
వార్చి నూర్చున కర్ణవంబుఁ డ్దూర్చి భక్తి. 131

తే. దేవగృహమున కరుదెంచి డ్దేవదేవు
శివునిఁ బూజించి యగ్ని నర్పించి నిష్ఠఁ
జన విలేపనభూమికి డ్దావిభుండు
మిత్రు లరుదేర వెంట నమేయసరణి. 132

తే. ఝుమ్మఝుమ్మని మధుపబృందమ్ము లొలసి
క్రమ్ము వాసనగలపచ్చఁకప్పురమ్ము
కమ్మకస్తురి కేసరి డ్దలిపినట్టి
చందన మలందె మెయినిండ డ్దావరుండు. 133

తే. మాలతీపుష్పదామంబు డ్రాల శిఖను
వస్త్రపరివర్తనము చేసి డ్దజ్రకర్ణ
పూరమాత్రైకభూషణఁభూషితాంగుఁ
డగుచు భోజనశాలకు డ్దరుగుదెంచె. 134

౧. పంక్తిః గుడువంగః దగుధరాః పతులః గూడి

యాగిం చెను లగుచు • త్యపూర్వ

వస్త్రసోపేత మాహారః సమితి స్మృతి

సముచితాలా సుఖరః • గాన ముప్ప.

185

౨. అంత నాభూ కాంశుండు ధూమధూమవర్తిం బరివీతంబుఁ గావించి ప్రతౌళిత
కంకమలుం డయి బుద్ధులంబుం జేకొని యామణికుట్టిమంబు డాసి త్తరం
బునఁ బరువె త్తొనివచ్చి ప్రతిహారి క్తి దండ యొసఁగ నభ్యంతరసంచారంబు
నకుం దగినపరిజనం బనుగమింపఁ జాట్టును స్ఫటికంపుగోడలు వెట్టినభంగి నతి
ధవళజవనిగ నికాయంబుచే బరిగొవర్కంతంబై యతిపరిమళమ్మగ నాభిమిళిత
చందనోదకంబున నతిశీఠరంబును విమల మణికుట్టిమం బనుగగనంబున విరా
జల్లుతారాగణంబు నా నొప్పు నవిరళి పుష్పహారంబుచే సముద్భాసితంబును,
ప్రతౌత్కరించిన గృహ దేవత లన నాలభంజన నివహంబు దనన చందనసలిల
తౌళింబులయి వెలుగువెండికంబమ్ములచే విరాజితంబును, నతిబహుళ కాలా
గరుధూపధూపితంబును, నిశ్శేషముగ వర్ణించుటంజేసి యతిధవళం బగు జల
ధరళకలంబు ననుకరించుకుసుమ ససనా సీతం బయిన ప్రచ్ఛన్నమటంబును,
దలఁపినఁ బట్టుదిండ్లును, మణిమయంబు లగు ప్రతిపాదుకలపైఁ బ్రతిష్ఠితంబు
లయిన కోట్లను, బ్రక్కన రత్నపాదపీతంబును గలిగి చలిమలశిలాఫలకంబుం
బోనిశయనంబుచే సనాధీకృతంబును నగుమణివిత్తికచేఁ జిరమ్యం బగు
నాస్థానంబుఁ జొచ్చి యందు.

186

౩. అసిలత సంకమం దునిచి • జ్యోత్స్నలి ఛక్తిని గూరుచుండి పు
ల్లసరసిజాభిహస్తముల • లాలింభంగిఁ బదంబు లొత్తఁగా
నసిధగ, సెజ్జఁ బండి నృపుఁ • దాసమయంబున దర్శనీయమి
త్రసచినమేదినీపతులు • దగ్గట యిష్టకథావినోదముల్.

187

౪. సలుపుచు నుండ ఖడ్గధరః చాయఁ గనుంగొని లోని కేగి యా
చిలుకను వేగ గె మ్మతనిఁ ద్రకథల్ విన వేడు కయ్యెడు
మలగొనునద్భుతంబు మది • మోనిని! యన్న మహాప్రసాద మం
చలఘుగతిఁ జిరంబునఁ దదాజ్ఞ వహించి యొనర్చె దద్విధి.

188

౫. అంత.

189

అంశం ద్వారపాలిక రాజనాద్యకుఁ జలుకం చెచ్చుట. అంశం

ఉ. బంగరువేత్ర మూతఁగొని ♦ పల్కులు దొట్టిలఁ దెల్లకంచుకం
బంగమునిండఁ దాల్చి వినఁతాంగముతోడ విహంగజాతీస్త్రీ
తిం గలహంసవృద్ధముగఁతిన్ బడి కంచుకి మెల్ల మెల్ల
గం గొనితెచ్చె ఖడ్గధర ♦ త్వాపతియొద్దకు నల్లకీరమున్ .

140

చ. కరములు భూమిపై నునిచి ♦ కంచుకి మ్రొక్కి వినీతి నిట్లనున్
వరగుణ! విన్నవించెదరు ♦ పట్టపురాణులు నీదునాజ్ఞ జే
వర! జలకంబు లాడి కడుపార భుజించెను నీశుకంబు ని
ర్భరమతిఁ దోడితెచ్చె నిట ♦ ద్వార్ధన్య యటంచు నృపాల శేఖరా!.

141

క. అని విన్నవించి యాతఁడు, చన నరపతి కౌతుకంబు ♦ సందడిగొలుపున్
మనమున, వై శంపాయనుఁ, గనుఁగొని యిట్లనియె నధికఁగూఁప మొప్పున్ .

142

తే. ఆరగించి తె యభిమతాఁహారసమితి

నంతిపురమున నని విభుం ♦ డడుగుటయును
వినయ మలరార నాశుకం ♦ బనియె నిట్లు
లారగించితి సర్వంబు ♦ నడుగ నేల!.

143

సీ. మత్తకోకిలనేత్రఁమంజులచ్చవినీలపాటలజాగబవఁఫలరంబు
హరిభిన్నకరికుంభఁవరర క్తముక్తాభరాజత్సుదాడిమీఁబీజములను
నాళికదళహరిఁన్నవ్యద్రాక్షఁఫలమధురచిరంతనాఁమలకములను
దప్తజాంబూనదఁదర్పవిమర్ద నపక్వహరి ద్రామఁఫలచయంబుఁ

తే. గ్రోలితిని మెసవితిఁ దింటిఁ ♦ గూర్చి యనుగిఁ
బట్టమహిషీగణంబె తాఁ ♦ బెట్ట జేవ!
పల్కు లికఁ జెప్ప నేల యోఁపార్థివేంద్ర!
సర్వ మమృతంబు, లే దెందు ♦ సందియంబు.

144

అంశం శూద్రకుండు శుకమును దానివృత్తాంతముఁ జెప్పుమని యడుగుట. అంశం

చ. అని వచియించుచుండ నచఁలాధిపుఁ డిట్లను నోశుకంబ! నే
వినవలతున్ భవత్కథల, ♦ వేడుక పుట్టెడు, నాదుకౌశుకం
బణఁపవె సర్వముం దెలిపి; ♦ యాత్మకథాసుధ పెల్లిగొల్పి; నీ
జననమునన్ బవిత్రతను ♦ సన్నుతిఁ గాంచిన దేశ మిద్రియో.

145

ఉ. ఎవ్వఁడు నేను పెట్టె? నుటిఁ యెవ్వఁడు శంక్రియు? దల్లి యెవ్వరో?
యెవ్వఁది వచ్చె వేదములు? • నెట్లు పరించితి శాస్త్రజాల? మీ
వెవ్వనిచే గ్రహించితివి • యిన్నిశశల్? నొలిగిఁముళ క్షియో?
యెవ్వరదాన? మంశవయ? • సెచ్చట నుంటివి నొల్లి చెప్పవే.

146

స. ఎట్లు లీలంజరంబునఁ • బట్టునడితి?
వెట్లు చందాలవాటిక • మెట్టినావు?
వీల వచ్చితి విచటికి? • నెఱుంగఁ జెప్పును
పైఁవఁబాలను హర్షంబు • నచ్చుకంబు.

147

క. అని పాఠసంభాన, ఘనతరసంభాషణము • త్కాకాంతుఁడు నెఁ
దను నడిగిన వైశంపా, యనుఁ దించుక ధాన మూని • యనియెను శ్రీతికా.

మాలిని. నకలభవసపాలా! • సంధృతా స్థ్యేషమాలా!
వికలితైరితీలా! • విశ్వంత్రితీలా!
సుగవివనజహేళీ! • శోభితానగశశీరీ!
ప్రకటితశశమాళీ! • పాదేన జన్మితూళీ!

148

గద్యము. ఇది శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తిమంత్రపాసనాలబ్ధసరసకవిత్యవైభవచింతలవల్లినగళవయఃపాసనాగరాధ్యరవజాంధవశ్రీపేరముంబాత్త్యంబకప్రియశనూధవ సుజనవిధేయ సరసిహనామధేయవ్రణీశంబయిన శ్రీశృంగారకాదంబరి యనుమహాప్రబంధంబునందుఁ బ్రథమశ్వాసము సంపూర్ణము.

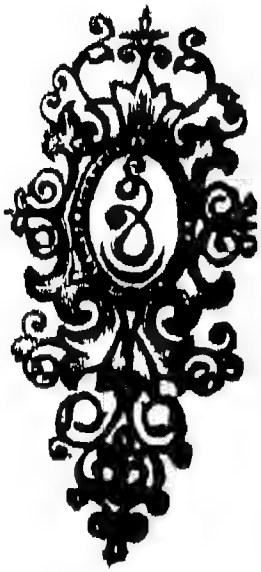
శ్రీరామార్పణమస్తు. శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తిర్వర్పణమస్తు
శ్రీ శ్రీ శ్రీ. ఓం శాంతి శాంతి శాంతి.

శ్రీ
శ్రీరామ స్సహాయోఽస్తు,
శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తిః ప్రసీదతు.

శ్రీశృంగారకావ్యంబరి

పూర్వ భాగము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

గిరిజాపరిరంభణ

భోగై కనిధాన విపులపుణ్యవిధానా ।

వాగీశవినుతచరణా ।

నాగేంద్రాభరణ ! దీననతజనశరణా ।

వ. దేవా! దయాయత్తమతి నవధరింపుము. అవ్వలి కథావృత్తాంబు చెప్పెను.
అంత నాశూద్రకథరాకాంతుం గాంచి యాశుకం బిట్లనియె.

— శుకకథాప్రారంభము. వింధ్యాటవీరకవచము. —

క. దేవా! కడుఁ బెద్ద దీకథ, భావింపఁగ నొక్కనాటఁ బ్రక్కఁగ వశమే!
భూవరా! వేడుక పొడమినఁ, బోవఁగనీ కెందు మదినిఁ బొల్పుగ వినుమా.

సీ. పరఁగు నెయ్యది పూర్వపశ్చిమాంభోరాశితటవనలగ్నమై ధరణి నెపుడుఁ
బొదలు నెయ్యది కరిమదవారివద్దితబహువిధభూరుహబహుళ మగుచు
నలకు నెయ్యది మదకలకురరసమాజదశ్యమానమరీచవళము నగుచుఁ
బొలుచు నెయ్యది కరికలభసంమృదితతమాలపల్లవగంధజాల మగుచు

తే వెలయు నెయ్యది యిలకు మేఖల యనంగ

దివ్యభూషణ మై మధ్యదేశమునకు

సకలసత్యంబులకు సమాశ్రయము నగుచు

నట్టి వింధ్యాటవి నుతింప నొన నాకు.

ఉ. ఆకస మంటున్పుష్పములయగ్రముల విలసిల్లుచుండ
నీకముఖంగి న్బుల్లసింపన్పుష్పముల్లవలపువృజాల; మ
స్థాకమనోజ్ఞ మద్యమదళశోభన కవిమన్ను కేరళీ
లోకనపాలనీ ప్రియ విజయంగుల గిరియవాల మచ్చట.

5

శ్రీ. తుకసులకలి : "దుశోభి" వాడియాఫలం "స్త్రికృష్ణ" స్థలయుములు
జలవానిరసంబుచాలి : "భోక్త" గిరిపుష్ప ఫలంప్లావిములు
గేసరికునక శీతనీనారికేరళి : "స్థలప్రాప్తి" రాజములు
బభ్రుజనవ్రా : "పరికల్పి" నంగి : "స్థలప్రాప్తి" స్థలంబు

తే. నవ్య సంజూలవల్లరీకపద్మపూగ
ఖండమండే వల్లరీకమండ ములు
పనరమావాసభవనంబు : "లవంగ" నొప్పు
నేననే లందు ముగ మతి : నేల మందు.

6

క. మనగజాపాలనస్ఫూర్తి, మనజలసి శం బసంగ : మదగంధి మై
పొదలును నేలాగతిగా, పనరమావన ముఖంబునంగు మగుచు.

7

వ. అందు.

8

క. సుఖంబుగిరిగి ముఖా, నిఖలంబున నితర జెందె : నిచ్చలు శబగుల్
సుఖముగి యనుగాల్గగి, ముఖమున గనుపుదుగు సింహముల నేవేల.

9

శ్రీ. మన ర్జనగంబు : "ద్వీప" నెప్పుడు మృత్యుభూరలులాయమిళిత మరయ
యున్దెసెన్దె ము : యుప్పువాహినిమాడ్కి. వాటిసింహరావభాసితంబు
నిత్యమునీ దేవికరణి : జుట్టుభిమ : చందనభూమింబు
నిత్యంబు గిర్జిసతికథమాడ్కి : విలసభూధరతేజంగతి : సురుచిరంబు

ఉ. స్రవయసమయసంధ్యకరిడి బల్లు : గుచి, నృతనీలకంఠవిత్త మగుచు
సమృతమథనంబు : ముల్లు శ్రీద్రుమశోభి, గంబు వారుగిగతంబు మఱియు.

శా. ప్రాశస్త్యవిధంబునం బొలుచు నభ్యశ్యాసంబై; గురం
గావాంబును ముఖసంగంబు : జంప్రంగంబు మాడ్కి సదా;
భావింబు గజయాధిపాలితము శుంధద్రావ్యలక్ష్మిగతి
దేవా! పామరవా : జనముల : సద్వీమనంబును.

11

తే. చెప్పు వశ మాన యాశానఃచెలు. ముల్లు
స్థానసంగత మగజాతఃచందనమునను

మృగపతినిషేవితంబును; ♦ మేదినీజ

యట్టులు ప్రసూతకుశలవం ♦ బవనినాథ!

12

తే. చానపోలిక మృగమదఁచందనోరు, పరిమళవిరాజితంబును ♦ సురుచిరాగ

రుతిలకవిభూషితంబును; ♦ నతివిరహిణి, విధిని బల్లవపవనసుఁజితంబు.

13

తే. బాలకునికంఠముగతి శౌఁద్ధ్యాలనఖర

పంక్తిచేఁ గ్రాలు గండకాభరణములను,

బాసభూమివిధంబునఁ ♦ బరిధవిల్లుఁ

బ్రకటమధుకోశశతములఁ ♦ బ్రసవములను

14

సీ. ప్రళయకాలముభంగిఁబరఁగును నొకచోటఁబోత్రీసముత్థాతఁభూమియగుచు

దశముఖపురమునాఁ ♦ దనరు నొక్కెడఁ గపిళకలితోన్నతరమ్యఁసాల మగుచు

నున్నతవిధమున ♦ నొప్పును నొకచాయఁ బరభృత్ప్రిలాపమై ♦ పరిధవిలుచు

సమరాంగణముమాడ్కిఁజక్కనొ నొకచోట శరశతనిచితమైఁసారుఁ గనుచు

తే. నచిరనిర్వృత్తపరిణయఁజ్యౌస్థలంబు

పగిది సమిధలఁ బువ్వలఁ ♦ బత్రములను

గుళములఁ జెలంగి యొకచోటఁ ♦ గొమరుమీఱుఁ

గృష్ణుతను వనఁ దాపింఛఁకృష్ణ మగుచు.

15

వ వెండియు నమ్మహారణ్యం బొకచోట నింద్రునిశరీరంబువిధంబున నేత్రసహస్రం

బులు గలిగియు, నొకచోట విధవఁబోలె దాశపత్రంబులు లేకయు, మఱి

యొకచోట నర్జునునిరథపతాకంబుచందంబున వానరాక్రాంతంబై, యొక్క

చాయవిరాటనగరంబుక్రియఁగీచకాక్రాంతంబయి, యొకక్రేవరాజగృహంగణం

బుపగిది వేత్రలతాశతంబును దుష్ప్రవేశంబునై, యొకప్రదేశంబున నాకాశంబు

గతి వ్యాధానుగమ్యమానతరలతారకమృగగణంబులచే దనరియు, నొకచోట

వ్రతంబుఁ దాల్చినవడువున దర్భచీరవల్కలంబులు ధరించియు, ననేకపత్రం

బులు గలిగి సప్తపర్ణంబులచే వెలుంగుచుఁ, గ్రూరజంతువులం గలదయ్య

మునిజననేవితంబయి, పుష్పవతియయ్య నతిపవిత్రంబై వెలయునట్టివింధ్యాటవి

యందు దండకారణ్యంబు నడుమ.

16

అగస్త్యశ్రమవర్ణనము. శ్లో॥

సీ. సురపతి వేడినఁ ♦ బరివీత మొనరించె సకలాబ్ధిజలములఁ ♦ జతురుఁ డెవఁడు

కడుపుఁజచ్చున వ్రేల్చి ♦ ఘనుని వాతాపిని దగ్ధునిఁ గావించె ♦ ధన్యుఁ డెవఁడు

దివినుండిహుంకృతిఃకంఠః ప్రోనహుమనిగ్రకటిం చవసప్రభాఃశంఖునెవఁడు
దేవగానపు లాశ్చఃగిర్వసవంబుల మ్రుశ్కంగః గను సప్తః ముదము నెనఁడు
క. కనకగిరిమీఁదిమాశ్చర్యఃగరిమ ముగ్ధ
రాకపోకలు లేకుండ + నాశసంబు

నంటఁ బెరిగిన శిఖరాళి + సలగువింజ

మాజ్ఞ మెఱంగంగఁ శీసెను + శ్రాగ్ధ్ర దెవఁడు.

17

శే. తిలక మెన్నఁడు యామృదిఃస్థిలజఃకన
ముఖమువకు నట్టిమునిజనఃముగ్ధుఁడై స
కుంభసంభవునాశ్రయఃక్షోణి వెలయు
భువన విభావ ము ధర్మఃభువన మగుచు.

18

తే. కలశభవుఁ గందు భార్యతో + గావుంబు
చేయుచుండుచు మునిగణఃనేత్రుఁడగుచుఁ
బాదుఁ నొనర్చి శస్పత్ని + వ్రతిదినమ్ము
జలములను నొయు నందలిఃత్వాజములకు.

19

చ. అతనిసుతుండు ప్రశ్నహము + నందుఁ గుళాశనవల్క్యలాంబరా
న్వీతుఁడును బ్రహ్మచారియు విఃనీకుఁడు నై భసికత్రిపుంశ్రభా
షితనదనంబు మాంజయును + జెన్నలరారఁ బలాశదండఃయై
కుతుకమునఁ మధూకగముఁ + గొంఁకుఁ జరించుచు బర్హళాలలఁ.

20

క. శుకహరిశకదళికావన, నికరము చీకట్లు గ్రమ్మ + నేనోత్సవకా
రక మయి శక్పరిసంఘమునఁ, బ్రతికమగుఁ దమ మదానిఃవర్ణింపంగఁ.

21

క. అనవరతము గోదావరి, కనువందువు చేయుచుండుఁ + గలశభవుఁడు శ్రా
గినసాగరింబుబడి చ, చ్చినదో యన వేణి గట్టి + చెలఁగుచు నచటఁ.

22

చ. పుడమియు రాజ్యముఁ విప్రుఃభోగములఁ విడనాడి శంద్రిపం
పిడికొని మూలిఁ గానలకు + నేగినరామూఁడు భార్య శమ్ముఁడుఁ
బడి చను జేర మానికులఃభావ్య నగస్తుయ మునీకు గొల్బుచుఁ
గడపెను గొన్ని నొల్లిచట + గావుర ముండి కుటీగృహంబులఁ

23

చ. పాదలును వృక్షకాఖుఁ గఃసోతచయం బట నేఁడు చూచినఁ
ముద మొనవంగ లగ్నయనిఃముఖ్యధనంజయధూనురాజి నా;
ముదిత ధరాత్మకాత బలిఃపుష్పములం గొనువేళ సత్కర
స్కృదుకరరాగమో యనఁగ + మీటును రాగము పల్లవంబులఁ.

24

క. సతతము మృగయావినిహత, తతవససారింగచోదితం బస ధరణీ
సుత పంచించిన కుహనా, ద్భృతహరిణము రాముఁ డిచటఁబొలిపుచ్చె వడిగా.

చ. జనకజఁ బాసి దుగిఖమును • స్వైవఁగ లేక తదార్థిఁ గుందుచు
జనుదళమ స్తకాంతకులు • త్కౌపతిపుత్రులు రామలక్ష్మణుల్
దినకరచంద్రులంబలె మఁదించి కబంధుఁడు తమ్ము మ్రొంగ వా
నిని దునుమాడి లోకముల • నెవ్వఁగ మాన్చిరి యిందె భూవరా! 26

చ. దశరథసూనుబాణపతితం బగు యోజనబాహుబాహు నం
దు శుభమతికొ ఘటోద్భవునిఁ • దోషితుఁ జేయఁగ వచ్చినట్టి యా
యశివతిలిప్పదూపనహుఁపాయతకాయ మనంగ సందియం
బశనవిహీనసంతతికి • నందఁగఁ జేసెడి నేడు చూచినకా. 27

చ. విరహావినోదనార్థ మట • విహ్వలతం బతి వ్రాసినట్టి యా
ధరణిజఁ దన్ని వాసమును • దర్శన మొప్పఁగఁ జేయు వేడుకం
దిరిగి ధరిత్రినుండి చనుఁదెంచెనొ యంచును గాంచుచుండు వా
నరములు భక్తి నిప్పుడును • నర్తిలిఁ బర్ణగృహాంతరంబులకా. 28

తే. సీత పెంచిన ముదుసలిఁజింక లివుడు
వానకాలపుటుఱుముల • జానకీశు
చావఘోషంబు స్మృతికి రా • శవ్వకబళ
ములను గొన కట్టె మూర్ఖుల • మునుఁగుచుండు 29

తే. రామచంద్రనిశితశరఁరాజఁ బడిన, రజనిచరబలరక్తపూఁరప్రసిక్త
మూల మన వస మొప్పెడుఁ • బాలపల్లవములఁ దద్రాగనిర్గతఁవర్ణ మనఁగ.

— పంపాసరోవరవర్ణనము. —

క. ఏవంవిధ మగుకుంభజ, నావాసముపొంత నొప్పు • నతిరమ్యం బై
భూవర! పంప యనంగాఁ, బావనకాసార మొండు • ప్రథిత మయి భువిగా.

ఉ. అంబుధిపానక్రుద్ధసలిఁలాధిపుప్రేరణఁ గుంభజన్ముపైఁ
బంచిన మత్సరంబునను • బద్ధభవుండు తదాశ్రమంబుప్రాం
తంబున నుండ నొండు సరిఁతాంవతి సృష్టి యొనర్చినాఁడొ నా
నంబుజవండరమ్యమగు • నాకమలాకర మొప్పు రమ్య మై. 32

సీ. మజ్జదున్నదభిల్లఁమత్తేభగామినీ స్తనకుంభవిలులితఁజలయుతంబు
నరవిందమకరందఁవరబిందునివ్యందసంబద్ధచంద్రకఁసముదయంబు

మదకరినికురుంబః కులిన్దీశ్వరోజ్జ్వలసాగంధిశ్శుభ్రః శిశుశ్చుతంబు
జలవిహంగమశతః సంచారచాలితనాచారవీదినిః భాసలగంబు

శే. పుల్లకువలయశ్శ్లోకః సామీశుంబుః, గంజమధుమ శ్శ్లోకహంసః సామీనీశ్చ
తకలకలకలసంకలితంబు మణియు, తాదాసానిశ్శ్లోకః సామీశుంబు. 83

ఎ. వెండియు సాశానారంబునిర్భయః పశరణవాగివిహారి పరాయణశగుణానననే తా
గణకేశ ౧ శగళితకుసుమవాసరవానానాసీశుంబును, నొకపట్టుసం దిగి నీర్లు
ముంచుకొను మునిజనులకమండులుపులగులధన్యులచే నతిమనోజ్ఞంబును, విక
చోత్పలవసమధ్యంబును సంచరించుచు సార్థంబులగుట రసితానుమేయంబు
లగుకాదంబకదంబకంబులచే నీశ్వరమాసంబును, శభిషేకార్థం బు తరించిన
పులిందరాజసుందరీబృందకుచచందనపాగాగంబు చే ధచళితంబులగుగంగంబుల
చే విరాజితంబును, కూటంగటంజెంగు శీతశీతగుణశాసన జగన్మలంబుచే ముద్భాసి
తంబులగుకూలపులినితలంబులసతీరవ్యంబును, నతిమాధంబులగునాశ్రమము
లనుండి చనుదెంచినతాపపోశ్శ్మములుదీనిన కాసాయశ్శ్మంబులచే గాటలింగ
బయిన తటజలమును, గట్టుపయిం జూట్టు మహిగుహాల్లువానిలంబున వీజితం
బును, సాంద్రమాంబులపీఠం సంధికారింబును, నాలినిష్కాసీతుం డయి
ప్రతిదినము ఋశ్యమూషింబున సధివసిండునగ్రీవునిచే నుత్తంబులగుఫలం
బులననతిలఘువులగులతలును, సమీపగతులగుతాపములచేత తార్చనకున్వలయు
కుసుమంబులును, మిట్టిపడుజలచరవతింగంబులపక్షిపుటవిగళితంబు లగుజల
బిందునందోహంబున నతిసంకుచారంబు లగుకుసుమంబులును, సదా తాశ్వాస
వాసితంబులు నాఁ గుసలమపరిమళంబు వహించునమ్రమంజమాండితం బగు
తీరంబును, లతామండితంబు విలసిల్లుమయామండితంబుతాండవంబులును,
సాగరం బనుసందియంబున జలసానం బొసర్చి సగుదెంచినమేధుంబులు నా
బురదం బొర లాడిన యడవియేనుఁగులచే బరివీయమానగంబులగు నలిలంబు
లును గలిగి యగాధంబును ససారంబును నయి వెలుంగు ఇందిప్పటికిని
వికచకువలయశ్వామాయమాసాక్షిపుటంబు లగు చక్రవాకమిగునంబులు
మూర్తిమద్రామకొంగ్రస్తంబు లట్లు చూ. జ్జెడు. 84

—శ్లోకాల్పరీవృత్తివర్ణనము. —

క. నరవర! యీదృగ్విధమగు, సరసిగరిం బల్చిమాశః సాశేతపురీ
వరశరజర్జరితాద్భుత, విరళరతాశ్చద్రుమంబుః చేరువ నొకచోఁ. 85

- తే పరఁగు నొకజీర్ణశాల్మలీధరణిజంబు
జరదజగరంబు దిక్కరికరసమంబు
చుట్టుకొనియుండు నద్దాని ధి చుట్టు మొరల
నాలవాలంబుఁ దీర్చినయట్టు లెపుడు, 36
- చ. తనరును ను త్తరీయమును ధి దాల్చినభంగిని బోదె వ్రేలు సు
ర్వనచలితాహికంచుకముసంగతి; దిగ్వలయంబుఁ గొల్చుమా
డ్కిని భువనాంతరాళములఁ ధి గ్రీడ యొనర్చెడు శాఖకాచయం
బున లయవేళ వేయిభుజముల్ దగఁ జూచినచంద్రమాళి నాన్. 37
- మ. గగనస్కంధము నూతఁగఁ బొలుచు నాత్మజంబు దాఁ బ్రాత్రమా
నగుటం బాతిభయాతిరేకమున నా; ధి నంగంబునం దెల్ల ముం
డ్లగణం బొప్పెడు వృద్ధతాతిలకజాలం బో యనన్; నిక్కి చూ
చుగతిన్ నందనలక్ష్మీయున్నతిఁ గడున్ ధి శోభిల్లు నెల్లప్పుడున్. 38
- ఉ. అంబుధివారిఁ గ్రోలి కడుపారఁ దదంబుభ రాలసంబులై
యంబుదముల్ తదీయవిటపాంతరలీనముత్రాచుఁ బక్షిసం
ఘంబులయట్టు లుండి క్షణకాలము దానికిసాలయంబు లా
ర్ద్రంబులు చేయుఁ గాని శిఖరంబును గాంచఁగ లేవు భూవరా! 39
- శా. దేహం బంతయుఁ బర్వినట్టివ్రతతుల్ ధి దీర్ఘంబులై తోచుఁ జ
మ్మాహా! వార్ధకజాతనాడు లనఁగా ధి నామ్రానునం గోటర
వ్యూహభ్యంతరలీనభృంగరుతి జీవోపేతమో యన్నసం
దేహంబుం జనియింపఁ జేయుచుఁ గడున్ ధి దీపించు నశ్రాంతమున్. 40
- చ. గగనతలప్రయాణజవఁగాఢపరిశ్రమితార్కవాహస్మ
క్వగళితఫేనసంచయము ధి గ్రాలఁగ నగ్రతలంబునందు బా
గుగ విడినట్టిదూదిగమిఁకూరిమి నెచ్చెలియై వళక్షితం
బగువనదేవతారుచిరహర్త్యముభంగిఁ గుజం బ దొప్పెడున్. 41
- క. వనకరికపోలకంఢూ, యనసంగతమధువిలీన ధి మళిరాజ్యయుఁ జ
ట్టును గదల కుండఁ గట్టిన, యినుపగొలుసు నాఁగఁ దనరునింపుగమొదలన్.
- సీ. వనజనాభునిమాడ్కివనమాలకలితంబు నవపయోదముక్రియఁనభమునందు
దర్శితోన్నతి; సుయోధనుమాడ్కి నుపలక్షితశకునిపక్షపాతంబు; మఱియు
వింధ్యాద్రినెచ్చెలి, ధి వివిధభూరుహములపతి; దండకావనిపరివృథుండు
శాఖామహాబాహుసంశ్లిష్టవింధ్యాటవీమధ్యభాగైకవిలసితంబు

తే. నమ్మహాధూరుపాని బండు ♦ నఖలదిశల
శకునిజాలంబు లెల్లను ♦ శంకఁ దక్కి
శాస్త్రగం బుండు శాబక ♦ గణముతోడ
నూడులం గట్టికొని హాయి ♦ కొమరుమిగుల.

48

వ. అందు.

44

ఉ. కొమ్మలకొమ్మలగా విపుల ♦ కోటరమధ్యములగా గిసాంశరా
శమ్మలఁ జీర్ణ సల్కలబి ♦ లమ్మల న్కంధముసంధులగా గులా
యమ్మలు పెక్కుగట్టికొని ♦ హాయిగ నెమ్మది నుండు సర్వ జే
శమ్మలనుండి వచ్చి శుక ♦ సంతతి యెక్కఁగ నితుంగతగా.

45

తే. పలుచవడియును నాకులు ♦ నుండి గాలి
నిండికొనియున్న విధమున ♦ నిచ్చ లొప్పు
నమ్మహిజంబునందు నో ♦ యవనినాథ !
శుకశకునినంతతుల చేరి ♦ జోన్య మగయ

46

తే. ఆశుకంబులు తమకులా ♦ యంబులందు
నందు నిశఁ బుచ్చి వటువాన ♦ సహరహంబు
తేచి బారులు గట్టి సలిలఁ బడలఁ
బాటుచుండును నెరకయి ♦ పార్థివేంద్ర !.

47

నీ. అంబరకాసార ♦ నుండుఁ జెలంగెడు శై హాలసల్లవచయ మనంగ
సురగజోన్ములిత ♦ పరిగళ దా శాశగంగాసరోజినీగణ మనంగ
మదకలహలధర ♦ మహితస్థిరోజ్జ్వలబహువిధసమప ర్థిధగిని యనఁగ
సమ్యగిత స్తత ♦ స్సంచరన్తరకతసన్త నికుట్టినున్ధల మనంగ

తే. నభ్రమండల మెల్ల సేం ♦ ద్రాయుధముగ
దిశక రాశ్వప్రభా లేప ♦ దీ వ్రముగను
విపులశాద్యలతలముగ ♦ వెలుగునట్లు
బారులై పాటు నాశుక ♦ పంక్తి చదల.

48

చ. ఎరఁ గొని వచ్చి సంజఁ దమ ♦ యిక్కల నుండెడుశాబ శాళిగా
గర మనురక్తిఁ జందువులఁ ♦ గన్త్రఫలంబుల శాలివెన్నులగా
బారిపారి పెట్టి డెండమునఁ ♦ బొంగెడు వత్సలతగా గరుత్తులగా
బరఁగఁగఁ గప్పి వానివయిఁ ♦ బ్రక్కఁ బరుండును దాము నందె రేల్.

49

—ఊఊ శుకజన్మవర్ణనము. ఊఊ—

*తే. ఇందె యొకజీర్ణకోటరఁమందు నుండు
భార్యతోఁ గూడ మత్తాతఁపాదుఁ డెటా
యతని కే నొక్కపుత్రుండఁ నక్కజముగఁ
బుట్టితిని భాగ్యవశమునఁ ముప్పునందు.

50

తే. ఎట్టితఱిఁ బుట్టితినొ కాని యెఱుఁగ నాఁడె
ప్రబలమత్ప్రసవవ్యధఁ బాసె మేను
నాదుజనయిత్రి; యింకేమి న న్నతండ్
ప్రియవియోగంబు మనమునఁ బెట్టుకొనక.

51

తే. పొంగి పొరలెడుశోకంబు మ్రొంగికొనుచుఁ
బ్రాణముల నెల్ల నాయందె పాదుకొలిపి
దొఱఁగి విషయాంతరము లెల్లఁ దొట్టుపడుచుఁ
బెంచుచుండెను నొక్కండెఁ ప్రియమెలర్ప.

52

సీ. అల్పావశిష్టమై యలరుచుఁ గుశచీర కీడగు మునలితోఁ నీడ్చుకొనుచు
నంసబలం బెల్ల నణఁగి లేవఁగ శక్తి లేనితెక్కలతోడ లేచి పడుచు
వడఁకుచే నుడికించునొడలివార్ధకమటు లెడ నెడఁదడఁబడఁవడఁకికొనుచుఁ
దిరుగాడఁగా లేక తీరమి నొకమెయి నాకునై యెండల నడచుకొనుచు

తే. పరకులాయంబులకు నేగి పతితళాలి, మంజరులఁ గీరములు తామునంజివిర
వై చినఫలంబులను గొనిపచ్చి పెట్టు, నేను భక్షింప మిగిలినఁదాను దినును.

వ. ఇట్లుండ నొక్కనాఁడు.

54

—ఊఊ సూర్యోదయవర్ణనము ఊఊ—

తే సాంధ్యరాగారుణం డయి చంద్రుఁ డవర
జలధితటమున స్వర్నదీపైకతంబుఁ
బాసి చనియెడునంబరపంకజాత
పుష్పరసరక్తపక్షసంపుటమరాళ
వృద్ధమౌ యన దిగుచుండ వేగుచుండ.

55

*పారాంతరము తే ఇందె యొకజీర్ణకోటరఁమందు నుండు
భార్యతోఁ గూడ మత్పితఁ పఠఁగు చెట్టా
పుట్టితిని నొక్కఁడన నేను ముప్పునందు
విధివశంబున లేకలే కధిపచంద్ర!

చ. జలజవనప్రబోధమును • సల్పెడుమంగళగీతికారవం

బులు, గజగంపడిండినుము • మ్రోశలు; సంకుచదుత్పలాంతరా

శలగితపక్షబంధరక • లాసవిలాసవిశాం గుంకృతుల్

చెలగును నుండె గడ్డిలుట • నీచ్యములై నుది కింపు బెంపుచుక .

86

తే. నెమరు లాడంగె బురివిచ్చి • నిబ్బరముగె

జెవులనుండు వొనగ్చుచు • జెలగుచుండె

లలితసంపాసగోర • లలితసంజ

హంసకోలాహళధ్వను • లన్నిదెసలు.

87

చ. కరగినలక్ష్మ తీరగెలు • కొనససామజగోణితారుణ

స్ఫురదురుసింహ కేసరస • మూసామూల్యులువోలె నెట్లనె

వరగెడు దీర్ఘ భాగ్యరగ • భన్తుల శోధినులం బలెక సము

త్పరణ మొనర్పఁగాఁ బడుచు • జానక నభస్థాపుష్పతారకల్.

88

తే. గగనతలమున కేకెంచు • కర్కసాక్షి

సామజశిరంబునం గ్రాలు • సామరములొ

యనఁగ మాంజన్యలోహిత • మస్త్రబాలు

మగవడుచు నుండెఁ జెట్లన్త • నవ్వువపుడె.

89

సీ. విరివితాల్చుచునుండ • కగ మంజురంకురోమసగృక్షడి • క్లోనమయెల్లఁ

జనుచుండ ధనదుని • చక్కి మంససమునఁ గ్రుంక నాస ప్లర్షి • క్లోటి యెల్ల

నొసఁగుచుండ నునూలి • మగయన్త్రవిగిఁ బల్లపాంబలిపుటము • నడవులెల్ల

మేలుకొల్పుచు నుండ • లీల నిద్రిశమవశగులఁ గరేణుకా • గణము లెల్ల

ఆ. బొబ్బరించు చుండ • బొబ్బమెకంబులు, కేక లిడుచు నుండ • గేకు లెల్ల

మంచుబిందువులను • మహిజంబులెల్లచు, గురియుచుండఁ గోట్ల • కూయు చుండ.

ఉ. తానన జేవతాగృహని • కా.తుముఁబోని మహిజకోటు • కా

గానఁ గపోతపంక్తు లనఁ • గ్రాలుతపోవనవహ్నిధూమసం

తానము లన్నిదిక్కులను • ధర్మవతాశలు నా వెలుంగఁగాఁ

గాననచాగు లిట్టటు ని • కామము నచ్చుచుఁ బోవుచుండఁగక.

91

సీ. కంజాతవనము • గగలించి ప్రాతేయశీకంసారంబు • సిరి వహించి

రతిఖిన్నశబర • కారోహాఘర్షాంబుక శిశావహరణంబు • గగలించి

పల్లవలతలకు • బరఁగ లాస్యము నేర్పి కునుమపాసన లెల్ల • గొల్లఁగొట్టి

వికచాబ్జమధుబిందు • విస్తార మొనరించి వనమృగరోమంధ • కణము మోచి

తే. మధుపములఁ జోపి యలయిక ♦ మందిమంబుఁ

గాంచెనో యన వేకువఁ ♦ గాంచుబడిమ

నల్లన పదంబు లూనుచు ♦ మెల్లమెల్ల

మలయుచుండెను బ్రభాతః ♦ మారుతములు.

62

తే. ఒయ్యనొయ్యన మిహిరాంశుఁ ♦ దుదయ మంది

రమ్యపంపాసరోఽరః ♦ ప్రాంతపాద

పాగ్రములయందు లేయెండ ♦ పర్వచుండ

వనములం దెల్లఁ దెలతెల ♦ వాతె నంత.

63

తే రెండుగడియల ప్రాద్దెక్కి ♦ చండభానుఁ

డంబరంబున వెలుఁగొందె ♦ నందముగను

నిచ్చవచ్చిన దెసలకు ♦ నేగుచుండె

శుకకులంబులు నెరకయి ♦ సొంపుగులుక.

64

తే. ఏను నాతండ్రియుం దక్క ♦ నెవరు లేర

యవ్వనస్పతిశూన్యమై ♦ యలరుచుండె

మేము మానీడములయంద ♦ మెదల కుండ

నణఁగిమణఁగియు నుండఁగ ♦ నవనినాథ !.

65

శబరస్యగయావర్ణనము

సీ. వనచరావళిభీతిఁ ♦ గని పాటఁ బతులు పక్షంబు లల్లార్చి ♦ పైకి లేవఁ

గరికలభంబులు ♦ కంపించి గీపెట్టఁ బండులు గుంపులై ♦ సరువు లెత్త

మధుపముల్ పూఁదేనె ♦ మాని దిక్కులఁ బర్వఁ జెదరి జంతువులెల్లఁ ♦ జెట్లఁబట్ట

మేల్కొని సింహముల్ ♦ మించి బొబ్బలు పెట్ట వనదేతలు భీతః ♦ మనము లంద

తే. నాకసమునుండి భువిఁ బడు ♦ నమరవాహి

నీస్వనంబున కుద్దియై ♦ నిఖిలతరులు

పెల్లగిలునట్లు దిక్కులఁ ♦ బిక్కటిల్లి

యున్నయ ట్లుండి యొకమూల ♦ నుండి మృగయు

కలకలం బొండు విన నయ్యెఁ ♦ గలఁగ మనము.

66

తే ఏమిచెప్పుదు నాధ్వని ♦ యెన్నఁ డేను, విన్న యది గాదు; వినిదాని ♦ వీను లగల

విహ్వలత నంది వెఱపునఁ ♦ వేగ పఱచి, చేరితిని నాదుజనకుని ♦ చెంత కపుడు.

తే. చేరి తెక్కలసందునఁ ♦ దూఱి కదల

మెదలకయ యుంటి మేనెల్లఁ ♦ గుదియఁ జేసి

తెక్కలును రావు పసిదాన + దిక్కు దోచ

దాయె నా కేమిచేయును + నవనినాథ !.

68

వ. అంత నాన్పుగయులు.

69

నీ. ఈచక్కెఁ గిటికులం + నీదనఁ గరిపోతిదారితల్లకిఁసారగంధ

మీచాయె శిఖి వఁమీకై పారిభిన్నకుంభకుంజరరావఁబృంభితింబు

నీయారఁ గురరంబు + లీయో నిమితిశశుష్కపర్ణావఁత్తోభిసంబు

నీప్రక్క మహిమంబు + నీప్రక్క గజపతిలులిసెనరోవాతఁబలితగంధ

తే. మీటు కుంజలకులనాదఁమిచ్చట మృగ, యూథ మిచ్చట సైరభఁయూథశృంగ

కోటిపవిసముత్థాతినాఁకుభవధూళి, యిచ్చట నమజలములు + నిం పెలర్పు.

నీ నవఘనకబళనఁభ రసశృంగమలసారిసరోమంధ సఁనాళి యిదిగొ

గంధనమజగండఁగంపు యనామోదంయు శృంగధుగరఁశబ్ద మిదిగొ

పతితశోభింబిందుఁపరిమి శృంగిశుష్కపర్ణపాటలరుగునవవి యిదిగొ

మాతంగపాదవిఁమర్చిం శిఖి పల్లవం ముదఁసుఁపాళి యిదిగొ

తే. ఆర్ద్రవంశాంశకోలచఁయూధ్వ మిదిగొ, ఖస్తిన్పుగకులకేళిఁశాననమ్ము

నపుడె కనినట్టిశాననఁపారిణగర్భ, శోభితారుణభూస్థలి + చూడఁ డిదిగొ. 71

తే. ఇదిగొ చమరీమృగావళి + యిదిగొ చూడు

పక్షచరయూథపతిమనఁపరిమలిస

మార్గ మియ్యది గజపతిఁమార్గ మస్త్ర

పాటలము కరిమాక్షికఁభాసుంబు.

72

ఉ. వేగమె పోవుఁ డీదెసకు + వెంటఁ బడుండు విడుండు కుక్కలఁ

పంగుర లొడ్డుఁ డెక్కుఁ డలఁపాదవ మందుకొనుండు చాఁముఁ

భీగలఁగంగ నీకుఁ డీదె + తిండ్రెలుచున్నది సింహికార్భకం

బీగుహ; నాలకింపుఁ డీదె + గూదెస న్యైక్రుశకోహుంకృతుల్.

73

చ. అనుచుఁ బరస్పరంబు మది + నంటిననిస్థియవృత్తి నాడుచుఁ

వన మఖలం బడంచుచు నఁపామదంబునఁ జెట్లమానునఁ

మునుకొని వేటలాడుచు నఁమోఘగతిం జనుదంచులుబృక

ఘనినద మాలకించితిని + గర్జనలంబులు వ్రీల బ్రద్దలై.

74

ఉ. ఇంచుకనేపులో విడిన + మెల్లఁ గలంగెఁ గిరాతపాతి

భృంచితసింహఘోషమహిఁమాంకజనమజఖడ్గశౌంబరీ

సంచయనిస్వనంబుల విశాలమహాంబుధి మందరాహతిః

సంచలనంబునొందుగతి • సత్వర మద్భుత మంద లోకముల్.

75

వ. వెండియు నురుములఁ బురుడించుగజయూధ సతులఘ్రిం కారరవంబులను, సార
మేయంబులు సరభసగతిం బఱచి కఱవఁ గాతరతరలతారకంబులై గూలునే
ణకంబులకరుణకూజితంబులను, యూధపతిం గోలుపోయి వియోగభారం
బు భరింప ననువుగామిఁ గలభంబులు వెంటఁబడి రాఁ బర్వులు వాఱుచు
నందందు నిలిచి చెవులు టిక్కించి కలకలం బొలించి యెటుచనుటకుం దోఁచక
యిటునటు పరిభ్రమించుచు దుస్సహనవినవై ధవ్యవ్యభాభారంబున శోకించు
క రేణుకానివహంబుల చీత్కారంబులను, వెఱపుచేఁ దముఁ బాసి యెందే నేగిన
పిల్లల నన్వేషించుచు గొం తెత్తి యతికరుణంబుగ నఱచుచుం బిలుచుఖడ్గి
ధేనుకలయాక్రందనధ్వానంబులను, జెల్లాచెదరై వృక్షాగ్రంబుల వీడి పై
కెగయువత్రరథంబులకోలాహలనిస్వనంబులను, మృగంబులజాడఁ బట్టికొని
యొక్క పెట్టున నతిరభ సపాదాభిఘాతంబున భూతలంబు గడగడవడఁకం బ్రధా
వించుమృగయుల చరణశబ్దంబులను, జెవికొనదాఁక నీడ్చి పెల్లుగ సంపజల్లు
కురియు శరాసనంబుల విరావంబులను, మత్తకురరమ త్తకాశినీకంతకూజితకలని
నాదంబులను, గాఱుదున్నలమెడల నఱకుతీక్షణధారాఘోరఖడ్గంబులయులివు
నను నతిరభ సవిముక్తశ్వానంబులఘర్జరధ్వానంబులను నాయరణ్యం బెల్లఁ
బ్రచలితంబునా నతిపరితూభితం బయ్యె

76

తే. కొంతసేపున కంతఁ బ్రశాంతమయ్యె

నమ్మగవ్యకోలాహలం • బవనినాథ !

కాననం బెల్ల నిర్వృప్తః ఘనముమాడ్కిఁ

గాంచె మానంబు మథనాంతఃకంధిపగిది

77

ఉ. డెందములోనికొందలము • డిందుపడంగ నొకింత సంతసం

బంది యిదేమి యంచుఁ బితృనంకమునుండియె తద్దిదృక్ష నఁ

దొందరపెట్ట శైశవము • దోడ్పడ దానికే జాఁచి కంధరఁ

ముందున కింత తద్దిశకేఃపుచ్చితిఁ జూడ్కుల నేమి చెప్పుదుఁ.

78

వ. అంత.

79

—ఊఊ శబరపై న్యవర్ణనము. ఊఊ—

నీ. కార్తవిర్యాఘ్నః ఘనభుజసాహస్రవిప్రకీర్ణేందుజాః వేణి యనఁగ

భానుభానుసహస్రః బహుభిన్నబంధురగాఢాంధతమసనిః కాయ మనఁగ

- పలమానవనమానః పలిశివ్రధా శ్శమాలధాత్ర గుహాః పాల మనఃగ
దారితాధోలోకః తలః ముద్భవద్ర త్యదానచరత్తోవిః తాన మనఃగ
- ఆ. నవనిగంపవిచలిః తాండనాశ్శే న్నంభి, చయ మనంగ నొక్క శ్శ్రమమునందుఁ
గలసిపట్టియగుభిః శర గాలంబు నా, నంచరద్యమభిటః పాల మనఃగ 80
- వ మఱియును. 81
- క. శ్రీరామ బాహువినిహితీ, దోర శివపరాధదసిశిః దోషమున భువిః
ఘోరపిశాచాకారశిః, గూరిసఖ గూఢగృహః గోటి యనంగః . 82
- సీ. సలిలావగాహంబు ః స్పృగః దనుదంచశానస్మైరిభిః శాండ మనఃగ
సకలలోకంబులు ః సమయిండుఁ బట్టిన దుమగతి కేతులః శుకు మనంగ
సచలకూటస్థితః పారిశ రాశ్చవృద్ధుః పశుశిశీగ్గాంబునః శ్శ్రీ యనంగ
దండ కాచిన్ద్యస్థః తావనో శ్శనుచరన్దోరశాపః శ్శరః శోణి యనంగః
- తే. గ్రాలు నొగచోటః శీరిః శాశిరాశ్రీ
యామసంఖాత మనః గలిః పోను మనఃగః
గానస మ్మైల్లః జీగ్గిః శ్రీష్ణ నెదుర
నరుగుదెంచెడు శివర్హసః శ్శ్రీంబుః గంటి. 83

—అథ శివరసే నాంగివర్ణనము. —

- తే. దానిమధ్యంబునం దొక్కః తనులుః దమిత
బలుఁడు శర్కః శివఁడు ః భియుదనూః
జేకలవృండు నా నొప్పు ః నెలుకతోఁడు
నాయకుం డయి యాసేసః పడవు చుండె. 84
- తే. వానిఁ దలఁచినఁ బులకలు ః మేన నివుడుఁ
బొడముఁ; జెమ్మట శింపంబుః ః బుట్టు స్సపతి
యెంత వర్ణింతు నొకని ః సంతికాభు
యమునియసరావతార మీః యవని నలఁడు. 85
- తే. అతనిగాత్రంబు నలువ కాః లాయః సమునః
జేసె సనః గర్కః శిం బయి ః చెలఁగు యమున
జలము లట్టుల కుపలయః శ్యామలమ్ము
లగుచుఁ దద్దేహ కాంతులు ః నలరు చుండు. 86
- తే. పరఁగు నూనూఁగుమీసలు ః కరికుమర
ప్రథమమద రేఖలట్టుల ః పార్థివేంద్ర ।

వానిముఖమున కొకవింత • వన్నెఁ గీలు

కొలుపు చెంతయు నెలప్రాయ • మలరఁ జేయు,

87

ఉ. సామజదానమేచకితఁచారుసటాచ్చటసింహమట్టు లా

భీమకిరాతరాజు మెడ • వ్రేలునరాశకరాశకుంతల

స్తోమమునన్ వెలుంగు, నతిఁతుంగభయంకరఘోణ మాయత

స్తేమలలాటపట్టమును • దేజరిలన్ గడు నద్భుతంబులై.

88

చ కరికలభంబులన్ దునిమి • గండములన్ విదళించి యప్పుడే

పరిజనసంస్కృహీత మగుఁభాసురశౌరదగంధధుర్యమా

సురభిమదంగరాగమున • శోభిల మె నసితాగరూల్లస

త్సురుచిరకర్దమంబునను • దోఁగినమాడ్కి నతండు పొల్చెడున్.

89

క ఆయామోదాంధములై, పోయినయళు లతని కెండఁపొలయక యుండన్

జేయును గానుగచిగురుల, చాయయుఁ బించెంపుగొడుగు • చందం బగుచున్.

తే. ఏకకర్ణావసక్తమై • యెసఁగుభుజగ, పాటలఫణామణిద్యుతుల్ • వర్షి యామ

పార్శ్వ మెట్టినై చెలఁగునుఁబల్లవోల్ల, సచ్చయసరాగమంటినఁచందమునను.

ఉ చెక్కిలులందు నింపెసఁగు • స్వేదజలంబులఁ దుడ్చు వానికిన్

జొక్కఁగ గాలికిం గదలుఁశ్రోత్రకిసాలయకై తవంబునన్

స్మృక్కి తదీయదోర్బలవిఁశోషితశౌర్యము వింధ్యకాననం

బెక్కుడుభక్తిఁ గొల్చుచును • నేడైఱ వీడి కరంబునం బలెన్.

92

క. మృగకులవినాశకారక, మగురజనీసాంధ్యరాగఁమన నార్ద్రములై

నగతిని నెత్తుట నెట్టిఁగ, నిగనిగ వెలుఁగొందు నతనిఁనేత్రములు గడున్.

93

చ. కగికరమాన మెత్తికొని • కంజభవుండు సృజించెనో యనన్

దరుణతదీయదోర్బలము • దాఁకును జానువు లంటి దీర్ఘమై

పరఁగును జండికారుధిరఁపారణకై పలుమాటుశస్త్రీకన్

గరకరిఁ గోసికొసి కడుఁ • గాయలుకాచిన మూఁపు లొప్పుఁగన్.

94

క. అనవరతకృతశ్రమమునఁ, జని లోనికిఁ గడుపు నతికృశం బగుచుఁ గడున్

దనరును వింధ్యశిలాతల, మన వక్షస్థల మతనికి • నతివిస్తృతమై.

95

తే. ఊరుదండద్వయము మదఁవారిమలిన

బంధనస్తంభయుగళంబుఁ • బరిహసించు

లక్క నెకసక్కె మాడునా • యుక్కిడిని

రక్తకౌశేయవసనంబు • రాజచంద్ర !.

96

ఉ భూమిస! యెప్పు భూకుటిని * బూని యకారణవృత్తి నుగ్రమై
దీమస మొల్కునిట్టిట * దేశమునకా ద్రి తాకముల్ సగు
నీమమునగ బ్రహ్మ తిమతి * నిత్యము గొల్పెడుశక్తి వీడు నా
ప్రేమకు : చుభ క్తుఁ డని * ప్రీతిఁ ద్రిశూలపుమున, వేసె నాకా. 97

సీ. సారంగశోణిశ * స్నానంబు నల్పదే నా నొప్పు నెఱ్ఱిని * నాలుకలను
శ్రమవశంబునఁ గడుఁజూపి యల్లాగుచు దగఱకాంతులు నారంభముగందు
సక్తకేసరిసటా * స్నానంబులో యన స్పృశ్యభాగంబుల * సిరి వహింప
వివృతముఖంబులై * వెలుంగుచు మెకలందు స్థూలవరాటశ * మాంబులనఁ

తే. బందిరోజులకాటులఁ * బగులువారి
దేహమెల్లను నెక్కుటఁ * దేలుచుంక
వేటకుక్కలగుంపులు * వేటసే
తెలుపు చాతనివెంటఁ దో * గెంచు చుండె. 98

తే. అల్పకాయంబుఁ గలిగిన * నయ్యు నధిక
సత్యయు క్తంబు తొటనా * శ్వాసచయము
లనుపజాతనటాగ్నాట * నారిశిశోర
కములు నా నొప్పు చుండె ధీ * యంబర్య !. 99

క. సింహముల కభయదాసము, సంహస్సలఁ దడవ కిడిరె * యంచు నడుగ
రంహఃక్రాంతత వచ్చిన, సింహములు నా నొప్పు వాని * మంతినులుకా. 100

వ. వెండియు నాతండు. 101

సీ. ప్రమథులచందానఁ * బంచాస్యచర్తముల్ ధరియించికొంగలు; * ననుజులట్లు
మాంసభారముఁ గొని * మఱికొంగ అ; ప్భకులుటు * కపిక్షము * లలరఁదాల్చి
తువణకు లట్లు శిఖండి * ంఘముఁ దాల్చి కొంగలు; శ్రీకృష్ణ * చందమునను
గజదంతముల సముత్థా * నంబుఁ గావించి దాల్చి కొంగలు; ఎన * తరుణమట్లు

తే. జలదమలినాంబరాంచి * చాగుదేహ, ముగరఁ గొందలు; మృగవశు * లట్లుకుంభి
కుంభమా క్తికపాణులై * క్రూరతలర, భటులు కొందలుచుట్టుత * న్నలసి కొలువ.

తే. బర్హిబర్హ విచిత్రచా * పంబుఁ దాల్చి, జలధరముమాడ్కిని, శిఖండి * త్రు ఎగుచు
భీష్ముచాడ్చున; సుద్ధృతా * లనాగ, నశనఁదై విష్ణుగ * ఘనట్లు * తనరుచుండె.

ఉ. కానవిధాన ఖడ్గి యయి * గ్రాసుచు; గ్రీష్మదినంబు చాడ్చునకా
బూని చెలంగుచుకా సతత * ముగతృప్త; భుటోత్క * చుందు నా

నూనియు భీమరూపమును; ♦ నొప్పుచు రాక్షసు నట్లు శోణితా
నూనపరాయణత్వమున ♦ నుబ్బుచు నుండె భయంకరాకృతిన్.

104

ఉ. మానవనాథ! తన్మహిమ ♦ మాదృశు లెన్నఁ దరంబె వెండియున్
మానసవేగ మూని యనుమానము వీడి చరించు చుండు నెం
దేనియు దేవయోనిగతి ♦ నిచ్చుఁ జెలంగుచు నుండు నిచ్చున్
గానకళావిలాసమును ♦ గాంచి వెలుంగు నిషాదయు క్తిచేన్.

105

సీ. గిరిరాజకన్యకా ♦ కేశపాశమువోలె శిఖచంద్రకములకై ♦ సేతఁ దాల్చి
బకదానవునిమాడ్కిఁ ♦ బరిగృహీతై కచక్రుఁ డయి హిరణ్యాక్ష ♦ కోణపుక్రియ
స్తబ్ధరోమక్రూర ♦ దంష్ట్రావిభిన్నోగ్రవత్స్థస్థులుం డయి ♦ వన్నెఁ గాంచి
యలపరాశరునట్టు ♦ లలరుచు యోజనగంధానుసారియై; ♦ కొముకుగతి

తే. బహుళబందీపరిగ్రహ ♦ పరతఁ జెలఁగి

యంబికాశూలముం బలె ♦ నడరి మహిష

శోణితార్ద్రశరీరంబు ♦ సొబగు నింప

నలరు నసుదర్శనతఁ గృష్ణుఁ ♦ డయ్యుఁ గడిమి.

106

క. అభినవయావనుఁ డయ్యును, నభిభూతా నేకవయసుఁ ♦ డగుచుఁ జెలంగున్
బ్రభువర! క్షీతీభృత్పాదా, నుభవుం డయి రాజసేన ♦ నూల్కొనఁ జెపుడున్.

క. అనుజుఁడు పాపంబునకుం, దనయుఁడు వింధ్యాద్రికతఁడ ♦ తలఁప యమునకున్
అనుఁగువయస్కుఁడు కలికిం, బ్రణయాంతేవాసి మనుజు ♦ పాలకచంద్రా!.

108

ఆ. అతని కెదుర నిల్వ ♦ నడలుదు రెవ్వరు, నధికసత్త్వఁ డగుట ♦ నవనినాథ!
భీషణుం డగుచు గ ♦ భీరాకృతి వెలుంగు, నప్రధృష్యుఁ డాతఁ ♦ డవని కెల్ల.

తే. వానిపేరు మాతంగుఁడు ♦ పార్థి వేంద్ర !

యవల వింటిని నానామ ♦ మఖలజనము

లాడుకొనుచుండ, సంత నే ♦ నతనిఁ గాంచి

మనమునం దిట్లు లనుకొంటి ♦ మనుజవర్య !.

110

ఆ. వీరిజీవితంబు ♦ వీరిచరిత్రంబు, మోహమయ మసాధు ♦ మోహనంబు

నపుర మధువు మాంస ♦ మాహార మార్యవి, నిందితంబు వీరి ♦ కెందుఁ జూడ.

సీ. శాస్త్రముల్ గోమాయు ♦ శబ్దంబు; లుపదేశకులు సదసత్తుల ♦ ఘూకములును;
మిత్రంబు లనుచిత ♦ పాత్రచాపగబులు; చదువు మృగయ; ప్రజ్ఞ ♦ శాకునంబు
పరిచితు లల శ్వాస ♦ పంక్తులు; భార్యలు బందీగృహీతాన్య ♦ భామ లరయ
సత్సహాయులు విష ♦ సందిగ్ధముఖములు సర్పంబులునుబోలె ♦ సాయకములు;

తే. క్రూరశాన్దాలములతోడఁ ♦ గూడియుంట
మాంసమున చేవతాబలి; ♦ మనుజర క
మునను నిజ దేవతార్చన; ♦ మ్రుచ్చులింత
జీవన మృద్దిరా వీరి ♦ జీవనంబు.

112

తే. వనగజమగంబె మృపూలు ♦ వటలు భుజగ
మణులె ఘోరము వీరికి ♦ మనుజవీరత
సమువహారమ్మన నె ధర్మశాస్త్రబుద్ధి
సరిగీతంబు మృగవధ ♦ రకంబు.

113

క. అని నే ననుకొను చుండెగ, ననగమనమిశ్రమంబు ♦ పాపికొనంగఁ
జనుదెంచె నాయనోకపా, మునధోభాగమ్మను కలఁబోయ గడు వదిల. 114

క. చనుదెంచి వేగఁ బంకలు, గొని జెచ్చినకుసుమవీరఁ ♦ గూర్చుండె ధను
స్సను నెక్కుడించి మృతఁడు, ననివిని యొకశబరుఁ డందఁ ♦ బరువిడి వేగఁ.

సీ. ప్రళయభాస్కరతానఁధఁడువిలీనాశ్చ, శీతంబు నాఁ గడుఁ ♦ దేదరిలుచు
వైడూర్యద్రుము నా ♦ వటలుచు శశిబింబమందుండి కాతె నానతిశయిల్లి
తళతళలాడెడు ♦ ధవళముక్తాఫలనికరమ్ము నా నై గనిగ్య మలర
స్పర్శానుమేయ మై ♦ స్వచ్ఛత నొప్పరి యట్టరజశకమాఁయంబుఁ గాంచి

తే. యలరుశీతలమధురోజ్జ్వలంబువులను
గుఱఁగట మెలంగు నచ్చటి ♦ కొలని కేగి
కమలినీపత్రపుటమునఁ ♦ గడిగినట్టి
నిర్మలమృగాళములతోడ ♦ నెమ్మఁ దెచ్చె.

115

తే. తెచ్చి యిచ్చిన నాతఁ డా ♦ గిట నీరుఁ
గ్రోలి శశిఖండముల గాహుఁబోలె; మసఁగి
మృదుమృగాళంబు లొకకొన్ని ♦ మేదినిశ!
సేదఁదేటి యొకించుక ♦ సేవకులును.

117

తే. గ్రోలి జలముల నందఱుఁ ♦ గూడ రాఁగి
నిచ్చవచ్చినదెసకుఁ డా ♦ నేగ నతఁడు
నందుఁ బిళితాశనుండు నా ♦ నలరువికృత
రూపుఁ డొకస్పృశ్యశబరుండు ♦ గూడునృప్తి.

118

—అథ కుశాలకృపాబర్ణనము. —

తే. లక్ష్మీ రాతులు తన కేమి ♦ హరిణవిశేష
మీమి నాఁకలిచిచ్చు దఁహింపఁ గడుపు

వారితో నేగ కావనఃస్పతితలమ్ము

నందె యొక్కముహూర్తంబు ♦ నాలసించె.

119

తే. కనుమఱుం గగునంతకుఁ ♦ గాచి యుండి

శబరనాయకుఁ, డావృద్ధఃశబరుఁ డంత

నస్తదాయువులం ద్రావుఁనతఁడువోలె

భృకుటివికటాదుణాభీలఃభుగ్నదృష్టి.

120

ఉ. అండజమాంసఖాదనప్రియం బగుశ్యేనముమాడ్కి మాదుగూ

ల్లండుస్థలంబు లెంచుచును ♦ నుండెడువాఁడునుబోలె నట్టై మే

ముండెడు నవ్వనస్పతిని ♦ నూర కెగాదిగఁ జాలసేపు భూ

మండలనాథ! చూచెఁ బలుఃమాఱును వారక యారురుక్షు వై.

121

ఉ. చూడఁగ నాతఁ డవ్విధముఁ ♦ జూచి భయంపడి కీరజాలముల్

వీడినమాడ్కిఁ బ్రాణములు ♦ వేగమ చేవ్వలు దక్కి చిక్కి య

న్నీడములంద యుండెఁ జన ♦ నేరక యెందును, నింగితోడి రా

పాడెడు తదవనస్పతి నయఃత్నమునన్ దృటిమాత్ర నెక్కి దాన్.

122

ఉ. వచ్చియు రానిపక్షములఁవానిని గొన్నిటి నెత్తుగందులన్

బచ్చిశరీరముల్ గలుగుఁపాపలఁ గొన్నిటి గ్రుడ్డునన్ గనుల్

విచ్చియు విచ్చకుండు పసిఁపిల్లలఁ గొన్నిటిఁ ద్రోటిసంపుట

త్తచ్చుగ విప్పుఁ జాల కపుడప్పుడె విచ్చుచు మేఁత కేడ్చుచున్.

123

ఉ. ఉండెడివానిఁ గొన్నిటిని ♦ నూరక చూచుచు నేమి చేయ లే

కుండెడువానిఁ గొన్నిటిని ♦ చుల్లము తల్లడ మంద మెల్లఁగాఁ

దుండము సాచి పొడ్చుచును ♦ దూఱిచినప్పుడు చేయి తూలుచున్

బండినవానిఁ గొన్నిటినిఁ ♦ బాపచుతిన్ శుకశాబకంబులన్.

124

ఉ. పట్టుకొనెన్ దయం దొఱఁగి ♦ పాపి కిరాతుఁడు కోటరంబు లా

చెట్టును సర్పమున్ వెదకి ♦ చేతులు చొన్ని యొకండు వీడకే

పట్టి ఫలంబు లట్లు పడ ♦ వైచె గతాసులఁ జేసి భూమిపైఁ

గట్ట దయావిహీనుల కఃకార్యము దుష్కర ముందునే భువిన్.

125

—ఘృణ శుకావస్థావర్ణనము. ఘృణ—

ఉ. అక్కట నాదుతంద్రియును ♦ నారసి యాయువితర్కితాపదన్

దిక్కులు చూచు చేమియునుఁ ♦ దేకువఁ దోఁపక కంపితాంగుఁ డై

చిక్కిరించుచు నిక్క మని + చిత్తము తత్తరమందఁ జేవ్వలుం
దక్కి యొకింత గట్టి కడుఁ + చాలువు లేండ విలొలనేత్రుఁడై.

126

ఉ. ఏమి ప్రతిక్రియఁ నొనర్పఁ + నెందును బోవఁగఁ జాల కయ్యె నా
ప్రేమనుఁ జిక్కి గ్రుక్కుకొని + వెల్లువ లై చనునశ్రుధారలఁ
మామకరక్షణాతుఁ త + మల్లడి గొల్పఁగ నగ నచ్చి నా
స్వామి తదీయసత్త్వములఁ + చాటున ముటియుఁ జిక్కఁబట్టి నఁ.

127

ఉ. భూవర! గ్రుక్కుమి క్కనక + పోవునా యెప్పు డటంచు నుండ నా
పావియు మాదుకోటరముఁ + జ్జకె యల్లన నేగుడెంచి శా
ఖావివరంబు లెల్లఁ దిగుఁ + గాడుచు నోలి జరద్భుజంగళం
కావహచాపకర్షణఁ + గాంకిత ప్రణబాహుగండముఁ.

128

ఉ. చాచి నిశాతశుండమున + సారెకుఁ బొడ్డుచు నుండిన స్ననుఁ
బ్రోచినతంద్రఁ బట్టుకొని + బుచ్చి యసుప్రజ ముర్క్కిపైఁ బడఁ
వైచెను దల్లక్రిందులుగఁ + బానములందు శిరంబుఁ బొన్ని మై
దాచి తదీయ సహమున + దైవవశంబున దానితోడనే.

129

చ. ఇనవర! వాయునున్న మగుఁ + నెండినయాసంబుకుప్పవన నే
నును బడితిఁ విశీర్ణశను + నొప్పును గానను దొలఁ + వాడుచె
ట్టును దిగునంత కచ్చొటు కడుఁ + నిభృతంబుగఁ బాసి యేగితిఁ
గనఁబడకుండ నేరికిని + త్కాఁగి వర్జనమానసత్రుఁ.

130

చ. కటకట యెట్టిక్రూరుడనొ + కాలుము నొందినవానిఁ సంద్రఁ దొ
ల్లిటిప్రణయంబు నెంచ కపలీలను బ్రణము లైన నీయ నా
నెటుల సరియజించితినొ + యే సపు శంతయుఁ బ్రణఁగిచే
జటులమతిఁ దొఱంగితిని + సాహసవృత్తికి నిచ్చగించితిఁ.

131

తే. తొఱంగి యింకను జిక్కలు + నెఱల గామిఁ
బడుచు లేచుచు యమముఖఁ + భ్రష్ట నైతి
ననుచుఁ దలఁచుచుఁ బోయితి + ననతిదూర
గతతమాలంబుక్రిందికిఁ + గవ్వపడుచు.

132

సీ. జేవకీసుతుమేనిఁ + జంబు గొనుకుం గానిదానిని జేసి + కామపాలు
పటుపటాటోపంబుఁ + ప్రాధవంబు హరించి యమునానదిని సట్టెఁ + యణఁచి వట్టి
యంజనాద్రిని వెనుఁ + కంజవేయఁగఁ జేసి నీలనీరవపంక్తిఁ + దూలఁ బుచ్చి
వింధ్యాటవిశేషఁ + వికత సూరించి కాటుకయంగురంబు + టఁ బుచ్చి

తే నూర్యకిరణాళికేని జొరఁ ♦ జోటులేక, పెక్కుశాఖల దిక్కులఁ ♦ బిక్కటిల్లు
నత్తమాలంబె మత్పితఁ♦యంక మయ్యె, దిక్కులే కెందు దీనత ♦ స్రుక్కునాకు.

తే. అంతనావృద్ధశబరుండు ♦ నవతరించి, షీతిని మృతిఁ జెంది పడియున్న ♦ కీరశాబ
కముల సన్నిట నొకతీఁగఁ♦గట్టి పెట్టి, సర్వపుటమునఁ గొని వడిఁ♦బఱచె నెటకొ.
వ. అంత నాకు. 135

తే. దూరపాతశ్రమంబున ♦ ఘోరనవ్య, జనకమరణజశోకంబు ♦ సైఁవ లేక
విడువ కేడిచి యేడిచి ♦ బడలి కంఠ, మెండుటను దుస్సహపిపాస ♦ మెండికొనియె.

తే. దానితాపంబునకు నొడల్ ♦ తనవశంబు
గాక విరవిరపోవంగఁ ♦ బోక యునురు
జీవితాపేక్ష నింకను ♦ జిక్కఁ బట్టి
నీటిమొగ మెట్లు చూతునా ♦ నేఁ డటంచు. 137

ఉ. ఇంతకు నేగియుండు నని ♦ యెంచి సుదూర మతండు పాపి నే
నంత నినుంత కంధరము ♦ నల్లన నెత్తి భయంబునన్ సము
ద్భ్రాంతదృశుండ నై దిశలఁ ♦ బాఁటగఁ జూచి చలించినం దృణం
బెంతయు వాఁడె వచ్చె నని ♦ యెంచుచుఁ జూచుచు వెన్క సారెకున్. 138

తే. దారిపొడుగున వానినే ♦ తలఁచుకొనుచు
మరల వచ్చునొ యనుభీతి ♦ మరలి మరలి
సారె సారెకుఁ గనుచు నాభూరుహంబుఁ
బాసి జలములకడ కేగఁ ♦ బాలుపడితి. 139

సీ. నడవఁగా నలవాటు ♦ పడయమి నొకపదంబుంచి యూర్పులుపుచ్చి ♦ యుస్సురనుచు
తెక్కలు రామిచేఁ ♦ జక్కపదం బూని పో లేక సారెకు ♦ బోర్లపడుచు
నడ్డంబుగాఁ బడి ♦ యాని యూతగ తెక్క నిలుచుచు మాటికి ♦ నిలను గనుచు
దుమ్ముచే మే నెల్ల ♦ ధూసరితం బయి చెమ్మటఁ జొత్తిల్లి ♦ సొమ్మసిలుచుఁ

తే. బోవు చేను మనంబునఁ ♦ బుణ్యచరిత్ర
యిట్టు లనుకొంటి నాయాస ♦ ముట్టిపడఁగ
బహువిధంబుల వప్పిచే ♦ బాధపడుచు
సైఁవఁ జాలక తాపంబు ♦ త్తాతలేంద్ర !. 140

తే. ఎట్టికష్టంపు వేళల ♦ నెవ్వ రిలను, జీవితాపేక్ష వీడరు; ♦ జీవితంబు
కంటెఁబ్రియమొందు లేదుగా ♦ కట్టయేను, బ్రతికియుండెదఁడంద్రిని ♦ బంపియింక.

సీ. అక్కటా ననుఁ బోలుఁ ననయుండు నక్కఁజ్జుఁ డుందునే జగతి నేనొక్కరుండ
కులమువా రెల్లనుఁ గుణవంతుఁ డనుఁ బేరువాసిగఁ బినతండ్రి,ఁ పాసి చనిన
నవికలేంద్రియుఁడ నైఁ యూ సని ప్రతికేదఁ దద్దుకలుమున కోర్చిఁ తరల కట్ట
కట్ట నాహ్లాదుంబుఁ కదిసంబు కా గిడుఁ వత్కృశంబయిననుఁదలఁచదాయెఁ
తే. దల్లి దివి కేగఁ దద్దుకలుఁ మెల్ల నాఁగి, పుట్టినదిగోలెఁ గిష్టముఁ పెట్ట కెనను
వయసు చెల్లియు నక్షేపఁచెఁ పాని నెల్ల ముఱచితిని నొక్కక్షణమునఁ ముఱుతఁపడి.

చ. అతికృపఁబంబు లీయసెవుఁ గన్ముఁ చెల్ల మహోపకారి ము
త్పితవెనువెంటఁ బో విఁకను,ఁ వే చనుచుండెడువాఁ డిదేదో
హతమతి జీవితాశయ కదా సరింబును దుష్ప్రతికా
సతతము చొన్ను నిత్తుఁటినిఁ జంపెడు నీలిలాభిలాష నక.

148

తే. జనకమణిజగదీశంబుఁ సరకుఁగొనెని
కతినచిత్తుఁడ సగునొకఁ గలిగఁ గాక
కలుగునే యిట్టిజలపానఁకాంక్ష జగతి
నొరుల కిత్తుఁ నేగతిఁ నరుగువాఁడ

144

సీ. ఆసరోవర మింకఁ సతిదూరమున నుండు వినరాదు కలహంసఁవిరుతి యింక
సారసరసితముల్ఁ చక్కఁగా వినరావు కమలపరిగంబుఁ గనరాది
యంభోజసారఁగఁ బాళాముఖంబుల విరళ మై వర్షింపఁ గరము రాదు
నీటితుంపర మేనుఁనిండఁ బుప్పడి రాల పవదు పవనంబుఁ వేగ ముడిగి

తే. భానుఁ డంబరతలమధ్యఁ నర్థ యయ్యె
ననలపాంసుచయంబు నాఁ నాతపంబు
ఖరకరంబులఁ జల్లెడుఁ గరుణ పిడి
యేమిగతి యింక నెట్లు నేఁ నేగుదాన.

146

తే. ఆతవస్పర్శనంతః పు మైన నేల, నడుగు పెట్టినమాత్రానఁ సధికల్పెన్
యడరు నీదప్పికిని పప్పియల్పమైన, నడువఁగాఁ జాల నవళమానోడలునకట.
క. కొండల మందెడు డెందము, నందెమఁ గను లంధకారఁ మల ఖలవిధి సక
బొందించును మరణము నే, డెం దేగుదు ననుచు మదినిఁ నెంచుచు నుండక.

—అతి హాసీకవికవము. అతి—

తే. అచట కరుడెంచె హాసీతుఁడ నెడి మాని, తలఁపనితలంపు నాపాలిఁదై పమగుచు
స్నాన మాడంగఁగన ప్రయఁసఁబునితోడ, వినుతసత్కిర్తిజాబాలితనుఁజాడంగ.

మ. అతితేజస్విత దుర్నిరీక్ష్యః డపరోఽద్యద్బాలభానుండు నా
 వితతశ్రీ వెలుంగొందుఁ దత్తనువు పృథ్వీనాథ! సౌదామినీ
 తతిచేఁ జేసి పసిండినీట నవలిఁజ్ఞం బైనచందాన, వాఁ
 డతిమాత్రంబు చెలంగుఁ జూపఁటకు నఁత్యాశ్చర్యముం గొల్పుచున్. 149

ఉ. ఆతనిదేహకాంతుల నఁహంబు వెలింగెడి త్కౌతలేంద్ర! బా
 లాతపయుక్త మైనగతి, యన్విపినంబు దవాగ్నియుక్తమా
 భాతిని, దప్తలోహరుచిఁపావనదీర్ఘసుర క్తసజ్జటా
 వ్రాతమునన్ సకీలచయఁవహ్నివిధంబునఁ గ్రాలు నాతఁడున్. 150

ఉ. తేజరిలున్ దపోవిపినఁదేవతనూపురమో యనన్ సము
 ద్భాజితధర్మ శాసనవిధానపుఁగంకణమో యనంగ నం
 పూజితదక్షిణశ్రుతిని యబ్జలైడుతత్స్ఫటికాక్షమాల; యు
 ద్వేజితసర్వభోగచయఁవేగుఁ డగుండు నుతింప శక్యమే. 151

క గగనోన్ముఖబాసన్నిభ, మగుచున్ స్వర్గంబుత్రోవ యన్టుచూపెడుదా
 నిగతిని నుద్గ్రీవత నిం, పగు స్ఫాటికకుండి యెడమఁపాంతమునఁ గడున్. 152

క భూతిత్రిపుండ్ర మొప్పెడు, నాతనిఫాలంబునందు యన్డరుచు విషయ
 వ్రాతానుభవనివృత్తికి, నై తాఁ జేసిన త్రిసత్య యన నుజ్జ్వల మై. 153

తే. స్కంధదేశావలంబి యై యగులుచుండు
 కృష్ణమృగచర్మ మలతపఁస్తృష్ణచేతఁ
 బీత మై లోని కేగుప్రభూతధూమ
 పటలమో యన నొప్పును యబ్ధివేంద్ర! 154

చ. నవబిససూత్రనిర్మిత మనంగ నితాంతలఘుత్వసంపదన్
 బవనవిలోల మై యలర యవామభుజంబున జన్నిదంబు, నూ
 నవపతి! పుష్పభాజనసాధనదగ్రపలాశిండి ము
 త్సవ మొడవింప నామకరఁతామరసంబున నాతఁ డొప్పెడున్. 155

సీ. విటపముంబలె మృదుఁవిస్ఫురద్వల్కలసంవృతోజ్జ్వలదేహఁచారుతరుఁడు
 సామజకలభంబుఁచాడ్చున సంఘల్లకై రవదళసితఁచారుదతుఁడు
 కంజాతనికరంబుఁకరణి దివాకరఖరకరావళిసానఁకలితహృదుఁడు
 ప్రోతస్వినీతటఁక్షోణీరుహముభంగి సంతతజలధౌతఁసజ్జటుండు

తే గిరివిధంబున మేఖలాఁపరిగతుండు
 పరుణచాడ్చున సువృతోదఁవాసుఁ, డతుల

నద్ధరాపతివడువున ♦ త్పవిత్రవిగ్ర

హుండు, హరిచంద్రమున, గతాగ్రహుండు మతీయు.

156

తే. రాహువువిధానఁ గడు సోమఁరతియుతుండు,

నీరజాపునిరథము నా ♦ నియమిగాక్ష

చక్రఁ, డంబుధివడువున ♦ శంఖసుండ

లోజ్జ్వలావశీర్షగన్తుండు ♦ నువ్వీ శత!

157

తే. ధరణీపతి! స్పృష్టగంగావహిరణుఁ డిందు

సారెకు భగీధునిమాడ్కి; ♦ జలసవేళ

భాతిఁ బ్రశమితగజఁడు; వ్రభాగవేళ

యట్లు బాలాగోపవీశంగుఁ ♦ డరయ నతఁడు.

158

తే. అధిప! యెంతనివర్ణింతు ♦ వశనిమహిమ

సంయతుఁడు గాఁడు మోక్షార్థి; ♦ సోమచన

పరుఁడు సతతమహాదండధరుఁ, డవాచ

నయనుఁడు సునేత్రయుగళుండు ♦ నయవిదుండు.

159

తే. తటచ సజ్జనహృదయముల్ ♦ ధరణీనాథ!

తలఁచ నిర్హేతుకాన్తమిశ్రములు మతీయు

నధికకరుణార్ద్రములుగఁ ♦ యవని; సన్ను

నట్లు లాఘాసవడుదాని ♦ నతఁడు గాంచి.

160

చ. దయ తోలుకొడ నిట్లనియె ♦ సగ్గటనుండు మునీంద్రపుత్రుతో

నయొయె వయస్య! చూచి నె శుభగర్భ మియ్యది యెట్లు వచ్చెనో

కయిగొని పోవు శ్రేయమునుఁఖంబుననుండెయె చెట్టుకొన్ననుం

డియె యిది జాతీ క్రిందఁ బడె ♦ నేరదు నిప్పుగఁ గంధరంబునుగ.

161

చ. పలుమఱు దొర్లి బోర్లవడుఁ ♦ బైవయి నూర్పులు పుచ్చు నంతయగ

నిలువఁగ లేదు; నేత్రములు ♦ నేరదు విప్పుగ; నోరు తెప్పడిగ

బలుమఱు దూరపాతమునఁ ♦ బ్రాణము లున్నవో లేవో యక్కటా!

నిలువఁగనీయం దిచట ♦ నీకులయొద్దకుఁ గొంచు రమ్మింకగ.

162

చ. అని ననుఁ గొంచు ఁగ నశఁ ♦ దాసరక్షిణి కేగుదెంచి వే

యునిచియుఁ గుండికండముల ♦ నొక్కచో నీకులచెంతకు న్ననుగ

గొని చని నోరుఁ దాఁ దెలిచి ♦ కుత్సుక నొక్కొకనీటిబిందువుగ

జొనిపెను మెల్లఁగగ మెలవుఁచొప్పడ వ్రేకుల నంత భూపరా!

163

చ. జలములఁ జల్కరించె నుపజాతము లయ్యెను గ్రొత్తప్రాణముల్
జలకము లాడ నంతఁ జనెఁ ♦ జల్లని తామరపాకునీడలో
నిలిపి తటాంతికమ్మున విఁనీతుఁ డతండు ననున్ రయంబునన్
జలకము లాడి యంతమున ♦ సల్పి జపం బఘమర్షణంబులన్. 164

సీ. నవసరోరుహముల ♦ నళినాపునకు నర్ఘ్య మిడి లేచి విదిరించి ♦ జడలగుంపు
కరతలంబునఁ గుండికను దోయమునించి ధౌతవల్కలంబులఁ ♦ దా ధరించి
సజ్యోత్స్నచంద్రునిఁచాడ్చున నూతనస్నానార్ద్రజటు లగు ♦ సకలమాని
తనయులు తనవెంటఁ ♦ దవిలి రా ననుఁ గొని తరలెఁ దపోవనఁస్థలమువై పు
తే. ననతిదూరంబు రా నొక్కఁ యాశ్రమంబు
దృష్టిగోచర మయ్యె నోదివ్యచరిత !
దాని పెంపు నుతింప నాతరమె యకార
యపరవిధిలోకమే యది ♦ యవనినాథ !. 165

—ఁఁఁ జాబాల్యాశ్రమవర్ణనము. ఁఁఁ

వ. అందు. 166

ఉ. ఒక్కెడ వేదఘోషములు ♦ నొక్కెడ శాస్త్రవిచారచర్చ లిం
కొక్కెడ యోగవిద్యగుతి ♦ యొక్కెడ యజ్ఞకళావివేచనం
బొక్కెడ మంత్రసాధనము ♦ లొక్కెడ బ్రహ్మవిహారమండలం
బెక్కెడఁ జూచినన్ మదికి ♦ నింపును సొంపును గూర్చు నయ్యెడన్. 167

క. అన్యత మెఱుంగ; దనంగుఁడు, కనియెఱుఁగడు దాని నెపుడు; ♦ కలికాలంబున్
గనియునువినియును నెఱుఁగదు, మనుజాధిప! దానిమహిమఁమహి నవఁడెఱుఁగున్.

చ. జలములఁ బోయించుండు నట ♦ త్కారుహపంక్తికి నెల్లసామజం
బులు గొనివచ్చి తొండములఁ; ♦ బూని; తపస్వుల కిచ్చు కొ
మ్ముల నలకందమూలములఁ ♦ బొల్పుగఁ ద్రవ్వీ మృగంబు తొర; కే
కులు మునిహోమవహ్నిఁ బురిఁకొల్పును తెక్కల నీచి మండఁగన్. 168

క. పరిచితశాఖామృగములు, జరదంధతపస్వినేవ ♦ సల్పుచు నుండున్
గరములఁ గొని గొనిపోవుచు, మరలం గొనివచ్చు చెవుడు ♦ మానవనాథా!.

సీ. హరిహరబ్రహ్మల ♦ నర్చించువారును బిత్పదైవతంబులఁ ♦ బిల్పువారుఁ
బలుపౌత్రములఁబొరిఁ ♦ బరియించువారునుముంగిళ్లనలుకంగఁమొనయువారు

నతిథులఁ గొనివచ్చి ♦ యర్ఘ్య మిచ్చెడువారు : నచీవతల బలిఁ ♦ దనువువారు
వల్కలతొళన ♦ సరితి నుండెడువారు సమిధలఁ గొని పరఁ ♦ జనెడువారు

తే. కృష్ణమృగచర్మముల సరిగ్గ ♦ రించునారు
నీశ్వరి ధివ్రసవరులయి ♦ యసఁగువారు
నగుచు నిజధర్మపరులయి ♦ యఖిలమునులు
మెలఁగుచుండిరి యచ్చట ♦ మేదినీశ!

171

సీ. అగ్నిధూమములందె ♦ యలుగు నూలిస్యంబు చరితల లే నందు ♦ త్కృతీశేంద్ర!
కదళీదళములందె ♦ కలదు ఎంచల్గంబు మనముల వెదకినఁ ♦ గనఁగరాదు
తీక్ష్ణత తనగును ♦ దీప్తగుళాగ్రమ్మలందు స్వభాంబులందు లేదు
కను లెఱ్ఱనొటయుఁ ♦ గలదు గోయిలలందుఁ బాశశక్రంబులఁబరఁగ దెసెడు

తే. చనుల నంటుట మునిధేరు ♦ చయములంద
కామినులయందు లేందుఁ; ♦ గలశములనె
కలదు కంఠగ్రహం బటఁ ♦ గానరాదు
సుగతములయందు మునులకు; ♦ ధరణీనాథ !

172

వ. వెండియు.

173

తే. పక్షపాతంబు కృగవాకుఁవంక్తులందె, లేదు విద్యావివాదైక ♦ లీలలందు
భ్రాంతి యనలప్రదక్షిణఁ శ్రాంతియందె, కాని కలుగదు శాస్తార్థఁకలసలందు.

తే. కలదు వసుకీర్తనము దివ్యఁకథలయందుఁ
దృష్టఁ గలుగదు; గణనంబు ♦ నిజగిల్లుఁ
దలచు రుద్రాక్షరూపలఁ ♦ కనువులందుఁ
బొనర జేరికి నత్తపోఁభూమియందు.

175

సీ. మునిబాలనాశంబు ♦ పొనను గుళుదీక్ష మృత్యువుచేఁ గాదు ♦ మేదినీశ!
రామానురాగంబు ♦ రామాయః ముసనే యాననంబునఁ గాద ♦ సంతచిత్త!
ముఖభంగవికృతి గా ♦ ముసలితనంబున ధనశృన్గచేఁ గాదు ♦ నానవీర!
మేఖలాబంధంబు ♦ మేకొను వ్రతచర్యఁ గలహంబుచేఁ గాదు ♦ లలితచిత్త!
తే. శకునివధ భాగంబున; ♦ జాడ్య మరయ, చందసంబున; బుధజనఁసన్నతాత్మ!
మూలములకె యధోగతి; ♦ భుజగములకె, భోగసంపద యత్తపోఁభూమియందు.

క. జలకలశపూరణధ్వని, జలధరరావం బటంచు ♦ శంకించి శిఖం
దులు సోత్కంఠము లై యట, సలిపిడి నొట్టంబు పురులుఁసడలించి వమిగా.

- తే అర్ధపక్వపురోడాశఃసార్ధపుణ్య, పరిమళామోదితంబునఃపారసుఘృత
హోమహుతపహర్షాంకరఃఞ్జ్వలంబు, సంతతాధ్యయనారావఃసంగతంబు.
- తే అవిరతాకర్ణనంబును ధనంది కీర, ములు పరించువవట్కారఃములను నచటః
జదువుచుండు సుబ్రహ్మణ్యఃసామమెవుడు, సారెసారెకు శారికాఃచయములధిప!.
- తే. రక్తచందనసంలిప్తఃరమ్యమిహిర
మండలంబును గరవీరఃమాన్యకుసుమ
ములను బూజించి సాగిలి యొక్కు లిడెడు
మునులచే నొప్పు నత్తపోఃభూమి యధిప!.
- వ మఱియు
- క. తిని బ్రతుకు నడవికుక్కలు, దినమును మునినిహితవై శ్వఃజేవబలి నటన్
మను వాపీకలహంసము, లును నివ్వరిబలిని మెసవి యోకస్తుత్యా!.
- క. మునిబాలుర హరిణంబులు, చను వుట్టిపడంగ యుదుకిఃసాలయజహ్వాన్
దనువును మనమును బరవశ, తను గాంచఁగ నాకుచుండు ధాత్రీగమణా!.
- చ. అనవరతాజ్యహోమముల ధనంది ప్రియంబును సగ్నిహోత్రముల్
మునిజనమున్ సదేహముగ యొక్తిపదంబున కంప మీఁదికిన్
జనియెడు ధూనులేఖమివ యస్వర్గపథంబున మెట్లు గల్గెడున్
మనుజుల రేణ్య! తన్మహిమ యాదృశు లెన్నఁగ శక్య మానాకో.
- సీ. తపసులఁ గన వచ్చి యతమిఁ గ్రుంకున ప్తన్ను లన నీచికాబింబిఁతాద్ము లలర
మునులు గొల్వఁగ డిగ్గిఁతనరెడుగ్రహగణ మనఁ బ్రపుల్లకుముదఃపనముఁజెలఁగ
మునిజనసంపర్కఃమున నహగత మైనసగిదిఁ గాలుష్యంబుఁ బాసి యెలఁగ
స్నాన మాడుమునీంద్రఃసంస్తవగీశంబు లన హంసకలకలఁనినద మలరఁ
- తే జెలఁగు నయ్యాశ్రమోపాంతఃసీమలందు
దివ్యమధుమాధురీధుర్యఃనవ్యసలిల
పూరితోజ్వలదీర్ఘికల్ యభూరివారి
విహగకులసంకులంబులు యీరవర్య!.
- చ. అమలచరిత్ర! మానిసుతు యగ్నుల వ్రేల్చునమిత్సుఘ్నావళీ
చినుచిమనాదముల్ చెలఁగుఁ యెల్లుగ వీనుల కింపుఁ బెంపుచున్
దమతమప్రాతపారములఁ యదృష్ట పరించెడివారికంరనా
దములకు విందు లై యచటఁ యారతరస్సుటమాధురీఝురిన్.
- ఉ. దంతికులార్ధభుక్తపతిఃతంబులు వాక్సతిదోఃపరిచ్యుతా
త్యంతమనోజ్ఞశంఖవలఁయంబు లనంగ మృణాళఖండముల్

180

181

182

184

185

186

వింతచేలంగఁ బొల్పెడిని • విశ్వధుంధర! నాతపోవన

ప్రాంతములఁ జూచుచుండఁ • గ్రుంగఁగఁ జీలుదు నేర నిచ్చులు .

187

చ. సతతగళిప్రసాదముల • త్కాయపాపంబుల నర్చిగమా . మే

సతతగతి న్నతాగ్రహిణి • గర్వననెల్లలు ముక్తియొనె మే

వితరికిసాలయాంజలముల • నే పటపంబుల సేవ్యులనెన్ను

క్షీతిప! తదాశ్రయం బయి • చెప్పిగాను మనోజ్ఞ మై గెడు .

188

ఉ. వేదములం బఠించుచును • వేంబడి యుగ్మలనుం బ్రశిష్యులు

భూధవ! గొల్చి రా మునులు • గుష్పముగొమ్మ శిష్యులంబుల

గాదము లింధసంబులను • గగన వచ్చుచు నుందు రింది

నాథసదాంబుజామల • సగ్గిలిఁ గెల్గియునుం బఠించుచు .

189

సీ. పరగ నిభ్రయ ప్రళి • హరిణంబు లెప్పుడు స్వరవిహరింబు • సలుపు నెచట

సీతాపహరణంబు • చేయఁ దీరుదుమా మోహినింగి మై • ములఁగె నెచట

దశరథతనయుండు • యధనుఁగోటిచేఁ గంఠంబులను న్రవ్వె • కంద నెచట

రావణసోదరి • గాముని మోహించి ముఖగంగమున వెత • మునిఁగె నెచట

తే. ఖరుడు మొనరిగురాక్షుఁగఁగము లెచట

యమునిఁ గొల్వంగ నేగిరి • యట్టిండు

కాటవి చేలంగు నాయాశ్రమమాంతికమున

పుల్లనలిసీవనంబుల • నుల్లసిలుచు .

190

సీ. వన దేవతాగణ • వినుతడోలొలుతఁబూగి • భూషితములు

మకరంవరసపాన • మశ్వమధువ్రాహ్మణ • హారంయుతములు

తాలసాలతమాల • క్రోధతల దిగుదుదిరానోకహ • శోభితములు

నేలాలతజాల • నాళి కేరకలాపలలోద్ధర • గాలితములు

తే. వికచక్ర శక రేణుక • పింజరములు, వికసనగమాంతకీ • విలసితములు

శారికాకీరకోకిల • శబ్దితములు, నగుననేలవృలు • నంటి చేలఁగు .

191

వ. వెండియు జూధరనమయంబునట్లు • నమధ్యస్థులప్రసూ • హరియను, హనుమం

తునివిధంబున శిలాప్రహారసంచూర్ణితాక్షస్థి • పయంబును, ఖాండవవినాశో

ద్యతాద్దునునిమండ్ర • బ్రంధిగ్నికావ్యంబును, సురభివీర • నంబు గలిగియు

సంతతావిరూపతథామగంధంబు గలదియు, మాంకకులాధ్యాస • బయ్య

నతిపవిత్రంబును, ధూను శేతుశతభాగం • బయ్యఁ బ్రశాంతోపద్రవంబును,

బరిపూర్ణద్విజరాజమండలసనాథం బయ్య సన్నిహితతరుగహనాంధకారంబును,
నతిరమ్యంబును నగునయ్యాశ్రమమధ్యభాగంబున. 192

తే. తనరు నొక్కరక్తాశోకతరువరంబు, తాపసాలంబితాజనోదకకరండ
కలితవిటపంబు మృగశాబకనికురుంబ, వీయమానాలవాలాంబువిలసితంబు,
వ మఱియు నది. 194

తే. తాపసాబద్ధకుశచీరదామకంబు, హరితగోమయసంలేపతామలస్థ
లంబు పుష్పోపహారసులాలితంబు, వరమహాలక్ష్మకాశోణపల్లవంబు. 195

తే. అతివిశాలావకాశత నలరుదాని

క్రింద నీడను దాపసబృంద మెల్లఁ
గొలువఁ గూర్చుండి వేదముల్ కుతుక మెసఁగ
శిష్యులకుఁ జెప్పు నొకతపస్సిద్ధుఁ గంటి. 196

—ఊఊ జాబాలివర్ణనము. ఊఊ—

ఉ. చుట్టును సంద్రముల్ చెలఁగ శోభిలుభూవలయంబుపోలిక
గట్టుల వేష్టితం బగుచుఁ గ్రాలెడుస్వర్ణనగంబు మాడ్కి న
ల్దిట్టుల నగ్నిహోత్రములు తార్కొనఁ బొల్చుమఖంబుభాతిఁ జూ
పఁటైన నత్తపస్వి ఋషిపంక్తిసమావృతుఁ డై చెలంగుచున్. 197

క. భూతిత్రిపుండ్రకమ్ముల, నాతనినిటలప్రదేశ మలరును దిర్య
క్పాతాకాశనదీత్రి, ప్రోతములన్ హిమనగంబురుచిరశిలవలెన్. 198

చ. ప్రణయినిఁబోలె గేశములఁ బట్టి చెలంగుచు, శాపభీతి నా
దనువు చలింపఁ గ్రుద్ధగతిఁ దాల్చియు భ్రూకుటి, మత్తచాడ్చునన్
దనరఁగ మందయానము నితాంత మలంకృతనాఁగ నిచ్చున్
గని తిలకంబుఁ బొల్చుజర గౌరవరీరుని జేసె నాతనిన్. 199

చ. సురపతిలోక మెక్కఁగను సొంపుగఁ గట్టినపుణ్యరజ్జులో
యరుతరపుణ్యభూరుహసముజ్జ్వలపుష్పగుళుచ్ఛకంబులో
పరమమునీంద్రులం గెలిచి పట్టినధర్మపతాకలో యనన్
బరఁగును దజ్జటల్ పలితపాండురదైర్ఘ్యవిరాజితంబు లై. 200

చ. అవిరతమంత్రపారవిష్మతాధరసంపుటుఁ డౌట బైటవ
చ్చువిశదతద్రదాంశువులు శోభిలు సత్యపుమొల్కలో యనన్
బ్రవిమలచిత్తవృత్తులన భాస్వదనుగ్రహవేణులో యనన్
సృవినుత! పానిచే విబుధనిమ్మగ జహ్నుఁడువోలె బొల్పెడున్. 201

- క. లోనికీ బోయినపుడలు, మా సగు నెల్లసముక్కు ♦ మఱి చెక్కిళ్లు
బూని చెలంగెడు నాని, ముసల మతివిశేషమ్ ♦ మగుచు నగేంద్రా! . 202
- క. అతిదీర్ఘరోమగుద్ధి, శ్రుతివివాము లాఁ గాళి ♦ సురుచిరదృక్కుల్
అతినాభి కూర్చి యియు, శ్రీనివారి తిన్వయసు చెప్పు ♦ జెప్పకయ వడిక. 203
- క. తలక్రిందు పై నశశిర, ఖలు నాఁ యద్యుగంబు ♦ గ్రాలు వళిసమా
కలితశిథిలంబు లయి గడు, లలితాశృతి నొప్పు చుగడు ♦ లాలించితా! . 204
- క. అతిచవలేంద్రియస్థింధన, శిర లోఁ గట్టగగి నుండి ♦ త్రాడు లనంగా
నతిదీర్ఘకంఠనాడులఁ, దత్త మ్మె లక్కంఠము ♦ నెఱు సగేంద్రా! . 205
- క. ఎడనెడ స్ఫటికమణులను, గడు నొప్పును బ్రహ్మరాగి ♦ కిరహారము నాఁ
బడుమా క్తికాక్షవలయిం, బడరఁగి జపియింప నుండు ♦ పరమప్రేక్షక. 206
- చ. పవనకృతోర్తి కానిచయధంగములం దుఁ గానుంభ్రగం
గవడువునక గదీయఁనుఁగ్రాశ్రము పేలఁ శివ్యంబరం
బు వెలయు; జగద మంజమునఁ ♦ బొల్పెడు సచ్చటఁ దేలుతూఁడు నా
రవినిభలేజ! లవ్వహిమ ♦ గాదు నుతింపఁగ నెట్టివారికి . 207
- ఉ. పండినతీవజొంపముల ♦ భాసీలు వృద్ధసురద్రుమంబు నా
నుండు సమున్నమద్ధమసిఁకోజ్జ్వల దేవాము గల్గి పొల్పునా
తండు నిరంతరభ్రమితిఁ ♦ రశిచక్రంబు చా నునీతిపు
త్రుం డపరుం డనంగ; సఖుఁదూరుఁడు వెండియుఁ బొల్పు ధరుఁ డై . 208
- ఉ. చంద్రగభస్తులక సగుణసంతతితంజుల సౌధ ; నవా
జిం దగ నిర్మితం బొ యనఁ ♦ జెన్నగు శుభ్రదుకూలవల్కులం
బింద్రసమానలేజ! ధరిఁయిగచి విభూతివిలి ప్తదేహుఁ డై
చంద్రధరుండు నాఁ బొలుచు ♦ శాంతికి నిల్లయి చారుమూర్తి యై. 209
- ఉ. ఆతనిదండ నింపెసఁగు ♦ నచ్చకమందులు వామంసగా
నీతపవిత్రశీతజలఁనిర్భరితంబు త్రిదండవర్తి యై
శ్వేతసరోజరాశికడఁ ♦ జెన్నలరాగుమరాళ మో యనక
బూతచరిత్ర! దునికడఁ ♦ బొల్పును నాతని యోగవాగలు . 210
- వ. వెండియు నానందు. 211
- సీ. వై నతేయునిమాడ్కి ♦ స్వప్రభావాత్మనద్దీప్తిజఁచూజమాన్యుఁడై ♦ తిరుగుచుండు
బడబాసలముభంగిఁ ♦ బాయక యే ప్రాప్తు పారిభక్షుం డయి ♦ పఱలుచుండు

- శిశిర ద్దుసూర్యునిఁచెలువున చుత్తరాసంగంబు దాల్చి యుఁపొంగు చుండు
నలబ్ధహస్పతిభాతి • నాజన్మవర్ధితకచుఁ డయి మిక్కిలి • గ్రాలు చుండు
తే. శూన్యనగరంబువిధమున • సొంపునించు
దీనుల కనాథులకు నార్తఃమానవులకు
శరణుఁ డామోనిచంద్రుండు • సరవరేంద్ర !
పరఁగు జాబాలి యనువేర • ధరను నతఁడు. 212
- క. కనుఁగొని యామునిచంద్రుని, మనమునఁ గడువిన్నయంబు • మల్లడిగొనఁగా
మనుజేశ! యిట్టులని నే, ననుకొంటిని సారెసారె • కవనీనాథా!. 213
- చ అరెరె తపఃప్రభావ మరె • హ్రదినిమాడ్కి నితాంతతప్తక
ద్భురరుచిరావదాత మయి • పొల్చెడు నీతనిమేను శాంతిమైఁ
బరఁగియుఁ దేటి చూడ నయఁనంబులకున్ మిఱుమిట్లుగొల్పెడిన్
బొరసెడుక్రాంతవారు గనఁ • బొందక యుందురె భీతి నెంతయున్. 214
- ఉ. ఈమునిపల్లె ధన్య మని • యేల వచింపఁగ భూతలంబె గూ
భూమివిరించి నా నెగడుఁపూతచరిత్రునియున్కి ధన్య మా
నేమి తపం బొనర్చిరొకా • యీమునిసంఘము లెల్ల రేవగ
ల్లీమునిపాదముల్ గొలువ • నీతనిసత్కథ లాలకింపఁగన్. 215
- ఉ. ఎంతటిధన్య భారతియు • నీమహనీయునిమోముఁదామరన్
సంతత మాశ్రయించి ద్విజఁసంతతి గొల్వఁగ హంసిమాడ్కి న
త్యంత మగాధనిమ్మకరుఁఁబాంబుసముజ్జ్వలమానసంబునం
దెంతయు వేడ్క నుండెడు యఁభేష్టవిహారవినోదగోష్ఠులన్. 216
- చ. అలవడె నాల్గువేదముల • కంబుజగర్భముఖాంబుజంబులన్
జెలఁగెడువాని కిప్పటికిఁ • జెన్నగురెండవచో టిదొండు భూ
తలమును నేతదాశ్రితముఁ • దాఁ గని యంబర మింకఁ దాల్చు నే
యలగరువంబు సప్తముషిఁయాశ్రయజన్యము బావురేబల్లి. 217
- క. కలికాలజలదవాసర, కలుషితసర్వాగమములు • గని యితని సరి
త్తులు శరదముకరణి విని, ర్మలతను గని చెలఁగు నహహ • మరల జగమునన్.
- క. కృతయుగనామంబయినను, మతిఁ దలఁచునె ధర్మ మితఁడు • మర్దించి కలిన్
సతతము తనుఁ జేపట్టుట, వితతస్నేహమున నెల్లఁవిధముల నియతిన్. 218
- మ ప్రళయాదిత్యమరీచిసన్నిభము శుభ్రాంస్తాంశుగౌరంబు ను
జ్జ్వల మై యొప్పెడు నీమునీశ్వరు జటాభారంబునం దగ్నికీ

లల కీరాహుతిఁ బోలెజవన్నుఁగొల్పిఁ బాఠము న్సంబునఁ
బాలుచుఁ వార్ధక మెం దెన్దము నఁ బాఠము నిర్భయసావంత మై.

220.

చ. అనవరతాద్యధూనువటఁ లాసితిఁ ద్విగుణికుఁ డె నఁగూ
తనిమహిమఁ గనపొనసముఁ నారసిఁగ భయమందినట్లు గాఁ
జనియెడు దూరదూరమునఁ నారసిఁగంధనఘృష్టిహలముల్
ననరును మేటి యు యిడఁడుఁ తాననవద్యుల కెల్ల నద్దిరా.

221

చ. అనిలుఁడు మంచనమండగతిఁ నాడెడు నీతని మ్రోలఁ బుష్పవా
సనలు నహించి కొంకుచునుఁ జాలితివల్కు దుకూలుఁ డై భళా
యనిలవిలోలఁ బంజిశిశిఁ భావభు లై గొను హన్య మగును లీ
తనిపయఁ బ్రీతిచేత నుండుఁ బృథుతాంజలు లై నపాలికఁ.

222

స్తీ. సేతువు సంసారఁ సింధువుఁ నగియింఁ బరశు వాశాలశల్ఁ సంగవలస
వనవహ్ని యనుగాగఁ పల్లవంబులుగాల్పఁ గులిశంబు లోభాద్రిఁ కులముకూల్పఁ
దిగ్గదీధితి మోవాఁ గిమిగంబు నిదియింఁ మంత్రంబుకోధాగ్నిఁ మహిమనణఁప
నారగల్లు శాస్త్రకఁ కృరము సగీక్షింప నగ్రయూయి సదధ్వఁ మరసి చూప

తే. మూల మీముని యునిశాంతఁ నాలముసన

సల్లి సంతోషసుధకుఁ బ్రకాశరనాభి
యాదరవు తొంటిజలములఁ కహహ యితఁడు
మానిమాత్రుండె యారముఁ జాని గాక.

223

స్తీ. అర్థశబంధసంఁ బానాశదావరమున, కిమ్ము మంగళఁ పుంజమునకుఁ,
గులగృహం బానాశకొటికి, నుత్పత్తి సాధుత్వమున, కాపుఁ సత్త్వమునకుఁ
బుట్టిల్లు సత్పుణ్యఁ పుంజమునకుఁ, జెలి నిక్కంబునకు నిక్కఁ, నియమమునకు
స్థల మార్జఃమునకు, సత్ప్రతిపత్తుండు కలిగొలమున, కరిఁ కలుషమునకు,

తే. నవుర గూమునిపుంగవుఁ ననభిముఖుఁడు

సుఖముల, కసమ్మకుఁ పు ధైర్యశోకములకు,
నననుకూలుండు నభిమానఁమున, కష్టమి
మదవికారంబులగు మానిఁమానుగ్గఁ డితఁడు

224

తే. జౌర యీతనిమహిమనఁ యాశ్రమంబు

నలరు నుపశాంతవైర నైఁ యసగత్యోగు
మత్సరం బయి యనిశంబుఁ మహిమఁ గాంచు
నరె మహాత్ములమహిమంబుఁ నాన పొగడ.

225

తే. సహజవైరంబు మాని ప్రశాంతమాన
సంబు లై యుండు నీయాశ్రమంబులోన
నెల్లతిర్యక్కులును సుఖ ధ మింపెలర్ప
బ్రహ్మలోకంబె యిది తపోవనము కాదు.

226

చ. అరెరె భుజంగమంబు లివి ధ యాతపతాపహతంబు లుత్పత
త్సరుచిరచంద్రకంబు లయి ధ శోభిలుచుండుశిఖండిబర్హముల్
సరభసచ్చత్తిఁ జొచ్చు నవశాద్వలమున్ మృగనేత్రకాంతిఁ గ
ర్బురమును జొచ్చుమాడ్కి వెఱపుం గొన కించుకయున్ మనంబునన్. 227

చ. జననిని వీడి యీహరిణశాబము సింహికయొద్దఁ బాలుఁ ద్రా
గును మృగరాజపోతములఁ ధ గూడి చెలంగుచు నాట లాడుచున్
మును చను చేవు సింహికకు ధ మోదమునం గనినంత దీని నీ
వన మిటు లొప్పునే విగతనైరము శాంతము నై వెలుంగుచున్. 228

మ. బిసకాండభ్రమఁ బిల్లయేనుఁగులు నిర్భీతిన్ మృగాంకాంశుశు
భ్రసటాభారముఁ బట్టి లాగినను హార్యతౌధినాథుండు రో
షసమాక్రాంతుఁడు గాఁడు సౌఖ్యమున నీవనీలితాక్షుండు నై
పొసఁగన్ మెచ్చుచుఁ జొక్కు నీతఁ డహహఃప్రద్యత్ప్రమోదాత్ముఁ డై.
క కపికులము లివిగొ యిచ్చట, నసగతచాపల్యభరము ధ లగుచు ఫలములన్
దపసులకుఁ దెచ్చి యొసఁగుచు, నుపచారము చేయు నహహఃయుల్లంబలరన్.
క. మదమత్తసింధురంబులు, మదసలిలము లాను చెపుడు ధ మధుపకులంబుల్
రొదనేయుచున్నఁ గటముల, సదయత శ్రుతితాడనములు ధ సల్పక యుండున్.

ఉ. భూజములున్ సవల్కఫలఃపూలము లై మునిహోమధూమవి
భ్రాజితకృష్ణచర్మముల ధ భానురలీల ధరించి యెఱ్ఱును
ద్యేజితమూర్తు లై కడు నివీతజలానలమారుతంబు లై
తేజరిలున్ దపోధనుల ధ దీప్తినిఁ బ్రాణులఁ జెప్ప నేటికిన్. 232

సీ. అని నేను మనమున ధ నచ్చెగు వందుచు ననుకొనుచుండ నాఃమునిసుతుండు
హరితుఁ డాభూరుఃహచ్ఛాయ నొకయెడ నుంచి నన్ జనకుసఃమంచితాంఘ్రి
జలజంబులకు మ్రొక్కిఁ సరగునఁగూర్చుండఁ గుశవీరి వినయంబుఁగొనలుసాఁగ
మును లెల్ల ననుఁగాంచిఁముదితాంతరంగులై యడిగి రాతని నిట్టులమలచరిత!
తే యెచట దొరకెను నీ కిది ధ యెట్లు దొరకె
దెలుపు మన నాతఁ డిట్లని ధ తెలుపసాగె

స్నాన మాడంగఁ గనులినీసరిని కేను
బోయితిని నేడు సుప్తిఁ భూమియందు.

283

ఉ. ఆతడతఁడై పని కరిమఁ నం దొకచోఁ బడియుండె నాపా
యాతసరిశ్రమంబునఁ గుఱాయు నరివ్యాసీ దూఁ పాశుసం
జాతమహార్తి మూర్ఖునిఁ శంకలయు శూచినిపోక యున్నఁగా
నూతనకీరణబము సంతాపవయఁ గొని తెచ్చితిఁ గది.

284

ఆ. ఎక్క నలవిణామిఁ న" నన్నని నాకు, నూటి నిడఁగ లేకఁ కూర్చితోడఁ
దెచ్చినాడఁ దీనిఁ దీర శుక్కులు పచ్చి, గూకసమున కెగురునంత తక్కి.

తే. వచ్చునంతకు నిశ్చయఁ నసమునంద

యొక్కతగుకోటగిరియుఁ నుండి నవము

తెచ్చి యొసఁ గడుఫలముఁ నుండు నిచట

నుండు నననఁ బ్రానుటఁ నున్నును.

285

క. ఆవల నిచ్చునెచ్చిన, నవలఁగి నైన బోవుఁ నిచ్చటనైన

బోవిడఁ బాలక మనలను, నవసముబలిమి నుండుఁ నన్నునులారా.

287

చ. అని యివి మోదిగాఁ గలుగునెన్నడుపాశ్రీతభావణంబులే

యనుకొను నుండఁ గట్టనకుఁ దాట నిండుక మోముఁ ద్రిప్పి న

గని యుపదానకొనుకొనిఁ గాంచినవాఁడెనుబోలే నెన్నఁచో

మును పట మాటిమాటికినిఁ మోమువికాసముఁ జెప్ప నిట్లను.

288

క. తనయవినయఫలమును దాఁ గను చున్నది గూతులార్థకంబు ధరణిలో

మునుఁ జేసిన దెవ్వరికిని, గన కూకక పోటంచుఁ గలకల నప్ప.

289

ఉ. ఆతఁడు మూఁడుకాలములుఁ నారయఁ బాలుఁ దనుకప్రభాత

భూతల మెల్ల దివ్యనిజబోధమునఁ గుఱు ఫనిలక్రియ

త్వూతలనాథ! గాంచుఁ గుఱజన్మముసంగతి నేత్రగోచరా

యాతసమస్తభూతములఁ నూయువునున మెటింగి చెప్పెడు.

290

సీ. కాన నత్తాపసంగణ మెల్ల నాతనిపాదంబులకు మ్రొక్కిఁ భయము భక్తి

వినయ మ్మలరఁ జేరిఁ నేష్క నుప్పొంగును ఫాలశుభ్య స్తపాణులగుచుప్రమ

నసఘాత్యయిదియెట్టియవినయంగొనరించెదొలియెవ్వరిదిమాకుఁ దెలియఁజె

ఖగకులంబునఁ బుట్టఁ గారణం బేమొనో దీనినామం జేమిఁ దివ్యచరిత!

తే. యానతి యొసంగి మామదిఁ సడరుచున్న

కౌతుకం బెల్లఁ బావుముఁ కరుణతోడ

జగతి నాశ్చర్యముల కెల్ల ♦ జన్మభూమి
గావోకో నీవు నీమాతి ♦ గామిమహిమ.

241

క. అని యడుగున త్తపోధన, గణమున కీట్లనియె మౌని ♦ గణ్యుఁ డితఁ డో
మునివర్యులార! యద్భుత, మును గడు పెద్దదియు నిది యపూర్వముఁ దలఁపఁ.

క. కడుప్రాద్దు లేదు స్నానము, నడుపవలె జేవతార్చనంబు సమయుముం
గడచను మీకును లెం డిఁక, నడవుఁడు దినకృత్యముల ననంతర మిటగుఁ.

సీ. కందమూలంబులఁ ♦ గడుపారభుజియించి సాయ మందఱురండు ♦ సంధ్యవాల్చి
నెమ్మదిఁ గూర్చుండి ♦ యిమ్ముగా సర్వంబు వినిసెందు నిప్పుడు ♦ చనుఁడు మీర
లిది యెవ్వరో తొల్లి ♦ యేమొనర్చెనొ యిది యెట్టులీ భువిఁబుట్టె ♦ నెఱుకపఱుతు
నంతలో దీనిని ♦ నవగతాయాసంబుఁ గావింపుఁ డావార ♦ కలన మీర

తే. లాత్తచరితంబు సర్వంబు ♦ నాకళింపుఁ
జేసికొనుఁగాక యిది నేను ♦ జెప్పుచుండ
స్వప్నవృత్తాంతమును గన్న ♦ పగిదిఁ దాను
ననుచు లేచెను నత్తపోధనుఁడు వేగ.

244

తే. స్నాన మాడంగఁ ఖోయెను ♦ సకలమునులు
బలసి చనుదేర నాతండు ♦ జలక మాడి
దివసకృత్యంబులను దాను ♦ దీర్చుచుండె
నింతలో సూర్యుఁ డస్తాద్రి ♦ కేగె నృపతి ।

245

—ఐఐ సంధ్యాసమయవర్ణనము ఐఐ—

ఉ. స్నానము లాడి యర్హ్యవిధి ♦ సల్పెడుమౌను లొసంగుర క్తగం
ధానుగతాంగ రాగమును ♦ నందె ననన్ గవి శోణకాంతులన్
గానఁగ నయ్యెఁ దాపసులు ♦ గాఢతపం బొనరించువార లూ
ర్ధ్వనను లై తదాతపము ♦ నానిరొ నాఁ గడు మందరశ్చి యై.

246

ఉ. మా పుదయించు సప్తఋషి ♦ మండలిఁ దాఁకునొ యంచుఁ బాదముల్
చాఁపక పశ్చిమాశ రవి ♦ జాతెఁ గపోతపదానురంగుఁ డై
తోఁపుకరంబులన్ జెలఁగెఁ ♦ దోయధిశాయి సవన్తరందధా
రాపరిశోభినాభికమలప్రతిబింబ మనన్ బరాంబుధిన్.

247

చ. పతగము లట్లు భాస్కరగ ♦ భస్మలు వీడి సరోజనీవనిన్
క్షీతితలమున్ దినాంతమునఁ ♦ జేరెఁ దదాశ్రమవృక్షకోటులన్

క్షితిధరశృంగకోటులను; • జెల్లెను సంయుతలోహితాని
క్షితిరుహం శ్రీ మానికులః • క్షితిలోహితవల్కులం బనన్.

248

తే *పశ్చిమాంబుధిశిలమునఁ • బరఁగుచుండు
పచ్చినగడంపుఁదీఁగఁ దాఁ • జేరిఁ బ్రాఁశ
ననఁగ నెఱసంజ దోఁచెను • స స్మరం.
వేవెలుంగు సగోజినీ • విలుఁడు దాను

249

వ. అంత నమోశ్రమగలున.

250

నీ మునికన్య లిటునటు • వసదేవతానికి బలిస్సగ్ధముల వేయఁ • బరుగు లిడఁగ
మునికుమారకు లగ్నిఁ • ఘనవేదిగిల్లునఁ బచ్చనికుశములఁ • బఱసఁ జనఁగ
సంధ్యాభివాదనఁ • సన్నతి గావింపఁ దావసబృందంబు • దరలుచుండఁ
శ్రేష్ఠ లంభోయని • శ్రేష్ఠదాఁటఁగ హోమధేనులఁ బిశుకంగఁ • బూనుచుండ
తే నెందో విహరించి సంజను • నేగుడంను
నత్తపోవనకపిలగో • ననఁగ రిన్
తారకోజ్జ్వల యగుసంధ్య • తా సులకు
దృష్టిగోచర మయ్యెను • దేవరొందు.

251

చ. కమలిని ప్రాప్తిశుండయినఁ • గలఁబుఁడు తిద్విరః • తై సగో
జముకుళకుండిన • మధుఁ • సంచరుచాగుజపాక్షిమాలిక
విమలమరాళచేఱమును • నిర్మల మాబిసయజ్ఞసూత్రమున్
దమి ధరియించి శోఁచె గిన • నాఘుఁడు • వ్రత మూసనో యనన్.

252

తే పద్మినీనాథుఁ డపరాభిఁ • బడినవేగ, ముస సముత్థిఁజలబిందుఁ • పూరి మనఁగ
నంబరంబున నం • రందు • సతీశయిల్లె, దొర • లోరణా • లి • ధరిణినాథ!

క. తారకితాంబర మొప్పెను, బారణసుదానినిహిత • సాయంసంధ్యా
చారుసమారాధసము, వారశబల మనఁగ సంతఁ • బార్థివముఖ్యా!

254

తే. ఊర్ధ్వగతముఖాళలతాపఃసార్ధ్వకీర్త్య, సత్ప్రణామంబలిజలఁ • తౌశ్యమాన
మనఁగ నించుక నేలన • కళలసాంధ్య, సగ మంశయు జాతెను • రాజవర్య!

—అథ నిశాముఖవర్ణనము. —

క. అంతట సాంధ్యవినాశదు, రంతవ్యథఁ గృష్ణచర్మ • మంజనౌ రజనీ
కాంత యన నంధగిరం, బంతంతకు నిండ జగము • నంతట నృపతీ!

256

*పాతాంతరము. తే రవరఁ బచ్చిమపాగకః • తటమునుండి, దివికిఁ బ్రాఁశనపగడంపుఁ • దీఁగ యన గ
వేవెలుంగు సగోజినీ • విలుఁడు తాను, స స్మరింపంగ నెఱసంజఁ • యుపరిగోశను,

క. మునిజనహృదయంబులు ద, క్క నిఖిలజగ మంధకారఁగాఢము గావిం
చెను దిమిరము నూచ్యగ్రం, బును మోపఁగ సందు లేక ఁ భూవరముఖ్యా!
వ. అంత. 258

మ. రవి యస్తంగతుఁ డౌటఁ జేరెఁ గని వైఁరాగ్యంబు చంద్రుండు ధౌ
తవళతొంబరవల్కులుం డయి తనుఁధావ్వింతోగుతాపింఛవీ
ధివసత్సప్తఋషీశ్వరంబు వినుతాఁదీవ్యద్వసిష్ఠాంగనం
బు విశుద్ధామరలోకతాపసవనంఁబుంబోని యాకాశమున్. 259

తే. ¹ధరణిపైఁ బడె వెన్నెల ఁ తారకాధి, పసమలంకృతమై సతీఁప్రాణనాథు
శిరమునుంబోని యాకాశఁసీమనుండి, హంసధవళాభ్రవాహినిఁయనఁగనవుడు

ఆ. ²వికచపుండరీకఁవిశద మావిధుకమ, లాకరమునఁ జంద్రిఁకాంబువులను
ద్రాగ వచ్చి తత్సుఁధాసుకర్దమలగ్న, మనఁగఁ జనరె సిశ్చఁలాంగమృగము.

క. తిమిరాంభోధరసమయము, సమయఁగ సంద్రంబునుండి ఁ చనుదెంచినహం
సములో యనఁ జూపట్టెను, గుముదసరశ్చంద్రపానఁకూటము లధిపా! 262

క. గతసకలోదయరాగత, సితకరబింబంబు గగనఁసింధుసమవగా
హత గతసిందూరైరా, వతకుంభసల మనంగఁ ఁ బరఁగె నృపేందా! 263

సీ. తుహినాంశుఁ డల్లన ఁ దూరోదితుండయి చంద్రాతపంబున ఁ జగము లెల్ల
ధవళీకృతంబులై ఁ తనర సుధాధూళిపటలిపూసినయట్లు ఁ భాసిలంగఁ
బ్రాలేయజలబిందుఁభారంబు వహియించి యల్లనల్లన భువిఁనడుగు లిడుచుఁ
గుముదవనంబులఁ ఁ గూడి చెలంగుచుఁ దత్సైరభానందఁతంద్రుఁ డగుచు

తే. నాశ్రమావాసు లెల్లరు ఁ నభినుతింప
నెమరు వెట్టుచు మృగములు ఁ నిద్రవోవ
సాంధ్యబాలానిలుండు తా ఁ సరసగతిని
వీచుచుండంగ నరజాము ఁ వేయుచుండ. 264

1 పారాంతరము. చ. హిమకరభూషణాంతము ఁ ఋతుకపాలవిభూషితంబు నై
హిమకరమాలిమస్తమున ఁ కీడగునభ్రతలంబునుండి వే
విమలనురాపగాగతిని ఁ బృథ్విపయిం బడె వెన్నెలలో సము
ద్రములను నిండఁ జేయుచు మఁరాళవళక్షుము లై మహిపతి!

2 పారాంతరము. చ. వికసితపుండరీకసితఁవిశ్రుతచంద్రసరోవరంబుసన్
బ్రకటితచంద్రికాసలిలఁపానము చేయఁగ వచ్చి డిగ్గి యు
త్సుకత సుధోరుపంకమునఁ ఁ దోఁగి కుశంగము లేచి పోవఁజా
లక యట నిశ్చలాంగతి నిఁలంబడినో యనఁ బొల్చె సత్తతఁ.

శా. ఆహారం బొసరించి యున్ననను నాఁగిరిఁగిరి దాతానను

వ్యాహం బగళయుఁ గొల్వఁ దచ్చి విశవఁజొన్నతెన్నక దేశంబునఁ

న్నహం బొప్ప ధవిత్రపాణి యగుచుఁ ♦ నేవింప మందానిల

వ్యాహంబుల్ పొలుముఁ జేయు చొకశిఁష్యుం డల్లనఁ వీచుచుఁ. 265

ఉ. ఒక్కడ వేత్రపీఠి : ఖ ♦ మున్న పీఠం గని మ్రొక్కి నాయనఁ

మక్కువ మీఠ నీయఖిలఁమోనిని యుమా వేచి యున్నదీ

యక్కజ మూరింపఁ గను ♦ నాశురశి గుమిగూడి వచ్చి గూ

పక్కియు నేనదేరఁ దొలిఁగఁమన నియ్యది యేమొనర్చెనో. 266

ఉ. ఏమొనరించు నింగ నిది ♦ యెవ్వఁ శల్పనె యున్న నాముని

స్వామియు మ్రోలు నున్నననుఁ ♦ బొంగఁగఁ జూచి వినంగ వేడ్కతో

నామునులెల్లఁ నెల్పురఁ ♦ నంది నమాహిఁచిస్తు లై నడుఁ

మోమును గాంచుటఁ విన నఁమొన్నుఁ లంచు నెఱింగి యిట్లనుఁ 267

క మునులార! వేడు నియ్యన, విన నీవిచ్చిశ్రవణఁ ♦ వినుపింతు వినుం

డని చెప్పఁ దొడఁగ నాశిఁడు, విన రిట్టివి మున్నటంచు ♦ గవ రేణ్యా!

మాలిని. విమలభుజగ భూషా ♦ విశ్వమోహాశ వేషా

శమితసగిలదోషా ♦ స ధుగఁధావిశోషా

భ్రమితసనుజలోకా ♦ పాలితా నవలోకా

దమిశివిధివిచారా ♦ గౌరితాల్లారిపాశా. 269

గద్యము. ఇది శ్రీమీధాదక్షిణామూర్తిమంత్రోపాసనాలబ్ధిసంసకవితాపై భవ

చింతలపల్లివంశవయఃపాగావారరాశాశ్చ రవబాంధవ శ్రీపేరమాంబాత్ర్యంబక

ప్రియతనూభః సగలసజనవిధేయ సరసింహనామధేయప్రణేతం బయిన శృం

గారకాదంబరియను మహాప్రబంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము సంపూర్ణము.

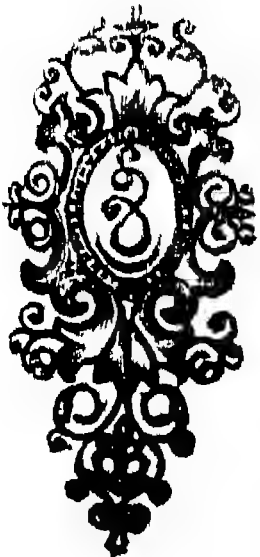
శ్రీరామార్పణమస్తు. శ్రీమీధాదక్షిణామూర్తిర్వర్పణమస్తు

శ్రీ శ్రీ శ్రీ. ఓం శాంతి శాంతి శాంతి.

శ్రీ
శ్రీరామ స్సహాయోఽస్తు
శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తిః ప్రసీదతు.
శ్రీశృంగారకాచింబరి

పూర్వ భాగము

తృతీయాశ్వాసము.

వల్లభ నుతమహిమా !

దేవేంద్రప్రముఖనిఖిలదివిజనివహసం

భావితగరిమా ! భస్మిత

భావజసంకల్ప ! ఛక్తభాసురకల్ప !

1

వ. దేవా! దయా యత్తమతి నవధరింపుము. అవ్వలికథావృత్తాంతము చెప్పెద.

దేవా! వై శంపాయనుండు రాజున కిట్లనియె.

2

~*~ ప్రధానకథారంభము, ఉజ్జయినివర్ణనము. ~*~

క. కల దొకనగర మవంతిని, నలరును నుజ్జయని యనఁగ ♦ నపరవిబుధభూ
తలము త్రిభువనలలామము, సలలితవిభవాభిరామ ♦ సన్నత మగుచుకా.

3

క. భువనత్రయసర్గస్థి, త్యవసాదనకారణుండు మహాకాలుండు తా

నివసింపఁ దగ నొనర్చిన, భువియన నాపుర మెసఁగు నపూర్వశ్రీలకా.

4

క. ఇది యొండుభూతలం బని, కదిసినసంద్రంబు నాఁగఁ ♦ గడు నిమ్నం బై

పొదలు రసాతల మంటుచు, దుది నెఱుఁగనిపరిఘచుట్ట ♦ నూషితచిత్తా!

5

ఉ. ఆకసమంటు చుండు శిఖరావళి నొప్పి సుధావళి మ

స్తోకమహోన్నతంబు నయి ♦ శోభిలు నాపురిసాలవంక్తి యా

నాకధునీధరుండు కడు ♦ నర్తిలి నుండెడురాజతాద్రినా

వీఁకఁ జెలంగు చుండు నృపశర! యరాతుల కప్రధృష్య మై.

6

శా. ఆయామంబులు జాతరూపసికతా ♦ ప్రాస్తీర్ణముల్ విద్రుమ

ప్రాయంబుల్ వరశంఖమాక్తికమణి ♦ వ్రాతాంచితంబుల్ సుశో

భాయు క్తంబులు నై చెలంగువినబుల్ * భాసిల్లు నవ్వీటిలో
నా¹యామ్యర్ని నివీతపుష్క-కమహా*యాదోధు లొక్కో యనన్.

7

చ. అనవరతోస్సవాంగనల*యాటలఁ గాటలఁ జూచుకౌతుకం
బున గగనంబునుండి నృచ! * భూమికి దించినసిద్ధసాధ్యయ
క్షునళినదృగ్విమూనముల*చంగమునన్ జెల వొందుఁ నశ్శురీ
కనకవిచిత్రకాలలు వి*కాసినుణ్నిత్రకరాందితంబు లై .

8

క. గచ్చుటరుంగుల బావులు, నిచ్చలు ఘటయంత్రసిక్త*నిల్లననముల్
పచ్చనిపైదులు గేగు, లచ్చుగ నా ప్రోలిచెంత * నలగు మహీశా!

9

క. మదముఖరమధువమేచక, సదమలసమగంధమంద*సంహారమగు
త్సవనంబులు బులక్తీ, వదనంబులు శశ్శురోప*వనములు నృచ!.

10

చ. ప్రతిభవనంబునం జెలఁగు*భాగ్యసుఖుంటల ర క్తచామర
వ్రతతుల మీనలాంఛనవి*గాజశవిద్రుమ కేశనంబులన్
దతచలరోహితాంశుకన*తాకల నావుటభేదనంబు సెం
తతమును మన్మథోత్సవము * నన్ది యొనగ్చువిధంబుఁ జెల్పెడున్.

11

వ. మఱియు నప్పురంబు.

12

క. అనయము వేదాధ్యయన, ధ్వనిధోమమ వ్రకమువ*వారముఁ గనలే
వనకలితామృతడిండి, రనిధధుళవలభిపాండు*రము నగు నచటన్.

13

వ. అందు.

14

తే. స్తిమితమద్భుతసంరావ*గీరసీశ
సలిలశీకరదుర్దిన*సవిత్సరణ
రచితసుగచావకలితధ*ంగృహంబు
లందుఁ బురి విచ్చి యాడుచు * నటచు శిఖులు.

15

క. వికచాంబుజధవలోగగ, వికసితనీలోత్ప*ములు * వీరనిమిషనే
త్రకలితములు నాకొలఁకులు, వ్రకటముభుజౌత్తు లట్లు * వదినూ ర్లలరున్.

తే. శ్రీమహాకాలమ స్థక*మఁ జెలఁగు, సురశరంగిణిపై నీర్వ్యఁ * జెరిగి బద్ధ
భంగభ్రాభంగ రేఖన*భంబునంటి, తౌళనమునర్చు నాశీవ్ర * గ్రాలుఁ జెంత.

సీ. గంగావ్రవాహంబు*కరణిఁ గార్తవ్యరవత్కరాసులు గల*భాగ్యయుతులు
స్మృతిశాస్త్రములభంగి * వితతకూపప్రపావనసురసదనప్ర*న ర్తకులును

- మందరగిరిమాడ్కి ♦ మధితాళిలాంభోధిరత్నసారులు; మిత్ర ♦ రాజితులును
దివసంబువిధమున; ♦ భవజటాశశిమాడ్కిఁ గోటిసారులు నుతఁకువలయులును
తే. బౌద్ధు లఁజ్ఞైపు సర్వా స్తి ♦ వాదభటులు, శీతనగకాననమగతి ♦ శీతలాత్తు
తొర జనునట్లు దీనజ ♦ నావనైక, లలితమానసు లచటి వి ♦ లాసిజనులు. 18
- క. రామారాధననిపుణులు, రామానుజభంగి; సకల ♦ రాగాభిజ్ఞుల్
భూమిశార్ధితవిభవులు, రామాయణభారతాను ♦ రక్తమనస్కుల్. 19
- క. సకలలిపిజ్ఞులు దక్షులు, వికసితముఖు లెపుడు రుచిర ♦ వేషులు ద్యూతా
దికళాకలాపపారగు, లకలంకయశోవిశాలు ♦ రకుటిలచిత్తుల్ 20
- క. జ్ఞాతాళిలవిజ్ఞానులు, ధూతాంహోరాను లర్థి ♦ దుఃఖాద్రిహరుల్
జ్ఞాతాళ్యానాళ్యాయిక, చాతుర్యరసజ్ఞు లఖిల ♦ శాస్త్రార్థవిదుల్. 21
- సీ. కామార్థపరులయ్యుఁ ♦ గలితధర్తులు మహాబలులయ్యుఁబరలోక ♦ బహుళభయులు
నతిథిజనాభ్యాగ ♦ మాధులయ్యును బరప్రార్థనానవగతి ♦ ప్రాభవులును
బ్రయవాదులయ్యును ♦ నయసత్యవాదులు వీరులయ్యును మహా ♦ వినయపరులు
బద్ధగారుడులయ్యు ♦ బహుభుజగత్రాసు లభిమాను లై స్వదా ♦ రాభిరతులు
తే. తలఁప శత్రుఘ్నుపోలిక ♦ లలితభరత
పరిచయులు సాంఖ్యసమయంబు ♦ వలెఁ బ్రధాన
పురుషసముపేతు లత్యంత ♦ పుణ్యమతులు
తత్పురవిలాసజను తొర ♦ ధరణినాథ !. 22
- శా. పాసాదంబుల శైలసంయుతము నాఁ ♦ గ్రాలున్ మహాసద్వత్
భాసిల్లున్ బహుళాక్షికాయుత మనం ♦ గా భిత్తి చిత్రంబులన్
వాసిం గాంచు సవిశ్వరూప మన భూ ♦ పాలాగ్రణీ సజ్జనా
వాసంబౌట సకల్పశాఖ యనఁగా ♦ వర్ధిల్లు నన్వీ డిలన్. 23
- సీ సురపతిదేహంబు ♦ కరణి శోభిల్లెడు మఖశతానలధూమ ♦ మహిత మగుచుఁ
బశుపతిలాన్యంబు ♦ పగిది భాసిల్లెడు నతిసుధాధవళాట్ట ♦ హాస మగుచు
భోగీంద్రతనువు నాఁ ♦ బొల్చు నదాసన్న వసుధాధరప్రౌఢి ♦ వాసిఁ గనుచు
నతిథివిధంబున ♦ నతిశయిల్లును దేవకులసహస్రవళి ♦ కలిత మగుచుఁ
తే బరఁగు సంధ్యవిధంబునఁ ♦ బద్ధరాగ
రాగసంకలితంబయి ♦ సాగరంబు
గతి మహాఘోషపూర్ణది ♦ గంత మగుచు
మఱియు నింపొందు నాప్రోలు ♦ మనుజనాథ !. 24

తే అధిప! ధేనువుగతిని సింహాసనాన్తః
మూర్తి, క్రమస్థానో ల సమ్మోదితభుజ
గచయము, ప్రభాసమయంబుగతిఁ బ్రబుధ
సర్వలోకంబు వినుతింపఁ శ్శ్రీ మాన.

25

తే. రక్షవర్ణము గలదయ్యుఁ ఁ జచన్త్ర!
తత్పురం బొప్పు ననసుధాధవళ మగుచు
లంబమానోగుముక్తాశలాసమయ్యు
నలగును విహారభూషణం ఁ బగుచు నెప్పుడు.

26

సీ. ప్రభాతచంద్రికాతనంబు లన నొప్పు స్ఫటికభిక్షిప్తభాసటలములను
బరిగతతాపకాశం క్లులు నాఁ దోచు మా శీతప్రాణంబునుంబరులను
గగనసింధుతరంగకలితంబు లన నొప్పు సితపతాకాంకుకశ్రేణికలను
బ్రాహ్మకమలినీపరిమళమయ లన విలసిల్లు మరకతవేదికలను

తే జెలఁగు సిందూరమణిబద్ధఁ మఁ దు
సాంధ్యరాగంగుణము లై నఁ చందమానను
గ్రాలుఁ బల్లవితము లనఁ గమలబంధు
శిల, సుందరమయూఖముల్ ఁ కీ శివచంద్ర!

27

చ. తరుణులభూషణప్రభలఁ ఁ వత్సూరి జీరతి లేదు జన్మల
విగహ మనంగ నట్టిదియొ ఁ వీరవరేణ్య! యెలుంగ వెన్నఁడు
వరసురత ప్రదీపములు ఁ వ్యర్థము లాతపపింబరంబులై
నరహి విభావరుల్ చను నఁనంగజనహ్నులు గ్రమ్మినట్లుగఁ.

28

కా. సాధోత్సంగములకా జెలంగువనితాసంగీత మాలించి త
న్తాధుర్యంబున శగ్గమై చన శటకఁ మావుల్ తలల్ వంప భూ
నాధోత్తంస! వతాక వ్రాల మును నానాకావగామాళి భూ
తాధీశుఁ గొలువంగ వచ్చు ననఁగా ఁ నగ్గుండు చూపట్టడిఁ.

29

చ. అనవరతంబు నందు విషమముగొనించి గతిప్రలాపమా
యన గృహరాజహంసనిచఁయార్భటి మన్తథతాపహేతువై
వినఁబడు చుండు నెట్లెడల ఁ వీనుల కింపును సొంపుఁ బెంపుచుకా
మనుజవరేణ్య! యాసాబగు ఁ మాదృశు లెన్నఁగఁ జాల రెన్నఁడుకా.

30

ఉ. మాలవభామినీవదనమంజులకాంతికి నోడి సిగ్గునకా
దూలుకళాంకుసంకమును ఁ దుచ్చెడినో యన నొప్పుచుకా మరు

ల్లోలపతాకలన్ గగన • రోధివిసారిత కేతుబాహులన్
రే లనిశంబు సౌధము ల • రే విలసిల్లెడు నప్పురంబునన్.

81

శా. సౌధాగ్రోపరిభాగశాయిపురయో • సావక్తముల్ కాంచి తా
రాధీశుండు విమోహపాశవశుడై • రాఁ జాల కచ్చోటఁ గా
మాధిం గుందుచుఁ బొర్లు చుండుఁ బ్రతిమా • వ్యాజంబునన్ గంధసా
రోదాసేచనశీతలోదుమణిబద్ధోర్వీప్రదేశంబులన్.

82

సీ. ధ్వజములకస్థితి • ద్వంద్వవియోగంబు చక్రవాకములకు • జనవరేణ్య!
కుముదంబులకె మిత్ర • కోపంబు మణిదీపముల కనివృత్తిత • ముత్యములకు
నాంతరతరలత • యస్థిరత్వము గీతసంగీతమర్దశ • శబ్దములకె
వర్ణశోధనము సు • పర్ణంబులకుఁ గోశగోపన మసిలతా • కోటులకును

తే. గలదు మఱి దేనికిని లేదు • పలుకు లేల, దేవదానవపందిత • దివ్యచరణుఁ
డంధకారాతి కొలువుండు • నప్పురమున, వీడి కై లాసగిరిమీఁది • వేడ్క లెట్ల.

— తారాపీడవర్ణనము. —

తే. ఇట్టిపుటభేదనం బేలు • నినవరుండు, నలభగీరథదశరథ • నహువభరత
దుందుమారపురూరవ • స్తుల్యుఁ డతుల, భుజబలోపార్జితాఖిల • భూతలుండు.

క. తనరును దారాపీడుం, డనువేరిట బుద్ధిమంతుఁ • డమితోత్సాహుం
డును మూఁడవవాఁ డనఁ గాం,తిని దేజున శశికిఁ దిగ్మ • దీధితి కవనిన్.

85

తే పెక్కుయజ్ఞంబు లొనరించి • పేరుఁ గాంచి
పరఁగు శక్తిత్రయుండయి • పరఁగుచుండు
ధర్మశాస్త్రార్థవారాశిఁ • దరిచి తరిచి
నీతిసారామృతముఁ గ్రోలు • నిత్య మతఁడు.

86

తే. పంకజన్తంబు లని వీడి • పంకజముల
వనజనేత్రుండు చూడ వి • వాహితుండు
ననుచు గణియింప కారాజు • నమితతేజుఁ
గోరి వరియించె నిందిరా • కోమలాంగి.

87

తే. అఖిలమునిజనసేవితం • బగుచు నెగడు
సురసరిత్తున కామధు • సూదనాంఘ్రి
సరసిజమువోలె నారాజ • చంద్రముండు
ప్రభవ మలసత్యమునకు నో • పార్థివేంద్ర!

88

చ. స్థిరమయి యెల్లఱ్ఱోకములు ♦ జేదరిలు ♦ దిగుగాడు చెప్పుడు ♦
 బరగియుఁ బల్లనై నిఘా ♦ గాధలు బట్టమ నెర్కలంబునై
 యరివనితామఖాగ్నిము ♦ నెట్టి నుల్పుడు నెల్లనయ్య నీ
 ధర సకలంబు రిప్పలము ♦ తాగ్గొం శీసెడుఁ బ్రకృతం బగే. 89

నీ. మకరధ్వజనిఁ బండి ♦ మహిమ విగ్రహముఁ బూజిపుచందమునమహా ♦ సేనయుతుఁడు,
 సర్పరాక్షిధము ♦ త్కొధిఁ బట్టుడు, గ్రహకోటిగతి నిధి ♦ గ్రహయుశుండు
 దశరథేశునిభాగి ♦ పరిసరముత్రాపుండు వర రేసగతి మహా ♦ వంశభవుఁడు
 బలిసద్గతి నిజ ♦ క్షిప్తికృత సృష్టికృత వ్రాతఁ పరివృతుండు

తే. ధర్మ దేవతయవరాజ ♦ తాదా స సంగ
 బరమపురుషునిస్మరింప ♦ పాద నొప్పు
 బ్రశమితా శేవజగదుప ♦ ప్లవ్రు గొందు
 మనుజమాస్మృండు యీ గాజ ♦ మూల 40

చ. అరియఁ దమకృప్రసారమున ♦ నా మలిసంగును బంకిలంబు దు
 ర్భరమును నొకటి ♦ గనుజఁ గావలచే రిద తాద్రమాడ్కి జ
 ర్జితముగాఁగ ధర్మము ధిగాన్గలి య్యము వేరుతోడ ను
 స్థిరముగ నెల్పు దాని శన ♦ ఖనుఁ దారజతాద్రపాలిక 41

చ. ¹స్తవనితావిలాసము ♦ శంసెరుఁ యెయు నార్చిక్షిత్తుండై
 కరుణ నృజించినట్లనెఁ ♦ పొందుఁ గాఁగె దలంచు లోకముల్
 సురుచిరమూర్తి నానృపతి ♦ శుభయశోవిధి నాభరాముని
 వరగుణ మోహనాంగు నని ♦ వారిండ్పవ్వులఁ జూచు చెప్పుడు. 42

మ. శివయాస్మాచలమధ్య గుఁగల ♦ ర్వోక్త్యవతుల్ తిర్థ
 త్రిపురేశుఁ భయకంపిం ♦ గులగుచు ♦ దివ్యాంశ్రిమద్గంబుల
 గదియం జేసి నిజోత్తమాంగి ♦ ముల ♦ గావింతు సాష్టాంగముల్
 చెదరఁ గన్నభరాంకుకోటి ముకుట ♦ శ్రేణి విరాజల్లగఁ 43

తే. లోకముల నెల్ల సాక్షాత్తి ♦ లోన ముందు
 గుణగం బంచగణు శ్రం చ ♦ గోశ్రమందు
 నుండి వచ్చి సర్వజ్ఞాని ♦ ముండి వచ్చి
 లోకముల నెల్ల బరెవ్వి స ♦ లోలహృదయ 44

1 పాశాంతకము. 2. రతిదీనాలాసము, శిరికింతుండు గుడయార్చితిదీక్షుండు యి తా
 క్షితి సృష్టింపిన మూలక, రతిపతిగాఁ దలఁకు రతిని ♦ రాజరిమూర్తి.

ఆ. అతనిగొడుగునీడ ♦ నరనిముసంబును, రాజ్యలక్ష్మీ విడిచి ♦ రా దదెపుడు
ధరణినాథ! దుష్టధారణీనాథుల, దుష్ప్రతాపతాపదోషమునను. 45

చ. జన మఖిలంబు తన్నుపతిచారుచరిత్రము మంత్రముంబలె
మనన మొనర్చు నెప్పుడును ♦ మంగళముం బలె నెంచు దిష్టిన్
ద్ధినివలె నాలకించు నుపదేశమునుంబలెఁ గై గొనుం దమిన్
మనమునఁ బాయ కుండు నిగమంబునుబోలె నృపేంద్రవందితా! 46

క. ఆతనికీర్తి సురాసుర, భూతలముల నెల్ల ధవళములఁ జేసె సుధా
ద్యోతితము లనఁగ మందర, ఘాతసుధాంభోధి సేనఁ కాండమువోలెన్. 47

సీ. మలినాంబరత్వంబు ♦ జలదవాసరముల కవనతి ధనువుల ♦ కాభిముఖ్య
మద్దంబులకుఁ దైశ్మ్య ♦ మసిధారలకు యాత్ర దైవతంబుల కగ్నిధారణంబు
వ్రతులకు బంధనావస్థితి పూలకు వైపశ్య మలగిరివ్రాతమునకు
నిగ్రహం బింద్రియనిచయంబునకు యోగసాధనంబు మునీంద్రజాలమునకుఁ

తే. బ్రత్యయంబులకే పరత్వంబు కేశ, నఖరముల కాయతివినాశనంబు కేతు
వులకునున్నతి సామజములకు వాగిప్ర, వేశమయ్యెను నారాజుపృథివియందు.

తే. శశికి జ్యేష్ఠాత్మిగమనంబు ♦ శంకరునకు
దుర్గసంశ్రయ హృదయవర్గమునకుఁ
గుళలయోగంబు లేమియుఁ ♦ గువలయేశ!
యాతఁ డిలఁ బరిబాలించునపుడు గలిగె.

49

శుకనాసవర్ణనము. శుక

ఉ నీతికళాప్రవీణుఁడు వినీతుఁడు విద్యల నెల్ల సద్గుణం
డాతతకార్యసంకటములందును ధైర్యముఁ బాయనట్టిఁడు
సేతువు సత్యసంధతకు ♦ శేవధి ధీరతకు భువి సమా
మ్నాతుఁడు సద్విజుండు శుకనాసుఁ డనన్ దదమాత్యుఁ డొప్పెడున్. 50

సీ శేషాహిపగిది నశేషమహిభారభరణక్షముండకూపారునట్లు
సత్యవంతుఁడు జరాసంధునివిధమున ఘటితవిగ్రహసంధికార్యఘనుఁడు
శంకరుపగిదిఁ బ్రసాధితదుర్గుండు ధర్మజువడువున ♦ ధర్మభవుఁడు
ద్విజరాజునట్లు సద్విజరాజు నళినామృతగతిని సన్కారైకగమనరతుఁడు

తే. వేదవేదాంగవిడుఁడు వివేకధనుఁడు
నిఖిలరాజ్యనిశ్రేయసనిపుణుఁ డలఘు

చరితుఁ డురువిక్రముఁడు సంశఁసరిగతుండు

మంత్రిమాత్రుండె నిర్జఁమంత్రి యతఁడు.

51

చ. సరకునిశ్శ్రుతంచయము ఁ నాటి కిగాంకిఁ మైనయారము

వరునియురఃస్థలంబున నివాస మొనర్చెడునిందిరాసతి

భరమనకట్ట లేగలుగు ప్రజ్ఞ గలఁడతఁ డెన్నఁ బ్రజ్ఞ వి

స్తరమును జెందె వానిఁ గని ఁ త్కౌఞము వల్లరివోలె నంతయు.

52

ఉ. చారసహస్రచారము ఁ గగరవేష్టిత మైనయూభువి

నేరరు రాజు లనవహము ఁ నిశ్వసనం బొసరింప నైన నా

ధీరుఁ డెఱుంగ కుండె ననఁ ఁ డేటచడుఁ దనమాన్యచాతురి

వేర వచింపనేల యుఁగఁ విశ్వము సర్వము తదవశం బగు.

53

సీ. గురుఁడువోలె సునిర్వఁచగునకు భామ్యుండు వలె యుధిష్ఠరనకు ఁ భార్గవుండు

వలె వృషవర్చునఁ కలవసిన్ఘనియట్లు దశరథన్మవతికిఁ దమనునట్లు

నైషధునకు గాఢఁసందనువడువున జనకబాబానికిఁ శ్వసనపుత్రు

నట్లు సుగ్రీవునఁ కా యుద్ధవునిమాడ్కి భిష్మస్సపాత్కవాప్రేయసనకుఁ

తే. దనకు నుత్తమమంత్రియై ఁ తనఁ నతఁడు

శైశవమున నె యామహిఁబాని సకల

దిశలను జయించి గనదివ్యఁజేడ మెల్ల

కడల మెఱియించి సుఖమునఁ గ్రాలుచుండు.

54

~*~ రాజవిలాసప్రకారము. ~*~

మ. సకలద్యోవపరీతఘావలయముఁ ఁ సంధానధౌరేయత

చ్చుకనాసాహ్వయమంత్రిసత్తమునిపై ఁ శోభిల్లఁగా నుంచి తాఁ

బ్రకృతిప్రాతము సుస్థితం బగుచు నొప్పం జేసి నిర్భీకుడై

యకలంకస్థితి నుండు యౌవనసుఖఁవ్యాపారనిర్మగుడై.

55

సీ. పులకింపఁగఁ గతోగఁలలితకపోలముల్ పుణికి నవ్వఁగఁ జేసి ఁ పొలఁతుకలను

దత్సితామృతధారఁ దాన మాదుచు గంధపారోదమునబలె ఁ సరసభంగి

దల్లోచనమయూఖఁ దద్యమానుం డొచుఁ జెవికమ్మకలువలఁచేతఁ పోలె

దత్కరనఖరాంశుఁతతులచే హతుఁడొచు ధవళాంశుకములచేతవలెఁ దమిని

తే. భూషణచ్చవిఁ గుంగుమఁపొడినిఁ పోలె

నాకులీక్రియమాగాఢుఁ ఁ డగుచు బాహు

వల్లికలచేత బిగియింపఁబడుచు బహుళ
సురతములఁ దేలు నొకవేళ ♦ సరవరేణ్య !.

56

తే. పంచబాణునినారాచఁపంక్తు లనఁగ, నలరుకుంకుమజలధార ♦ లలరుఁబోండ్లు
చల్లఁ బింజరితాంగుడై ♦ సరసగోష్ఠిఁ, దేలు నొకవేళ నారాజు ♦ దివ్యచరిత!
తే. చెలులు చిమ్మనగ్రోవులఁ ♦ జిప్పిలంగ, లత్తుకజలంబులను జల్ల ♦ లలింగతిని
బాటలీకృతసుదుకూలఁపల్లవుండు, నగుచు మేలంపుమెయివడి ♦ సడరుచుండు.

సీ. స్తనతటచందనఁధవళితపీచిక చికురగళత్పుష్పఁచిత్రితంబు
చటులతులాకోటిఁశబ్దాయమానాంఘ్రిలాఘోరసాసి క్కఁలలితహంస
మున్నతఘనజఘనోరువిత్తోభితజర్జరితోర్తికాఁసంచయంబు
దళితనాళనిపాతఁనళినపుష్పపరాగపటలసంకలితవిఁభాసురంబు

తే. కరతలాస్ఫలనస్ఫురఁత్కమ్రుఘేన, బిందుచంద్రకితంబునై ♦ ప్రియమెలర్ప
భవనవాపీజలం బొకఁపరి నతండు, జలవిహారంబు గావించుఁ ♦ జెలులఁగూడి.

ఉ. వచ్చెదనంచు రాత్రిఁ దము ♦ వంచనఁజేసినఁ బ్రేయసీజనుల్
వచ్చి యహంబు చిత్తమునఁ ♦ బాయనికిన్కను బద్ధభ్రాకుటిన్
దెచ్చి ప్రసూనదామముల ♦ దివ్యపదంబులఁ గట్టి కొట్టఁగా
మచ్చిక నవ్వుకొంచు నతిఁమాత్రముదంబున వారిఁ దేల్చెడున్.

60

ఆ. వకుళతరువునట్లు ♦ భామినీగంఢూష, శీఘ్ర వాని ముదితఁచిత్తుఁ డగుచు
నతనువికసనంబు ♦ నంది చెలంగును, నొక్కవేళ నాతఁ ♦ డుర్వరేళ!

61

తే. తరుణిపదతాడనంబునఁ ♦ దగిలినట్టి
యావకరసంబుచే రాగ ♦ మంది చొక్కు
నరయఁగ నకోకవృక్షంబుఁనటు లతండు
ధారణీనాథ ! యొక్కొక ♦ తరుణమునను.

62

తే. పుష్పహారంబులను మెడఁ ♦ బొలుపుమీఱఁ
దాల్చి చందనధవళుడై ♦ తాళకేతు
పగిదిఁ బ్రమదలతోఁ గూడి ♦ పానగోష్ఠి
సలుపు నొక్కొకవేళ నాఁత్కావిభుండు.

63

తే. మత్తమాతంగమునుబోలె ♦ మదకపోల
పరిచలత్కర్ణపల్లవఁభాసమానుఁ
డగుచు వ్యాకోచకుసుమవఁనాంతరముల
నతివలను గూడి విహరించు ♦ నతఁ డొకప్పు.

64

అ. కుసుమకోశములఁ ♦ గోమరాగుపాదరిండ్లు
మధుకరంబుమాడ్కి ♦ ముంగునుండు
సింహమట్లు సేకంధఁ ♦ ముక్కేగఁ జూడ
డగుచుఁ గృతగిగుల ♦ నాడుచుండు.

65

తే. మదమరాళంబుగఁగిఁ గన్గఁనన్మదేనదాంగ
దారవోజ్జ్వలమానసఁగ ♦ డగుచుఁ గనుల
వనములందును విహరించు ♦ వనజమాఖుల
తోడ నొక్కొక్క శిలై చుదిఁబోగఁగ్రీతి.

66

తే. నీలవసనావకుం ♦ ధీల చొలఁగ, బహుళిచిత్రలందుం ఁ కేశఁవనశులందు
నంజవేళల సభివనఁనరసిగాన, మాఖుల సృజనగణము చేయు ♦ మన మెరుప్పి.

తే. కొంద తావులలో సాధఁగుణులందు, బహుళిపాగా శాధ్యశిఁ భులందు
భర్తవాతాయసంబులఁగఁగి విచగఁచు, గాంధీలొసరించుం గీతిఁగలుపఁడు.

సీ. ఇది యది యస నేల ♦ యింగి సప్పుడు భువి నవిద్యుద్ధమునీహృద్భ్రమముంబు
నగుదానినెల్ల నఁనాక్షి ప్పచిహ్నుడై భోగించె ఘోరఁభోగములను
భూభరణోచితాఘ్రావశార్కమలేవి గలుగఁచు నతిశాంక్షఁ ♦ గానఁడు
పరిసమాప్తాఖిఁధరణిఁ గుండ్లయి ప్రమాదప్రజఁ డగుఁపార్థివునకు

తే. భూవణం బలవిషయమునుభోగిలీల

యొరునకు విడింబనం బయి ♦ ఁ గుచుండుఁ

బ్రజలయనురాగమునకున్ ♦ ర్వములను

సింహవీరికఁ గొలుపుఁడు ♦ క్షితిఁగలుగఁ

68

క. సకలంబును నద్రాజ్యము, శుకనాసఁడు చుండుచుండు ♦ సఖముగఁ గీలఁ

బ్రటిఁమేధాబలమున, సకలంశస్థిఁ జెలంగి ♦ నానెడు వోలెఁ.

70

చ. అతనినిఁజూచోలె సకలవానినాధులు మ్రొక్కు చుండు గా

నతకుసుమాంబులవిఁనమ్రమరింపపువన్నిషి క్షమా

యతిశయిలఁ సభాసవన ♦ మంగిగఁగోరివిఁ జ్ఛితింబున్

తతమకుటోజ్జ్వలన్మదేవిఁతాఁగభన్తులు చిరవ్ సఖ్యులఁ.

71

సీ. బధిరీకృతంబులై ♦ పరఁగఁ గోశములెల్లఁ జలఁబూర్వమున వుటఁశబ్దములను

ధూసరితంబులై ♦ భాస్వి సింధువుల్ సుగంధివశిరదఁస్సంచ మును

డోలాయిశంబులై ♦ గ్రాంధ శైలముల్ సంచరచ్ఛాధరాఁచాలసమీప

స్ఫుటితంబు లై యొప్పఁశ్రీత్రాంశంశముల్ పదగఁగోలావాలఁధావనములను

తే. గంధగజదానధారాంధఃకారితములు

ఘుష్యమానోరుజయజయఃఘోషితములు

ధవళచామరసాహస్రఃధవళితములు

నగును దళదిక్కు లొక్కింత యతఃకు కదల.

72

ఉ. ఈవిధి రాజ్యభారమును నెల్లను నాతనియందు నుంచి యా

భూవరుఁ డెప్పు యశావనపు భోగములన్ గనుచున్ గ్రమంబునన్

భూవలయంబునం గలుగుభోగము లన్యము లెల్లఁ గాంచె నిం

పావహిలంగఁ దక్కఁ దనుజాననదర్శనసౌఖ్య మొక్కఁడున్.

73

చ. ఘనతరశౌర్య! పుష్పములఁ గ్రాలియు నిష్ఫల మైనతెల్లుపో

ల్కిని మహిషీగణం బలరె లీల చెలంగఁగ భుజ్యమాన మ

య్యను జనె యశావనం బెటెటు లో లిని నట్టటు వృద్ధిఁ జెందె నా

తని కనపత్యతావ్యధయుఁ దద్దయుఁ దీఱనిదుఃఖమై మదిన్.

74

తే. వదలె విషయోపభోగేచ్ఛ మదిని నెపుడు

నవనిపసహస్రపరివృతుండయ్యఁ దన్నుఁ

దలఁచె నసహాయునిగఁ గనుల్ గలిగియుండి

నంధకునిగ నిరాలంబఁనాత్మకునిగ.

75

సీ. చంద్ర రేఖయుఁబోలె శంభుజటాజాటమునకు వేలయుఁ బోలె వనధికట్లు

కొస్తుభమణిఁబోలెఁ గైటభారాతివక్షమునకు లతవోలె ట్టాజమునకుఁ

గమలినీవిధమునఁ గమలాకరమునకుఁ జంద్రికనడువునఁజంద్రమునకుఁ నకు

గుసుమోద్గమముభాతిఁగుసుమమాసమునకునుడుపంక్తితెఱఁగునవ్యోమము

తే. వెలయు భూషణ మగుచు నావిభున కఖిల

లోకవిన్ద్యయజననియు లోలనయన

విభ్రమములకు జనని నా వెలుగు మహిషి

తనరును విలాసవతినామమునను నధిప.

76

—అఖిల తారాపీఠండు విలాసవతిగృహంబునకుఁ బోవుట. అఖిల—

చ. పరిజన మెల్ల శోకమునఁ బల్కక నిశ్చలదృష్టిఁ జూచుచున్

బరిగతమై చెలంగ నటు పజ్జనఁ గొల్చుచునుండఁ గంచుకుల్

గర మవగోధవృద్ధతనుఁగాత్రలు నూటటఁ గొల్ప నెప్పుడున్

దొరఁగెడు నశ్రుబిందువులఁ దోగ దుకూలము కీర్ణ కేశయై.

77

చ. తొడవుల నూడ్చి వామశ్శోయజముం గదియించి' చెక్కి టఁ
గడునిబిడంపుశయ్య వనినానముగా విలపించుచుండు నా
పడఁతుక నొక్కనాఁడు గనఁ • బొద్దివముఖస్' యద్భుచ్చ నేగి యా
యెడయఁడు తన్వహంబునకు • నల్లము ప్లింగ సొమ్మసిల్లఁగఁ

78

చ. కని యెదు కేగుదెంచుతనఁశాంతను నచ్చఁకునోపవిష్టఁగా
నొసరిచి తాను గార్మమున • నూఁది వసింది శొంగు గావ్పబిం
దునికగముం గపోలముఁ • దుచ్చునుఁ శీఁ శురంబు లొత్తుచుఁ
గనుఁగొనలేక కంటిపడిఁశారణ మిట్లను ' శుపాలికఁ.

79

అథ విలాసశ్లోకములు. అథ

చ. ఉవిగరా! శోక భాగమున • నూఁది యేడ్చెన వేల లోన; గూ
యవిరతబావ్పబిందునివఁహంబుల మా శ్లోకగావోలె న
త్యవిరళభంగిఁ గూర్చెడిని • నంబుజశోచన! నీదున్నమ్మల్
అవిదితమధ్య! సొమ్మల నఁనన్బిమ్మలఁ ధరియింప వేలకో.

80

ఉ. భామిని! లేత మాతసముఁభాసిని శక్తిగోగుహంబులం
జేమొకొ నీదుపాదముల • నింపెనెఱార గల శ్శక్తనం
బామరునీరజాకరభుఁసాంసల మాణిపదాంగదంబులఁ
గోవలి! నీపదాబ్జములఁ • గూర్చి ప్రియ మొసంగ వేలకో.

81

చ. అవగతమేఖలం బగుచు • స్వామి గూర్చదు నీవలగ్న మే
ల పడఁతి! వేలకో పారిణఁకాంధమనందు మృగంబుమాడ్కిఁ దీ
రుపవో యురోజభారమున • గూఁపి! నీలఘలోపాపశ్రమల్
చెవుమ నిమిత్త మేమి యిటు • దింశి నీకు నగాళకుంశలా'.

82

క. హరమగుటచంద్రశేఖా, సరణిని గంగావ్రవాహఁగతి నీకం
ధరము సమంశ్చతం బయి, పరఁగదు హాసమున వేల • భామిని! చెవుమా.

తే. నీకపోలంబు వేలకో • నీరజాక్షి!

బావ్పజలధాతకుంకుమఁనశ్రుతిక

లాయె నీగతిఁ గత మేమి • యనిన! చెవుమ

నీదుదుఃఖనిమి త్తంబు • నెలఁత! నాకు.

84

తే. శోమలాంగుళికములఁ • గోనము, లీల నలరునీకరణల • మేల బాల!

కర్ణపూరమ్మఁ జేసితి • కారణంబు, చెప్ప వేటికి వదియింప • సిగ్గ జేల.

85

తే. లలితగోరోచనాబిందుఁ తిలక మేల

తాల్పపు లలాటపట్టికఁ ♦ దరుణి ! నేఁడు

చిక్కువడియున్న చికురముల్ ♦ చిక్కువాపి

ముడుచుకొన వేల మోమునఁ ♦ బడెడుఁ జూడు.

86

తే చంద్ర రేఖావిహీనమై ♦ సాంద్రతిమిర

బహుళపక్ష ప్రదోషంబుఁ భాతి నీదు

కుసుమమాలారహితమయి ♦ యెసఁగు కేశ

పాశ మిది నాదు దృష్టికి ♦ వ్యథను గొల్పు.

87

తే. పయ్యెట తొలంగ వచ్చునీఁ బహుళదీర్ఘ

నిశ్వసనమారుతంబులు ♦ నెలఁత! నాదు

స్వాంతము సరాగమును బల్లఁ వమును బోలె

జెలియ! కంపింపఁ జేసెడిఁ ♦ జెప్ప వేల

88

చ. కలిగెనొ తప్పు నాయెడలఁ ♦ గల్గెనొ భృత్యులయందుఁ జెప్పుఁగా

కలికిరొ నాదుత ప్పొకటఁ ♦ గల్గదు గా యొకయింత నీయెడఁ

దలఁచిన నెంత యెవ్వఁ డిఁక ♦ ధాత్రి వలెంతి యొనర్ప దోషమున్

దెలుపుము శోకకారణము ♦ దేవి! త్వదీయము నాదుజీవమున్.

89

చ. అని యిటు లెంతవేడినను ♦ నాముమ చెప్పక యూరకున్న నా

మనుజవిభుండు భృత్యులను ♦ మానని యింపగ కేమి కారణం

బను చడిగెన్ నృపా! మకరిఁ కాఖ్య తదీయాసమీపవాసయై

యనిశము తమ్మలం బొసఁగు ♦ నంబుజలోచన వాని కిట్లచున్.

90

చ. నృవరుండ! యించు కేనియును ♦ నీయెడఁ గల్గునె తప్పితంబు నీ

వవిరత మాభిముఖ్యమును ♦ నంది చెలంగఁ ద్వదీయకారత కిం

కెవఁ డొనరించుఁ వప్పితము ♦ నించుక భీతినిఁ బొంద కింత నీ

మివగ నరేంద్రసంగమము ♦ మిన్నక యాయెను నాకు నంచుఁ బో.

91

ఉ. దానవలక్ష్మీఁ బోలె సతఁతంబు వసిందితసౌరతం గదా

నే నని తొంటినుండియును ♦ నెవ్వగ భోజనమజ్జనాసనా

దానముభోచితక్రియలఁ ♦ దాఁ జరియించెడు నెట్ట కేలకున్

మానసనాథ! మాదుజతఁ నంబున నింత సశోకచాడ్పునన్.

92

తే. ఎన్నియొ దినమ్ము లాయెను ♦ నీమె యిట్లు

పరితపింపంగసాగి యోఁ పార్థివేంద్ర !

నీకు నెవ్వగ ఘటియింపఁ జేగి నీకుఁ
తెలుపదాయెను నీకుఁ జేగి నీకుఁ

98

క. ఈదినము చక్రుగ్గళి రుసి, ...
నీదేవి పోయి యొక్కము, హి . . . . .

99

చ. చదువుచు నుండు సందా వి నె . . . . .
బొదలవు పుణ్యము . . . . .
సదమలపుత్రుడండు, విసి . . . . .
పదములఁ బట్టి నేడిసెను . . . . .

100

తే. అభిలషింపదు ఈమన నా . . . . .
స్నాన మాడదు ఈదవుల . . . . .
రాగము నలంకరించునె . . . . .
గేళి నలుసంగ నేగదు . . . . .

101

తే. అశ్రుజలబిందు చయదుగ్ధ . . . . .
తానన మిసంగ నూ . . . . .
కేవలము రోనసము నేయు . . . . .
చిత్త మని యూరిగొన్న నా . . . . .

102

అథా విరాసంతీ సాంత్వన యః శ్లోకః

తే. ఒకముహూర్తంబు హరిగి . . . . .
వేడి నిట్టూర్పు నిగిడించి . . . . .
యిట్టు లనియెను మెల్లన . . . . .
చేష్టితమునకు మన మీరు . . . . .

103

తే. పుత్ర గాత్రపరివ్వంగఁ జూసెను గలుగు
నమృత మాస్వాసము చేసి . . . . .
భాగ్యమున కభాజనములు . . . . .
హృదయములు; చింత నీయంగ . . . . .

104

తే. మన మనుగ్రహుగ్గళిముగాము . . . . .
తలకుఁ బుణ్యంబు సేయుము . . . . .
తొలికపుణ్యంబే యిప్పుడు . . . . .
దైవమును మీఱ నెవ్వరిఁకరము నేని . . . . .

105

తే. మనుజులకు నెంత సేయంగ ♦ ననువుపడునొ
యంతయును జేయు వగ పేల ♦ యింతి! నీకు
భక్తిఁ గొలువుము గురువుల ♦ బాల! మిగుల
దేవతాపూజనము సేయు ♦ ద్విగుణముగను.

101

సీ. పడఁతిగో! ఋషుల సవర్యులఁ దనువుము పర దేవతలు గన ♦ వారు తరుణి!
పూన్కి నారాధింపఁ ♦ బొరి వార లతిదుత్తభము లైనకోరినవరము లిత్తు
మును బృహద్రథుఁ డను♦దనపతి చండకౌశికముని మహినుచే♦శ్రీశుఁ గొల్చు
తనయు జరాసంధుఁ ♦ దాఁ గాంచుటెఱుఁగివోవృద్ధుండుదశరథఁపృథ్వినరుఁడు

తే. ఋశ్యశృంగు విభాండక♦ఋషిగొమారుఁ
గొలిచి తత్ప్రభావంబున ♦ జలజనాభు
భుజము లన నొప్పు నల్లరు ♦ పుత్రవరుల
నప్రథమ్యులఁ గాంచుట ♦ యతివ! వినవె.

102

తే. ఇంక నెందఱో రాజర్షు ♦ లింతి! ఋషులఁ
గొలిచి యాత్మజదర్శనఁకుతుకమునకుఁ
బాత్రములు గారె ఋషివరఁపాదసేవ
తలఁపఁగ నమోఘఫలకమై ♦ తనరుఁ గాదె.

103

శా. ఆసన్నోదయపూర్ణచంద్రనిశ నా♦నాపాండువక్త్రంబునన్
వాసిం గాంచుప్రయాథగర్భభరణా♦భారాలసన్ దేవి! నిన్
భాసిల్లం దమిఁ గాంతు నెప్పుడు సుతఁప్రాదుగ్భవానందసం
భాసత్పరిజనంబు నా కెపుడు శుం♦భత్పూర్ణపాత్రం బిడున్ .

104

శా హరిద్రాంశుకమున్ ధరించి యొడిలో ♦ నాసీనునిం జేసి యిం
పారం బుత్తు దరప్రకాశముదితా♦బ్జాప్తంబునై యొప్పు నా
తారాధ్యంబునుబోలుదేవి మువముం ♦ దాఁ గూర్చు టెన్నండొకో
నీరేజానన! యంచుఁ జిత్తమున నే ♦ నిత్యంబు చింతించెదన్.

105

సీ. సర్వాషధులచేత ♦ జలకంబు గావించి బుగ్గ నేతిని రక్షఁబొట్టుపెట్టి
నొసటఁ దెల్లవాలఁభసిత రేఖలఁ దీర్చి మెసను గోరోచనామిళితచిత్ర
గ్రంథిలసూత్రంబుఁ ♦ గట్టి బంగరుతోట్ల మెత్తని వెలిపట్టుపొత్తికలను
బవ్వళింపఁగఁ జేయ ♦ నవ్వచు వెలికిలఁ బవళించి పాదముల్ ♦ పైకి నెత్తి

తే. యల్లనల్లన విదిలించి ♦ యాడుచున్న, దంతములురానిముద్దులఁతనయుఁ గాంచి
మోదవారాశితరఁగలఁమునుకలిడెడు, భాగ్య మెన్నండు నాకట్టుఁబద్మగంధి!

ఉ. ఒక్కరిచేతనుండి మఱి + యొక్కఁడు గైకొని ముద్దులాడఁగా
మక్కువమీఱి సంభుగిమానిను నెల్లఁ బిళంగఁ గాంతులఁ
జొక్కపురోచనఁ బలెను + శోభిల్లుఁ బ్రుఁడు లోకవంద్యుఁడుఁ
స్రక్కఁగఁ జేయు నెల్లు నృళశోభితిమిఁ శుభదీపముంబలె .

107

ఆ. తోయజాక్షి! ధరణిఁ ధూరిధూసరుఁ డయి
మందిరాంగణంబు + మందీతంబు
చేయు నాదుదృష్టి + చిత్తింబుఁ దనతోడఁ
గూడఁ దిరుగఁ దిరిగి + తొమగుఁ డెపుడు.

108

చ. పటికపుగోడఁ గొనిలను + భాసీలుగేవామృగార్భకంబులఁ
బటుహరికొబకంబు క్రియఁ + బట్టఁగ నెన్నఁడు దోఁగి నూడుచుఁ
ఇటునటుసంచరించు సేక + నింటిమరాళము లంట. బాణు తఁ
దటుకునఁ బట్టఁ బద్మలిమఁదాదుఁ ద్రిన్లుటఁ బెట్టు పెన్నఁదో.

109

సీ. కృష్ణవంశకవంశఁకృతమనఁ జూచిరాజమానకపోలఁరాజతుండు
నూర్ధ్వకరప్రకీర్ణోరుచంసనదూర్ణిధూరిధూసరితాంగఁ సాళియుతుఁడు
కుంచితాంగులిశిఖఁ రాంచితాంకుశసముంగర్పణాధూనఁకలిపిశిరుఁడు
వదనడిండిమనాదఁ పరికలితామోదముదితమానసలోకఁవిదితగుణుఁడు

తే. నగుచు మత్తకరీంద్రంబుఁనట్టు లెపుడు
వివిధలీలావిహారంబు + వేడ్కఁ జేయు
మాతృపదలిప్తశిష్ట మా + మంజుషాప
రసము కంచుకిముఖముల + రాచు నెపుడు.

110

ఆ. తప్పుటడుగు లిడుచుఁ + ననప్రతిబింబంబుఁ, బట్టుకొనఁగను మణిఁకుట్టిమముల
సంచరించు నెపుడుఁదంచలనేత్తుఁడై, క్రిందఁ గనుచు నెపుడుఁక్రీడ సలుపు.

చ. క్షీతివతు లెల్ల నెత్తికొనఁ + జేతులు చాఁవఁగ భూషణప్రభా
వితతులు లోచనంబులకు + విస్ఫురణం విడ లోలదృష్టియై
కుతుకమునఁ సభాభవనఁకుట్టిమసీమల నాడు పెల్లు నా

సుతుఁ డీకఁ గొల్వకూటమున + శోభిలు నాయెదుటఁ మనోజ్ఞుఁడై. 112

చ. అని యివి యాదిగాఁ గలుగుఁనైకమనోరథసంచయంబులఁ
మనమునఁ జింత నేయుచునె + మానని నెవ్వగ రాత్రి పుచ్చెదఁ
వినుము దహించు నన్ను నిది + వీడక యెప్పుడు వహ్నిపోలికఁ

వనితరొ! కూన్యమట్టులు ప్రవంచము సర్వము నాకుఁ దోచెడిఁ.

113

చ. లలనరొ! రాజ్య మెల్ల విఫలంబుగఁ దోఁచెడు, నేమి సేయ నా
నలవిధి వ్రాతకుం గలదె యన్యము; మానుము లోని నెవ్వగఁ,
నిలుపుము ధైర్యధర్మముల యీమది, ధర్మము సేయవారికిఁ
మెలఁగుఁ గుఱంగటఁ సతము యేదిని నుంగళసంపదల్ గదా. 114

చ. అని వచియించి తాన చని యంబుజకోరకసన్నిభాంజలిఁ
గొని యగుదెంచి నీరములఁ యీమఱపుల్లసరోజతుల్యమా
వనితముఖంబుఁ దాఁ దుడిచె యీమఱజలంబులచాఱి లెల్లఁ బోక
సనయశుగాపనోదసరఁసప్రియధర్మగభీరభాషలఁ. 115

ఉ. నారెకుసారె కూఱడిలు యీచాన! వహింపుము శాంతి; యంచు నో
దారిచి యొద్దనే తడవు యీధాత్రివరుం డతఁ డుండి పోవ నా
సారసనేత్రయు న్నెగులు యీసన్నగిలఁ దివసార్హకృత్యముల్
చీరలు సొమ్ములు మొదలు యేసే యొనర్చె యథాప్రకారముఁ. 116

చ. అదిమొద లావలసవతి యీయాదర ముంచె ధరామరార్చనఁ
ద్రిదశులపూజనంబులను యీదివ్యమునీంద్రసపర్యలఁ గడుఁ
విదితగురూపదేశముల యీవింతును నెంచక యెట్టికష్టముఁ
మది భువి నెవ్వఁ డే మనిన యీమానక చేసెను వాని నెల్లఁ దాఁ. 117

ఐఐ విలాసవతి పుత్రులఁ బడయఁ దత్తన్నియమముల నాచరించుట. ఐఐ

సీ. సతతగుగ్గులధూపఁసంభరితంబులై గాఢాంధకారసంగతము లై న
చండికాగృహములఁ బండ్లఁ బచ్చనిదర్భ పఱచినరోకండ్లపైని నియతి
శుక్లాంబరముఁ దాల్చి యీశుచియయి యనశన వ్రతమూనిగోకులఁవ్రజమునందు
వృద్ధగోపాంగనల్ యీతద్దఁ బూజించినగంగగోవులక్రిందఁవంగి నిలిచి

తే. వివిధఫలపుష్పరత్నాళివిలసితములు, క్షీరభూరుహపల్లవఁశ్రేణియుతము
లై నబంగరుకడవల యీనఖిలతీర్థ, పుణ్యజలముల స్నానంబుఁ బొరి నొనర్చె.

తే. ఉదయమున లేచి ప్రతిదిన యీమువిద తాను

సర్వరత్నంబులను నించి యీసద్విజులకు
హేమతిలపాత్రముల నిచ్చె యీనన్నియేని
గ్రుంకె నాగకులవ్రాదఁకోటులందు

119

ఉ. మగువ మహానరేంద్రకృతఁమండలమధ్యమునందు సిల్చి తా
దిగధిపదై వతంబులకుఁ దృప్తి యొనర్చి బలిప్రదానముఁ

దగ నొనరించి సన్ననవిధి • నర్మిలి సల్పెఁ జతుష్పథంబులఁ
వగవక పెక్కునాల్గు మది • వాగక శృంగారశాస్త్రశీనిశఁ.

120

సీ. సిద్ధాయితనముల • నేవించి ముడుపులఁ గట్టెను జేనతాఁగణములకును
దప్పక ఫలముల • దయసేయుమాతృ కాధిపతంబులను నేగి • భక్తిఁ గొలిచె
సశ్వత్థముఖభూనుఁ హంబుల నలుగొనఁ బూజాననుష్కారపూర్వకముగ
దర్శింప నచ్చిసఁధాత్రీసురులచేఁ వేనముల్ చదివించె • వినయమలర

తే. శకునములఁ జెప్పునారల • సత్కరించె

బ్రశ్న లడిగించెఁ బ్రాశ్నికఁవారములను

భూర్జచర్మాంశగములై న • ధూరియంశ

ములను ధరియించెఁ బ్రతిసఁములను గట్టె.

121

క. మణివలయంబులు డోలల, యనువునఁ డోడంగఁ ననదుఁహస్తయుగళిచేఁ

గొని పెండిగిన్నె నధోఁ, ననమును గాకుల కొసంగఁ • దస్తయు శుచియై. 122

క. అనుదినము గొలిచె దుర్గను, మనములంగఁ బుష్పములను • మంజులగంధం

బున ధూపదీపముల న, ర్చన మొనరిచి పాయసాన్నఁసంభక్ష్యములఁ. 123

క. కొని భిక్షాపాత్రంబులఁ, జనుదెంచినసిద్ధవసుల • శువణకవరులఁ

గనిభక్తిమృక్కియడిగెను, నునమునఁ గలపాంఛితంబుఁమహిమవొగడుచుఁ. 124

తే. సతతము పఠింపఁబడుచుండు • వితతపుణ్య

కథల నాలించి కాలంబు • గడవఁ జొచ్చెఁ

జత్వరంబుల శివబలి • సంశరించె

నక్కల కొసంగె ముంసంబు • సత్తయాలను.

125

తే. కలలఁ గన్నట్టియాశ్చర్యఁకథల నల్లఁ, జెప్ప నాచార్యులకుఁ గడ్డఁచెప్పువారి

గడ్డె లడిగెను విసువకఁగచ్ఛకాంతు, నన్నికష్టంబులై నను • నంచదాయె 126

ఈ కారావీడకుఁవానులు స్వప్నము గనుల, దాని నొండొరులతోఁ జెప్పుకొనట. ఈ

సీ. చిరకాల మీగతి • జగుగంగ నాంజ క్షణభూయిష్ట మై • చెలఁగ రేయి

పలుచనై వెలనెలఁబాటంగఁ జక్కలు ధూమ్రవర్ణంబయి • నోవ నభము

వృద్ధపారావతఁవిధమున సితసాధశిఖరతలంబునఁ • జెలఁగుచుండు

దేవిముఖంబునఁ • దేజరిల్లుచుఁ జొచ్చు సకలకళాసాంధ్రుఁ • జంధ్రుఁ గాంచె

తే. స్వప్నమున నొక్కదినమున • క్షౌణ్డలేంద్ర!

గాంచి మేల్కొని హర్షంబుఁ • గాంచి మించి

వికసితస్ఫీతలోచనః విలసనముల

వాసభవనంబు తెల్లనై ధాసిలంగ.

127

తే పిలిచి యప్పుడె శుకనానుఁ ధేర్చిమీఱఁ

జెప్పె నాస్వప్నస్మృతంబు ధచెవులు తనియ

హర్ష ముప్పొంగ నాతండు ధననవిపతికి

నిట్టు లనియెను సంభ్రమం ధబుట్టిపకంగ.

128

చ. ఇననర! యింతకాలమున ధకీప్రజకోగ్గులు మాదుకోగ్గులున్

గనెను ఫలంబు సందియము ధగల్గ దవశ్యము కొన్నినాళ్లకే

కనఁగల వాత్మజాతముఖధకంజవిలోకనసౌఖ్యభాగ్యమున్

గనితిని నేడె నేనుఁ గల ధత్వాసురుఁ డొక్కఁడు దిన్యరూపుఁడై.

129

ఉ. ధౌతము లై నవస్త్రములఁ ధదాల్చినశాంతమనోజ్ఞము రిజ్జె

వాత్మకపాలిపాండశతధపత్రము చంచలధకేసరాళిసం

వీతగళన్తరందరసధబిందుకణంబును నై నపాండుకం

జాతము నాదు దేవియొడి ధత్వావర! యుంచెను నేటి వేకువఁ.

130

ఉ. వేకువఁ గాంచుస్వప్నములు ధవేడ్కలు నించెడుఁ గా యమాభుష్టై

వే కను లోక మోహనుని ధవిశ్వధురంధరుఁ బుత్రు దేవి తా

నీకొడఁగూర్చు హర్షమును ధనిస్తులమున్ శరదబ్దినిగఁగి

బ్రాకటనూత్నపద్మమున ధభద్రగజంబునకు న్నృశేఖరా!.

131

ఉ. నీదుకులం బశేషధరధణీభరణోచితనిత్యసంతతిన్

బాదుకొనున్ ధరిత్రి దిగిధభంబు నుదావళిఁబోలె వానిచేన్

లే దనుమాన మింత ధగధణీవర! యంచు వచించుచుండ నా

భూదివిజేంద్రుఁ డాసచినధపుంగవుఁ డొడ్కొని పోయి లోనికిన్.

132

క. లలనను విలాసవతి నా, కలలను దోగించె హర్ష ధకల్లోలినిలో

పల నటఁ గొన్నాళ్లకు నా, లలనయు గర్భంబుఁ దాల్చె ధలాలితరుచితోన్.

ఐఐ విలాసవతి గర్భము ధరించుట, కులవర్ధన దానిని రాజతోఁ జెప్పుట. ఐఐ

తే కౌస్తుభముచేత విష్ణుగధంబుఁ బోలె

బారిజాతంబుచే నింద్రుధవనముఁ బోలె

దనరె గర్భచ్ఛలంబున ధధరణీనాథు

బింబమునుఁ దాల్చి ముకురంబుధభాతి నన్

134

సీ. దినదిన మభివృద్ధిః † గనుచు నల్లల్లన పైకి వచ్చెడుగర్భః † భారమునను
నిర్భరపరిపీతః † నీరధిజలభారచుంధరం బగుమేఘః † మాలవోలె
మందమంధరగతి † ముంగంగ నాగెను నావలింపఁ దొడంగ † నలసగతిని
గను మూసియొక్కిరింపఁ గాత్రంబు విఱుచుచు సారెకూర్పులుపుచ్చఁ † సాగెమిగుల

తే. నువిద ధరియించె నీలపః † యోధగములఁ
బ్రావృషముగతి బహువిధః † పానభోజ
నముల నాంఛించెఁ గేశిశిః † నయముఁ దాల్చె
గాత్ర మాపాండురంబయి † గర్భశాంతి.

185

తే. ఈవిధం బంశఁ గనుఁగొని † యింగిశ్శి, లై నవరిజను లామెచూ † లగుటయెఱిఁగి
గుజగుజలువోవఁ దొడఁగిరి † కుతుక మెసఁగ, నిర్భరానంగవశులయి † నేతృవర్య!

తే. అంత నాయను పరిజన † మఖిమునకుఁ
బెద్దయై రాజకులమునఁ † బ్రదుక శివుడు
పార్థివుకుఱంగట మొంగు † ప్రాధదాసి
సకల కులనర్థన మహా శ్శిగిక నరేంద్ర!

187

వ. ఒకశుభదినంబున సామంతమయంబున లోనియిరవునఁ జట్టును గంధశైలావ
సిక్తంబులై నిజస్థలింనుదీపి కానహస్రంబు వెలుంగఁ జక్కలలోనిచందు
రునిమాడ్కి భుజగ రాజభద్రామణిసహ స్రంబులనకుమ విరాజిల్లు నారాయణుని
విధంబున మూర్ధాభిషిక్కు లగుకగిపయనగవతులు బలిసి కొలువఁ గొలుపుతీరి
బద్ధాంజలు లయి పరిజనంబులొద్ద నేవింప ధాతధవళాంబరముఁ దాల్చి యను
ద్ధతవేషుండై నాహోన్నతం బగువేత్తాననంబున నుపవిష్టుండై యున్నకుక
నాసునితో విశ్వాసనిర్భరంబు లగునిష్ఠకథల నివోదించురాజుం గాంచి జాయ
నేతెంచి చెవిలో రహస్యంబుగ దేవి విలాసవతి చూలా లగుట యెఱింగిం
చిన నారాజచంద్రుండు.

188

సీ. అశ్రుశపూర్వంబు † లవితర్కితంబులు నగుదానిపల్కుల † కపవినేత
యమృతపూరంబున † నభిషిక్తుఁ డె నట్లు మేనెల్లఁ బుంకలు † మందుకొనఁగ
నానందరసమున † నవకుండై చిఱునవ్వు మొలకలు చెక్కిల్ల † ముద్దులాడ
నిండి పై కుప్పొంగి † నిన్వటిల్లుమునంబు దంతశాంతులమివఁ † జెంతనున్న

తే. సచివుకుకనాసుపై వెనఁజల్లు చలని

మోముపైఁ నాడ్కి నిల్చెఁ బ్రమోదవారి

బిందువులు పక్షపంక్తులఁ ♦ గ్రందుకొనఁగ
తరళతారకుడై వేడ్క ♦ దందడింప.

139

చ. అతఁడు నదృష్టపూర్వ మగు♦నాతనిహర్షము పెల్లదంబునున్
స్థితవికచాననాబ్జ యయి ♦ చేరఁగ వచ్చెడు దాసిఁ గాంచి సం
తత మదె యుంటఁ జిత్తమున ♦ దందడి తత్సమయార్హ హేతు వా
యతిముద మంద లేకునికి ♦ నన్యము నూహ యొనర్చి వీరమున్.

140

చ. జరిపి కడుం గుఱంగటకుఁ ♦ జయ్యన డాసి యొకింత మెల్లఁగా
ధరణిపా నత్య మింతకల♦దా కల నీకులవర్ధనం గనన్
గరము ప్రఫుల్లనేత్రయయి ♦ గ్రాలెడు; నీనయనద్వయంబునున్
దరళితతారకంబు నుదితప్రమదాశ్రుపరిష్టుతంబునై.

141

చ. పరఁగుచుఁ గర్ణమూలములఁ ♦ బర్బచు నీలసరోజకర్ణపూ
రగుచి ప్రహర్షకారణము ♦ రాజవరేణ్య! యెఱుంగఁ జేసెడున్
బరమమహోత్సవశ్రవణ♦భాసురకౌతుక ముబ్బి పారు దు
ర్భరమయి నాదుచిత్తమున ♦ రాయిడిఁ గొల్పుచు నేమి చెప్పుమా.

142

క. అన నాతఁడు నరపతి నగి, యనియెను నిది నుడివినట్టియర్థము నిజమై
న నల కలయును నిజము న, మ్మును నే మన కట్టిభాగ్యమపాము దొరకునే.

తే. అవుదుమే యట్టిప్రియవచఃశ్శ్రవణమునకు
భాజనము కులవర్ధనపల్కు లెపుడు
వితథములు గావు నిజమైన ♦ విశ్వసింప
సంభవముకామి మనకట్టి ♦ సౌఖ్య మంద.

144

అథ తారాపీడుఁడు విలాసవతిగభవృత్తాంతము నతయ నంతగిపుతమునకుఁ బోవుట. అథ

తే. లెమ్ము స్వయముగ నేగి నిజమ్ము కంద
మడిగి దేవిని నచ్చట ♦ కనుచు లేచి
యనిపి రాజుల నెల్లను; ♦ దనదుమేని
తొడవుల నొసంగి యాదాసిపడఁతి కంత.

145

సీ. గాలికిఁ గదలెడునీలోత్పలములీల వలకన్ను మాటికిఁ ♦ జలన మొందఁ
దత్కాల సేవకుఁదగుపరివారంబు విరళవిరళమయి ♦ వెంట రాఁగ
ననిలలోలస్థూలకనదగ్రదీపముల్ కత్యంతరస్థాంధకార మణఁప
నిర్భరహర్షంబు ♦ నిండి క్రేల్లులుకుచు మునుముందు వేవేగఁ ♦ జనుచు నుండ

తే. మ్రొక్కి యాశులవర్ధన * బుడమి నుదురు
సోక భక్తిని ముగ్ధంబు * చూడఁ దోడ
రాగ శుభనానుఁడును దాను * రాజుగఁడు
వరిగను విలాసవతి యంతఃపురముననును.

146

—ఇది గర్భవతి కు గు విలాసవతిగర్భము. ఇది—

వ. అందు.

147

సీ. పూర్ణకుంభంబులు * పోలుపొంగి నాకిట మంగళదీపముల్ * మఱి వెలుంగఁ
గ్రొత్తగ గోడలఁ * గోరి వ్రాసుంచిన శుభచిత్రములు మదిఁజొక్కఁజేయ
ముత్యాలజాలదుల్ * మునయునంచుల నొప్పు తెల్లనిచందుపా * లేజరిల్లఁ
గ్రందుగఁ గ్రాలెఁగనదుగును శదీపములు చీకటులగుంపు * మూల కణఁప
తే. నవసుధా లేపధవళితి * ప్రవిమలంబు
సుకృతరత్నవిధి * ససంశోభితంబు
నగుచు వెలుంగొందు వాసగ్ని * పాంబునందు
లలితగర్భార్పితయనశిలంబు వెలుంగు.

148

చ. నిదురఁ గొనఁ సుఖమ్ముగను * నిల్చి తలఁపి వళక్షకుంభముల్
గదుర శుభంబు నోషధులఁ * గట్టి శుభప్రదమాల యంత్రముల్
కుదు రగుత క్రికంకణముఁ * గూడను నుంచెయుఁ దెల్లసానువల్
విడిలిచి నాల్గుమూలలను * వేడునశంబులతోరణంబులన్.

149

ఉ. వ్రేలఁగ రావియాకులును * వెండ్రుకత్రాటిని గూర్చి కట్టియున్
లీల చెలంగఁగాఁ బఱచి * నీరజవైరిమయాఖసంతతిన్
జూలి వళక్ష మైనపటముం బయి, నున్నతపాదపీఠిపైఁ
గ్రాలఁగఁ జేసినట్టిగిరి * రాజశిలాభత నొప్పుదానివై.

150

సీ. పసిడిపల్లెరముల * ససిమీఱ నుంచిన విచ్చిలసథిఖండ * పిండములను
గోరోచనముతోడి * గౌరసర్ప పముల దివ్యపటలశీత * దీపములను
బువ్వలఁ బూజించి * పుటికల నిడినట్టి మెఱయు తెల్లనివరి * మెఱుకుగముల
సలిలాంజలుల నాది * మనవపిండకిమిత్ర సలిలధారావత * ధ్నువవితతుల

తే. వృద్ధశుద్ధాంతకాంతలు * వృద్ధిపొంతు
దృష్టిదోషంబు చన దిగఁ * దీయుచుండఁ
బజ్జ ధవళాంశుకముఁ చాల్చి * పరిజనంబు
మంగళప్రాయసల్లాప * మగుచుఁ గొలువ.

151

- తే. లలితగోరోచనాచిత్ర, కలితదశము, ననుపహతమును ధవళంబు ♦ నై నతెల్ల
పట్టువలువలజంటను ♦ బరగఁ దాల్చి, కనదుపాశూఢగర్భంబు ♦ తనరుచుండ.
సీ. కులశైలములు లోనఁ ♦ గలవసుంధరమాష్కిఁ గందరగతహరిగ్రావముక్రియ
మొగులు కప్పినరవి ♦ మొనయు ఘనమునట్లు నుదయించు కలశజా ♦ నూనినట్టి
దక్షిణాశయుఁబోలె, ♦ దగ నుర్చు గప్పినయన్మృతకుంభముగల ♦ యాభిరటము
మాద్రిని, నుదయాద్రి ♦ మఱుఁగున నున్నట్టి శశిగలయామిని ♦ చందమునను
తే నీరజభవాంబుజాతవినిర్గమంబు, దాపునఁ జెలంగుచుండెడు ♦ తమ్మికంటి
నాభిపోలికఁ గూర్చున్న ♦ నళిననేత్రఁ, బట్టమహిషినిఁ గాంచెను ♦ బార్ధివుండు.
క. సరభససారితపరిజన, కరతల మవలంబనంబుఁ ♦ గావించి కరాం
బురుహమున నూని జానువు, భరమున భూషారవంబు ♦ పరఁగుచు మ్రోయున్.
క. లేవఁ గడంగెడు దేవిని, దేవీ! చాల్చాలఁ బ్రేమ ♦ తెలిసెను లేవం
గా వలవ దనుచు నామెయు, భూవరుఁడును గూరుచుండెఁ ♦ బొదలుచు నందే.
క. శుకనాసుండును మఱియొక, ప్రకటోజ్జ్వలజాతహాప ♦ పాదనుపర్యం
కకమున ధవళోపచ్ఛం, దకలితమునఁ గూరుచుండె ♦ దగ్గఱ నృపరా!. 156
ఉ. మేలపుమైవడిన్ మదిని ♦ మేళొను హర్షము నాఁప లేక భూ
పాలకమాళి కాంచి యనుఁ ♦ బట్టపు దేవిఁ బ్రహాఢగర్భిణిన్
బాలరొ! యేమొ చెప్పుఁ గుల ♦ వర్ధన యయ్యది నిక్కమా! కడున్
లాలసచిత్తుఁ డైనశుక ♦ నాసుఁడు న న్నడుగున్ వచింపుమా 157
చ. అనుటయు లేతన వోలయ ♦ నక్షికపోలరదచ్ఛవంబులన్
బెనఁగొనుసిగ్గునన్ రదన ♦ విస్ఫురదంశువు లన్నెపంబునన్
గనఁబడకుండ మూయుచు ముఖంబును దెల్లనికొంగునన్ బలెన్
వినతముఖాంబుజాతయయి ♦ నీరజలోచన యూరకుండినన్. 158
ఉ. మాటికిమాటికిన్ దనను ♦ మానక కస్తియొనర్ప భూవరుం
డేటికి సిగ్గుపాటాదవ ♦ నేఁచెదు నన్నిట లూరకుండుఁ డే
మాట యెఱుంగ నే ననుచు ♦ మార్తాగమై కడకంటఁ జూచుచున్
బోటి శిరంబు వంచుకొనె ♦ భూవరుఁ డల్లన నవ్వు చిట్టనున్. 159
ఉ. భావరొ! నాదు మాటలకుఁ ♦ బంపిన సిగ్గిటు లూరకుండెదన్
గోమలభిద్యమానదల ♦ కోరక భాసురచంపకాభమై
కామిని! గంధబంధురతఁ ♦ గన్గొననై యిటు తెల్లఁబూరు నీ
కోమలతం జెలంగు నల ♦ కుంకుమచర్చకు నేమి నేపదో. 160

- సీ. చంచూపుటంబుల * నుంచి నీలాబ్జంబుఁ గ్రాలెడి చక్ర వాళంబు లనఁగ
 చీకటిమ్రాఁకుల * చివురులు ముఖముల భాసిల్లుకనకకుంభంబు లనఁగ
 గర్భసంభవసుధా * క్రాంతి నారినచిత్తచింతాగ్ని పొగవలు * చేయు ననఁగ
 ముఖభాగమునఁ దగ * ముసరిన గొట్టచేఁ గ్రాలునంబుజతోగళంబు లనఁగ
- తే. నీలవంశకపంకవిశ్రింశ్చిత * గు, మగరికాపత్రములను శ్యా * మాయమాన
 చూచుకమ్ముల నలగుచు * సాబగునంచు, గురుకుచంబుల నేగతి * నుఱుఁగువఱుతు.
- క. విగుతయి యొడ్డాణము కడు, నొగులుప నుడివోవ నభులు * నొగి కార్కవ్యంబు
 దగ వీడుచు నతిగాధం, బగునడమున కేమి నూటు * ననువు పఱచెదో. 162
- క. అని చెప్పు చుండునరివరిఁ, గని ముసీముసినగవు లెసఁగఁగా నీకథచే
 గను సిగ్గు జేవి విడువుము, జనవర! నూనద్రి యనుచు * సచివుఁడు పలికె.
- క. ఏవంవిధనర్తవచో, భావకథాకథనములను * బచరించుచు నా
 భావరసచివుఁడు తడ వట, భావము నంజిల్ల నుండి * వసతికి నేగె. 164
- వ. నరపతియు నారాత్రి నందే గడపెను. 165

*** చంద్రావీడుఁడు పుట్టుట. ***

- తే. అంతఁ గ్రమమున నాయుంతి * యడుగురాని
 నెల్ల సమకూర్చి మనమున * కింపొనర్చు
 చుండ నవమాసములు నిండె * నుగ్గలికిని
 బ్రసవవేదన పొడనూపెఁ * బార్థివేంద్ర !. 166
- ఆ. గణకు లెల్ల నెవుడు * గడియూరములు గొని
 యడుగులెంచి లగ్న * మరయుచుండ
 సుదతి కనియె నొక్క * శుభవాసరంబున
 శుభముహూర్తమునను * నుతుని నధిప !. 167
- సీ. చరణాహతి ధరిత్రి * చలనంబు నొందంగఁ బరిజను లిటునటు * పరుగు లిడఁగఁ
 బడుచులేచుచు ధరా * పాలున కెదురుగాఁ గంచుకీవికలాంగ * గణము పరవ
 సకలశుద్ధాంతభూ * షణ్ణర్పుంకృతులు దెసల్ సొంపునింపుచుఁ బర్వీ * శోభిలంగఁ
 గుబ్బనామకీరాత * తోటియెల్లను జన గుంపునఁ బడుచుఁ ద్రొ * క్కుడులు వడఁగ
- తే. పురజనం బెల్లఁ గావించఁ * బూర్ణపాత్ర, ముఖభూషణవసనాదు * లపహరింప
 దిష్టవృద్ధిసంభ్రమముపై * దేజరిలుచు, రాచనగరున నవ్వేళ * రాజచంద్ర !.

ఉ. బాలురు వృద్ధులు యువలు ♦ బ్రాహ్మణులు నృపవై శ్యశూద్రులు
స్త్రీలును బూరుషుల్ మొదలు ♦ చేసి సమస్తజనుల్ ప్రహర్షి
లాలహరిం జెలంగుచు విలాసగతి బహుతూర్యనాదముల్
క్రాలగ నాట్య మాడిరి ప్రగాఢనునంబునఁ జొక్కి సోలుచున్.

169

తే. మందరాచలసమృద్ధ్యమానజలధి
ఘోషగంభీరదుందుభిఁ ఘోషములను
మురజకాహళశంఖగోఁముఖనినాద
ములు చెలంగెను జగములు ♦ మ్రోయ నవుడు.

170

తే. అనుదినంబును జంద్రోదయమున జలధి
చందమునఁ బొంగెఁ దత్పుత్రజన్తమహాము
కలకలారావముఖరితఁ కకుభ మగుచు
మంగళధ్వనసంగతి ♦ మహిత మగుచు.

171

తే. ఎందుఁ జూచినఁ బాటలు ♦ నెందుఁ గన్న
నాటలు చెలంగె బహుళమై ♦ హర్షవార్ధి
వెల్లివిరిసినచందమై ♦ యెల్లచోట్ల
నుత్సవంబుల రాజపుత్రోత్సవంబు.

172

ఆ తనయుమోముఁ గాంచఁదహతహ మనమున, నధికమగుచునున్న నవనిపతికి
దివసవశత గణకదిప్త మైనప్రశస్త, సమయమునను గాంచ ♦ సమృతించె.

తే. వారితాశేషపరిజనవారుఁ డగుచు
తోడ శుకనాసుఁ డేతేరఁ ♦ దూర్ణగతిని
నూతికామందిరమునకు ♦ త్రోణివరుఁడు
చనెను సుతుఁ గాంచు హర్షంబు ♦ సందడింప.

174

వ. అట్లు చని.

175

ఁకొక నూతికాగృహవర్జనము. ఁకొక

సీ. బహువిధపుత్రికాభరితంబు మంగళమణికలశద్వయమండితంబు
వివిధాభినవప్లవవితతినిచితంబు లంబమానద్వీపలాలితంబు
విరళగుంఫితసితవిస్ఫురత్సుమమిశ్రదూర్వాకిసలదామధూర్వహంబు
గాంగేయముసలలాంగలయుగలసితంబు వందనమాలికోద్భాసితంబు

తే. ఘటితఘంటాగణంబునై ♦ క్రాలుచుండు
ద్వారదేశంబుగలదాని ♦ ద్వారమునకు

నుభయపార్శ్వంబులందును * నుచితవేత్త,
లగుపురంధ్రులు పెక్కండ్రు * నధిపసింది.

176

తే వికచపక్షపుటంబుల * నెలయు నెమలి, వాగునయ్యె * లోహిత * నిష్క్రమితి
లోల కేశనములు క్రేవ * గాఢ గే, శ క్తింబులు * నల్ప * స్కంద దేవు

తే. తాల్చి హరిత్రవసునంబు * గుణగుణమ్మి
దేవి; నడుమను లక్ష్మ * జేబ మగు
నూర్పు జంద్రుని లిఖయి * శోభింగ
దిగధిపతులను లక్ష్మిని * దేవదేవు

178

ఆ. వివిధవర్ణ రాగ * విస్ఫుగత్కూర్చు, కుసుమ వేళములను * గూర్చి నడుమ
వెల్లకీలను నిడివ * వివిధవరాటి కా, సకలము ను కీర్చి * నేర్పుమిగుల.

179

తే. లలితకాసుంధ కేశర * లవము లుంది
రోహితము లగు రేఖలు * గుచ్ఛిత క్తి
స్వస్తికచయంబులను దీప్త * జంకనాంబు
ధవళితము లగుకుడ్యా గ్ర * శిలములందు.

180

ఆ. పంచవర్ణ చిత్ర * భాసురచేలక, లాపచిహ్నితముల * లలితవీణ
పిష్టపంకక లిత * పృథునిర్ధనా నాళి, మండనముల దీర్చ * మంజుగతిని

181

చ. పాలిచెడిదాని; నెల్లపుడు * ధూసురపద్యలు నైగ మూర్తుల
బలుకుచు జల్ల శాంతి భవనంబులు; పాటలు పాడ వృద్ధభా
మలు; లిఖించి నూత్నగతి * మార్పగణంబుల బూజనయ దా
దులు శిశురక్షవౌంటె బలి * దోరముగా నిడుచుండ భక్తిమై.

182

ఉ. బంగరుకంబముల్ దనర * భాసిలుమంగళదీపముల్ మది
బొంగుకుభంబుల దలచు * పల్కిని నిశ్చలత శిఖల్ చెలం
గం గడు వెల్లుచుండ; భటకాండము గొల్వంగ దూసి ఖడ్గముల్
రంగగుదాని నింబదళ * రాజశర్ధూనుముదాని నెప్పుడు.

183

చ. సతతవిదహ్యమానభృశ * సంయుతమేషవిషాణచూర్ణమా
రుతభుజకంచుకం బయి పు * రోభువిధాన్యపు శివై నధి
ష్ఠిత లగునార్యవృద్ధసర * గుహానేత్రలు మౌల్పు మంచము
సితసుమదామముల్ చెలగ * జిత్రమునై తనరాగుదానిని.

184

ఆ. వివిధగంధమూల్య * విస్ఫురితం బగు, భాగవృద్ధ మొకటి * సంయుతమయి
యలర ద్వారదేశ * ముఖాక్షుసాహస్ర, నామపతనరావనధ మగుచు.

185

- సీ. కర్బురమయయవఃకంటకచయమువై గ్రుచ్చి తెల్లవాలుఁగుంపుఁ గూర్చి
కాంచనరసమునఁ ఁ ఖచితంబులుగఁ జేసి కుంకుమపంకానఁ ఁ నంకితములఁ
గావించి పింజరఁకాంతులఁ గ్రాలంగఁ జేసినన్మృణ్మయఁబిత్రగోటి
కకదంబమాలికాఁకాండమండితమయి మంగళతూర్యముల్ ఁ మలయుదాని
తే. సూతికామందిరముఁ గాంచి ఁ ట్లోణివరుఁడు
హర్షవారిధిలోఁ దోఁగి ఁ యాత్మ పీఁగి
తూళితాంఘ్రికగుం డయి ఁ జ్వలను గొల్చి
కోరికలు మది నీరికెల్ ఁ గురియఁజొచ్చె. 186
- వ. అట్లు సూతికాగృహంబుఁ జొచ్చి. 187

—ఁఁఁ కుమారవర్ణనము. ఁఁఁ

- సీ. నిజకాంతిసముదయఁనిష్కాసితావాసదీపప్రభాజాలు ఁ దివ్యతేజ
గతతగర్భరాఁగత నుదయాగుణ రవిమండలము నా విఁరాజమాను
సాంధ్యారుణాపరఁచంద్రబింబం బన వికచరక్తాంభోజఁవితతియనఁగ
నవనిదర్శనలీల ఁ నవతరించినలోహితాంగుఁడొ లేజగుఁరాణా యనఁగ
తే. వేల్పుసానులచేనుండి ఁ వీడి పడ్డ, యలజయంతుండు నా నొప్పుఁనాత్మజాతుఁ
గాంచెఁ బ్రసవపరితౌమఁగాత్రమగుచు, నలరుఁ బట్టంపు జేవేరిఁయంకవీరి,
క. బాలాతపశకలములఁ బ్రవాళకిసలయదళములను ఁ బ్రభవింఁచెనొ నా
మేలిమిపసిండికాంతుల, బాలునియంగంబు లలరె ఁ భవనము నిండెన్. 189
- క. తనరెను ననభివ్యక్తా, ననపంచకగుహునిమూడ్కి ఁ నరపాలకల
క్షణములసహజాతనుభూ,షణయుతుచంద్రమున నతఁడు ఁ త్కావరచంద్రా!
తే. భావిపరిపాలనక్రియాఁప్రముదితాత్మ, యైన శ్రీపరిరంభణ ఁ మాచరించె
ననఁగ నాహ్లాదహేతువై ఁ యలరునతని, సారె కనిమేషనిశ్చలఁసారనృప్తి
చ. పొరిఁబొరి హర్షబాష్పములు ఁ పొంగి చెలంగఁగ నెంత తుడ్చినన్
బరఁగుచు నక్షిగోళములఁ ఁ బారఁగ దూరవిసారితాత్ముఁడై
నరవర! త్రాగువానిగతి ఁ నర్తిలిఁ దాఁకెడివానిపోలికన్
సరసములాడువానిక్రియఁ ఁ జాలును నాకయుఁ గాంచె నాశతోన్. 192
- చ. తలఁచెఁ దనున్ గృతార్థునిఁగఁ, ఁ దత్సచివుండును హృష్టచిత్తుఁడై
పలికెను రాజతోడ నిటు ఁ బాలునియంగము లెల్లఁ జూపుచున్
జెలఁగుచు మెల్లమెల్లఁగ నృశేఖర! చూడుము గర్భవీడచే
గలఁగి పరిస్ఫుటంబగుచుఁ ఁ గాత్రరుచుల్ గనరాక యుండినన్. 193

చ. తెలిపెడి నీకుమారకుని ♦ దివ్యమహాత్మతఁ జక్రనర్తించి
 న్నెలె గను సాంధ్యకాంతి నరుఁజీకృతబాలశశాంకరేఖతోఁ
 దుల యగు ఫాలపట్టికను ♦ దోఁచెడిఁ దామరతూఁడువోలెఁ జ
 మ్మలఁతిగ నూర్ణ; మోవి యరుఁజాంబుజకోరకమట్టు లొప్పెడిఁ. 194

చ. వికచసితాంబుజంబుగతి ♦ వెల్లని గూతనినేత్రయుగ్మముఁ
 వికసితమై సమున్మిషితఁవిస్ఫురణంబుల వాసగేహముఁ
 బ్రకటసుధావలేపితము ♦ నాఁగ వళక్షితమై చెలంగ సా
 రెకు నొనరించుఁ జూడు విహారించుచుఁ గర్ణపుటాంతసీమలఁ. 195

ఉ. బంగరురేఖవోలెఁ గడు ♦ భాసిలు నీతనిముక్కు చూడు రా
 బ్బుంగవ! జృంభమాణనవఁపుష్కరకోరకగంధబంధుతా
 సంగతి నొప్పునాస్యసహజాతనుగంధము మూర్ఛానంగ నూ
 ర్ధ్వంగతమైనయట్టులు విరాజిలు నాయతమై చెలంగుచుఁ. 196

ఉ. చెందొవమొగ్గలం దెగడి ♦ చెన్నగు నీతని పాణు లొప్పు గో
 విందునిపంచశాఖతలఁవిభ్రమముం దగఁ గూర్చు చెంతయుఁ
 సుందరశంఖచక్రముఖఁకోభనరేఖలఁ జిహ్నితంబులై ;
 స్యందనకేతనాశ్వకులిఁ శాతపవారణముఖ్యచిహ్నముల్. 197

చ. షరఁగఁగ నూత్నకల్పతరుఁవల్లవకోమలమై యనేకభూ
 వరచయమాళిరత్నసమఁవాయసమాదరచుంబనార్హమా
 చరణయుగంబు; రోదనము ♦ సల్పెడు నీతనికంతనిస్వనం
 బరుదయి దుందుభిస్వనముఁనట్లు వినంబడెడుఁ గభీరమై. 198

—అథ కుకనాగునిఁ గొడుగు పుట్టుట. అథ—

చ. అని యిటు లాడుచుండునపుఁ ♦ జాతఁడు; వచ్చెను సత్వరంబునఁ
 మనుజవరేణ్యసంచయము ♦ మార్గ మొసంగఁగ సంభ్రమంబునఁ
 జని యొకప్రక్కకుం దనువు ♦ సమ్మదవృత్తి గగుర్ప నేత్రముల్
 గన విరివిఁ ముఖంబును విఠాసము మంగళశాఖ్యభృత్యుఁడుఁ. 199

ఉ. వచ్చి నమస్కరించి నరఁపాలకుపాదసరోరుహంబులఁ
 హెచ్చినభక్తి నిట్లను నరేశ్వర! నీది యదృష్ట మేలుమా!
 చొచ్చిరి నీదుశాస్త్రపులు ♦ నూర్యతనూజగృహంబు నింక నో
 సచ్చరితాత్మ! గల్పు మిల ♦ సర్వము నీవె కలంతకాలముఁ. 200

ఉ. నీదుననుగ్రహంబునను ♦ నేడె జనించె సుతుండు మంత్రికి
భూదివిజాగ్రభామిని మనోరమయం దలరేణుకాఖ్య యం
దాదనుజాంతకాంశుఁ డగు ♦ నాభ్యగురాముని యట్లు భూవరా!
మీదయ యంచుఁ జెప్పఁగను ♦ మేదినిభర్త ప్రహృష్టచిత్తుఁడై.

201

తే. అమృతవర్షోపమం బైన ♦ యతనిమాట
లాంకించి ప్రీతిని స్ఫూరితాత్ముఁ డగుచుఁ
బలికె నిట్లని శుభపరంపర యయారె!
యిట్లుగా నుండవలె భాగ్య ♦ మిలను సహహా.

202

తే సంపదలు వచ్చునప్పుడు ♦ సంపదలును, నాపదలు వచ్చునప్పుడు ♦ నాపదలును
వచ్చు వెంబడివెంబడి ♦ వదల కట్టె, సనెడు నానుడి నిజమాయెనొర యిప్పుడు.

తే. సర్వవిధముల సుఖదుఃఖసములమైన
మమ్ము దీనను సములుగ ♦ మనుప కేల
యసములుగఁ జేయు విధి యని ♦ హర్షమునను
గౌఁగిలించెను శుకనాను ♦ గాఢముగను.

204

తే. అతనిపై యుత్తరీయంబు ♦ నపహరించె
బూర్ణపాత్రంబు నప్పు డాపూరుషునకుఁ
బ్రియవచశ్శ్రుతి కర్తమై ♦ పెం పొసంగు
పారితోషిక మిప్పించె ♦ భూరిగాను.

205

సీ. చరణవికుట్టనశబ్దితనూపురసాహస్రముఖరదిశాముఖంబు
సరభసోజ్జ్వలసంఘచలితకంకణచయవాచాలితోజ్జ్వలబాహుకంబు
శ్రమవారిధౌతాంగరాగరంజితనవనసన మర్ధతమాలపత్రకంబు
నన్యోన్యసంఘట్టితాంగదాగ్రార్థవిపాటితోత్తరవస్త్రభాసితంబుఁ
తే. బలితసంమృదితశ్రోత్రపల్లవంబు, విలులితాలకపుంజంబు ♦ విప్రకీర్ణ
సురభిపటవాసపాంసుపింజరితకేశ, పాశ మగు నవరోధనభామకంబు.

206

మ. కలమాధుర్య మెసంగఁ బాడుచుఁ గడు ♦ గాఢప్రహర్షంబు ను
జ్జ్వలమై పొంగ నుమాద మూనినగతి ♦ బ్రాప్తించినట్లు మదం
బలవై శాచవికార, క్షుంతినక్రియ ♦ హస్తంబు లుత్తానమై
చెలఁగం గాలికి బడ్డవ్యోమశలినీశ్రేణి విడంబించుచు.

207

ఉ. ఆడుచుఁ దూర్యనాదముల ♦ కర్తావిధేయునఁ దాలమానముల్
వీడక; పల్కుచు విడి వివేకము వాచ్య మవాచ్య మూరకే

తోడన వచ్చుచుండఁ గనుఁతోడుత వేగఁ గపోలభిత్తులం
దాడఁగ రత్నకుండలము • తొదలికేఖర ముద్వి వ్రాలఁగఁ.

208

ఉ. ఉయ్యల లూఁగఁ గంఠముల • నుజ్జ్వలకాసుమదామకంబులు
ప్రయ్యలు వారఁ బాదహతి • వారిధిమేఖల నాట్యమాడుచు
వియ్యములాడఁగాఁ బటహ • వేణుమృదంగపటుస్వనంబులు
జయ్యన రాఁగ రాపరిజనంబులుఁ బాడుచు వెంబడించుచుఁ.

209

తే. అరిగి శుకనాసగృహమున • కవనివతియు
గాఢహర్షామృతము పొంగి • గట్లు మీఱి
పార నినుమడిగా నుత్సవం బొనర్చె
నంతఁ గడచిననాఱునా • శ్లవనినాథ !.

210

తే పదియవదినంబు ప్రాప్తింప • భద్రవేళ, గోపులను స్వర్ణరానులఁ • గోటికోట్ల
నాసఁగ విమ్రుల కెల్లను • నుల్ల నులర, భూరిదక్షిణ లిచ్చె నఁపూర్వముగను.

కా భూపాలాగ్రణి! స్వప్నమందుఁ గనితిఁ • బూర్ణేందుబింబంబు నే
నీపాప్రసుమోముఁడమ్మిఁ జొరఁగా • నేలా మఱొం డంచుఁ జం
ద్రావీడుం డని పేరుపెట్టెఁ గలకుం • దార్కాణమై యుండ నా
భూపాలుండు నిజాత్మజన్మనకు నింఁపుం బెంపు రాజిల్లఁగఁ.

212

కా. భూదేవోచితసత్క్రియల్ నడపి యాభూపాలకాభీష్టమా
త్మాదేవోచితనామధేయ మితి వై శంపాయనుం డంచు నో
భూదేవేంద్ర! నిజాత్మజన్మనకు నాభూపాలకామాత్యుఁడు
వేదోక్తం బవశిష్టకర్తనమితి • బృధీశుఁడు జేసె దాఁ.

213

••••• చంద్రావీడుని బడిఁ బంపుట. •••••

తే. శై శవము వీడి తనయుండు • సఖులఁ గూడి
బహువిధక్రీడ లాడుచుఁ • బరఁగుచుండఁ
దద్విఘాతార్థ మారాజ • తత్పురంబు
వలని శిప్రానదీతీరఁపృథివియందు.

214

సీ. తుహినాద్రిశిఖరాళితులితసుధాలి వృప్తాకారమండలఁపరివృతంబుఁ
బ్రాకారమండలఁపరిగ తాతివిశాలపరిభావలయమునిభానురంబు
భానురోరుకపాటఁపక్షబంధనసముద్భూతై కద్వారఁకాశితంబుఁ
గాశితాథోభాగఁకల్పితవ్యాయామమందిరామరగేహఁమంజులంబు

తే మంజులై కాంతనిర్మితః మహితవిశద
వాజినాహ్యశిభూభాగః భాసితంబు
నగుచుఁ జెలువొందు విద్యాగృహం బొకండు
కట్టఁ గ్రోశార్థపరిణాహః కలితముగను.

215

సీ. సకలవిద్యలు నేర్పఁ డ జాలినయొజ్జల రావించి దేశాంతఃరములనుండి
సవయస్కులై సయాః చార్యకుమారుల సహపాఠపరివారః జనులఁ జేసి
బాలకులెవ్వ రాః ప్రాంతమ్మునకు నాటలాడఁ బోవకయుండఁ డ నాజ్ఞఁ జేసి
పంచాస్యపోతంబు డ పంజరంబున నుండుగతి వెలిరాకుండఁ డ గట్టడించి

తే. సర్వ మనుకూలముగ నుండఁ డ సంతరించి, యఖిలవిద్యల నేర్పంగఁ నాత్మజన్తు
నర్పణముచేసె నొజ్జల డ కవనినాథ !, సచివసుతుతోడ శుభదివఃసంబునందు.

తే. తాను భార్యయు వలువాతఁ డ దరలి యటకె
'యాత్మజన్తునిఁ గనుఁగొని డ యనుదినంబు
వచ్చుచుండును మితపరిఃవారుఁ డగుచు
వసుమతీనాథ! యారాజః పరుఁడు వేడ్క.

217

అంశ చంద్రాపీఠంబు సకలవిద్యలు నేర్చుకొనుట. అంశ

ఉ. పోవఁగ నీక యెందు మది డ భూపతిచేత నియుక్తుఁడైన యా
భూవిభునూనుఁడుగఁ గొలఁదిః ప్రాద్దులలోన గ్రహించె నొజ్జలుగ
భావము రంజిలగఁ దగినః పాత్రము చిక్కుట నాత్మనైపుణిగ
భూవిదితంబుఁ జేసికొనఁ డ బోధ మొనర్చిరి సర్వవిద్యలగఁ.

218

సీ. తర్కమీమాంసల డ ధర్మశాస్త్రంబున శబ్దశాస్త్రంబునఁ డ జాపవిద్య
వ్యాయామవిద్యల డ వాజివయోజ్ఞానమున రాజనీతి వాఃరణవిసీతిఁ
జక్రచర్మకృపాణశక్తితో మరగదాపరశుముఖాయుధః పద్ధతులను
వీణామృదంగాదిః వివిధవాద్యంబులఁ జిత్రలేఖనకళాః చిత్రములను

తే. గావ్యనాటకాఖ్యానికాః ఖ్యానములను
నారదీయాదిగాంధర్వః భారతీయ
నృత్యశాస్త్రమ్ములందును డ నృపతిలక్ష
ణములఁ గౌశల మందె ట్లాః నాథసుతుఁడు.

219

చ. తరణమునం బరిఘ్నతిని డ దారుట లంఘనమందు నెక్కుటగ
గరితురగాదిరోహణమునందును గాథల నింద్రజాలము

దు రతనపుంబరీక్షలను ♦ ద్యూతకలాకలనంబునందు నా
మరుకళలందుఁ గాంచె నసఁమానసమర్థత లోకమాన్యతన్.

220

ఉ. కాంచెను చారుకర్తమునఁ ♦ గౌళల మందెను వాన్తువిద్యలం
దంచితనైపుణిం గనెను ♦ యంత్రములందును బాటవంబు నా
ర్జించె సురంగ భేదనవిశేషమునందును జాకచక్యమున్
మించెను వైద్యశాస్త్రమున ♦ మీతె విషాపహృతిఁ జగంబునన్.

221

తే. సర్వశిల్పంబులందును ♦ సర్వదేశ, భావలందును లిల్లలందు ♦ భారతేతి
హాసరామాయణములందు ♦ నన్యనిఖిల, కళలయందును గాంచెనుఁగౌళలంబు.

తే. నిర్మలాదర్శమునఁ జూలె ♦ నిఖిలకళలు
సంక్రమించెను నారాజఁచంద్రసుతుని
యందు జగ మెల్ల నద్భుతం ♦ బంద మిగుల
నతని ప్రతిభావిశేషంబు ♦ నానె వొగడ.

222

తే. విడువ కథ్యాస మొనరించుపుడమితేని, సుతున కావిర్భవించెను ♦ క్షోణికెల్ల
విస్తయమొనర్చు సహజాతివిక్రమంబు, పవనసుతునకుఁబలెత్తె శఁవంబునందె.

చ. అతఁడు యదృచ్ఛ నాడుచును ♦ హస్తమునం జెవిపట్టి లాగినన్
గతసకలాంగకమ్ము లయి ♦ నాగకిశోరము లెట్ట నేలపైఁ
జరికిలవ్రాలెడిన్ నృపతిఁచంద్రమ! సింహకిశోరకావక్య
వృతఁ గనినట్టు లించుకయుఁ ♦ జాలవుగా చలియింప భూవరా!.

223

తే. సకలరాజకులాటవీఁజాతవేదుఁ, జైన యలజామదగ్గిశఁరాళివోలె
నతనిశరపంక్తు లొరార ♦ యద్రిశిలల, గులగులలుగాఁగ భేదించుఁగువలయేళ!.

తే. బాలుఁ డయ్యును నాన్మవఁబాలుఁ డహహ
తాలతరువులఁ బెక్కింట ♦ ధరణిఁ ద్రెళ్లఁ
గొట్టు నొక్కొకప్రేటునఁకుం గృపాణ
మునను బిసదండములమాడ్కి ♦ జనవరేణ్య!.

224

తే. పదుగురతిబలకాయులు ♦ పట్టలేని, యినుపదండంబుఁ గైకొనిఁయినకుమారుఁ
డశ్రమంబున వ్యాయామ ♦ మాచరించుఁ, జెప్పనేటికి నాతనిఁచేవ లావు.

తే. ఒక్క వీర్యాతిశయమునఁ ♦ దక్క నిఖిల
కళల నారాజసుతునితోఁ ♦ చుల యొనర్పఁ
దగు నమాత్యసుతుండును ♦ ధరణినాథ!
యతనిప్రతిబింబమే యితం ♦ డనఁగ నొప్పు.

225

సీ. సకలవిద్యలఁ దనఁసచ్చాత్రుఁడై యుండి చదివినబహుమానఁసరణిచేత
శుకనాసుపైఁ గలఁయకలంకగౌరవమహిమచే సహవాసఁమహిమచేత
నీడుజోడై కూడిఁ మాడియాడినచిన్నతనమునఁ గలిగినఁచనపుచేత
నొకచోట భుజియించిఁ యొకచోటనె పరుండి పెరిఁగిన నెయ్యింపుఁబెంపుచేత

తే. నయ్యె రెండవహృదయంబుఁ యనఁగఁ బరఁగి

సర్వవిస్రంభపాత్రమాఁ సౌహృదుండు
రాజసుతునకు నామంత్రిఁరాజసుతుఁడు
చెప్పఁగా నేల యాచెల్లిఁచెలుపు నృపతి!

280

తే ఒక్కనిముసంబు గనఁబడఁ కున్న నతఁడు

నిలువఁగాఁ జాల కొక్కండుఁ కలవరించు
రాజసుతుఁ డాతఁడును వానిఁ రవిసి దినము
పగిదిఁ బాయక వర్తించుఁ బ్రతిదినంబు,

281

సీ. ముల్లోకముల కాశఁమొనయఁజేయుచు సుధారసమువోలెనుసాగఁరంబునకును
సకలలోకాష్టోదఁజనకమై చంద్రోదయమ్మువోలెను బ్రదోషమ్మునకును
వివిధరాగవికారఁవిలసితంబయి యింద్రధనువువోలెను వానఁతరుణమునకు
వివిధలాస్యవిలాసఁవిశ్రుతంబయి కలాపంబువోలెను మయాఁరంబునకును

తే. మీనకేతనకేతనఁ మైనచిగురు

వోలఁ గల్పద్రువకు, నృపఁపుత్రునకును
యావనారంభ ముదయించిఁ యతనిసాబగు
ద్విగుణితముచేసి భువనసంవిదిత మయ్యె.

282

ఉ. చేరె ననంగుఁ డంత నవఁసేవకుచాడ్చున నొద్ద నంతరం

బారసి లక్ష్మితో నురముఁ నాతతమయ్యెను వేగ బంధునూ
నోరథపంక్తితోడన విఁనూత్నగతిం బరిపూర్ణమయ్యెఁ బ
మ్మూరుయుగంబు మధ్యమముఁ నూనెఁ గృశత్వ మరాతికోటితోఁ.

283

ఉ. దానముతోడఁ గాంచెను నితంబమునుం బ్రథిమంబు శౌక్ల్యముఁ
బూనెఁ జరిత్రతోఁ గనులు; పొందె గురుత్వము దోశ్చిరంబుఁ దా
నానతితోడ, శత్రువనితాలకజాలముతోడఁ దోర్మగం

బూనెఁ బ్రలంబతఁ, మనముఁ నూనె గభీరతయుఁ స్వరంబుతోఁ.

284

చ. క్రమమున నిట్లు జవ్వనముఁ గాంచెను, నేర్చెను విద్య లన్ని పూ
ర్ణముగఁ, గళాకలాపవివరంబుల నెల్ల ఖుగించె; నొజ్జలుఁ

దమిని నొసంగి రాజ్యయని + ధాత్రినరుండు నటింగి పుత్రు గే
హమునకుఁ దోడితేరఁగ బలాధిక్యముం బనిపెన్ బలాధికున్.

285

అథ పాతకాలయంగున్న చంద్రావీడునిఁ గొనిపోవ బలాధికుఁడు వచ్చుట. అథ

ఉ. ఆతఁ డనేకవాజిపదఁగావళితో శుభవానరంబునన్

భూతలనాథునాజ్ఞఁ గొని + పోయి నృపాత్మజపాతకాలకున్
వే తనరాకఁ దెల్పి చని + పృథ్వి శిరంబును మోపి మ్రొక్కి యా
నేతృసుతాజ్ఞచే దనకు + నిర్మితమా నుచితాసనంబునన్.

286

చ. వినయమునన్ వసింది పృథ్విపతిసూనుని గాంచి యిట్లనున్

వినుము సరేంద్రునాజ్ఞ విను + పింతు కుమారక! మాదుఁగోగ్గు లె
ల్లను బరిపూర్ణతం గనఁ గళల్ నకలంబులు నేర్చినాఁడ వ
త్యనువమప్రజ్ఞఁ గాంచితివి + నాయుధవిద్యల నాగమంబులన్.

287

చ. అనుమతి నిచ్చినారును గృహంబునకుం జన నొజ్జ లంఘిం

జను మిఁక నిన్నుఁ బూర్ణిమనిఁశాకరు సర్వకళాభిరాము నూ
తనసముదించితున్ బలె మఁదద్విషమున్ గృతశిక్షణంబు బం
ధనతలనిర్గతంబు నటు + తద్దఁ గనుంగొనుఁగాత నిచ్చులున్.

288

ఉ. ఎన్నఁడు వచ్చు మీము కను + పెన్నఁ డటంచు దినంబు లెంచుకొం

చున్నజనాళిలోచనము + లొందుత సత్ఫల ముత్సుకంబులై
యున్నవి నిన్నుఁ గాంచఁ గడు + నుద్ధృతినంతిపురంబు లన్నియున్
బన్నుగ నాఱవాబ్దమున + వచ్చితి వీ విటకున్ నృపాత్మజా!.

289

క. పదివత్సరములు చదివితి, పదునాఱవవత్సరంబు + ప్రాప్తించెను నీ

కిదిమొదలు మాని చదువును, సదనమునకు రమ్మ పదము + త్కౌవతితనయా!.

క. నినుఁ గాంచ నభిలషించెడు, జనయిత్రుల కెల్ల నొసఁగి + సందర్శనమున్

వినతి యొనరించి గురువుల, కనియంత్రణవృత్తి నుండి + యందు సుఖములన్.

క. నవయావనసౌఖ్యంబుల, నవిరతలలితముల నెల్ల + నందుము జగతి

దివిజలఁ గొల్వొము బాంధవ, నివహంబును ముంపు హర్ష + నీరధిలోన 242

సీ. తావకనేవక్త + తండ్రి మహారాజు పంపినయశస్వంబు + పవనజవము

త్రిభువనరత్నంబు + త్రిభువనాశ్చర్యంబు నుదధిజలోట్థితా + యోనిజంబు

నశ్వరత్నం బిది + యాసాదితము మహారాజాధిరోహణార్థంబు ననుచుఁ

బారసీకాధిపఁప్రహీతంబు నృపసుత! యింద్రాయుధంబునా + నెసఁగుహయము

తే. ద్వారమున నిల్చియున్నది ♦ ధాత్రిలోనఁ
బుట్టలే దింకఁ బుట్టంగఁ ♦ బోదు దీనిఁ
బోలునది శక్రహయమును ♦ బోలు ననుచు
లక్షణజ్ఞులు చెప్పిరి ♦ లలితచిత్త!

243

ఉ. కైకొని దీని నెక్కి భువి ♦ గణ్యత నంద ననుగ్రహింపుమా
నీకయి సార్వభౌమకుల ♦ నీరధిసోములు శూరవశ్యులు
బ్రాకటసత్కళావిదులు ♦ పార్థివనూనులు నన్వయాగతా
నేకులు వచ్చి వాకిటను ♦ నిల్చినవా రదె వేచి మ్రొక్కఁగఁ.

244

చ. అనుచు వలాహకుండు వినయమ్మునఁ జెప్పఁగ రాజపుత్రుడు
జనకునియాజ్ఞ మస్తమునఁ ♦ జయ్యనఁ దాల్చి నవీనమేఘుని
స్వనఘనవాక్కులఁ బలికె ♦ వాజిని దానిని దెప్పుటంచుఁ దాఁ
జనఁగ మదిం దలంచి నృపః సత్తమ! యొజ్జలకుఁ వినయ్యుఁ డై.

245

~*~ ఇంద్రాయుధవర్ణనము. ~*~

సీ. ఇరుపార్శ్వములయందు ♦ నిరువురు కల్లెంబుబంగరుకడియముల్ ♦ పట్టి వంప
నన్మతవేగవిదగ్ధు ♦ నలతాక్షు బెదరించుచున్నదో నాఁ గడు ♦ నూర్జితముగ
గర్భరంధ్రంబులు ♦ గదల సారెకుఁ జేయు స్రకిలింతల జగంబుఁ సంచలింప
జవనిరోధామర్ష ♦ జనితఘర్షరవఘోరఘోణం బొప్పఁ ♦ గుతల మెల్ల

తే. దాట నుంకించుచందమ్ము ♦ దనర మెడను
దూరముగ వంచి యెత్తుచు ♦ సారెసారె
బొలుచునింద్రాయుధం బను ♦ పురుషదఘ్ను
వాజిరాజంబుఁ గైకొని ♦ వచ్చి రంత.

246

ఉ. ఆహయరత్నముం బొగడ ♦ నానొకొ మాకు నతిప్రమాణము
దేహముఁ గన్న వేగతతి; ♦ దేవనృపాలహయావతారమే
యాహయ మాకుగంబు వడి ♦ నభ్యసనం బొనరించె నొక్కచో
నూహయొనర్పఁ; దాక్ష్యనకు ♦ నుద్ధి జవంబునఁ బార్థివోత్తమా!

247

ఉ. గాలికిఁ దోడునూపుఁ ద్రిజగంబుల సంచరణంబుచేయ; గో
పాలకపాదపంకజముఁ భాతి జగంబుల మూఁట నొక్కట
జాలును దాట; గ్రీవ్యదివఁ సంబువిధంబున నాయతంబు నా
భీలము; భోగిమాడ్కిఁ బృథివీవరా కోరు సదాగతి మదిఁ.

248

సీ. అనితపాటలవీతః హరిత రేఖలచేతః గల్తాషితంబయి ♦ క్రాలుకతనః
జిత్రవర్ణితకుఢా ♦ స్తీర్ణమై విలసిల్లు కరికలభంబునాఁ ♦ గ్రాలుచుండు
నసురశోణితవంకిః లాలోహితసటాలిః బాఝవీసంహంబు ♦ పగిది నొప్పుఁ
గైలాసతటఘాతః గైరికముఖధాతుపాటలనృవభంబు ♦ భాతి మెఱయుఁ

తే. జెలఁగు మానససంచారః కలిత మగుచు, నప్పతిమరాళముకరణి ♦ నతిశయిల్లు
నుదధిపులినంబుచందానః నుగురాట, మాలికాధూషితంబయి ♦ క్రాలు నధిప.

తే. అతిజలంబునఁ ద్రాగినః సూశుగంబు
వెడలఁ గ్రక్కెడి నా నొప్పు ♦ విడువ కగరు
ముకుపుటంబుల సీతార్కరః ములఁ జెలంగు
నాసికారంధ్రముల నది ♦ నరసరేణ్య!

250

తే. నోర గలగలలాడెడు ♦ క్రూరకవిక
యొరపిడిని బుట్టులాలాంబు ♦ నురుగుచిగురు
లర్ణవనివాసపరివీత ♦ మమృతరసము
నుమియునో నాఁగఁ బుక్కిళ్ల ♦ నుమియుచుండు.

251

తే. మానవాధిప! దానినిఁ ర్హంసమైన, వదనమండల మొప్పెడుఁ ♦ బరఁగ నులిని
మలిచితీర్చినవిధమున ♦ లలిత మగుచు, దీర్ఘమై శుభలక్ష్మము ♦ దేజరిలఁగ. 252

తే. వదనమండలనిక్షిప్తః సద్గరాగ, మణిసముద్గతఘృణిరాజి ♦ మైకొనంగ
నరుణచామరకలిత మైఁనట్టు దాని, కర్ణయుగళంబునిశ్చలా ♦ గ్రంబు మెఱయు.

తే. పసిఁడిగొలుసులవగ్గమ్మఁ లెసఁగ లక్క, వోలెనరుణంబులై ప్రేయః లోలనటలు
వార్ధిసంచారలగ్నప్రః వాళపల్లి, వంబు లన దాని మెడ నొప్పు ♦ ననుమతీశ!

సీ. వక్రకార్తస్వరః సత్రభంగంబులు వ్రాసి చాతుర్యంబు ♦ భాసిలంగ
సారెసారెకు రటఁ తృప్తత్నమాలికాపుంజంబు లమరించి ♦ పొలుపుదెలుప
ఘోలముక్తాఫలఁ శుభ దామకంబుల లాలితగతిని నలంకరించి
సంతాపితచేత ♦ సాంధ్యరాగమునట్లు నాశ్వికాలంకార ♦ మరుణమయము

తే. క్రాలఁ గై నేసి యాయలంకారనిహిత, మరకతమణి ప్రభాతతిమయిని బరవ
శ్యామలంబయి దివినుండిఁ జాటిపడిన, రవిరథాశ్వంబు నా నొప్పు ♦ రాజవర్య!

తే. అమితతేజస్విత రయంబుఁ నాఁగఁ బుట్టు, నేదజలజాలకంబులు ♦ సింధుపాన
సక్తముక్తాఫలంబులఁ చందమునను, దనరుచుండెను దద్వాజితనువునందు.

చ. తనరును నంజనోపలకృతంబులు నా నిల జర్జరీకమై
 పొనరఁగ నెత్తి దింపుటలఁ ♦ బుట్టెడుక్రూరముఖారవంబులఁ
 దనరెడుదానిగిట్టలు నితాంతము సార్థివచంద్ర! జంభభే
 దనమణిపాదపీరులవిధంబున మర్దల మభ్యసించునాఁ.

257

సీ. ఉల్లిఖతంబునా ♦ నొప్పుచుఁ బ్రక్కల మెడఁ బ్రసారితమన ♦ మేటి యగుచు
 విస్తారితం బైనవిధమున నురమున నలరుచు జంఘల ♦ నతిశయిలుచు
 నుత్కర్ణమో యన ♦ నురుజఘనంబున ద్విగుణీకృతంబునాఁ ♦ దేజరిలుచు
 క్షణీకృతంబు నాఁ ♦ జనుచు నాస్యంబునఁ గడుభీత మనస్తబ్ధకర్ణమగుచు
 తే భస్మసితపుండ్రకాంకితవదన మగుచు, ప్రతివిధంబున మధువంకయుతపిశంగ
 కేసరిం బయి మధుమాసవాసరంబు, పగిదిని వికసితాశోకపాటలంబు.

చ. మనుజవరేణ్య! దానిని నమానుషలోకసమంజసాకృతిఁ
 దనరి యదృష్టపూర్వమగుదాని జగత్త్రయ మెల్ల నేలఁగా
 ననువగుదాని సర్వశుభదాంకసమన్వితమైనదానిఁ గాం
 చి సరవగాత్మజుం డచలచిత్తుఁడు నిట్లను విస్మితాత్ముడై.

259

చ. సరభసవృత్తి నొక్కమొగి ♦ సర్పవిభుం డరిత్రాదు చేసి యు
 ధ్వరగతిఁ ద్రిప్పి త్రిప్పి కడుఁ ♦ దోయధి మందరపర్వతంబుచే
 సుర లసురుల్ మథించి మఱి ♦ సోలియు నీహయరత్న ముద్ధరిం
 పరఁట యిఁకెట్టిరత్నముల ♦ వారు సముద్ధరణం బొనర్చిరో.

260

చ. సరిదధివప్రతారితుఁడు ♦ స్వర్విభుఁ డంబుధి దీని నీయ కా
 సురహయమిచ్చె నాతనికిఁ ♦ జొక్కె నతండును దాన; మేరుభూ
 ధరశిలవోలె నాతతకఁ ♦ దాల్చిన యీహయపృష్ఠ మెక్కఁకే
 సురపతి సౌఖ్యమేమి గనె ♦ ట్లోణివిభుం డయి ముష్టగంబులఁ.

261

చ. గరుడుని నెక్కుకౌతుకము ♦ కంజదళాత్ముఁడు మానఁ డింక నీ
 తురగముఁ గానఁ డంచు మదిఁ ♦ దోచెడి గాంచిన మానకుండునే
 యరెరె యతిక్రమించె వినుతామరరాజసమ్పద్ధిఁ దాతరా
 జ్యరమ త్రిలోకదుర్లభము ♦ లైనసురత్నము లిట్టి పందుటఁ.

262

ఉ. దీనిపరాక్రమంబు నతితేజముఁ గాంచిన దేవతాత్మగాఁ
 గానఁబడు నిభంబు గడుఁ ♦ గాతరతం గను నెక్క నానునం

బూనదు, కేవలాశ్వముల ♦ కుండునె యిట్టి త్రిలోకవిస్తయా
ధానసముజ్జ్వలాకృతులు ♦ ధాత్రి నమానుషలోకపూజ్యముల్.

263

ఉ. దైవతముల్ ధరించెడిన ♦ తాపసశాపమునన్ స్వదేహమున్
జోవిడి యొందుదేహము నఁపూర్వము; రంభఁ ద్రిలోకరత్నమున్
దేవసుగాత్రిఁ దిట్టఁడె మునీంద్రుఁడు స్థూలశిరుండు; దాన నా
దేవసుగాత్రి యశ్వమయి ♦ దివ్యవదంబుఁ దొఱంగి భూస్థలిన్.

264

క. జననము నందెను బడబా,ఖ్యను శతధన్వాభిధాను ♦ త్కౌతలనాథున్
మన మలరఁగఁ గొలుచుచు నుం,డెను జరకాలంబునట్లుండింద మహిమ తాన్.

క. మునిశాపంబున నెందఱొ, ఘను లుర్విని వివిధరూపఁకలితాత్మకులై
జననం బందిరి యదియును, మునిశఘ్నం డగునొకమునిఁముఖ్యుఁడె తలఁపన్.

తే దీనిదివ్యత్వమును నాదుఁమానసంబు
తెలుపు చున్నది నిజము సంఘదియము గలదె
యనుచుఁ దలపోయుచునె లేచె ♦ నారురుక్షు
వగుచు నాసనముననుండి ♦ యతఁడు వేగ.

267

ఉ. ఆతురగంబు డాసి మది ♦ సంజలిబంధ మొనర్చి యోమహా
త్కా! తురగంబ! యెవ్వఁడవొ ♦ యాతఁడవే నిను నెక్కునట్టి నా
యేతదతిక్రమంబు మది ♦ నెన్నక నైఁచి క్షమింపు నీ కిదే
జోత యొనర్తు దేవతలు ♦ చూడ రెఱుంగక చేయుతప్పులన్.

268

చ. అన విని యాహాయం బతనిఁయాశయముం గనుఁగొన్నదానిరీ
తిని విదిలించి కేసరతఁతిన్ మఱి కేకరతారకంబుగాఁ
గను మరలించి దృష్టిని బ్రఁగాఢముదంబున దుమ్ము రేఁగి పై
కొనఁ గుడిగిట్ట భూతలముఁ ♦ గొట్టుచు నెక్కఁగ రమ్మటంచుఁ దాన్.

269

చ. సారెకుఁ బిల్చుపోలికను ♦ సంచలతం గన భూణరంద్రముల్
తోరముగాఁగ హుంకృతులఁతోడన ఘర్జరరావసంతతుల్
చేరి మనోజ్ఞమై చలఁగఁ ♦ జేసెను పేషితరావ మంత నా
త్కారమణాత్మబాతుఁడు నొసంగె నటంచును నెక్క నానతిన్.

270

తే. తలఁచి యామధుపేషితఁధ్వనమునను
నెక్కి దానిని దైగ్రిలోక్య ♦ మెల్ల నొక్క

జా త్తిలిగ నాత్మ నెంచుచుఁ ♦ జోద్యమందు
చరుగుదెంచెను విద్యాగృహంబునుండి.

271

వ. అట్లరుగుదెంచి ముందర.

272

సీ. ప్రళయజలదముక్త ♦ పాపాణవర్షంబువడువునఁ బరుషంబు ♦ బలిగృహంబు
సంశీధిలంబుగా ♦ సల్పు నా సతినిష్ఠురంబును నగుఖురా ♦ రావమునను
ఖురజరజోరుద్ధ ♦ ఘోరఘోణారవమున హేషితధావన ♦ మునను మిగుల
బధిరీకృతంబులై ♦ పరఁగ లోకము లెల్ల నూర్ధ్వీకృతంబును ♦ నున్నతంబు
తే హరితవాహకరావళి ♦ యంటివెలుఁగు, ఫలకముల నొప్పుచుండెడు ♦ ప్రాసజాల
మభ్రతలమును నున్నాణా ♦ శాసితాబ్జ, జాలవనసంకులనరస్సు ♦ లీలఁ జేయ. 273

తే. అలరునుద్దండబర్హి బ ♦ ర్హాతపత్ర, శతసమాచ్ఛాదితాష్టాది ♦ శాముఖంబు
స్ఫురితశతమన్యుచాపకి ♦ ర్బురితమయిన, జలదవటలంబు నాఁ దగి ♦ లలితగతిని.

తే. ఉద్యమ తేనవుంజస ♦ ముజ్జ్వీలావ, దాతముఖముల వల్లన ♦ తారళతను
బ్రళయసాగరకల్లోల ♦ వార మన న, పార మయి పొల్చునాశ్వీక ♦ బలముఁ గాంచె.

క. ఆయాశ్వీకబలమెల్లను, దోయధినీరంబునట్లు ♦ తొగచెలిరాక
వే యాతనినిర్గతిచే, మాయురె క్రక్కదలె నొక్క ♦ మాటుగ నపుడే. 276

క. నరపతు లహమహమికతో, సరభసగతిఁ దీసివై చి ♦ ఛత్రములఁ బర
స్పర మొరసిపారుహయములఁ, గరమునివారించుకొనుచుఁ ♦ గదిసిరి మ్రొక్క.

చ. తెలుప బలాధికుండు నొక ♦ దిక్కుననుండియు నోలి పేగుల
దెలుపుచు నొక్కరొక్కరుని ♦ దేకువ మ్రొక్కిరి రాజపుత్రులు
జలితకిరీటసంఘటిత ♦ సారసరాగమరీచిజాలసం
ఫలనమునకా స్వరాగమును ♦ జల్లెడి నాఁ జను నమ్రమాళుల.

278

క. చంద్రావీడుఁడు వారిని, సాంద్రాదరమతిని నుచిత ♦ సమ్మానన నీ
రంద్రాత్ములఁ జేసెను దుర, గేంద్రమ్మును నెక్కి మిత్తుఁ ♦ డెలమిని బడి రా

సీ. రాజ్యలక్ష్మినివాస ♦ రాజితాంభోజమో సప్తినేనాపగా ♦ సైకతంబా
క్షీరోదడిండీర ♦ గౌరవాసుకిఫణామండలమో మాళి ♦ మణులరుచియొ
యన స్థూలమాక్తిక ♦ ఘనజాలకావృత మగుచు సింహాంకిత ♦ మగుచుఁ బైనిఁ
దప్తకార్తస్వర ♦ దండమండితమయి పరఁగెడు శ్వేతాత ♦ పత్ర మొప్పుఁ

తే. జామరంబులు పీవంగ ♦ శ్రవణపల్ల
వంబు నర్తింప నుభయపా ♦ ర్శ్యంబులందు

వందిమాగధబృందంబు ♦ గ్రంధుగాఁగ
సలుపఁ గై వారములు నేడ్క ♦ సంచలింప.

280

తే. మ్రోలఁ బరుగులు పాటుచు ♦ వేలు వేలు
తరుణవరసీరపౌగుష♦ధనులు ఘనులు
పదగజను లుద్దవిడి గొప్ప ♦ బత్తనాభి
ముఖుఁ డగుచు వెడలెను నృప♦ముఖ్యసుతుఁడు.

281

—అథ చంద్రాపీఠుని గనుజనుల చిత్తిన్పల్కినము అథ—

చ. నరవర! మేనుదాల్చిన య♦నంగుఁడొ నాఁ బురమూర్తగామియై
యరిగెడునాతనిం గని జ♦నా లి కార్యము లెల్ల వీడి చం
దురుఁ డుదయింప మోదమునఁ ♦ దోఁగెడుకై రవకాననంబు నాఁ
బరఁగెను హర్ష వా రినిధి♦భంగములం దగ నోల లాడుచున్.

282

తే. వదనకై రవనికురుంబ♦భయదగూపుఁ, డై నవన్ముఖుఁ డీక పీని ♦ నరసి తనకు
మారశబ్దమ్మునకు సిగ్గు♦కూరకున్నె, సఫల మామౌను నేడు♦మాజన్త మహావా.

తే. మారునూపంబుఁ దాల్చిన♦మధువిరోధి
కాని యీతఁ డస్త్రస్త్రమా♦కాంతనుతుఁడు
కాఁడు నిజము నిజము నమ♦స్కార మనుచు
నగరలోకంబు మ్రొక్కెను ♦ నగణితముగ.

284

తే. అరుగుదెంచెఁ జంద్రాపీఠుఁ ♦ డనుచుఁ జూచు
హర్షమునఁ దలుపులను గ♦వాక్షశతము
లను సముద్ఘాటితములను ♦ గనిన నగర
మక్షినిపహంబు తెఱచిన ♦ యట్టు లుండె.

285

ఉ. మే మతిపుణ్యవంతులము ♦ మీఱుచుఁ బ్రేమరసప్రవాహినీ
స్తామము జాలువాఱఁగఁ గు♦తూహల మున్ముఖతన్ ఘటింపఁగా
నీమహనీయగూఢమును ♦ నెట్టియటంకము లేక చూచుచు
న్నాము విశాలదృగ్యుగము♦నన్ దమితీఱఁగ నీదినం బహ.

286

సీ. దాకేలమరకత♦దర్పణంబు ధరించి కొందఱు పూర్ణేందు♦మండలమున
రాజల్లుపూర్ణిమా♦గాత్రులు నాఁ; గొందఱు తార్ద్రయావకపాట♦లాంఘురి లగుచుఁ
బంకజపరిపీత♦బాలాతపాబ్జిను లనఁగఁ గొందఱు సంభ్ర♦మాగమమున
గర్జితకాంచీసమా♦కులితాంఘురిలై శృంఖలాబంధనాలస♦యానకరిణు.

తే లనఁగఁగై నేత సగమునఁనాఁపిఁకొంద, అమరపతిచాపరాగోజ్జ్వలఁబరములఁ
గట్టి జలధరసములఁకరణిఁ గొంద, అగుగుదెంచిరి పురభామఁలతని గాంచ.

చ కరమునఁ దారహారములఁ గైకొని వచ్చిరి కొంద టింతు లా
స్మరుఁడు నశింప శోకమును ఁనైఁపఁగ లేక విరక్తచిత్తయై
కరము తవం బొనర్పఁ గరఁకంజమునకా స్పటికాక్షమాలికా
ధరణ మొనర్చినట్టి యలఁదర్పకురాణిని గ్రేణి చేయుచుఁ.

288

చ. అలఁతిజలమ్ముచే బాలుచుఁనాపగ మధ్యమునందుఁ బాఱఁగా
నలరెడుచక్రవాకయుగఁమందుప్రదోషపురాత్రులోయనకా
జెలఁగుచు నేగుదెంచి రట ఁచేడెలుకొందఱు వానిఁ గాంచఁగా
గళితము లైనహారములు ఁక్రాలఁ బయోధరమధ్యసీమలకా

289

ఉ. కొందఱు కాంత లందియలఁ గూర్చినరత్నము లింద్రచాపముకా
గ్రందుగఁ గొల్పఁ బెంపుడుశిఖిండులు వెంబడి నేగుదెంచు నాకా
గొందఱు మద్య మర్థమును ఁగ్రోలి తదర్థముఁ గ్రోల కట్టై చే
నందియ పానపాత్రముల ఁహర్త్యతలంబుల నెక్కి రారయకా.

290

ఉ. కొందఱు పుల్లతామరసఁకొశపుటాంబరచారిపద్మినీ
బృందముఁ గానుపించుగతి ఁవే ముఖమండలముకా హరిన్తనీ
సుందరజాలరంధ్రముల ఁశోభిల నిర్గతముంగఁ జేసి యా
సుందమూర్తి రాజసుతుఁ ఁజూచిరి కన్నులకర్పవీరకా.

291

సీ. రసనానినాద మాఁరసి వచ్చుమందిరసారసరవములు ఁసరస మాడ
స్థలదంఘ్రితాడితఁసౌపానరవహృష్టబర్హి కేకులుగూడఁ ఁబరుగువాఱ
మంజులగతి మీటుఁమధురవీణారావకోలాహలంబులు ఁకే లొసంగ
నవమేఘరవభీతఁధవళచ్చదారావకోలాహలంబు కైఁకొలొసంగ

తే. మదనజయఘోషణములకు ఁమార్దవంబుఁ

గఱపు చన్యోన్యఘట్టనఁకవ్వణితతార

హారమణిరమణీభూషణారవములు

శ్రవణసుభగంబులై మించె ఁసాధపంక్తి

292

సీ. రమణీమయము నాఁరాజిలై సౌధాళి సతతాంగనాదనఁసక్తిఁ గాంచి

పల్లవమయము నాఁభాసిలై భువి స్ర్రిణసాలక్తపాదవిఁన్యాస మంది

లావణ్యమయము నాఁలసితమయ్యెనుజ్రోలునంగప్రభాప్రవాహంబుఁ జెంది

శశిబింబమయము నాఁనెసఁగెను గగనంబువదనమండలరాజిఁనదన మగుచు

తే. కమలవనమయ నునఁగను ♦ గ్రాలె దిశలు
నెండపొడ దాఁకకుండఁ బైకెత్తినట్టి
పాణితలముల; నింద్రచాపమయ నునఁగ
నడరె నాతప మాభరఁగాంతువులను
నలరె నుత్పలమయము నా ♦ నహము దృశల.

293

చ సలిలమయంబులో స్ఫటికఁనంఘటితంబులో దర్పణంబులో
తెలియదు తెప్పసా పెడలి ♦ పేటి గనుంగొనునాసరోజనే
త్రలహృదయంబు లందు నల ♦ రాజసుతాకృతి చొచ్చె నంత నా
చిలుకహుమాయిరాతు నడఁసేయక చొచ్చెను దక్షిణంబునఁ.

294

మ. సవిలాసంబులు సాభ్యనూయములు సేర్వ్యంబుల్ సవిశ్రంభహృ
దృవముల్ సాభ్యససంభ్రమాళితసాఁతాస్రిసంబులుఁ జాతురీ
భవనమ్ముల్ పరిహాసయ క్తములు నై ♦ భాసిల్లుసల్లాసముల్
దివిరెఁ రమ్యములై సగస్పరము నాదివ్యాంగనామండిలిఁ.

295

—అతి చంద్రబీడుని గనుచున్న స్త్రీల పరస్పరసంభాషణము. అతి—

సీ. పరుగువారెదవేల ♦ త్వరితగామిని! నేను నగుదెంతు నిలునిలుఁమరుగకమ్ముము
మూఢురాల! యిదేటిఁమోహంబుమోముపైఁదూలుముంగురులనుఁద్రోసికొను
దర్శనోన్మాదిని! తాళుకొ మ్మొకయింత జాటుపయ్యెదకొంగుఁ ♦ జక్కసేయు
ముడివీడి మెడలపైఁ ♦ బడుశీశపాశంబు ముడివేసికొను నుదఁమూఢచిత్త!

తే. తెమ్ము మదనాంధ! చేర్చుక్క ♦ తీవ్రముగను
తగులుకొనిపాదములఁ బుష్పఁదామకములు
పడెదు; దంతపత్రంబులు ♦ పట్టుకొనుము
శూన్యమానస! యెంతని ♦ చూచె దింక.

296

చ. అపగతలజ్జ! వీడి పడుఁనంశుకముం గను; కర్ణపల్లవం
బు పయికిఁ దోపు చెక్కిలులఁ ♦ బొల్పుగ నుయ్యల లూఁగుఁ బాపినీ!
యపిహితముంగఁ జేయు మదె ♦ యందఱు చూతు దురోజభారముఁ
జవలమనస్క! వచ్చుపరిఁచారకవర్ణము నై నఁ జూడుమా.

297

ఉ. వేగిర మేగుదెమ్ము చను ♦ వేగిర మాతఁ డలీకముగ్ధరో!
రాగవిసర్ధనేత్ర! గనఁరాదె సఖిజన మేగుదెంచునీ

యాగడ మేమి యొక్క తెవె ♦ యాగెదు జాలము నెంతయాశ నీ
వే గను మంత యెవ్వరికి ♦ నీయకు మ్రొలకు రమ్మ కోవనా!

298

చ. కనుగొనె దేల వ్యాజమునఁ ♦ గాంచు మసత్యవినీత! నెన్నది
స్తనభర మొత్తి యేఁచెనపు ♦ జవ్వని! డెంగము నిల్పుకోవ్వు యా
యనవరతానురాగమధు ♦ నానకు మోసి యిదేమి పెద్దల
గన కిటుపేరెమెత్తెనపు ♦ ఖండితధైర్య! పయంట జాఱఁగా.

299

తే మదనపరవశ! యిది యేమి ♦ మదము నాదు
పయఁటచెఱఁగును బయఁటగా ♦ వైచికోనెదు
మన్తభజ్విరవులకల ♦ మాటుపఱువు
ముగుద! విరహోబ్ధి వానికై ♦ మునిఁగెదేల.

300

ఉ. ఊరక యేల డెందమును ♦ నూఱడ నీయ కనేకవిభ్రమా
సారములం గలంచెదపు ♦ సాహసినీ! వృథ యంగభంగశృం
గారములఁ వలగ్నమును ♦ గాఢియపెట్టుచు భేద మొందు దో
మారవికారిణీ! యిటుల ♦ మానక గాంచెద పాకులత్వముఁ.

301

ఉ ఊరుపుఁ బుచ్చునుఁ మఱచి ♦ తుగ్గలి యేమి కుతూహలం బాకో
నేరవు గేహముఁ విడిచి ♦ నీ వరుదెంచినసంగతిఁ గనఁ
జేరెను మానసం బెచటఁ ♦ జిత్తజబాణనిఘాతమూర్ఛితా!
సూరకఠంబు లొదలను ♦ సోకక యుండఁ బయంట కష్టమా.

302

చ. సురతసుఖంబుఁ గాంచి మదిఁ ♦ జొక్కుచుఁ గన్నులు మూయుదాన! యా
నరవరపుత్రుఁ డేగు నయఁనంబులు తెర్వుము; లోచనంబులఁ
గరము విఱోకనీయమును ♦ గాంచక మోస మొనర్చె దేల నెం
బరవు సతీవ్రతగ్రహముఁపట్టినదాన వధన్య పెంతయుఁ.

303

ఉ కోపము వీడి లెమ్ము సఖ! ♦ కోమలి! చూడు రతీవియుక్తు న
ప్రాపితమీన కేతు నవఁపంచశరుఁ సృపపుత్రు నీతనిఁ
బాపము పూరుపాంతరవిభావనయంచుఁ దలంకి జీవముఁ
దాపము నొందఁజేసెదు నితాంతము మిన్నక మందభాగ్యులై.

304

చ కనుగొను మాలతీకునుమఁకల్పితశేఖర ముత్తమాంగమ
దు నళికులాసితంబునను ♦ దోచుసితాతపవారణాంతరం

ఋనః దిమిరభ్రమః బడినః పుష్కగపై రిమయాఖజాలమో
యనఃగ నదే సరోజముఖ! + హర్ష ముః గూర్చిడి మానసంబువః.

805

చ. పాలతిరో! చూడు మీతనికః పోలతలంబు వెలుంగు శ్రోత్రభూ
షలవిలసిల్లు పన్నలత్తిః పల్ కలియం దగః జూడ నొప్పి శ్యా
మల మగుచుః శిరీషకుసుమంబులః గట్టినకర్ణపూరముం
గలదియొ నాఁగః; నేమి యిది + గ్రాలెడి నీతనిహారమధ్యలోఁ.

806

చ. అరుణమణి ప్రభాళి యది + యంబుజలోచన! కాదుకాదు లోఁ
జొర గమకించుయావనపుః జొక్కపు రాగము చూడు మింతిరో!
కరము వెలింగెడిఁ వెలినిః + గాంతరో! యీతఁడు చూచుః జామరాం
తరములనుండి యీకడ న + నంతగభస్తులు పర్వ నవ్వచుఁ.

807

క. వై శంపాయనుతోడుగఁ సరససంఘాషావిశేషంబు లా
యాశాంతంబులు నంతశాంతివితతిః వ్యాప్తిః పశత్తుంబులై
కాశింపఁ హసితం బొనగ్గు చిదిగో + గావించు నీతండు నూ
యోకాతోదరి! యస్తదీయసుకృతం + బూహింప సామాన్యమే.

808

చ. తురగఖరాహతిఁ బొడముః ధూళిని ముంగురులందు లగ్నమై
వరఁగెడుదానిః బంచశరః పాహనపక్షమునట్లు పచ్చనై
యరుదగు నుత్తరీయవసః నాంతమునఁ దొలఁగించువాఁ డదే
పరిచరుఁ డొ బలాధికుఁడు + భామిని! గాంచుమ యీన్యపాత్తజఁ.

809

ఆ. లచ్చి కేలుఁదన్నిఁలాగున మృదుతల, మంఘ్రినల్లవంబు + నదిగొ యెత్తి
యడ్డముగను నుంచఁనశ్వంబుపైఁ జూడు, మీతఁ డిగురుఁబోఁడి! యింపెలర్ప.

తే. గజము కై పాలకబళంబు + గైకొనంగఁ
వొండమును జాఁపుక్రియ రక్తతోయజాభ
మైన దీర్ఘాంగుళికరంబు + నందుకొనఁగఁ
దమ్మలంబును జాఁపెను + దరుణే! యిదిగొ.

811

చ. ఎవతె పరిగ్రహించునొకొ + యీతనిహ సము నిర్జితాబ్జముఁ
సవతి యగుఁ మహీసతికి + సారసగోహిని తోడికోడలై
యవనిఁ గృతార్థురొ లదియ; + యామయ ధన్య యశేషభూమిభా
రవహనడతు వీని నుదఁరంబున నెవ్వతె చాల్చి మోచెనో.

812

చ. అను నివి యాదిగాఁ గలుగు + నైకవిధోజ్జ్వలమంజభాషలఁ
మన మలరంగ నాడు వలఁమానిను లతులఁ గ్రోలుచుండ భూ

షణనినదంబులన్ బిలువ ♦ స్వాంతములన్ వెనువెంట రాగ భూ
షణమణిరశ్మిరజ్జువుల ♦ సంయతుఁ జేయఁగఁ బూజసల్పఁగన్.

818

మ. నవతారుణ్యబలిప్రదానములచే ♦ నర్తోజ్జ్వలాలాపలై
పువులం గూడిన లాజలన్ బలుమఱున్ ♦ భూరిశ్లథద్బాహువ
ల్లివినిన్రంసివళక్షకంకణములన్ ♦ లీలామనోజ్ఞంబుగాఁ
గ వివాహగ్నిని బోలెఁ జల్లఁ దనపైఁ ♦ గాంక్షల్ మదిన్ మీఱఁగాన్.

వ. ఇట్లు చనిచని రాజకులంబుఁ దఱిసి.

818

—ఊఊ రాజకులవర్ణనము ఊఊ—

సీ. జాముజామున సేవ ♦ సలుపంగ వచ్చిన యంజనాద్రులఁ బోలు ♦ హస్తీకుటలు
గండస్థలంబులఁ ♦ గ్రాలెడిమదవారిమసిపంకిలం బయి ♦ యెసఁగఁ జేయ
నాళాముఖంబుల ♦ నంధకారితముల సలుప జలగవేళ ♦ చందమునను
దనరుచు నుద్దండధవళాతపత్రసహస్రసంకులమయి ♦ యతిశయిలుచు

తే. నలరుదానిని ద్వీపాంతరాగతై క
దూతశతసంకటం బయి ♦ తోఁచుదాని
రాజమందిరద్వారమ్ము ♦ నోజ మెఱయఁ
జేరి దిగె గుఱ్ఱమును దాను ♦ క్షీతిపసుతుఁడు

818

క. దిగి వై శంపాయనుకే, ల్దగఁ గైకొని తనదుహస్తతలమున వినయం
బు గదుర బలాహకుఁడు ముం, దుగ నరుగుచు దారిఁ జూపఁ ♦ దోలెంచి వడిగ.

ఉ. తెల్లనియంగ రేకులును ♦ దెల్లనిచర్చయుఁ దెల్లపాగలున్
దెల్లనిపుష్పదామములుఁ ♦ దేజరిలన్ ధరియించి పాణులం
దుల్లసిలంగ వేత్రలత ♦ లుద్ధృతముల్ దెలిదీవివారు నా
వెల్లనివేసమూనుటను ♦ వెల్లుచు నున్నతదేహధారు లై.

818

చ. కృతయుగమర్చ్యులన్ దెగడి ♦ కేరుచు నుండెడుద్వారపాలకుల్
సతతము చెక్కఁబడ్డగతి ♦ సల్లిఖయించినమాడ్కి జాగరూ
కతఁ గొలువంగఁ దోరణపుఁగంబమున న్నిలుచుండి రేవగల్
తత మగుద్వారదేశమును ♦ దాల్చినదానిని నొక్కచోటునన్.

819

చ. కలసిన ముజ్జగంబు లనఁ ♦ గ్రాలెడిదానిని నభ్ర మంటుచున్
సలలితచంద్రశౌలలను ♦ సంజవనంబులు వేదికాతతుల్

కలిగిన యగ్రభాగములఁ ♦ గాంతములై రజతాద్రిఁ గేరి సాం
పలరు సుధావదాతనవహర్త్యములఁ సహిమాచలంబుగాఁ
జెలఁగెడుదాని నాటకముఁచెల్విన సాంకవతాకమై కడుఁ.

820

ఉ. ఆయుధసంతతుల్ గలిగి ♦ యాంతరసీమ మహాగభీరమై
వాయుభుగ్రాశితంబు లగు ♦ పన్నగలోకములట్లు పొల్చు నా
యాయుధశాలలం జెలఁగి ♦ యాయతమై తనరారుదాని గాం
గేయశిఖండియప్తికలఁ ♦ గేరెడిదాని సచంచలంబు నాఁ.

821

సీ. చిత్రకంబళసమా ♦ స్తీర్ణంబులై మించు కనకవర్యాణముల్ ♦ గలుగునవియుఁ
జలకర్ణ పల్లవముల వ్రేలుచామరతతులముద్దు లొనంగి ♦ తనువునవియుఁ
గులయోషితలమాడ్కిఁ ♦ గొమరారి శిక్షలఁ గడువినీతములయిఁగ్రాలునవియు
నై నయామకరేణుఁకావలి పీడని కత్యంతరంబులఁ ♦ గ్రాలుదాని
తే. శిఖరగత కేకికారవముఖరితముల, నరసిజాక్షీపదాలక్ష్మకరససిక్త
రత్నశకలంబులను మించుఁరమ్య కేళి, శైలముల నొప్పుచుండెడు ♦ శ్రీలదాని.

సీ. కట్టుకంబంబునఁ ♦ గదలక నిలుచుండి కనుమూసి యొక్కింత ♦ కర్ణములను
నిశ్చలంబులఁ జేసి ♦ నిర్భరానందంబు తనరారఁగా వామదశనకోటిఁ
దొండంబు నిడికొని ♦ తూఁగుచు నభినవజలధరఘోషంబుఁచందమునను
గంభీరమై వేణుఁఘర్షరీవల్లకీనాదానుగత మయి ♦ నవక మెసఁగు

తే. సతతసంగీతమర్దళస్వనము లీ, వినుచు నిరుతట్ల వ్రేలాడుఁకనకచిత్ర
కంబళముఁ దాల్చి గైరికఁకర్బురోరు, పక్షపుటములు గల వింధ్యఁసర్వతంబా.

తే. అనఁగ హస్తీవగీతంబు ♦ నాలకించి, హర్ష ముప్పొంగ నటచుచు ♦ నతిగభీర
భంగి శ్రోత్రపుటంబులఁ ♦ బరఁగుచుండి, సంకుపేరులు మదజలఁశబలితములు.

తే. కాంచనమయాంకుశము వ్రేలఁ ♦ గర్ణములను
గర్ణపూరంబుగతి; నొండుఁకర్ణచామ
రమ్ము నా మదజలమలిఁనమ్ము మధుప
కులము గండస్థలంబులఁ ♦ గొమరు మిగుల.

825

తే. పూర్వకాయం బుదగ్రమై ♦ పొలుచుకతన
జఘనభాగంబు హ్రస్వమై ♦ జరుగుచుండ
బలిగృహంబుననుండి దాఁ ♦ బైకి లేచి
వచ్చుచున్నది సా నొప్పి ♦ వామనుగతి.

826

- సీ. త్రివదీవిలాసంబు ♦ దీపింప, నిశవోలె నక్షత్రమాలికానద్య మగుచు
శారదారంభంబుతీరునఁ బ్రకటితారుణచారువువ్వురరుచిర మగుచు
స్ఫాటికగుడుతటిసారున సంలగ్నహరిముఖప్రతిమాసమా క్త మగుచు
సమలంకృతునిమాడ్కి ♦ సంచలత్కర్ణపల్లవచుంబివననసల్లలిత మగుచుఁ
తే. గ్రాలుగంధమాదన మను ♦ గంధగజము
తనర నొక్కడ నొప్పెడుదాని మిగులఁ
దారకాగణయుతము నాఁ ♦ దారితతుల
బొమ్మల సగృహదైవమై ♦ పాలుచుదాసి.
- సీ. పట్టకంబలపటప్రచ్ఛన్నపృష్ఠముల్ ఘంటికారవలసత్కంఠములును
మాంజిష్ఠలోహితమంజుకేసరవాలపల్లవంబులు రాదపల్లభములు
మంగళగీతికామధురనిస్వనదత్తకర్ణంబు లున్నతగాత్రములును
సంతఃకపోలాత్తహారిమధురసాక్తలాజకబళముల ♦ లాలితములు
ఆ నగ్రయవసరాశియగ్రస్థలినివిష్ట, చుందురాధిపములు ♦ మహితములును
నైన వారువములు ♦ నైకవిధమ్ములు, గలుగుసాహిణములు ♦ గలుగుదాని.
- చ. సముచితవేషముల్ దొడిగి ♦ చారుమహోన్నతవేత్రవీగులఁ
సముపనివిష్టులై చెలఁగుసారసభాభవనంబులందు ధ
ర్మమునవతారముల్ గతిని ♦ రాజులు న్యాయవిచారణాధిపుల్
దమి వ్యవహారముల్ నడువఁ ♦ దద్దఁ జెలంగెడిదాని నెంతయుఁ.
చ జగ మఖలంబు నొక్కయిలుచాడ్చునఁ జూచుచు నెల్లవల్లియల్
నగరములు దదాఖ్యలు సనర్తముగాఁగ నెఱింగి చిత్రగు
ప్తుగతిని నేర్చున న్నిఖిలభూవ్యవహారము లెల్ల వ్రాయుచు
న్నగణకవర్యు లాజ్ఞలను ♦ నైకము వ్రాయఁగఁ బొల్చుదానినిఁ.
చ. కనకమయార్థచంద్రనిభకాయముల శబలంబులై కడు
దనరెడుతోలుకేడెములఁ ♦ దాల్చి నిశాసమయంబుచాడ్చునఁ
గనఁబడుచుఁ స్ఫురన్నిశితఖడ్గకరప్రకరాంకురంబులఁ
బొనరుచుచుఁ బ్రకాశమును ♦ భూరికరాళితమై చెలంగఁగఁ.
ఉ. తెల్లనిదంతపత్రములు ♦ తేజరిలఁ జెవులందుఁ; జేతులం
దుల్లసిలంగ ఖడ్గములు ♦ నుజ్జ్వలభేనుకలు భుజంబులు
దెల్లనిగంధచర్చికను ♦ నిగ్గులు దేరఁగ మారిపారి భా
సిల్లఁగ నెత్తి కట్టి విలసిల్లెడుద్రావిడముఖ్యసేనకుల్.

827

829

880

881

882

చ. కొలువఁగ వారితోఁ గొలువుఁకూటమునం దుచితాసనంబులఁ
నిలిచి వివంచి మీటుచును ♦ నేర్పుచు శారిఫలప్రచారముఁ
సలుపుచు ద్యూతకేళి యటు ♦ త్వాప్తియాసము భిత్తిపాలికఁ
జెలుపుగ వ్రాముచుఁ నృపతి ♦ చేసినకార్యములఁ బఠింపుచుఁ. 883

సీ. కావ్యవినోదంబుఁ ♦ గావించుచును దమిఁ బరిహాసకథలను ♦ జరపుకొనుచుఁ
గవిగుణంబులఁ గని ♦ గానంబుఁ జేయుచు ద్వివదిపాఠంబును ♦ దిద్దుకొనుచుఁ
బ్రత్యభంగంబులఁ ♦ బచరించుకొనుచును బిందుమతీగోష్ఠి ♦ నందుకొనుచు
మదిని బ్రహ్మేశ్వరకామధనంబు చేయుచు మాగధగీతంబుఁబాగు వినుచు

తే. వెల్లతలపాగలను దాల్చి ♦ విభుఁడు వెలికి
నెప్పుడు వచ్చునో యనుచును ♦ నెలమి వేది
యుండు సామంతసరపాలఁయూధతతులు
గలుగుదానిని విరివించే ♦ గ్రాలుదాని. 884

చ. జనపతి లేవఁ జాట్టి యొకఁచక్కిని పైచిన రత్నవీధికా
కనదురుచిత్రకంబళనిఁకాయములఁ సనురేంద్రచాపమో
యనఁ దగు కొల్వకూటముల ♦ యంతములఁ గడు నొప్పు చెంతయుఁ
దనరెడిదానిఁ గిన్నరులు ♦ తార్కొనఁ బొల్పెడుదాని నెప్పుడుఁ. 885

ఉ. అందెలు కాంచి నూడిగము ♦ లారవముల్ సలుపంగ ఘల్లునఁ
స్కంధములఁ సువర్ణమయఁచామరముల్ ధరియించి యెప్పుడుఁ
గ్రందుగ పుల్లతామరనఁకాండములఁ పెదఁజల్లునట్లు లిం
పొంద నిజాస్యబింబములఁ ♦ బూతసురత్ననిబద్ధభూములఁ. 886

ఉ. వచ్చుచుఁ బోవుచున్న వరఁవారవిలాసినులఁ జెలంగుచుఁ
మెచ్చగుదాని నొక్కయెడ ♦ మేలిమిబంగరుశృంఖలంబులఁ
విచ్చక కట్టివేయఁబడి ♦ వీఁగడుకుక్కలఁ బొల్పు చిట్టటుఁ
మచ్చిక సంచరించు మృగఁనాభిమృగావళిసౌరభంబు బల్. 887

ఉ. క్రచ్చుకొనంగ నల్దెసలఁ ♦ గ్రాలెడుదానిని బంజరంబులఁ
ముచ్చటలాడు శారిశుకఁముల్ గలదానిఁజకోరదంపతుల్
హెచ్చుగఁ గూయ వీనులకు ♦ నింపుగఁ గోయిల పాడఁ బంచమం
బచ్చవడంగ నందముల ♦ కాలయమై యలరారుదానినిఁ. 888

చ. కరిపతిదానసౌరభము ♦ ఘ్రాణపుటంబుల పోకినంతనే
నిరవధిక ప్రకోపమున ♦ నిల్వఁగ నేరక బొబ్బరించుచుఁ

సరభసవృత్తిఁ బై కెగిరి ♦ సారె కిలాధరకందరాంతరాం
తరములనుండి తెచ్చిన కుఁధారిణిజీవితవర్గ మో యనన్.

339

ఉ బోనులయందు నుండుహరిఁపోతములన్ గలదాని నిట్టటున్
మానుగ వీడి లోన ననుఁచూనము సంచరియించుకుబ్బసం
తానసమాకులం బయినదానిని నిత్యశుభాన్వితంబునై
జానగుదాని సారభముఁ ♦ జల్లెడుపూఁబొదరిండ్ల నొప్పుచున్.

340

చ, కనకపుసౌధకాంతులను ♦ గాంచి దవానలశంక దాయఁగా
జనక విలోలతారకతఁ ♦ జయ్యన భీతిని దవ్వనవ్వలన్
జనుచును బర్బువారు మృగఁసంతతిలోచనకాంతు లంతటన్
జనఁగ విచిత్రితాశ మయి ♦ సన్నతి కెక్కినదాని నెంతయున్.

341

క. కేకానుమేయమరకత, భూకలితశిఖండిచయము ♦ పూతమలయజా
నోకహశీతచ్ఛాయల, జోక న్నిద్రించుహంసఁసుందరు లలరన్.

342

సీ. బాలికాక్రియమాణఁపాంచాలికందుక కేళీవిలాసై కలాలితంబు
సతతసంచాలితఁచారుడోలాగ్ర శబ్దితఘంటి కారావిఁదిబ్బుఖంబు
సౌధావతీర్ణ సంఁచరితపారావతస్థలపద్మినీస్థలీఁసమ్మితంబు
శ్వసనభుజ్జీర్ణోక శంకితభుజగభుష్టియమాణవరహారఁచయయుతంబు

తే. శారి కాకీరభాషితఁసతతసురత, సమయవిస్రంభసల్లాపఁనత్రపాన

రోధజనవిరాజితము సుఁసూపితంబు, చిత్రవస్తువిరాజితాఁశేషగృహము

343

వ మఱియు.

344

క. సరపతిచరితవిడంబన, పరత వినోదించురాజఁభామలచేతన్
బరఁగుచు సౌధంబులపై, కరుగుచుఁ బడి మ్రోయు స్త్రీలఁయందెలరవణిన్.

క. ఇనుమడిగ నఱచెడునికే, తనకలహంసముఁ ధవళిఁతం బగు ముంగి
ళ్లను గల్గి ప్రాంగణంబులఁ, దనరెడు మావులను బండ్లఁదళనంబు నొగిన్.

క. సలువుచు గృహదాడిమఫలములఁ గోయుచుఁ గుబ్జవామఁముఖజనములకున్
గలుగఁగఁ జేయుచు వెఱువును, దలఁగుచుఁదదృఢవణములఁధరణివయించుచున్.

క. చపలక్రీడల మెలఁగెడి, కపికులముల శోభితంబుఁ ♦ గరతలములఁ బ
ట్టి పసిండినండముం దా, ల్చి పవిత్రదుకూలములను ♦ క్షీణవయసునన్.

345

క ముదునలిసింహములట్టులు, పదలక సత్వంబుఁ బలితఁపాండురశిరులై
పొదలుచు మంగళమయు లన, సదమలసౌశీల్యమయులఁచందమునఁ గడున్.

క. తనరుచు స్వభావధీరతఁ, గనుచు గభీరాశ్చతు లగుఁకంచుకీ జాల
మృనయము కావలిఁగాయఁగఁ, బొనరెడునవరోధముననుఁబొల్పుచుమఱియుఁ.

సీ. నీలాగరుసుధూమఁజాలంబులను జూధరసనాథంబునాఁ ఁ నలరుదాని
యామకుంజగఘటాఁహ స్తశీకరముల నీహారయశము నా ఁ నెగడుదాని
ద్వారదేశస్థితఁదండసాణిగణంబుచే శివుగుడివోలెఁ ఁ జెలఁగుదానిఁ
బద్మాకరోల్లసఁత్పన్నసౌరభమున సూర్యోదయముభంగి ఁ సొగియుదాని

తే. రత్నకంకేలికాతరుఁరాజివలన

సతరుణాతప మనఁగను ఁ జాలుదానిఁ
దలఁప ధారాగృహంబుల ఁ లలిత మగుచు
వర్షముతుయుత మనఁగను ఁ వఱలుదాని.

851

సీ. ప్రకటమనోరమాఁరంభమై యొప్పుచు నప్పగ స్తతివోలె ఁ నలరుదాని
వివిధవర్ణశ్రేణిఁవేద్యమాననవార్థమై కవిగద్యాభ ఁ మైనదాని
బాణమోగ్యావాసఁభరితమై యేప్రాద్దు శోణితపురివోలె ఁ సొగియుదాని
వరకరసాహస్రఁనర్మితరత్నాలయమ్మయి శశివోలె ఁ నలరుదాని

తే. సతతబహుదానసంతానఁసంయుతమయి, దిగ్గజముభంగి పెల్లొందుఁతేజదాని
సముచితస్థాపితావనిఁసకలకోశమయి పురాణంబుపగిదిని ఁ నలరుదాని. 852

సీ. అఖిలలోకవ్యవహారజాతహిరణ్యగర్భంబు బ్రహ్మాండఁకంబువోలె
నైకగీతాకర్ణఁనానందితనరంబు తనగుమహాభారతంబువోలె
వంశానుగతశూరఁబలపురుషోత్తమకలితంబు యదువంశఁకంబువోలె
భోగిమండలశతఁభూషితసుప్రకోష్ఠం బీతభుజవనఁచయమువోలెఁ

తే బ్రథమమధ్యమోత్తమపురఁషధృతిసంప్ర
దానకారకాదేశయుతంబును సయి
సుక్రియావ్యయసువిభక్తిఁశోభితంబు
నగుచు వ్యాకరణమువోలె ఁ నలరుదాని.

853

తే. చిత్రరేఖాసుదర్శితఁచిత్రసకల

భూతలాకారమై బాణపుత్రికాని

రుద్ధుల సమాగమమువోలె ఁ రుచిర మగుచు

వెలయుదానిని విస్తయఁకలిత మగుచు.

854

తే. ఉదధివోలెను సంతర్గతోరుపక్ష, సహితభూభృత్సహస్రకఁసంకులంబు

శుక్లపక్షప్రదోషంబుఁ సౌబగునను ను, ధాకరసితాంబరవితానఁ ధారితంబు.

సీ. గాంధికభవనంబుఁ కరణిని స్నానధూపవిలేపవర్ణకఁ భాసితంబు
తాంబూలకగృహంబుఁ డంబునఁ దక్కొలలవలీలవంగాదిఁ లాలితంబు
ప్రాభాతసమయంబుఁ భాతిని బ్రాచీనరాగానుమితమిత్రఁ రాజితంబు
గణ్యవేశ్యాసమాఁ గంబున ట్లవిదితహృదయవిచేష్టావిఁ కృతీయుతంబు
తే లలితనక్షత్రమాలికాఁ లంకృతంబు, గగనముంబలె; నుపచారఁ కలిత మరయ
వేశ్యవిధమునఁ బరలోకఁ విరహితంబు, దుర్జనునిమాడ్కినై యెప్పుఁ తోఁచుదాని.

సీ. కాముకజనతతిఁ కరణిని బహుచాటునల్లాపశతతాలఁ శబ్దితంబు
ధర్మకార్యమువోలె ఁ ధారుణీజనమనః ప్రహ్లాదనక్రియాఁ ప్రస్తుతంబు
ధూర్తమండలివోలెఁ ఁ దుష్టిదడన్తః పుత్రభూషణాలేఖ్యఁ సంచయంబు
ప్రాగ్వంశమువోలె ఁ భాసురనానాసరోల్లసత్పాత్రసఁ ముజ్జ్వలంబు

తే. రఘుకులమువోలె భరతవిఁ రాజితంబు
మాద్రికులమట్లు నకులసఁ మంచితంబు
కరముఁ రామాయణమువోలె ఁ కపికథాకు
లంబు నయి యెప్పుచాని జఁ గంబునందు.

857

సీ. ధనమువోలెను సర్వఁ జనకాంక్షణీయంబు స్కందునిగతి శిఖఁ చంచలంబు
కులకాంతగతి సదాఁ కలితశంకయుఁ గానయటువోలెను ద్విజగఁ గాకులంబు
శ్రీపతిపక్షంబుఁ చెలువున శ్రీరత్నభాభాసమానదిఁ గ్భాగకంబు
బలభద్రువిధమున ఁ బహుళ కాదంబరీరసవిశేషాస్వాదఁ రభసితంబు

తే. మృదులకావ్యంబున టనన్యఁ విదితభావ
నాశయావేదకము మఱి ఁ యంత్రముగతి
వివిధశబ్దరసాస్వాదఁ విలసితంబు
నగుచుఁ జెలువొందుదానిని ఁ నభినవముగ

858

తే. అంత్యజానిమాడ్కి సప్రాప్యఁ మైనవిషయ
మలర నొప్పెడుదానిని ఁ సంతకభట
తతియుఁ బోలెను సుకృతదుఁ వృత్తవిచార
మారఁ జేసెడుదాని నుదారసరణి.

859

తే. ఆదిమధ్యావసానకఁ ల్యాణకరము
సుకృతమునువోత; నైకకంఁ చుకీసహస్ర

సమధివసితంబు పాతాళఃజగమువోలె

జ్యోతిషమువోలె గ్రహమోక్షఃశోభితంబు.

860

తే వాసరారంభమునుబోలెఁ డబర్హరాగ, పాటలీకృన్ని శాంతంబుఁబ్రాప్తాణుండు
వోలెఁ బద్మాసనోద్దిష్టఁఁగూతలంబు, భారతమువోలెఁ గృతవర్తఁభాసితంబు.

తే. జనవర! యగమ్యవిషయాభిఁస క్తమయ్యు
శ్లాఘ్యమును స్థితమయ్యును ఁ జరితనగ్న
లోకమును సన్తహద్యారఁనై కమయ్యు
దుష్ప్రవేశంబు నై యొప్పి ఁ తోచుదాని.

862

తే. అరయఁగ నవంతివిషయంబుఁనందునుండి

మాగధజనాధివాసమై ఁ మహికి నెల్ల

నేత్రపర్వం బొనర్చుచు ఁ నెగడుదాని

రాజకులమును బొచ్చె నాఁరాజసుతుఁడు.

863

చ. సరథసన్పత్తి వేగఁ జని ఁ సాఁగిలి మ్రొక్కిడి ద్వారపాలకుల్
కరము వినీతి మార్గమును ఁ గారవ మారఁగఁ జూప; రాజు లె
ల్లరు నిలుచుండి లేచి నతుఁలఁ సలువంగ నుదూరవర్తు లై
శిరములు వంచి మాళిమణిఁశీర్ణ మరీచులు భూమిఁ బర్వఁగఁ.

864

చ. తెలువఁగ ద్వారపాలకులు ఁ తేకువఁ జేతులు మోడ్చి పేరులఁ
సలువఁగ వృద్ధభామినులు ఁ సన్పత్తితో నవతారమంగళం
బులు; భువనాంతరంబులటు ఁ భూరివిధాఖిలప్రాణివర్ణసం
కులముల సన్తకక్ష్యలను ఁ గోర్కులు మీఱఁగ దాఁటి లోపలఁ.

865

అంశ చంద్రావీడుఁగు తండ్రియొద్దకుఁ బోవుట. అంశ

చ. సతతము శత్రుధారణత ఁ శ్యామలహస్తులు నేత్రపాణిపా
దతలములఁ దొరంగి సముఁదాత్తవిధమ్మున లోహజాలసం
వృతముగఁ జేసి దేహమును ఁ వెల్లుచు; సామజదానసౌరభాం
చితములు లీనభృంగచయఁసేవితముల్ కరికట్టుకంబముల్.

866

చ. అనఁగఁ గులక్రమాగతులు ఁ నచ్చకులవ్రభవుల్ మహోన్నతుల్
దనుజులమాడ్కి రూపములఁ ఁ దర్కవైపరాక్రములుఁ శరీరర
క్షణకరణాధికారులును ఁ సన్పత్తి నొప్పడివారునై న స
న్తనుజులు చుట్టునుం గొలువ ఁ మంజుమరాళవీళక్షయ్యవై.

867

చ అమలినసై కతోజ్జ్వలనుఁరాపగవారిని దేవతాకరీం

ద్రమువలె వారకాంత లిరుఁప్రక్కల వీచుచు నుండ నెప్పుడుఁ

దమి శితచామరంబులను ఁ దద్దఁ జెలంగుచునున్న తండ్రిఁ గాం

చె నునుజనాథనూనుఁడును ఁ జెప్పఁగఁ జూడు మటంచు ద్వారపుల్.

368

చ. చలితములై శిరోమణులు ఁ చాల వెలుంగఁగ మాళి వాంచి ద

వ్వలనె కృతప్రణాముఁ డగు ఁ పుత్రునిఁ గన్గాని మేను పొంగఁగాఁ

బులకీతుఁ డై ధరాధిపుఁడు ఁ భూరిముద శ్రులు జాలువాఱి బా

హులజత సాఁచి శయ్యవయిఁనుండియె నాయన! రమ్మ రమ్మటఁ.

369

చ. అనుచును గూర్చువానిగతి ఁ నా నెడువాఁడును బోలె నై క్యముఁ

బొనరుచువానిచందమునఁ ఁ బుత్రు విసీతునిఁ గాఁగిలించెఁ దా

జనవతి బిగ్గ నెంతకు నఁశాంతముదంబున వీడ నాతఁడుఁ

జనకుని పాదపీరిసరఁసఁ విసయంబున వట్టి నేలపై.

370

క. తనయడవకత్తె వేగమ, కొని తెచ్చినయొల్లై తీసిఁకొని పొమ్మని మె

ల్లనఁ జెప్పుచుఁ బాదాగ్రమ్మునఁ జిమ్ముచుఁ గూరుచుండెఁ; ఁ భూవరుఁ డంతఁ.

క. తనయునికంటెను మిక్కిలి, గని గాఢాలింగనంబు ఁ గావింపఁ దనుఁ

మన మలర మంత్రిసుతుఁడును, ఘనపీఠముపై నఁ దనకుఁ ఁ గా నిడ నిలిచెఁ.

వ. అంత.

373

ఉ. వారవిలాసినుల్ చమరఁవాలము వేయఁగ విస్తరించి యిం

పారఁగ వాయుసంచలితఁపంకజదామనమాయతంబులఁ

దారలఁ దారశారముల ఁ దర్పనపాతములఁ సమాదృతిఁ

వారక చూచుచుండఁ దనుఁ ఁ బానముచేసెడుమాడ్కి నెంతయుఁ.

374

ఉ. ఇంచుక నేపు నిల్చి ఖిత ఁ యింపున వత్స! నినుం గనుంగొనఁ

సంచలితాత్మ నీజనని ఁ చయ్యనఁ బోయి నమస్కరింపుమా

గాంచుము సర్వమాతలను ఁ గాఢముదం బొడఁగూర్చు పోయి ర

మ్మంచు వచింప లేచి వినఁయంబున నాపృథివీశనూనుఁడుఁ.

375

~*~ చంద్రాపీఠుఁడు తల్లిని జూడఁబోవుట. ~*~

చ. పరిజనముఁ సమస్తమును ఁ బంపి వయస్కునితోడ నర్హుల

పరిజనముల్ భరణులు ఁ పాటిల మార్గముఁ జూప ముందుగా

నరుగుచు నేగుదెంచె వడి ♦ నంతిపురంబున కంత వేడుకల్
పరఁగ నిజప్రనూగృహము ♦ ప్రవధమంబునఁ జొచ్చె భూవరా!.

876

వ. అందు.

877

సీ. దవళకంచుకముల ♦ ధరియించి పెక్కండు సౌవిదల్లులుకొల్ప ♦ నలుపుచుండ
క్షీరోదపీచికాశ్రేణిచేఁ జెలువొందు నరమహాలక్ష్మీ నా ♦ వఱలు చెవుడు
నతిశాంతమూర్దులు ♦ నలసంధ్యబట్టులు రక్తాంబరమ్ములఁ ♦ గ్రాలఁ గట్టి
నఖలపురాణేతిహాసకథాభిజ్ఞతా జరత్ప్రవజితాళు లలరఁ

తే. బుణ్యకథలను జెప్పుచుఁ ♦ బుస్తకములఁ

జదివి ధర్మోపదేశముల్ ♦ జరుపుచుండ

వర్ష ధరు లంగనా వేషవచనధరులు

వికటనైపథ్యములఁ దాల్చి ♦ వేడ్కఁ గొలువ.

878

చ. సతతము వీచుచుండ నవఁచామరసంతతి వస్తువున్నసం

తతులను నంగరాగమును ♦ దమ్మలముఖ బటవాసభూషణ

వితతకలాచి గిండియును ♦ నీరసయుగ్రహియించి యంగనా

తతి వలయంబుగా నిలిచి ♦ తద్దయు నూడిగ మాచరింపఁగ.

879

చ. అభిమతలీలలఁ గనుచు ♦ నద్దములఁ బ్రతిబింబితాస్యమై

ప్రభనిధిఁ జొచ్చినట్టి ద్విజరాజును గన్నదినంబుచాడున

శుభమతిఁ దల్లినఁ గదిసి ♦ చొక్కపుభక్తి నమస్కరింపఁగా

విభుసతి గ్రుచ్చి యెత్తి సుతు ♦ వేయవతారశుభంబు లిచ్చుచు.

880

చ. ద్రవమయి యోపలం గలనిఁతాంతపుఁజ్రేముడి బైటి కేగుదెం

చువిధిఁ బయోధరంబును ♦ జొబ్బిలి పాల్గురియంగ ధారలై

శివశతముల్ దలంచుచును ♦ జిత్తమునఁ బిగియారఁ గాఁగిలిం

చె విరియ మోము బాష్పములు ♦ చిప్పిల మూర్ఖునుచు శిరంబున.

క. అటునలె వై శంపాయనుఁ, బటుగతిఁ బరిరంభణముచు ♦ బాటించియుఁ దా

నటఁ గూరుచుండి ధరణి, తటమునఁ దమిఁ గూరుచుండుతనయువినయని.

క. తిగిచి బలాత్కారమ్మునఁ, దగఁ బిలిచిన రాకయున్నఁ ♦ దనయంకమున

మొగిఁ గూరుచుండఁ బెట్టికొనె గగురుపొడువంగ మేను ♦ నీరంధ్రముగ.

క. సరభసమునఁ బరిజనములు, సరగునఁ గొనివచ్చి యిడివ ♦ సత్ప్రీతిని మం

తిరినూనుఁడు గూర్చుండఁ, గరము మువత్త్రులు గురియఁగొనిటనిడుచు.

క. సారెకు బాహుశిరంబులు, చారులలాటస్థలంబు ♦ సద్వక్షంబు
గూరిమి నిమరుచుఁ దల్లి కు, మారునితో ననియె నిట్లు ♦ మంజులఫణిలి.

సీ. నాముద్దుపట్టి! నీనాయన కరినాత్ముఁ డెటు కష్టపెట్టె ని ♦ న్నిన్నినాళ్లు
ముల్లోకములమోహము న ముంచు నీమేను కష్టంబులెటులోర్చెఁగన్నతండ్రి!
యతిదీర్ఘమగు గురుయంత్రణం బేగతి సైఁచితి వార నీసాహసంబు
పసివాఁడవయ్యు నీపటుధైర్య మారార ప్రోడలకుంబలెఁ ♦ బొదలు నీకు
తే. బాలకులతోడి తగులంబు ♦ పరిహరించి

యాటపాటల విడనాడి ♦ యధికభక్తి

నర్భకుఁడ వయ్యు గురువుల ♦ కణఁగి మణఁగి

కొలుచు నీమది కేమందుఁ ♦ గొడుక! చెపుమ!

886

చ. జనకు ననుగ్రహంబునను ♦ జయ్యన నేగతి విద్య లన్ని నే
ర్చిన నినుఁ గాంచి హర్షముచు ♦ జెందితి నాగతి నెట్లు వేగమే
యనుగుణకాంతలం బరిణయం బయి యొప్పెడి నిన్నుఁ గాంతునో
యని మది నువ్విళుల్ గొనుదు ♦ నన్న! యటంచును గ్రుచ్చి కౌఁగిట. 887

క. తనవదనప్రతిబింబముఁ, గని వికచసరోజరచితఃకర్ణాభరణం
బున నొప్పు చెక్కు ముద్దిడెఁ, దనయునిఁ జిలునవ్వు సిగ్గుఁ ♦ దనర నవనతుఁ.

క. ఈపగిది నటను నించుక, నేపుండి యతండు కదలి ♦ శీఘ్రం బోలి
దీపించు నంతిపురిఁ గన, నేపునఁ జని వారి కెల్ల ♦ నింపొదవించె. 889

ఆ లచట వాసి ద్వారమందుఁ జెలంగు నిం, ద్రాయధంబునక్కి ♦ తరలెనుకుక
నానుఁ గాంచ నట్లై ♦ నానావనీపాల, పుత్రలోక మెల్లఁ ♦ బాలించి గొలువ.

సీ. వివిధశాస్త్రాంజనవిద్యోతితప్రతిభాతులు కార్యసమాగతులును
నాబద్ధచక్రవాళైకదేశోపవిష్టులు శాక్యమునిశాస్త్రిశోధకులును
జీవరవ్యాజోరుచిత్రధర్మాంశుకచ్ఛాదితు లనురాగచోదితులును
రక్తాంబరములవిభ్రాజితుల్ పశుపతివ్రతదీక్షితు లనేకబాడబులును

తే. వివిధయామకరీంద్రముల్ ♦ వివిధతురగ

శతములు సమేయజనయాధసంచయములు

కలిగి సమృద్ధసంబాధకలిత మగుచుఁ

బగలు రాత్రియుఁ జెలఁగునై భవముదాని,

891

ఉ. లోనికిఁ బోయినట్టి నృపలోక మదెంతకు రామి వేసట

బూనుచు మావటి ల్నిదురఁ ♦ పోవఁగ గంతల మడ్చి సక్కులం

మాని పిటింది ప్రక్కలను ♦ నుండెడువారలు నట్టె యుండఁగాఁ
బూనియుఁ బూసకే గుథలఁ ♦ బొల్పుచుఁ బట్టున నిల్చి తూలుచున్. 892

చ. అలరెడు సామజంబులును ♦ నైకసహస్రములున్ జెలంగఁగాన్
గలకలలాడుదాని శుక♦నాసగృహంగణభూమిఁ జేరి త
న్నిలు మని ద్వారపాళకులు ♦ నిల్పకయున్న సృపాలయమునన్
వలె దిగి గుఱ్ఱమున్ వెలిన ♦ పార్థిననూనుఁడు దాని నచ్చటన్. 893

చ. ఉనిచి వయస్యకేలుఁ గొని ♦ యుజ్జ్వలభంగిని ముందుఁ బాటుచున్
గనఁబఱవంగ ద్వారమును ♦ గాచెడివారలు శ్రోవ నడ్డు వ
చ్చినపరివారముం దొలఁగఁ ♦ జేయుచుఁ గొల్వఁగ వచ్చినట్టి రా
జనికరముల్ నమస్కృతులు ♦ స్పృగ లేచి కరంబు మోడ్చుచున్. 894

చ. పలుకులు మానియుండఁ బరి♦వారజనంబులు దావ్యస్థనహుంకృతన్
జలితములైన వేత్రముల ♦ సాధ్వస మంది నమ స్తభూధవుల్
సలువక చప్పుడున్ నడువ ♦ త్తూతలి సంఘులు మెల్ల నూనుచున్
విలసితకక్ష్యముల్ గనుచు ♦ వేడుక రెండవరాజసద్దమో. 895

చ. అన విలసిల్లు నూతనసు♦ధాంచితహర్ష్యసహస్రసంకులం
బును శుకనాసమందిరము ♦ భూవిభునూనుఁడు చొచ్చెఁ జొచ్చి నై
కసృపసహస్రమధ్యమున ♦ గద్దె వసించి ద్వితీయతాత నాఁ
జను నతనిం గనుంగొనుచుఁ ♦ జాలవినీతిని మ్రొక్కె దవులన్. 896

మ. శుకనానుండును నోలి తోన సకల♦క్షోణీధవుల్ లేవఁగా
నకలంకాదృతి లేచి సుంత యెదురై ♦ హర్షంబునం బోయి తా
వికచాక్షుండయి హర్ష బాష్పకణముల్ ♦ వే నుబ్బఁగా రాసుతున్
బ్రకటప్రేమను బుత్రుతోడ బిగియా♦రన్ గాఁగిలించెం దమన్. 897

ఆ. కాఁగిలించి విడువఁగా రాజనూనుండు, సాదరమున నిడిన ♦ చారురత్న
వీర మవల నుంచి ♦ ప్రీతిని భూమిపైఁ, గూరుచుండె మంత్రి♦కొడుకుతోడ.

తే. రాజపుత్రుండు గూర్చుండ ♦ రాజు లెల్లఁ
దిగిరి తమతమవీరముల్ ♦ దిగ్గున నిలఁ
గూరుచుండిరి వినయంబు ♦ గూర మంత్రి
యొక్కరుఁడు దక్క నిశ్శబ్ద ♦ మలర నవుడు !. 898

క. క్షణ మూరకుండి సచివుఁడు, మనమునఁ గల హర్ష మెల్ల ♦ నుయినిండఁగ సం

- జనితమ్ము లై న వులకలఁ, గనఁబఱచుచు నిట్టు లనియె ♦ త్కౌపతినుతుతోఁ.
- సీ. తాత! చంద్రావీడ! ♦ ధన్యుండు మీతండ్రి పూర్ణయావను నిన్నుఁ ♦ బూర్ణవిద్యుఁ
గనఁ జాలనాల్లకు ♦ త్కౌరాజ్యలాభంబు కలిగెను నేడఁ గాఁ ♦ గనె సమృద్ధి
గురుజనాశీర్వాదఁ ♦ కోటియెల్లను నేడఁ ఫలియించెఁ దొలిమేలి ♦ పను లవ్వెల్ల
నేడఁ ప్రసన్నులై ♦ నెగడిరి యిలువేల్పు లబ్బునే నీయట్టి ♦ యాత్మజండు
తే. భూత్రయాద్భుత హేతు వపుణ్యులకును, నీయమానుషబలమేడ ♦ నీదుప్రాయ
మేడ విద్యాపరిగ్రహం ♦ బేడ సకల, విద్యలగ్రహించినాడవు ♦ వింత గదుర,
తే ప్రజలభాగ్యంబు పండెను ♦ బాలకుడవు, నీవు భరతభగీరథ ♦ నిభుడవైతి
వార భర్తవు నీవౌట ♦ కవని తొల్లి, యెట్టిసుకృతంబు చేసెనో ♦ యెఱుంగనేను,
ఉ మేను ధరించి లక్ష్మీ విను ♦ మేకొన రాదటె యెట్టిమోహమో
మానఁగ నేర దింక నల ♦ మాయలమారి నిజేశువక్షముఁ
బూనుము తండ్రితోడ నిజభూభరముం గిటిరాజు దంష్ట్రవైఁ
బూనినమాడ్కి దోస్థులిని ♦ బొల్పుఁగఁ గల్పితంబు లింపునఁ. 403
- చ అని వచియించి వుష్పముల ♦ నాభరణాంబరగంధచర్చలఁ
గొని యరుదెంచె దానె గడుఁ ♦ గూరిమిఁ బూజ యొనర్చి వీడుకో
లొనరుప లేచి యంతిపురి ♦ నున్న మనోరచయొద్ద కేగి తాఁ
గని నతుడై తదాజ్ఞఁ గొని ♦ గ్రక్కున నెక్కి నిజాశ్వరత్నముఁ. 404
- ఉ. తాను వసింపఁ దండ్రి మును ♦ దద్దయుఁ బ్రీతి నపూర్వపద్ధతిఁ
మానుగఁ గట్టినట్టి భవనంబును మారటరాజసద్దమో
నా నవపాండుకేతనము ♦ నాదితమంగళతూర్యరావసం
వ్యానితదిజ్ఞుఖంబును వి ♦ మానము పాండురపూర్ణకుంభముఁ. 405
- చ. వికచసరోజపుష్పచయః ♦ విస్ఫురితంబుఁ గృతాగ్ని కార్యముఁ
బ్రకటగృహప్రవేశశుభ ♦ రాజవిరాజితపారివారముఁ
సకలనృపాత్మజుల్ గొలువ ♦ త్కౌపతిపుత్రుఁడు చొచ్చి వేడ్క నిం
చుక వసియించి యుండి విధుఁ ♦ సోదరిమండపమందు శయ్యపై. 406
- క. ఆనృపతిపుత్రలోకముఁ, దానును స్నానాదిదివసధర్మము నడపెఁ
లోన తనశయనసద్దము,లో నింద్రాయుధ మునిచె నలోలప్రీతిఁ.

— ఇతి నికామఖిలార్థ సము ఛితి —

- ఉ. అంత దినాంత మయ్యె గగఁ ♦ నాంతమునుండి దినాబ్జగోహినీ
కాంత దిగంగ బాణి పడు ♦ కంభవరాగనిజప్రభావిన

దాంతరసీమనూపురమునట్టుల నొప్పుచు ముక్తపాదమై

యంతకుతండ్రిబింబ మపరాంబుధిలోఁ బడె రాజశేఖరా !.

408

తే. అతనిరథచక్రమార్గంబుననుసరించి, చనియెను జలప్రవాహంబునరణిఁగాంతు

లవృత్తికకున్ననకు నంతనర్కబింబ, మున నధోముఖవ్యాసృతముననునహము.

తే. కమలగాగం బశేషంబు కడిగినట్టు, లభినవకిసాలయారూణహస్తతలము

నవలె సమ్మార్జనముచేసె నరవరేణ్య! , నక్షు లెల్లను గూళ్ళగుఁబాటె నంత.

తే కమలపరిమళపరిచయాగతమిళింద

బృందసంగతగళమయి పెంపుమీఱు

జక్కనలజంట విడి సాటె శమనుపాశ

ములను మెడ వైచి యూడ్చినపోల్కి నృపతి !.

411

క. దిన మెల్లఁ గరవుటమ్ములఁ, దనివి సనం ద్రావినట్టి తమ్మినుధురసం

బును సంధ్యాతపకై తన, మున సూర్యుఁడు గ్రక్కెగగనమునఁబఱచుటనాక.

సీ. వరుణదిశారక్తవారిజశ్రుతిపూర మాదిత్యుఁ డరిగెలో కాంతరమున

కంబరకాసారమందుఁ బూచినరక్తకమలిని సంధ్య తాఁ గ్రాలుచుండఁ

గృష్ణవంశకవంశకృతవత్తలతలట్లు తిమిరపంక్తులు పూని దెసలఁ బ్రాకె

సాంధ్యరాగము సముత్సారితం బగుచుండఁ దిమిరసంహతిచేత దిబ్బుఖముల

తే. నబ్జినీపీత మాతప మణఁపఁ జొచ్చు

తిమిరవల్లవములు నాఁగఁ దేంట్లగములు

నొయ్యనొయ్యన రక్తాంబుజోదరములఁ

దూఱుచుండంగ మగనుండు మీఱుచుండ.

418

తే. బలుల నిడుచుండ సాంధ్యదేవతకు దిక్కు

దిక్కులందును; శిఖరాత్మతిమిరములయి

కేకికులములు లేకున్నఁ గేకికులము

గలవివోలెను దోఁప శిఖండియమ్మ.

414

తే భామ లెక్కమి నిశ్చలభర్తపీఠములును మ్రోయనిగంటలు పూని చెలఁగ

నంతిపురిఁ గలడోలికలో; హర్త్యులక్ష్మి, శ్రవణనీలోత్పలములు పాఠావతములు.

తే. జాలవినరంబులను డాఁగ; కారికీర, ములును సల్లావములుమాని ముడ్చి మేను

భవనసహకారశాఖలఁ బరఁగుపంజ, రదిబులను నిద్రపోవ నుఖంబుగాను.

సీ సంగీతములు మాని శ్రాంతరవంబులొ వీణల నొకటక్కిఁ బెట్టుచుండ

యువతినూపురశబ్దముపశమింపఁగ గృహకలహంసములు తాము కదలకుండ

- రాజవల్లభహయః రాజమందురముల దీపముల్ వెలిగింపఁ ♦ దివుగుచుండఁ
దొలిజాము సేవకై ♦ తోఁచెడుకుంజరసంచయంబులు చను♦దెంచుచుండఁ
- తే. మధుపకులశూన్యకటభిత్తిమత్తహస్తి, కర్ణములఁ బొల్పుశంఖనక్షత్రమాలి
కాచమరవాళిమండనకాండములను, దీసి వైచుచు నుండంగఁ♦దీప్రగతిని.
౪. అరుగుచు నుండ రాజునకు ♦ నభ్యుదయార్థము స్వస్తిపాతముల్
జరిపి పురోహితుల్; చనఁగ ♦ త్కౌపతు లెల్లను రాజనానతిన్
బరిజనులెల్లఁ బల్చనయి ♦ పార స్మపాలయకక్ష్య లన్నియున్
విరివి ధరించినట్టులయి ♦ వెల్లుచు నుండఁగ నిస్సవనంబులై. 418
- తే. వికచచంపకదళములు ♦ విరివిగాఁగఁ
జల్లినట్టులు బింబితజ్వలితదీప
శతములను నొప్పుచుండంగ ♦ సకలమణిని
బద్ధభూములు, సింహముల్ ♦ పండికొనఁగ. 419
- చ. పతి నెడఁబాసి ఖన్నయగు♦పద్మిని నూటడిలంగఁ జేయ నా
గత మగు లేతయాతపము♦కాంతిని మందిరదీర్ఘికాతతిన్
బలితము లై నదీపములు ♦ భాసిత మారుఁ డధిజ్యధనుస్వః
ధృతశరుఁడై వరోధమును ♦ దిన్నఁగ యామికునట్లు చేరఁగాన్. 420
- క. అవతంససల్లవంబుల, పనిదిని రతిదూతివచనవంక్తుల నునుపన్
దవిలి సరాగంబులఁ జెవి,, నవియఁగ విరహార్త లై నయతివలమనముల్. 421
- ఉ. అంతఁ బ్రదోష మయ్యెను నృపాత్మజఁ డుజ్జ్వలదీపి కాసమా
క్రాంతుఁడు నగ్రయాయజనకాండుఁడనై చని కాలినడ్కు శు
ద్ధాంతముఁ జొచ్చి తండ్రికడఁ ♦ దల్లికడన్ ఊణముండి వేడ్కఁ ద
త్సావంతములు ల్లసిల్లఁ దనసద్దము చేరెను త్కౌతలేశ్వరా! 422
- ఉ. చేరి యనేకరత్నరుచిసేవితశయ్యను భోగిరాట్టగా
వారముపై న శౌరిగతిఁ ♦ బండి సుఖంబున నిద్రఁ గాంచె ను
ర్వీరమణాత్మజాతుఁ డట ♦ వేకువ మేల్కొని కాల్యకృత్యముల్
తీరిచి క్రొత్తవేటతమి ♦ తీవర పెట్టఁగఁ దండ్రి యానతిన్. 423
- సీ. ప్రాద్దు పొడ్వక మున్నె ♦ పోయెను వేటకు నింద్రాయుధం బెక్కియింపెలర్ప
భాలేయకము లంతభర్తృశృంఖలబద్ధకా లేయకంబులు ♦ గ్రాల మ్రాల

ముదుసలిపులిచర్తః మును నసనంబుగాఁ గంచుకంబును గాఁగఁగడఁగి తాల్చి
పలురంగులఁ దనగ్గుఁపట్టుచీనరముఁ దలవెంద్రుకలు పైకిఁ మలచి కట్టి

తే. యొంటిచెవిజంపు భుజముపై ఁ నోసరిలఁగ

బుట్టిమీసాలు ముఖ మెల్ల ఁ ముసగుకొనఁగఁ

బట్టుదట్టిఁగ గట్టి చేపట్టి విండ్లు

ముందు వేటరు లాటచుచు ఁ మొనసి పాఱ.

424

క. పెక్కుగజంబులు హయములు, నుక్కు దలిర్పంగఁ బదగుఁలొలసి కొలువఁగా
మక్కువఁ జొచ్చి నుహఁటవి, చిక్కునడంజేసఁ బెక్కుఁసింహంబులఁ దాఁ.

క. చెవిఁ దాఁక నీడ్చి వికసిత, కుచలయపాలాశకాంతిఁకుంతౌఘములఁ

బవినిభనారాచంబులఁ, గవియంగా నేసి కూల్చెఁ ఁ గరిశరభములఁ.

426

క. బాణాసనటంకార, స్వానభయాక్రాంతచిత్తఁవనదేవతలుఁ

గానఁగఁ గ్రీఁగంటను దను, బూని వధించెను ననేకఁభూదారములఁ.

427

క. పరిమార్చి చమరమృగముల, హరిణంబులఁ గూల్చి వేల ఁ నన్యమృగములఁ

హరియించెఁ బ్రాణములతో, నరుదెంచెను మింటినడిమి ఁ కర్కం డంతఁ.

నీ. స్నానం బొనర్చినఁ పందాన మే నెల్లఁ దడిసి చెమ్మటబొట్టు ఁ పడుచునుండ

దంతవిఘ్ననఁ ఁ గనరంగ మాటికి గలగలలాడంగఁ ఁ గల్గె మెపుడు

శ్రమముచే ముఖమున ఁ స్రవీయింప ఘోరంబు గంతవట్టిక నంటి ఁ గ్రాలనుర్వు

చెవి వనగమనంబుఁ ఁ జెప్పుచుఁ బువ్వుల పల్లన స్తబకంబుఁబాగు నింపఁ

తే. బొలుచు నింద్రాముధము నెక్కి ఁ మొలచుచెనుటఁ

దడిసి మృగరక్తబిందుసంశతతుల నొప్పు

వారవాణంబు మయి కొక్కఁవన్నె పెట్ట

వివిధపుష్పపరాగసంసీతుఁ డగుచు.

429

ఉ. చెమ్మటబిందువుల్ మిగులఁ ఁ జెన్నవహింప హయాంఘ్రిరేణువుల్

గ్రమ్మినఫాలభాగమునఁ; ఁ గాల్చి మెల్లను వెన్కఁ జిక్కి కూ

న్యన్తుయి యగ్రభాగ మలఁరారఁగ; శిష్టస్థపాలనూను ల

శ్వమ్ముల నెక్కి వేగమునఁ ఁ బాఱఁగ గూడనుఁ గొందఁ జర్చిలిఁ.

430

క. ఈగతి మృగపతి ననకిటి, యీగతి వనమహిష మిట్టు ఁ లీగతి శరభం

బీగతి హరిణం బని మృగ, యీగతవృత్తాంతములనె ఁ యనుకొంచుఁ దమిఁ.

క. అరుదెంచెను దనయింటికి, ధరణిపతిసుతుఁడు దిగెను ఁ దనయశ్వంబుఁ

- బరువిడి వే పరిజనములు, వరవీర మ్మునువ దానిఁపైఁ గూర్చుండెన్. 482
- క. తురగాధిరోహణోచిత, పరిధృతవేషంబు నెల్లఁ ధాపి కవచమున్
ద్వారఁ దీసివైచి తోడినృ, వరనూనులతోడి సరసభావణ మొప్పున్. 488
- చ. మలయఁగఁ జేసి వీవనల ధ మందసమీరము చెన్చు టార్పఁగా
నలసతఁ దీర్పఁ గొంతవడి ధ నట్టై కనుంగవ మూసి హాయి యిం
పెలయఁగ నేద దీర్చి కొని ధ యేగెను రాజితరత్నభర్తస
త్కలశశతాంతరస్థమణిఁకాంచనవీరికి మజ్జనోర్వికిన్. 484
- ఉ. స్నాన మొనర్చి శుభ్రవసఁనంబున మృవ్యశరీరుడై తలం
బూని దుకూలపల్లవము ధ పూతసితాంశుకమున్ ధరించి పూ
జానతు లిచ్చి దేవతల ధ సన్నతులన్ బరితువ్వచిత్తులం
గా నొనరించి వచ్చెను సుఁగంధవిలేపనభూమి కత్తటిన్. 485
- చ. నరపతి పంప మాల్యముల ధ నవ్యబహూజ్జ్వలభూషణంబులన్
వరవసనాంగరాగములఁ ధ బార్ధివమందిరపారిచారికల్
ధరణిపఁ తల్లిదాసులును ధ దక్కటివారల దాసవర్గమున్
గర మనురక్తిఁ దెచ్చి యొసఁగన్ దగ వానిని నోలిఁ గైకొనెన్. 486
- క. కొని తొల్తును వైశంపా, యనునకుఁ దా నలఁది పిదప ధ నలఁదికొని యతం
డనుపద మంతికవర్తుల, కును నలమైపూత యొసఁగెఁ ధ గుతుకం బెసఁగన్.
- క. కుసుమాంబరభూషణముల, నొసఁగియు నాగతిని వారి ధ కుచితవిధి సము
ల్లసితవివిధమణిభాజన, విసరమున సతారశరదఁవిష్ణుపదము నాన్. 488
- క. తనరెడు భోజనశాలకుఁ, జని యెత్తగు కుథమునందు ధ సంవిష్టుం డై
తనకుఁగటఁ దదవర్ణన, మును జేయుచుఁ గూరుచున్న ధ ముఖ్యసఖునితోన్.
- క. తమ కర్మంబగు భూభా, గములను నుపవిష్టులైన ధ త్కౌసలుతులతోన్
దమి నిమ్మ వీని కిడి యొసఁ, గుము దీనిని వీని కంచుఁ ధ గూర్చి దలిర్పన్.
- క. సరసము లాడుచుఁ గేరుచుఁ, బరిహాసము లాడుకొంచు ధ బహుభంగుల త్కౌ
వరసుతుఁ డాహారవిధిన్, జరిపె నట ననుగ్రహాతిశయము నుతింపన్. 441
- సీ. అంతఁ బ్రత్యుళితఁహస్తుఁడై తాంబూలమును గొని క్షణముండిఁముదముతోడ
నింద్రాయుధముకడ ధ కేగి నిల్చియె దాని గుణగణంబులనెల్లఁ ధ గొసరికొసరి
కొండాడి తత్కథల్ ధ మెండుగఁ జెప్పుచు నాజ్ఞావ్రతీకుకు ధ లైనవారు
పార్శ్వవర్తులు తనఁపరిచారకు లనేకు లున్నను దాని ముం ధ దుంచి తృణము

తే. తాన తద్ధృతహృదయుఁడై ♦ తరలి రాజ
మందిరంబున కేతెంచి ♦ మనుజవరుని
మాతను విలాసవతిఁ గని ♦ మరలి శయన
సదనమును జేరి యారాత్రి ♦ సలిపె నోలి.

442

తే. అంత మరునాఁడు వఱువాత ♦ నరుగుదెంచె
నంతిపురమున కెల్లను ♦ నధిక్పతుండు
నరపతిసఖుండు కైలాసఁనామకుండు
సౌవిదల్లుఁడు నృపపుత్రుఁడవిధమునకు.

443

ఉ. ఆతని వెంబడించి యొకఁ యంగన రాజకులై కవాసనం
జాతప్రగల్భతాగరిమఁ ♦ జాలిన దయ్య విసీతురాలు బా
లాతపయు క్తపూర్వహరిఁవంతము నా నరుణాంశుకోరుసం
వీతశరీర వచ్చెను నవీనవయఃపరిభూషితాంగి యై.

444

వ. ఆయింతి.

445

సీ. కించిదుపగత మై ♦ యంచితతరుణిమ పెట్టనితోడ వయి ♦ పెంపెలర్ప
నమృతనదీపూర ♦ మన నొప్పు లాపణ్య మాలయం బెల్లను ♦ నాక్రమింప
మంథరప్రేంభుఁ ♦ మంజుభుజులకు గోరులజిగిమిమఁ ♦ గురియఁ బ్రభలఁ
గ్వణితపాదాంగదా ♦ లితాంఘ్రిఁజునుచలనుబొల్చెడుసరో ♦ జములగలువ
తే. నిర్భరోద్భిన్నములు కాని ♦ నెఱుఁచములు, క్రొత్తచెలువంబు మేనికిఁగొత్తకీయ
మేలిబంగరుమేఖల ♦ గ్రాలఁ గటిని, రాజకులదేవత యనంగ ♦ రాజులెడిని.

చ. దెసలను బర్వహారముల ♦ దీధితులందు నిమగ్న జేహ యై
యెసఁగు పయోబ్ధిమగ్నవదఁనీందిర నా సమవృత్తతుంగనా
స సితకుశేశయాత్మ మఖశాలతెఱంగున వేదిమధ్య వే
దసమితివోలె నుస్థితపదంబుల నొప్పుచు నుండె భూవరా!

447

తే. రత్నకుండలమకరఁత్రములకాంతు
లలమి శ్రుతివల్లవంబుల ♦ నలరుమొడ్కి
నలరుఁ దద్గండతలములు ♦ నధర మెపుడు
తప్తులరసంబునను దోఁగి ♦ తనరు చుండు.

448

క. నిన్నటిచందనతిలకము, చెన్ను దలిర్పంగ ఘాలఁసీమఁ జెలఁగుచుకా
సన్నతనవవన రేఖకు, సన్నని మైలఁగ నొప్పి ♦ సరి యన నొప్పుకా.

449

తే. మేరువనలతవోలెను ♦ సారకనక

వత్తలతలను జెలువొంది ♦ పరఁగుఁ, గర్జ
రాజ్యరమవోలెఁ గలితాంగ♦రాగ యగుచు
నలరు నాయంతి చెలువంబు ♦ నొన పొగడ.

450

క. ఆవిధి వచ్చినకంచుకి, భూవిభుసూనునికి మ్రొక్కి ♦ భువి నిడి కుడిచే

వే వినమితగాత్రుండై, దా విన్నప మాచరించె ♦ ఎగ నిట్లనుచున్. 451

క. విను మిటు లాజ్ఞాపించెడు, జనని విలాసవతి దేవి ♦ జనవరసుత! యీ

వనిత కులూతధరాధిప, తనయ ను తజ్జనకు గెలిచి ♦ త్వజ్జనకుఁడు తాన్. 452

సీ. పసితనంబున మును ♦ బందీజనంబుతోఁ బట్టి తెచ్చెను దీని ♦ భద్రముగను

నంతిపురంబున ♦ కనిపెను బరిచారికను గాఁగఁ జేర్చుకొ ♦ వ్పంచుఁ దనయ

యనద యీముగుద తా♦నవనిపాలకసుత యనిపత్ర తేఖయం♦చాహ్వాయ మిడి

తనయకంఠెను దీనిఁ ♦ దద్దయఁ బెంచితి నిరవధికప్రేమ ♦ నిచ్చ లేను

తే. నడపగా నుండ నర్హురా ♦ లనుచుఁ దలఁచి

పంపితిని నీదుపజ్జకుఁ ♦ బట్టి! దీనిఁ

గనకు సామాన్యపరిజన♦కాంత గాఁగఁ

జాపలంబున కెడ మీకు ♦ స్వాంతమునను.

453

క. లాలింపుము బాలికగతిఁ, బాలింపుము శిష్యుఁబోలెఁ ♦ బాటింపు చలిం

బోలెను విస్రంభంబులఁ, జాలఁగలదు దీనియెడల ♦ సౌహార్దంబున్. 454

తే. నాదుడెందంబు దీనివై ♦ నాదుతనయ, యందుఁబోలెనులగ్నమై♦యలరు దీర్ఘ

కాలసంవర్ధితస్నేహ♦కారణమున, నెట్లు కనుఁగొందువో దీని♦నెఱుఁగఁదనయ!.

క. తగు నీనన్తానంబున, కగణితగుణరాజవంశ్య ♦ యగుటను నీకే

యగపడు నేతత్సజనత, వగవగ నేఁ జెప్పనేల ♦ పట్టి! యెఱుఁగుమా!.

455

క. అతిచిరకాలోపార్జిత, తతసౌహార్దప్రవృత్తి ♦ దద్దఁ జెలఁగు నీ

యతివయెడ నాకు నీ కవి, దిత మేతచ్ఛీల మనుచుఁ ♦ దెలియఁ బలికితిన్.

క. పలుపల్కు లేల నీ కీ, నెలఁతుక చిరకాలదాసి ♦ నెయ్యరియును నై

చెలఁగునొ యెట్టుల యట్టుల, మెలఁగఁగవలె నెల్లపట్ల ♦ మిహిరసుతేజా!.

క. అని చెప్పి యతఁడు విరతవ, చనుఁ డగుటయుఁ బత్రలేఖ ♦ సలిపి కులీన

ప్రణతిని నొదుగుచు నిలిచినఁ, గని చంద్రాపీడుఁ డట్టై ♦ గతనిమిషం డై.

తే. జననిసెలవును దలఁ దాల్చి ♦ సలుపువాఁడఁ

బొమ్ము నీ వని కంచుకెఁ ♦ బుచ్చె; నాఁడు

మొదలుకొని పత్రలేఖయు ♦ నుదితభక్తి
గొలువ సాగెను విడువక ♦ గుతుక మెసంగ.

460

తే. పగలు రాత్రియు సంజను ♦ బండుకొన్నఁ, గూగుచుండిన లేచిన ♦ స్వారిచనిన
రాజకులమున కరిగిన ♦ రాజసూను, ప్రక్కఁ బాయక కొలిచె నా ♦ పడఁతిమిన్న.

తే. కన్నదాదిగ దానిపైఁ ♦ గడలుకొనియే
నిముసనిముసంబునకుఁ బ్రేమ ♦ నిస్తులంబు
మనుజవతిసూనునకుఁ బ్రతి ♦ దినమునందు
నధికమయ్యె ననుగ్రహం ♦ బునినాథ !.

462

ఆ. పెక్కుమాట లేల ♦ యొక్కక్షణం బైన
దానిఁ బాయెఁ డాయెఁ; ♦ దలఁచె దాని
నాత్మహృదయమునకు ♦ నవ్యతిరక్తగా
సర్వకార్యములను ♦ త్కాతలేశ !.

463

మాలిని. గరళమలినకంతా! ♦ కాందిశీకోరుశుంఠా!

స్థరమదధనలుంఠా! ♦ స్థారితోద్యద్వికుంఠా !

సురకులసుఖదాయీ! ♦ సూక్ష్మమార్గానుయాయీ !

పరమపదవిధాయీ! ♦ భక్తచిత్తానపాయీ !.

464

గద్య. ఇది శ్రీమేఘాదక్షిణామూర్తిమంత్రోపాసనాబృకవిత్వవైభవ చింతలపల్లి
వంశపయఃపారావారిగాశాక్తైరవబాంధవ శ్రీపేరమాంబాత్ర్యంబకప్రియత
నూభవ సుజనవిధేయ నరసింహనామధేయ ప్రణీతం బైన శృంగారకాదంబరి
యను మహాప్రబంధంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము సంపూర్ణము.

శ్రీరామార్పణమస్తు. శ్రీమేఘాదక్షిణామూర్త్యర్పణమస్తు.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ. ఓం శాంతి శాంతి శాంతి.

శ్రీ.

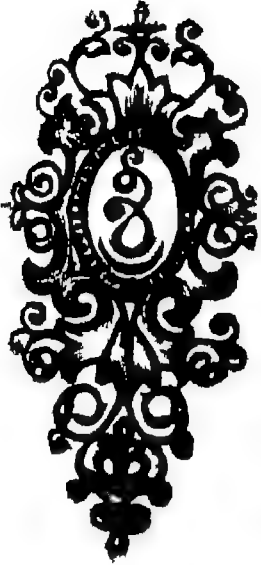
శ్రీరామ స్వహాయోఽస్తు.

శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తిః ప్రసీదతు.

శ్రీ శృంగారకాదంబరి

పూర్వభాగము.

చతుర్థాశ్వాసము.

నిగమాంతవిహారీ !

ధ్యానసమాసక్తమానిధర్మోద్ధారీ !

దీనజనావసధారీ !

మానసజన్తాపహారి ! మహితపురారీ !.

1

వ. దేవా ! దయాయత్తమతి నవధరింపుము. అవ్వలికభావృత్తాంతము చెప్పెద.
 ఇట్లు కతిపయదినంబులు చన నొక్కనాఁడు ధరారమణుండు నిజతనయునకుఁ
 జంద్రాపీడునకు యౌవరాజ్యాభిషేకంబు సేయ సమకట్టి తదుపకరణసంభారముల
 సమకూర్పఁ బ్రతీహారుల కాజ్ఞాపింప వారును దదాజ్ఞానిర్వహణపరాయణులై
 మెలంగుచుండిరి. అంత నొకనాఁడుబుసుపోకకై నిజదర్శనార్థంబు తనగృహం
 బునకు నరుగు దెంచిన సన్నిహితయౌవరాజ్యాభిషేకుం డగు నాచంద్రాపీడునిం
 గాంచి సమాసాదితవినయుం డయినను నింకను మిగుల వినీతుం జేయుతలం
 పున సవిస్తరంబుగ శుకనాసుం డిట్లనియె.

2

శుకనాసోపదేశము. శ్లో॥

క. తేలియఁ దగువాని నెల్లను, దెలియుదువు సమస్తశాస్త్రతీరగుఁడవు నేఁ
 దెలుపం దగినది సుంతయుఁ, గలుగదు నీ కయిన వినుము ధర్మపతితనయా!

చ. అతిగహనంబు కేవలము ధర్మపనజాతతమంబు; దీని దీ
 పతతి హరింపఁ జాలదట ధానుఁడు నార్పఁగ లేడు రత్నదీ
 ధితు లణఁగింపఁ జాలవును; దీప్తము లక్ష్మీమదంబు ప్రాణ మే
 గుతటిని బాయ, దంజనము గూర్చిన నీశ్వరతాంధ్ర మేగదుగా.

4

సీ. శిశిరోపచారముల్ ధర్మచేసినఁ బోవదు దర్పజ్వరోష్ణంబు ధారుణంబు
 మూలమంత్రంబులఁ దూలదు విషయవిషాస్వాదమోహంబు సవిరతంబు

సంతతస్సానశౌఃపంబునఁ బాయదు ప్రబలరాగమలలేఃపంబు నెపుడు
తెలవారుజామున ధ మెలఁకున గనదు గాజ్యసుఖజస్వాస మఃజస్ర మరయ
తే. నవుట విస్తారముగ దీని ధ ననుఁదింతు, మనుజులకు లేనిశ క్తియు ధ జనన చూది
కలిమి యసమానగూఢంబు ధ నల నవీన, తగుణిమము ననగ్ధావళి ధ ధాత్రిలోన.

తే. అవినయంబుల కెల్లను ధ నాలయంబు
వీనిలో నొక్కఁ డొక్కఁడు ధ వేఱఁ జెప్ప
వలయునే యన్ని యొక్కచోఁ ధ బరఁగు నేని
చెడును సర్వవిధంబుల ధ క్షేతిని జనుఁడు.

6

క. తలఁ జూపఁగఁ దారుణ్యము, కలువం బగు బుద్ధి; శాస్త్రఃకాండంబుల ని
ర్మలముగఁ గడిగిన వాగముఁ, దలఁగవు ధవళంబు లయ్యుఁడరుణులదృష్టుల్.

చ. కొని చను పూనవుం బ్రకృతి ధ కోరినయట్టులు వాశ్య యెందుటా
కునువలె దవ్వలఁ రజముఁ ధ గూర్చఁగఁ జేయును భ్రాంతిఁ గొల్పి యా
వనసమయంబునం గరణఃవాతమృగంబులఁ గొంచుఁ బోవుఁ బా
యనియుపభోగనామకమఃపామృగత్పన్ల దురంత మెప్పుడుఁ.

8

చ. అల విషయస్వగూఢములె ధ యంబువులట్టులఁ గ్రోలఁ దీవులై
చెలఁగును గ్రొత్తజవ్వనముఃచేతఁ గషాయితుఁ డైనవానికిఁ
దలఁపక మీఁదూఁ దన్తయత ధ శద్విషయంబులయందు మానవుఁ
గలఁచి యడంచు నుత్పథముఁ ధ గాంచినదిగ్భ్రమయట్లు భూవరా !.

9

క. నినుఁ బోలుజనులె గా భా, జను లుపదేశంబునకును ధ స్ఫాటికమణి యా
మినివరకరములగతిఁ జొచ్చును నమలస్వాంతమునను ధ సుఖముగ నదియుఁ.

క. అమలం బయ్యును గురువచ,నము కర్ణము సోక వేచు ధ నాగాచంద్రై
యమతికి సలిలము పోలెను, సుమతికి శ్రుతిభూష యగుచుఃశోభిల్లుఁ గడుఁ.

చ. అతిమలినాఘజాలము లఃయంబు నొనర్చు గురూపదేశ మం
ధతమసముం బ్రదోషశశి ధ నాశ మొనర్చెడురీతిఁ; గేశసం
తతి సరయింపఁ జేయక నిఃతాంతగుణంబుగ మారు గాంతికిఁ
గతమయి వార్ధకంబుక్రియ ధ త్కౌఠిపుత్ర! గురూపదేశమే.

12

క. ఇదె తటి యుపదేశింపను, సదమలమది! విషయరసముఃచవి యెఱుఁగ విఁకఁ
మదనాశుగళిథిలం బగు, మది నుపదేశంబు గళిత ధ మగు నిల్వదు పో.

18

క. శ్రుతమును వంశంబును దు, ర్మతి కణఁకువఁ గూర్చ లేవు ధ మలయజభవమా

హుతభుక్కు కాల్పఁడె ప్రచం, డతరము బడబాగ్ని కాదె ♦ నానిన నీటకా.14

సీ. సకలమలాపహా ♦ తమజలస్నానంబు నపలితాజర మగు ♦ నట్టిముదిమి
యనువల్ల విరచిత ♦ మగ్రాశ్శక్తి భూషణ మను ద్వేగప్ర ♦ జాగరంబు
మెదటిదోషము లేని ♦ మేటిగుగుత్వమ్ము జ్యోతిని మీటిన ♦ ద్యోత మరయ
నరవిచుంబితసాల ♦ మగు వప్రవలయంబు ననిదోడు గొననట్టి ♦ యాత్మరక్ష

తే. గురువునుపదేశ మన ధాత్రి ♦ బుగుషులకును
ధరణిపులకు విశేషించి ♦ విరళు లట్టి
వారి కుపదేశికులు వారి ♦ వచన మంద
ఱనువదింతురు ప్రతిశబ్ద ♦ మట్లు భీతి.

15

తే. గరువ మనువాపు చెవులను ♦ గప్ప వారు
వినరు నుపదేశమును విన్న ♦ వెగటు పుట్టఁ
జేయుదురు కరి నిద్రించు ♦ చెలువు మెఱయ
నిదురపోవుచుఁ గురువుల ♦ గదురుకొనుచు.

16

తే. అరయఁగను సహంకారదా ♦ హజ్వరంపు
మూర్ఛ కన్నులఁ గప్పంగ ♦ ముగ్ధ మగుచు
నవశమగును తేనిప్రకృతి; ♦ యన్మతగర్వ
మును నుమాదంబుఁ గల్పించు ♦ ధనము లహహ.

17

తే. తెలిపెదను లక్ష్మీఁగూర్చియె ♦ తొలుత వినుమా
సుభటకరవాలమండల ♦ శోభితోత్ప
లవనవిశ్రమభ్రమరి యీ ♦ లక్ష్మీ గనుమ
యీయ సాధ్వీని బోలిన ♦ యింతి గలదె.

18

సీ. మద్యంబువలనను ♦ మదము; కల్పకభూరుహంబునల్లను రాగ; ♦ మజ్జువలన
నేకాంతవక్రత ♦ నాకాధిపుహయంబువలనఁ జలత, కొన్తు ♦ భంబువలన
నతినిష్ఠురతహాల ♦ హలమునల్లను మోహశక్తియు నప్పర ♦ స్సతులవలన
బహువిధపూరుష ♦ వరణంబు దేవతామణిపల్లఁ జింతల ♦ మజ్జనంబు

తే కూడ నుండినచనువున ♦ వీడి వారి
సాగరమునుండి చనుదెంచు ♦ సమయమునను
వారి విరహోషనోదార్థి ♦ మారఁ గొంచు

చ. దొరకినఁ బెక్కుదుఃఖములఁ ♦ దోఁగఁగఁ జేయును బాలనంబునఁ
వరగుణపాశసంతతులఁ ♦ బట్టి చలింపకయుండఁ గట్టినఁ
బరువిడుఁ గన్తోటంగి యెటా ♦ భద్రమదాంధకరీంద్రయాథముల్
కరధృతశాతఖడ్గదృఢఁ కాయులు యోధులు గాచుచుండినఁ. 20

సీ. కాంచదుపరిచితిఁ ♦ గానదు కులమును గణియింపదును గులఁ క్రమము మఱియు
రూప మీక్షింపదు ♦ రూఢమా శీలంబుఁ జూడదు ధర్మంబుఁ ♦ జూడ దీవి
శ్రుతము నాలింపదు ♦ శుచిని బాలింపదు సత్యానువృత్తిని ♦ సల్ప దెపుడు
నైపుణ్య మరయదు ♦ నయము పాటింపదు సకలజ్ఞతవిచారఁ సరణిఁ జనద
తే. యరయ గంధర్వనగరంబుఁ నట్లు చూచు
చుండఁగ నె మాయమైపోవు ♦ నుండ దెచటఁ
దిరుగు మందరపరివృత్తిఁ ♦ దిరుగుసుడులఁ
గరము దిరిగిన యభ్యాసఁ కలన నాఁగ. 21

చ. జలజవనీవిహారమును ♦ సల్పెడువేళను వానికాడలఁ
జెలఁగెడుముండ్లు గ్రుచ్చుకొన ♦ నిల్పఁగ నేరక నాఁగ భూమిపై
నిలువదు పాద మొక్కెడను ♦ నిర్భరవృత్తిని నెత్తి వైచుచి
ల్లిలుఁ జరియించు చుండు భువి ♦ నిట్టియసాధిన్ నలుంగ మెచ్చటఁ. 22

సీ. పరువత నేర్పంగ ♦ వసియించునో యన నసిధారలం దెప్పు ♦ నధిపసించు
విశ్వరూపతఁ గొనుఁ వేడ్కనో యన కొరిజేహాశ్రయంబును ♦ దెగడకుండు
మత్తవారణగండఁ నుధువానియోయనఁ బరమేశ్వరహాములఁ ♦ బడుచునుండు
దివసాంతకమలంబుఁ పగిదిని నుపచితకోశవండుని నైన ♦ నీకు విడుచు

తే. విటవకకులంబ నల్లరీఁ విధిని నెక్కు
వసుజనని యయ్యుఁ ద్రిపథగఁ భాతి నీటి
బుద్ధగతి నస్థిర యగుచుఁ ♦ బొదలుచుండుఁ
జెప్పుదును నేమి యాలక్ష్మిఁ జేష్టితములు. 23

క. రవిగతివోలెను బ్రకటిత, వివిధసమాక్రాంతి; వర్ష ♦ వేళయుఁ బోలె
నవరుచిరద్యుతికారిణి, పవనాశనజగమునట్లు ♦ బహుళతమంబుఁ. 24

క. తలఁవఁగ హిడింబవోలెను, జెలఁగును భీమకహార్యఁ చిత్తయగుచుఁ దా
నిల దుష్టవికాచీగతి, నలరు ననేకపురుషోఽఘ్రియంబు తెలుపుచుఁ. 25

ఆ. అలఁతిలావుగల్గుఁ నాతని నున్నత్తుఁ, జేయు గుగుణవంతుఁ ♦ జేరఁ పోదు

భారతీగృహీతుః ♦ బరిరంభణముచేయ, దీనుచే ననంగ ♦ నింపుతోడ. 26

తే. కనదు సుజనుని ననిమిత్తుఁ ♦ గాఁ గులీను

సర్పమునుబోలె జను దాఁటి ♦ సరసఁ జేర్చ

దు వినయుని బాతకినిబోలె ♦ నవలఁ బోవుఁ

గంటకంబులకుం బలె ♦ గాంచి శూరు. 27

తే. తలఁప దీవరి మదిఁ జెడు ♦ కలనుబోలె, బరిహసించుచు నున్నట్లు ♦ వగిది మంచి

మనసుగలవానిఁ గాంచి యునుగలుగతి, సభి కసత్తునిగణియింప ♦ దట్టై లచ్చి.

తే. ఏమి చెప్పుదు నీలక్ష్మి ♦ యిలను నింగ్ర, జాలమును జూపు నాఁ బర ♦ స్పరవిరుద్ధ

నిజచరిత్రంబుఁ బ్రకటించు ♦ నిచ్చతొర, విను మదెల్లెచు జెప్పెక ♦ విరివిగాఁగ.

చ. అనవరతోష్ట మందఱను ♦ నందఁగఁ జేయుచు జాడ్య మందఁ జే

యును నభివృద్ధి చేయుచునె ♦ యొప్పుగ నీచతఁ గల్గఁ జేసెడిక

వననిధిఁ బుట్టి శృంగ నభి ♦ వర్ధన మందఁగఁ జేయు నెప్పు చు

ల్కన ఘటియించుచుకొ బలముఁ ♦ గల్గఁగఁ జేయుచు మిక్కుటంబుగక. 80

చ. అస్మృతముతోడఁబుట్టువయి ♦ యాఁ గటుపాక; యదృశ్యుగాలు దే

హము గలదయ్యు; నీచజను ♦ లందుఁ బ్రియం బొనరించుఁ బూనుటో

త్తమరత యయ్యు; నావిలతఁ ♦ దార్కొనఁ జేయుచు స్వచ్ఛుఁ గూరి రే

ణుమయి యనంగ; చంచలవి ♦ రోదిని లక్ష్మి నృపాలపుత్ర కా!.

81

చ. ఇది యభివృద్ధియా కొలఁది ♦ నెందును గజ్జలశృంగ కర్కషే

కుదురుకొనంగఁ జేసెడిని ♦ గుంభిని దీపశిఖాంకురంబు భా

తి, దళకొనంగ నెట్టు లనఁ ♦ దెల్పెన కాజకుమార! చూడు మి

య్యది నుచరిత్రచిత్రముల ♦ నారఁగఁ దుడ్చెడు ధూమరేఖయా. 82

వ. మఱియును. 83

సీ. మోహదీప్తస్వాసఁ యుంకు విభ్ర సుక మ్య కనళిక మన్మథఁ గజయునకును

ధనమదోరుపిశాచఁ తతికి జీర్ణగృహంబు వధ్యాలయము సాధుఁ భావమునకు

నాశాలతాళికి ♦ నభివర్ష నోదకధార రాహువు ధర్మఁ తారపతికి

కోపవేగగ్రాహఁకోటి కుద్భవనది యావాసదరి కల్పఁ మాహితతికి

తే. విషయమధువులకాపానఁ విశ్వ, సుగుణ, హంసలక కాలప్రావృష; ♦ యరయభూమి

కారనాట్యంబులకు గీతిఁ కాగృహంబు, చెప్పఁగా నేల యీ లక్ష్మిఁ శ్రీతిపకనయ!.

తే శాస్త్రదృష్టకుఁ జీకటి ♦ సర్వదుర్ణ

యములకుఁ బురఃపతాక యీ యతివ; లేడు

దీనిచే వంచితుఁడు గాని ♦ మానవుండు

కొఁగిలింపంగఁబడనట్టి ♦ కానరుండు.

85

తే. కాన దీనినిబోలిన ♦ కాంత నెందుఁ

బిలువకయ వచ్చి పైఁబడు ♦ వలచి వలచి

చిత్రగత యయ్యుఁ జలియించుఁ ♦ జంతనంబు

చేయుచున్నను వంచించుఁ ♦ జిత్రగతుల.

86

తే. పొత్తములదూపుతో నున్నఁ ♦ బొనరఁ జేయు

నింద్రజాలంబు; శ్రుత యగు ♦ నింతి యయ్యు

మోసపుచ్చును; నీదృశ ♦ ముదిఁ చేత

దైవగతిఁ జిక్కి ఁజాలు ♦ దల్లడింతు.

87

సీ. లభివేకవేళన ♦ యగుగు దాక్షిణ్యంబు తజ్జలప్రతౌళితం బనంగఁ

దాల్చి యంతయుఁ దూలితలఁగుఁబురోహితదత్తాగ్రమార్జనుల్ ♦ తలఁగెననఁగ

హృదయంబు మలినమై ♦ పొదలుఁ దద్ధోమాగ్నిభునధూమసంతతిగ ప్పెననఁగ

వార్ధకాగమచింత ♦ వదలును నుష్ణీషపట్టబంధము వెళ్లఁగొట్టె ననఁగ

తే. నాతపత్రంబు లడ్డమై నట్టు లూర్ధ్వ, లోక మగపడ కుండును ♦ లోలమతుల

కవనిపతులకుఁ జామర ♦ పవనహృతము, నాఁగ సత్యంబు పాయును ♦ నరవరేణ్య!

చ. సుగుణము వేత్రదండములఁ ♦ జోదిత మైనవిధానఁ బోవు ద

వ్యగ; జయశబ్దనాదములఁ ♦ బోలెఁ దిరస్కృతిఁ బొందు నూక్తులు

దగ యశమెల్లఁ గేతువస ♦ నంబుల మృష్టమొ నాఁగ మాయుఁ; జో

టగుదురు సర్వదోషముల ♦ కక్కట దీనికిఁ జిక్కి త్కాపతుల్.

88

తే. శ్రమవశంబున శిథిలిత ♦ శకునికంత

పుటమువోలెను జపలతఁ ♦ బొలుచునవియు

మెఱపుగతిని ముహూర్తంబు ♦ మెఱయునవియు

నార్యజనగర్హితంబులై ♦ యలరునవియు.

40

తే. నై నసిరులకు లోనయి ♦ యవకు లగుచు, విత్తలవలాభ గర్విత ♦ విస్తృతాత్మ

జన్తు లయి నై కదోషోప ♦ జాతదుష్ట, రక్తమునుబోలు ననురాగ ♦ సిక్తు లగుచు,

తే. వెతలఁ గుడుచుచు బహువిధ ♦ విషయలాల

సములు నై దయ్య శతసహ ♦ న్రము లనంగఁ

దోచునింద్రియములను దుం ♦ దుడుకుఁ గనుచు

నడలుదురు కొందఁటిభువి ♦ నవనిపతులు.

42

తే. ఒక్క టయ్యను జగమెల్లఁ ♦ బెక్కుగతుల
సహజచాంచల్యమునఁ బర్వి ♦ సల్పుఁ గేళి
మనము, వానికి లోనయి ♦ మనుజపతులు
పోవుదురు కొందఁ జది పోవు♦పోకలంద.

43

సీ. మదనశరంబుల ♦ మర్తాభిహతులు నా ముఖభంగశతముల♦మొనయుచుండ్రు
గాఢప్రహారాభిఁఘాతులఁ బోలెను నంగముల్ ధరియింప ♦ నలసు లవుచు
వరధనోష్ణంబుచే ♦ వండఁబడెదరు నా బహువిధచేష్టలఁ ♦ బరఁగుచుందు
రెండ్ర కాయలఁబోలె ♦ నెప్పుడడ్డముగాఁగ సంచరింతురు పూని ♦ సత్వ ముడిగి

తే. యరయ సప్తచ్ఛదమురీతి ♦ సంతికమున
నుండువారికిఁ దలనొప్పి ♦ మెండుగాఁగఁ
గలుగఁ జేయుదురు రజోవిఁకారములను
బంగువులఁ బోలె నడపింపఁ♦బడుదు రకట!

44

తే. అంతికాగతమృత్యువులట్లు కనరు, బంధువులనైన జాతుపా♦భరణములటు
పోవ్వదర్శన మెంతయు ♦ నోర్వ లేరు, కనరు తేజస్వి దృగ్గోగఁకలితులట్లు.

సీ. కాలదమ్ములువోలెఁ ♦ గనరు ప్రబోధంబు మంత్రించినను మహా♦మంత్రములను
మదగజమ్ములువోలె ♦ మానమహాస్తంభనిశ్చలులై మాట♦నేరరు విన
బాణంబు లట్టులు ♦ పానవర్ధితలైత్థ్యులయి పరప్రేరితు ♦ లగుచు నుండ్రు
మారస్థితంబుల ♦ దుల్పుదుర్ కులములఁ బండ్లనువలె దండఁపాతములను

తే. సురుచిరాకృతు లయ్యను ♦ ధరణినాశ, కారకు లకాలనుమముల♦కరణి నెప్పు
తైమిరికులగతి నదూరఁదర్శనులును, నయ్యెదరు కొందఁజు నృపాలు♦రవనిసిరిని.

చ. అద లొదవింతు ప్రేతపటఁహంబులమాడ్కిని విన్నయంతనే;

యెదను దలంచిన న్నెగులు ♦ నెక్కొనఁగా నొనరింతు రెన్నఁ ఘో
రదురిత మాచరింపఁగఁ గఁరంబు గడంగినవారుఁబోలె; నె

ప్పు దురితపూర్ణులొ యనఁగఁ ♦ బొల్తురు తుందిలులై నృపాలకుల్.

47

వ. మఱియు.

48

క. వ్యసనశతంబుల కిరవయి, కసిమసఁగుచుఁ బుట్టపైని♦కసవుతుడను దా
వసియించు నీటిబిందువు, వసఁ బడుత మ్మెఱుఁగ రెవుడు ♦ పార్థివనూనుల్.

49

తే. ఇంకఁ గొందఁజు సంస్థానఁపంకజాత, బకము లాత్మార్థసాధనఁపరులు విత్త
సిగితగృధ్రంబు లునునగుఁగితమతుల, చిత వంశితు లగుదురుఁజీతిని నృపులు.

వ. అదెట్లనినఁ గొందఱు ధూర్తులు వీరిని.

51

సీ. పరదారగమనంబు ♦ వరవిదగ్ధత వేటశ్రమము పానము విలాసం బటంచు
మత్తత శౌర్యంబు ♦ నుఱిద్యూతమువినోదమజితభృత్యతసౌఖ్యమందుటనుచు
నిజదార వీడుట ♦ నిర్వ్యసనిత్వంబు స్వచ్ఛందతయు ప్రభుత్వం బటంచు
సంగీతనృత్యవేశ్యాసక్తి రకసిత తరలత యుత్సాహాకర మటంచు

తే. దేవతల ధిక్కరించుట ♦ ధీరసరణి, పరిభవసహత్వ మోరిమి ♦ గురువుమాట
యతకరించుట యొరుమాటయతకరింత, తప్పులెన్నమివిక్రమంబొప్పుననుచు.

తే. కీర్తి మాగధజనములకీర్తనంబు, హెచ్చుతక్కువ లరయమి ♦ నెఱుంగకుంట
వక్షపాతంబుననుచును ♦ బలికిదోషములనుగుణములుగా మోసపుచ్చుచుండు.

తే. విత్తమదమ త్తచిత్తులై ♦ వెలయునృపులు
తెలివిలేమినిఁ దద్ధూర్తదివ్యవచన
ములను నచ్చిక యిడి మోసపోయి తమ్ము
దేవతాంశులఁగా నెంతు ♦ భావములను.

54

తే. మనుజు లయ్యును దివ్యాంశమున జనించి
నార మనుకొని దేవతావారమునకు
సముచితము లైనకార్యముల్ ♦ సలిపి సర్వ
జనము లపహాన మొనరింపఁ ♦ దనరుచుండు.

55

తే. నేవకులు తమ్ము మేలముల్ ♦ చేయుచున్న
నాత్మవేషంబులను దాల్చి ♦ యడరుచున్న
నెఱుంగ కభినందన మొనర్తు ♦ రేమి చెపుదు
వారియవివేక మింక నృపాలతనయ !.

56

సీ. తమ రెండుభుజములదలఁతురు లోరెండుభుజములు గలవంచుఁబొలుపుమీఱ
భావించెదరు తమఫాలమ్మును ద్వగంతరితత్పతీయాక్ష మంచతులముగను
నెంతురు దర్శనంబిచ్చుటయును మహానుగ్రహం బంచును ♦ వ్యక్తు లగుచు
వినుతించెద రపాంగవీక్షణపాతంబు నుపకారదాన మం ♦ చూర్జితముగ

తే. మాటలాడుట గదు బహుమానముగను
జాక నిచ్చుట పావనతమముగాఁగఁ
బం పొసంగుట పరదానపరముగాఁగఁ
దలఁచెదరు తమ్ము దేవతాత్మలుగఁ దలఁచి.

57

చ. అన్యతమహత్త్వగర్వమున ♦ నంజలి సేయరు దేవతాభికి
జన రెదు రొజ్జ లాత్మభవనంబులకు జనుదేర, విపుల
మనుపరు పూజలక; సుజనఃమాన్యులఁ జూడరు మాన్యతక దమి
దనుపరు సర్చనీయులను ♦ దద్దయు సర్చనలక నృపాలకుల్. 58

చ. పరిహాసనం బొనర్చెదరు ♦ పండితులక విషయోపభోగముల్
దొరఁగి నిరర్థకశ్రమలఁ ♦ దోఁగెద రంచును నెంచి, యాలకిం
పరును జరావ్రలాప మనుభావన వృద్ధహితోపదేశముల్
పరిభవ మం చమాత్యహితభాషితముక విన రెప్పు గర్వలై. 59

సీ. వానిని మన్నింతు ♦ వానిని బ్రక్కనఁ జేర్తురు వానికిఁ ♦ గూర్తు రెల్ల
వానిని మిత్తుఁగా ♦ భావింతు వానిని నాఘుఁగాఁ దలఁతురు ♦ నాదరింతు
వానితో సుఖముంద్రు ♦ వానిమాటలుగొంద్రు వానికీర్తురుబహు ♦ మానములను
వానితో నరసనంభావణం బొనరింతు వానిని జ్ఞాఘింతు ♦ వానిఁ గాంతు

ఆ. రెవఁ డహర్నిశంబు ♦ నెప్పుడుఁ బాయక
దైవతంబునట్లు ♦ తలఁచి తనను
గేలు మోడ్చి మ్రొక్కుఁ ♦ గీర్తించు మహిమంబు
స్తుతి యొనర్చు నొండఁజోలిఁ గొనక. 60

ఉ. పంపులమారు లొజ్జలును, ♦ పార్థివభుక్తసముజ్జితేంద్రిక
బొంపిరిఁబోవునాళ; బరుఁపోడిమి చేడ్వడఁ జేయమంత్రముల్
కొంపలు దీయుశాస్త్రములఁ ♦ గోరిక, ప్రేమరసార్ద్రసోదరుల్
చంపఁగ నర్హు లేరి కలఁక్షత్రవరాకుల కేది యుక్తమా. 61

ఉ. ఈగతిఁ గవ్వచేష్టలను ♦ నైకసహస్రవిలోభనంబులక
వ్రేఁ గగు రాజ్యతంత్రముల ♦ వెండియు మోహదయావనంబునం
జేగతి సంచరించెదవొ ♦ యెట్లు జనుల్ హాసింపకుందురో
యాగతి సంచరించి గను ♦ మారవితారకకీర్తి వుత్తకా! 62

సీ. నిందసేయకయుండ ♦ నిచ్చలు సాధువుల్ గురుజనుల్ ధిఃకృతిఁ ♦ జరుపకుండఁ
జెలులు తిట్టక యుండఁ ♦ జింతసేయకయుండ విద్వాంసులునువెలిఁజేయకుండ
విటులు దోపిడిని గాఁవింపక యుండంగ సేవకుల్ వంచన ♦ సేయకుండ
ధూర్తులు లోఁగొనితులువఁ జేయక యుండఁ బడఁతులలక్ష్మిచేఁ ♦ బడకయుండఁ

తే. నాట లాడింపఁబడకుండ ♦ నాముచేత
మత్తుగాఁ జేయఁబడకుండ ♦ మదనుచేతఁ

దీవియః బడకుండ విషయాదితిములచేత
నేల వలయును జూడుమా • నృనకుమార!

63

తే. సహజముగ ధీరుడవు నీవు • జనకుచేత
సంస్కృతుండవు విత్తముల్ • చంచలాత్ము
బుద్ధిహీనుఁ బ్రమత్తుఁగాఁ • బూని చేయు
నైన నను నీగుణంబు లిట్లాడఁ జేసె.

64

చ కులముగలానినైన నయఃకోవిదునైనను ధీరుఁ బ్రాజ్ఞునికా
బలముగలానినైన జతఃనంబుగలానిని నైకమర్త్య నీ
కలుములచాన దుర్జయునిఁగాఁగ నొనర్చి యడంచు నంచునే
వలుమఱు నొక్క చెప్పెదను • బాలక! దీనిని బుద్ధి నుంచుమా.

65

సీ. జనకుం డొనర్చు నూతనయౌవరాజ్యాభిషేకమంగళమును • జేసికొమ్ము
పూర్వరాజోధమై • పాలుపొందువంశానుగతరాజ్యభారంబుఁగరిమఁ దాల్చు
వగతురశిరసులఁ • బయికెత్తినీకుము బంధువుల్ తలలెత్తి • పరఁగ నిమ్ము
యభిషేచనం బైనయనుపదంబునఁ బోయి యిల నెల్లకడల జయించి రమ్ము

తే. తృప్తితాపంబు గనిపింపఁ • దరుణ మిదియ
విక్రమంబును జూపినవిభుఁడె జగతి
నప్రతిహతాజ్ఞుఁడై మీఱు • నవనినాథు
లాదరింపంగ మేటియై • యఖిలదిశల.

66

ఆ. అనుచు నూరకుండ • నాశుకనాసుండు, రాజనూనుఁ డంత • రాజమాన
తదుపదేశవాక్కుఁధాధారలను బవి, త్రికృతుం డనంగ • దివ్యుఁ డనఁగ.

67

అ. నిర్మలం డనంగ • నిర్మల్యుఁడో యన
భూషితుండు నాఁగఁ • బూతుఁ డనఁగఁ
శ్రీతహృదయుఁ డగుచుఁ • బెంపుతోఁ గొండొక
నేవు కూరుచుండి • చేరె గృహము.

68

— చంద్రాపీఠనియావరాజ్యాభిషేకము. —

సీ. అంతఁ గొన్నాళ్లకుఁనారాజచంద్రుండు శుకనాసుండునునొక్కఁశుభదినమున
రాజ్యాభిషేచనఁరమ్యమంగళకార్యములఁ బునోధ యొనర్ప • ముదముతోడ
సర్వసరస్తిర్థఁసాగరనదనదీజలములతోడను • సంభ్రమమున
నరపాలకసహస్రఁపరివృతుండయి సర్వరత్నవధీఫలఁరసముతోడ

- తే. హర్ష బాష్పాంబుమిశ్రితంబై నమంత్ర, జలముతోడనుమ్మ త్రికాసమితితోడఁ
గొడుకునభిషిక్తుజేసెను ♦ గోరి కలర, సర్వమంగళవాద్యముల్ ♦ పర్వదిశల.
- ఆ. పాదపాంతరంబుపై నల్లుకొనుతీవ, యట్టు రాజ్యలక్ష్మీ ♦ యధిపు విడక
యతని రాజపుత్రునభిషేకసలిలార్ద్ర, దేహుఁ జేరె నపుడె ♦ తేజరిలుచు. 70
- వ. అంత రాజపుత్రుండు 71
- క. సకలాంతఃపురపరివృత, యకలంకప్రేమహృదయమైన జనని తా
సకలాంగకముల నామో, దకలితసితగంధ మలఁదఁ ♦ చా నలఁదుకొనెన్. 72
- క. నవవికసితకుసుమంబుల, సవరించినశేఖరంబు ♦ సవరించి సిగ్గ
జెవి గఱికకర్ణపూరము, తవిలిచి గోరోచనాక్తతనుఁడై మిగులన్. 73
- క. ఉడుపతిధవళము నవ మగు, నిడుబద్దెదుకూలయుగము ♦ నెఱిగి గట్టి దమి
గుడిచేత నొజ్జగట్టిన, కడునొప్పుగు కంకణంబు ♦ గ్రాలుచు నుండన్. 74
- ఉ. నూతనరాజ్యమాంబుజమనోజ్ఞమృణాలమునాఁ దదుత్సవా
యాతమహర్షి సప్తకమహావలయం బనఁ బొల్చుహారముం
బ్రీతి ధరించి; వక్షమున ♦ వ్రేలుచు జానువులన్ శశిప్రభా
వ్రాతమనోహరం బగుచు ♦ రాజితశుక్లసుమాలిదృబ్ధమా. 75
- క. వై కక్షకమాలావళి, ప్రాకటముగ మైని నిండి ♦ భాసిల్లఁగ శో
భాకరపాండురవేషన, మాకలితుండయి నృసింహుఁమాడ్కిఁ జెలఁగుచున్.
- క. దిగఁజాతెడుసెలయేరుల, నగణిత మగువెండికొండయనువున; గంగా
పగబినజాలముగప్పిన, నగభేదిగజంబుమాడ్కి ♦ నయ మొప్పంగన్. 77
- క. ఘనలవాకలితం బయి, జానగుక్షిరాబ్ధిమాడ్కిఁ ♦ జాలఁ వెలుఁగుచున్
బూని జనకుండు వేత్రము, నూన సముత్సారణంబు ♦ నుత్సాహమునన్. 78
- క. చనుదెంచి సభాభవన, మ్మున కటు చంద్రుండు మేరుభూధరశృంగం
బును నెక్కుమాడ్కి నెక్కెను, గనకమయం బైనయొక్కగద్దయ నతఁడున్.
- వ. అంత. 80

— దిగ్విజయయాత్రాప్రయాణసంరంభము. —

- చ. సముచితభంగిఁ గానుకలు ♦ క్షౌపతు లంద తొసంగ నంతటన్
నిముసము తాళి మ్రోగెఁ గడు ♦ నీరధివోలెను మందరాద్రిపా
తమున రసాతలంబుగతి ♦ దంష్ట్రీవిషాణవిఘట్టనన్ సువ
ర్ణమయము లైనకోణముల ♦ నాదితమై జయభేరి యెల్లచోన్. 81

చ. భువనము లెల్ల గర్భములు ♦ పూనినవో యన బూరటిల్లె నాన్
జెవుడు ధరించెనో యనఁగ ♦ స్థితము లాయె ననన్ విశాలతన్
దవితె ననంగఁ దద్ధవనిని ♦ దద్ధ చెలంగెను నిండి యంతటన్;
బవితెను సంధిబంధములు ♦ బ్రద్ధలుగాఁ గకుభాళి కెంతయున్. 82

సీ. భయవలితోత్తాన ♦ ఫణముల శేషుండు కవుఁగిలింపఁగ బలి ♦ భవనమందు
సారెకు నెదురుగాఁ ♦ జని దంతముల నొత్తి దిగ్గజంబులు పిల్వ ♦ దిక్కులందు
భయముచే నడ్డంబు ♦ నడిభ్రమియించుచు వలగొన రవిహరుల్ ♦ కలఁగి చదల
నరుదగుశంకరు ♦ నట్టహాసం బని భాషింప శివునెద్దు భవునికొండ

తే. గట్టిగా ఘీంకరించుచుఁ ♦ గడఁగి యదురు
చనఁగ నైరావతము సుర ♦ సద్భవమందు
నెన్నఁ డశ్రుతరవ మని ♦ యెంచి కొమ్ము
లడ్డముగ వంచి మ్రొక్కంగ ♦ యమునిపోతు. 83

తే. లోకపాలురు భీతి విహోలు రగుచు
నాలకింపంగఁ దిరిగెను ♦ నఖిలలోక
ములను నాదుందుభిధ్వాన ♦ మలస్పవేంద్రు
దిగ్విజయయాత్రఁ జెల్పుచు ♦ దీర్ఘ మగుచు. 84

తే. అంత నాదుందుభిధ్వాన ♦ మాలకించి, యుల్లయెడలను జయశబ్ద ♦ ముల్లసిల్ల
లేచె సింహాసనమునుండి ♦ లేవ నకల, శాస్త్రవశ్రీలు తనతోడఁ ట్టాపసుతుఁడు.

చ. ఒరసి యొకళ్లొకళ్లఁ దెగి ♦ యుర్వివయిం బడుతారహారముల్
వరఁగఁగ దిగ్వియార్థగమ ♦ పావనలాజలు నాఁగ లేచి సం
బరమున వెంబడింప నర ♦ పాలకకోటి విముక్తహస్తశ్రీ
కరిదిగిభాళి వెంట నరుగంగఁ జెలంగు సురేభముం బలెన్. 85

చ. మఱియు. 87

చ. సితసుమజాలపాతమునఁ ♦ జెన్నువహించెడు కల్పవృక్షసం
యుత మగుపారిజాతతరు ♦ నోజను; దారకవర్ష యుక్తది
క్తతిని వెలుంగువ్యోమగతి; ♦ గాఢవయఃకణవర్షి మేఘసం
గత మగువానకారుగతిఁ, ♦ గ్రాలుచు నేగెను గొల్సు వీడి తాన్. 88

చ. ఇట్లు వీడి తనకుమున్నయాసనాంతరమునఁ బ్రత్రరేఖచే సమధ్యాసితంబయి
ప్రయాణసముచితమంగళాలంకారంబులన్ ధరించి చెలంగునొకగంధగజం

బును మావటీడు ససంభ్రమంబునం గొనితేర దానిపై సధిష్ఠించి మంఠక
పర్వతంబునఁ బరిభ్రమితం బయినపాల్కడలినుడులవడువునం బరిభ్రమించుచు,
రావణాసురుబాహుదండంబులపైఁ జెలంగు కైలాసపర్వతంబువిధంబున విరా
జిల్లుచుఁ, జుట్టును ముత్తేవుజాలరుల నొప్పుచు శతశలా కానిర్మితంబయిన శ్వేతా
తపత్రంబు తనపై నెండపొడ సోకకుండఁ బట్టి, గంధగజంబుపై నుండియె
ప్రాకారంబున కవలిద్వారంబుననిలచి తనరాక ప్రతీక్షించునరపతులయున్నయా
ఖింబులగు చూడామణుల, యిఁకమీఁద నివ్వటిల్లు స్వప్రతాపాగ్ని నాఁబొల్చు
లత్తుకజిగిఁ హరించునాలోకబాలాతపమ్మునఁ బింజరీక్రియమాణంబు లయిన
దశదిశలను, యశావరాజ్యాభిషేకజం బయినతనయనురాగంబుచేతనో యన
నెఱ్ఱపాటినభూతలంబును, శాత్రువవినాశసూచకంబగుదిగ్దాహంబుననో నాఁగఁ
బాటలీక్రియమాణం బయినయంబరతలంబును, నెదుర్కొన వచ్చినభువనతల
లక్ష్మీచరణలాఘోరసంబుచే నాఁగ లోహితాయమానం బగు నాతపంబును
గనుచు.

89

సీ. సంభ్రమప్రచలితః సామజసాహస్రం లనోన్యన్యసంఘట్టిః తాతపత్రం
లాదరావనతోత్తః మాంగసంశిథిలితమణిమకుటావళిః మండితులును
గండస్థలస్రస్థః ఘనమణికుండలు లానతకర్ణపూః రావళులును
నిఖిలసేనాధిపః నిర్దిశ్యమానాభిధానులు సంకోచితప్రతీకు

తే. లు నయి రాజాధిరాజులు ధ వినతు లగుచు
నొక్క రొక్కరుగా వచ్చి ధ మ్రొక్కి ప్రక్క
కొదిగి నిలుచుండ గుంపులై ధ మోరగంట
నాదరించుచుఁ గని వారి ధ నల్లనల్ల.

90

చ. సితసుమబద్ధదామచయః చిత్రితమస్తము రక్తచూర్ణలే
పితతనువుం జెలంగ; క్షితి ధ వ్రేలెడుమాక్తికజాలసంఘసం
గత మవచూలకంబు గడుఁ ధ గ్రాలంగ సాంధ్యపుటెండతిర్యగా
పతదమ రాపగార్పురియుః భవ్రజసాంద్రశిలాతలాగ్రముః.

91

చ. తగఁ గలమేరుశైల మనఁ ధ దద్దయు నొప్పెడుగంధమాదనా
ఖ్యగజము వెంట రాఁగఁ గనః కాభరణాంశువు లెల్ల మేనఁ బ
ర్వీ గరము చిత్రిత మ్మగుచు ధ వేడ్కలు నించెడు రాజవాజి యిం
పుగఁ జనుచుండ మందగతిః మ్రోలను దూర్పున కేగఁ దొల్లఁ దాఁ.

92

ఉ. అంతః జలింప నేనుఁగులు ♦ నాతపవారణపంక్తు లాడ న
త్యంతతరంగజాలపతిఁతాంబుజశాత్రవబింబబింబకో
ట్యంతపయోధిసీరము క్రిఁయక మహి నెల్లను ముంచి వైచు చా
శాంతములం బ్రతిస్వినము ♦ లందఁగఁ జేయుచు నార్భటింపుచున్. 93

క. కడలెను సైన్యము లెల్లను, బొదలుచుఁ బ్రస్థానశుభము ♦ పొంపిరి పోవన్
వదలక త్తాపతులెల్లను, ముదమునఁ గొలువన్; దుకూలఁములను దొడిగి తాన్.

ఆ. సితసుమాంగ రాగఁసేవితగాత్రుఁడై, వెల్లగొడుగుఁ దాల్చి ♦ వేగచలిత
కరిని నెక్కి యవరఁధరణీశుపుత్రుని, పగిది పచ్చె సచివుఁపట్టి యటకు. 95

తే. వచ్చి రవిప్రక్క నిలుచున్నఁవనజవైరి
గతిని యువరాజు ప్రక్కను ♦ గదిసి నిలిచె
నంత యువరాజు వేడలెను ♦ నదిగొ యిదిగొ
యనుచు బలములు పఱువైతై ♦ నవని యద్రువ. 96

సీ. ఎదురుగాఁ జనుదెంచి ♦ యెరఁగుభూపాలుర మణిగుకుటావళిఁమహామువలన
నుల్లసద్బహురోచిఁగున్తివ త్కేయూరమణిమండలీప్రభాఁమహామువలన
నంశులతాజాలఁకాంచితచూలికాపత్రభంగీప్రభాఁపాళివలన
బహువిధభూషణఁపంక్తిసముజ్జ్వలమణిమయాఖావళిఁమహామువలన

తే. దెసలు పదియొక్కచోటను ♦ దేవదారు,వల్లపంబులు పఱచినఁభాతి నొకచో
లేతయాతప మంటినఁలీల నొకచో, నసమయతటిత్తు లలమినఁయట్టులొప్పి.

వ. మఱియు. 98

తే. కికిఖగపతత్రచూర్ణంబు ♦ కీర్ణమయిన
చందమున, బర్హిచంద్రకఁశతము పడిన
చందమున నొక్కచో నింద్రఁదాపయుతిము
లనఁగ నొప్పెను పదిదిక్కు ♦ లవనినాథ!. 99

తే. వివిధమణిజాలశబలితఁవిస్ఫురన్త
యాఖచూడామణిమరీచిఁరేఖనలన
ధారుణీశులగొడుగులు ♦ ధవళతమము
లయ్యు మాయూరము లనంగ ♦ నలరె నపుడు. 100

సీ. ఊణమున కంత నాఁత్తైతలం బంతయుఁ దురగమయం బయి ♦ తోఁచె నధిప
దిక్ప్రవాళంబు ♦ ద్విరదమయంబయ్యె ధ్వజననమయమయిఁతనరెఁ జడలు

మనగంధసుయమయిఁ పొదలెను గాడ్పులు భూపాలమయమయ్యెఁ భువనసృష్టి
యంతరిక్షంబెల్లఁ నాతపవారణమయమయి కనుపట్టెఁ మహితమగుచు
తే నలరెఁ గోటీరమయమయిఁ యహ నుఖలము
భూవణాంశుమయంబయిఁ పొలిచె దృష్టి
యలరె జయశబ్దమయమయిఁ యఖలజగము
లడుగఁగా నేల తజ్జెత్రఁ యాత్రసాబగు. 101

సీ. కులపర్వతాకృతిఁ జెలఁగుచు గుంపులై కదలెడుమదగజఁ కాండములను
నుత్పాతశశిమండఁలోపములై యాడునాతపవారణఁ వ్రాతములను
సంవర్తకాంబుదఁ సమగభీరస్వనదాభిలజయభేరిఁ కావళులను
దారకావర్షప్రకారవిసర్పద్విరసశీకరాసారఁ రాజవలన
తే నశనిపాతంబులకు నెనఁయైనపదుష, బృంహితంబుల యుభితాబ్ధిఁ పృథులభంగ
చంచలాశ్వచయంబులఁ ట్లతజబిందు, వర్షగజకుంభసిందూరిఁ పాంసువులను.

తే. దిశలు చీకట్లు గ్రమ్మంగఁ దెఱపి లేక
కాటుసామజమదవారిఁ ధారసమితి
దుర్దినంబున జగము దుండుదుకుఁ జెందఁ
బ్రబలకోలాహలధ్వనిఁ ప్రకరములను
బ్రళయకాలంబు నా నెల్లఁవట్లఁ జెలఁగె. 103

తే. ధవళ కేతనచయసంవృతంబు లగుచు
బలబహుళకలకలరవంబులకు నులికి
పారెనో యన దిక్కులుఁ పదియు నెటగొ
పాతెఁ గనఁబడకుండ నోఁపార్థివేంద్ర! 104

తే. వేత్రహస్తులు తమఘనఁ వేత్రములను, వెడలనడుచుటనో నాఁగఁ జేగపాటు
తురగఖురఘట్టనోర్థితఁ ధూళితతికి, వెఱచి నాముందుఁ జనఁడయ్యెఁ వేవెలుంగు.

తే. ఆతపత్రావృతంబై నఁ యాతవంబు, దంతికరశీకరాసారఁ తతికి నోడి
పఱచె నన నిరాతపమయిఁ పరఁగి దినము, దుర్దినం బన నొప్పెనుఁ దోషితాత్మ.

క. బలభరశిథిలితమదకరి, కులపదశతతాడితోర్విఁ ఘోరతరముగఁ
జెలఁగెను రెండవదుందుభి, చెలువున జగ మెల్ల వడఁకఁ ట్లతిపతిచంద్ర!.

క. కరిమదజలముల హయముఖ, పరిగళదవదాతఁ ఘనఁ వంక్తులయందుఁ
బరిపరి తొట్రిలఁ బదములు, నరిగెను గల్బలము లెల్లఁ నవనీనాథా! 108

క. హరితాలపరిమళాభము, కరిమదజలసౌరభంబుఁ ♦ గనుఁగొని గంధాం
తరమును గొనుసామర్థ్యం, బరిగెను ద్విపమునకుఁబోలె ♦ నలనాసికకుఁ. 109

సీ. మును చనుబలముల ♦ జనకనంబకముల కొలాహలస్వనఁకొటివలనఁ
దారతరారావఁదిరుణకాహళిపటహఁదితూగ్యనిఁస్వనమువలన
సంతతశ్రుతితాలఁశబ్దసంయుత మగు నామజాడంబరఁస్వనమువలన
గ్రావేయకింకిణీఁకన్యణితానుగతములయి శబ్దించుఘంటి కాఁస్వనమువలన
తే. ఖరపుటారావమిశ్రితఁఘోటకార
వంబువలనను సారెకు ♦ వాద్యమాన
డిండిమంబులయులివున ♦ నిండి కర్ణ
పుటము లగలంగ మూర్ఛను ♦ ముసంగె జగము. 110

మ. పలువన్నెల్ గలభూమినుండి యెగిరెం ♦ బాంసువ్రజం బొక్కచో
బలసంతోభమునక బ్రవృద్ధకవరీఁకన్యసలీధూన్రు మై
మలినంబై గడు వృద్ధకంబళకరోఁమస్తామముం బోలెఁ; బిం
గళమై జీర్ణకపీంద్రకై శికము పీఁకం దమ్మిత్తూడుం బలెఁ. 111

మ. ధవళంబై యొకతావునక; మయసటాఁతౌల్యంబునక మించుచుక
శివుగుఱ్ఱంబు నెమర్చుచోఁ బడినడిఁడిరంపురాశిం బలెక
లవదాతంబయి యొక్కచోఁ దనరెది ♦ వ్యత్రుదినీవేణిభా
తి పడిక శ్రీహరిపాదజాత మగుచుక; ♦ దీప్తోరుకోపంబు నాక. 112

మే. క్షమఁ బోనాడి, తృషార్ధితంబుక్రియ నాఁగవ్యూహహస్తాంబువుల్
దమిఁ బానం బొనరించుచుక, మధుపజాఁతం బట్లు దానాళిఁ గా
మము చుంబించుచుఁ, బాద మూని గజకుంభశ్రేణి సింహంబు చం
దమునక, బట్టుచుఁ డెక్కెమల్ విజయుచంఁదానక విజృంభించుచుక. 113

వ. మఱియు. 114

సీ పక్షవంతముమాడ్కిఁ ♦ బైకి నేగుచు వార్ధకముగతి శిరమును ♦ గారవించు
చాఘాణ మొనరించుఁనట్లు కర్ణోత్పలమధుబిందులగ్నమై ♦ మలపుగొనుచుఁ
గనుముద్రయిడుచున్నఁకరణిఁ బత్కంచలముల నివసించుచు ♦ ముసరుకొనుచు
దంతావళశ్రుతిఁతాలతాడనభీతిమనఁ గర్ణవివరంబుఁలందఁ జనుచు
తే. నున్ముఖోర్విశమకుటరఁతోర్నరుపత్ర, భంగమకరికావళిని ప్రాఁవంగఁబడుచు
హరిముఖోత్తేజవిష్ణుతిఁహరిఁసేన, పల్లవగుళుచ్చములనే సఁవర్యఁ గనుచు. 115

ఉ. సామజకుంభ సంజనితః చారుతరోజ్జ్వలధాతుధూళి వే
ప్రేముడి వెంట నంటఁ బృథివీపతి శేఖరపాళినిస్సర
దూభిమిపతత్ప్రసూనరజఃముల్ దను రేపఁగఁ శాఁగిలింపఁగాఁ
జామరజాలసంచలనః జాతము తావటవాస రేణువుల్.

116

చ. దివసకర్తు గ్రసించుచును ధీవ్రత నున్నటు లుండి ధాత్ర్యుప
ష్టవకరిరాహువుం బలె; నృపాలకమంగళపుష్పమాలలక
గవియుచు రోచనారజముఁగా నయి చందనధూళిధూసరం
బవుచును రోదనీకుహర ధమంతయుఁ బర్వెను దద్రజం బహః.

117

ఆ. అపరిమేయనైన్యహతిః జేసి పెంపొంది, మెల్లమెల్ల సకలః మేదినియును
సంహరించునట్లు ధ సమయసంభూతమా, కాలమేఘమనఁగఁగ్రమ్మఁదొడఁగె.

118

వ. ఆక్రమంబున నతిప్రవృద్ధం బైనయారజంబు.

నీ. శాస్త్రవకులజలః జాతనీహారంబు దిసకరకిరవద్దః వనగజంబు
రాజ్యేందిరాదేవిః రమణీయపటవాసచూర్ణంబు నదనదీః శోషణోష్ణ
మహితాతపత్రసిః తాజ్జవండహిమంబు కువలయశ్రీశిరఃః కుంతనంబు
గగనమహితలాః క్రాంతలయాంభోధిపూరంబు జయలక్ష్మీః భూషణంబు

తే. వ్రళయకాలాగ్నిధూమసంభాసురంబు

నాంద్ర మాదివరాహకేః సరవిచిత్ర

మనవహృతచేతనంబు నిద్రాగమంబు

నగణితార్కాంధకారంబు ధ నగుచు మఱియు.

119

మ. అ తపఃకాలసులబ్ధభూగృహమునై యభ్రాంతసర్పాహిరా
ట్టితియై ఋతువిహీనకృష్ణనిశయైః కీలాలహీనాంబువా
డృతునై చూడఁగఁ గేశవాంఘ్రిగతి దాఃః పుట మూఁడులోకంబులక
దతవృద్ధిం గని తద్రజంబు దనరేః జాతాశజాతంబు నాక.

121

చ. వదములనుండి వచ్చె నన ధాస్కరునుండి జనించెనోవియ
త్పదముననుండి వ్రాలె నన వాయువునుండి వినిర్గమించె నా
నుదయముఁ గాంచె నో దెసల ధ నూహ యొనర్పఁగ రాక యంతటక
దుష్టయొద లేర్పరింపఁగను ధ దోఃఫక పర్వెను దద్రజంబు తాక.

122

ఆ. పాలకడలినుద్వృః భాతిః బాండుర మైన, తద్రజంబు గ్రమ్మి ధ బై వవత్త
మభినవోదకంబు ధ లాక్రమించినఁ దోఁచు, వికచకువలవనము ధ విధిని కలిగె.

౧. అవనీశ! ధూళిధూళగ, గనిలింబం జొచ్చె విగతఃరశ్మి యగుచుఁ దా
నవచూలచామరముక్రియ, దివిజాంగకలుష మయ్యెఁ ♦ దెలిపటముగతిఁ. 124

౨. నరపతిబలభారంబును, గురుతరమును నోర్వ లేక ♦ కుంభిని మరలఁ
సురలోకంబున శేగను, వరధూళిచ రుంబుకై శుభంబున నృపతీ !. 125

తే శ్రోలి యాతన మెల్లను ♦ గొంతుబంటి
యాఁపుకొన లేక తత్తాన ♦ మబ్బినీటఁ
బడెనొ యన భూరజం బెల్లఁ ♦ బడెను జలధి
మృణ్మయంబయ్యె దివసంబు ♦ మేదినీశ !. 126

౩. ఇంచుక సేపులొఁ బృథివి ♦ యెల్లను గర్భగృహంబుఁ జొచ్చె నాఁ
మించులయాబ్ధి డాఁగెనన ♦ నీగజజాండము దూర నాఁ బ్రవే
శించె ననఁ మునూననముఁ ♦ జేరె ననఁ విలయోగగర్భముఁ
మించె నగోచుం బగుచు ♦ మీఱినతద్రజ మెల్లఁ గ్రమ్మఁగఁ. 127

తే. పుస్తమయ్యంబు లన దెసల్ ♦ పొదలె నధిప !
పాంసుదూషంబుఁ దాల్చె నభిష్ఠలంబు
నేకభూతమయం బయ్యె ♦ లోకమెల్లఁ
దద్రజము గ,మ్మి యేమందు ♦ ధారుణీశ !. 128

౪. అంతఁ బ్రశాంత మయ్యె రజ ♦ నుంశయు నాత్మమదోష్కత స్తదు
ర్దాంతమతంగహ స్తవివఃక్షరదచ్చవయఃకణాళి, న
శ్రాంతకటస్రవన్నదకుశంబుల, హేషితకీర్ణవాణిలా
లాంతజలంబులఁ, గని యనంతబలంబును విస్తయంబుతోఁ. 129

౫. చంద్రావీడునిం గని వై శంపాయనుం డి ట్టనియె. 130

సీ. రాజాధిరాజ తాఁరావీననరవతి గలువఁడే దేనిని ♦ గలుతు వింక
సాధింపఁడే దుర్గఃఖలంబులను భవి వేనిని సాధింపఁ ♦ బూను దింకఁ
గా వాత్సవశములు ♦ గనఁగ నేదీవమ్ము లాత్సవశము లేని ♦ నాచరింతు
లోఁగొనఁ డేదెసల్ ♦ లోఁగొందు వేనిని గడియింపఁడే రత్నఃకాండములను

తే వేని గడియింతు వింక నేఁపుధివతులు
మ్రొక్క రెవ్వార లొవల ♦ మోడ్చుకేలు
సంఘటింపరు; విసరదు ♦ చామరంబుఁ
బూని యెవ్వరు; యావరాజభువనతిలక !. 131

- ఉ. బంగరుపట్టచే వెలుగుఁగఁపాలతలంబుల నోలగమ్ము ను
న్నంగ నొనర్ప రేరు ట్టితిఁనాథులు, బెత్తము లేగు చాల్పు రు
ప్పొంగుచుఁ, బాదపీఠిని సఁముజ్జ్వలమ స్తకరత్నరాశి రా
ట్టుంగవు లే రొనగ్గురు నఁపూర్వగతిఁ బొడిగాఁగ రాపిడిఁ. 182
- తే. ఏరు జయశబ్దములఁ జేయ ఁ రెవరిమకుట, పత్రమకరంబు లవదాతఁపాదనఖర
కిరణజాలమ్ముఁ ద్రాగవు ఁ కీర్తనీయ! మసదె నీతండ్రి విభవంబు ఁ నమఁచరిత!.
- చ భరతదిలీపముఖ్యనరఁపాలకతుల్యులు పావనాన్వయుల్
గరము చతుస్సముద్రజలఁగాహనసత్వమదావలిపులుఁ
ధరణిపు లెఱ్ఱు సోమపులు ఁ తానకపాదరజంబు మాళిఁ దా
ల్తురు శుభరక్షభూతిగను ఁ దోషితులై కను వీరె పార్థివా!.
- చ అపరకులాచలంబు లన ఁ నొనరవద్యులు వీరె దాల్చి రి
ద్ధగణిని వీరి సైన్యములు ఁ ధాత్రినరాత్నజ! నిన్నుఁ గొల్చు నం
తరితదిగంతరంబు లయి ఁ ధారుణి యీనెనొ యాకసంబు దాఁ
గురియునొ గ్రక్కునో దిశలు ఁ కోరి సృజించెనొ వాసరంబునాఁ. 185
- చ. కనఁబడు; నేదిశం గనినఁ ఁ గాండములై బలియిల్లు గ్రక్కెనాఁ
మనమున నెంచు నిత్తటి నఁమానబలంబులభార మోర్వ కా
ఘన మగుభారతాహవము ఁ త్కౌతలి యంచుఁ దలంతు; భూవరా
యినుఁ డిదె మాళి దేశముల ఁ నెంచుసిడంబులు నా ధ్వజాశులఁ. 186
- చ తిరుగుచుఁ శాతుకంబునను ఁ దేజరిలుఁ; మదసామజక్షర
త్పురభిలదానవారిఝరఁతోయధిమగ్నధరిత్రి క్రాంతబం
భరకులర్పుంకృతిధ్వనుల ఁ భాస్కరజానుతరంగమాలికా
భరకలితం బనంగ నరఁపాలక! యొప్పెడిఁ జాడు మెల్లెడఁ. 187
- మ. బలసంక్షోభభయంబునఁ దివికి వే ఁ పార్తెంచి వాసింనుశై
వలినీసంఘములో యనఁ జెలఁగు నీఁప్రాంచద్ధవజప్రాతముల్
కలయం గప్పె దిగంతరంబు లివిగో ఁ కంజారిశుభ్రంబులై
పలుకుల్ చాటును బెక్కులేల కనుమా ఁ భాస్వత్ప్రకారంబులఁ. 188
- చ. సకలకులాచలంబు లనుఁసంధులబంధము లెల్ల నూడియుఁ
వికలము గాదు నైనికులఁవ్రేఁగున ధాత్రి విచిత్ర మయ్యెడిఁ
బ్రకటవసుంధరాభరణఁభారము నైఁపఁగ లేక యల్లవా
సుకీర్ణకుడ్యముల్ వణఁకి ఁ సోలవు పార్థివ! యేమి వింతయో. 189

- చ. అని యిటు వల్కుచుండ నతఁ డాయువరాజు మనోజ్ఞతొరణా
వనకలితంబు భూసమయఃభాసురసాలసహస్రసద్భవే
వ్రససితశస్త్రమండపవిఃశాలము నైన నివాసభూమిఁ జొ
చ్చెను దిగి సర్వకార్యములు డచేసె మహిఃకుండవోలె నచ్చటన్. 140
- క. అలసకలనృపులు మంత్రులు, గొలువఁగఁ బితఁ బాసినట్టి డ్రొత్తవగవు తన్
గలఁపఁగ వివిధకథాగో, మృలఁ గడపెను దివస మెల్ల డిఁదొణినాథా! 141
- క. తనశయ్య కనతిదూరం, బున నిహితం బైనమంచఁమున వైశంపా
యనుఁడును గుఱఁగటఁ జెల్త్రాసనమున భువిఁ బత్రలేఖ డశయనించి దమిన్. 142
- క. వినుచుండ వారితోడను, జననీజనకులప్రసక్తి డసచిపుప్రసక్తిన్
దనరంగ నడుమనడుమను, భునతరసల్లాపములను డగావించుచుఁ దాన్. 143
- క. కన కలిగాఢస్వాస, మ్మాను దఱుచుగ మేలుకొనియెఁ డబుచ్చి నిశ నువ
స్సున లేచి తద్విధమ్మునఁ, జనె ననవరతప్రయాణఁనన్నాహములన్. 144
- చ. కొలువఁ బ్రతిప్రయాణమునఁ డగోటులు గోటులు గాఁగ వృద్ధియా
బలములు; భూమి వ్రయ్యలుగఁ డబర్వతముల్ వణఁకంగఁ; గాననం
బులు పొడి గా; సరస్సులును డబూడఁగ; నేరులు వట్టి పోవఁగా
సలుపుచు మిట్టవల్లముల డసామ్యమునం దనరారఁ జేయుచున్. 145
- ఉ. ఇచ్చకు వచ్చినట్లు చరిఁయించుచు భీతుల నూఱడించుచున్
మచ్చిక మీఱ; నుద్ధతుల డమానవిహీనులఁ జేసి వంచుకొం
చుచ్చవదాన నున్నతుల డనుంచుచుఁ బ్రోచుచుఁ ద్రాహియంచుఁ దన్
జొచ్చినవారిఁ గంటకుల డశోషిలఁ జేయుచు విక్రమంబునన్. 146
- చ. తులువల వ్రేళ్లతోఁ బెరికి డతున్నచు లొంగినరాజపుత్రులన్
నిలుపుచు పారితాపులనె, డనిర్భరవృత్తిని గొంచుఁ గానుకల్
సలుపుచుఁ గీర్తనంబులను డశాసనముల్ లిఖియించు చంతటన్
జెలఁగుచు నిల్చుచున్ దనదుఁదిహ్నములన్ జరియించె నెల్లెడన్. 147
- తే. తోయధుల నెల్ల బలరేణుఁధూసరములఁ, జేసె వేలావనంబులఁ డజేసె నుగ్గు
తనదుచారిశ్రమంతటఁ డదనరఁ జేసె, నిజయశం బెల్ల జగములఁనిండఁ జేసె.
- తే. అగ్రజన్తులఁ బూజల డనలరఁ జేసె
మునుల నెల్లను బాలించె డమోద మెసఁగఁ

దనప్రతాపంబు చవిచూపె ♦ ధాత్రి కెల్ల

నతనివిక్రమ మే మని ♦ యభినుతింతు.

149

మ. తోలుతం బ్రాచిని నావలన్ జముదెసన్ ♦ దోయాధినాథాశ నా

పల నీశానునిదిక్కుఁ గెల్చె నట నఁపాన్ధాత్మజుం డొర భూ

తల మెల్లన్ జతురబ్ధిభాతపరిభా♦ధానంబు మూఁడేండ్లలో

పల స్వాయత్త మొనర్చె ద్వీపములతోఁ ♦ బట్టించె శంఖంబులన్.

150

చ. పిదప సమస్తలోకములఁ ♦ బే ర్వలయంగ జయించి యోలినిన్

వదలక భూప్రదక్షిణ మఁవారితవృత్తి నొనర్చి రాజతా

ద్రుదరిని హేమకూటమునఁ ♦ ద్రిమృదువ్యాధుల కెల్ల వాసమై

పొదలు నువర్ణవత్తనముఁ ♦ బూర్వసముద్రసమీపవర్తినిన్.

151

ఉ. ముట్టడివేసి పట్టుకొని ♦ భూతల మెల్లఁ జరించి శ్రాంతమై

నట్టి సమస్తసైనికచయంబును సేదగొనంగ దింపి య

ప్పట్టునఁ గొన్నినా శృట నివాసము చేయుచు నుండి యొక్కనాఁ

డుట్టిపడంగ వేటతమి ♦ యుల్లమునం జనె గుఱ్ఱ మెక్కి తాన్.

152

అథాచంద్రాపీఠంబుఁ నన్నకమిధునమును జూచుట. అథా-

క. చని యడవి సంచరించుచుఁ, గనియెను నలవోక నచట ♦ గ్రావాగ్రతలం

బుననుండి భువికి దిగుచుం, డినకిన్నరమిధునమున్ వినిశ్చలనృప్తిన్.

153

క. కని దానిసౌబగు మునుఁదాఁ, గనినట్టిది గాక మదికిఁ ♦ గాతుకమును గూ

ర్చిన దానిఁ బట్టువేడుకఁ, జననిచ్చెను దత్సమీపసరణికి హయమున్.

154

ఆ. దానిఁ గని యపూర్వమానవదర్శన, జాతభీతిఁ బటవఁసాగె నదియు

దానివెంటఁ బార్జి ♦ తాడనద్విగుణిత, జవహయంబుఁ బటపి ♦ చనియె నతఁడు

౧

ఆ. తనబలంబు నెల్లఁ ♦ దక్కి యొక్కఁడె తాను

నరిగె దానివెంట ♦ ననుసరించి

యిచటఁ జిక్కుఁ జిక్కు ♦ నిటఁ జిక్కు ననునాశ

యీడ్చికొనుచుఁ జోవ ♦ నిససుతుండు.

155

ఆ. అతిజవాశ్వుఁ డగుట ♦ నరిగెను బదియెను

యోజనముల నొకముఁహూర్తమునను

నేకపదమునట్టు ♦ లెక్కెఁ దన్నిధునంబు.

సమ్ముఖాగ్రోరుఁడై లకోటి,

156

తే. కనుఁగొనుచునుండ నదియు నాఁత్యధరాగ్ర
మెక్కుటయు రాకుమారుండు ♦ మెల్లమెల్లఁ
దదనుగత మైనదృష్టిని ♦ దప్పుఁ జేసి
పోవఁగా లేక తద్దుర్గభూమియందు.

158

తే సమువజాత శ్రమస్వేదజలకగాంచి
తంబు నింద్రాయుధంబును ♦ దన్నుఁ గాంచి
తనకుఁ దా నవ్వకొని కొంతతడవు తాలి
యిట్లు చింతింపఁ దొడఁగ నాఁయినసుతుండు.

159

అథ చంద్రపీడుఁడు కిన్నరమిథునముఁ బట్టుకొన లేక తనమనమునఁ జింతించుట. అథ

ఉ. ఊరక కష్టపెట్టితిని ♦ నుల్లము బాలునిమాడ్కి నేమి చే
కూరును దీనిఁ బట్టుకొనఁ ♦ గుంభిని నుండునె నిట్టిబాలికుం
డార నిరర్థకక్రియల ♦ నాడట యేమొ యొనర్చితో వృథా
యార మదీయమాధ్య మకటా! చెడఁ బ్రస్తుతకార్యకార్యముల్.

160

ఉ. పట్టినఁ గిన్నరద్యయముఁ ♦ బాటిలు నేమి మహాఫలంబు నేఁ
బట్టక యున్న నే మగును ♦ బాడరె సత్ఫలకార్యజాలముల్
గట్ట! ముగింప నైతి గురుఁకార్యము నింకను మిత్రకార్యము
బెట్టితి వట్టె రాజవిధిఁ ♦ బెట్టితి పెన్నను నేమి చేసితి.

161

సీ. కా దింక వచ్చినఁకార్యంబు నావిష్టుగతి వీడి పరివారగణము లెల్ల
నేల యేలెంచితి ♦ నింతదూరము వృథ యనుసరించితి నేల ♦ యశ్వముఖులఁ
దలఁచుకొన్నను నాకె ♦ గలుగును మాసంబు కరము సత్యంబుగాఁబరుల కట్టు
లెఱుంగ పెన్నంటి నఁన్నేలెంచునాపరివారంబు నెట వీడి ♦ వచ్చినదియు

తే. నతిజపేంద్రాయుధము తెచ్చి ♦ నార నిమిష

మాత్రమున వచ్చునప్పుడు ♦ మామకాశ్వ

తోగమునఁ గిన్నరయుగనివిష్టదృష్టి

నగుట నేమార్గమున వచ్చి ♦ నదియు నెఱుంగ.

162

చూడవిధశవృక్షశాఖలను ♦ నల్లినతీవలగుంపుచే ననే

కవిధనికుంజపుంజములఁ ♦ గాఢవి నపతజ్జరచ్ఛద

ప్రవికటమందు మార్గమును ♦ భావన చేయఁగదాదు నింక నే

పవిదినఁ బోవువాడఁ బరివారమునొద్దకు నక్కటక్కటా!

163

ఉ. మానిసిపుర్వ యత్నమున ♦ మానక యెంత పరిశ్రమించినా
గానఁగ రా దెవం డిఁకను ♦ గన్నడఁ జేయు సువర్ణపత్తనం
బేను దదు త్తరాళఁ గల ♦ దీయిలసీమయు దాని దాట ని
ర్మానుషకాననం బవల ♦ రాజతశైలము నంచు వింటిఁ గా.

164

చ. ఇది రజతాద్రి యొక్కరుడ ♦ యే జనఁగావలె నిప్పు డూహచే
బదిలముగాఁ గృతాంతుదెసఁ ♦ బట్టి కటా! తనతప్పిదంబుఁ దా
వదలక పొందఁగావలయు ♦ వందురితి వృథ యంచు గుఱ్ఱము
బద మనుచు మరల౯ దనఁవామకరంబునఁ బట్టి కల్లెము.

165

వ. త్రిప్పి మగుడ నిట్లని చింతింపఁ దొడంగె.

166

క. దినలక్ష్మీరశనామణి, యనువున భాస్కరుడు భానురాస్రంగుండై
కనఁబడు సంబరమధ్య, మ్మున నిదె యింద్రాయుధమునుబూనెను శ్రమము.

ఉ. కావున దీని నించు కిట ♦ ఘాసము మేయఁగ నిచ్చి నీకుల
ద్రావఁగ నిచ్చి యేటనా వ్రాదంబుననో సెలయేటనో యి శీ
తావుననైన స్నానమును ♦ దద్ద నొనర్పఁగఁ జేసియు శ్రమ
బోవఁగఁ జేసి నేను జలము గొని యొక్కడఁ జెట్టునీడలో.

168

ఉ. ఇంచుక విశ్రమించి యట ♦ నేగెద నంచు జలంబుల గవే
పించుచు సారె కిట్టటులఁ ♦ జేరుచు జూచుచు జూడ్కులం బ్రసా
రించి యిసుంత ముందరఁ గఠివ్రకరంబులు నీరు గ్రోలి యే
తెంచినమార్గముం గనె నుదీర్ణపదోత్థితపంకసక్తము.

169

సీ. సమృణాలనాళాంబుజాతకల్తాపిత మార్ద్రశైవలపల్లవాంచితంబు
కువలయై రవకోరకచ్ఛురితంబు ఖండితసుమగుచ్ఛకర్పరంబు
నుత్థాతపంకాంకితోల్లసచ్ఛాలూరకందరాకీర్ణప్రకాశితంబు
నభినవసుమసారభాంచితశ్యామలమదజలసేచనమండితంబు

తే. దళితకుసుమోపవిష్టాళికులవిలసిత, వనలతాక్తంబు నయినతద్వర్త మంటి
యటజలాశయమొండుండునంచునరిగె, రజతగిరికిందిత్రోవనారాజనుతుడు.

తే. అధిప! తన్మార్గవిభవంబు ♦ నభినుతింపఁ, దరమి బహుళశిలాతలభరిత మాట
విరళతరతృణోలుపరాజవిశ్రుతంబు, గంధపాషాణపరిమళబంధురంబు, 171

తే. తలలు పై కెత్తి చూడంగఁ ♦ దనరి మిగుల
నవిరళము లయ్యుఁ గొమ్మల ♦ నలర కుంట

విరళములువోలెఁ జూపట్టు ♦ సరళసాల
సల్లకీవృక్షవాటులఁ ♦ జారుతరము.

172

తే. వనమతంగజపాటిత♦వరమనశ్శి, లారజఃపింగళంబును ♦ లలితకపిల
పైకతస్థలరమ్యంబుఁ ♦ జాగుచమర, మృగమదమ్మగీఖురావళి♦మిశ్రితంబు.

తే. పత్రభంగమ్ములటువోలె ♦ వక్రములయి
ఖచితము లనంగ నొప్పెడు ♦ గ్రావభేద
కస్తబకములు నడుమను ♦ గ్రాలుశిలలఁ
బుష్పరసవాహినులఁ గడు ♦ భూషితంబు.

174

చ. సతతము కాటు గుడ్గులుర♦సంబున సగ్రతలక్షరచ్చిలా
జతురసవాహినిఁ దడిసి ♦ సౌరభముఁ వెదజల్లు తాళ్ల సం
గత మయి టంకనాశ్వఖుర♦ఖండితతాళరజఃప్రకీర్ణమై
తతగిరికాళిఖాతబిల♦దండవికీర్ణనువర్ణచూర్ణమై.

175

చ. తనరి యరణ్యపంచజన♦దంపతు లెప్పుడు నాడుకందరా
ననములఁ బ్రస్తరాగ్రముల ♦ నర్మిలి నుండుచకోరదంపతీ
వనముల నొప్పుతత్సరణి ♦ వారక యించుక దూర మేగి తాఁ
గనియెఁ దదుత్తరాళఁ దరుఖండము నొక్కటి సాంద్రదీర్ఘముఁ.

176

చ. కుసుమరజఃకషాయమయి ♦ కూడి జలంబుల శీతలంబునై
యెసఁగుచు శీకరంబులను ♦ నింపుగ మోయుచు మెల్లమెల్లనఁ
మసలుచు వచ్చు చందనస♦మం బగువారితరంగమాలికా
శ్వసనము గాఁగిలింపఁ దను ♦ సమ్ముఖ మై చనుదెంచి యాదటఁ.

177

తే. కమలమధురస మానీ యా♦కంతముగను
మదముచే సొక్కి సోలుచుఁ ♦ బొదలుచున్న
రాజహంసలు శ్రుతిహారి♦రావములను
బిలువఁగాఁ జొచ్చెఁ దత్తరువీధి నతఁడు.

178

తే. చొచ్చి యాతరుఖండంబుఁ ♦ జోద్య మగుచుఁ
దనరుతన్తధ్యసీమను ♦ ధరణి దేవి
స్ఫటికమణిభూమిగృహము నాఁ ♦ బరఁగు నొక్క
రమ్యకాసారమును గాంచె ♦ రాజనుతుఁడు.

179

అచ్చోదసరోవరవర్ణనము ఊహ

తే. తనరు నచ్చోద మనుపేర ♦ వనధు లెల్ల, నిర్గమించెడు త్రోవనా ♦ నగడి లీన
తుహినశైలంబునా నది ♦ తోచుచుండు, జలవిహంగమసంరావ ♦ కలితమగుచు.

మ. జల మైనట్టిహరాట్టహాసకమొ కా ♦ సారాకృతిం గన్నని
ర్కలలోకత్రయపుణ్యసంచయమొ యా ♦ ప్రాచేతసాదర్శమొ
సలిలాకారవిదూరశైలకులమొ ♦ చంద్రాతపస్యందమొ
సలిలీభూతహిరణ్యపర్వతమొ యా ♦ శాచక్రనిష్యందమొ.

181

చ. తెలియదు తత్సరోవరము ♦ తేజరిలున్ శరదభ్రబృందముల్
జలములుగాఁ గరంగి యొక ♦ చక్కినిఁ జేరెనొ మానిమానసం
బుల మృగలోచనప్రభల ♦ ముత్తైపుఁగాంతుల సద్గుణంబులన్
సలిపిరొ నాఁగ స్వచ్ఛతను ♦ జాల వెలుంగుచు నుండు భూవరా!

182

మ. కలయ న్నిండియు లోన స్పష్టమయి తాఁ ♦ గాన్పించుటన్ సర్వమున్
జెలఁగున్ నిర్జల మైనమాడ్కిఁ జలవీ ♦ చీశీకరాసారసాం
నుల జన్మించిన యింద్రచాపశత మె ♦ చోచ్చ దాని రక్షించు నాన్
వెలయున్; గాననశైలఋతుమహిజా ♦ నీకంబుతో లోకముల్.

183

మ. ప్రతిమావ్యాజమునన్ నిజోదరమునం ♦ బద్మాక్షుమాడ్కిన్ సదా
యతులశ్రీభరియించుఁ, బ్రత్యహము న ♦ య్యంభోజగర్భండు త
న్నతనీరంబులఁ ద్రావఁ గొంచుఁ జను సం ♦ తోషంబునన్ గుండికన్
సతతంబున్ గొలువంగ వత్తు రటకున్ ♦ సంధ్యన్ మహర్షుల్ దమిన్.

184

ఉ. చేరువ నున్నరౌప్యగిరిశృంగమునుండి దిగంగఁబారి వే
సారులు స్నాన మాడఁగను ♦ శంభుఁడు వచ్చుచునుండుఁ దచ్చిర
స్తారకనాథనిస్తుతసు ♦ ధారస మర్ధకపోలసత్ప్రభా
పూరనిభంబు చేరి యిటఁ ♦ బూతజలంబులఁ జేయుచుండెడిన్.

185

చ. దరికిఁ గుఱంగటం బాలించి ♦ దట్టములై ప్రతిబింబితంబులై
పరఁగుతమాలవృక్షవన ♦ పంక్తులు గ్రమ్మఁగ నంధకారజం
ధురజలభాగముల్ చను న ♦ ధోభువిద్వారముల్ యనంగ భూ
వర! పగలున్ నిశాభ్రమను ♦ వందురు నందు విరాళి జక్కువల్.

186

వ. మఱియును

187

సీ. తఱుచుగా సావిత్రి ♦ తాన మాడి దినంబుఁ గొనిపోవునునహస్ర ♦ వనజములను
గుంపులుగుంపులై ♦ గూడి యిచ్చును వచ్చి స్నానంబుగావింతున్ వక్షుములు

కల్పలతావల్కః కాండంబు లనిశంబు నుతుకుచుందురు సిద్ధః సతులు గ్రంథి
ధనదునంతఃపురః పనితలు సతతంబు సఖులతోఁ గావింతుః సలిల కేళి

తే. వరుణహంసంబు లొకచోట ధవజపుష్ప
రసముఁ దమిఁ గ్రోలుచుండు జఃరన్త్యణాశ
దండముల నెల్లఁ బెకలించి ధాతుచూరు
చేయుచుండును దిక్కరుల్ ధరఁగు చొకట

188

క హరవృషభం బొకపట్టున, దరిఁ గోరాడుచుఁ జెలంగుఁ ధనశృంగములన్
నిరియఁగఁ గొమ్ములఁ జిమ్ముచుఁ, బరఁగునునురు వెల్లజమునిఁ వారువమొకచోన్.
ఆ. పాండుధార్తరాష్ట్రః పక్షువిత్తోభితం, బగుచు భారతంబుఁ పగిది నొప్పు
మదనుధ్వజమువోలెఁ మకరాంచితంబయి, పరఁగుచుండుఁ గనులఁ పండువగుచు.

ఆ. అమృతమథనవేళఁ యట్టులు శితికంఠ, పీయమానవిషము ధ్రీతిమీఱ
ననిమిషాక్షరుచిరఁ మమరలోకంబు నాఁ, బుండరీకయుక్తిఁ బోలు నటవి.

సీ. కద్రువచనుదోయిఁ కరణి నాగసహస్రవీతపయోరాశిఁ బెంపుమీఱు
మలయాచలముమాడ్కి ధమంజలచందనశిశిరవనంబునై ధరఁగుచుండుఁ
గంసబలముమాడ్కిఁ ధగమనీయమధుకరకువలయాపీడమైఁ కొమరుఁ గాంచు
బాలకృష్ణచరిత్రఁ పగిదిఁ దీరద్రుమహరికృతజలపాత ధమగుచుఁ దనరు

ఆ. నురగకులమునోజ ధనజ్జ్వలశతవత్ర, పర్వభాసురమయి ధపరఁగుచుండుఁ
గడునసాధుహేతుఁ గతి నదృష్టాంతమై, యలరు నాసరన్న ధనవనినాథ !.

క. కనినంతనె యాకొలనును, జనియెను శ్రమ మెల్ల నంత ధక్షాపతిపుత్రుం
డనుకొనఁ దొడఁగెను నిట్లని, మనమునఁ గడు నదృతంబు ధమల్లడికొనఁగన్.

క. హయముఖయుగానుగమన, మ్మయినను నిష్ఫలము నాకు ధనయ్యె సఫలమా
రయ నీసరస్సుఁ గాంచుట, నయితిఁ గృతార్థుండఁ గంటి ధహర్వావధినే. 194

ఉ. చూచితిఁ జూడఁగాఁ దగినఁ చోటులయంతము వీక్షణీయముల్
చూచుటఁ గాంచు సత్ఫలము ధచూడ్కులకున్ సమకూరెఁ బూర్ణమై
చూచితిఁ బ్రీతిసంజననఁ శోభితపారముఁ గన్నులారఁగాఁ
జూచితిఁ గామనోజ్ఞముల ధచొక్కపుటొడ్డును నేడు పో భళి.

195

ఉ. ఈసరసీజలంబు సృజిఁయించి సుధారసమున్ సృజించె న
బ్రాసనుఁ డేల వృద్ధముగఁ ధజాలశ్రమంసడి యిన్తడించెఁ దాఁ
జేసినచేత నియ్యదియుఁ ధజేయఁగఁ జాలుఁ బ్రమోద మొంతయున్
భాసిలఁగా సమ ప్రకరణంబులకున్ సుఖవోత నద్దిరా.

196

- చ. కనులకుఁ బ్రీతిఁ గొల్పుఁ గడుఁ ♦ గ్రాలుచు నిర్మలతఁ మనోజ్ఞమై
తనరంగఁ జేయు సౌఖ్యమును ♦ దాఁకినఁ జల్లఁదనాన మేనికీ
దనుపును ఘ్రాణమున్ వికచఁతామరసోజ్జ్వలగంధసంగతిన్
బెనుచు మరాళరావముల ♦ వీనులకుం బ్రమదంబు పెల్లుఁగన్. 197
- ఉ. స్వాదుత నాలుకం దనుపు; ♦ శంకరుఁ డీరజతాచలంబుపైఁ
బాదుకొనంగ నేల యెడఁబాయక యెప్పుడు నీసరస్సునం
దాదట మిక్కుటం బగుట ♦ హా తెలిసెన్ లవణాబ్ధిశాయితన్
శ్రీదయితుండు గోరఁ డీక ♦ జేరఁడు దీనిఁ బరిత్యజించి తాన్. 198
- చ. కలుగదు తొల్లి యీసరసి ♦ కల్గిన నాతొలిపందిముట్టెచేఁ
గలఁగినధాత్రి తా నలయఁగన్యునివీతసమస్తతోయమున్
జలనిధిఁ జొచ్చు నేల బలిసద్దము నంటి యగాధవారిచే
నలరెడుదీన దాఁగినసహస్రవరాహము లైన నేచునే. 199
- చ. కమలజస్పష్టికిం దొలుతఁ ♦ గంజభవాండము లమ్మయంబులం
చు మదిఁ దలంతు నన్వి యొకఁచోటను జేరెను నీసరస్వదీ
పమున; యుగాంతవేళ జలఁవాహము లిందలినీటిబొట్లనే
క్షమ మునుఁగంగఁ జేసెడిని ♦ సంతతదుర్దినబంధురంబులై. 200
- వ. అని తలపోయుచు నతండు. 201
- సీ. విద్యాధరోద్భృతఁవికచక్తై రవసుమార్చితవాలుకాలింగఁచిహ్నితంబు
నుపకూలగతవృషఁదుపవిష్టజలనర సేవ్యమానాతపఁశ్రీయుతంబు
వరవసిష్ఠమహర్షిఁ వరవర్ణినీద త్తదినకరాధ్యాయుణఁవనజలసిత
మవకీర్ణభసితసఁసుభూహ్యమగ్నోత్థగణచయోద్ధూళనఁకణకలితము
తే. కఠినపాషాణశకలసైఁకతమయంబు, దీర్ఘపాదానుమితత్పషార్ది తగిరింద్ర
కన్యకాశ్వావతారమాఁర్గంబు వైన, తత్సరోవరదక్షిణఁతారమునకు. 202
- ఉ. పోయి తురంగమమ్ము డిగి ♦ పుచ్చఁగఁ బల్లము నేలఁ బొర్లి వే
పాయ శ్రమంబు లేచి గొని ♦ వచ్చిక డిగ్గి సరోవరంబులోఁ
దోయము లిచ్చఁ గ్రోలియునుఁ ♦ దోఁగియు వచ్చినదాని నొక్క ద్రు
చ్ఛాయను దీసి కళ్యేమును ♦ స్వర్ణమయంబగుత్రాటఁ గాలికీన్. 203
- ఉ. బందము వైచి కోసి కరఁవాలమున న్నవఘాసజాలమున్
ముందర వైచి యుంచి దిగి ♦ పూతకరుం డయి తత్సరోవరం

- బందు జలంబు లాని కడుఁపాగఁగఁ జాతకముంబలెం దమిం
జెంది రథాంగకంబుక్రియఁ ♦ జెన్నుఁ దలిచ్చున్మృణాళఖండముల్, 204
- ఉ. చేరి నవీనభగ్నముల ♦ శీతలవారికణాంచితంబులన్
జారుమృణాళకంబులను ♦ చారసవత్రములన్ శిలాస్థలిన్
భూరిలతాగృహంబునను ♦ బొందిక ప్రస్తర మేర్పరించి భూ
దారసుతుండు పండె నుపధానముచేసి నిజోత్తరీయమున్. 205

అథ చంద్రాపీఠఁ జమానుషగీతధ్వనిని వినుట. అథ

- ఉ. అంత నొకింతసేపునకు ♦ నాసరసీధనదాశనుండి య
త్యంతమనోజ్ఞ గాననినఁదం బొకఁ డద్భుతమై విపంచి కా
తంత్రులఝంకృతిం గలసి ♦ తద్దయు వీనుల కింపు పెంపుచున్
సంతసిలంగ మానసము ♦ చయ్యన వచ్చె నమానుషక్రియన్. 206
- ఉ. ఆనినదంబుఁ దొల్తఁ దనయశ్వము కంధర మెత్తి గ్రాసమున్
మాని వినిశ్చలం బగుచు ♦ మ్రాన్పడినట్టుల యాలకింపఁగా
వీనుల నాదెసం బఱపి ♦ వీనులవిందుగ నాలకించి భూ
జానికుమారకుండు గడుఁసంభ్రమ మొప్పుఁగ నబ్బురంబునన్. 207
- చ. విగతజనాటవీన్ధలిని ♦ విస్తయ మయ్యెడి నిట్టిగీత మే
వగిది జనించె నంచు మదిఁ ♦ బాటిన వేడుక లేచి చూడ్కులం
దగఁ బరఁగించె నద్దెసకె ♦ తార్కొనె నద్దెస గీతికారవం
బగవడ దయ్యె నేమియును ♦ నద్దెస దూరము గాన నెంతయున్. 208
- చ. వినఁబడ సాగె కేవలము ♦ వీనులవిం దయి యాసుగీతమే
మనసునఁ బొంగుహర్ష మును ♦ మానఁగఁ జాలక యాసుగీతికా
జనన మెఱుంగు వేడుకను ♦ జయ్యనఁ బల్లముఁ బెట్టి యశ్వ మె
క్కి నరవరాత్మజుండు చనెఁ ♦ గ్రేల్లరకన్ మునుముందు కోరికల్. 209
- క. అలగీతముపైఁ బ్రీతిని, మెలఁగుచు మునుచ నెడు కానఁమకములు త్రోవం
దెలుపఁగఁ బ్రార్థింపక యే, కొలనికిఁ బడమరగ నుండు ♦ కునుమవనమునన్. 210
- క. ఏడాకులనఁటితరువులఁ, గూడిన యేలాలవంగఁకోమలలతలం
జాడ నయి వకుళవాటిక, పోడిమి లవలీనికుంజఁపుంజంబులలోన్. 211
- క. అళికులనినాదముఖరిత, సలలితదిజ్ఞాగదానఁసరణి యనంగాఁ
బొలిచెడుతమాలవీధుల, ములఁగుచు గీతంబు గుఱిచి ♦ మఱియతఁడు చనెన్. 212

సీ. స్వచ్ఛనిర్మలజలశకలజాలంబులఁ గని జడత్వము; భంగశకాండములను
సంక్షుభితంబుల ధరిపి వణ్ణుఖిశిఖిఖిలఁ జాంబనములఁ జెలఁగఁ జేసి
యుత్తరకుసుమీమ ధరిపెడు నువినల కర్ణోత్పలము లంటి ధరివించి
యంబికచెవికమ్మ ధరినలరెడు చిగుగులఁ బట్టి చక్కఁగ దిద్ది ధరివని తేజ
తే వేయురోమంథడిండిరఁబిందుచయముఁ

దలను ధరియించి వుప్పొడిఁ ధరి దాన మాడి

మందగతి వీచుకై లాసఁమారుతమ్ము

లెదురుగా వచ్చి స్వాగత ధరి మీయఁ దనకు

218

వ. సమ్మదితస్వాంతఃకాయ యాచంద్రావీడుండు కొంతద వ్వరిగి యాగీతం బేతెం
చినస్థలంబు జేరి యందుఁ జంద్రప్రభ నామకసరోవరంబునకుఁ బల్కిమతీరం
బునఁ గైలాసపాదంబునకుం గుఱంగట,

214

శ్లోకం కూలపాణి సిద్ధాయతవర్ణనము. శ్లోకం

సీ. మరకతమణులట్లు ధరితంబులై హరిహరీతరుతిమనోధరము లగుచు

సంభ్రమద్వంభరజాలనఖంబుల విదళితకుట్టలఁ వితతు లగుచు

మదపికకబళితఁమంజులసహకారకోమలపల్లవకోటు లగుచు

మత్తవట్టదకోకఁమధురవవాచాలితరసాలకలికాయఁతంబు లగుచు

తే. సచకితచకోరచుంబితఁచారుమరిచ, పల్లవోల్లసితంబులై ధరిపఁగు చెవుడు

శుకశతముఖనఖాగ్రవిశళితఫల, భాసురములయి సాంద్రతఁబరిధవిలుచు.

వ. మఱియు.

216

క. ఫలభారవినమ్రములై, చెలఁగెడు దాడిమకులాయఁశీమలయందుం

బొలుపుగ నీనిన చటకా, కులముల రమ్యంబు లగుచుఁ గుతుకం బెసఁగఁ.

క. సంపెగవుప్పొడిరాసుల, సొంపుగఁ బింజరము లయిన ధరి సుకపింజలముల్

నింపుగ మెసఁగెడు పిప్పల, గుంపుల నొప్పారిసాగసుఁగురియుచు మఱియుఁ.

క. కుసుమరజోరాసులచే, నెస చిత్రపువర్ణములను ధరి నెససినఘనసా

రసముల కావాసములై, యెసఁగుచు నాకాశమంటియెలమి నలరుచుఁ.

క. జలధరజలబుద్ధములయి, కళవళపడి మోసపోయి ధరి కడుదై న్యమునఁ

విలపించుముగ్ధచాతక, ముల నాదకలితశమాలఁపుంజము లగుచుఁ.

220

క. కరికలభలూనపల్లవ, పరిగతలవలీలవంగఁచయము లగుచుం

బరఁగుచు నవిరళఫలచయ, భరనమ్రసునారిశ్లేశఁవనతతు లగుచుఁ.

221

- క. అకరోరపర్ణపుటపూ, గకుజాతన్మతంబు లగుచుఁ ♦ గనులకు విందై
ప్రకటితము లైన కలికా, నికగంబుల నెల్లయెడల ♦ నిండి చెలఁగుచున్. 222
- క. మదముఖర కేకిమధురని, నదములు సతతంబు నడుమ ♦ నడమఁ జెలఁగఁగాఁ
బొదలుచు, గాలికఁ గదలెడు, మృదుకదళీదళము లెవుడు ♦ మెల్లఁగ వీవన్.
- క. నూతనయావనమత్తక, పోతచ్చదపాదభగ్న ♦ పుష్పగుళుచ్చో
ద్వ్యోతితము లగుచు; పహగమ, శాతముభోద్ధృతిచూత ♦ చారుఫలము లై.
- క. తనరుచుఁ; గైలాసతరం, గిణుల తరంగములు పాటి ♦ గీల్కొన్న విశా
లనుతపులినస్థలమ్ములు, పొనరారఁగ నడుమ నడుమఁ ♦ బొదలుచు మిగులన్.
- క. వనజేవతాకరతలము, లనఁగ నలక్తాంబులవస ♦ మా క్తంబులు నాఁ
దన రెడు కోమలకిసలయ, వనముల ధరియించి సొంపు ♦ భాసిల్లఁ గడున్.
- క. తిని గ్రంధిపర్ణకబలముఁ, గని నిర్భరహర్ష మెదల ♦ గాఢస్వాసం
బును మూలంబులఁ దవలిన, ఘనచమరీమృగకులంబు ♦ కాంతిఁ గొలువఁగన్.
- క. చెలఁగెడి బహువిధపాదప, ములు కహూరాగరుప్ర ♦ ముఖములు క్రందై
యలరెడిఁ గడు; నింద్రాయుధ, ములు నాఁగ ఘనావళులకు ♦ ముఖ్యవసతులై.
- సీ. చొర నీక దినకర ♦ కరముల శీతలాంతరములై చనుఁగుము ♦ దంబులట్లు
తతసుసన్నిహితవే ♦ త్రాసనంబుల నొప్పి పరఁగును భవనతా ♦ వసులమాడ్కి
లాలితోద్యత్ప్రవా ♦ లలతాంకురము లయి తనరు నంబుధిసై క ♦ తములవగిది
సకలాషధీపుష్ప ♦ సత్ఫలయుతములై యలరును నభిషేక ♦ జలములట్లు
- తే. తనరుఁ బ్రాసాదములనూడ్కి ♦ ఘనకపోత
యుతము లయి యొప్పు రుద్రుల ♦ యొప్పిదమున
నాగలతికానిబద్ధత ♦ నవ్యభంగిఁ
బొదలు రాజేంద్ర! మఱియు నా ♦ భూరుహములు.
- 229
- క. ఆతరువుల మధ్యంబున, నాతత మయి జ్యోత్స్నానోలై ♦ నవదాతం బై
జేతోమోద మునర్చెడు, భూతేశ్వరునాలయంబుఁ ♦ బొడగనె నతఁడున్.
- క. కని పవనోద్ధూతమ్ముయి, చనుదెంచెడు కేతకీర ♦ జంబున సితమై
తనువెల్లఁ దనర శివద, ర్చన హేతువిభూతినోము ♦ నల్పఁ గడఁగె నాన్. 231
- క. దేవాలయప్రవేశన, పావనపుణ్యములు తన్నుఁ ♦ బై గొనియెనొ నా
భూవిభువుత్రుఁడు చొచ్చెను, నావిధుకేళుగుగృహంబు ♦ నడరెడుభక్తిన్.

ఉ. స్తంభ చతుష్టయంబుగల ♦ స్ఫటికమండపికం బ్రతిష్ఠితుఁ
శంభుఁ జతుర్ముఖుం గనియె ♦ సర్వజగత్ప్రణతాంఘ్రిపంకజాన్
శంభద శేషలోకగురుఁ శోభితమాక్తికలింగుఁ బ్రాపితా
రంభుని స్వర్ధనీవికచఁ రమ్యసితాంబురుహార్చనాంచితుఁ.

283

ఉ. అప్పుడె కోసి తెచ్చిన తదబ్జము లూర్ధ్వవిపాటితంబులై
యొప్పెడుఁ జంద్రఖండముల ♦ యోజను శేషఫణాళిచుట్టుల
ట్లాప్పుచుఁ బాంచజన్యమున ♦ కుద్దియకారులు నాఁ దనర్చుచుం
జొప్పడు క్షీరవార్ధిహృదిఁ చొప్పున నార్ద్రప్రయాపవత్తులై.

284

వ. అందు.

285

— శ్లో మహాశ్వేతావర్ణనము. శ్లో —

క. అలశివు దక్షిణవదనముఁ, గొలుచుచు బ్రహ్మసనమునఁ ♦ గూర్చుండి మదిం
దలఁచుచు శివు నెదురై భూ, తలమున నిలుచున్నయొక్కతన్విం గాంచెన్.

సీ. ప్రళయవేళను బొంగి ♦ పాటుక్షీరాంబుధివారిపూరముమాడ్కిఁ ♦ బాండురంబు
పాదపాంతరములఁ ♦ బ్రవహించు స్వర్ణదీప్రోతంబు వేణినా ♦ శోభితంబు
చిరకాలసంచితఁ వరతపోరాశి నా నాశాంతరాశసంఘాపృతంబు
ప్రోవయి భూస్థలిఁ ♦ బొందినరజతాద్రిరమ్యదీధితులు నా ♦ రాజితంబు
తే. దానిదేహప్రభాపూర ♦ మోనరేంద్ర!

సగిరికాననతత్ప్రదేశంబు నెల్ల
దంతమయముగ నొనరించెఁ ♦ దత్ప్రభాళి
ద్విగుణిత మొనర్చె రజతాద్రిఁ తేజ మెల్ల

287

తే. చూచువారలమనమును ♦ జొచ్చి నేత్ర
పథమునను లోనఁ దత్ప్రభాఁ పంక్తి నామె
ధవళముగఁ జేయుఁ; దత్ప్రభాఁ స్థగితదేహ
యగుచు స్ఫటికగృహగతఁ యట్లు మఱియు.

288

తే. విమలచీనాంబరములోన ♦ నిమిడినట్లు, లద్దమున సంక్రమించినఁ యట్లు దుగ్ధ
జలధిజలమగ్న యైనట్లు ♦ శారదాభ్ర, పటలి గప్పినవగిది నఁ న్నుటశరీర. 289

తే. పంచభూతమయంబులై ♦ పరఁగు ద్రవ్య, ములను బోవిడి కేవలఁ బలితధవళ
వస్తుసమిలిన ధాత యాఁవనితఁ జేసెఁ, గాక యుండిన వెల్లనైఁ గ్రాలు పెట్టు,

చ. ప్రియుఁ బ్రతికింప నీశ్వరుని ♦ ప్రీతిగడించుటపొంతు నేవకై
ప్రియపడి వచ్చినట్టి మరుఁప్రేయసి నా నలరాహుదాడికిన్

మయిని ధరించినట్టితడు ♦ మాసతిమానసశుద్ధియో యనన్.

241

వ. మఱియు.

242

చ. హరునిగళాంధకారమును ♦ నట్టై యడంపఁగఁ బుట్టినట్టి జ్యో
త్స్నరహి శరీర మెత్తిన వృష్ణధ్వజధూళనభూతిరేఖ నా
హరునికృతాంతదిగ్విసనహాసము బాహ్యాధరాస్థితంబు నాఁ
బరఁగు నమానుషాకృతినిఁ ♦ బార్థివ! యాసతి నిర్మామాత్మయై.

243

వ. వెండియు.

244

సీ. పుడమికిదిగినట్టి ♦ బొమ్మతపస్సిద్ధి, మేనుఁ దాల్చినముని ♦ ధ్యానగరిమ,
సప్తలోకభ్రమనంజనితశ్రమశ్రాంతాదియుగవిధిఁచాగుకీర్తి,
కలినవృద్ధర్కశోకగృహీతవనవాస మగు త్రయి, ధవళిమయవధిసీమ,
యతివరూపముఁ దాల్చి ♦ యలరెడునాగామికృతయుగోజ్జ్వలబీజఁకేవలంబు,
తే. దశముఖోన్మూలనక్షోభధరణివతిత, రజతగిరిలక్ష్మీ ద్వీపాంతరములఁ జూడ
నరుగుదెంచిన తెలిదీవిఁబుద్ధిఁనన్య, తిలఁప నాబోటి పెక్కేల ♦ ధారణీశ!.

చ. బలిసదనంబుఁ బాసి భువిఁపై కరుదెంచిన శేషమేనిచా
య; లలిని బుంజితం బయిన ♦ యాసితవక్షువు వీధిగాని యా
వెలఁది వెలంది గాదు; వృథివీనర! ధర్మహృదబ్జజాత గా
కల నరజాతయే తెలివి ♦ హంసల కామె యొసంగు వడ్డికిన్.

246

ఉ. పారదధారలం గడిగి ♦ పంకజవైరిగభస్తిగూర్చులన్
దోరముగాఁగఁ దుడ్చి సుధతోడుత వర్ణము వేసినట్టు లా
సారసగంధిమేను ఘనసారనిభం బయి ధాళధళ్యముల్
మీఱఁ జెలంగు వెల్ల నయి ♦ మేదినిభర్త! నుతింప శక్యమే.

247

చ. అమృతపుసుర్వముద్దలను ♦ హస్తీరదచ్ఛదసంచయంబులం
గమలజాఁడానెలంతుకను ♦ గారవ మంద సృజించి వెండినీ
రమున మెఱుంగు వెట్టి యలఁరారఁగఁ జేసెను నివ్వసుంధరన్
విమలచరిత్ర! యానలువనేర్చున శేషున వచ్చుఁ జెప్పుమా!.

248

చ. మనుజవరేణ్య! తజ్జటలు ♦ మల్లట గుల్ఫములందు వ్రేలుచున్
దనరుచు నుద్యదర్కకీరణంబులఁ జేసినయట్టు లెఱునై
కనదురుచంచలాలతలఁకాంతిని నప్పుడె స్నాత గాన వాఁ
కణములు పొల్చు నందు నతికాలసులగ్నశివాంఘ్రిభూతి నాన్.

249

- మ. శివనామాంకితరత్నపాదయుగళిః ♦ శీర్షంబునం దాల్చి యా
రవిరధ్యంబుల గిట్టల న్నలిగి చూర్ణంబైన నక్షత్రపాం
సువిధిఁ నిర్మలమైన బూది నొసటఁ ♦ శోభిల్ల శృంగోపల
ప్రవిలగ్నేందుకళాద్రిరాజసునితంబంబో యనం బొల్చెడిఁ. 250
- చ. అతులితభక్తి రెండవసిఁతాంబుజమాలిక నాఁగ నొప్పు నా
యతతదృష్టి నొక్కమెయి ♦ నాశివలింగమునందుఁ గూర్చి స
న్నతి నియతాత్మ యై శివుని ♦ మానసపీఠమునందు నుంచి సం
తత మవికంపితాంగి యయి ♦ ధ్యాన మొనర్చుచు నుండె నెంతయుఁ. 251
- చ. తనువు ధరించినట్టి విశఁదస్తుతివర్ణములో విశుద్ధహృ
ద్వనజగభస్తులో స్వరవిఁతానమొ గీతగుణంబులో యనం
దనరును గానవేళ స్ఫురిఁతం బగునోవృపుటంబుగల్గు న
వ్వనితముఖంబునుండి వెలివచ్చెడుదంతమయూఖజాలముల్. 252
- చ. అతివిమలంబు లైన నిగఁమార్గములట్లు విరించివక్తని
ర్గతవరమంత్రవర్ణములఁకాంతిని బంకజనాభనాభికా
సితజలజాతబీజముల ♦ చెన్నున నామలకీఫల ప్రమా
ణతను దదీయహస్తనళిఁనంబు స్పృశించి పవిత్రులం దముఁ. 253
- ఉ. చేసికొనంగఁ దార లయి ♦ చేరినసప్తఋషీంద్రులో యనఁ
భాసిలు నక్షమాల మెడ ♦ భాసురమై చెలువొంద నొప్పు నా
వాసితగాత్రి, గాలిగుడి ♦ పర్వఁగఁ బొల్చెడు చంద్రమండలిఁ
జేసి వెలుంగు పూర్ణిమనిఁగిం బురుడించుచు నుండె భూవరా! 254
- చ. తనరునధోముఖం బయిన ♦ తచ్చివను స్తకపాలమండలం
బనఁగను ముక్తిద్యౌరమునఁయందలి కర్బురకుంభయుగ్తకం
బనఁగను దత్కుచద్వయము; ♦ హంసయుగంబునఁ బొల్చు శ్వేతగం
గనయమునం తనర్చు నలఁకామిని యాచనుదోయిచేఁ గడుఁ. 255
- ఉ. చామరసన్నిభం బగుచు ♦ శంభుసతీమణిసింహి కాసటా
స్తోమమయంబు నాఁ బొలిచి ♦ శోభిలుకల్పకభూజవల్కముఁ
నేమముమీఱఁ జన్నగవ ♦ నెన్నడుమఁ ముడివైచి కప్పి యా
సోమగభస్తిజాల మన ♦ సొంపగు జందెముఁ దాల్చి భక్తిమై. 256
- ఉ. భాసికపట్టునఁ బయికిఁ ♦ బర్చెడుపాదతలారుణద్యుతిఁ
వాసిగ నెఱ్ఱనైన తెలివల్కుల మాప్రపదీనమై తగఁ

- భాసురలీలఁ గట్టి తఱి ♦ వచ్చి విధేయత నిర్వికారుడై
భాసిలు శిష్యమాడ్కి నెలఁప్రాయము గొల్పఁగ భీతిభక్తులన్. 257
- ఉ. చాపల మెల్లఁ బోవిడిచి ♦ చారువిలోచనమైన రూపమున్
బావురె పెంచుకొన్న మృగఁపాకము వోలెను నేవసేయఁగా
నేవునఁ గాంతిపూరమును ♦ నేమితపం బొనరించెనో యనన్
దాఁపక మేను గొల్ప కయిదండ నొసంగుచుఁ బూతచిత్తయై. 258
- చ. అలరుచు నుండె నాయతివ; ♦ యంకతలంబున నుంచి వీణియన్
వలకయి భూతిపుండ్రముల ♦ భాసిలుదానిని నన్నిప్రేభులన్
జెలఁగెడి సంకుటుంగ్రములఁ ♦ జెన్నగుదానిని శంఖకంకణం
బలరెడుదాని ముంగరమునందు నఖద్యుతి వర్ష మీటుచున్. 259
- సీ. ధ్రువబద్ధమై గ్రహఁతొరణంబువిధాన నాబద్ధకంఠమై ♦ హారమువలె
రాగసంరక్తవర్ణం బయి కుపిత నా మంద్రతారం బయి ♦ మత్తమాడ్కి
వివిధోరుభావానువిధయై మీమాంసగతిఁ గృతాఖిలతాళఁగతుల నొప్పి
యున్నత్తవిధమున ♦ నొప్పుచు శ్రావ్యమై సజ్జనసల్లాపఁసరణి మిగుల
తే. నొప్పు గీతముఁ బాడు చఁయుగ్మనేత్రు
దేవదేవుని నంబికాఁదేవిధవుని •
వేడ్కఁ బ్రత్యక్షగాంధర్వవిద్య నాఁగ
స్తోత్ర మొనరించుచుండె నాఁశోభనాంగి. 260
- క. అలమణిమండపకంఠం, బులఁ దత్ప్రతిబింబకములు ♦ పొల్చెఁ దదనురూ
పలు వీణె మీటు నాచెలి, చెలికత్తె లనంగ మిగుల ♦ క్షీతిపతివర్యా!. 261
- క. స్నానార్ద్రలింగబింబిత, యాననినదళాక్షి, భక్తి ♦ నారాధితుడౌ
స్థానిహృదయముఁ జొచ్చెనొ, నా నొప్పెను సరవరేణ్య ♦ నవలావణ్యా!.
- క. ఆగానాకృష్టములై, యాగహనమునందుఁ జెలఁగు ♦ హర్యక్షవరా
హాగచరశరభకరిమృగ, గోగణముఖజంతుకోటి ♦ కుతుకం బొప్పున్. 263
- క. ఆబద్ధమండలములై, యాబాలికచుట్టుముట్టి ♦ యాలించుచు వీ
ణాబహువిధనినదము గా, రాబం బలరంగ నుండె ♦ రావడ వీనుల్. 264
- సీ. శివుశిరశ్శశికలఁచెలువున నస్త్రాస్త్రరాగయై శివుశరీరంబుమాడ్కిఁ
దేవోవిరాజితఁదేహయై దీక్షితవచనంబురీతి నస్త్రాకృతమయి
యమధితోదధివారిఁయట్టులు లోపల విమలయై వై దేహిఁవిధము చెలఁగ
శ్యోతిఃప్రవిష్టయై ♦ శోభిల్లి యసమస్తపదవృత్తిఁ గలిసి నద్యంద్య యగుచు

- ఆ. బౌద్ధబుద్ధిగతిని ♦ బరఁగ నిరాలంబ, యగుచుభూమిమాడ్కి♦నలరి వారి
భృతశరీరయగుచు♦బీతామృతయనంగ, విగతతృష్ణయగుచు♦వెలుఁగుచుండె.
- క. హిమసమయోవశ్రీచం, దమునను బరిపీతనళిన♦నాథాతప యై
యమితాక్షహృదయ యగుచు న, సమపణవిద్యావిశిష్ట♦సౌరునఁ జెలఁగె.
- క. ఆలిఙ్గత మైనపోలిక, నాలలనారత్న మొప్పె ♦ నచలస్థితయై
గ్రాలుచు యతిగణసముచిత, లీలలచేఁ జెలఁగి యార్య♦లీలను నృవరా! 267
- క. పదునెనిమి దేండ్లప్రాయపు, సుదతివలెం దోఁచుఁ జూడ ♦ సురసతి యకౌటఁ
విదితము గా దెవ్వరి కా, మదవతిప్రాయంబుకొలఁది ♦ మనుజాధీశా! 268
- క. ఐన నహంకృతి మమతయుఁ, బూనదు మది మత్సరంబుఁ ♦ బూనదు గరువం
బూనదు పాశుపతవ్రత, మూని శివధ్యానవరత ♦ నొప్పుచు నుండెఁ.
- క. కని యాకన్యారత్నం, బును డిగి గుఱ్ఱంబు నొక్క♦భూమిజవిటవం
బునకుం గట్టి సమీప, మ్మునకుం జని భక్తి మ్రొక్కి ♦ ముక్కుంటి కటఁ.
- క. ఆనిర్జరవనితనె పృథ్వీనాథసుతుండు రెప్ప♦వేయక యటె తా
మ్రానువడి బద్ధలక్ష్యం, డై నిశ్చలుఁ డగుచు మరల ♦ నాలోకించెఁ.
- క. ఆవనితరూపసంపద, పావనతయు శాంతి గాంతి ♦ పరమాశ్చర్యం
భావహిలఁ జేయఁ దనచే, తోవీధిదలంచె నిట్లు ♦ తోడ్చో నతఁడుఁ.
- చ. అనుకొననట్టివార్త లిల ♦ నావహిలుం గద జంతుకొటి కె
ట్లన నలవోక వేటకయి ♦ యాగమనం బొనరించి యూర కే
ననుగమనం బొనర్చితిని ♦ నశ్వముఖద్యయిఁ గంటి మానవుల్
జనఁగ నగమ్యమై దివిజ♦సంచరణోచిత మైన దేశముఁ.
- చ. కనులకు విందొనర్చు నిటఁ ♦ గంటి జలంబుల రోయు చప్పురో
జనములు స్నాన మాడఁ జను♦చారుసరస్సుఁ; దదీయతీరలే
ఖను బవళించి యుండఁగను ♦ గర్జములం బడె నీయమర్త్యగా
ననినదముం దదానుగమ♦నం బొనరించి యమానవాప్యనుఁ.
- ఉ. ఈదివిజాంగనం గనితి ♦ నీసతి దివ్యయె యేల సంశయం
బీదయితోజ్జ్వలాకృతియె ♦ యేర్పడఁ జెప్పక చెప్పు దివ్యతఁ
ఈదృశదివ్యగాన మిల ♦ నేగతిఁ బుట్టును నివ్వధూటి వే
నాదుదృగధ్వముఁ గడచి ♦ నాకతలంబున కేగ దేనియుఁ.
- ఉ. ఎక్కక యున్న రాజతగ♦రీంద్రము నే నట కేగి యెవ్వ రీ
విక్కడి కేగుదేరఁ గత ♦ మెయ్యది నూతనయావనంబునం

దిక్కరణి వ్రతంబు ధరియింపఁగ నేటికి నామధేయ మే
మెక్కడ నీనివాస మని ధి యేర్పడ నడ్డెద నెల్లసంగతుల్.

276

క. అద నిది యచ్చెగువుల కని, వదలక తత్స్పృటికమండఁపంబున నొకచోఁ
బొదలు చొకకంబమును దాఁ, గదిసి ప్రతీక్షించుచుండె ధి గానసమాప్తి.

తే. అంత నాకాంత గీతాంతఁమందు లేచి
యనినదం బైనవీణియ ధి నవలఁ బెట్టి
శాంతమధుకరమధురుతిఁశాలిని యగు
కుముదినియుఁ బోలె శివు వలఁగొనియు మ్రొక్కి.

278

తే. సహజధావశ్యయుతము దుఁసహతపఃప్ర
భావగంభీరమును నయి ధి వరఁగుదృష్టి
నతని నూఱడఁ జేసి పుణ్యములచేతఁ
దాఁకి తీగజలంబులఁ ధి దాన మార్చి.

279

తే. చిర తపమ్ముఁ బరిశుద్ధి ధి చేసి వరము
నొసఁగెడినొ నాఁ బవిత్రత ధి నొసఁగునాఁగఁ
దిగి చూచి యానృపనూతిఁవరునితోడ
మాట లాడంగఁ దివిరె నామగువ యిట్లు.

280

—అతి కుహశ్వేత చంద్రావీడుని కతిభిసపర్య చేయుట. అతి—

క. స్వాగత మతిథికి నెట్లీ, భాగమునకు వచ్చి తీవు? ధి పావనచరితా!

యేగుదము ర మ్మిఁక మహా, భాగా! కొను మతిథిపూజ ధి వాత్సల్యమునఁ. 281

క. అనుటయుఁ జంద్రావీడుఁడు, మనమునఁ దను ననుగృహీతుఁమాన్యఁగసంభా
షణములచేత నె యనుకొని, వినయమ్మున లేచి మ్రొక్కిఁవినతుం డగుచుఁ.

క. చిత్తము సెల వనుచును నా, బిత్తరిబడిఁ బోవసాగె ధి బ్రియశిష్యుఁడు నాఁ
బత్తిని పోవుచు నిట్లని, చిత్తమున సమర్థనంబు ధి చేయఁగ సాగె. 283

క. ననుఁ గని యంతర్ధానం, బును గన దీమగువ నాదు ధి బుద్ధినిఁ బ్రశ్నిం
పను గాతూహల మగు నడి, గినఁ దప్పక తనచరిత మఁఖిలమును జెప్పు.

క. మునిజనదుర్లభ మగునీ, యనువమశూపంబు గల్గుఁనామెకు నెట్లీ
ఘనదాక్షిణ్యతిశయం, బును బ్రతిపత్తియును గల్గె ధి పోల్పఁగఁ జాల.

286

వ. అని తనమనంబున నిశ్చయించి కొంతదవ్వు చని.

నీ. పగలును రాత్రిగా ధి నగపద్మ నిబిడతమాలపంక్తులు మ్రోలఁ గ్రలుచుండ
నిరుతట్టఁ బడుసితఁఝరజాలములు ద్వారముల వ్రేలుచామరంబులయి నెగడ

- వికసితసుమలతాః వేళ్ళకూజన్త త్తబంధరరుతిచేరుః వను జెలంగ
నారికేళీఫలః చారువల్క్లలమయధౌతపాదుక లొంకెఁ డనరుచుండ
తే. ధవళపాషాణతలములఁ దవ్వనుండి, పడుచుఁ బైకెగిరిపడుచుఁ డబ్రస్తరాగ్ర
దళనజాతాంబుకణములై తనరునీటి, ప్రప్రవణములనీహారఁ బద్ధ మనఁగ. 287
- చ. తనరుచు యోగపట్ట మొకఁతావున వ్రేలఁగ రత్నకుండి గ్రా
ల నడుమ మేనిభన్తమున ఁ లాలితమై తగువల్క్లశయ్య యొ
ప్పు నొకకడం జెలంగ నులి ఁ బాగుగ మల్చినరీతిఁ జంద్రబిం
బనిభము నై నబిచ్చువుఁ గఁపాలము శంఖమయంబు నొప్పుఁగాఁ. 288
- చ. ఘన మగుచుండు నొక్కగుహఁ ఁ గాంచెను నాతఁడు దానివాకిటం
దనరు శిలాతలంబువయిఁ ఁ దా వసియించెను, వీణ నంత నా
వనరుహనేత్ర యుంచి తనఁవల్క్లశయ్యతలాఁపియందు దొ
ప్పును గొనివచ్చె నర్ఘ్యమును ఁ బాద్యము నాసెలయేటినుండి తాఁ. 289
- ఉ. వచ్చిన నాతఁ డిట్లనియె ఁ వ ల్దతియంత్రణ చాలుఁ జాలు నీ
విచ్చెడునాదరంబు గడుఁ నిట్టియనుగ్రహ మేల చాలు వే
వచ్చెఁ ద్వదీయదర్శనమె ఁ పాపచయం బఘమర్షణంబున
ట్లచ్చ మడంపఁజాలును బ్రహ్మసము మానుము గూరుచుండుమా. 290
- చ. అనుటయు నెంతకుఁ విడువ ఁ కామె గడుంగడుఁ గక్కసింప వ
ల్దను టుచితంబు గా దనుచుఁ ఁ దద్దయు నానతమాళి యకాచుఁ గై
కొనె సకలాతిథేయమును ఁ గూరునణంకువ తోఁప నెంతయుఁ
మనుజవిరాత్తజాతుఁ డనుఁమానము వీడి యనూనభ క్తిమై. 291
- ఉ. ఈగతి నాతిథేయము నయించి ద్వితీయశిలాతలంబుపై
బాగుగఁ గూరుచుండి యలఁభామిని యించుక యూరకుండి యా
భోగసురేంద్రు నడ్డఁ దనఁభూరిహరిజ్జయ మాది కిన్నరా
యోగమునం జరించు చట ఁ కోలిని వచ్చుట చెప్పె సర్వముఁ. 292
- చ. విని సకలంబు లేచి తనఁభిక్షకపాలము చేతఁ బూని యా
వనిత తదాశ్రమావనిజఁపంక్తులక్రిందికిఁ బోవఁగా న్వయం
వినివతితంబు లయ్యె నలఁభిక్షకపాలమునిండఁ బండ్లు; పా
నిని గొనితెచ్చి యాపృథివిఁ నేత భుజింపఁగఁ గోరె నప్పడే. 293
- చ. మనమున నాతఁ డిట్లనుచు ఁ మంతనముం దగఁ జేయసాగె ధా
త్రిని గలదే యసాధ్యవిధి ఁ తీవ్రతపంబుల కెందు నింతక

న్నను బరమాద్భుతంబు భువనంబులఁ గల్గ దచేతనావనీ
జననములుఁ ఫలంబుల నొసంగుచు నీమె కనుగ్రహార్థమై.

294

ఉ. నేవ యొనర్చు చుండెడినిఁ జిత్తము గంటి నదృష్టపూర్వమం
చావిభుసూనుఁ డచ్చెరువు • నందుచు లేచి హయంబుఁ దెచ్చి యా
తావున కంత గంత విడి • దగ్గఱఁ గట్టి యురోదకంబులఁ
దా వడి స్నాన మాడి యమృతంబున కీ డగుతత్ఫలంబులఁ.

295

ఆ. ఆరగించి నిర్ఘ్న • రామలహిమశీత, వారిఁ గ్రోలి వార్చి • వచ్చి యేక
తమునఁ గూరుచుండఁధాత్రిశతనయుఁ డా, యంగనయును దానునంతలోన.

క. చెలఁగెడుఫలమూలంబుల, జలముల నాహారవిధిని • సవరించి గడుఁ
సలిపి దినాంతాచారం, బుల వచ్చి శిలాతలంబుఁ • బొంది వసించెఁ.

297

వ. అంత.

298

ఆ. నరవరాత్మజుండు • నల్లన చేరువ, కరిగి కూగుచుండి • యనతిదూర
మున నొకింతనేవు • మొనసి యూరకయుండి, వినయమలరనామకనియె నిట్లు.

ఉ. అమ్మ! భవస్సృసాదసమ • వాప్తిని బృంహిత మైనవేడ్కఁ దా
ముమ్మరమై కలంపఁ గడు • ముగ్ధమనుష్యుల కెల్ల సాజమై
యిమ్మహిఁ బొల్చులాఘవ మ • దెంతయు నిష్టము లేక యున్నఁ బ్ర
శ్న మొనరింప మంచు ననుఁ • జాల బలాత్కరణం బొనర్చెడిఁ.

800

చ. కలుగఁగఁ జేయు ధైర్యమును • గాతరచిత్తులకుఁ బ్రభుప్రసా
దలవము నొక్కచో నునికిఁ • దద్దయు నల్పమై నైనఁ గూర్చు నీ
యిఁ జనవుఁ మహాత్తరము; • నించుకయైన సపర్య గొంటయుఁ
గలుగఁగఁ జేయు స్నేహమును • గావున నే నడుగం గడంగితిఁ.

801

చ. మిముఁ గనుఁగొన్న దాదిగను • మేదుర మా కుతుకంబు దీన నా
కమితము; నాతిభేదకరమైన వచించి యనుగ్రహింపుమా
యమలచరిత్ర! నీదునుదయంబునఁ బావన మయ్యె నేకులం
బమరఋషీశ్వరాన్వయమొ • యచ్చరవంశమొ యక్షవంశమొ.

802

చ. నవసుమకోమలం బయిననవ్యవయస్సున నేల పూని తీ
యవిదితకారణవ్రతము • నచ్చెరు వయ్యెడి; నేడ యీవయ
స్సు? వినుతరూప మేడ? గడు • కోభిలు నిత్యనుకాంతి యేడ? నీ
యవినమనేంద్రియంబులను • నాఁగుట యెక్క డ? పుణ్యరాశిరో!

803

- ఉ. పెక్కులు సిద్ధసాధ్యపరిఃవేష్టితనిర్జరలోకసాధ్యముల్
చిక్కుచు నుండ దివ్యమునిఃసేవితపర్ణగృహంబు లెల్లచో
నిక్కడ నిర్మనుష్యవని • నేల వసించెద వొక్కదానవే
యక్కట యల్లభూతముల • నైదిటఁ జేసిన దేహ మిగతిన్. 804
- ఉ. తెల్లగ నుండునీవిధ మఃదృష్టము నశ్రుత మమ్మ! మున్ను మా
కుల్లముత త్తరం బణఁపు • మొప్పుగ సర్వము చెప్పుమా యటం
చల్లన వేడ నానరవఃరాత్మజుఁ డంతట నామె యేమొ తా
నుల్లమునం దలంచుకొను • చూరక యుండి యొకింత సేపటే. 805
- స్త్రీ. అంతర్గతం బగుఃనాత్మశుద్ధిని గొంచువచ్చుచున్నవొ యన • నచ్చుపడఁగఁ
బరఁగునింద్రియములఃపావనత్వంబెల్లఁగురియుచున్నవొయనఁగొమరుమిగులఁ
బరమతపోరాశిఃవరరసనివ్యందమును గార్చుచున్నవో • యనఁగ నెదుట
నగపడుధవళిమ • సంతయుఁ గరఁగించి పారించుచున్నవో • ధారుణి ననఁ
తే. గడు వళక్షంబులై మించి • గండపాళిఁ
దొట్రిలఁగ విశీర్ణములయి • దొరఁగు చున్న
ముత్తియంబుల కెనయయి • మొనసి వల్క
లావృతకుచాగ్ర సీమలఃయందుఁ బడుచు. 806
- తే. చింది తుంపరలై బద్ధఃబిందువులయి, కాల్యలై పార నశ్రువుల్ఃగన్నుఁగవను
మూసి తలవాంచి నిశ్శబ్దఃముగను నేడ్వ, సాగె నచ్చెరువందంగ • త్కూతశే||.
- ఉ. ఆగతి నేడ్చు చున్ననళిఃనాక్షిఁ గనుంగొని రాసుతుండు వే
వేగఁ దలంచె నిట్లు పృథిఃవీవర! దుగిఖము లాఁపరాదు గా
లోఁగొనె నప్రథమము నఃలోలమునై తగు నీదృగాకృతిన్
ఆఁగఁగ రాదు ప్రాణులకు • నాపదలన్ బయివచ్చు నేగతిన్. 808
- ఉ. నామది నొండుకౌతుకము • నాటుకొనెన్ గని దీనిబాష్పముల్
భూమిని నిట్టియాకృతు లఃభూములు గాఁ గొన నల్పదుగిఖముల్
భూమి యిసుంతపిడ్డునకుఁ • బోలఁ జలించునె యెందు వేడ్కలో
నాముకొనెన్ బ్రపృథమయి; • యామెకు శోకములన్ దలంపునన్. 809
- ఉ. పారఁగఁ జేసి యూరకయె • పాపముఁ గంటి నటంచు దోషిగా
నారసి తన్ను లేచి చని • యంజలిఁ బ్రసవణోదకంబులన్
దా రయ మారఁ దెచ్చి ముఖఃధావనమున్ దయసేయు మంచు భూ
ధారసుతుండు నామెను నుఃదారవిసీతిని వేడ వేడినన్. 810

ఉ. ఆమెయుఁ దన్నిరోధమునఁ నశ్రుజలంబులు ధారలై సదా
యాముకొనంగ నించుక కఁపాయితమధ్యములై చెలంగుకం
దామరసమ్ములం గడిగి ఁ దాఁ దడియొత్తియుఁ జీరచెంగుచే
నామనుజేశనూనునకు ఁ నల్లన నిట్లనె వెచ్చ నూర్చుచున్.

311

చ. *నృపసుత! మందభాగ్య నటు ఁ నిర్ఘృణచిత్తను బాప నేఁ గడున్
వ్యవగతపుణ్య నాదు జనఁనంబు మొదలొకని యాలకింపఁగా
నువమ యొనర్పఁగాఁ గనఁగ ఁ నోఁపఁగఁ జాలనిమద్విరాగతా
లపనము వింటుచేఁ గలుగుఁలాభ మజేమి నచింతు నైననున్.

312

క. కనులాభ మేమి యొనను, వినుము మహాకౌతుకంబు ఁ వెలసిన నీకున్
వినుపింతు ననుచుఁ జెప్పం, గనుదొణఁగెను నామె యతఁడుఁకాంక్ష విసంగన్.

మాలిని. శ్రీతజనసురభూజా! ఁ చిన్తయానంతతేజా!
నుతదివిజబిజ్జాజా! ఁ నూతనోద్యన్తవజ్జాజా!
గతదురితవితానా! ఁ ఖండితారాతిమానా!
ధృతవృషభ విమానా! ఁ ద్వీపిచర్తావధానా!.

314

గద్య. ఇది శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తివరప్రసాదలబ్ధసరసకవితావైభవ చింతలపల్లి
వంశపయఃపారావారరాకాక్షరవబాంభవ శ్రీపేరమాంబాత్రియంబకప్రియ
తనూభవ సుజనవిధేయ నరసింహనామధేయప్రణీతం బైనశృంగారకాదంబరి
యను మహాప్రబంధంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము సంపూర్ణము.

శ్రీరామార్పణమస్తు. శ్రీమేధాదక్షిణామూర్త్యర్పణమస్తు.
శ్రీ శ్రీ శ్రీ. ఓం శాంతి శాంతి శాంతి.

* పాతాంతరము. క. ఇనసుత! యతినిర్దయచి

త్తను బాపని మందభాగ్యఁ ఁ దద్దయ నస్త

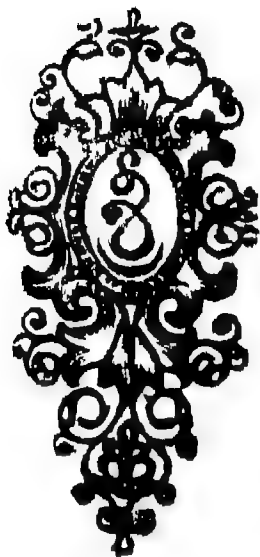
జ్జననం బాది విరాగత

గనిన యుదంతంబు వివను ఁ గర్తవ్యము వినినన్.

శ్రీః.
శ్రీరామ స్సహాయోఽస్తు.
శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తిః ప్రసీదతు.
శ్రీ శృంగారకాదంబరి

పూర్వభాగము.

పంచమాశ్వాసము.

రమణవినుతమహిమో
దార! నిరాహారమానిధారితగరిమా!
దారితమాయానుహిమా!
మానీకృతభక్తలఘిమ! ♦ దూషితకామా!.

1

వ. దేవా! యవ్యలికభావృత్తాంతంబు చెప్పెదదయాయత్తమతి నవధరింపుము.
అట్లామహాశ్వేత సవృత్తాంతము నివేదింపఁ దొణంగి యాచంద్రాపీడుం
గాంచి యిట్లనియె.

2

ఁఁఁఁ చంద్రాపీడునకు మహాశ్వేత తనవృత్తాంతముఁ జెప్పుట. ఁఁఁఁ

ఆ. అవనినాథతనయ! ♦ యమరలోకంబున, నప్పరస లనంగ ♦ నలరుస్త్రీలు
కల రటంచు శుభముఁ ♦ గాంక్షించునీచెవిఁ, బడియెయుండుఁదఱుచుఁ ♦ బల్కనేల.
తే. వారికులములుపదునాల్గు; ♦ వనజయోని, మనసువలననునొక్కటి ♦ జననమొందె
సంభవించెను నొక్కటి ♦ శ్వసనువలన; నందెనొక్కటియుదయంబు ♦ నగ్నివలన.
ఆ. ఆగమంబువలన ♦ నావిర్భవించెను, నొకటి; యుద్భవించె ♦ నుదకములను
నింక నొకటి; పుట్టె ♦ నినకరణంబుల, మఱియు నొకటి; మధ్య ♦ మానసుధను.
తే. కలిగె నొక్కటి; శశిమయా ♦ ఖములవలనఁ
బుట్టె నింకను నొక్కటి, ♦ భూమివలనఁ
బ్రభవ మందెను నొకటి, శం ♦ పాలతలను
మఱియు నొక్కటి జనియించె ♦ మాన్యచరిత !.

6

సీ. కలిగించె మిత్తి యొక్కండు మన్తధుఁ డొండువంశంబు గలిగించె ♦ వసుధలోన
దక్షప్రజాపతి ♦ తనుజాత లిద్దఱు ముని యరిష్టయు నన ♦ ముద్దుసుతలు

గలకు వారికి మఱి • గల్గె గంధర్వులయందుఁ గులద్యయ • మలరె నిట్లు
పదునాల్గు కులములు • పరఁగె నాగంధర్వుకులములు రెండయి • కువలయమున
తే. నందు మునిసుతు లాపదు • నార్యురందుఁ

జిత్రరథుఁ డొక్కరుఁడు; వాఁడు • మిత్ర తేజఁ
డఖిలభువనత్రయఖ్యాతఁయగుఁడు మఱియు
సకలగంధర్వులకుఁ బతి • శౌర్యవసతి.

7

చ. దివిజులు సర్వులుఁ దనదు • దివ్యపదాబ్జములఁ శిరంబులఁ
దవిలిచి మ్రొక్కుచుం గొలువఁ • దద్దయు నాకము నేలుచుండువా
సవుఁడు తదీయమిత్రుఁ డట • చాలదె తన్మహిమంబు నెన్న శై
శవముననే గడించెను నిశాతశరానఁ గులాధిపత్యముఁ.

8

చ. ఇచటికి సుంతదూరమున • నింపెసలారెడుభారతాఖ్యస
ద్రుచిరసువర్ష మావలను • దోచును దద్దిశయందుఁ జూడు భూ
శచివరపుత్ర! కింపురుషశబ్దితవర్షమునగడుఁ బొల్పు నొం
డచలము హేమకూట మను • నాఖ్యను వర్షగిరింద్ర ముర్వరఁ.

9

తే. అదె నివాసంబు నతనికి; నందె పెక్కు, వేలగంధర్వులువసిరిత్రు • వేడ్కఁ దద్భు
జాభిరక్షితులగువార • లతఁడె దీనిఁ, జైత్రరథమనువనమును • సలిపెగనుమ.

తే. అతఁడె త్రవ్వించె నచ్చోద • మను సరస్సు
నతఁడె కట్టించె నీశివుఁనాలయమును
నలయిరిష్టకు నాత్మజ • లార్వులందు
హంసుఁ డనునాతఁ డగ్రజఁ • డతులయగుఁడు.

11

తే. వాని రెండవగంధర్వఃపంశమునకుఁ, జిన్ననాటనె నధిపతిఁ • జేసె జిత్ర
రథుఁడు గంధర్వనాథుఁడుఁరహిని నతని, కతనివారల కాగిరి • యాలయంబు.

సీ. చంద్రగభస్తులఁసంజాత మైనయాయస్సరఃకులమున • నవతరించి
యఖిలలోకంబుల • కభిరామయై మించి కరజలానుసరణఁగళితమైన
చంద్రకళాజాలఁసకలలావణ్యంబుచే నిర్మిత యనంగఁ • జెలువుఁ గాంచి
గౌరిసమాఖ్యను • గాంచి రెండవగారి యనఁ దగు శశిరఃసావదాత

తే. కన్యను ద్వితీయగంధర్వఃగణవిభుండు
హంసుఁ డనువాఁడు పరిణయఁమాడె దుగ్ధ
వార్ధి మందాకినిని బోలెఁ • బార్ధివసుత!
యనుగుణసమాగమంబున • సలరె నదియు.

13

- తే. మదనుతోడి రతీదేవిమాడ్కి శరద
తోడి కమలినీ బోలె నాతోయజాక్షి
యతనితోఁ గూడి యలరుచు • సధికముదము
గాంచి యతనికిఁ బట్టంపుఁగాంత యయ్యె. 14
- క. అట్టిమహాత్ముల కడుపునఁ, బుట్టితి నిటువంటిపుణ్యమూర్తిని వృథ కే
పట్టయి పలుదుగిఖములకుఁ, గట్టా! యొక్క తెన నేను • గతలక్షణనై. 15
- క. జనకుం డనపత్న్యఁడు గా, వున నాజన్మమును సుతునిపుట్టువుకంటె
గొనియాడు చధికవిభవం, బున మిక్కిలి యుత్సవములఁ • బోల నొనర్చె. 16
- క. పదవదినం బరుదెంచుడు, బొదలి యథావిధిని సమయపున్నద్విధులక
వదలక యొనర్చు నర్థము, గదుర మహాశ్వేతనామకరణ మొనర్చె. 17
- క. *అనేను జనకునింటను, వీణగతి మధురఫణితి • వెలయఁగ గంధ
ర్వానీకము లంకంబుల, నూనఁ దమిన్ మార్చి మార్చి • యుంటిఁ జిలుతనై.
- క. శోకము నాయాసంబును, నా కెట్టివా తెలియకుండ • నాన్న పెనువ న
స్తోకన్నహరసంబున, జో కటు శైశవము గడచె • సుఖముగ సంత. 18
- క. ఆమని మధుమాసముక్రియ, నామధువునఁ జిగురువోలె • నం దళివోలె
ఆమధుపమందు మదమటు, నామేనను నడుగువెట్టె • నవయావనము. 20

— వసంతఋతువర్ణనము. —

- సీ. కోమలసహకారకొరకచయకృతకాముకోత్కలికావికాసితములు
మదకల కామినీవదనసీధునిమేకపులకితవకుళద్రుభూషితములు
కంకేళితాడనకర్వణితమనోహరమణినూపురారావనినదితములు
మధుపకులకళంకమలినీకృతోజ్జ్వలకాలేయకసుమోరుజాలకములు
- ఆ. జృంభమాణనూతనాంభోజవనములు, మలయపవనచలితమదనకేత
నాంశుకములు నిర్భరానందమధుమాస, దినము లలరె సంతఁ • దేజరిలుచు.
- క. రతిరసజలనిధిపూతము, వితతం బయి పొంగి పొరలి • విశ్వంబును జ్ఞా
విత్తముగఁ జేసెను త్తాపతి, సుత! యస్తుధుమాసమందుఁజొక్కఁగ జనముల్.
- సీ. అవసీతలం బెల్ల • నవిరళసుమధూళిసికతావదాత మై • చెలువుఁ గాంచె
దిక్కు లెప్పుడు పడుతీవ్ర కామేషునూత్కృతులచేత బధిరీకృతము అయ్యె

* పాఠాంతరము. క. నేనుంటి జనకునింటను, వీణగతి మధురఫణితి వెలయఁగ గంధ

ర్వానీకము లంకంబుల, నూనఁగ నొక్కర్తు మార్చి యొకతే చిలుతనై.

బగలే వీధులు పంచః బాణరాగాంధాభిసారికాసంబాధః శాల లయ్యై
వల్లరుల్ మధుమదాః వశము లైనద్విరేఫపాళిక లూఁగ నుఁ య్యాల లయ్యై
తే దారులెల్లఁ బ్రపోషితః దారజీవ
హరణసంహృష్టమదనసః మాస్ఫుటితశ
రాసనారావభ యవిదీర్ణపథికజన
హృదయరుధితార్ద్రితము లయ్యై ఁ నలమి నందు. 23

క. విరిసినమొగ్గలవాసన, కరుదెంచిన మధుపకులము ఁ లన్నియు నొకచోఁ
బరఁగుచుగుములై మ్రోయఁగఁ, గరముమనోహరములగుచుఁ గ్రాలెనుమావుల్.

క. విచికిలవల్లవలవలీ, ప్రచయములను డాఁగి మత్తవరభృతములు త్రా
గి చిలుకరించిన సుమరన, గుచిరాసారములు గప్పె ఁ రోదోంతరముల్. 25

క. అల మధుమాసదినంబుల, జలకమునకు నేను జననిఁచనుదెంచితి మీ
లలితాచ్ఛోదం బనియెడు, కొలనికి నుత్ఫుల్లనళినఁకుముదంబునకున్. 26

తే అచట స్నానార్థ మరుదెంచిఁనట్టి శారి
వ్రాసిన తటశీలాతలఁభాసమాన
సగణశివచిత్రములఁ బాంసుఁసన్నిమగ్న
కృశపదాభ్యుహ్యమునిజనఁకృతవినతుల. 27

వ. కని ననుస్కరింపుచు. 28

సీ. మధుకరభరనన్రుఁమంజులసుమగుచ్ఛరమృకుంజం బిది ఁ రమణి! గనుము
మదశిఖిధ్వనిభీతఁమారుతాశనము క్తచందనావళి యిది ఁ చాన! చూడు
పికవిదారితకోరఁకకులస్రవన్తధుసి క్తచూతం బిది ఁ చెలియ! యిదిగొ
సుమనరాగనిమగ్నఁసుమరాశపదరమ్య తీరతలం బిది ఁ తెరవ! యిదిగొ

తే వికచసుమపుంజపాతనిఁవేదితవన
దేవతాందోళనాంచితఁదివ్యలలిక
దోల యిది చూడు మని సఖు ఁ లోలిఁ దెలుపఁ
గనుచు మలఁగుచు నిటు నటుఁ గాంక్ష నుండ. 29

చ. వికసితమై వనంబు గడు ఁ వెల్లుచు నున్నను సౌరభాంతర
మ్ము కదియినీక తుమ్మెదలు ఁ మొత్తములై మును నే నటంచుఁ బా
యక చనుదేర వెంటఁ; దనిఁయంగను నిండఁగఁ జేయుచున్ విగూ
ణిక; నరుదెంచఁ బో పవనఁనీతము పుష్పసుగంధ మొక్కెడన్. 30

క మనుజేశతనయ! తద్వా, సన నే మని పొగడుదాన ♦ సన్నతమును దా
ననరభువనోచితంబును, ననుసమమును మఱియు మున్న ♦ నాఘాతంబున్. 81

తే. దాని మూర్కొని యొక్కింత ♦ తడవు కనులు
మూసికొని హాయి గని యియ ♦ పూర్వగంధ
మెక్కడి దటంచుఁ గౌతుకం ♦ బక్కజంపఁ
బోయితి నొకింతదవ్వుఁ గొం ♦ పోవ నదియ.

32

~*~ మునికుమారవర్ణనము. ~*~

చ. చని కనుఁగొంటి నొక్కముని ♦ చంద్రసుతున్ హరనేత్రవహ్ని కిం
ధన మయినన్ సుమాయుధుఁడు ♦ తద్వ్యసనంబున మానివృత్తి చే
కొనినవసంతుఁడో యనఁగఁ ♦ గోర్కులు నించెడువాని నీశ్వరున్
దనవశుఁ జేయ నేమమును ♦ దాల్చినకాముని బోలువానినిన్.

33

తే. ఏమి చెప్పుదు నాతఁ డా ♦ యిందుమాళి
యాదల వసించు శశి తాను ♦ నఖిలమండ
లంబు గొనువేడ్కఁ దాపస ♦ లక్షణమును
దాల్చి చరియించు నిల ననఁ ♦ దనరుచుండు.

34

చ. ప్రచలతటిల్లితారచిత ♦ పంజరమధ్యగతుండొ; యగ్నికీ
లచయవలగ్నగుండొ, యవి ♦ లక్ష్యతపార్కుని మధ్యగుండొ నా
రుచిరమహాజసుం డగుట ♦ గూఢిగఁ దోచును నాతఁ డున్మిష
త్ప్రచురకడారదేహుచి ♦ భర్తమయంబుగఁ జేయు చవ్వనిన్.

35

ఆ. తత్ప్రశంగజటయుఁ ♦ దనగు గోరోచనా
రసవిలులితమైన ♦ రమ్యహస్త
సూత్రసన్నిభ మయి ♦ చూడ్కులఁ దనువుచుఁ
గోమలంబు నగుచుఁ ♦ గొమరు మిగిలి.

36

తే. ఆతనిలలాటపట్టిక ♦ యందు మెఱయు, భస్మరేఖలు భారతీ ♦ భామఁ బొందఁ
గోరి యుత్కంఠ నిడినట్టి ♦ సారగంధ, సారరేఖలు నానొప్పెఁ ♦ జారుమూర్తి.

తే. పెక్కుశాపంబు లొసఁగెడు ♦ వేళఁ బుట్టు
బొమ్మముడియింటివాకిటఁ ♦ బొల్చుచుండు
తోరణం బనఁ గనుబొమ ♦ దోయి తోచు
నలరువిల్తునివిండ్లు నా ♦ నతని కధిప !

38

తే. పొడ వగుచుఁ గడుమించునాఁమునికుమారు, ప్రేక్షణావళినంగ్రథిఁతాక్షమాల
యనఁగ నొప్పును; జంకలఁకతఁడెతనదు, నేత్రశోభను బంచిచ్చెఁనృపకుమార!.

తే. అలరు నాతనిఘ్రాణంబు ఁ నాయతంబు, నెత్తునై పంశదండంబుఁనెనసి మోవి
తేతజవ్వన మరుగంగఁలేక లోని, కచటనిలిచెనొయనఁగడుఁనరుణ మగుచు.

తే. మీసములు కానియాతని ఁ మించుమోము

భ్రమరపంక్తులు గ్రమ్మనిఁబాలకమల

మునకు నెన యయి పొలుచుచు ఁ ముద్దులొలుకు

చుండె లావణ్యపూరంబు ఁ నిండి చెలఁగ.

41

క. మరువింటి యల్లెత్రాడన, నరుదయి తప మనెడుచెర్వుఁనందలినళినీ

వరబిసతంతు వనఁగ భాసుర మగుఁ గుండలితబ్రహ్మఁనూత్ర మతనికిఁ. 42

తే. అఖిలవిద్యాపగలు చేరుఁనట్టిచోటఁ

బొలుచు నావర్తి మనఁగను ఁ బొలుచు నతని

నాభిముద్రిక; రోమాళి ఁ నవ్య మగుచు

మోహతమ మేగుపదవి నాఁ ఁ బొల్చు బొజ్జ.

43

స్తీ. ఒక కేలఁ దొడిసుతో ఁ నుండెడుపొగడ కాయకు జోడునీడయై ఁ యలరుకుండి

యొక కేలఁ బ్రియనాళఁవికలితంతిబాష్పజలబిందుతతిఁ జోలుఁస్ఫటికమాల

మొలచుందు నిజ తేజఁమునను సూర్యనిగెల్చి కొన్న గాలిగుడునాఁనున్నమాంజి

జరతచకోరలోఁచనపుట పాటలభాసురకల్మషఁవల్కలంబు

తే. తనర,ధర్మంబుతారుణ్యఁమనఁగఁ,బల్కు,సతివిలాసంబు నా;బ్రహ్మఁచర్యభూష

ణంబునా,సర్వవిద్యలఁనాథుఁడనఁగ, నలరు నాతపస్వితనయుఁ ఁ డమలచరిత!.

వ. వెండియు.

45

తే. చనును సాషాఢుఁడై గ్రీష్మఁసమయముగతి

వికసితప్రియంగుమంజరీఁవిశదుఁడగుచు

హిమసమయకాననం బన ఁ నెలమిఁ బొల్చు

సకలశాస్త్రసంకేతితఁస్థల మతండు.

46

క. తనయీడువాఁడు తనకను, గుణుఁడును నగుమునికుమారఁకుం డొక్కఁడు తోఁ

జనుచేర దేవతార్చన,మునకుం గావలయు పుష్ప ఁ ములను జిదుముచుఁ. 47

క. స్నానార్థం బాసరసికి, మానిత మగునొక్కకుసుమఁమంజరి చెవియం

దూని చనుదెంచె నాతఁడు, భూనాథతనూజ! యవరఁపుష్పకగుఁడు నాఁ. 48

సీ. ఆమనిఁ గనుఁగొని ధ యలరుకాననలక్ష్మీ మందహాసప్రభాబృంద మనఁగ
మధుమాస మభినవమలయసమీరుపైఁ జల్లఁ గడఁగుసుమాంజలియనంగ
రతిపరిశ్రమఖన్నరతిదేవిఘర్తాంబుకణజాలకానళీగణ మనంగఁ
బందబాణమదేభవై జయంతికచిహ్నవికచచామరము పిచ్చిక యనంగ
తే సుమరమాదేవియా వనశోభ యనంగఁ

బొలుచు నాసుమమంజరి ధ చిలుకు చమృత

బిందువులఁ గృత్తికాకారధండుకమును

బోలి పూర్వ మదృష్ట మై ధ భూవతనయ!.

49

తే. అన్యసుమసారథం బెల్ల ధ నణఁచివై చి,యలరునీసారథముదీనిధనుచుమదిని
నిశ్చయముచేసి తన్తునినేతృ యువను,జూచుచునేను దలపోయఁజొచ్చితినిటు.

తే. పద్మయోనిసురూపనిష్పాదనోప, కరణభాండార మది యెంతకలదొ యవుర
తఱుఁగ దెంత వెచ్చించినఁ ధ దలిరువిల్తుఁ, ద్రిభువనాద్భుతరూపునుతేజఁ జేసి.

తే. అతనికంఠెను మిన్నయై ధ యందములకు, నాకరంబయి చెలువొందునట్టి వీని
నవరమన్మథు మానిమాఁయూచుయాత్తుఁ, జేసెఁ బద్మజఁ డాతనిసృష్టి యార.

మ. జగదానందకరుఁ సుశీతలకరుం ధ జంద్రు మహాలక్ష్మీకే

ళిగృహంభోజములఁ సృజింపఁ దొలి హళి వీనివక్త్రాబ్జముఁ

దగ నిర్మించియె కాశలాభ్యసనముం ధ దా నట్లు నిర్మింప ధా

త గడుఁ జేసెను దుల్యవస్తువుల సంధర్శించునే యూరకే?

53

ఉ. శ్యామలపక్షశీతకరు ధ సర్వకళల్ రవి తా సుషుమ్ననా

మామలరశ్మిఁ ద్రాగు నని ధ యాదు టబద్ధమ యవి యన్నియుఁ

ఈమహనీయుదేహమును ధ నిమ్ముగఁ జొచ్చెను గాక యీమహా

ద్దామతపఃప్రవిష్టమునిఁ ధ దార్మ్యను నేగతి నిట్టికాంతి పో.

54

ఁఁఁఁ మహాశ్వేతామదనావస్థావర్ణనము. ఁఁఁఁ

చ అని తలపోయు చుండఁగనె ధ యాత్మను బుష్పశరుండు నూత్నయా

వనసులభుండుఁ బుణ్యమును ధ బాపముఁ జూడనిరూపవక్షపా

తి నను వశంబుఁ జేసికొనఁ ధ దేకువ నూడ్చి మధువ్రతి బలె

ననమద, మేమి చెప్పుదును ధ నాగతి పిమ్ముట రెప్పవేయకే.

55

సీ. వశనై తి నీ కని ధ వచియించుదాని చందమునఁ బానముచేయుదానిపగిది

నెదురుగా హృదయంబునిచ్చెడుదానిచందమునలోఁజొఱఁబడుదానిమాడ్కిఁ

దన్తయత్వముఁ జెందఁ ♦ దలఁచెడిదానిచందమున నేమో యద్దు♦దానిభంగి
మరుఁడు నకా బాధించు♦మనుచుమటంచునుశరణుఁబొచ్చెడిదాని♦చందమునను
తే. ముడిచి పత్తంబు లించుక♦మొనసియూర్ప, రెప్పవాల్పంగమఱచినే♦దప్పకట్టై
వక్రచంచలతారశ♦బలితగర్భ, మైనవలకంటఁ జరకాల ♦ మతనిఁ గంటి. 56

ఆ. కులకుమారికలగుఁ ♦ గూడని పని యిది, సిగ్గు పోవుఁ గన్న ♦ నెగ్గు గదురు
నెట్టిపని యొనర్ప♦నేఁ దొడంగితి నని, తెలిసి యుండియు మదిఁ ♦ ద్రిప్పలేక.

ఆ. నిలువఁబడితి నకట ♦ నిశ్చలావయవ నై, మ్రానుపడినదాని♦మాడ్కిఁ జిత్త
గతనుబోలె ఖచిత♦గతిని సంయతమాడ్కిఁ, బట్టుకొన్నయట్లు♦వరఁగ నెవరొ.

క. అప్పటినావ్యామోహము, చెప్పఁగరా దకథితము నశిక్షితమును దా
నొప్పు స్వసంవేద్యం బై, ద్రిప్పఁగ రా దయ్యె మనసు ♦ దివ్యచరిత్రా! 59

ఉ. ఆతనిరూపసంపద యొ ♦ యాతనిపైఁ గలనాదుకూర్చి యో
నూతనయావనం బొ మదఁనుం టొ మ తేది యొ నామనం బొ న
న్నాతఱి నట్లానర్చినది ♦ యక్కట నేను నెఱుంగ నూరకే
యాతనిఁ గాంచుచుంటి మది ♦ నన్య మెఱుంగక యేమి యాయె నో. 60

వ. అంత. 61

నీ. మది నెడ మొసఁగ నామదనుండు గల్పింప వెడలె నిట్టూర్పులు♦నిడుద లగుచు
నెడ సాధిలావమం ♦ చెఱిఁగింపఁ దలఁచె నాఁజలితముఖంబయ్యెఁ♦జన్నుదోయి
ఘర్తాంబులవరేఖఁ♦గడిగినపగిదిని జాతెను లజ్జయు ♦ సకల మెటకొ
స్తరుఁ డేసెడునిశాత ♦ శరపరంపరలకు భయపడె నా మేను ♦ వణఁక సాగ
తే నతనిరూపంబు గనువేడ్క ♦ ననఁగ నడరెఁ
బులక లాలింగన మొనర్పఁ ♦ జెలఁగు నంగ
ములను, రాగం బశేషంబుఁ ♦ బొందె నెదను
స్వేదధాత మై యంఘ్రిల ♦ వీడి నాఁగ. 62

తే. అంత ననుకొంటి నిట్లని ♦ యాత్మయందు
సురతవృత్తాంత మెఱుంగని ♦ పరమశాంతుఁ
డితని వలపించి నన్నంత ♦ వెతలఁ గుడిపె
స్తరుఁ డనార్యుండు ననుచితా♦చారుఁ డకట. 63

తే. పడఁతు లతిమూఢహృదయులు ♦ వలపు నిలుసఁ
దగినచోట్లు లెఱుంగరు ♦ తపములకును

- దేజములకును ధామ మై ♦ తేజరిల్లు
నీతఁ డెక్కడ మరుచేప్ట ♦ తేడ తలఁప 64
- తే. పామరులు వాని శ్లాఘింతు ♦ పాపమతులు
తలిరువిల్తునిత్రిప్పులఁ ♦ దవిలి నలఁగు
నన్నుఁ గనుఁగొని మదిలోన ♦ నవ్వుకొనును
దప్ప కీతండు కార్యంబు ♦ తప్పె దప్పె 65
- తే. చిత్ర మయ్యెడి నెఱిఁగియుఁ ♦ జిత్తజన్ముఁ
చెయ్యులను నేను వానికీఁ ♦ జిక్కి పెక్కు
వికృతులకు నెల్ల గుఱినైతి ♦ వీని మాన్పుఁ
జాలకున్నాను నీగతిఁ ♦ జాలిఁ గనుచు, 66
- ఉ. * ఏ నొకదానఁ గాను భువి ♦ నీగతి నైనది యన్యకన్యలున్
బోనిడి సిగ్గు భర్తలను ♦ బొందిరి కొందఱు తామ; యన్య లీ
నూనశరుండు దుర్జనుఁడు ♦ నూనరి పెట్టెడుపెక్కు బాధలన్
బూని సహించి; రీగతిని ♦ బొక్కరు నెవ్వరు గాంచినంతనే? 67
- చ. అరనిముసంబు గాంచితిని ♦ నంతన మానస మస్వతంత్ర మై
పరఁగె, గుణంబు వేళయును ♦ బంచశీలీముఖు దుర్నివారితన్
గర మొనరించు; మత్కుసుమ ♦ కాండవిచేష్టితలాఘవంబు వీఁ
డరయకమున్న పోవుటయ ♦ యర్హము శ్రేయము వీడి యిచ్చటన్. 68
- క. అనభిమతాంగజవికృతిని, గని కుపితుం డయి యితండు ♦ గాంచక శాపం
బునకు న్నను గుఱినేయును, మునిప్రకృతి యదూరకోపము గద తలంపన్.
- క. అని నిశ్చయించి యపస,ర్పణకుతుకిని నగుచు జగతి ♦ బాడబులు మహా
జనవంద్యలు, వీరలద,ర్శన మఘహరణము; నిరాదఃరము తగ దంచున్. 70
- సీ. తద్వదనంబుపైఁ ♦ దనరుచూడ్కుల లాగి కనుదోయివత్తుముల్ ♦ గదలనీక
జాఱి చెక్కిళ్లపై ♦ జీరాదుశ్రుతిసునుమంజరు లొక్కింత ♦ మలచి పైకిఁ
జపలకుంతలలతా ♦ జాలంబుపై నొప్పు కుసుమావతంసంబు ♦ కొమరు మిగుల
మణికుండలంబులు ♦ మఱియు సంసంబుల డోలాయితంబులై ♦ గ్రాలుచుండ

*పాఠాంతరము చ. కల రితరాంగనల్ భువిని ♦ గాంతులఁ బొందినవాయ సిగ్గుఁబోఁ
దొలఁచి, వెలందు లవ్యలును ♦ దుర్జనమూలనిశాతహేతులన్
గలఁగినవారలుం గలరు; ♦ గల్గరు మాదృశ లెందు నేనె పో
తలఁపఁగ నిట్లు లైతి నలఁతాపనీఁ గంటినో లేదో యక్కటా!.

తే. సనభివీక్షితభూతల • సగుచు సంకు
చితకరీర సగుచు సముచితవిసీతిఁ
జకితచకిత సగుచు మది • సంచలింప
మొక్కితిని నేను నామునిపుత్రునకును.

71

వ. మొక్కుటయు.

72

సీ అవిలంఘ్యశాసనం • డవుటను సంగజాం డతిరమ్య మగుటను • నాప్రదేశ
మవినయబహుళమై • యలరుట నెలస్తాయ మతిచంచలం బొట • నాత్మవృత్తి
దుర్నివారము లొట • దుర్విషయాభిలాషలు నింద్రియములుచం • చలములొట
నయ్యివిపస్తువు • లట్టుకాదగియుంటనుదదమై యాముని • పొదలుచుంటఁ
ఆ. బెక్కు తేల యిట్టి • యిక్కట్టులను వాని, ఫాలమందు బ్రహ్మ • వ్రాసియుంట
నాయదృష్ట మిటు ల • నాథమై యుంటను, వాడుగూడ మదను • పలలఁబడియె.

తే. పవనహతమైనదీపంబు • పగిది వాని, ధైర్య మెల్ల మద్వికృతిని • దర్శనమునఁ
దరళితం బయ్యెనంతనా • తపసిమేను, కంచుకితమా యెవోమా • చంకంటకముల.

తే. మత్సమీపంబునకు వచ్చు • మనసునకును
దారిఁ జూపంగ నా ముందుఁ • దరలె నూర్పు
లక్షమాలయుఁ గరగత • మదరె బతము
చెడుట భీతిల్లి నా మేనుఁ • జేరె వణఁకు.

75

క. నేదాంబుశీకరావళి, ప్రాదుర్భవ మందె గండ • పాళిని శ్రవణ
పాదితసుమగుచ్ఛం బొకఁ, డాదృతమయ్యెనొ యనంగ • నలర నృపసుతా!.

క. ననుఁ గాంచువేడ్కఁ వెఱచిన, కనుఁగవ యుత్తానతార • కం బాజేశ
మును బుండరీకమయముగఁ, గనఁబఱచుచుఁ జెలఁగె మిగుల • త్కృపతిపుత్రా!.

క. ప్రసర త్తదక్షి కాంతుల, విసరం బచ్చోదజలము • విడిచియు వడి నా
కసమున కుత్పతితం బై, వెన వచ్చెడుకువలవనము • విధిని యదృచ్ఛక. 78

క. పదిదెసల నాక్రమించెను, బొదలుచుఁ దత్ప్రకటవికృతిఁ • బొడగని ద్విగుణ
న్నదనావేశను నై నేఁ, గుడు రై తిని ని ట్లవర్ణ్య • ఘోరదళలకుఁ. 79

క. సురతసమాగమన ర్తన, వరలీలల నేర్ప నొజ్జ • పంచశరుండే
నరులకు నుపదేశించును, ధర నై కవిలాసములను • దద్దయుఁ బ్రీతిక. 80

క. ఎన్నఁడు బహువిధరసయుత, సన్నతముల నిట్టి విషయ • సంగతుల మది
దిన్నఁగఁ జొనఱునియితనికి, నెన్నఁగఁ నీదృగ్విలాస • మె ట్లలవడె నో. 81

- చ. రతిరసమున్ స్రవించెడి నొ • రాల్పెడి నో సుధ నాఁ దనర్చి యు
త్యతిమదమీలితం బనఁగ • నాగతి స్వావజడంబు నాఁగ నీ
యతిసుతుదృష్టి యొప్పెడిని • హర్ష భరంబున మందతారకా
గతి యయి త్యక్తచంచలతఁ • గ్రాలెడి భ్రూలత గల్గి యెంతయున్. 82
- క. కనులే చెప్పక చెప్పెడి, మనమునఁ గలకౌతుకంబు • మఱి మంజుగతిన్
గనఁ జాల నెచట నేర్చెనొ, ఘననైపుణ్యంబు దీనిఁ • గమనీయంబున్. 83
- క. అని నే ననుకొనుచు మదిన్, గని సమయము నొద్దకరిగి • గడు వినయమునన్
బ్రణుతి యొనరించి రెండవ, మునిబాలకుఁ దత్సహచరు • మొనసి యడిగితిన్.
- క. ఎవఁ డీతాపసయువకుం, డెవనితనూజుండు నామ • మెయ్యది యేవే
రివిటపిసుమగుచ్చం బీ, యువకునిచెవి నుండునది మహోజ్జ్వలకాంతిన్. 85
- క. మనమున కమితానందము, నొనగూర్చెడి నాకు నిద్ది • యుర్వి నెవుడు మూ
ర్ఖున మిట్టిసౌరభంబును, దనరు నసాధారణ మయి • తద్దపరువుచున్. 86
- క. అన నాతం డించుక నగి, వనితా! యిట్లడుగ నేమి • వచ్చును నీకై
నను గౌతుకమాయె నొకో, వినిపింతును విను మటంచు • వివరించె దమిన్.

— కపింజలుండు పుండరీకోత్పత్తిని జెప్పట. —

- చ. కలఁడు త్రిలోకపూజతుఁడు • గాఢతపుండు నుదారకీర్తి ని
ర్మలమతి సిద్ధసాధ్యసురః • మానితపాదసరోరుహుండునున్
దులితసరోజయోనియు నఃదోషుఁడు నిర్జరలోకవాసి ని
స్తులముని శ్వేతకేతుఁ డన • శోభిలుచుండు మనోజ్ఞరూపుఁ డై. 88
- క. ఆమునిరూపు సురాసుర, భామలకుం మరలుగొల్పు • వజ్రసుతునకున్
గామునకు నీసుఁ గొల్పును, భామిని లోకాతిశాయి • భావింపంగన్. 89
- మ. ఒకనాఁ డాతఁడు దేవతార్చనకుఁ దో • యోద్భేదముల్ జేర దే
వకరీంద్రోరుమదోదబిందుచయసం • బద్ధోజ్జ్వలచ్ఛంద్రకో
దక మై సాంబళివాట్టహాససిత మై • దైవారు నాకాశగం
గకు నేతెంచి జలంబులందు దిగి తాఁ • గంజాతముల్ గోయుచోన్. 90
- చ. కమలవనంబులం దెవుడు • గాఢపురముండెడు లక్ష్మీయొక్కస
ద్విమలసహస్రవత్తసితః • విస్ఫుటపంకజసింహపీఠికన్
బ్రమదమునన్ వసించి గనెఁ • బంకరుహంబులఁ గోయునాతనిన్
సుమళరుఁ డంత నామె మదిఁ • జొచ్చును నేసెను బువ్వుటమ్ములన్. 91

చ. కనుగవఁ బ్రేమభారమునఁ ♦ గాఱ మునశ్రులు వీచు లై యొకిం
త నమన మొందఁ జేసి యటు ♦ తారక లార్చుచుఁ జూడసాగె నా
మునివరునంద మే తమిని ♦ మున్మును మీరెడునావులింతలన్
గనఁబడనీక కేలునను ♦ గప్పుచుఁ జిత్తము తత్తరింపఁగాన్.

92

తే. చూచినంతనె సౌరతఁసుఖముఁ గాంచి
యాసనీకృతతద్విశఁదాజ్ఞనుందె
ధన్యరా లయి గనె నొక్కఁతనయు నంత
శ్వేతకేతున కొసఁగెను ♦ బ్రీతి నశని.

93

తే. అతఁడు గొనిపోయి బాలుర ♦ కర్ణ మైన, క్రియల నెల్లసలిపిపుండఁరీకమందుఁ
బొడముటనుజేసి యతనికిఁ ♦ బుండరీకుఁ, డనుచుఁ బేరిడి పెంచెను ♦ నధికరక్తి.

తే. సకలవిద్యల నుత్తీర్ణు ♦ సలిపి మిగుల
బ్రహ్మచర్యాదివ్రతములఁ ♦ బరిణతునిఁగఁ
జేసె నాతఁడె యీతఁడు ♦ చెప్పుదు నిఁకఁ
గుసునుమంజరివృత్తంబు ♦ నెసఁగ వినుము.

95

క. సుర లసుగులు క్షీరాబ్ధిని, తరువఁగ నటఁ బారిజాతఁతరువు వొడమె నా
తరుమంజరి యిది యీముని, వరుచెవి నె ట్లైక్కె నదియుఁవదియింతు నిఁకన్

క. ఈదినము చతుర్దశి యని, యాదేవుని రావ్యభూధఁరావాసు నుమా
నాథునిఁ గొల్వఁగఁ బారం, బేదినభక్తిని నితండు ♦ నేనును రాఁగన్.

97

ప. నందనవనోపమార్గంబున వచ్చుచుండ.

98

సీ. మధుమాసలక్ష్మి దామమతఁ బ్రత్యక్షమైకై దండయొసఁగంగఁగొతుకమునఁ
గుసుమపల్లవములఁగ్రువ్వంగఁబడి జానువుల ప్రేలుకంఠమాఁలలను దాల్చి
వకుళకూలికలచేఁ ♦ బచరింపఁబడినట్టి మొలనూలు కటిసీమఁబొనరఁదొడిగి
క్రొవ్తూవిదిగురాకుఁగుత్తిని జెవిగమ్మ చేసి వుష్పాసవం ♦ బాసఁ ద్రావి

తే. మదముచే దూఁగియాడుచు ♦ మంజుగతిని

వచ్చె నీసుమమంజరిఁ ♦ బాణిఁ బూని

నందనోద్యాన దేవతః ♦ వందనంబుఁ

జేసి యితనికిఁ గేల్తోడ్చి ♦ చెప్పె నిట్లు.

99

చ. మునివర! ముజ్జగంబులను ♦ మోహసముద్రమునందు ముంచునీ
యనుపమరూపసంపదకు ♦ నర్హతమం బగునీయలంకృతిన్

గొనుమ యనుగ్రహింపు శ్రుతిఁగోటిని నుంచును దీని నిట్టిభూ
వణ మిల దుర్లభంబు గడుఁసార్థమ యీ తెలిమ్రానిపుట్టువున్.

100

చ. అనుటయు నాత్మకూపమును ఁ నాగతి సంస్తుతి చేయుటన్ ద్రపా
వనమితవక్త్రుఁడై యతఁడు ఁ పాటన సేయక దాని పల్కులన్
జనఁగఁ దొణంగె, నామెయును ఁ జయ్యన మాబడి యేగు దేర నేఁ
గనుఁగొని దోష మేమి యిట ఁ గైకొను శ్రీతి నొసంగుదీనినిన్.

101

క. అని నేను దానిఁ గైకొని, కొన కున్నను గన్తి శ్రవణఁగోటి నిడితి నీ
నన యెయ్యదేఁ డితఁడొ వ, చెప్పు నేగతి వీనిచెవికిఁ ఁ జెప్పితి నెల్లన్

102

క. అని చెప్పుచుండ నతఁ డా, మునియునకుం డించుక నగి ఁ ముదమున నాతో
ననె నిట్టు లేల యడిగెడు, గనె దేల వ్రయాస మంతఁగన్ముసురభియేన్.

క. కొను మిదె యని తా డగ్గటి, యుచియెను నాచెవిని దాని ఁ నుజ్జ్వలకలని
స్వనముల సురతసమాగమ, మునకుం గ్రార్థించునట్లు ఁ పొలిచెడిదానిన్.

ఉ. ఆతనికే లొకించుకయ ఁ యంటినయంతనె తత్సృఖంబుచే
నాతతమై జనించెఁ బులఁకాంకురి మప్పుడె నాగుఁ గల్పభూ
జాతసునుం బొకం డిడినఁచాడ్చున నాయనతంసదేశ మం
దాతఁడు మత్కపోలతలఁమంటుట నైన సుఖాతిరేకతన్.

105

తే. కంపితాంగుళిజాలకఁకరతలంబు

నుండి జపమాల సిగ్గుతో ఁ నుర్విఁ బడియె

నదియు నెఱుఁగం డతం డంత ఁ నవనిఁ బగిక

మున్న గొని నేను మెడలోనఁ ఁ బూని దాని.

106

తే. తద్భుజాశ్లేషసౌఖ్యంబు ఁ దద్దఁ గాంచి, న ట్లనిర్వాచ్యమోదజఁలార్ణవమున
నోలలాడితి నాజపఁమాల యపుడు, మాక్తికాపూర్వదామ మైఁమదికిఁదోఁచె.

తే. మునుక లిడుచుండమేమట్టిఁమోహవార్ధి, గొడుగు పట్టిడుదాసి నాఁకడకువచ్చి
యత్తుమీతల్లి జలకంబుఁలాడెనింటి, కరుగుతఱియయ్యెస్సానంబుఁకరుణసేయు.

చ. అనుటయు దానిమాట ప్రథఁమాంకుశపాతము నవ్యసామజం
బునువలెఁ దీవ్రమై మిగులఁ ఁ బొక్కఁగఁ జేయఁగ నన్ను మీనకే
తనశరజాలకీలితమొ ఁ తన్తుఖకాంతిసుధాభిమగ్నమో
ఘనపుఁగోరుకంటకనిఁగాఢవిలగ్నమొ నాఁగ లగ్న మై.

109

అథ కపింజలుః మదనపరశుః డగు పుండరీకుః కుపదేశించుట. అథ-

ఉ. లాగఁగరాని గృప్తిని బలఁబోర్క గణంబున లాగి యెట్లొ నే
నేగితి స్నాన మాడ నట • నించుక రెండవమానిపుత్రుఁ డా
యోగిస్థలస్తనంబుఁ గని • యోర్వక కోపనునట్లు నిట్లునున్
బాగు సఖా! భవాదృశులపద్ధతి కియ్యది సాధువృత్తి యే?.

110

క. ఇది తుద్రజనులు ప్రొక్కిన, పదవి; తపోధనులు దీనఁ • బద మూనరు నీ
హృదయము విహ్వల మయినను, బదిలింపవు ప్రాకృతునటు • పరికింతు వికృ.

క. ధైర్యధనులు సాధులు నీ, ధైర్యం బెం దేగె మరునిదాడికి లో నై
యార్యవిగర్హణ కిల్లె, కార్యమె యింద్రియజయంబు • గడుఁ గోల్పోవన్.

112

ఉ. ఎక్కడ నామనోవశిత • యెక్కడ నాగురుశాంతి నాదమం
బెక్కడ నల్ల వేదములు • నేడఁ గులాగతబ్రహ్మచర్యమ
దైక్కడ సర్వభోగము ల • వేడ న చేడ గురూవదేశ మిం
కెక్కడ నత్తపోభిగుచి • యేడనా సౌఖ్యపరాజ్ఞుభత్వమున్.

113

క. ఎక్కడ విషయనిరీహత, యెక్కడ వైరాగ్యబుద్ధు • లెల్లను మఱి నీ
వెక్కడ యౌవనమదమును, జక్కడఁచెడునింద్రియములఁ • జక్కడఁచుటయున్.

సీ. నిరుపకారక మాయె • నిరతగురూపదేశము నిరర్థక మయ్యె • సంస్కృతియును
నిర్గుణం బాయెను • నిరుపమధర్మశాస్త్రభ్యాస మది తెల్వి • వ్యర్థ మాయె
నిష్ప్రియోజన మయె • నఱిప్రబుద్ధత యెల్ల నిష్ఫలం బయ్యెను • నిండుప్రజ్ఞ
నిష్కారణం బయ్యె • నిర్లిప్తతప మెల్ల నిర్బీజ మయ్యెను • నిరశనత్వ

తే. మకట! మిముఖోంట్లె యిట్లు రాగంధు లగుచుఁ
గలుపతను గాంచ నజ్ఞులగతి యిఁ కేమి
హస్తమందుండి జపమాల • యవని జాఱి
పడుట యెఱుఁగవె యహహ! నీపారవశత.

115

తే. అదిగొ చూడుము జపమాల • నామె గొనుచుఁ
బోవుచున్నది యదె గొనిపోవుచున్న
హృదయమును దీని వారింపు • కదలనీకు
కీర్తనీయసుగుణ! శ్వేత • కేతుపుత్ర!.

116

క. అని వచియింపఁగ నాతఁడు, విని వేరుగఁ దలఁచెదే కపింజల! నన్నున్
గొనిపో నిత్తునె యాదు, ర్పవితను నోర్తునె మహాపరాధము దీనిన్.

117

- క. కను మిదె యంచును నించుక, కనలినగతిఁ గనులు కోపఁ కాంతంబులుగాఁ
బెనవైచి బొమలు జతనం, బునఁ బెదవులు ముద్దుఁ గొనఁగఁబోలె నదరఁగన్.
క. కనుఁగొని ననుఁ బలికెను నో, వనితా! నిలునిలుము నాదుఁవరిజపమాలన్
గొని యెట కేగెద వీయక, చన కావల నడుగుదాఁటి ♦ చనకు మ టంచున్.
చ. అది విని నేను గొ మ్మనుచు ♦ నాత్మగళంబుననుండి తీసి నా
వదనముఱిచ్చుఁ గంచు నిలుఁవంబడి చాఁచినతత్కరంబునన్
మదనునిన ర్తనాదిని సఁమర్పితసత్కుసుమాంజలిన్ పలెన్
బొదలుమదేకయష్టే నిడి ♦ పొల్చెడుతజ్జపమాల యంచు నే, 120
శా స్నానం బాడినదాననయ్యుఁ జెమటన్ ♦ స్నానంబు గావిం వితిన్
భూనాథాత్మజ! మల్లి నెచ్చెలులు గొంఁపోవన్ బ్రయత్నంబునన్
మానీశాత్మజ నాతనిం దలఁచుచున్ ♦ మన్తాతతో నింటికిన్
నే నెట్లో చని యుండితిన్ నగరునన్ ♦ నిర్నిద్రనై రేవగల్.

120

121

అనంగవిధుకయగు మహాశ్వేతయవస్థావర్జనము. అంకి

- చ. అది మొద లేను వచ్చితిన్ ♦ యచ్చట నుంటిన్ యింట నుంటిన్
నిదుర వహించుచుండెదన్ ♦ నెట్టన మేల్కొని యున్నదానన్
పొదిగొనఁ జుట్టు నెచ్చెలులు ♦ పొల్చెడుదానన్ యెంటిదానన్
యిది పగలో విభావరియొ ♦ యేడ్చుచు నుంటిన్ మిన్నకుంటిన్. 122
ఉ. ఊరక యుందున్ సకియ ♦ లూఁకొన ముచ్చటలాడుచుందున్
సారము లెవ్వయొ యటు లసారము లెవ్వయొ యేది రమ్యమో
యారయ నేది కాదో సుఖఁమా యిది దుఃఖమొ యంచు నేదియున్
నేరను వ్యాధిబాధితన్ ♦ నీరుజన్ యెఱుంగ న్నృపాత్మజా! 123
చ. తెలియక మారవృత్తమును ♦ దీనత నెయ్యెడ కేగుదానన్
పలికెద నేమి కాంచెదన్ ♦ పాటన నేయుదువేని మాటలన్
సలుపుదు దీని కేమి ప్రతి ♦ చాలిన దంచు నెఱుంగ కేమి కే
వలము కుమారికాజనము ♦ వాస మొనర్చెడు సాధ మెక్కితిన్. 124
చ సకియల నెల్ల వీడి పరిఁచారికలన్ జొరనీయ కెవ్వరిన్
సకలము మాని యొక్కతెను ♦ సన్తణిజాలగవాక్షమందె ని
ల్పుకొని ముఖంబు నద్దెసనె ♦ పుల్కునఁ జూచుచు నుంటి నూర్పు పు
చ్చక యచలస్థితిన్ మనసుఁసాగఁగనీయక యెందు నే గతిన్. 125

122

123

124

125

శ్రీ. ఆదెస పూర్ణిమాశశిసః మంచితమో యనఁ బుష్పితంబు నా
ష్టాదక మయ్యో నామదికిఁ • నామృతపూగసమాష్టుతంబొ నా
వాదము లేల రత్ననిధిఁ వాసితమో యనఁ దత్సనాథతఁ
బోదు మనంబు దృష్టియును • బోవిడి యాదెస నొందుచోటికిఁ. 126

శ్రీ. అనిలుఁడు నేగుదెంచినను • నాదెసనుండి శకుంతరావముల్
వనసుమసౌరభంబులును • వచ్చినఁ దన్తునిపుత్రువార్తలఁ
మన మలరంగ నద్దుచును • మాటికిఁ గోరిక లూర మీఱుచుఁ
గొనఁగఁ దలంచుచుఁ దవము • ఘోరము నాతని కింపుఁ బెంపఁగఁ. 127

శ్రీ. అతఁడు పరిగ్రహించుటను • నామునివేషమె రమ్య మంచుఁ దా
నతఁ డుచితాస్పదం బగుట • యౌవన మొప్పిద మంచుఁ బారిజా
తతరుసుమంబు తచ్చృతినిఁ • దార్కొనుటఁ గడు రమ్యమంచు స
న్నతి కిరవయ్యెఁ దన్తునిసుతుండు వసించుట నాక మంచునుఁ. 128

ప. మఱియు. 129

శ్రీ. ఆతనినూపసంపదనె • యంగజఁ డంతటి దుర్జయుండు నం
చాతలిరాకుబాకు గలఁ యాతఁడు చెప్పినయట్టు లెల్ల నా
చేతమునం దలంచుచును • జేష్టలు తక్కి తదేకచిత్త నై
యాతనిపై పె చూచుచును • నట్టె చలింపక యుంటిఁ బెద్దయుఁ. 130

శ్రీ. దూరగుఁ డయ్య నామునిసుతుండు కనంబడసాగె ముందలఁ
హరితదేకయష్టి యపహరిత మయ్యును వానిచేత నా
ధారిత మయ్యెఁ గంతమునఁ • దాల్చితిఁ గర్ణమునందు నల్ల మం
దారసుమోరుగుచ్చమును • దత్కర మంటినహాయిఁ బుల్కలఁ. 131

—॥ మహాశ్వేత తనవృత్తాంతమును మరలఁ జెప్పట. ॥—

శ్రీ. అంతఁ దాంబూలపేటిక • నావహించు
నాదుసహచరి తరళికఁ నామధేయ
నాబడిన నేగుదెంచెను • స్నాన మాడ
నది యొకించుక యాలస్య • మాచరించి
యవలఁ జనుదెంచి ననుఁ గాంచి • యనియె నిట్లు. 132

శ్రీ. భర్తృదారిక! మునిఁ బాలుర నిరువుర దివ్యరూపుల సుతఁ దివిజనిభులఁ
గనుఁగొంటి మచ్చోదఁ కాసారతటమున వారిలో నొక్కం డుఁ దారచిత్తుఁ

డవతంసముగఁ జేసె ♦ నతివ! యెచ్చెడు నీకుఁ దెలిమ్రానిపువుగుత్తిఁ దేజిల్లి
 నతఁడు రెండవవాని ♦ కగపడకుండఁ దా నవని నల్లల్లన ♦ నడుగు లిడుచుఁ
 తే. బువ్వఁదీవెలమాటునఁ ♦ బొంచి పొంచి, యింటి కేతెంచునావెంటఁ నంటివచ్చి
 భర్తృదారిక నినుగూర్చి ♦ పలికె నిట్లు, మంసమందమృదూక్తులఁ జిందరసము.
 క. బాలిక! యెవ రీకన్యక, పోలఁగ నెవ్వనికుమార్తె ♦ పోవు నెటకు నీ
 బాలికపే రెయ్యదియో, వాలాయం బెచట నుండు ♦ వచియింపు మనఁ.
 క. వినవొకొ శశికిరణంబుల, జనియించిన ముప్పరసను ♦ సన్నతి గౌరె
 జనియించె నామె కీయమ, ఘనయశుఁ డగుహంసుఁ డనెడు ♦ గంధర్వనిఱ్ఱ.
 తే. లతఁడె గంధర్వులకు నెల్ల ♦ నధిపుఁ డతుల, సకలగంధర్వకోటిరఁ చాదురత్న
 కోటిఘట్టనమస్పృణితఁ కోమలాంఘ్రి, నఖరచక్రండు దమితారిఁ నరవరుండు.
 వ మఱియు

187

తే పాదపీఠీకృతేందిరాఁ పాణిపంక
 భవుఁడు విశ్రుతసితకీర్తి ♦ ప్రణయసుప్త
 మధురగంధర్వకామినీఁ మంజుగండ
 పత్రలతీకావిరాజితఁ బాహువిటపి
 శిఖుఁడు నాతనిదుహిత యీఁ చెలియ వినుము.

188

తే. ఈమె పేరు మహాశ్వేత ♦ హేమకూట
 మునకుఁ బోవుచు నున్నది ♦ మునికుమార!
 యనుచు నేఁ జెప్ప నంత నాఁ మునిసుతుండు
 మిన్న కొక్కముహూర్తంబు ♦ మెదలకుండ.

189

తే. మనములో నేమొ తలఁచుచు ♦ మాటిమాటి
 కపగతనిమేషలోచనుం ♦ డగుచు నన్ను
 గాంచి వేఁడుకొనెడువానిఁ గతిని దమిని
 ననునయపురస్సరంబుగా ♦ ననియె నిట్లు.

140

తే. బాల! కల్యాణి! బాలికాఁ భావమూని, యున్న నీరూపుసుగుణముఁ లుంటఁ దెల్పు
 నొక్కయర్థంబు నర్థింతు ♦ నొసరిచెదవె, యనఁగ సాంబలిబంధ నై యతివిసీతి.
 చ మునివర! పల్క నేల యిటు ♦ పూజ్యులు మీరు జగత్ప్రయంబునఁ
 ఘనతరపుణ్యజాలములు ♦ గల్గక యూరక సర్వపాపముల్
 దునుమఁగఁ జాలు తృప్త్యశులఁ తోరపుఁ జూడ్కులు మమ్ముఁ బోంట్ల వై
 భనుభడు నొక్కొక్కయజ్ఞ యిడఁ ♦ బల్కఁగ నేల మునీంద్రనందనా.

141

చ. ఏమి యొనర్పఁగా వలయుఁదేను వచింపుము శంక దక్కి నే
మేమియు నూన కుల్లమున ఁ నీజనముఁ గొను దాసి గాఁగ నా
నామునిసూనుఁ డంత నను ఁ నారసి నచ్చెలిఁ బ్రాణదాత్రిగాఁ
గామితకామధేనువుగ ఁ గాఢముగాఁ గొని యూడి యప్పుడే.

143

ఉ. చేరువ నున్నయొక్క చిఱుఁచీఁటి మ్రానికీసాలయంబులఁ
దా రయమారఁ దెచ్చి దృష్ఠఁదంబున నూరి గసంబు దీసి స
చ్చాగును దేహదానజలఁసౌగభ వాసితతద్రసంబునఁ
జీరి స్వవల్కలంబు నొకఁచీరికయందుఁ గనిష్ఠికం దగఁ.

144

శా ఈపత్రంబు లిఖించి దీనిఁ గొని యాఁయేణాక్షీకిం జేర్చుమా
చూపంగఁ దగ దేరి కంచు నొసఁగెఁ ఁ జ మ్మంచు నాపత్రముఁ
జూపెఁ నాఁడపంబునుండి గొని తాఁ ఁ జూడ్కుల్ ప్రమోదింపఁగా
నాపంకేరుమానేశ్ర తద్విషయ మా ఁ యూలాపశబ్దంబులుఁ.

145

ఉ. ఆతనిస్పర్శసౌఖ్యమును ఁ నాంతరసీమ జనింపఁ జేసె నా
నాతతభంగిఁ గర్ణముల ఁ నంటినయంతన రోమహర్ష సం
జాత మొనర్చె నంగముల ఁ సర్వములఁ గడు నాకు నామనో
జాతుని నావహించు మనుఁచందమునఁ సివ మెత్తుఁ జేసె నాఁ.

146

వ. అంత మనసు నిలుపంజాలక తత్కరతలంబుననుండు తనవల్కలపట్టికం గై గొని
యం దభిలిఖితం బయిన గూఢద్యంబుం గంటి.

147

క. బిససితమాక్తిలతచే, నెస మోసము చేసి యాశ ఁ లెసఁగఁగ హంసఁ
వెస దూరము గొనిపోయిన, ససి; నామానసభవుఁ గొని ఁ చని తీవు కటా!.

సీ. దిక్కు తెలియమి వోలెఁ ఁ తెగు వెఱుంగనివాని కంధున కమవసఁయామినిగతి
దుష్టనిద్రయుఁ బోలె ఁ దుర్విషవిహ్వలునకును మూకకు జిహ్వ ఁ నటికి నట్లు
లోకాయతి కవిద్య ఁ వీరకు బాపికిఁ బ్లవగంబునకు మద్యఁపాన మట్లు
పరఁగ జ్వరప్రలాఁనప్రస్థియుఁ బోలె వఱలునసంబద్ధఁభాషి కకట
తే. మత్తునకుఁ గల్లు వోలిక ఁ మఱి విశాచ, యుతున కావేశవిధివోలెఁనుగ్రదోష
వికృతివృద్ధికి హేతు వై ఁ వెలిగె మన్మథార్త నగునాకునా లేఖఁయధికగతిని.

తే. దాన వెల్లువ నది వోలె ఁ ధరణీనాథ, తనయ! వ్యాకులచిత్త వైఁతనువునిల్పఁ
జాల వైతిని మేను వఃశంబు గాక, సొటసొటలు వోవఁగాఁజొచ్చెఁశుభ చరిత్ర!.

ఉ. ఆతనిఁ గాంచుటఁ మరల ఁ నాయడపఁ గృతపుణ్యఁ గాఁ గడుఁ
బీతసుధన్త వాసవుని ఁ వీట వసింపెడుదానిగాను సం

జాతసమస్తదేవవరః జాలను గాఁగఁ ద్రిలోకరాజ్యసం
వీతనుగాఁగ దై వతనిఁ వేశనుగా మది నెంచుచున్ దమిన్.

151

చ పరిచితయైనఁ గ్రొత్తదిగఁ బజ్జ వసింఁచెడిదైన నెప్పుడో
యరుదుగఁ బ్రాప్తదర్శనఁగ నాత్మకుఁ దోఁపఁ బ్రియంబు మీఱఁగా
నరయక స్వామిభృత్యతను నంటుచు ముంగురులున్ గపోలముల్
సరస వసింపఁ జేసి సురఁసద్గమనన్ వసియించుదానిఁగాన్.

152

చ. మనమున నెన్నుచున్ మిగుల మన్ననసేయుచుఁ బల్కరించుచున్
వనిత! వచింపు మల్లమునిఁ బాలకు నేగతిఁ గాంచి తాతఁ డే
మనియెను నెంతదప్పు వెనునంటుచు వచ్చెను మమ్ము నెంతసే
పు నిలిచి తీవటంచు మదిఁ బొంగుచు నడ్డితి దాని మాటికిన్.

153

తే దానితోడ నాప్రాసాదః తలమునందె, తత్కథాలాపరసవార్ధిఁ తరఁగలందు
మునిఁగి తేలుచుఁ బరిజనఁములను నేరిఁజొరఁగనీయకగడపితిఁ బొరయవగలు.

వ. అంత,

155

క. గగనోపాంతస్థలికిని, దిగె రవిబింబంబు నామఁదియును నదియునున్
సగముగఁ గైకొనెనో యన, వగవగ రాగంబు మిగుల పభాసుర మగుచున్.

క. ఆతపలక్ష్మీ సరాగ, ద్యోతన విరహంబు సైఁప నొల్ల మిన్ యనం
గాతర వాఁగను బంకే, జాతముల శయించుచుండెఁ జని పాండురతన్.

157

క. గైరికగిరిజలసేచన, కారణపాటలితవన్యఁగజఘటలొ యనన్
సూరగభస్తులు గుంపై, సారసవనములను బాసి చనుచుండె వడిన్.

158

తే. గగనసంచార మొనరించి ప్లానిఁ గాంచి
విశ్రమింపంగ నేగెడి పేడివెలుగు
వాహహేషారవప్రతిఁధ్వనులతోడ
మేగుగిరిగహ్వర మహంబు చేరుచుండె.

159

తే. సూర్యవిరహంబునను గల్గుసొమ్మచేత
నంధకారితహృదయంబు లైనమాడ్కిఁ
బద్ధినులు మీలనం బందె బంధరములు
ముకుళదంభోజవనముల మొనసి చొరఁగ.

160

క. మెసవెడితామరతూడుల, వెస వీడి పరస్పరంబు విడివడి యెదలం
దెసఁగెడువిరహానలమునఁ, గనుగుచుఁ జక్రాంగకములు కదలుచు నుండెన్.

శ్లోకపింజలుఁడు మహాశ్వేతయృద్ధకు వచ్చుట శ్లోక

161

ప. అప్పుడు.

- క. ఛత్రగ్రాహిణి నాకడ, కాత్రంబున నేగుదెంచి ♦ యాతాపసరా
బుష్ట్రయం దొక్కఁడు నృప, పుత్రీ' యట వచ్చె ద్వారమున నుండు నిదే.
- క. చనుదెంచితి జనహాలికఁ, గొనిపోవఁగ ననుచుఁ జెప్పఁ ♦ గోమలి' యడ గన్
బనివినియెద నే నని యా, సత వచించి యడిగె నటఁ ♦ బాష్ఠినతనయా' 163
- క. మునిసుతుఁ డన్మంతనె యా, మనిపుత్రుఁడె వచ్చె ననుచు ♦ ముదమందిరుదిన్
బనిచితి నొకకంచుకిఁ దో, కొని రమ్మని యతని నేను ♦ గుతుకం బెసఁగన్. 164
- క. చెలువునకు యాననముగతి, సలయాననమునకు మరునియల్లు మగున కా
యలయామనిగతి నామని, కలదక్షిణాపవన నట్టు ♦ లనురూపుం డై. 165
- క. తనరెడు నాతసిమిత్తుఁడు, చనుదెంచెను గొంతవడికిఁ ♦ జంద్రగవెంటన్
జనుదెంచెడుబాలాశన, మనఁగ జంధవళ దేహుఁ ♦ డగుకంచుకితోన్. 166
- క. తనరుఁ గపింజలనామం,బున నాతఁడు వ్యాకులుండుఁబోలె విషణ్ణం
డును శూన్యండునుబోలెను, గనఁబడె మది నేమొ తలఁపుఁగలవానిగతిన్.
- తే. ఏగుదెంచెడునాతని ♦ కెదురు నడచి, భక్తి బ్రణమిల్లి కొనివచ్చి ♦ పనుప కెవరి
నేనె పీఠంబుఁ గొనివచ్చి ♦ యిడితి నిష్ట,పడకయున్నబలాత్కారఁపఱచియతని.
- క. చరణములఁ గడిగి పయ్యెద, చెఱఁగునఁ దడియొత్తి యతని ♦ చేరువభూమి
గరము వినీతిని నిలిచితిఁ, దరువాత సతం దిసుంత ♦ తాళుచు నేమో. 169
- క. పలుకం దలఁచిన యాతని, చెలువున నాచెంత నున్నఁచెలి తరళికపైఁ
బొలయించెఁ జూడ్కు లాశఁడు, తెలిసి తదీయాశయంబుఁదృష్టిన నేనున్
- క. మునివర! దీనికి నాకును, గనఁబడ దించుకయు భేదఁగతి యిది నేనే
యనుకొని నిర్భయముగ వచ్చినకార్యముఁ జెప్పుమనుచుఁజెప్పుగ నతఁడున్

శ్లోకపింజలుఁడు మహాశ్వేతకుం బుండరీకపుత్రాంతముఁ జెప్పుట శ్లోక

172

చ. నృపసుత! యేమి చెప్పుదును ♦ నెట్టుకొనుం ద్రప నోరు నాడదు
విసినములఁ వసించుచును ♦ వేడ్క భుజించుచుఁ గందమూలముల్
వ్యవగతదోషు లై మనెడుఁపావనమానిజనంబు లెక్కడ
జపలజనోచితంబు సుమఁచాపవిలాసవిశేషకీర్ణమున్.

చ. ఘనవిషయోపభోగగుచిఁకల్పవముఁ గడురాగదూషితం
బును నయి మోహవారినిధి ♦ ముగ్ధుచు నుండెడు నీవ్రసంచ మి

- డ ననుపపన్న మింతయుఁ గడంగెను నేమి యొనర్ప దై వమున్
జనులను హాస్యభాజనుల ♦ సల్పుఁ గదా విధి యప్రయత్నతన్. 173
- చ. ఇది యుచితంబొ వల్కముల ♦ కెన్నఁ దపంబున కర్హమో జటా
విదలసదృశమో మఱియుఁ ♦ బెద్దయు ధర్మసుఖోధనాంగమో
వీదితము గా దపూర్వమగు ♦ వేడబ మియ్యది మాకుఁ బాటిలెన్
మదవతి! చెప్పఁగావలయు ♦ మానఁగ రా దని యెన్నిభంగులన్. 174
- చ. కనఁబడ దొండుపాయ మిటఁ ♦ గల్గదు దీనికి మారు నేతయున్
గనఁబడ దన్యరక్షణము ♦ గానము దిక్కును వేరు; సంభవిం
చును వచియింప కున్నఁ గడు ♦ శోకముఁ గూర్చు ననర్థకంబు నూ
మనువుము మిత్రుఁ, బ్రాణమును ♦ మానియు నై న నటంచుఁ జెప్పెదన్.
- ఉ నీవు గనుంగొనంగఁ గడు ♦ నిష్ఠుర మాగతి నాడి యాతనిన్
బోవిడి పూలు గోయఁగను ♦ బోయితి నొం డెడ కేను వేగ యా
తావును వీడి కోపమునఁ ♦ దత్తుణ మింటికి నీవు నేగి నా
వావల మల్లి వచ్చితిని ♦ నచ్చట నించుక యాలసించి యేన్. 176
- ఉ. ఏమి యొనర్చు నొంటి నితఁ ♦ డిప్పు డటం చెద సంశయించుచున్
భూమిరుహాళిమాటుగొని ♦ పొంచుచుఁ జూచితి నాప్రదేశమున్
భామిని! లే డతం డచట ♦ భావమునందు జనింపసాగె నే
మేమియొ శంక లంత వినుఁమీ యిఁక నేమి వచింతుఁ జెప్పుమా. 177
- సీ. మదనపరాయ త్తమానసుం డయి దాని ననుసరించుచుఁదాను ♦ నరిగె నొక్కొ
యది పోవఁగాఁ దెల్పి నంది సిగ్గున నాదుక్రూలకు రావెఱఁ ♦ బూనె నొక్కొ
కినుకతో ననుఁ బాసి చనియె వీడిని నన్ను విసుగును నెందెందు ♦ వెతకునొక్కొ
యం దందు వెతకిన శ్మరయక యెందును దిరిగి యిచ్చటికరు ♦ దెంచునొక్కొ
- తే. యని వికల్పించుకొను చెన ♦ నందె యుంటిఁ
గొంతసే పంత పుట్టువు ♦ గోలె నన్ను
వీడి చనినాఁడు గాఁ డని ♦ వీడి వాని
నుండఁగా లేక పెన్వగ ♦ నిందుకొనఁగ. 178
- చ ఇతఁ డొకవేళ ధైర్య మిటు ♦ లేదుటకుం గడు సిగ్గు నంది మే
ను తొఱఁగినం దొఱంగుఁ ద్రవ ♦ నూల్కొనఁ జేయదు దేని, నొంటి గా
నితనిని వీడఁగాఁ దగదు ♦ నెన్నఁగ నంచు మదిం దలంచి పో
యితి నెదకంగ నెందుఁ దిలఁకించినఁ గన్నడఁ డయ్యె వాఁ డహా! 179

క. కనఁబడ కుండుకొలందిని, మనమునఁ గడుఁ జెలిమి బలిమి + మల్లడికోన సా
గెను దత్తదశోభనములు, వనజానన! మరల నొక్కఁపరి కలయంగన్. 180

క. తరులతికాగహనంబుల, నురుచందనవీధికలను + నుజ్జ్వలలతికా
వరమండపములఁ గమలా, కరతటముల వెదకితిఁ జిరఁకాలము మిగులన్.

ప. అంత. 182

చ. ఒకసరసీసమీపమున + నుజ్జ్వలపుష్పమధువ్రతావళి
పికమయమోయనంగ శిఖివేష్టితమోయన సాంద్రతఁ మహా
త్సుకమధుజన్తభూమి యన + శోభిలునొక్కలతాగృహంబునఁ
వికలితచిత్తుఁడై మదనవేదనఁ దూలెడివానిఁ గాంచితిన్. 183

చ. సకలము మాసి స్తంభితునిఁచాడ్చున లేఖతునట్లు సుప్తుమా
డికి మృతునట్లు యోగిక్రియ + డింది సరాగత నొప్పి పాండుతా
ప్రకలితుఁడై యొకం డగుచుఁ + బంచశిలీముఖుఁ గూడి యూరకే
యకట! తపించు చుండె నట + నంగజకీలిమహోగ్రకీలలన్. 184

చ. తలఁప స్వస్మృత్తచంచలుఁడు + దద్దయు నిశ్చలుఁ డయ్యునుఁ శిలా
తలసమవిష్టుఁ డయ్యును నిఁతాంతము పంచత నుండువాఁడునుఁ
బలుకక యుండియుఁ గథితపంచశిలీముఖువేదనుండు నై
కలఁవఁగ శాపభీతి ననఁ + గన్నడకుండ స్తరుం డజస్రమున్. 185

చ. హృదయగతఁ బ్రియఁ గనను + నేగెనొ లోనికి నా; నసహ్యతా
పదరముచేత డాఁగె ననఁ, + బాసెనొ నా మదిఁ గందఁ గిన్నతోఁ
గదలక యుండ నింద్రియగఁణంబులు దేహమునందు నెంతయుఁ
గదలక మూఁగవానిగతిఁ + గామవశుం డయి పొల్చె నత్తటిన్. 186

చ. మదనహుతాశనుం డెకను + మండుచు నుండఁ దదీయధూమముల్
పొదువుట నా నిమీలనముఁ + బొందినకన్దవసందులందు బల్
గుదు లయి బాష్పముల్ గురియఁ + గూర్చుచు దుర్దిన మాస్థలమ్మునఁ
బొదలుచుఁ గ్రిందు గన్గొనుచుఁ + బొక్కుచు నంధునిమాడ్కి నొప్పుచున్.

చ. అల హృదినుండి వై కెగయుఁనంగభవానలకీల నాఁ గడుఁ
జెలఁగెడు లోహితాధరకుఁచిం గొనివచ్చెడ నూర్పుగాడ్పులఁ
దొలఁచుచుఁ జేరువఁ బొలుచు + తోరపుఁ దీవెలఁ బుష్పకేసరం
బులను మరంగబిందువుల, + మోదము దక్కి కలంగుచుఁ, మదిన్. 188

క అలరెడువామకపోల, స్థలమునకున్ శయన మైనఁశయతలనఖికాం
తులు పర్వీ నొసటఁ జందన, తిలకము తీర్చినవిధంబుఁ ♦ దేట పఱుచుచున్.

నీ తెలిమ్రానిచెవిగమ్మఁ ♦ దీసివైచిన నింక నవశిష్టవాసన ♦ కరుగుదెంచి
కలరుతీ నెసమునఁ ♦ గామసంమోహనమంత్రంబుబపియించుఁమాడ్కిమూఁగి
రొద నేయుతుమ్మెదఁకొదమల శ్రవణంబు నీలాబ్జయుతము నా ♦ నెగడుచుండ
లలితతమాలపఁల్లవసంయుతమ్ము నా నభిరామ మై మఱి ♦ నలరు చుంక

తే రోమకూపంబులం దెల్ల ♦ నాముకొనిన
శంబరారాతిసుమశరఁశల్యశకల
నికరమో యన మే నెల్ల ♦ నిండుకొన్న
యుత్సుకతఁ బుట్టురోమాంచ ♦ మొప్పుచుండ.

190

తే కరతలస్పర్శనాసుఖఁకంటకితమొ
యనఁగ నఖరాంశుజాలక ♦ మలమి యలరు
ననినయువతాక మగు మౌక్తికావళి నెదఁ
దాల్చి దక్షిణకరమునఁ ♦ వనరు చుండె

191

చ సుమశరు లోఁగొనం దగిన ♦ చూర్ణము నాఁ దగుపుప్పొడిఁ మహి
జములు నిజాంగకంబులను ♦ జల్లుచు నుండఁగ నాత్మరాగసం
క్రమణ మొనర్చునో యనఁగఁ ♦ గ్రాలునశోకకిసాలయమ్ములున్
జమురుచునుండ దేహమును ♦ జల్లఁగ గాలికి వీచు చెప్పుడున్.

192

చ స్వరుఁడు సధూమత ప్తశరఁశల్యములో యన గంధ మానఁగాఁ
బరివినగండుతుమ్మెదల ♦ భాసిలుచంపకకుట్టలంబులన్
బరవుచునుండ నుచ్చి చనఁ ♦ బై వయి దక్షిణమారుతుండు బం
భరకులర్పుంప్రతిధ్వనుల ♦ మాటి కదల్పఁగ హుంకృతిఁ బలెన్.

193

తే. అలరెడువసంతజయశబ్దఁకలకలములఁ
బొదలుమదకలకోకిలఁములకలకల
ములను మధుమాస మెంతయు ♦ ముమ్మరముగ
నాకుంపడఁ జేయంగ ♦ నడరు చుండె

194

తే ప్రొద్దుపొడుపునఁ జంద్రుండు ♦ పొల్చునట్లు
పాండురాంగతఁ బొల్చుచు ♦ నెండకారు
నేలుగతి నెండిపోవుశఁరీర మొప్పు
మన్మథావేశవశుఁ డయి ♦ మఱిగు చుండె.

195

తే. వేరుజన్మంబు గాంచినఁ తీరుదోఁచ, నూపుమారెనొయనఁదొలిఁ దూపు నెఱుఁగ
రాక మునుగన్న వాఁడుగా • నాకలింప, రాక పరిచితుగతిఁదోఁచఁ రాకయుండె.

ఆ. లోన పీతివోత్తుఁ • బూనినచందన, విటపి వోలె వాడి • వెలయ కంగ
జాతనుయుఁ డనంగఁఁచలితుం డనంగను, బధిరుఁ డనఁగ నెవరి • పలుకు వినక.

తే. మడనరవళుఁ డయి వేఁగు • మద్వయస్య
గతనిమేమండ నై యత్తై • గాంచి మదిని
గదుర భేదంబు తలపోయఁ • గడఁగితి నిటు
పలువిధంబులఁ బయి పయి • బద్వవగను.

198

ఉ. ఇంచుకసేపులో నితని • నేగతిఁ జేసెను దుస్సహుండు పో
నెంచఁగ మన్మథుం డకట! • యెందునకుఁ గొఱఁగాక పోయె నే
సంచిత మైనజ్ఞాన మది • సర్వము చిత్రము నొక్కమాటునఁ
మించినవాఁడు నన్నుఁ గడు • మేలిగుణంబులప్రోక యారయన్.

199

ఉ. శైశవ మాదిగా నితఁడు • శాశ్వ మెఱుంగఁడు హాథి ధీరుఁ డై
వాసికి నెక్కినాఁడు మునిఁబాలకు లందఱలోన నెంతయుఁ
జేతఁడు డంచు నస్థలితఁనిర్భరసద్వ్రతుఁ డంచు మించె స
ర్వాశల, నీతఁడుఁ మదనుఁనంపఱకుఁ గుటి యయ్యె నక్కటా!.

200

చ. వరఁగఁ దవకిప్రభావమును • బాటన నేయక జ్ఞాన మెల్లనుఁ
బరిభవ మందఁ జేసి యటు • పాదు గదల్చి గభీరతఁ గడుఁ
స్తరుఁ డవివేకిఁ జేసె మునిఁమాన్యుని నీతని నొక్కపెట్టునఁ
దరుణిమ దుర్లభంబు గద • ధానుణి నస్థలితంబు చూడఁగఁ.

201

చ. అనుకొను చేగి నగ్గఱకు • నాతనిప్రక్కన నాశిలాతల
మృగనె వసించి యంసమునఁ • బోలఁగ హస్తము నుంచి తట్టుచుఁ
గను మిటు వుండరీక! సఖ! • కారణ మేమి యిటుంటకుఁ వచిం
పు నను నెఱుంగవే గనుల • మూఁతల విప్పుము చూడుమా ననున్.

202

వ అనుటయు నతండు.

203

ఉ. సంతతరోదనారుణము • సంప్రవదత్రుజలాకులంబు న
త్యంతసితాంబరాంతరితఁతామరసారుణసన్నిభంబు రు
ట్కాంతము నా సభాధ మన • గాఢనిమిలనలగ్నమో యనఁ
న్దాంతము నైనయక్షియుగఁళంబును విప్పి కడుఁ గడంకతోన్.

204

- చ. అలసతః జాలసేపు నను ♦ నట్టై గనుంగొని యూర్పుచున్ గడున్
గొంపఁగ సిగ్గు గద్దదికఁ ♦ గంఠము గానడ మిత్రమా! కపిం
జలా నను నడ్డే దేల యిటు ♦ సర్వ మెఱింగియు నంచు మెల్లనన్
బలికెను నెట్టకేని కట ♦ భామిని! యే మనువాడ నే నికన్. 205
- క. విని యాపలుకులఁ దనవ,స్థను మాన్పఁగ రాని వికృతి ♦ తథ్య మ్మిది యై
నను నెచ్చెలి దుష్పథవ, ర్తిని మిత్రుని శక్తికొలఁది ♦ దేర్పఁగ వలయున్.
- చ. అని మది నిశ్చయించికొని ♦ యాతనితోడుత నిట్టు లంటి మె
ల్లన సఖ! పుండరీక! సకలంబు నెఱుంగుదు నీదువృత్తమున్
గను మిటు లొక్కఁ డడ్డెదను ♦ గార్యమె నీ కిది చెప్పి రేరు దు
ర్జనములు నేర్పిరో గురులు ♦ శాస్త్రములన్ గనినావొ చెప్పుమా 207
- సీ. ధర్మార్జనమునకుఁ దగినయుపాశుంబొ స్వగ్గమనార్హసో! పానపథమొ
మోక్షసంప్రాప్తికి ♦ మొదలిటియుక్తియొ సద్వృత్తానుష్ఠానఁ చారురహమొ
యన్యప్రకార మై ♦ యడరెడునియమమో యన్యాదృశంబయిఁ దులరుతపమొ
చిత్తనిరోధంబు ♦ సిద్ధింపఁజేసెడు సాధనమో యోగఁ సాధనంబొ
- ఆ. యిది యెఱుంగ నీకు ♦ నెదను దలంపను, దగునె చెప్పఁజూడఁ దగదటంచుఁ
జెప్ప నేల యజ్ఞ ♦ నొప్పున మన్తధ, హతకుత్రిప్పటలను ♦ హతుఁడ వైతి.
- ఉ. పామరుఁ డమ్మచెల్ల స్తరుఁ బారికిఁ జిక్కి గలంగుగాక యీ
కామసుఖంబు లార్యజనఁగర్హి తముల్ జడసమ్మతంబు లౌ
నేమి సుఖాశ వీనికయిఁ యిట్లకటా! పరిహాసపాత్రునిన్
గాముఁ డొనర్చుచున్న నిను ♦ గానవు గా నినుమంత యేనియున్. 209
- సీ. విషలతావనముల ♦ విడువక యేస్త్రాద్ధు ధర్మబుద్ధిని బెంచు ♦ దంటవాఁడు
నిస్త్రింశలతీకను ♦ నిర్మలకుమారుదామకం బని యెవఁ ♦ దాల్చువాఁడు
కృష్ణసర్పంబును ♦ గృష్ణాగరువుధూమరాజియంచును గొనుఁ రమణవాఁడు
జ్వలదగ్నిహోత్రునిఁ ర్మలరత్న మనియెంచి చేఁ గాఁకఁ దివిరెడఁ చేనఁటివాఁడు
- తే. దుష్టగజదంతమును దమ్మిఁతూఁ డటంచుఁ
బెల్లగించెడువాఁ, డేవం ♦ దుల్లమునను
దలఁచు సుఖదంబు లని హానిఁ దాయకముల
విషయభోగంబులను వాఁడు ♦ విశ్వమందు.
- ఆ. ఎఱిఁగి విషయతత్త్వ ♦ మెల్లను మిఱుంగురు
పురువు వీతిహోత్రుఁ ♦ గొంగు మాడ్కిఁ

బొందె దేల వానిఁ ♦ బొల్లయ్యె నీతెల్వి
తివియ లేవు మనసు ♦ తిరుగుచున్న.

211

చ. ప్రబలరజః ప్రసారమునఁ ♦ బ్రాప్తకళంకములై యభేష్టము
బ్బి బహుముఖంబులఁ దెసలఁ ♦ బేరెమువాతెనె నేల్ల పోలికఁ
బ్రబలెడునింద్రియంబులను ♦ వారణ చేయఁగఁ జాల వొర యీ
శబరసపత్నుఁ డేమి నిను ♦ సల్పునొ చూతము ధైర్య మూనుమా.

212

క. అని యేను బల్కుచుండఁగఁ, గనురెప్పులసందునుండి ♦ గాల్చి లగుచుఁ బో
గున జడిగొంచు దొరంగెడు, ఘనబాష్పర్పురంబు దుడిచిఁకరతలమునఁదాఁ.

క. తనకేల నాదుకేలును, గొని మద్వచనమ్ము నాఁపి ♦ కూర్చిని నతఁ డి
ట్లనఁ బెక్కుమాట లేటికి, విను సఖ! స్వస్థుంక వీవు ♦ వెతలెటుఁగుదువే

చ. ఫణివిష వేగదుర్విషహఃపంచశిలీముఖబాణపాతిముఁ

గన విసుమంత యేనియు నుఖం బువదేశ మొనర్తు నొడ్డ కె

వ్వనికి మనంబు గల్గునొ యెవండు గనుఁ విను విన్నదాని ని

ల్పునొ మది మేలుకీ శ్లరయుఁబుద్ధియు నుండునొ నింద్రియంబులుఁ

దనరునొ యేని కర్తుఁడ యతం డువదేశ మొనర్ప నంచఁగన్.

215

క. కలుగవు నాకేమియు నివి, తెలివియు ధైర్యంబు మనసు ♦ స్థిర మై యుంటఁ
జనఁ గడు దూరం బెట్లొ, తనువునఁ బ్రాణములఁ దాల్తుఁదరలక యుండఁ.

చ. చనె నువదేశవేశ ప్రతిసంఖ్యకుఁ గాలము మీతె ధైర్యముఁ

జొనిపెడువేశ దప్పె మదిసొక్కడఁగింపను లేదు వేశయుఁ

నిను విడి యెవ్వఁ డింక నను ♦ నెవ్వఁగ మాన్చి హితంబు తెల్పఁగా

ననువగువాఁడు వేనివలు ♦ కాదృతి గొందును బంధు వేఁ డిలఁ.

217

డి వీమి యొనర్తు నింకఁ దను ♦ వేగతి నిల్పుదుఁ గాంచి తిప్పు డే

మామకదుస్థితిఁ గనుల; ♦ మాటలకుఁ దఱి గాదు, చూడుమా

భూమిని దేహ ముండఁగనె ♦ భూరిలయోదితభాస్కరోగ్రుఁ డీ

కాముఁడు వీనిఁ గూల్చి ననుఁ ♦ గావుము చేయుము, తత్ప్రియత్నముఁ

218

ఆ పుటము వెట్టి నట్లు ♦ పొంగెడు నంగముల్

మండునట్లు మేను ♦ మసలు చుండు

చూడునట్లు లొప్పుఁ ♦ జూడ్కులు హృదయంబు

కృధిత మైనమాడ్కిఁ ♦ గ్రాలుచుండు.

219

- తే ఏమి యొనరింపఁ దగు నిట ♦ నీవె యెఱిగి
సల్పు దానిని శీఘ్రంబ ♦ జాగు మాని
యనుచుఁ జెప్పి మఁ తేమియు ♦ ననక యతఁడు
మిన్న కుండెను ననుగనుచున్న ! యంత 220
- ఉ సారెకు సారెకు విమలశాస్త్రముల సనిగర్భనంబుల
సారతరేతిహాసములఁజారుమృదూక్తులఁ జాటువాక్కుల
గూరిమి మీఱఁగా ననువు ♦ కూరఁగ నూఱఁక బోధ చేసితి
మీరక వాని కేఁ గనఁగ ♦ మీఁదు చెవిం బడదయ్యె నొక్కఁడు. 221
- చ. ఇతఁ డతిభూమిఁ జెందె నని ♦ యేమి యొనర్చినఁ బాయు నీవెతల్
వితథము లయ్యెఁ గాన కటఁవేదపురాణహితోపదేశముల్
జతన మొనర్తుఁ బ్రాణములఁ ♦ జయ్యన రక్షణ సేయ నంచు నేఁ
గృతమతిన్ సమీపగతఁకేళిసరస్సున కేగితి వడి. 222
- వ. ఏగి. 223
- చ. జలకణికాంచితంబు లగునారసివీచ్ఛదనంబుల రజో
విలసితసారభాంచితనవీనమనోహరకై రవాంబుజం
బులఁ గమలంబుల సరసభూరిభిసంబులఁ దెచ్చి యాలతా
సలయమున రచించితిని ♦ నిర్మలశయ్యను వానికిఁ దగ. 224
- ఉ. అందుఁ బగుండఁ బెట్టితిని ♦ హాయిగ నచ్చటికిఁ గుఱంగట
గ్రం దగుగంధనారతరుఁరాజిమృదూజ్జ్వలపల్లవంబులం
బొందికఁ దెచ్చి నూరి రసఁముం గొని నైజసుగంధిలంబు ని
వ్యందతుషారశీతమును ♦ నారసముఁ మెయినిండఁ బూసితి. 225
- వ. మఱియు. 226
- చ. విదళితవల్కలంబు లయి ♦ వెల్లుచు నచ్చట నుండుకప్రపు
గదళులసందుల దొరఁగుఁకప్పురము గొనిదెచ్చి చేతితో
మెదిపి తదీయపాంసువుల ♦ మెత్తితి మాటికి మాటి కెక్కుఁడై
పొదలెడుచెమ్మటల్ దొలఁగఁ ♦ బువ్వుశరుం డణఁగంగ నెంఁయు. 227
- ఉ. సారెకుఁ దామరాకులను ♦ శయ్యలఁ గ్రొత్తగఁ జేసి కూర్చుచు
సారెకుఁ గప్పురపుఁబొడి ♦ చల్లు పడంచుచు ఘర్తవారుల
సారె కనంటివీవనలఁ ♦ జందనగంధమలంది వీచు చా
యారని వానితాపమును ♦ నట్టై కనుంగొని యిట్లు లెంచితి, 228

ఉ. శామున కెం దసాధ్య మిలఁ ♦ గల్గదుగా హరిణంబు చాడ్చునన్
నీమమునన్ వనంబునను ♦ నిత్యము నున్మి నిసర్గముగ్ధమా
నీమునిలోక మెక్కడ నఁహీనవిలాసరసాబ్ధిలోఁ గడున్
భామలమిన్నయైన యలఁభామిని యెక్కడఁ జిత్రమాఁ గటా! 229

చ. జగమున లేదు వీనికి నఁసాధ్య మకార్యము దుర్బటంబునన్
వగవ వశంబు గానిదియుఁ ♦ బాల్పడఁ డెవ్వఁడు వీని మార్కొనన్
విగళితచేతనంబులను ♦ వీఁడు దలంచినఁ గల్ప నోపు నొ
క్కగణనయే సచేతనులఁ ♦ గల్పుట యక్కట! యొక్క వింతయే 230

స్తీ. కై రనంబులకును ♦ గల్పించు దినకరఖరకరరాగంబు ♦ గాఢముగను
జలజాతములకునుఁ ♦ దొలఁగించు హిమకరకరగతవై రంబు ♦ కానఁబడఁగ
రాత్రిని బగలుతో ♦ రహిని గూడఁగఁ జేయుఁ జీకటి వెన్నలఁ ♦ జేరఁజేయు
నీడయు నెండయుఁ♦గూడ నొక్కటఁజేయు మెఱపును ముగిలునఁస్థిరముఁజేయు

తే. జరను దరుణిమతోఁ గూడ ♦ దిరుగఁ జేయు
నొర యెంతకుఁ జాలఁ డీమారహతకుఁ
డవని దుస్సాధ్య మే దింక ♦ నకట యితని
కీదృశాగాధగాంభీర్య ♦ నిట్లు చేసె. 231

ఉ. ఎక్కడఁ దత్తపోవ్రత మ ♦ దెక్కడ నీదశ యప్రతిక్రియం
బక్కట యీయుపద్రవము ♦ హా యిపు డేమి యొనర్చువాఁడ నే
దిక్కున కేగువాఁడ నిఁక ♦ దీనత నెవ్వరి నాశ్రయించెదన్
దక్కవు ప్రాణముల్ దడవు ♦ తాళిన నేమి యుపాయ మిచ్చటన్. 232

ఉ. ఎవ్వఁడు దోడ్చుడున్ శరణ ♦ మెవ్వనిఁ జొత్తును; నేమి యుక్తి నా
కెవ్విధ మాచరింపఁ దగు ♦ నేసిపుణశ్వుము నెట్టి యుక్తి పెం
పెవ్విధి నేసమాశ్వసన ♦ మేప్రతిభన్ గనుపించినన్ గటా
నెవ్వగ మాని జీవమును ♦ నిల్పఁగఁ జాలును నీతఁ డంచు నే. 233

తే. పలువిధంబులఁ దలఁచుచుఁ ♦ బలవరించు
నతనిఁ గన్గొని యుల్కుచు ♦ నాత్మయందు
మరల నిట్లని యనుకొంటి ♦ మగువ! యేస
వట్టితలఁపుల నే మగుఁ ♦ బట్టువలయు. 234

క. నిలుపఁగ వలయును నగువుల, సలిపి శుభంబో యశుభమొ ♦ సత్వరవృత్తిన్
సలుపఁగఁ దగ దానిస్యము, సలుపం దగు నేమి యిపుడు ♦ సంరక్షింపన్.

సీ తత్సమాగమ మొందు ధక్కంగ నొం డుపాయంబు లేదీతని యనువునిలువ
 నప్రగల్భుడు బాలుఁడౌటను నీతండు దర్పకుఁడెయ్యలు ధ తాపసులకు
 నపహసనీయంబు ధ లనుచితంబు లటంచు మది నెంచితా నయాఁమగువఁగదిసి
 కొనయాపిరిని యున్నతనకోర్కు లీడేర్చుకొనఁ జాలఁ డవ్వలఁమనఁగ లేడు
 తే. అతివిగర్హితకృత్యంబు ధ నైనఁ జేసి
 మనుషవలె మిత్రు నని పెద్ద ధ లనుదు రిలను
 గడుఁ ద్రపాకరమైన నఁకార్య మైన
 పలయు సలువంగ నేమే నవశ్య మకట. 286

ఉ. ఏమి యొనర్తు నొండుగతి ధ యెయ్యది? యేగెద దానియొద్దకే
 యీమరుబారి నెల్ల వచియించెదఁ దేటపడంగ నామెకుఁ;
 ఆమెయ వీని కింక గతి ధ యంచు మనంబున నెంచి వేగమే
 యే మనునో యెఱింగి నను ధ నిట్టి యనర్హవిధిప్రవర్తకున్. 287

చ. వల దను నేమొ లజ్జ నని ధ వానికిఁ దెల్పకయే నెపంబునఁ
 వలనున లేచి వచ్చితిని ధ వారిజలోచన! పాసి యచ్చటుఁ
 దెలిపితి నమ్మ సర్వమును ధ దెల్లముగా నిటులుండ నీతఱిఁ
 సలువఁగఁ బోలు నేమి యది ధ సల్పుము ధన్యులఁ జేయు మమ్ములన్. 288

ఉ. ఏ నరుడెంచినందులకు ధ నీదృగపూర్వమహానురక్తికిఁ
 జానగు నేది నీకు నిట ధ జానగు నెయ్యది దానిఁ జేయఁగాఁ
 జాన! వలంతి వీవ యింకఁ ధ జాలునటంచును మిన్నకుండె నా
 యాననముం గనుంగొనుచు ధ నట్టై వచింతునొ యేమి యంచునే. 289

క. విని నే నావచనంబుల, ఘనసౌఖ్యసుధాబ్ధిమగ్నఁ ధ గమ్రురసాంభో
 ధినిమగ్న నాఁగఁ గోర్కుల, కొన సర్వానందములయుఁ ధ గొనను నిలిచితిన్.

సీ. తత్కాలజాత మై ధ తనరెడు సిగ్గున నించుక తలవాంచి ధ యిలను గనుచుఁ
 బడకుండఁ జెక్కిళ్ల ధ నెడలేక గూర్చినముత్యాలసరమని ధ మోహ మొదవఁ
 గనురెప్ప లడ్డంబుఁగామిని విడి విడి పయిపయి నెడ లేక ధ పడుచు నడరి
 తోరఁగు నానందాశ్రుఁతోయకణంబులఁ దెలుపుచు హర్షంబుఁదేటపడఁగ
 తే దలఁచితిని నిట్లు మనమునఁదైవవశత, నీయనంగుండుననుఁ బోలెఁనితనిఁ దవితె
 నిక్కమే నిది విరహాగ్నిఁస్మక్కు నన్నుఁ, జేసిననుఁజేయుఁగాకేమిఁచేసెవలను.

ఉ. నిక్కము గాఁగ నిట్టిదశ ధ నెక్కిను నేనియు వానికిఁ మరుం
 డక్క మహోపకారమును ధ నన్తరణీయ మొనర్చినాఁడె పెం

పేక్కఁగ నాదుకోర్కులను ♦ నెల్లను గూర్చినవాఁడె వీనికిఁ
మిక్కిలిచుట్ట మెవ్వ రిఁక ♦ మేదిని నాకుఁ దలంచి చూడఁగన్. 242

చ. తలఁవఁ గపింజలుం డితఁడు ♦ తాపసచంద్రుఁ డబద్ధ మెన్నఁడే
బలుకు నె స్వప్నమం దయినఁ ♦ బాల్పడఁ డంతటిక్రూరవృత్తికిఁ
సలుపుదు నేమి నే నిపుడు ♦ సన్తుని కీతని కేమి చెప్పుదు
దెలియఁగ రా దటంచు మదిఁ ♦ దీవ్రత నేఁ దలపోయుచుండఁగన్. 243

చ. కనుకని నొక్కయంతిపురి ♦ కావలిక త్తియ వచ్చి యమ్మ! మీ
జనని గనంగ వచ్చె నిను ♦ సావ్యస్థ్యము చాలమి నీకు నేవకీ
జనములు చెప్పఁగా ననుచుఁ ♦ జయ్యనఁ జెప్పఁగ నంత నామహా
జనములసందడిఁ వెఱచి ♦ సన్తుని యాతఁడు లేచి వేగమే. 244

చ. ఇనసుత! పోయివత్తు నిట ♦ నేఁ దడ వయ్యెను వచ్చి పోవలె
ఇనుఁ డదె యస్తమించెడిని ♦ నింక వచించెడి దేమి మిత్రుని
మనుపు మటంచుఁ గేల్తఱిగిచి ♦ మానిని! మ్రొక్కెదఁ జాలు నా కి దే
ఘనమగుపారితోషికము ♦ గాఁగఁ దలంచెద నేమి చేసెదో. 245

మ. అని ప్రత్యుత్తర మే మొసంగుదునొ నే ♦ నం చైన నీక్షింపకే
చనె నాతండు మదంబ ముందరను వే ♦ చందెంచుదావారికా
జనమూకాంగవిహీనవర్షధరకు ♦ జ్వవ్యాధవామాంగస
న్నినదవ్యాకుల మైనద్వారసరణి ♦ వే శ్రోసికొంచుఁ గటా!. 246

చ. జననియు మత్సమీపమునఁ ♦ జాల వసింది తదీయవేత్తకు
జనియెను; నామె వచ్చి యట ♦ సల్పెను నేమి వచించె నేమి యం
చు నెఱుఁగ నేను నేమియును ♦ శూన్యమనస్కను నంత భానుఁడు
జనియెను బల్చిమాశకును ♦ త్కౌతల మెల్లను గ్రమ్మెఁ జీకటుల్. 247

॥ శ్లోకము ॥ శ్లోకము ॥ గర్తవ్య మాలోచించుట. ॥ శ్లోకము ॥

తే. ఏమి యొసరింప నెటకును ♦ నేగ మనసు
కొలువ కాతరళికఁ బిల్చి ♦ కూర్చి యెసఁగ
నడిగితిని నిట్లు నెచ్చలి! ♦ యవగతంబు
కాదొ నాయున్ని కన్నులఁ ♦ గనిన నీకు. 248

క. హృదయము గడు నాకులమై, యదరెడుఁ గరణంబు లెల్ల ♦ నవశములగుచు
బదరెడు నేమి యొనర్చును, గదలవు నా కేమి చేయఁ ♦ గలుగదు మనసున్.

- ఉ. ఏమి యొనర్పఁగా వలెనొ ♦ యించు కెఱుంగను నేను జెప్పమా
యేమి యొనర్పఁగాఁ దగును ♦ నిప్పుడు నా కిటు నీవు చూడఁగా
నాముని యట్లు చెప్పి చనె ♦ నన్యవరోరులఁ బోలె నేనునున్
దీమస మేద సిగ్గు విడి ♦ తేకువ మానియు శీల మెంచకన్. 250
- చ. వినయము వీటిఁబోవఁగ వి ♦ వేకము వీడి జనాపవాదమున్
గనక యశం బడంగుటను ♦ గాంచక వంశము నెంచ కెంతయున్
గనులను గప్ప రాగ మటు ♦ గాంచక తల్లియుతండ్రి సమ్మతిన్
గొనినఁ దదీయహస్తమును ♦ శూరును వారినిమీఱుదోషమున్. 251
- ఉ. వీనిఁ దలంచి ధర్మమును ♦ వీడక యొండొకపక్ష మూని నేఁ
బ్రాణముఁ బాయనుం దెగినఁ ♦ బాయఁ గపింబలుచెల్లి తొల్ల నేఁ
బూనితి వానితోఁ జెలమి ♦ పూజ్యుఁడు నాతఁడు తానె వచ్చెఁగాఁ
గానఁగ నన్ను నక్కట వఁగన్ దగ దాతనిమాట మీఱఁగన్. 252
- చ. ఇది యటు లుండ దీనికిని ♦ నెక్కుడుపాతక మొండు కల్గెడిన్
బొదలఁగ నాశపెట్టితిఁ దపోధనుఁ డాతని కేను దాని కే
నొదవిన భంగ మాతఁ డిఁకఁనూరక ప్రాణము వాయకుండునే
వదలునె నన్ను మానివధఁపాతక మక్కట కొన్నయట్టు లౌ. 253
- చ. అని వచియింపు చుండ నుదయాద్రిపయిన్ బొడసూపె జంద్రుఁ డా
తనివిరళావలోకనము ♦ తార్కొని వాసవదిక్కు తెల్ల నై
తనరె వసంతకాననము ♦ దద్దయుఁ బుష్పాడినొప్పు నొప్పునన్
ఘనపథ మెక్కె నంత శశి ♦ గౌరమయూఖము లుల్లసిల్లఁగన్. 254
- వ. అంత. 255
- సీ. చంద్ర కేసరికరఁసంవిదారితతమఃకరికుంభమాక్తికఁఘనరజంబొ
యుదయాద్రిగతసిద్ధఁమదవతీకుచగళచ్చందనసంచూర్ణఁసంచయంబొ
ప్రచలితజలనిధిఁభంగానిలోద్ధూతతటసికతాతలఁపటురజంబొ
యుద్వేలమై పొంగుఁనుత్తుంగజలనిధిచంగ త్తరంగాంబుఁశకలచయమొ
తే. చంద్రదర్శనసమ్మోదఁసస్తితోజ్జ్వ
లన్నితాకాంతదశనవలత్ప్రభాళి
యనఁగఁ జెలువొందుధవళచంఁద్రాతపమునఁ
దూర్పు మణు లారపోసినఁనేర్పు చెలఁగ. 256
- తే అంతఁ బాతాళముననుండి ♦ యవనితలము
భీల్చుకొని పైకి వచ్చెడుఁజేమసుఖణ

- మండలము నాఁగఁ జంద్రుండు ♦ నిండుపండు
వెన్నెలలు గాయఁ జదలున ♦ వెలుఁగఁ దొడఁగె. 257
- సకలలోకంబులు ♦ సంతోషజలనిధివీచుల జలకేళి ♦ వేడ్క సలుప
వలరాజు చెలరేఁగి ♦ యలికులవేణులఁ నలఁకక యవలీల ♦ వలకుఁ దార్పఁ
గామినీకాముకులో ♦ కలహంబులను మాని లీలల రతిరాజు ♦ మేలుకొలుప
నిల నెల్లయెడలను ♦ నేవునఁ బ్రాణులు సురతమహోత్సవ ♦ పరతఁ జేల
బాలభావంబు నించుక ♦ పాసి పోవ
సముపజాతానురాగుఁ డై ♦ జవ్వనంబు
వగిది నోలిని దివి కెగఁ బ్రాకె విధుఁడు
యామినీకాంతకోర్కూలు ♦ నడరె మిగుల. 258
- చేరువ మీఱు సంద్రమునఁ ♦ జెన్నలరారుప్రవాళదీధితుల్
గూరెనొ, స్నేహకోపమునఁ ♦ గోమలి రోహిణి తాఁచఁగాఁ దదీ
యారుణపాదలాక్షరస ♦ మంఠెనొ; ప్రాగ్గిరిసింహపాణిసం
దారితరంకుళోణితము ♦ దార్కొనెనో యన లోహితాంగుఁడై. 259

శ్లోక మహాశ్వేతాకామపీడాభివృద్ధిః శ్లోక

- మలయుహిమాంకుఁ గాంచి మది ♦ మందుచు నున్నను మారవహ్నికీ
గలఁగి తమోంధచిత్త నయి ♦ గాసిలి మత్స్యఖయంకపీతము
దలగడగాఁ బరుండియును ♦ దర్పకు చేతికిఁ జిక్కి స్రుక్కుచు
దలఁచితి మిత్తి గన్గొనుచుఁ ♦ దామరసారిని గాంచు చీగతిన్. 260
- మలయసమీరుఁడు మధుఁడు ♦ మారుఁడు నాదిగఁ గల్లునెల్లరు
దలఁపఁగ నొక్కయెత్తు హిమధాముఁ డితం డొకరుం డొకెత్తు దా
గలఁచెడి దోషకారి నను ♦ గాటముగా నిక సైవఁ జాల నే
గలఁగెడి మారవేదనకు ♦ గాసిలి నాహృదయం బి దక్కటా!. 261
- ఈచలివెలుంగురాకడ ♦ యెంచ శీత, లార్తునకు హిమసాతంబునట్ల నార
తజ్వరార్తున కంగారధారవృష్టి, గరళమూర్ఛితునకుఁ బాముకాటు గాదె,
అనుచు నీగతిఁ దలఁచుచు ♦ నడరుచుండ
హిమకరోదయనీత మై ♦ యెసఁగు కమల
వనములను వాడ్చు నిద్రనాఁగను దనర్చు
మూర్ఛ నను గప్పె గనుగవ ♦ మూతపడియె. 262

చ. తరళికసంభ్రమంబునను ♦ దత్తణమే వ్యజనానిలంబులన్
 సురుచిరగంధచర్చలను ♦ సొమ్మును దెల్పు నొకింత దేరితిన్,
 దరళిక చంద్రకాంతిమణి ♦ తారిచి మన్నిటలంబు ధారలై
 దొరగెడు బాష్పవారులను ♦ దోగగ నానన మేడ్చుచున్ గడున్. 264

చ. కనుగవ విచ్చి గాంచునను ♦ గాంచి వినీతి గృతప్రణామయై
 ఘనహరిచందనార్ద్రకర ♦ కంజయుగంబును మోడ్చి పల్కెనో
 యినసుత! యేల సిగ్గుపడు ♦ దేటికి దల్లియుఁ దండ్రి నుండ నే
 బనువుము నన్ను నీదువెలిప్రాణము జీవితనాథుఁ దెచ్చెదన్. 265

చ. చను మట యింత యేటి కింక ♦ జాగు నొనర్పఁగ నేల నీవె లె
 వ్యనఘమతీ! హిమాంశునుదయంబున నేవునఁ బొంగి పొద్దుతో
 యనిధిగతిన్ జెలంగెడుననంగుని నోర్వ వలంతి వప్పు డీ
 వని వచియించుదాని గని ♦ యంటిని నే నిటు వెచ్చ నూర్చుచున్. 266

సీ. సందియంబుల నెల్ల ♦ సన్నగిల్లఁగఁ జేసి యఖలవిఘ్నంబుల ♦ నణఁచి వైచి
 శంకల నెల్లను ♦ సంహార మొనరించి సర్వవికల్పముల్ ♦ చనఁగఁ జేసి
 కాలాతిపాతంబు ♦ చాల దూలఁగఁ జేసి వలకుల నెల్లను ♦ బిలుకుమార్చి
 సిగ్గునెగ్గుల నెల్ల ♦ నుగ్గునూఁచఁగఁ జేసి యాత్మాభిగమనై చ్య ♦ మణఁగఁ జేసి
 తే. యతనియొద్దకొ మృత్యుదై ♦ వతముకడకొ
 కుముదినీకాంతుఁ డీతండు ♦ భ్రమను బాపి
 తీసికొని పోవు నీతుంట ♦ తీయవిల్తు
 తోడఁ బని యేమి యింక నోతోయజాక్షి! 267

— ఇది మహాశ్వేత పుండరీకునియొద్దకు రాఁ బ్రయాణ మగుట. —

ఉ. తామస మేల లెమ్ము నను ♦ దద్దయు గాసిలఁ జేయు నామన
 స్వామినిఁ జేరి యూడిగము ♦ సల్పుచుఁ బ్రాణము నిల్పుకొందు నిం
 కేమియు నేల యీక్షణమ ♦ యేగుద మేగతి నై ననున్ సఖ
 యేమి ఘటించునో విధి; మఁతేమి యటంకము లేగుదెంచునో. 268

చ. అని మరుతాపభేదమున ♦ నంగము లెల్లను డిల్లవోవ నా
 యనుఁగువయస్య నూతఁగొని ♦ యంతట లేచితి లేవ నాదుద

* పాశాంతరము. చ. మదనునితోడ నేమి పని ♦ మానిని సిగ్గును సందియంబులన్
 వదలఁగఁ జేసి విఘ్నముల ♦ వారణచేసి వికల్పకౌటులన్
 గదిమి సమస్తతర్కముల ♦ గం డడఁగించి గుఢాంకుఁ డీతఁడే
 గదియఁగఁ జేయు మృత్యువునొ ♦ కాంతుని నాతనినో తలంపఁగన్.

క్షీణనయనంబు కంపమును ♦ జెందెను దుశ్శకునంబు దెల్పుచున్
గనుగొని దాని భీతి విధి ♦ గల్గఁగఁ జేసె మఱి టొండు దేనినో.

269

౪ అనుచుఁ దలంచు చుండ నట ♦ నాకసవీధిని గొంతదవ్వునన్
గనఁబడెఁ జంద్రమండలము ♦ గాయఁగ వెన్నెల గంధసారవా
రినిఁ దొలికించు నా సుధసఃరిత్పతిపూరముఁ గ్రుమ్మరించు నాఁ
బెనుమినువాఁక వెల్లువలఁ ♦ బెల్లుగఁ గ్రక్కెడు నా వెలుంగుచున్.

270

౪ ఇట్లు త్రిభువనప్రాసాదమహాప్రణాలాయమానుం డై చంద్రుండు తనపండు
వెన్నెల లెల్లయెడల నిండి బ్రహ్మాండ మెల్లన్ ఖీరసాగరంబువడువునఁ గడు
నడర సకలజనంబులు తెలిదీవిన్ మెలంగునంగునఁ జంద్రలోకంబుం బొందిన
చందమున నమందానందమ్మునఁ దొప్పదోఁగ నింటింట మచ్చకంటులు కుముద
గంధంబులఁ జందనోదకంబున నాకుముదబాంధవునకు నక్ష్యంబు లొసంగ;
రాజమార్గంబులు రాజీవనీత్రలు తమజీవితేశ్వరులఁ గొనితేర నింపున నంపిన
దూతికలగుంపులసంకులంబులై యింపుపెంప; వికసిల్లునల్లకలువలజగులు మొ
ల్లంబులై గప్పునొప్పుకమలవనలత్తులు నా నొప్పుఁ గొల్పునభిసారికాసారసా
త్తులు సారసారాతిఖరకరంబులకును వెఱచి యొడలెల్ల నల్లనిజలుగువలువల
ముసుంగు లెసంగం ధరియించి యిటునటుఁ జటులగతిం బఱవ, భ్రమరం
బులు కుముదవనంబులఁ దండంబులయి మూఁగి భవనదీర్ఘికలం గలకుముదినుల
ర్పుంకారమధురిగానంబుల మేలుకొలుప; వికసితకుముదవనబహుళధూళిధూస
రితం బయి యంతరిక్షంబు నిశానదీపులినాయమానం బగుచు వెలుంగ; జీవ
లోకంబు రతిరసమయంబు నా నుత్సవమయంబు నా నిలాసమయంబు నాఁ
బ్రీతిమయంబు నా మహార్ణవంబుచందంబునఁ జంద్రోదయానందనిర్భరం బై
చెలంగఁ, జంద్రకాంతశిలాప్రణాలంబు లతివేలంబు లయి ప్రవహింప, నెత్త
మ్ములు మొత్తమ్ము లయి ప్రమోదముఖరమ్ము లగుచు నృత్తమ్ము సలుప, నట్టి
యెడవివిధకుసుమదామకంబులను, దాంబూలాంగరాగపటవాసచూర్ణంబులం
గొని తరళిక పెంట నంటి చనుదేర స్వీయజనంబులకేనియు నెఱుకపడకుండఁ
బద్ధరాగప్రభానిర్మితంబు నాఁ దనరురక్తాంబరంబున నవకుంతితసర్వాంగ నై
యామందారమంజరీస్పటికాక్షమాలలఁ గర్ణావతంసకంతాభరణంబులం జేసి
కొని మూర్ఛాసమయనిశ్చింతంబు లగుచందనచర్చాంగరాగంబులును గించి
దాశ్యానచందనలలాటికాలగ్నధూసరాలకలంబు లట్టై యుండ నాప్రాసాద
శిఖరంబు మెల్లఁగ డిగి తత్పారిజాతకుసుమపాసనాసమాకృష్టంబు లగుచు

శూన్యీకృతౌద్యానంబు లయి కుముదామోదంబునుదిగనాడి పరుగులిడుచుదు
కరనికరంబులు నీలపటావకుంఠనం బై దోఁప ప్రమదవనంబు దిడ్డివాకిటం
బడి పరిజనంబుల నేరినిం జీరక తరళికాద్వితీయనై వానిచెంతకు నేగుచు నన్నుం
గాంచి మనంబున నిట్లని వితర్కించితి. 271

చ ప్రియతము లుండు చోటులకుఁ ♦ బ్రేముడి నేగెడు వారి కేల యీ
బయట మెలంగు నూడిగవు♦వారలు; వీరె యొనర్తు రా పనుల్
నయమున; నెక్కుపెట్టి విలు ♦ నారసముం గదియించి శంబరా
రి యనుసరించుఁ, గొంచుఁ జను ♦ రేదొర చేతు లొసంగియూఁతగాన్. 272

చ పడుదునొ జాణి కా లనుచుఁ ♦ బట్టుకొనుం బ్రతిపాదమందు న
న్నడరెడురాగ మార; హృదయంబును సిగ్గును ద్రొక్కి వెనక్కున్
వడిఁ బరువెత్తు; ముందు కరణంబులతోడుత నన్ను వీఁపుపై
నిడికొని పోవునుత్కలిక ♦ యెక్కుడు భక్తిని నిక్కువంబుగన్. 273

క అని మనమునఁ దలపోయుచుఁ, గని తరళిక నితఁడు శీతకరహతకుఁడు నన్
గొనిపోవువగిది వేగమ, గొనివచ్చునొ యతని నీడ్చుకొని యిచ్చటికిన్.

వ. అనుచున్న నన్నుం గాంచి తరళిక యిట్లనియె. 275

చ ముగుద వెఱుంగ వేమి నృపపుత్రిరొ! యీశశి కేమి వానితో
నగునది? యీతఁడే సుమశరాత్తుఁడు నా నిను గాంచి సల్పెడున్
వగవగ వెట్టిచెయ్యుల నపారములం గనరావె నీ కివే
మగువ! యెఱుంగవే యితని ♦ మాయలు తెల్పెద నాలకింపుమా. 276

సీ. చెవ్వుటబొట్టచేఁ ♦ జెలఁగు నీచెక్కిళ్లఁ దమిమీఱ ముద్దాడుఁ ♦ దరచి తరచి
లావణ్యనిధులు నా ♦ లలితంబు లగుపయోధరముల నంటును ♦ గరము లదర
నిర్మలనఖిలగ్ననిస్తులమూర్తియై నడుగులఁ బడి నిన్ను ♦ నడిగి కొనఁగ
రశనామణుల మృదురాజితకరములఁ బొరిఁ బుడ్ముచునుమదిఁగరఁగఁజేయుఁ

తే. దరుణి! యీతఁడు ప్రతిబింబదంభమునను

శుష్కపాటీర లేపనశోభితాప

దాతతనుఁ డాయె మదనసంతాపముననొ

బిసవలయసితకరుఁ డయ్యెఁ ♦ బెల్లు గనుమ !. 277

క. ప్రతిబింబవ్యాజంబునఁ, బతితుండగు స్ఫటికమణిని♦బద్ధస్థలులన్
సితకరమణులను సలిల, స్తుతితతముల నంటుఁ జూడు ♦ సొగయఁ గరములన్.

తే. శేతకీగర్భకేసరః క్షీర్ణపాండు, పాదుఁడై కైరవప్రాదః పంక్తులందుఁ
 గ్రుంకునంభోజవనముల. ధూడ వెఱచు, వానితాపంబువర్ణింపఁ నశము గాదు.
 వ ఇట్లు తత్కాలోచితంబు లగునితరాలాపంబుల నాడుకొంచు నాప్రదేశంబుఁ
 జేరి

280

శే. త్రోవఁ గలపువ్వుఁదీవెలఁ ధూళి గ్రమ్మి, ధూసరము లై నవదములఁ దోయజారి
 కిరణములు సోకి గరఁగినఁ గిరిశ్శైల, చంద్ర కాంతశిలారూపిఁ జలములందు.

తే. కడిగికొనుచుండ నామునిఁ కాంతుఁ దున్న
 కొలఁకుపడమటిదెసనుండి • కలఁగి మనము
 వీనులం బడె రోదనఁ ధావస మొందు
 మగయెలుఁగువోలె నవ్యక్త • మగుచు నాకు.

282

శే. ముందె కుడికన్ను ననగున • సందియంబుఁ
 గన్న నాగుండె గలగుందు • గాంచె మిగుల
 దాన నిన్నడి; నే మందుఁ • దలఁపునందుఁ
 జెనుతలంపు లవేవేనా • కడలుకొనియె.

288

శే. చిత్తము విషణ్ణ మై యేమి • పొత్తుపోక
 తరళికా! యే మిదంచును • దద్దటిలుచు
 నడుగుచును వేపమానాంగి • నగుచు వేగ
 పోయితిని దాని కెదుగుగ • భూపతనయ!

284

285

వ. అంత.

శ్లోకపింజలుని శోకము. శ్లోక-

సీ. నొచ్చితిఁ గాలితిఁ • జచ్చితిఁ గటకట మోసపోయితిఁ గడు • మూర్ఖునైతి
 నేమి చేసితిఁ దున • కేమాయెఁ జెడితిని పాప! నిర్వుణ! పంచ! బాణ! మదన!
 యేల చేసితి విట్టి • మాలయశృత్యంబు దుష్కృతకారిణి! దుర్విసీత!
 పాపిని! నీ కేమి • పాపంబు కటకట చేసెఁ జెప్పుము మహా! శ్వేత! యయయె
 యకట దుఃస్పరిత్ర! • యంభోజశాస్త్రవా! ధన్యుండ వైతి సు! ధానిధాన!
 తే. దక్షిణానిల! యపగతః పక్షిణత్వ! నిండె నీకోర్కు లెల్లను • బండెఁ బంట
 చేయఁ దగువాని నెల్లనుఁ • జేసి తింక, మనసువచ్చినగతి వీచి • మలగుచుండు.
 ఉ. అక్కట శ్వేత కేతు గన • వాత్సను దొంగిలినా యముందు నీ
 మక్కువపుత్రు; నిన్నుఁ గను! మానిసి యెవ్వఁడు ధర్మమా! యిఁక

నిక్కువ మోతపంబ! యిక ♦ నీవు నిరాశ్రయ వైతి భారతీ!
యక్కట నీవును విధవ ♦ వైతివి; నీగతి యేమి సత్యమా.

287

చ. అమరపురంబ! పాడుపడి ♦ తక్కట మిత్రమ! నేను వత్తునుం
డుము నినుఁ బాసి యొక్కరుడ ♦ ఊంకక యుండ వలంతినే గటా
నిముసము చూడకున్న నిను ♦ నెవ్వగఁ గూరెడు నన్ను నొక్కనిన్
దమమునఁ ద్రోచి పోయెదవు ♦ ధర్మవె యన్యునియట్టు లొక్కటన్.

288

ఉ ఎక్కడనుండి వచ్చె వచిఁ యింపుమ యీకఠినత్వ మక్కటా
యొక్కడి కేగువాడ విడి ♦ యే నిను నెవ్వరి నాశ్రయింతునో
యక్కట చీకునైతి దెస ♦ లన్నియు శూన్యము లయ్యె నాకు నిం
కొక్కడిజీవితంబు తప ♦ మొక్కడ సర్వము వృద్ధ మయ్యెఁ బో.

289

ఉ ఎవ్వనితోడఁ గూడి యిక ♦ నేకత ముండుదు మేలమాడుదున్
ఇవ్వసుధాస్థలంబు సుఖఁహీనముగా సఖ! యుత్తరంబు ని
మ్రేవ్వరి కొప్పగింతు నను ♦ నొక్కడఁ బోయెను నాదుపైన నీ
కవ్వరసాహృదంబు కటా ♦ యక్కట నీచిటునవ్వుమాటలున్.

290

చ. అను నివి యాదిగాఁ గలుగు ♦ నన్యములన్ గడుఁ బేరుకొంచు నిం
కను నెలుఁ గెత్తి దీనముగ ♦ గట్టిగ నేడ్చుకపింజలున్ గటా
వినితిని దవ్వలన్ జెవులు ♦ వ్రీల నిశీధముగాన వ్యక్త మై
వినఁబడఁ బ్రాణముల్ తనువు ♦ వీడినవో యనఁ బెద్ద పెట్టునన్.

291

ఉ. అక్కడనుండియే దెసలు ♦ హా యన నార్తిని గూరి యేడ్చుచున్
స్రక్కుచు మిట్టపల్లములఁ ♦ జూడక పాదము జాటి దొర్లుచున్
చిక్కి సరస్వతీలతలఁ ♦ జిన్నఁగఁ జీరచెఱంగు చూడకే
యక్కట పోయితిన్ గలుగు ♦ నంతరయంబునఁ దత్ప్రదేశమున్.

292

~*~ మహాశ్వేత మృతుడయిన పుండరీకుని గాంధుట ~*~

ఉ ఆసరసీతటంబునకు ♦ నంతికసీమను శీకగస్త్రవో
ద్భాసిత మైనయొక్కహిమఁధామశిలాతల వేదిపైన సం
వాసితకై రవాంబురుహఁవన్యబహూజ్జ్వలపుష్పమాలికా
భానుర మై ప్రసూనశరఁబ్రాణసుయం బన నొప్పుశయ్యపై.

293

నీ మత్పాదశబ్దంబు ♦ మమత నాలించు నా స్పందనరహితుడై ♦ పరఁగువాని
మది గలంగిన కొల ♦ గుదియింప నాఁ బ్రాణయమము నొనర్చు నాఁనడరువాని

నపుడే సుఖస్వావ ♦ మందె నో యన లోనికినుక నారినమరుకీలివాని
 నీకతంబున నిట్టి ♦ నెగు లాయె నా కని వివరించునెట్టిని ♦ పెదవివాని
 తే. గలిగె గా నీకు నాకంటె ♦ గడు బ్రయంబు
 గూర్చుజన మొం డటంచును ♦ గోపమునను
 జీవితము వీడె నా గతజీవుడైన
 వాని మునిసుతుఁ గంటి భూజానితనయి.

294

చ ఎదుగుగ నుం లేక శశి ♦ కించుక నొత్తిలి పండియున్న యా
 చదువరివీపుపై బడిన ♦ చంద్రగభస్తులు మన్మథాగ్నికీ
 జెదరెడుతొమ్ముపై నిడిన ♦ చేయినఖద్యుతికై తపంబున
 విదళితపృథ్వీసీమ లయి ♦ వెల్కిని వెల్పడె నా జెలంగడిక.

295

ఉ తాను వినాశమొందు జనితం బగుదర్పకచంద్రరేఖ నా
 గాను దనర్చుశుష్కసితగంధిలచందనరేఖ ఫాలమం
 దూని మృణాళనూత్రము సముజ్జ్వలము సరసంబు జందెముం
 గాను ధరించి వల్కముగఁ ♦ గప్పి యనంటులగర్భవత్రముల్.

296

ఉ. తాలిచి తారహారమును ♦ దజ్జనమాలగఁ బచ్చకప్రము
 ధూళితభూతి గాఁగఁ దెలితొరము గాఁగ మృణాలతంతుల
 చాలిచి మన్మథవ్రతము ♦ దద్దయు మత్సహవాసనుంత్తము
 జాల జపించు నా నలరె ♦ త్కౌపతిపుత్ర! యతండు మాని యె.

297

తే. పంచశరుబాధతోఁ గూడఁ ♦ బ్రాణములను, దా నె వీడి నిశ్చేతనతానుఖంబు
 గాంచుచున్నాఁడొ నాఁగనునించువిల్తు, యోగవిద్యనుధ్యానించునోజనలరె.

తే. అతనికడ కేను వచ్చున ♦ ట్లలవరించి
 యలరి మదనుండు తత్ప్రాణములను దీసి
 పూర్ణపాత్రం బాసంగినపోల్కి నూత్న
 ప్రాణయమ మభ్యసించు నాఁ ♦ బరగె నతఁడు.

299

ఉ. ప్రాణము లేగుచోఁ గలుగుబాష్పముల సతతోరురోదనో
 చూచనత నెట్టివాటి గడు ♦ శోషిలినట్టితదీయనేత్రముల్
 గానఁగ నయ్యె రక్తమును ♦ గార్చెడి నాఁ గరినాత్మ! దర్శనం
 బేనియు నీయవైతి వని ♦ యెన్నడి నాఁ నతఁ డొప్పె వానిచే.

300

చ. అర వివృతాధరమ్ము గలయాతనివక్తమునుండి నిర్గమం
 చు రదనకాంతు లొప్పెను ననుల్ గొన లోఁ జొరఁ బడ్డచంద్రముః

కిరణము లో యనన్ హృదయః కీలితవామకరంబు ప్రాణముల్
పరుగిడువేళఁ దస్థ ననుఁ వానిబడిన్ జనకుండఁ బట్టు నాన్.

801

చ. వెలికిల నై సఖిద్యుతులఁ ♦ వెల్లెడుతత్కర మొండు పోల్చె స
న్మలయజమున్ స్రవించు ననఁ ♦ మంజుల మై, ద్విజరాజపాదముల్
పొలయక యుండ నడ్డ మిడుఁ పొంకమునన్, మెడ నెత్తి యప్పుడే
తొలఁగినప్రాణముల్ జనెడుఁ త్రోవ కనుంగొను నాఁ గదంతిక
స్థలినిఁ దపోవయస్కుఁడగు ♦ చారుకమండులు వొప్పె నక్కటా.

302

చ. గళము మృణాళవేష్టితము ♦ కంజవిరోధి తదీయప్రాణముల్
తలఁగఁగఁ జేయఁ దత్కిరణఁ దారుణపాశములన్ బిగించె నా
నలరుచు నుండె; నన్నుఁ గని ♦ యక్కట చంపకు చంప కావలన్
దొలఁగు తొలంగు మంచుఁ గడు ♦ దూరము నుండియెయూర్ధ్వబాహుఁడై.

చ. ఇనుచుడి పెద్దపెట్టునను ♦ నేడ్చుచుఁ గంఠము గొఁగిలించి పె
న్తునుక లిడం గపింజలుఁడు ♦ పొంగుచుఁ బొర్లుచు నుండు బాష్పవా
రినిధితరంగవంతులను ♦ రేఁగువగన్ వసియించియుండఁ బ్ర
క్కనుబడి, గాంచితిన్ విగతఁ కాయుని నాతని మందభాగ్య నై.

804

వ. అట్లు విగతజీవింతు డై పడియుండినయామునిపుత్రుం గాంచి విదీర్ణహృదయ
నై తత్త్వణంబ సొమ్మవోయి రసాతలంబు చొచ్చినవిధంబున నంధీభూత నై
యెక్కడి కేగుదెంచినదియు నే మొనర్చినదియును దూఱించితి నా యనియు
నేమియు నెఱుంగనేరక శూన్యహృదయ నై.

805

చ. అతికరినంబు నాహృదయ ♦ మౌటనొ, దూఱము లెన్నియేని యీ
హతకశరీర మార్వఁగల ♦ డౌటనొ, బ్రహ్మ లిఖించి యుంటనో
వెతలు మదీయఫాలమునఁ ♦ బెల్లుగ, దేవుఁడు గర్జుఁ డౌటనో
వెతలు నొసంగువేళ; ననఁ విల్లుఁడు మిక్కిలి పాముఁ డౌటనో.

806

చ. ఏమిట నో యెఱుంగ నవు ♦ డేగఁగ లేదు మదీయప్రాణముల్
భూమిపపుత్ర! నే నెఱుంగఁ ♦ బో నదియున్ గట మూర్ఖదేటి నే
భూమిని నగ్నిఁ బడ్డగతిఁ ♦ బొక్కుచు శోకవిదహ్యమాన నై
తామస నై గనుంగొనితిఁ ♦ దల్లడ మందెడు నన్నుఁ బొర్లుచున్.

807

క. తనర నసంభావ్యం బై, చనుతన్తరణంబు నాదు ♦ చాకుండుటచే
మనమున నమ్మక యిట్లని, వసరితి వావిడిచి యేమి ♦ వచ్చె నటంచున్.

808

శ్రీ. జీవితకారణ! ♦ పోవిడి నను నొంటి యెట కేగవవు నాకు ♦ నెవడు దిక్కు-
నిర్ఘ్నణ! నీకయి ♦ నే నందినయవన్ధఁ దరళిక నడుగుము ♦ వరగుణాధ్య! ♦
యొక్కదినంబును ♦ నక్కట పుచ్చితి యుగసహస్రమ్ముగ ♦ నోర్చి యెట్లా
కనుఁగొను మీ దసఁ ♦ గరుణించు నావయి చూటాడు మొకసారి♦మమతదీప

తే. భక్తవాత్సల్య మించుక ♦ వారఁ జేయు, నామనోరథ మొసఁగు మ♦నాథ నార్త
బాల ననురక్త నగతిక ♦ భాగ్యహీన, దీనురాలను మదనవి♦దీర్ఘరాల. 809

ఉ. చేసితి నేమితప్పిదము ♦ చెప్పమ యేపనిఁ జేయ నీకు నేఁ
జేసితి నెం దనాదరము ♦ చెల్లరె వల్కును మారు దేననున్
దాసజనంబు నీడి చన ♦ దారుణవృత్తి న తన్న నిందకున్
గాసిల వేల నిర్దయతఁ ♦ గాంచితి వేల యకారణంబుగన్ . 810

ఉ. ఇంకను దాల్తుఁ బ్రాణముల ♦ నిస్సిరో నాయనురాగ మంతయున్
బొంకు; ప్రతారణైకమతిఁ ♦ బో కట పాపినిఁ గూళ నేఁ గటా
మంకును; మందభాగినిని ♦ మద్వినయంబును బంధు లెల్ల నీ
వింకితి రెట్లు కాలగతి ♦ కేమనుదున్ బరలోకముం జెడన్ . 811

ఉ. ఈగతి నిన్నుఁ గవ్వముల ♦ నీదగఁ జేసిననాకుఁ బాపికిన్
బాగగు నేల పుణ్యగతి ♦ పాటిలు నేల ధరిత్రి నుండు నే
నాగతి క్రూరచిత్త యల♦నాఁడు నినున్ విడి యాదృశున్ గటా
యేగితి నింటి కింక గృహ ♦ మేల సఖుల్ దలిదండ్రు లేటికిన్ . 812

ఉ. పరిజన మేల నాకు మఱి ♦ బాంధవు లేటికిఁ జొత్తు నెవ్వనిన్
శరణము; నాలకింపు కృప ♦ నామనవిన్ బలిభిక్ష పెట్టుమా
నిరుమతేజ! దేవ! భవ! ♦ నీదయ నాపయిఁ జూపవే వసుం
ధర! యసుదాన మి మ్మితని ♦ నర్హుఁడ్రు వ్రోవుఁడు మీరు దేవతల్! . 813

మ. సకలానుగ్రహకారిణీ! రజని! నాచాయన్ విలోకింప వే
ల కృపన్ జూపవు చొచ్చితిన్ శరణు కై ♦లాసంబ తండ్రీ! నినున్
లకలంకం బగునీదయాళుతను నాయందున్ బ్రసారింప రా
దె కటా యేమి యఘం బొనర్చితిని న ♦ న్నెవ్వారలున్ గావరే. 814

చ. అనునివి యాదిగాఁ గలుగునన్యము లెన్నియొ యెన్ని జ్ఞప్తియం
దునుతును జేరుకొంచుఁ గడు ♦ నువ్వులికిందితి వెట్టిపోలికన్

బెనఁగొనినట్లు భూతములు ♦ బిట్టు గ్రహంబులు పట్టుకొన్నభం
గిని బ్రవహింప బాష్పములు ♦ కీలితధారలు నేలు లై వడిన్.

815

తే పయిఁ బయిఁ దొరంగుబాష్పంబు ♦ పాళికలను

శంబరాకారమునుగొన్న ♦ చందమునను

గరఁగి ద్రవ మయి యందులోఁ ♦ గలసినట్లు

తోఁచితిని జూపరులకే న ♦ దూషితాత్మ.

816

చ రదనమయూఖసంగతిని ♦ రాజిలునాప్రవిలాపవర్ణముల్

పొదలెను సాశ్రుధారలనఁ ♦ బొల్చె గళత్కుసుమాలకంబులున్

వదలెడిబాష్పబిందువులు ♦ నాఁగను బ్రస్తుతరత్నభాస్రముల్

సదమలభూషణంబులును ♦ సంరుదితంబులు నాఁగఁ దోఁచె బో.

817

చ అతఁ డుపలబ్ధజీవుఁడుగ ♦ నాత్మఁ దలంచితిఁ జావనుం గటా

మృతుఁ డయినన్ జొరంబడఁగ ♦ మేకొనితిన్ దమి వానిచిత్తమున్

సితతతశుష్కచందనని ♦ షి క్తజలం బగుఫాలభాగమున్

వృతరసనాళసంగతిని ♦ వెల్గెడిస్కంధములన్ స్పృశింపుచున్.

818

చ మలయజవారిబిందులవ ♦ మంజులకోమలపద్మినీదళం

బుల నవకుంఠితం బగుచుఁ ♦ బొల్చెడుతద్ధృదయంబు గండముల్

దలమున నంటుచున్ మిగుల ♦ దారుణచిత్తుఁడ వార్తను న్ననున్

దలఁప వటంచు దూఱుచును ♦ దద్దయు మాటికి నూఱడించుచున్.

819

ఉ. సారెకుఁ గౌఁగిలించుకొని ♦ చాలఁగ నేడ్చితి ము ద్దొసంగితిన్

గ్రూరమనస్క నే మరలఁ ♦ గూడెడునంతకు వీనిప్రాణముల్

గూరిమిఁ బ్రోవ వైతి వని ♦ గోపమునన్ గడుఁ దారహారమున్

మీఱఁగఁ దూల నాడితి న ♦ మేయశుగంబుధి పొంగి పొర్లఁగాన్.

820

చ. దయఁ గను మీతనిం దనువుఁ ♦ దాల్పఁగఁ జేయుము నన్నుఁ బ్రోవు మా

యయయొ కపింజలా! యనుచు ♦ సంఘ్రిలపైఁ బడి మాటిమాటికిన్

దయ గలుగంగ వందురితిఁ ♦ దాలిమి దూలఁగ సారెసారెకుం

బయిఁ బడి నాదుదాసిమెడ ♦ బాహువులం బెనవైచి యేడ్చితిన్.

821

చ. తలఁచిన నెంతరావిపుడు ♦ తత్సమయంబున నెట్లువచ్చెనో

కలమృదుచాటు నూక్తు లవి ♦ గాంచనునెప్పుడుఁ జెప్పరెవ్వరున్

దలఁపనువాని దీనములు ♦ తత్సరసోక్తులు తత్ప్రలాపముల్

దలఁప నపూర్వముల్ నృపసు ♦ తా యవి యెల్లను నన్యపద్ధతుల్.

822

- చ. ప్రళయతరంగసంతతులభాతిని నాత్మను బొంగుబాష్పముల్
చెలగుచు వారియంత్రములఁజేఁ బరిముక్తములట్లు భార లై
యిలఁ దొరఁగెన్ బ్రలాపములు ధీపున మొల్కలువోలె లేచె మూ
ర్ఖులు ప్రసవించు నా వెతలు ధౌధరకూటములట్లు వర్ధిలెన్. 822
- క. అని తనవృత్తాంతంబును, వినుచుచునే యామె కడిది ధీవెతను నతీతం
బును మగుడ ననుభవించెనొ, యనమూర్ఖును బ్రజ్ఞదప్పియవనిపయిఁబడెన్.
- చ. అవని శీలాతలంబువయి ధీనాపగిదిం బడునామె వేగ భూ
ధవతనయుండు వట్టుకొనెఁ ధత్పరిచారకునట్లు కన్క నిన్
దవులఁ గరంబు చాఁచి వగఁ దార్మొన నామె పయంబుకొంగుచే
నవిరతబాష్పసిక్తమున ధీనల్లన వీచి ప్రబుద్ధఁ జేసెఁ దాన్ 824
- తే. తుడిచి యుద్వేల మై గడుఁ ధీనారఁగుబాష్ప
ములను జెక్కిల్లఁ గడిగె నాఁముదిత మూర్ఖు
జేటి కనువిచ్చి చూడంగఁ ధీవిరె నంత
నామె కేట్లనె నృపసూనుఁ ధీడడరుకృపను. 825
- ఉ. పాపుడ నేఁ గడున్ దలఁప ధీమిని! నీవగఁ గ్రొత్త రేపిలిన్
బ్రాపిత మయ్యె నీకు నిటువంటి మవస్థయు దీన నక్కటా
యోప వినంగ నీకథను ధీనుజ్ఞన సేయుము చాలుఁ జాలు నీ
పాపముఁ బాపుకొందు నెటు ధీబాపురె యేమి యొనర్చినాడ నో. 826
- చ. అనుభవసన్నిభం బయిన ధీయారటముం గలిగించుదుఃఖముల్
చనినను నెన్నఁడో యిపుడు ధీసంస్కరియించినయంతనే సుహృ
ద్దనుల, కొనర్ప కమ్మ యెటా ధీసాగక నిల్చిన యాయసువ్రజం
బు ననులభంబు సంస్కరణభూరిశుగన్నికి నింధనంబుగాన్. 827

అథ మహాశ్వేత మకలఁ దనవృత్తాంతంబుఁ జెప్పెట. అథ-

- క. అని చెప్ప నామె యాతని, కనియెను నిశ్వేద మెసఁగ ధీనశ్రులు గ్రమ్మం
గని వేడిగ నిట్టూరిచి, పెనఁగొనుగద్గదిక నిట్లుబిట్టువగచుచున్. 828
- క. జననాథతనయ! యతిదా, గుణ మగునాహతకనిక నరుగ వంట గడుని
ర్ఘ్వుణముఁ యినయాయసువులు, చనునేననుఁ బాసియిపుడుఁ చను నెనులువుగన్.
- క. కనుఁగొనఁ డపుణ్యహతకను, ననుఁ బాపిని యంతకుఁడును ధీనా కేగతి వ
చ్చును శోకము క్రూరాత్మకుఁ, గనఁగ నలీకం బి దెల్ల ధీనతితనయా. 830
- తే. అన్నివిధముల నిష్క్రప ధీమనపాడు, మనసు నను నిష్క్రవల కెల్లఁమునుగణింపఁ

జేసె నావిమ్మతాంగజఁచేప్త నగుచు, ననుభవించితి నట చెప్పఁనడుగ నేల.
చ కలుగునె దీనికన్నఁ గడుఁ • గవ్వతమం బిల నొండు నూఁకొనం
బలుక ననర్హ మీయశనిఁపాతము పిమ్మట నేమి యాయెనో
తెలిపెద నావిచిత్రమును • దీనము లీయసువుల్ ధరింప హే
తులవము వోలె వ్యక్తమయి • దోషక తోఁచెను నొండు, దానినిన్. 332

చ. తెలిపెద నే దురాశ మృగఁతృష్ణిక నీతనువున్ నిరర్థమున్
దలఁప గృతస్నుమున్ మఱియు • ధాత్రికి భారము నన్యదీయమున్
వలె వహియించితిన్ వినుము • పార్థివపుత్రక! యంత నాస్థితిన్
బలవి బహుప్రకారములఁ • బాయఁగ దేహము నిశ్చయాత్మకై 333

చ. తరళికఁ జూచి లె మ్మిఁకను • దారువులం గొనితెచ్చి పేర్చు ని
మ్రురహ్మనయా! చితిన్ గళము • శోషిల నేడ్చెన వెల జీవితే
శ్వసువెనువెంటఁ బోయెదను • సత్వర మే ననునంతలోన నం
బరముననుండి వచ్చె నొక • మానవుఁ డద్భుతదివ్యదేహుఁ డై. 334

సీ. స్థూలముక్తాఫలఁశోభితం బయి యొప్పు నతితార మగుహార • మఱుత వ్రేల
నుభయకర్ణాందోళఁనోల్ల సత్కుండలమణిగభస్తులు గండఁమహిని గ్రాల
వరవళక్షదుకూలఁపల్లవకల్పితోష్ణీషంబు మస్తకఁసీమఁదనరి
నలికులశ్యామలఁలలితకుంతలజాల మవతంసమయి మాళి • నలరుచుండ
తే రమ్యకై రవకర్మపూఁరంబు వెలయఁ, గామినీకుట్టల స్తనఁకలితపత్ర
భంగలాంఛితవత్సుఁడై • భాసమాన, కుముదధనశాంగుఁడై గడుఁగొమరుమిగుల,

చ వినులజలావదాతమయి • వెల్లెడు దేహగభ స్తిగాలముల్
క్షునును సనుస్తదిక్కులను • తొలనమున్ సలువన్ సుగంధిలాం
గములు తుషారవృష్టి యనఁ • గ్రాలునుధాబుంకణంబు లొల్కఁగా
సుమలయజోదకచ్చటలఁశోభను జల్లు చత్రప్రమాణుఁడై. 336

••• చంద్రాపీఠుని మృతశరీరమును దివ్యపురుషుఁ డెఱుకొనిపోవుట •••

ఉ నీరజవై రిమండలవినిర్దతుఁడై చనుదెంచి యిప్పు స్తం
బేరమహస్తపీఠరసుఁపేళల బాహులశీతలంబులం
జాగుమృణాళగౌరవరఁశాఖల నాతిని నెత్తికొంచు గం
భీరరవంబునం బలికె • బ్రేముడి యచ్చుపడంగ నీగతిన్. 337

తే పాయుకమ్మ మహాశ్వేత! • ప్రాణములను
మరలఁ గలుగును నేతత్సమాగమంబు

నీకు నని తండ్రిపోలిక ♦ నెగులు వాయఁ

బలికి వానిని గొని చనఁ ♦ బవనవీధి.

838

క. అది గని వెఱ విస్తయమును, గదురఁగ మదిఁ గొతుకంటు ♦ గడలుకొనంగా

నిది యే మనుచుఁ గపింజలుఁ, బదరుచు నడిగితిని మోము ♦ పైకెత్తి కటా.

క. తత్తరమున నాతండును, నుత్తర మొసఁగకయే లేచి ♦ యున్నత్తుడ! నీ

వెత్తుకొని యెటకుఁ బోయెదు, సత్తము నామిత్రు ననుచు ♦ సత్వరుడగుచున్.

క. తనయుత్తరీయచల్కముఁ, దనరఁగ నడుమునకుఁ జాట్టి ♦ దద్దయుఁ గినుకం

జనియెను గగనంబున కాతనివెంబడిఁ దాను నెగిరి ♦ ధాత్రీశసుతా! 841

క. తారాగణమధ్యంబును, జేరిరి వారెల్లరేను ♦ జింతఁ గనంగాఁ

గూరెను వగ ద్విగుణితమై, మీఱఁ గపింజలునిపోక ♦ మిహిరసుతేజా! 842

తే. ఏమి చేయను దోఁపక ♦ యేను దాసిఁ

దరళికను గాంచి యేమిది ♦ సరగఁ జెపుమ

యెఱుఁగ నేనన నాయింతి ♦ యింతి కిలను

సహజ మావెఱ శోకంబు ♦ సన్నగిల్ల.

843

తే. మేను వణకంగ భయమునఁ ♦ బూని యేను

జత్తు ననుశంకచేత విఘాద మంది

ఏమి చేయను దోఁచక ♦ యెఱుఁగ కెదియు

ననియె నిట్లని కృపదోఁప ♦ నవ్వరాకి.

844

చ. తెలియఁగఁ జాల నేను నిది ♦ తెల్పుదు నేగతి భర్తృదారికా

గలిగెడి నద్భుతంబు గడుఁ ♦ గానఁగ నీపురుషుం డమానుషుం

డలరఁగ నిన్నుఁ దండ్రిగతి ♦ నాశ్వసనం బొనరించెఁ జూడమా

పలుకవ యిట్టియాకృతు లబద్ధములఁ గలలందును భువి.

845

చ. కలుగ దబద్ధముఁ బలుకఁ ♦ గారణ మీతఁ డొకింత యేనియు

దలఁచిన నెంత; ప్రాణములఁ ♦ చాల్పుము వీడు గడంకఁ జావఁగఁ

గలిగెను గాదె యిట్టితఱి ♦ గాఢసమాశ్వసనస్థలంబు నూ

కలికి! కపింజలుండు చనఁ ♦ గాదన కాతనివెంట వెండియు.

846

ఉ. ఎక్కడనుండి వచ్చె నితఁ; ♦ దెవ్వఁ డితండు గతాసునీని వాఁ

డెక్కడ కేగఁ దీసికొనియేటికి నేగను; భర్తృదార! ని

న్నిక్కరణి న్నమాశ్వసన ♦ మేల యొనర్చెను నక్కజంబుగా

నెక్కడ లేనియాశ జనియింపఁగఁ జేసి పునస్సమాగతి.

847

చ కనుఁగొని వీని నెల్ల నటఁ ♦ గాంచెదు పంచత జీవితంబునో
గన నగు దీనిఁ బిమ్మటను ♦ గాదె యదుర్లభ మెందుఁ జావు చూ
కనక కపింజలుండు నిను ♦ గల్గినఁ బ్రాణము లుండు నేకటా
తనువు ధరింపు మాతఁ డిట ♦ దార్మికును దాఁకను నైనఁ గోమలీ 848

చ. అనుచు వచింపుచున్ బడె మధంఘ్రిల, జీవితతృప్తి యేరికిన్
జనఁగను రామి మీఱి, యటు ♦ చానస్వభావము తుద్ర మకాట, వ
చ్చును మగుడన్ గపింజలుఁడు ♦ చూడఁగ న న్ననునాశ, నద్దియే
యను వగు నంచు నప్పటికి ♦ నాత్మఁ వలంచి తృజింపఁ బ్రాణముల్. 849

సీ. కాలరాత్రికి నీడు ♦ గడుపాపకారిణి యాతనామయమయి ♦ యడరునదియు
దుగిఖమయంబునాఁ ♦ దోఁచుచు నారకమయ మనంగను గడు ♦ మలపునదియు
యుగసహస్రాయితఁమగు చపారంబయి పావకమయమునాఁ ♦ బరఁగునదియు
యమముఖగహ్వరఁమనభయదంబయి పాతాళగృహమునా ♦ వఱలునదియు

తే నైనయాఘోరరాత్రిని ♦ నవనిపై ని
ధూళిధూసరితాంగినై ♦ దోరముగను
దొరఁగుకన్నీటఁ జెక్కిల్లు ♦ దోఁగుచుండ
వీడి కొప్పెల్ల మోమునం ♦ దాడుచుండ. 850

తే తరళికయు నేను నాసరఁస్తటమునందు
గొంతుపగులంగ నేడ్చుచుఁ ♦ గుసిలికుసిలి
గడపితిని నెట్లా యారాత్రిఁ ♦ గాళ రాత్రిఁ
దెల్లవాఁడను నంతలో ♦ ధీరవర్య! 851

తే. అంతఁ బ్రత్యూషమున లేచి ♦ యాసరసిని
గ్రుంకి తత్ప్రితికై యలఁకుండికయును
నల్లజపమాల వల్కము ♦ లల్లనియు నె
తీసికొని నిశ్చితాత్మనై ♦ రోసి జగము. 852

సీ. సంసార మెల్ల నసారమంచు నెఱింగి
నామందభాగ్యత ♦ నాకలించి
వ్యసనోపపాతంబు ♦ లతిదారుణము లని
యతినిష్ఠురుఁడుదేవు ♦ డనుచుఁ దెలిసి
యనివార్యములుశుక్కు ♦ లనుచు నెంచియు మైత్రి
యతిదుఃఖబహుళంబ ♦ టంచు నెంచి

సర్వభావము లశాశ్వతము లంచుఁ దలంచి

క్షణభంగురము సుఖం బనుచుఁ జూచి

తే. తల్లిదండ్రుల గణేయింప బిల్లబాంధ

పులను బరిజనులను వీడి తొలఁచి మనము

విషయసుఖములవలనను వివిధగతుల

నాశ లెల్లను దిగనాడి యరయ కెదియు.

353

౪. మఱియు.

354

తే. ఇంద్రియంబులఁ గుదియించి యలమి బ్రహ్మ

చర్యమును చాల్చి తైలోక్యశరణు నార్త

శరణు దేవుని శంకరు శరణుఁ జొచ్చి

యితనినేవ యొనర్చుచు నిచట నుండు.

355

ఉ. ఆమటునాఁడు తాతయును నంబయు బాంధవవర్గమెల్ల నిం

కేమనుజుఁడొ చెప్ప విని యల్లయుదంతము వచ్చి రేడ్చుచున్

నామదిఁ ద్రిప్ప నెన్నియునొ నవ్యహితోక్తుల సాంత్యనంబులన్

సామమునన్ బ్రయత్నమును జాల నొనర్చిరి రాగ నింటికిన్.

356

చ. మలప ససాధ్య మీకడఁక మానిచి యీమె నటం చెఱింగి వా

రలు విగతాశులయ్యు ననురాగము వీడఁగ లేక నాపయిన్

వల దని యెంత చెప్పినను వారక సారకుఁ బోక యింటికిన్

గలఁగుచు నిల్చి రెన్నియొ దిశములు నచ్చట నే నృపాత్మజా!

357

వ. ఎన్నిదినంబు లున్నను ఫలంబు గానక మిక్కిలి వగచి మదీయచి త్రదార్థ్యం

బెఱింగి యింకఁ బ్రయోజనంబు లే దని దలంచి వచ్చినవార లెల్లరున్ మగిడి

గృహంబుల కేగిరి.

358

చ. అది మొదలే గృతజ్ఞతను నశ్రువిమోక్షణమాత్ర వానికిన్

విదితము చేయు చాతనిని వీడుట నై న దురంతవేదనన్

గదిరి కృశించి నట్టిపాతకాయ మలజ్ఞ యమంగళం బనే

కదురితబాహుళంబు నటు కష్టసహస్రనివాసభూతమున్.

359

చ. పలునియమంబులన్ దటుఁగ వన్యఫలంబులఁ గాయగూరలన్

సలుపుచు దేహయాత్రను ద్రిసంధ్యల స్నానము నీసరస్సునన్

దలఁచుచు నాతనిన్ జపము దద్దయుఁ జేయునెపంబునన్ దమిన్

సలుపుచు దద్దుకొనుగణనంబును బ్రత్యహ మిందుశేఖరున్.

360

చ. కొలుచుచు నుందు నీగుహనె • గూరుచు ఘోరదురంతదుఃఖమా
యలపనిక తై నేనును నహంబులు పెక్కులు నిట్టి నేను ని
ష్ఫలభరజీవితక గడున్మృతంసను నిస్సుఖ నిస్త్రుపాత్త ని
ష్ఫలజననక గిరాతికనుఁ • బాపి విలక్షణ గర్హణీయనుక.

361

చ. అగునది యేమి బ్రాహ్మణవధాఘను నావలనక బుమర్ధ మే
మి గనెదు నన్నుఁ గాంచినను • మిన్నక ప్రశ్న మొనర్చినక శ్రమం
బె గద యటంచు వావిడిచి • యేడ్చెను గట్టిగ పాండువల్కలా
గ్రగము నొనర్చి మోమును నిరంతరబాష్పము లాఁగ కెంతకుక.

362

చ. తొలుతనె యామెహాపమును • దోరపుఁ దియ్యనిపల్కులక గడుక
విలసదతిప్రళాంతిని వినిర్మలదక్షిణతకవినీతి న
త్యలఘుతపోమహత్త్వ మనహంకృతి సౌఖ్యపరాజ్ఞుభత్వముక
దళితమమత్వముక హృదయదార్ధ్యముఁ జూచి జనించె నామె పై.

363

చ. సమధికభక్తి గౌరవము • త్కౌపతిహానున కిన్నడించె నా
యమ యిపుడాత్మ వృత్తమును • సంతను నడ్దినయంత సాధుభా
వమును వహించి చెప్పుట నపారముగా నవి, యంత వాఁడు చి
త్తము ద్రవ మొంద మెల్లఁగను • దామరసాక్షికి నామె కీట్లనుక.

364

— చంద్రాపీఠుఁడు మహాశ్వేత నూఱడించుట. —

చ. జనములు క్షేత్రభీరువులు • సౌఖ్యపరాయణులై కృతఘ్నులై
యొనరుపలేక స్నేహమున • కుద్ది యనం దగుకార్యముక బ్రయో
జనరహితాశ్రుపాతమును • సల్పుచుఁ దెల్పుచు స్నేహ మమ్మఱో
దన మొనరింతు రింతె గద • ధాత్రిని నీయటు తెల్పు నేర్తురే.

365

చ. ఒనరుప వేమి స్నేహమున • కుద్దిగఁ గార్యమునక సమస్తముక
దనర నొనర్చు చీ వకట • దారుణరోదన మాచరింతు వె
వ్వనికయి వానికై సకలబాంధవులక జననంబుదొట్టి ప్రో
చినప్రియులక ద్యజించితివి • చెల్ల యసంస్తుతులక బలెక భల్లీ.

366

ఉ. చేరువ నున్ననుక విషయఃసీమల ఘాససమంబుగాఁ దిర
స్కార మొనర్చినావు దివిఃజప్రభువైభవ మెల్లనుం దృణీ
కార మొనర్చువైభవసుఃఖంబుల వీడి యనర్హ బాధలక
సారసినీగతిక మిగుల • సన్ననిమేనును సన్నగించి తో.

367

ఉ. తాలిచి బ్రహ్మచర్యమును ♦ దద్ద మహాతప మాచరించెదే
 స్త్రీలకు దుష్కరంబు పనఁసీమల వాసము దానిఁ గంటి వో
 బాల! పరిత్యజించెదవు ♦ బాధలవా లొనరించి దేహమున్
 లీల మహత్తరం బయినఁ క్షేతమునన్ బడఁద్రోసి పూనికన్. 868

చ. అనుమరణంబు నిష్ఫలము ♦ నార్యవిగర్హితమార్గమున్ గటా
 తనువుఁ ద్యజించినన్ సఖులు ♦ దల్లియుఁ దండ్రీయు నన్నదమ్ములున్
 దనయులు భర్తయున్ దనువు ♦ దాఁ ద్యజియించుట చూడ మోహజ్వం
 భణ మవివేకిపద్ధతియుఁ ♦ బాలిశకార్యము తుద్రదృష్టియున్. 869

ఉ. తానుగ వీడ జే నుసురు ♦ దాఁ ద్యజియింపఁగ రాదు; చూడఁగాఁ
 బ్రాణమునున్ ద్యజించు టిది ♦ సావ్యర్థను, దుర్భరశోకదుఃఖముల్
 మానుప మం దిదొండు, భువి ♦ మారణ మొందినవాని కేగుణ
 ధానము చేయఁ జాల దను ♦ దానమునన్ బ్రతికింప నేర్చు నే 870

నీ. ధర్మాభివృద్ధికిఁ ♦ దాఁ గారణము గాదు శుభలోక మొదవింపఁ ♦ జొప్పుగాదు
 నిరయపాతము మాన్ప ♦ నేరదు తనప్రియుఁ జూడ నుపాయంబుఁ ♦ జూపలేదు
 నిరువురఁ గూర్పంగ ♦ నురుసాధనము గాదు సాంత్యనోపాయంబుఁ సరణి గాదు
 తనప్రేమ యతనికిఁ దార్ప హేతువు గాదు సుఖజన్త మొదవించుఁ శుభముగాదు
 తే. నేదియును గాదు మృతునికై ♦ యేడ్చి యేడ్చి

ప్రాణములఁ బాయు టది గడుఁ పాపహేతు

వాత్సభాతంబు నిజకిర్త ♦ మవశుఁ జేసి

తత్తదనుకూలగతులను ♦ దార్చు జనుని. 871

క. బ్రతికి జలాంజలిదానము, మృతునకు దనకును నొసంగుఁ మేటిశుభములన్
 మృతిఁ జెందిననుభయులకును, గతు లొదవింపంగ గతముఁ గాదు దలంపన్.

*నీ. అబలామనోహరుఁ ♦ డైనమారుఁడుభర్త హరహుతాశనదగ్ధుఁ డైనయపుడు
 బాలమృగాంకునిఁ పగిది నేత్రానందకరుఁ డర్జునునిసుతుఁ ♦ డరిగినపుడు

సాహిత్యరమణులు.

*చ తొరఁగెన ప్రాణముల్ మగఁడు ♦ తోయజసాయకుఁ డంగనామనో

హరుఁడు పరాగ్నిదగ్ధుఁడయి నప్పుడు తద్రతిదేవి పత్ని యు

త్తరయును లోచనోత్సవవిధానముఁ దాహరినూనుమానుఁ డు

ద్ధుఁ డతివిక్రముండు పటుఁదోర్బలుఁ జేగినయప్పు డక్కటా.

ఉ. ఊరువులందు నుంచికొని ♦ యుజ్జ్వలలాలనపాలనంబులన్

నూలుగురన్నలున్ దనమఁ నోరథముల్ గుమకూర్చు చెప్పుడున్

హరద త్తవరదానభరగర్వుఁ డగుసింధు రా జర్జునునిచేత ♦ వ్రాలినపుడు
సకలారిపూజితఁచరణుఁడు పాండువు మునిశాపవహ్నిచే ♦ ముగిసినపుడు
తే. చచ్చిరే వారిభార్యలు ♦ సచ్చరితలు
రతియు నుత్తర ధృతరాష్ట్ర ♦ రాజదుహిత
కుంతియును నింక నెందఱో ♦ కోమలాంగు
లనువులను బాయ రాత్నేశు ♦ లరిగినపుడు. 373

తే. మఱియు నెందఱో రాక్షసఁమానినులును, దేవగంధర్వమునిసర ♦ దేవసుతలు
భర్తృవిరహితలై ధృతఁప్రాణులగుచు, నుందు రనివిందు ముష్కరో ♦ కుందవలదు.
చ. వదలుము జీవితం బతఁడు ♦ వచ్చుట సందియ మేని; వింటి వే
గదుర సమాగమోక్తి దివిఁగర్ణములారఁగ నీవె యిప్పు డే
పొదవ వికల్ప మేల యిఁకఁ ♦ బొందెద వట్టిమహాత్ము లెన్నఁడు
బదరగు వ్యర్థవాక్యములఁ ♦ బల్క రబద్ధము వేయివచ్చినఁ.

375

చ బ్రతికినవారు ప్రాణములఁ ♦ బాసినవారలతోడిసంగతిఁ
బొదలెద రన్న నెట్టి దలఁపొందు దలంపఁగ నిక్కువంబుగా
గదుర మనంబునం గరుణ ♦ గాఢముగాఁ బ్రతికింప నీతనిఁ
గదిసెను నెత్తికొం చతఁడు ♦ కారుణికుండు సుపర్వలోకముఁ.

376

తే. క్షీతి మహాత్ములమహిమ లఁచింత్యములుగ, కర్తృశక్తులుబహువిధఁకరినగతులు
బహువిధంబులు సంసారఁపద్ధతులును, జిత్రములు దై వమును దపఁస్సిద్ధులరయి.

తే. అరసినను నెంత నిపుణత ♦ నతనిప్రాణ
దానమునకంటె నొండు నిదానమతనిఁ
గొంచుఁ బోవుట నూహ కఁగోచరంబు
తలఁపకు మసంభవమిదని ♦ తరుణి ! నీవు.

378

సీ. విశ్వావసుం డని ♦ వెలసినగంధర్వరాజుచే మేనకాఁరమణియందుఁ
బ్రభవ మందిన ప్రమదవరయనుకన్యక యహిదప్త యై మృతి ♦ నందినపుడు

గూరిమిఁ బెంపఁగాఁ బెరిఁగి ♦ కోమలి నా నుతిఁ గన్న దుస్సలా
సారసగంధి చచ్చె నొకొ ♦ నైంధవుఁ డర్జునుచేతఁ జచ్చినఁ.

2

చ సకలధరేశమాలినుమఁజాలనువాసితపాదపీరుఁడు
వికలితశత్రుభూధవుఁడు ♦ విశ్వధరాబలి భాగభోగస
న్నికరుఁడు నైనపాండుసరఁనేతయుఁ గిందమమానిశాపప
హ్నికి నురుదారు వైనఁ బృథ ♦ యేగెనె తానును వానితోడుతఁ.

3

భార్గవచ్యవసునిపౌత్రుడు రురు వసుప్రమతిసూనుడు మునిబాలకుండు
తనయాయు వందర్థమును నిచ్చి బ్రతికించె న్మూలకేశాశ్రమక్షోణి నామ
తే. యశ్వమేధతురంగానుయాయు నగుడు
తనసుతుండైన బభ్రువాహనునిచేత
బాణహతుఁ డయి యాజనిఁ బడ నులూపి
నాగకన్యక బ్రతికించె పరమని వినవె.

879

వ. మఱియు

380

సీ. అర్జునుపౌత్రుడు పభిమన్యుసుతుడు నగువరీక్షితుడు దానస్త్రగురుని
తనయుఁ డశ్వత్థామ, దారుణాస్త్రాన్ని దల్లిగర్భమునంద పద్మఁ డగుచు
మృతి నొందియే నిర్గమించిన నుత్తర గడు దీనముగ నేడ్వఁ గరుణ పుట్టి
భగవానుఁ డగునలవాసుదేవుడు వాని బ్రతికించె దుర్లభప్రాణ మొసఁగి
తే. నిక్కముజ్జని సాందీపిని ద్విజసుతుడు
యమపురమునుండి గైకొని యగుగుదెంచి
యిచ్చె నావాసుదేవుఁడె యిటను నట్టి
దేది యైనను నొదవదే యేల యడల.

381

తే. బ్రతుకఁ డను చేయునది యేమి బాల! నీవు
దూఱు దెవ్వనిఁ గడు విధి దుస్తరంబు
నియతి బలవతి యాత్మేచ్ఛ నేర దూర్ప
దైవవిలసిత మతిఘోరదాగుణంబు.

382

తే. నైఘఁ డవ్యాజ మగుప్రేమఁ బాలకాల, మల్లదుర్విధి; సుఖములనాయతస్వ
భావభంగురములు; దుఃఖభారములును, నాయతస్వభావములగు నవనిదఱుచు.

చ. కలయిక యొక్కజన్మమునఁ గల్గును నెట్లొ మహాప్రయత్నతః
గలుగు సహ స్రజన్మములఁ గాదె వియోగము ప్రాణికోట్లకు
దలచకు మన్తు నింద్యనుగఁ దల్లి! యనింద్యను నిన్ను నూర కే
తెలియు నివన్ని సంస్మరిని దేలుచు మున్దుచు నుండువారికి.

384

తే. ధీరు లగువార లావదు తీర్ణు లగుదు
రనుచు నీద్యగ్విధంబుల ననన్యములను
మధురమృదులోపసాంతస్వనకథనములను
నూఱడిలఁ జేసి యింత యాయువిద మరల.

385

తే. దోయిటను దెచ్చి నిర్భరతోయములను
వలదు వల దన్న విడకనిర్భంధమునను

గడిగి కొనఁజేసి మోము నృకాంతసుతుఁడు
ప్రాద్దు వ్రాలెను నింతలో ధూవవర్య!

888

— సాయంకాలసర్వనము. —

తే. విని మహాశ్వేతవృత్తాంతమును సశోకుఁ, డైనగతి వీడి దివసకృత్యంబులెల్ల
రవియును నధోముఖుం డయ్యెదివసమంత, దఱిగెరవిబింబమెఱ్ఱినైతనరెవ్రాలి.
తే విరళకౌసుంభరసరక్తవరదుకూల, కోమలాస్తాతపం బెల్లఁ గొంచెకొంచె
మరిగె దిబ్బుఖముల వీడియాకసంబు, పింగళిత నుయ్యెఁ గాళిమవీడి మిగుల
తే కోకిలవిగోదనచ్చవిఁ గొమరుమిగులు
సాంధ్యరాగంబున జగంబు సాంద్ర మగుచు
నరుణితం బయ్యె నొకఁడొకం డలరెఁ జదల
గ్రహములు యథాప్రధానతఁ గలిగి యంత.

889

ఆ. కారుదున్న పోతుకరణి మలీమస, మయిన శార్వరతమ మాకసంబు
విరివి నపహరించి పగువుచు దిక్కులఁ, గాలిమంబు గాంచిఁగ్రాలఁ దొడఁగె.
సీ. వచ్చుదనం బెల్లఁ బాయుచు గహనంబు లగుచుండె పృథ్వీరుహాళి మిగుల
హిమవారిబిందువు లెనసి మాంద్యము గని వనసుమసౌరభం బనుగమించి
విటవలతాజాలవీధుల కెల్లను నానందనర్తనం బావహించి
పాంథశ్రమము వాపి బడలినగతి మెల్ల మలయుచుండగఁ బనమానుఁడంతఁ
తే. బడులెల్లను గూల్లనుబండుచుండ, నలసగతి లేచిప్రత్యాళితాంఘ్రియగుచుఁ
గుండికోదకమునసంధ్యఁ గొలిచి భక్తి, వచ్చి వల్కులశయ్యపై చగవుతోడ.
తే వేడినిట్టూర్పు నిగిడించి విసుగుతోడఁ
గూరుచుండె మహాశ్వేత; ధారుణీశ!
తనయుఁడును సంధ్య వారిచి వినయమునను
గుసుమసహితాన్వయ మిడి లేచి యెసక మెసఁగ.

892

తే. వచ్చి రెండవసామానాఫలకమునను
మృదులపల్లవముల సెజ్జ నొదవఁ జేసి
యందుఁ గూర్చుండి సారెకు నాత్మయందుఁ
దన్తహాశ్వేతవార్త నే తలఁచుకొనుచు.

898

ఉ. ఈకుసుమాయుధుం డకట యెంతటిక్రూరుఁడు నవ్రతిక్రియ
తేకుఁడు దుస్సహుండును నశీలుఁడు వీనిక రాభిఘాతము

సోక మహాత్ములు మిగుల • శోషిలి ధైర్యము వాసి యప్పుడే
సోకడపెట్టుకొం ద్రుసులుపోలంగఁ గాలము దాయకుండినఁ.

894

తే. త్రిభువనాభ్యర్చితోజ్జ్వలదివ్యజేజి!
మకరకేతన! వేయినమస్కృతు లివె
యనుచు మనమున నెన్నుచు • నామె సతఁడు
మగుడ నిట్లని ప్రశ్నించె • మనుజనాథ !.

895

తే. అమ్మ! ననవాసమిత్రంబు • నఖిలదుఃఖ
సద్విభాగిని నీపరిఁచారిక యెటఁ
జనియెఁ దరళిక చెప్పుమ • యనఁగ నంతఁ
జెప్పఁ దొడఁగెను నిటుమహాశ్వేత యవుడు.

896

—॥ గాదంబరీజన్మకథనము ॥—

సీ. విను మహాభాగ! నే • మును వచించినసుధాసంభవం బైనయ • వృరకులాన
జనియించె మదిర నా • జనుమదిరేక్షణ దానిఁ జేపట్టె గంధర్వవిభుఁడు
చిత్రరథుండు తఁబ్బిత్రగుణాకృష్టచిత్తుఁ డై తక్కిన • చేడియలకుఁ
బడయంగ రానట్టివరవేత్రచామరచ్ఛత్రకర్పరపట్టఁచారుచిహ్న
తే. దీపితం బగుతన్మహా • దేవిపదము, నిచ్చి యంతఃపురస్త్రీల • కెల్ల రాణిఁ
జేసి ప్రాణవదంబుగాఁ • జేసి మిగుల, నేలుచుండెను గంధర్వజాల మెల్ల. 897

తే. అంత యావనసౌఖ్యంబు • సనుభవించు
నమృహదంపతుల కొక్క • యాత్మజాను
రత్న ముదయించె నాశ్చర్యఁరాశి యగుచు
నేకజీవిత మై వారి • కెల్లరకును.

898

తే. తనరుఁ గాదంబరి యటంచు • దానిపేరు
పుట్టినదిగోలె నేను నా • పువ్వుఁబోడి
యేకశయాన్న సానాద్య • నేకవిధులఁ
బెరిఁగితిమి యొక్కటన యెం ద • భేదబుద్ధి.

899

తే. పరఁగ రెండవహృదయ మా • బాల నాకు
బాలమిత్రంబు విస్రంభ • భాజనంబు
ప్రేమ కాస్థానభూమి; యా • బిడయు నేను
నృత్తగీతాదు లొక్కట • నేర్చినాము,

400

తే. వుచ్చితిమి బాలభావంబు • నొచ్చె మేమి

యెఱుంగ కేమిట నిర్భంధ • మేమి లేక

శైశవక్రీడలం దెల్లు • చాలముదము

గనుచు నిర్భరచిత్తంబు • గనుచు నెలమి

401

చ. అది విని నాదువృత్తమును • సంతయు శోకపరీతచిత్త మై

గుదికొనుశోకవేగమునఁ • గుందుచు నుండఁగ నేను దాను మా

నెనను వివాహ మంచుఁ దనఁ నెచ్చెలులెల్ల వినంగ నాడినన్

వదలక తండ్రి యొక్కనికీఁ • బాణిగృహీతిని జేయ నెంచినన్

402

చ. వనలెద జీవితంబు విషవహ్నులనేని యుపాస ముంటనేన్

బెదయురిత్రాటనేనియును • వేవురు వచ్చిన మాన నిక్కువం

బిది యనుచున్ బ్రతిజ్ఞ యొనఁరించె, నిదంతయుఁ గండ్రి సేవకుల్

విదితము సేయఁ దా వినియె • విన్కిపరంపరనున్ నృపాత్మజా!.

403

చ. చనఁగ నొకింతకాల మిటు • చారుమహోజ్జ్వలయావనంబునన్

దనరెడికూఁతు నామెఁ గని • తాళఁగఁ జాలక తాప మందుచున్

దన కది యొక్కబిడ్డగుటఁ • దద్దయుఁ బ్రేమనిధాన మాటఁ జె

ప్పను నిసుమంత చాలక యుపాయము గానక యొండు తోచకన్.

404

సీ. తనసతి మదిరతోఁ • దద్ద విచారించి యర్హ మప్పటి కది • యనుచు నెంచి

క్షీరోదుఁ డనువేరి • సేవకుఁ బిలిపించి వత్స! మహాశ్వేత • వచ్చి నీవు

త్వద్వియోగంబున • దగ్ధహృదయుల మా మాకుఁ గల్గిన దీని • మాన్పవచ్చు

కాదంబరీదేవికలఁక మాన్పఁగ నీవు ద కొండుకరణంబు • చిక్క దిప్పు

ఆ. డనుచుఁ జెప్పి వాని • నంపించె నిచటికి, మత్సమీపమునకు • మమతఁ జిత్త

రథుఁడు వాఁడు నేటిఁ ప్రత్యూషమున వచ్చె, సంత నేను సర్వ • మాకలింది.

చ. గురుజనశౌరవంబునను • గూరిమిక త్తియపై నిప్రీతినిన్

వరసఖ! యేల చేసెదవు • వందురఁగన్ గడు వందువారినిన్

గురువచనంబు మీఱ కని • గోరెదవే నను మన్పఁ జెప్పి యా

తరళిక నంపితిన్ నృపసుఁతా! యట కిప్పుడె వానితోదుతన్.

405

ఆ. వార లేగి రివుడ • వచ్చితి విచటికి

నీవు నింతె ధరణిఁ నేతృతనయ!

యనుచుఁ జెప్పి యామె • యట్టె యూరక యుండఁ

దూర్పు కొండపై నఁ • దోచె విధుఁడు.

407

సీ మునికుమారకుప్రాణఃమును గొని గైకొన్న ఘోరపాతకమునుఁగూరె నొక్క
 దక్షశాపానలఁదాహచిహ్నము చిరకాలలగ్నమును ఁ గ్రాల్చు నొక్క
 శోకాగ్నిదగ్ధవిఁద్రోభితాంతరమహాశ్వేతాత్మయునుకృతిఁ ఁ జేయు నొక్క
 శోకీనియోగాగ్నిఁఘోరకీలాభీల ధూమజాలము లంటి ఁ దోచు నొక్క
 తే యనఁ గళంకలబు మధ్యంబుఁనందుఁ దోఁపఁ
 గలితభస్మాంగరాగోరుఁశౌర మగుచుఁ
 గృష్ణమృగచర్మసంవీతఁకేవలార్థ
 మయినయంబిక డాచన్నొ ఁ యనఁగ విధుఁడు.

408

తే. దెసలు ధవళంబు లయి గడుఁ దేజరిల్లఁ
 గుమదవనములు స్ఫుటము లై ఁ కొమరుమిగుల
 మానిసీమానసంబు లఁనూనభయము
 నూన నోలిని గగనమం ఁ దూనె పదము.

409

వ. అంత.

410

సీ. కైలాసశశిమణిఁగ్రావంబు లంతటఁ గరఁగి నిర్ఘరము లై ఁ గాఱఁ దొడఁగె
 సితకరకరజాలఁయుతము లై తారకాదీధితు లందంద ఁ తీయఁ దొడఁగెఁ
 గమలవనంబులు ఁ కమలారికరములు చూఱకొన్నట్టులు ఁ శోభ వెడలె
 ద్రాఘిష్ఠవీచికాఁతతిచాలితంబు లై విరహచక్రాంగముల్ ఁ విరుతి చేసె
 తే. హర్షబాష్పంబు లురుల విఁద్యాధరాభి
 సారికలు గగనచర లై ఁ సాగు చుండఁ
 మింటినడుమను జంద్రుండు ఁ మెలఁగు చుండఁ
 బండుకొనె రాజసుతుఁ డంద ఁ పార్థివేశ!

411

తే. అతఁడు పండుటఁ గని చిగుఁరాకుపాన్పు
 నందె మెల్లఁగ శయనించె ఁ నామె యపుడు;
 పత్రలేఖయు నరపాలఁపుత్రచయము
 ప్రాణమిత్రము ననుఁ బాసి ఁ పరర కున్నె.

412

తే. అనుచు మదిలోన నందంద ఁ నవనిధవుని
 తనయుఁ డనుకొంచునే నిద్రఁ ఁ దవలె; నంత
 మేలుకొని వేకువనె సంధ్య ఁ మిహిరుఁ గొల్చి
 వచ్చి కూర్చుండి రాతిన్నెఁపైని భక్తి.

413

ఐఐ తరళికయః గేయూరకుః కుమ వచ్చుః. ఐఐ

- తే సదఘచుర్వణజపమును ♦ సల్పుచుండె, నలముహోశ్వేత, రాసుతుం ♦ డంత తేచి
ప్రత్యుషఃకృత్యముల నెల్లః ♦ బరఁగ జేసి, వచ్చె; నచటికిఁ దరళిక ♦ వచ్చె నపుడ.
ఉ. వచ్చెను షోడశాబ్దముల ♦ వాఁడు మహోజ్జ్వలమూర్తి యొక్కరుం
డచ్చెను వొంద చానిబడి ♦ నల్లన గంధగజంబు పోలికన్
మెచ్చఁ బదంబు లూనుచును ♦ మేదిని లీల విశాలపాత్యుఁ డై
యొచ్చెము తేనియాకృతి ని ♦ రూదరతన్ బ్రవిభక్తమధ్యుఁ డై. 415
- ఉ బంగరుసంకెలన్ నడుము ♦ బల్కి బిగించి ధరించి చల్ల డ
వ్వుంగము నిండఁ బూసి మల ♦ యూచలహతసుగంధ మిమ్ముగాఁ
బొంగెడు దీర్ఘవృత్తవృధు ♦ భూరిబలాధ్యభుహాభిరాముఁ డై
చంగదురుప్రకౌష్ఠమణి ♦ సద్వలయంబులు నూఁగ నుయ్యెలల్. 416
- మ శ్రుతిభూషామణి తల్లక్రిందుగ రుచుల్ ♦ శోభిల్లఁగాఁ జల్లునన్వ
ర్పతిచాపావళి యేకదోశ్శిరమునన్ ♦ వర్ణోత్తరీయంబు నాఁ
దతమై యొప్పఁగఁ జాతపట్లవము నాఁ ♦ దర్క్యంబు తాంబూలరా
గతిరోభావితదంతవాసమును దాఁ ♦ గ్రాలన్ మహోద్యచ్ఛవినన్. 417
- మ. శ్రుతిపారంగత మై న్వభావసిత మై ♦ శోభిల్లు నేత్రద్వయీ
సితిమన్ దిక్కుల నెల్ల నూతనసుధా ♦ శ్రీమంతముల్ చేయుచున్
సితనీరేజమయంబు నా దివసమున్ ♦ జెన్నొందఁ గావించుచున్
సితసాధోజవనంబులన్ గురియు నాఁ ♦ జెల్వొందు వాఁ డెంతయున్. 418
- తే. కనకపట్టవిశాల మై ♦ తనరువాని
ఫాల, మలికులనీల మై ♦ పరఁగుఁ గేశ
జాల; మాతండు గంధర్వ ♦ జాతివాఁడు
నలరుఁ గేయూరకుం డను ♦ నాహ్వయమున. 419
- వ. అట్లే తెంచి తరళిక, చంద్రావీడుం గాంచి యితం డెవండాకో యపూర్వం
డని నముపజాతకుతూహల యై చిరం బాలోకించి మహాశ్వేతకుం గడుంగుఱం
గటకుం జని యత్యంతవినీతిన్ గృతప్రణామయై కూర్చుండుటయుఁ గేయూర
కుండును నంతంతనె నమితోత్తమాంగుఁడై నమస్కరించి మహాశ్వేతాదృష్టి
నిర్దిష్టం బైన నాతిసమీపగతం బగునొక్కశిలాఫలకం బధిష్ఠించి యదృష్ట
పూర్వం బయి కుసుమాయుధుం దిరస్కరించి సకలసురాసురగంధర్వవిద్యాధర

నూపంబుల నధఃకరించు నాచంద్రావీడునిరూపాతిశయగూపంబుఁ గాంచి విస్త్ర
యావిష్టచిత్తుఁడై నిర్నిమేషదృష్టికా విలోకించు చుండె నంత. 420

తే. అల నుహఃశ్వేత జపమాల ♦ నవలఁ బెట్టి
జపముఁ జాలించి చిత్తంబు ♦ జగము వంకఁ
ద్రిప్పి కనువిచ్చి గంగఁగొని ♦ తిన్నఁదనము
మెరియఁ దరళిక నడిగెను ♦ మీఱ నిట్లు.

421

శా.కాదంబరీ ప్రతిసందేశము

తే. కంటె కాదంబరిని నీవు ♦ కట్టనుంగు
చెలినిఁ గుశలమె మనమాట ♦ చేయు నొక్కొ
యనుచు నడుగంగఁ దరళిక ♦ యతివినీతి
నింత జాఱంగఁ జెవిగమ్మ ♦ నెఱఁగి మాళి.

422

శా.కంటికా దృష్ట్యభి భర్తృదారికను నేఁ ♦ గాదంబరికా భద్ర మే
యంటి నీ వనుసున్న దంతయును నే ♦ నావంతయు నీడకే
కంటక బాష్పము లేఱు లై దొరఁగ నాకంజాక్షి రోదించుఁగ్రేఁ
గంటక జూచుచుఁ జెప్పి పంపిన మహాకారుణ్యవాక్యంబులన్.

423

చ. మనవి యొనర్చు వీఁ డిదిగొ ♦ మానిని! వీనిని నంపె నామె వీ
ణను వహియించువాని నని ♦ నంటు జనింపఁగఁ జెప్పి మిన్నకుం
డెను నతఁ డిట్లు చెప్పెను విఠినీతిని దృష్ట్యభి చెప్పినట్టిదా
నిని వినుపింతు నిట్లనియె ♦ నీసఖ శాంగిటఁ గ్రుచ్చి ప్రేముడిన్.

424

క. చెలి! యీతరళిక చెప్పిన, పలుకులు నామనసుఁ దెలియఁ ♦ బలికితొ జనకుల్
పలుకు మని కక్క-సించిరొ ,యిలు విడువనితప్పిదంబు ♦ నెత్తి పొడిచెదో. 425

క. చెలిమిని వదలఁగఁ గోరెదొ, దలఁగఁగ ననుఁ జేయుకుటాతరుణి! కినుకయూ
లలిసహజప్రేమాంచిత, సలలితమగునామనంబు ♦ సఖ! యెఱుఁగుదువే. 426

క. ఈగతి నతినిష్ఠురముగ, వేగ తెగం జెప్పి పుచ్చు ♦ వెరవే సఖ! నీ
కేగతి సిగ్గు జనింపదొ, యీగతి వచియింపఁ బెద్ద లెవ్వరు లేరొ. 427

క. ఎప్పుడు ప్రియభావణములు, చిప్పిలఁగ వచించునీకుఁ ♦ జెప్పిరి యెవ రీ
యొప్పనిపలుకులు చెప్పఁగ, నెప్పుడొ యిటు లాడుకొంటఁయిల నెవ్వరికేన్.

ఉ. నెమ్మది నుండువాడయిన ♦ నెక్కొనఁ జేయునె యిట్టివేళలం
దిమ్మది నిట్టికార్యముల ♦ నించుక పండితుఁ డైనవాడు నూ

- యమ్మకచెల్ల! దుఃఖముల ♦ నాహతచిత్తుల మమ్ముబోంట్లనున్
 కి మ్మన నేల? మానసము ♦ ఖన్నత నంద సుహృద్వ్యథన్ గడున్, 429
- ఉ. ఏటిసుఖాశ నిర్వృతియు ♦ నెట్టిది భోగము లెట్టివో సుమా
 యేటివి మందహాసములు ♦ నిట్టివశన్ సఖి యుండ నేను నే
 పాట వివంబుమాడ్కి దగఁ ♦ బాటెలఁ జేయుదు నప్రియంబులన్
 బోటిరొ! దారుణుం డయినఁపూవిలుఁ గాము సకాముఁ జేయుదున్, 430
- చ. కమలిను లస్తమింప రవి ♦ కాటియఁ గూరఁగఁ జూచి కోకముల్
 తమపతియంగసౌఖ్యములఁ ♦ దామును వీడునుఁ గూడ నున్న దో
 సమునకుఁ జెప్ప నేటి కింక ♦ సారసగంధులఁ జూడ నాదుకూ
 రిమిసఖి యన్యపూరుషుని ♦ రేవగలున్ గన కాత్మఁ గుందుచున్, 431
- చ. పతివిరహార్తి నామదిని ♦ బాయక యుండఁగ మర్తుష్టఁ డన్యుఁ డే
 గతి నివసించు వెండి సఖి ♦ కాంతవియోగము దుర్భరంబుగా
 వ్రతములఁ దీవ్రముల్ సలిపి ♦ వందురు చుండఁగ గర్భితాంగి యై
 కుతిలపడన్! వివాహమును ♦ గోరుదు నేమని యాత్మసౌఖ్యమున్, 432
- చ. కలుగును నాకుసౌఖ్య మెటు ♦ కాంతలకున్ సరిగానిధార్మ్యమున్
 దలకొని యీపనిన్ సడిని ♦ చాల్చితి నీవయిఁ బ్రేమ స్త్రీజనం
 బుల కురుభూషయైనత్రవఁ ♦ బోవిడితిన్ గురుమాట మీటితిన్
 దలఁపక లోకనింద; నెటు ♦ తార్కొనుదున్ మఱి నేనె యీపనిన్, 433
- చ. చరణము లంటి కేల్లాగిచిఁసల్పి నమస్సు ననుగ్రహింపుమా
 యరిగితి వీవు కానకు మదాఁయువుతో నని యంటి నంచు నీ
 వరిగి వచింపుమా యనుచు ♦ నాయమ చెప్పె నటంచుఁ జెప్పి యో
 నరవర! యాతఁ డూరక విఁనమ్రత నుండెను నంత నామె తాన్, 434
- క. విని తద్వచనంబులఁ దా, మనమునఁ దలపోసి మఱియు ♦ మథియించిగడున్
 జను మేన వచ్చి స్వయముగఁ, గని సల్పెద నర్థమనుచుఁ ♦ గఱపి యతనికిన్,
- క. పనిపెను నాకేయూరకుఁ, బనివిని యాతండు చనఁగ, ♦ బౌద్ధివనూనున్
 గనుఁగొని చంద్రావీడుని, మన మలరఁగ నిట్లు లనియె ♦ మంజుల ఫణితిన్, 436

ఁఖిఁ చంద్రావీడుఁడు హేమకూటమునకుఁ బోవుట. ఁఖిఁ

తే. రాకుమారక! విను గడుఁరమ్య మిలను

హేమకూటంబు చితము ♦ నేను వాసుగు

చిత్రరథరాజధానియుఁ ♦ జిత్రతరము

కింపురువవిషయంబును ♦ నింపుఁ గూర్చు.

437

తే. అల్ల గంధర్వలోకంబు ♦ నడుగ నేల, యఖిలకౌతుకపేశలంబగుచు నెగడు
భర్తృదారిక నాబహిఃప్రాణవదము, సరసహృదయకాదంబరి ♦ చారుచరిత.

సీ. అతిభేదకర మని ♦ గతి నెంచవేనియు గురుకార్యభంగంబు ♦ కొఱల దేని
మద్వచనం బీవు ♦ మన్నింతు వేనియు సంతచనవున కే ♦ నర్హ నేని
మన సదృష్టచరంబు ♦ లనువిషయంబుల కని వినోదింపంగఁ ♦ గడఁగు నేని
యాశ్చర్యదర్శనం ♦ బానందదం బేని సరిచయలవ మింత ♦ పరఁగు నేని

తే. తగ నిరాకృతి కే నని ♦ తలఁతు వేని, యే ననుగ్రహ్య నని మది ♦ నెంతు వేని
యొక్కయర్థంబు నర్థింతుఁమ్రొక్కి నిన్ను, ఏర్పపుచ్చుకుమామ కాభ్యర్థనంబు.

మ. చని నాతో నల హేమకూటమునకున్ ♦ సద్రమృతాభూమికిన్
గని కాదంబరి మత్స్యఁ దలఁగి తత్కాబుద్ధి మోహాంధ్యమున్
దిన మొక్కం డట నిల్చి వత్తు విటకున్ ♦ దీప్తంబు మర్షిండు ర
మ్ము నినున్ గాంచి యహేతుబాంధవుని లోఁబొంగారుదుఃఖంబునన్. 440

.చ. పరిష్పత మైననామనసు ♦ ప్రాణితమయ్యెను; సహ్యమై గడున్
బరఁగెను నాదుశోకము నృపాలకుమారక! నీకు విన్నుటన్
గర మరలించు సాధువులఁ ♦ గాంచుట దుఃఖితు లైనవారినిన్
పరసుఖముల్ ఘటించె నె భవాదృశసాధుగణోదయంబులున్. 441

క. అనఁ జంద్రావీడుండును, ననెను మహాశ్వేత కిట్టా ♦ లమ్మరొ నిన్నున్
గనినది గోలె వశుండ నీ, కనుపుము నీమనసు వచ్చిఁనట్టులఁ బనులన్. 442

క. నను నడుగ నేల వచ్చెద, నని కదలెను నామెతోడ ♦ సంతఁ గ్రమమునన్
జని హేమకూటమునకును, గనె గంధర్వాధిపతియఁగారం బతఁడున్ 443

వ. కాంచి తోరణాంచితంబు లగుసప్తకత్యంతరములం గడచి కన్యాంతఃపుర
ద్వారంబుఁ దఱిసె 444

మాలిని. సకలవిబుధవంద్యా! ♦ చారువృత్తాద్యనింద్యా!
ప్రకటనటనసంధ్యా! ♦ భాసురోద్యత్ప్రవింధ్యా!
నికటధనదమిత్రా! ♦ నిర్మలాంతఃపవిత్రా!
వికలితభగవేత్రా! ♦ విశ్వలోకై కమిత్రా!.

445

గద్య. ఇది శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తివరప్రసాదబద్ధసరసకవితవై భవ చింతలపల్లి
వంశపయఃపారావారరాకాశై రవబాంధవ శ్రీవేరమాంబాత్మ్యంబకప్రియ
తనూభవ సుజనవిధేయ సరసింహనామధేయప్రణీతం బైనశృంగారకాదంబరి
యను మహాప్రబంధంబునందుఁ బంచమాశ్వాసము సంపూర్ణము.

శ్రీరామార్పణమస్తు శ్రీమేధాదక్షిణామూర్త్యర్పణమస్తు

శ్రీ శ్రీ శ్రీ ఓం శాంతి శాంతి శాంతిః.

శ్రీః.

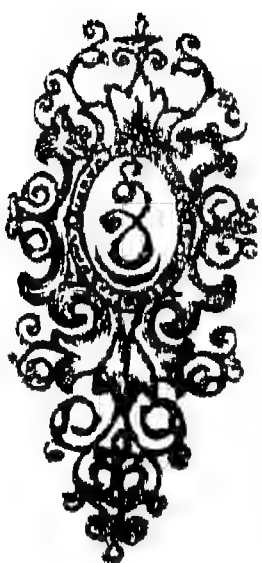
శ్రీరామ స్సహాయోఽస్తు.

శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తిః ప్రసీదతు.

శ్రీశృంగారకాదంబరి

పూర్వభాగము.

షష్ఠాశ్వాసము

మద్వృషభతురంగా

హైమవతీచిత్తభృంగః యరిమదభంగా!

సోమోజ్జ్వలోత్తమాంగా!

భామాశృంగారితాంగ! భాస్వదపాంగా!.

1

వ. దేవా! నయానుత్తమతి ననధరింపుము. అన్వలికథావృత్తాంతంబు చెప్పెద,
అట్లు చంద్రావీడుండు మహాశ్వేతం గూడి హేమకూటంబునకుం జని గంధర్వ
రాజకులంబుఁ బ్రాపించి కాంచనతోరణాంచితంబు లగునస్తకత్యౌంతరంబులం
గడచి కన్యాకాంతఃపురద్వారంబు సమీపించుటయు

2

తే. కని మహాశ్వేత నల్లంతఁ ♦ గడురయమునఁ
బర్వులెత్తుచుఁ జనుదెంచి ♦ భక్తి మ్రొక్కి
ద్వారపాలురు కనకవేత్తములఁ దాల్చి
దారి చూప మహీనాథఃతనయుఁ డతఁడు.

3

తే. కన్యకాంతఃపురద్వారంబుఁ జొచ్చి, స్త్రీమయం బైన మణియొకఁజీవలోక
మన నసంఖ్యేయవనితాసహస్రచుధుర, రవకుమారీపురాభ్యంతరంబుఁగనియె.

అళి కుమారీపురాభ్యంతరవృత్తాంతము. అళి

ఆ. పురుషరహిత మగుదుఁ ♦ బొలుచు సర్గాంతర, మన నపూర్వమైనయతివదీవి
యనఁగఁ బురుషవైరి ♦ యజ్జభవాపర, సృష్టి యనఁగ వెలయుశ్రీలఁ జెలఁగి,
క. పెదయైదవస్త్రీయుగ మనఁ, బొదలుచు బహుకల్పములను ♦ బొలఁతుల సల్ప
బదిలమ్ముగ స్థాపించిన, మదగజగమనోరుకోశ ♦ మనఁగఁ దలిర్పన్.

6

మ. అతివీస్తారముఁ బ్లావితాశమును నై ♦ యార్ద్రీ కృతానంత మై
తతపీయూషరసంబునన్ దివసమున్ ♦ దా నేకముం జేయుసం
గతి గాగుత్తతభూషణద్యుతులతోఁ ♦ గాళించునీమంతినీ
తతిలావణ్యర్పురంబునన్ దదవరోధం బొప్పు విస్తీర మై.

7

స్తీ. చంద్రబింబసహస్ర ♦ సంఘటితంబు నాఁ జంద్రికారచితసంస్థాన మనఁగ
విభ్రమనిర్మిత ♦ వివిధసామగ్రి నా రతివిలాసరచిత ♦ రాజ యనఁగఁ
దారుణ్యవిలసన ♦ దర్శితాశం బనఁ గంతుచరిత్రావశాశ మనఁగ
భూషణద్యుతికృత ♦ భూరిదిగంతర మనఁగ మన్తధమయ ♦ మనఁగఁ దనరి

ఆ. రాగలిప్తసకల ♦ రమ్యదేశం బన

సురతదైవమయ ము ♦ సుందరత్వ

మయ మనంగఁ గుతుక ♦ మయమో యనంగను

నలరుఁ దదవరోధ ♦ మధిపతనయ!.

8

చ. అతిబహుళాంగనాజనము ♦ లాస్యగభస్తులఁ జంద్రబింబవృ
ష్టితతిని గుర్చునట్టులునుఁ ♦ జేసెడి నాఁగ నపాంగదృష్టులన్
క్షీతితల ముత్పలప్రచుర ♦ స్తిక్తముగన్; జిగురాంధకారసం
తతి నసితప్రదోషసము ♦ దాయములన్ ఘటియించునట్లుగన్.

9

క. అతినిభృతభ్రూతికా, తతవిభ్రమనిచయమును ♦ దర్పకచాప

ప్రతతుల జళిపించెడు నా, స్థితకాంతులఁ బుష్పమయము ♦ క్షీతిఁ జేసెడినాన్.

తే. భూషణాస్త్రేంద్రచాపాలిఁ ♦ బోల సదన

కేకిబృందంబు లెగిరెడు ♦ వీక దోఁప

యావనవికారముల మన్త ♦ ధాయుతములఁ

బ్రభవ మందంగఁ జేసెడి ♦ భాతిఁ దనర.

11

చ. పోలయఁగఁ జేయునట్టులను ♦ బొంపిరి నూగుపుగాడ్చువాసనన్

మలయసమీరబాలకుల; ♦ మంజుకపోలతలావరోకనం

బుల మణిదర్పణంబులును ♦ భూరిగ నంతట నిల్పినట్టులా

యలరునఖద్యుతిస్ఫురణ ♦ నంగజుతూపుల నవ్విడిక్కులన్.

12

తే. కప్పినట్టులఁ; గరళల ♦ కమ్రరాగ

మునను రక్తాబ్జవనవర్ష ♦ మును దొరంగు

జీవరోకంబు నా నందుఁ ♦ జెలఁగుచుంటఁ

గాంచె భూనాథతనయుండు ♦ కన్ను లలర.

13

వ. మఱియు నాతం డాకుమారీ పురాభ్యంతరమున.

14

సీ. పాణిగ్రహం బాళిఁపాణిగ్రహంబున నఖరక్షతము వీణఁ నంటుటలను
గరతలాఘాతంబుఁ కందుకక్రీడల ముద్దులు వంశంబుఁ ముట్టుటలను
జరణాభిఘాతంబుఁ చారుకంకేళుల నంతక్షతంబులుఁ తన్నుముల
జఘనకంపంబులుఁ సారడోలల మధుచులుకంబు కేసగఁక్షోణిజముల

తే. హారసుమపాతములను సత్కారములను

బుష్పలతలకు జలములఁ బోయుకలశ

కంఠములఁ గాగిలింతలఁ గనె నపూర్వ

సురతమును నేర్చు నా నొప్పుఁసువతులందు

15

సీ. కర్ణోత్పలంబులుఁ కన్నులే, మైపూత లుజ్జ్వలహాసితవిఁద్యోశనములె

యాననతౌళనఁ మమలగండస్థలాలోకమే; యద్దముఁ వీకుచనులె

లీలాంబుజంబులుఁ లోలకరంబులె, వల్లకీర్ధనులు సంతభావణములె

యధివాసగంధంబుఁ లమలనిశ్చసితంబు, లధరద్యుతులె కుంకుఁమానులేష

ఆ. మంబరావకుంతఁనంబు దేహప్రభ,, కుట్టిమోపహారఁకుసుమతతులు

నఖరరత్నరుచులె, నాదుల కాయంతి, పురమునందుఁ గొండఁబురుషవర్య! 16

సీ. లాతూరసంబునుఁ లలితాంఘ్రిభారంబు, వస్త్రభారంబునుఁ వాండఁగతము

కేసరమాలికాఁభాసురమేఖలాకలనమ్ము గతివిఘ్నఁకరణహేతు

వంగరాగభరంబుఁ నధికోచ్ఛ్వాసితహేతు నవతంసధృతిగనునుఁనధికశ్రమము

మంగళప్రతిసరఁసంగంబు కరతలకంజాతకంపనఁకారణంబు

ఆ. కర్ణపూరకమఁకలితబంధరకుల, పక్షమాగుతమునఁ బాధ కలుగు

నచటిస్త్రీల కారఁ యతిసుకుమారత, పొగడఁ దరమె వారిఁ సుగుణధుర్య! 18

వ. మఱియు.

18

తే. చెలుల దర్శింపఁ జేయూతఁ చేసికొనక

లేచి యెదురేగుటయుఁ గడుఁ లెస్సతెగువ;

యలగుఁ బ్రతికర్తములయందుఁ హారభార

సహనశీలత కుచకర్కఁశశ్వమహిమ

19

తే పూలు గోయుట రెండవఁపువ్వుఁ గొనుట

యంగనానర్తకృత్యమైఁ యలగు నచటఁ

గన్యకార్హంబు లై నట్టికళలయందుఁ

బూలు కట్టుట కోమలఁస్త్రీలవిధము.

20

21

౪. మఱియు.

శే, దేవతలకు నమస్కృతుల్ ♦ దీర్చునపుడు
మధ్యభంగంబు గలుగుట ♦ మాన్యచరిత!
కన్యకల కందు నాశ్చర్య ♦ కరము గాద
యెంత వర్ణింతు నొర యీ ♦ యంతిపురము.

22

౪. ఇట్లతిమనోహరం బయి మహానందసంధాయకం బయి యొప్పునక్కుమారీ
పురాభ్యంతరంబు నాచంద్రాపీడుండు సొచ్చి యించుకదవ్వుఁ జని కతిపయ
కక్ష్యాంతరములుగడచి యటనిటునటు సంచరించుకాదంబరీసమాసన్నపరిజనం
బునానావిధమనోహరాలావంబుల నాలించె నెట్లన.

23

నీ. లవలీలతాళికి ♦ లవలిక! చాదుల రదియింపు కేతకీరజముతోడ
రత్నవాలుకఁ జల్లు ♦ రమణీయగంధోదకనకదీర్ఘికల సాగరిక! నీవు
గంధపాత్రఁ దావి ♦ ఘటియింపు మకరిక! కర్పూరపల్లవఘనరజమున
రజనిక! పెట్టుము ♦ రత్నదీపంబులఁ దాపించ వాటికాతమములందుఁ

తే. గృత్రిమాంభోరుహంబులఁ ♦ గ్రీడ సన్న
జంత్రపుంజక్కువలవై నఁ ♦ జల్లు కుంకు
మరజము మృణాళికా! నీవు ♦ మంజుగతిని
మధురికా! పుష్పభూషలు ♦ మఱి ఘటింపు.

24

25

౪. మఱియు.

చ. కుముదిక! మా క్తికానఖులఁ ♦ గూర్చుము దాడిమివండ్ల కల్లవే
గుము లయి వచ్చెడిక కకునఁకొటలు; రత్నపుఁబుత్రికాకుచా
గ్రముల లిఖింపుమా నిపుణిఁకా! తగఁ గుంగుమవత్రరేఖలఁ
గమలినికా! రథాంగవృథుకంబుల కీయవె తూండ్లక్షీరముల్.

26

తే. కదళికా! గేహనురకతఘచితవేది, నూడ్చు కనకసమ్మార్జని ♦ నుత్పలాక్షి!
వకుళసుమమాలికాగేహఁవాటికలను, కేసరిక! చల్లు ముఖశీఘఁకిరణములను.
తే. భవనకలహంసములఁ ద్రావు ♦ పంకజాత, మధురసంబును నళినిక! ♦ మదనదేవ
భవనదంతవలభికను ♦ బొటలమును, జేయు సిందూరరజమున ♦ శ్రీ లెసంగ.
క. కదళిక! ధారాగృహములఁ గదియింపుము గృహమయూరఁగణముల వీనిఁ
గదళిక! వెన్నెలపులుఁగుల, కొదమల నెక్కించు కేళిఁకుధరశిఖరముఁ. 29
చ. భవనచారితపోతములఁ ♦ బల్లవికా! భుజియింపఁ జేయుమా
నవమరిచాగ్రపల్లవగఁగంబులఁ బంపుము గానశాలకుఁ

గవకవలాడు కిన్నరయుఁగంబు మయూరిక! పంజరంబులన్
రవితచకోరకంబులకుఁ ♦ రావియిగుల్లిడుమా లవంగికా!
తే. పద్యములఁ జెప్పు హరిణిక! ♦ పంజరస్థ
శారికాకీరముల కని ♦ చారుఫణితిఁ
జెప్పుకొనుచుండి రొండొరుల్ ♦ క్షీతిపవర్య!
తత్సమాసన్నపరిజనఁతతులు వేడ్క.

ఎ. మఱియుఁ గొందఱు పరిచారికాసుందరులు.

చ. తెలుపుచు లేనిముగ్ధతను ♦ దిన్నఁగ నెవ్వనిఁ గూడ సారికా!
దలఁచెద వోసి, జవ్వనపుఁదళులఁ జల్లెడుమత్తకాశినీ!
తెలిసె నురోజకుంభభరఁతీవ్రత వ్రాలఁగ మేను పట్టెదే
విలసితరత్నజాలముల ♦ వెల్లెడుకంబపుఁగేకిజాలమున్.

చ. రతనపుగోడలం బడినఁరమ్యనిజప్రతిబింబకంబుతో
సతి పరిహాసకాంక్షిణిరొ! ♦ సల్లపనం బొనరించె దేమి, మా
రుతహృతపైర! హారలతఁరోచులఁ గప్పుచు సారెసారె హ
స్తతలము నొవ్వఁ జేసెదవు ♦ చాలును బయ్యెదఁ జక్క నొత్తునూ.

క. మణికుట్టిమోపహారక, వనజాతన్మలనభీత! ♦ వర్జించితె నీ
కనదాననాబ్జబింబము,లను నీమాగ్ధ్యంబు గడు విలక్షణ మరయన్.

చ. సుమబిసకోమలత్వమును ♦ జూటగొనెన్ నిజకోమలత్వ మం
చమితమదంబుఁ గన్నసతి! ♦ వౌడువె సోరణగండ్లఁ జొచ్చున
ట్టిమహితపద్మరాగరుచిఁతీవిని లేతప్రకాశమంచుఁ జ
త్తమున భ్రమించి హస్తతలఁతామఁసంబును గొడ్లు చేయుదే.

చ. శ్రమమునఁ బాణిసంకలితఁచామర ముర్విని జాటిపడ్డనున్
విమలనఖప్రభావళుల ♦ వీచెద వింకఁ బ్రమత్తచిత్త! ని
ల్పు మను ని వాదిగాఁ గలుగు ♦ పొల్పుగు నన్యములన్ రసోక్తులన్
దమి విను చాన్మసాత్మజుడు ♦ తన్నుపపుత్రిగృహంబు చెంతకున్.

చ. చని యట సైకతం బనఁగ ♦ సత్ప్రేమదావనవల్లరీగళ
ద్భనసుమరేణుజాలములఁ ♦ గర్భరపుంబెనుదీవి నాఁగఁ గాం
చనకుసుమోపహారములఁ ♦ జంచలకీరనఖక్షతాంగణ
వనిసహకారసస్యరసఁవర్షమునన్ బెనుదుర్దినంబు నాన్.

చ. గళితసుమంబులం దిరుగుఁగంధమధువ్రతబృందతామసిన్
సలలితవంజలద్రుమవఁనం బన; మారుతకర్ణశేసరో

- జ్వలమధుధారధూళులను ♦ సాంద్రహిమం బన నొప్పు నొక్కని
ర్మలసువిశాలమూర్గమును ♦ మంజులరత్నమయంబుఁ గాంచె దాన్. 39
- వ. మఱియు నామూర్గంబు. 40
- సీ. సంచరచ్ఛ్రిజన ♦ చరణలారసర్పరముల రాగసా ♦ గర మనంగ
నంగరాగామోగ ♦ సంగతిఁ బీయూషసంభవవాసర ♦ చయ మనంగఁ
గర్జపూరాశోక ♦ కమ్రపల్లవజాలకములఁ గోకనదోరు ♦ గహన మనంగ
దంతపత్రప్రభా ♦ సంతతప్రతతుల ♦ గంధఫలీద్రుమ ♦ గహన మనంగ
తే. లలితలావణ్యమయ సాల ♦ లక్ష్మీ బొల్చి, నేవకై వచ్చి యిరుతట్ల ♦ శ్రేణి గాఁగ
నిలిచియున్నట్టి స్త్రీజన ♦ నివహమునను, దీర్ఘరథ్యాముఖాకృతిఁ ♦ దేజరిల్లె. 41
- క. ఆదారినడుమ నొగయుచు, హృదినిగతిఁ బాటుభూష ♦ ణాంశుద్యుతులం
దీడుచు నెదురుగ నేగెను, భూదారసుతుండు హంస ♦ పుత్రియుఁ దానున్. 42
- క. చని గాంచెను బ్రతిహారీ, జనమండలసంశ్రితాగ్ర ♦ సదృశగం బై
తనరెడుశ్రీమండపమును, మణిమయమును వివిధశిల్ప ♦ మయమంజులమున్.
- క. ఆమండపమధ్యంబున, శ్యామలచేలావృతంబు ♦ కయనతలమునన్
గోమలసితోపధానము, శ్రీమలయఁగ నానుకొనుచుఁ ♦ జే యూఁది లలిన్. 43
- చ. సురుచిరభూషణావళుల ♦ శోభిలి కల్పలతాచయంబు నాఁ
బరఁగెడుకన్యకాజనము ♦ భాసిలఁ జాట్టు సహస్రసంఖ్య మై
ధర నుపవిష్ట మై ప్రథమ ♦ దంష్ట్రీరదస్థితధారుణీగతిన్
స్థిరమతిఁ గూరుచున్నయల ♦ చిత్రరథాత్మజఁ గాంచె నాతఁడున్. 45

— శ్లోక కాదంబరీవర్ణనము. శ్లోక —

- ఉ. చేరువ రత్నకుడ్యముల ♦ శ్రీమణికుట్టిమమండపమ్ములన్
మీఱుచు బింబితాంగి యగు ♦ నీరజలోచన యష్టదిక్పతుల్
మాదుతభోజనుల్ సురలు ♦ మానుగఁ బ్రక్కను గ్రిందుమీఁదులన్
గూరిమి మీఱఁ గొంచుఁ జను ♦ కోమలతన్ గనువట్టె భూవరా!. 46
- తే. సంచలింపంగ భుజలతల్ ♦ చామరముల, వీచుదాసీజనంబు లా ♦ వెలఁదివిస్త
రాంగలావణ్యపూరంబు ♦ నందు నీడు, లాట లాడుచునున్నట్లు ♦ లలరి రెలమి.
- క. ఆతరుణిఁ గాంచు వేడుక, చేతను నరుదెంచి యొకటఁ ♦ జేరినలోక
వ్రాతం బన బహుచిత్ర, వ్రాతము వెలుఁగొందెఁ జాట్టు ♦ రాజాననకున్. 48
- తే. భూషణారావన ర్తక ♦ భుజగభోజి, వితతచంద్రకచిత్రిత ♦ వేశ్యకంబు
వేయుగన్నులవిప్పియా ♦ వెలఁదివేడ్కఁ, గాంచుచున్నదొయననొప్పు ♦ త్కృతలేక!.

తే. ఆత్మపరిజనమును నామె ♦ నాశఁ జూడ
దివ్యచక్కుమ్మతను గాంచి ♦ తేజరిలెనొ
యనఁగ ననిమేషనయనమై ♦ యలరు చెప్పు
డావెలందినె గాంచుచు ♦ నడరుచుండె.

50

తే. సర్వలక్షణములు నల ♦ సారసాక్షి
దేహ మెల్లను నిండారి ♦ తేజరిల్లుఁ
బ్రబలరాగాంధము లనంగఁ ♦ బార్థివేంద్ర
యెంత పర్ణింతు నాయింతి ♦ వింతసాంపు

51

తే. అకృతపుణ్యం బటంచు నా♦యతివ వీడె, బాలభావంబు; నప్పుడే ♦ పంచబాణ
పరవశత నాఁగ నాబాల ♦ పలుక కున్నఁ, జేరె నెల్లప్రాయ మల్లన ♦ సిగ్గు వీడి,
నీ. నిశ్చలపదరాగ♦నిర్నిద్రదీధితుల్ ప్రత్యుద్గతంబు లై ♦ పరఁగు నొక్కొ
యావకరసపాట♦లాయితలావణ్యవారిధారలు జాలు♦వారు నొక్కొ
పరిధానితారుణాం♦బరదశాకాంతులు విరళంబులై ముందు♦ప్రేలు నొక్కొ
పాదభూషణరత్న♦భాసురకాంతి రేఖలు పువోగాము లై ♦ గ్రాలు నొక్కొ

తే. మృదులనఖవివరంబుల ♦ దుధిరధార
లొలుకు నొక్కొ యన నంగుళీ♦దళము లెసఁగ
సవనితారాగణం బన ♦ నలరునఖర
పంక్తిఁ జెలువొందు నబ్బాల♦పదయుగంబు

52

ఆ. గురునితంబభరణ♦ఘోరపరిశ్రమ, ఖన్నసక్తియుగికిఁ ♦ గే లొసంగి
తోడ్పడంగఁ బైకిఁ ♦ దోతెంచు నాఁగఁద, త్కటినినూపురమణి♦కాంతులొప్పు.

తే. నలువ గట్టిగ నొత్తిన ♦ నడుమునుండి
గాఱి జఘనోపలప్రతి♦ఘాతమునను
రెండుపాయలుగాఁ బాటు ♦ నిండుకాంతి
వారిపూరంబె యానారి♦యూరుయుగము.

53

చ. పరపురుషావలోకనముఁ ♦ బాపెడి నాఁ; గుతుకంబుపేర్చినిగ
విరివిని గాంచె నాఁ; దనువు ♦ వెండి స్పృశించుటఁ బుల్కరించె నాఁ
బరఁగి; ప్రసారితాయతగ♦భస్తిచయంబున నొప్పుకాంచి యా
సరసిజనేత్రమధ్యమునఁ ♦ జాల వెలుంగుచు నుండె భూనరా!.

54

తే. అలరు నాతన్విజఘనంబు ♦ నఖలలోక
హృదయభరపాతమున నాఁగఁ ♦ బొదలి గురుత
గురుతరకుచంబు లడ్డమై ♦ కూరకున్న

నాననాలోక మావత ♦ నంది కుంది

చిక్కె నన సన్నమై యొప్పు ♦ చిన్నినడుము.

57

తే. సాకుమార్వంబు శోధింప ♦ జలజభవుడు, తాకి యొ త్తిన యప్పుడు ♦ తవిలివట్టి
యంగుళీముద్ర యనంగ నా యుతిననాభి, తనరు గంభీరమైనుల్ల ♦ దనరిమిగుల.

ఆ. గలిచి ముజ్జగము ♦ ఎలరాజు వ్రాసిన, విజయగీతవర్ణ ♦ నీధి యనంగ

జెలగు నావలంది ♦ చీమలబాగు నా, ననరువోమరాజు ♦ ధారుణీశ!.

59

చ. అతిభరఖగ్యమాసహృగ యంబు తదంతరసీమబింబిత

శ్రుతికిసలాఖ్యహస్తమున ♦ త్తోడికిఁ ద్రోయఁగఁ బడ్డయిందిరా

సుతుపదపీఠమో యనంగ ♦ శోభిలు నాసతిచన్నదోయి బా

హుతటకషాయితంబు నయి ♦ యున్నతి దాల్చి నిరంతరంబునై.

60

తే. అమలలావణ్యజలము ♦ యందుఁ దేలు, మృదులబిసకాండములనంగ ♦ మేదినీశ!

దిగునఁ బ్రసరించుతత్కర్ణ ♦ దివ్యభూష, దీధితులు నాంగ బాహువుల్ ♦ తేజరిల్లు.

క. మణివలయగౌరవశ్రమ, జనితస్వేదాంబువేణి ♦ జాలము లొలికిం

చు ననంగ నఖరమయూఖము, లనుఁ దొరఁగెడుదానికరతలం బొప్పు నృపా!.

క. సైనభరమున వంగెడుముఖమును బై కెత్తంగ నాంగ ♦ మునుకొని చుబుకం

బును నుచ్చైఃకరములచే, తను నంటుచు దానితార ♦ దామక మొప్పుక.

63

క. నూతనయావనపవనో, ధూతం బగురాగజలధి ♦ దోచునలలు నా

నాతన్విపెదవు లొప్పును, తేతప్రవాళంపులతలలిలఁ దొగరు లై.

64

తే. పాటలస్వచ్ఛకాంతిని ♦ బరంగి మిగుల

నిండి మదిరారసంబున ♦ మెండుకొనుచు

బొలుచుమాణిక్యశుక్తిసంపుట మనంగఁ

దనరుఁ దత్కపోలయుగళి ♦ ధారుణీశ!.

65

క. గతి కడ్డం బొనరించిన, శ్రుతియుగళముపైన గినుక ♦ చూపెనొ యన లో

హితనయనాంతం బై తగు, సతికనుంగవ, నేత్రమయము ♦ సల్పుచు జగతిక.

తే. మత్తయావనకుంజరమగజలంబు, రేఖలన మించు భ్రావల్లరీయుగంబు;

నాసికావంశ మలరారు ♦ నళినళరుని, చానపరివాదినీగత్న ♦ కోణ మనంగ.

67

తే. రాగపరవశమననాంతరంగ మెల్ల, వదనసంలగ్న మయ్యె నా ♦ ననితనొసట

బరంగుచుండు మనశ్శిలావంకలిఖిత, తిలకబిందువు; నృపవంశతిలక! వినుమ.

తే. కేశవీధిని ముద్గాడి ♦ కెరలుమాళి, మణిమయూఖనికాయంబు ♦ మదిరభంగి

బాటలీకృతఫాల మై ♦ భామదీర్ఘ, కేశసాశంబు గప్పుచుఁ ♦ గెరలుచుండు.

69

- చ. పతి తనయర్థదేహమున ♦ భాసిలునంచు సగర్వ యైనయా
క్షీతిధరరాజపుత్రి గడు ♦ సిగ్గును జెందఁగ దేహ మెల్లెడన్
రతిపతి భాసిలంగఁ దన ♦ రాగుచు యావనగూపసంపదన్
క్షీతి కెఱుంగంగఁ జేయు చల ♦ విశ్రరథాత్మజ యొప్పు భావరా!.
- 70
- వ. మఱియు.
- 71
- చ. ఉరమున నొక్కలచ్చి వన ♦ జోదరుఁ డూని ప్రమోదమంది తా
గరువముఁ జెంద దానిఁ దలఁ ♦ గంగను నా నిజబింబకమ్ములన్
సిరిశతముల్ సృజించు; శశి ♦ శేఖరుఁ డూరక యొక్కమన్తధున్
హరణ మొనర్ప నీసున న ♦ నంగజకోట్ల సృజించు నాత్మలన్.
- 72
- తే. శిరసుపై నుంచికొని యొక్క ♦ శీతకరుని
హరుఁడు గడు విస్మితుఁడు గాఁగ ♦ నతనిగర్వ
మడఁప నాఁగను సవిలాస ♦ హాసితములను
గోటిచంద్రుల నుంచు నా ♦ బోటి దెసల.
- 73
- ఉ. రాతిరియెల్ల మేల్కొనిన ♦ రాయిడిఁ గూగుకుపాట్లు గాంచు నా
బ్రాతిరథాంగయుగ్మములు ♦ పండుకొనంగ విలాసనిమ్మగా
వ్రాతములన్ విశాలమృదు ♦ పద్మరజస్సికతాతలంబులన్
శ్రీ తనరన్ ఘటింపు మని ♦ నేవకులన్ బనిగొంచు నెంతయున్.
- 74
- చ. పరిజననూపురధ్వనులఁ ♦ బర్వులువాతెడు హంసయుగ్మమున్
సరసమృణాలశృంఖలను ♦ సంయమనం బొనరించి తేమ్ము నా
సరసకు నంచు హంసముల ♦ సాఁకెడుదాసికి నాజ్ఞ యిచ్చి పం
జరగతకీరశారికల ♦ చక్కికి నేగుచుఁ బల్కరించుచున్.
- 75
- తే పచ్చికస వని తొడవుల ♦ పచ్చతాల, జిగుల మెసవెడుసాఁకుడు ♦ జింకపిల్ల
కల్లచెలిచెవి నుండెడు ♦ యవసకిసల, యమ్ముఁ గొని నోటి కందిచ్చు ♦ చధికరక్తి.
- తే. తాను బెంచినతీఁగెలు ♦ తాలెచ్చె దొలుతఁ
బువ్వ లని చెప్పనచ్చిన ♦ పూలతోట
కాఁపరి కనర్హరత్నసంఖచిత మైన
భూషణవ్రాత మొసఁగుచుఁ ♦ బొలుపు మీఱ.
- 77
- ఉ. ఆననసౌరభంబునకు ♦ నంధము లై చనుదెంచి మూఁగుచున్
దోస కరాభిఘాతమున ♦ దూరముగాఁ బయికిగి మూఁగుచున్

దో నరుదెంచి చిత్రముగఁ ♦ దోఁచెడు శ్యామలకందుకంబులో
నా నలరాగు బంధరగఁగఁబులతో విహరించుచున్ గడున్.

78

తే. పంజరనివాసహారితఁభాషితముల, నాలకించి సాభిప్రాయఁహాసవదనఁ

జామరగ్రాహిణిని గాంచిఁసన్నితాస్య, యగుచులీలాజ్ఞమున దానిఁనడఁచు చట్టె.

క. చనుగఁగఁ బ్రతిబింబించిన, తనము తైవుఁజంద్రరేఖఁ ♦ దా నేవేదపుష్ప

ద్గణచితనఖరచదం బను, కొని పటవాసమున నచటఁ ♦ గొట్టుచు నడపన్. 80

క తనవాలన్యజనగ్రా, హిణిచెక్కిలియందుఁ బ్రతిఫలించిన మణిక

వృన్మనఖవన మని సాకత, చునుమిమఁ దనశ్రవణకిసలఁయము మాఁటిడుచున్.

వ మఱియు నిట్లు చెలులుం దానుచు బహుభంగుల వినోదించుచుఁ బృథివియుం

బోలె మహాకులధూభృగ్వరవ్యతికరంబుల నెల్లఁ బాసి శేషభోగంబులఁ గనుచు

మధుమాసలక్ష్మీవడువున పట్టనపటలావహ్రియమాణపుష్పరజోధూసరపరా

గయు, శరత్సమయంబుభంగి నూనసభవపతంగరవంబుల నీలకంఠమదంబు

నపనయించుచు, గౌరీవిధంబున శ్వేతాంశుకరచితోత్తమాంగభరణయు, జలధి

వేలావనలేఖయుం బోలె చుధుకరాకులనీలతమాలకాననయుఁ, జంద్రశరీరంబు

నగిది నుద్దామచున్నభవలీలాసంబుల గురుకళత్రంబుఁ బరిగ్రహించి మించుచు,

వనరాజిమాడ్కిఁ బాండు శ్యామలవలీలతాలంకృతమధ్యయుఁ, బ్రాతఃకాల

లక్ష్మీగతి భాస్వన్నుక్తాంశుభిన్నపద్మరాగప్రసాధనయు, నాకాళకమలినిచంద

దంబున నిర్మలాంబరసరిదృశ్యమానమృణాలకోమలోగుమూలయును, మయా

రావళిమాడ్కి నిశంబచుంబిళిఖండభారవిస్ఫురచ్ఛంద్రకాంతయుఁ, గల్పతరు

లతయుంబోలెఁ గామప్రదయు నై.

82

సీ. అతఁ డెవ్వఁ డెవ్వనిఁ యాత్మజుం దాతనిఁ బిలుతు రేమనుచు నీయిలను జనము

లాతనియందంబు ♦ నాతనిచందంబు నెట్టి దాతనివయ ♦ నెంత చెపుమ

యేమన నాతండు ♦ నేమంటి వీవుచు నెంతనే పాతనిఁవెంతఁ గనితి

వలమహా శ్వేతకుఁనాతని కెబ్బంగిఁ బరిచయం బొదవెను, ♦ బార్ధింపుండొ

తే. యాతఁ డేటికి నరుదెంచె ♦ నటకు, నిటకు

వచ్చునో యాతఁ డనుచు నఁపార్ధివేంద్రు

తనయుఁ గూరిచి కేయూరఁకునిని సారె

కడుగుకాదంబరిని గాంచెఁనధిపసుతుఁడు.

83

తే చందురుని గన్నసంద్రంబుఁచందమునను

హర్ష ముప్పొంగ నుద్వేల ♦ మగుచు రాజ

తనయుఁ డిట్లని మనమునఁ ♦ దలఁప సాగె

వర్ణనాతీత మాహర్ష ♦ వార్ధి నృపతి!

84

ఉ. నాసక లేంద్రియంబులను ♦ నారజసంభవుఁ డేల కన్నులన్
గా సలుపండొ, నేత్రములు ♦ గాంచఁగ నీమెను నేమి నోములన్
జేసెనొ పూర్వజన్మమునఁ ♦ జెప్పఁగఁ జాలను నిర్నిరోధతం
జేసి గనుంగొనున్ నలువ ♦ చేసె నిదొండు వినోదసీమ పో.

85

చ. అతిశయచారురూపవర ♦ మాణువు లీయవి యేడఁ జిక్కె నా
శతధృతి, కాతఁ డీసతిని ♦ సల్పెడుచోఁ జెయితాఁగుగాసికీ
యతివ సహింప కేడ్వ గలి ♦ తాశ్రుచయంబులఁ బుట్టె నుత్పల
ప్రతతులు కై రవాంబురుహా ♦ భాసురహల్లక కాననంబులున్.

86

చ. అని తలపోయుచుండఁగ నె ♦ యాన్యసపుత్రునిచూడ్కు లామె లో
చనయుగళంబుపైఁ బొలసెఁ ♦ జారుగతిన్ దనవల్లకీనహుం
డనిన యతండు వీడె యపు ♦ నంచు మనంబున నెంచి లోకమో
హనరమణీయరూపమును ♦ నట్టె కనుగొని విస్మితాత్మ యై.

87

చ. సరసిజనేత్రయుం బటపె ♦ త్కౌఠపుమానునిపై నఁ జూడ్కులన్
నురుచిరమందహాసరుచి ♦ శోభిల నిశ్చలబద్ధలక్ష్య యై
నరవరసూనుఁ డద్రుగతి ♦ నాతినిఁ గాంచుటచేత స్రబ్ధుఁ డై
గరము వెలింగెఁ దన్నయనఁ ♦ కాంతి వళక్షశరీరుఁ డై కడున్.

88

అథాచంద్రాపీడునిం గనినకాదంబరి శృంగారభావోదయవర్ణనము అథా

క. కనుఁగొనినంతనె యాతని, మును రోమోద్గమము పిదప ♦ భూషారవ మా
వెనుకను గాదంబరి ది, గ్గున లేచెను సంభ్రమమునఁ ♦ గుతుకం బొప్పన్. 89

సీ. కలిగించె నామెకు ♦ నలరాజె చెమ్మట రభసోత్థతిక్రమఁరట్టు గాంచె
గతి నడ్డగించెను ♦ గంపంబె సాదాంగదాకృష్టహంసాళియందె చూఱు
చలియింపఁ జేసె నిశ్శాన్వీసమే పయ్యెదఁ జామరవ్యజనంబు ♦ సడిని గాంచె
నొలికించె హర్షంబెఁ యురుబాష్పములు చలక్కుర్ణపుష్పగజంబు ♦ గాంచెమిషను

ఆ. నాత్మసంప్రనిష్టుఁడై నచంద్రాపీడు, స్పర్శనాభిలాష ♦ శయతలంబు
గదిసె నెవను నదియెఁనునగుచావృతి హేతు, పయ్యె నామె కవుడు ♦ నవనినాథ!

వ. మఱియు.

91

చ. పలుకక యుండఁ జేసెఁ గడుఁ ♦ బాపపులజ్జయె ద్వార మయ్యెఁ బో
సలలితవక్త్రసారసము ♦ సారభ మానఁగ వచ్చు బంభరా

వలి; ప్రథమాంగబాణశరఃపాతమే నీక్ష్మతీహేతు వయ్యో నా
కలికికి గేతకీకుసునుఃకంటకవేదన మందె దిట్టులన్.

92

93

౪. మఱియు.

౪. వణకించె గరతలంబును, ఘనవేపధువే, తలంపఁ డగలికికి నేమో

మనవి యొనర్పంగా లే, చినహెగ్గడిక తైయాపుఁడెందె నపంబున్.

94

తే. అపుడ కాదంబరిని జీరె డంగజన్ము, డామనోఁగూడ రెండవఁ యంగజన్ముఁ

డనఁగ నారాజపుత్రునిఁ మంతరంగ, మందుఁ జొచ్చెను సంగజంఁడవనినాథ! 95

౫. జనపతిసూనుఁడుఁ దలఁచెఁ డజానకలాపగభన్తు లెల్లఁ ద

త్తణమ మణుంగుపాటుగను డద్ధృదయస్థితినిఁ బరిగ్రహం

బునుగను; భూషణారవముఁ బొల్పుగఁ దత్సతిభాషణంబు గాఁ

గను, సకలేంద్రియాహరణఁకార్య మనుగ్రహణంబుగా మదిన్.

96

తే. అంతఁ గాదంబరియు నతిఁయత్నమునను

సంభ్రమోత్థిత యై యింత డచని యెదురుగ

నలమహాశ్వేతఁ బరిరంభ డమాచరించె

నిర్భరస్నేహ మేపార డనిండు భక్తి.

97

౬. చిరదర్శనబాణోత్కంఠ యగుమహాశ్వేతయు సోత్కంఠంబున దృఢతరదత్త

కంఠగ్రహ యై చంద్రావీడుం జూపుచుఁ గాదంబరి కిట్లనియె.

98

—అతి మహాశ్వేత చంద్రావీడుని పల్లించి కాదంబరికిఁ జెప్పట. అతి—

సీ. చెలియ! కాదంబరి! డక్షితి భారతావ్యాయవర్షంబునం దొక్కఁపార్థివుండు

బహుతురంగమఖురఁవదనసముల్లేఖచితసాగరముద్రిఁకాయుతుండు

నలరుఁ దారావీడుఁ డనువేర; నాతని నూనుఁ డీతఁడు మహాఁక్షోణినెల్లఁ

దనభుజప్రస్తరఁ స్తంభవీరంబున విశ్రమింపఁగఁ జేసి డినుతిఁ గాంచె

తే. నలరు నిలను జంద్రావీడుఁ డన్నవేరఁ

గన్న దాదిగ నితఁడు నిఁష్కారణాత్మ

బాంధవుం డయ్యో నాకు స్వభావసరః

గుణములను నాదుమనము లోఁగొనియె నితఁడు.

99

సీ. కమలజనిర్మాణఁకాశలంబును రూపనిస్సవత్తుత భాగ్యఁనిస్తులతయు

మానవాగ్రమ్యత డమర్త్యలోకపుసురలోకాతిశాయినుఁజ్ఞోకితయును

మానుషలోచనఁమంజుసాఫల్యంబు ధామణీసద్భక్తఁతాసుఖంబు

సుభగతైశ్వర్యంబు డశుభదేవతాంచితస్థానాభినివసనఁచారిమంబు

తే. సకలవిద్యల కొక్కచో ♦ సంగమంబు
కాంతు నీతని నావలె ♦ గాంచి నీవు
ననుచుఁ గొని తెచ్చితిని వీని ♦ నలిననయన
యరు ద హేతుకమిత్తుఁ డియవనిలోన.

100

తే. ఇతఁడు దాక్షిణ్యపరవశుం ♦ డతులహృదయుఁ
డనుపమానవిదగ్ధుండు ♦ నమలచరితుఁ
డతివ! వీనిని గూరిచి ♦ యతిశయముగఁ
జెప్పఁ బనిలేదు సర్వంబు ♦ చెప్పితి సఖి!

101

చ. తలఁగి త్రవ్వ నవీనుఁ డని ♦ తాల్పు కవిశ్వసనీయతిఁ మదిన్
దెలియనివాఁ డటంచు మఱి ♦ తెల్లము గా వని శీలవంశముల్
తొలఁగి భయంబు వీనియెడఁ ♦ దోయజనేత్ర! మెలంగు మట్టులన్
మెలఁగుదు పెట్టు నాయెడల ♦ మిత్తుఁడు బంధుఁడు వీఁడు నీ కింకన్.

102

చ. అని తెలుపంగ నామె తను; ♦ నాధరణీధరసూనుఁ డంత మ్రొ
క్కెను మదిరాతనూభవకుఁ ♦ గేవలభక్తిని నోరగంట నా
తనిఁ గనుచున్ ముదశ్రవృషతంబు లపాంగగతాగతశ్చిమా
జనితకనీనికాంబువుల ♦ జాల మనం గురిపించె నామెయున్.

103

చ. సరభసవృత్తి వచ్చుతనఁ ♦ స్వాంతరజం బనఁగా సుధావళి
క్షురుచిరహాసకాముదివి ♦ కాసముఁ బర్వఁగఁ జేసె నద్వైతల్
గరము ప్రణామనంతతులఁ ♦ గాంతుని నీతని గారపింపుమా
శిరమ! యటంచు దానికి వఁచింపఁగ నా బామ యెత్తె నొక్కఁడున్.

104

ఉ. వ్రేలులసందులన్ దొరఁగు ♦ పేళలగారుడరత్నముద్రికా
వేలమయూఖలేఖలను ♦ విభ్రమసంగ్రహవీటికంబు నాఁ
బోలుకరంబునన్ మిగులఁ ♦ బొంగుచు వచ్చెడునావులింతలన్
లీల నణంచుచుండె సతి ♦ నిస్తునితఘర్తకణాంచితాంగి యై.

105

ఉ. స్వేదజలంబులన్ గడుగఁ ♦ జెన్నలరారెడుకాంతిఁ బొల్పు నా
పైదలియెల్లయంగముల ♦ భాసీలుచున్ బ్రతిబింబితాంగుఁడై
భూదయితాత్మజం డతఁడు ♦ పొల్చెను రెండవమన్తఘండు నా
వాదము లేల యావిధము ♦ వర్ణన చేసెద నాలకింపుమా.

106

క నినదన్తఁగి నూపురపుటిఁ, దనరుచు మణిభువిని రాయుఁతన్తదవతిబా
ట్టనవ్రేలిఁ బిల్వఁ బడెనో, యనఁ జరణసఖంబులందు ♦ నాతఁడు వ్రాతన్. 107

క. కనుగొన నతిరభసంబునఁ, జనుదెంచి తదీయహృదయఁసఖుఁడు దనను దాఁ
గొనిపోవు ననఁగఁ గనఁబడె, స్తనమధ్యమునం దతండు త్వాపతివర్యా! 108
తే. వికచకువలయదామకఁవిధిని మిగుల, దీర్ఘమై యొప్పునాతనిఁదృష్టిపంక్తి
పాన మొనరించు నా గండఁపాళియందుఁ, గానుపించెను సకలభూఁజానితిలక!.

చ. అతని నపాంగదృష్టులను ఁ హర్షమునం దిలకించుకన్యకా
ప్రతతిచలత్కనీనికలు ఁ భాసురకర్ణకలాపభృంగసం
తతులను చూటి నిర్దమసఁతత్పరచి త్తము లై నయ ట్లనా
రతము పరిభ్రమించె రుచిఁరంబుగ నప్పు డిఁ కేమి చెప్పుదున్. 110

తే. అంత గంధర్వసతినుఁ ఁ యధికరభస, మున సముత్థితయై వేగ ఁ మ్రొక్కి యతని
కలమహాశ్వేతతోఁ గూడ ఁ నధివసించె, శయనలలమునసవిలాసఁసరణి దోఁప.

తే. పరిజనంబులు పరువెత్తి ఁ భర్తృపాద
ధవళపసనావృతం బయి ఁ తనరుగదై
నొకఁడు గొనివచ్చి యునుప నాఁయుర్వరేశ
సుతుఁడు గూఢ్చుండె నందుపై ఁ శూరవర్య! 112

తే. ద్వారపాలిక లాభ ర్తృదారికాశ, యమును గనుఁగొని సంపిహిఁతాధరాత్త
పాణిసంజ్ఞను వేణువిఁపంచికాది, వాద్యఘోషంబు లాఁపిరిఁపార్థివేంద్ర! 113

అథ చంద్రపీడనపర్య. అథ

క. చని వేగ పరిజనంబులు, గొనితెచ్చినసలిలములను ఁ గొని తమి మదిరా
తనయ మహాశ్వేతాంఘ్రిల, వినయంబునఁ గడిగి తుడిచిఁవేడ్కఁ బయంటన్.

క. తిరుగఁ ననమంచ మెక్కెను, ధగణితలనాథసుతుపఁదంబులఁ గాదం
బరిసఖి మద లేఖయనఁ, బరఁగిన విసంభవాత్రఁబలిమిని గడిగెన్. 115

మ. శ్రుతిభూషాంశువు లొల్కునంసమున సంఁశుంభత్కరం బుంచి, యా
యతప్రేమంబునఁ జక్క నొత్తుచు ద్విరేఁపాళీభ రానమ్రక
ర్ణతటాంభోజముఁ జామరశ్వసనపఁర్యస్తాలకాళిఁ సఖిఁ
సతవక్త్రాంబుజ మెత్తి భద్ర మడిగెఁ ఁ హాళిఁ మహాశ్వేత దాన్. 116

మ. సతి కాదంబరియుఁ దొరంగియు వయఁస్యఁ గెప్పుదిఁ గీమునఁ
సతతం బుంటకు సిగ్గు నూను చడిగెఁ ఁ స్వశ్రేయసంబుఁ సఖిఁ;
వితతార్తిం గనుచున్న నప్పుడు మహాశ్వేతాననోద్విక్షణ
మతియై యున్న నపాంగవీక్షణములఁ ఁ మారుండు రానూనువై. 117

బును జయకుంభికుంభములఁ ♦ బుణ్కుటఁ జెందిర మంఠెనో యనం
గను; గచపాశ మీడ్చునెడ ♦ గాసిలి యేడ్చెడుశత్రులక్ష్మిలో
చనసలిలంబు దుడ్చునెడ ♦ సంగతకజ్జలబిందువో యనన్.

125

ఉ. చాపగుణానకర్షణను ♦ జాతకిణాంకిత మకాచుఁ, దాఁగఁగా
నేపున నింద్రియక్రియ ల ♦ వేనును నొక్కట రంగవంత మై
ప్రాపును గాంచెనో యనఁగ ♦ భాసిలునంగుళులన్ వహించుచున్
దీపితమై నఖవ్రథల; ♦ దీర్ఘమునై నగు పాణి జాఁపె దాన్

126

తే. అపుడు సుఖపున జనియించు ♦ నధికవిభ్ర
మనికరముఁ జూచు కౌతుక ♦ మునను నాఁగ
నఖలరసములు చనుదెంచి ♦ యావరించె
జిత్రగఢకూఁతు, నెటనుండి ♦ చేరె నొక్కొ.

127

చ. జనపతినూనుహస్తజల ♦ హతగ వేషణపొంఠెనో యనం
గను నఖగాంఠుజాలములు ♦ గ్రక్కునఁ బర్వలువాట ముందుఁ, గం
వనమున సంచలించి మృదు ♦ భాషణముల్ పచరించునో యన్
మణిపలయావళుల్ మృదుల ♦ మంజురవంబు లొనర్ప; హస్తమున్

128

ఉ. చాఁపి యొకింత ఘర్తజల ♦ సంస్మృతిపూర్వము గాఁగ నింక నీ
ప్రాపున నుండుఁ బాయ నని ♦ ప్రాణము నుంచెడు నాఁగఁ, దమ్మిపూఁ
దూపులవాఁడె గుూజనముఁ ♦ దోరపుఁ బ్రేమను నిచ్చుఁ గొమ్మటం
చేపునఁ ద న్నొసంగు నన ♦ నిచ్చెను దమ్మల మాసితాక్షి తాన్.

129

క. కరకిసల మీడ్చుకొనుతఱి, స్థరచాపవిభిన్నహృదయ ♦ సంపుట మనఁగా
ధరఁ బడ్డరత్నవలయముఁ, బరికింపఁగ నేర దాయె ♦ బరవశత నృపా!

130

వ. మఱియొందుతాంబూలంబుఁ గొని మహాశ్వేతకున్ సమర్పించి యొకింతయిష్ట
కథాగోష్ఠిం దవిలి యుండ నప్పుడు.

131

తే. కుముద కేసరపింజర ♦ కోమలాంఘ్రి, యుగము చంపకకలి కాభ ♦ మైనముఖము
కువలయదళాసితంబు లై ♦ కులుకు రెక్క, లలర నొకశౌరి వచ్చె నా యతివకడికు.

ఆ. గుడుసువడినయింద్రు ♦ కోదండ మనఁ గంఠ, మునఁ ద్రివర్ణరాగమున మరకత
పక్షతులఁ బ్రవాళ ♦ పల్లవచంచులఁ, నలరు నొక్కచిలుక ♦ యనుగమింప

133

చ. పరువిడి వచ్చి రోషమునఁ ♦ బల్కెను నిట్లని భర్తృదారికా!
యురుసుభగాభిమానుని స ♦ ముద్ధతు వీని విహంగమబ్రువున్

- గర మిటు లూరిపై విడిచి ♦ గాంచుచు వారణ సేయ వేలగో
నిరతము నాదువెంటఁ బడి ♦ నెవ్వగఁ గూర్చెడు దీనిఁ జూడుమా. 134
- ఉ. ఊరక యుందువేని యిఁక ♦ యుగ్గలి దేహము వాసెదన్ నిజం
బారయనమ్మ నీదుచరఁజాబ్జము లంటి వచింతు నే నిదే
క్రూరత కోర్వఁ జాల నని ♦ కూయిడఁ జిత్రరథాత్మజాతయున్
స్తేరముఖాంబుజాత యయి ♦ మిన్నక పల్కక యుండె భూవరా! 135
- తే. అలమహాశ్వేత కది యేమి ♦ యవగతంబు
కాక మదలేఖ నడిగెను ♦ గాంత! యేమి
పల్కు నిది యని; యాకాంత ♦ పలికె నిట్లు
వినయ మలరారఁ దన దేవి ♦ వినుచు నుండ. 136
- క ఇది కాళిందిసమాఖ్యను, బొదలెడుగొరువంక మదిరఁపుత్రికిఁ జెలి యా
యది పరిహాసాఖ్యశుకము, చదురుగ నొనరించెఁ బెండ్లి ♦ సఖ యిద్దరకున్. 137
- తే ఈదిన మహర్ముఖంబున ♦ నీశుకంబు
చిత్రరథపుత్రియడవయుఁ ♦ జేరి యొకట
మంతనం బుండి యేమేమొ ♦ మాటలాడఁ
గాంచె నీశారి యదిమొదల్ ♦ గాంతు నితని. 138
- తే. కనదు తాఁకదు పలుకదు ♦ కడకుఁ బోదు
కినుకఁ జూచుటఁ జూచుచుఁ ♦ గేవలేర్పన్
బూని మే మెంత చెప్పినఁ ♦ బులిమిపుచ్చి
కినుక మానక యూరక ♦ వనరుచుండు. 139
- చ. అని వచియింప రాతనయుఁ ♦ డిల్లన నవ్వె స్ఫురింపఁ జెక్కిఁతుల్
వినఁబడెడు న్నగళ్ల నిది ♦ విన్నిరంపరదిక్కులందునున్
వినఁ గొఱగాని యూకథయ ♦ వింటిమి మేమును దీని వెల్పుటన్
జనములు చెప్పుకొందు రిటె ♦ సత్యము సేవకులున్ వచించెదర్. 140
- క. మరగి తమాలికఁ గాదంబరియడవను బంచబాణఁపరవళ మగుచున్
బరిహాసాహ్వయకీరం, బరిగినదినములను గూడ ♦ నరయ దటంచున్. 141
- క జగ మెఱుఁగును బోనిం డిఁక, నగ పేటికి వీడి భార్యఁవామాచారం
బగునీచిలుకకు నిస్త్రవ, యగునీసతితోడితగుల ♦ మర్తంబె యగున్. 142
- క. తగునా కాదంబరి కిది, వగవగ నీదువ్వుదాసి ♦ వారింపమి హా
యగపటచె నామె యప్రియ, మగునే యీచిలుక కీయ ♦ నాకాళిందిన్. 143

ఉ. ఏమి యొనర్చు నిప్పు డిది ♦ యింతులకుఁ సవతిఁ ఘటించుటల్
భూమిని రోషకారణము ♦ ముఖ్య మపారవిరాగహేతు వా
యామప రాభవస్థలము ♦ నమ్మరొ కేవల మప్రగల్భ యీ
వామ తలంప మిక్కిలి యభాగ్యుఁడు వీనికిఁ బ్రీతిగాఁ గడున్.

144

ఉ. ఆశల నెల్లఁ గోసి విషమైన భుజింపదు నీట వహ్నినే
వానికి నెక్కఁగాఁ బడ దుఃపాసము నేనియుఁ జేయదుఁ గటా
గాసిలు నూరకే లఘిమఁకారణ మింతుల కింతకంటె నే
దేశమునందు లేదు గడుఁ ♦ దీప్రమ యియ్యది యిట్టిపట్టునన్.

145

చ. కలసెడునేని దీని నిద్ది ♦ కన్రమృదూక్తులు పల్కినంతనే
తలఁగఁగఁ జేయఁగా వలయు ♦ నవ్వుల దీనిఁ బరాభవించి చీ
పలుకు నెవం డెవండు గనుఁ ♦ బాపిని దీనిని బిల్చు నేఁ డనఁ
గిలకిల నవ్వి గందఱును ♦ శేళిపచస్సు లటంచు నంగనల్.

146

మ. పరిహాసుండును రాసుతుం డనిన యాపర్యాయనర్హోక్తులఁ
గర మాలించి వచించె ని ట్లనుచు నోఁత్యానాథపుత్రుండ! నే
ర్పరి దీనిం బ్రతరింప నీతరమె యెఁవ్వారల్ సమర్థుల్ భువిఁ
బరికింపంగ నెఱుంగు నిట్టిని గఱుఁ ♦ వశోక్తు లెన్నేనియున్.

147

ఉ. ఈపరిహాసజల్పముల ♦ నిద్ది యెఱుంగును దీనిబుద్ధియుఁ
భూపనివాససంగతిని ♦ నూత్నవికాసము గాంచె నాఁగుమా
చూపకుమీ భుజంగజనఁనూక్తులఁ బోటిది కాదు వానికిఁ
గోపప్రసాదచిహ్నముల ♦ గుర్తెఱుంగుఁ సమయంబు వానికిన్.

148

క. ఇది యిటులుండఁగఁ గంచుకి, గదిసి మహాశ్వేత వినతిఁ ♦ గాంచెడు వేడ్కఁ
మదిరయుఁ జిత్తరథుండును, బొదలుచు నినుఁ బిల్చురనుచుఁబోలఁగఁజెప్పెన్.

150

వ. అంత.

తే. అల మహాశ్వేత యటఁ బోవ ♦ నభిలషించి
కాంచి కాదంబరిని సఖ! ♦ త్కృతలేంద్రు
తనయుఁ డితఁడు చంద్రావీడఁధరణినాథుఁ
డెందు వనియించు ననఁగ నాఁయిందువనన.

151

తే. చాల దేమొకొ పెక్కండ్రఁసతులహృరయ
సదనశతనివాసం బని ♦ స్వాంతముననె

నవ్వుకొని వెలి కిట్టు లాఁయతివఁ గాంచి
పలికె నఖి! యేల యీలాగు ♦ పలికె దీవు.

152

చ. కనినదిగోలె నీయవని♦కాంతసుతుండె వ్రభుండు మేనికి
గనుఁగొన నింటికిఁ బరిజనంబునకున్; సిరి కెల్లనున్ బ్రభుం
డని వచియింప నేల మఱి ♦ యమ్మరొ వీనికి నీకునున్ రుచిం
చును నెట నుండ నీతఁ డటఁ ♦ జొక్కుచు నుండెడువాఁడు నెచ్చెలీ! 153

తే అల మహాశ్వేత యాపలు ♦ కాలకించి
నీదుసౌధంబుచెంతను ♦ నివ్వటిల్లు
ప్రమదనమునఁ గ్రీడాద్రి♦పైన గత్తు
సదనమున నుండువాఁ డని ♦ చనియె నామె.

154

వ. తదనంతరంబ చంద్రాపీడుండును నామహాశ్వేతతోడ బయలువెడలి తనయు
బుసుపోకకుం గాదంబరీప్రేషితు లగువీణావాదనచతుగులును, వేణువాద్యనిపు
ణులును, జిత్రలేఖనాప్రవీణులును నగుకన్యకాజనంబు లనుగమింప దృష్ట
పూర్వం డగుకేయూరకుండు ముందు నడచుచున్ దారిఁ జూపఁ గ్రీడావర్ష
తమణిమందిరంబున కేగుటయు గంధర్వరాజపుత్రియు సమస్తపరిజనంబును
సఖిజనంబును వీడి పరిమితపరిచారిక యయి నిజప్రాసాదం బధిరోహించి. 155

~*~ కాదంబరీ కామవికారజనిత. ~*~

తే. సెజ్జపై మేనుఁ బడఁజేసి ♦ చెంతఁ జేరి
యొదిగి నిలుచుండి వరపుడు♦టువిద లెల్లఁ
గొలువ, నెటనుండియో వచ్చి ♦ కుదురుకొనఁగఁ
జేతనం; బొంటిగా నుండి ♦ చిత్తమునను.

156

సీ. చవల! యీగతి నేల ♦ సలిపితి వని లజ్జచే నిగృహీతయై ♦ చెలఁగునట్లు
మదిగాతనూభవ! ♦ మంచిదే నీ కిది యని వినీతిని దిట్ల ♦ నందినట్లు
లరిగె నవ్యుత్పన్న ♦ మైనబాల్యం బెందు నని ముగ్ధతాపరిహాసితభంగి
నై వ్ర! యథేచ్ఛను ♦ సంచరింపకు మని యలకుమారతపోధ ♦ మందినట్లు

తే. తగదు కులకన్యలకు నిది ♦ తగ దటంచు
మహిమచేతను నుపదిష్ట♦మాడ్కి మఱియుఁ
గాచుకొను మవినయ మని ♦ కడలుకినుక
భర్తృతయుఁ బోలె స్వాచార♦పదము చేత.

157

౩. మఱియు.

158

తే. అలరువిల్తుఁడు ని న్నెంత ధ యగడుపఱచె
ననుచు శిక్షిత యైనట్టు ధ లాభిజాత్య
మునను, జంచలచి త్తతఁ ధ బూని తెట్టు
లనుచు ధై ర్యంబుధిక్కుతి ధ నందినట్లు
తనదు సేతకు గడు సిగ్గు ధ చాలె నతివ.

159

ఉ. శంకల నెల్ల వీడి మది ధ సంచలియించుటఁ జూపుచున్ హతా
శాంకిత నై విమోహమున ధ నంధిత నై యిపు డేమి చేసితిన్
గొంతును జెందనైతిఁ గట ధ నూతనుఁ డంచును; నాదు నెల్లిదం
బింక నెఱింగినన్ జన మధ దేమనునో యని యెంచనైతిఁ బో.

160

సీ. ఇతనిమనోవృ త్తి ధ యెటులుండు నని మూఢచి త్తనై గడుఁ బరీక్షింపనైతిఁ
దరశనై యితనికిఁ ధ దగుదునో తగ నొకొ యని విచారము మది ధ నందనైతిఁ
గై కొనునో నన్నుఁ ధ గైకొఁడొ యనుపరితాపంబునను భీతిఁ ధ చాల్పనైతి
గురుజనంబులు విన్నఁ ధ గోపింపరా యని భయ మింతయేనియుఁ ధ బడయనైతిఁ
తే. దలఁప లోకాపవాదంబుఁ ధ దలఁపనైతి, నల మహాశ్వేత దుఃఖితఁ ధ యనుచుఁ జూడ
నైతి మోమాట లేమిని ధ నరయనైతి, నెట్టిపనిఁ జేయ నంచితి ధ నిష్పడకట.

ఉ. అంతికవ ర్తినుల్ సకియ ధ లారయరా యని చూడనైతి న
త్యంతము ప్రక్కఁ బాయక యధ హర్షిత ముండెడు పారివార మొ
క్కింతయుఁ జూడదా యనుచు ధ నెంచఁగ నైతిని నష్టచి త్తనై
యింత వివేకహీన ధర ధ నెందును నుండదు నక్క టక్కటా!.

162

మ. తెలియ నేర్తురు స్థూలబుద్ధులును చాధృజ్జద్విసీతిచ్యుతిన్
జలజాతా యుధువృ త్తమున్ సకలమున్ ధ గన్నామహాశ్వేత రా
ట్కులసంవాసవిదగ్ధపారిజన మాధ కూతజ్జమున్ సర్వస
త్కలలం దేరిన నెయ్యరాండు తెలియంధగా నేరరే యక్కటా

163

ఉ. అంతిపురంబుబానిసలు ధ నందఱికన్నను నేర్పుక తైల
త్యంతము నిట్టిపట్టులను; ధ హా జడిపోయితి నెల్లభంగులం
దింతయు మీఁదు నేను గణిఁ ధింపఁగ నైతిని నే మొనర్తు, నా
కెంతయు మేలు చావు; హాసిఁ ధింపఁగ జేవిత మూనుకంటెనున్.

164

చ. ఇది విని దల్లిదండ్రులును ధ నే మనువారలు చుట్టలున్ గటా
యెది ప్రతికార మింక నిట, ధ నీయవినీతదురింద్రియాళిదు

- ర్కదము వచింతు నెవ్వరికి, + మాటఁగ నీస్థలనం బుపాయ మె
య్యది? యొనరించితిన్ బ్రతిన + నాప్తవయస్యలమ్రాల నాగతిన్. 165
- తే. అలమహాశ్వేతకై యిట్టు + లాచరించి, చెప్పి పంపితిఁ గేయూరు + చేత నట్టు
లేమి గతియింక నతఁ డిట + కేల వచ్చె, నేల తెచ్చె మహాశ్వేత + యితని నిటకు.
ఉ. ఎవ్వఁడు తెచ్చెనో యెఱుఁగ + నీ తని నాహతపుష్పధన్వఁడో
యవ్విధివంచకుండో కట + యాహతమృత్యువో పూర్వజన్మమం
దెవ్వఁగ లేక మూఢనయి + యే నొనరించినపాపరాశియో
యెవ్వరో వింతవా రితని + నీయెడకుం గొని తెచ్చి రక్కటా!. 167
- ఉ. ఎవ్వఁడో యీతఁ డే నెఱుఁగ, నెన్నఁడు చూడను, నాలకింప లే
దెవ్విధ మూహయుం గనను, + నేయనుభావము లేదు, మోసకే
యివ్వసుధాతలంబునకు + నీతఁడు వచ్చెను, జూచినంత నే
యివ్విధ మైతి నింక మఱి + నేవిధ మౌదునో చెప్పఁజాలఁ బో. 168
- చ. కరణము లెల్ల గట్టిగను + గట్టి యొసంగెనొ, మారుఁ డంపవం
జరమున నుంచి యిచ్చెనొకొ + చారుగుణోరుధనం బొసంగ నీ
వరపుమనంబె యమ్మెనొ, య + పారపురాగ మొసంగెనో ననున్
వరపుడ నైతి నీతని క + పాంగవిలోకనమాత్ర నక్కటా!. 169
- ఆ. కలుగుఁ నేమి నాకుఁ + గార్యంబు వీనితోఁ, జపలుతోడ ననుచు + క్షణము మదిని
దలఁచెఁ గాని మదిర + తనయ యంతటిధైర్య, మూన సాహసంబు + నూనదయ్యె.
సీ. కార్యంబు నాతోడఁ + గలుగ దే నిదె పోదు ననుచు హృద్గతుఁ డగు + నవనినాథ
తనయుఁడు హృత్కంఠ + తరళితుం డయి వేగఁ జను చపహాసంబు + సల్పు ననఁగ
నతని వీడఁ దలంచి + నప్పుడ వెడలిన యాలింగితప్రాణ + మడుగ ననఁగఁ
గడిగి కన్నులు మల్లి + కను విడ నితఁ డద్భుఁడోఁ గాఁడోయని యశ్రు + లనఁగననఁగఁ
తే. బాపెదను నీదుధైర్యంబుఁ + బ్రాణములను
ననుచు మదనుండు బెదరింప + ననఁగ మగుడఁ
జిత్రరథపుత్రి యాతనిఁ + జిత్రమునను
నిలుపుకొనె వీడ ధైర్యంబు + గలుగ కకట. 171
- తే. ప్రతినమాధాన మెల్లను + బాయ బలిమి
నతిశయప్రేమఁ బరవశ + యగుచు లేచి
జాలవాతాయనముఁ జేరి + చారుకేళి
పర్వతమువంకఁ జూచు చా + పడఁతి యుండె. 172

౪. కనుఁగొనదాయోఁ గన్నులను • గాంచెఁ దలంపుల నానృపాత్మజాన్
ననబదళాక్షి హర్షజలఁవాహిను లడ్డము వచ్చు నంచు నాఁ
గను, గరళాఖిలం దొరఁగుఁ ఘర్తజలంబులు తుడ్చినేయు నాఁ
గను లిఖియించెఁ జింతను జొఁకాటపుఁదూలిక వ్రాసుదాయోఁ బో. 173

౪. గగురువు లడ్డపెట్టు ననుఁకాతరచి త్తత నాఁగ నక్కునన్
దగఁ బరిరంభమున్ గొనక • దద్ద మనంబునఁ గౌఁగిలించె నా
మగువ నృపాత్మజాన్ గనఁగ • మానసమున్ బనిచెన్ విలంబితం
బగుటకు సైఁవకో యనఁగ • నంపక తత్పరిచారికావళిన్. 174

••••• పద్యత్సకుఁడగు చంద్రాపీఠునిస్వగతచింత. •••••

౪. అటఁ జంద్రాపీఠుండును రెండవకాదంబరీహృదయంబు నాఁ గడుస్వచ్ఛం బయి
నయామణిగృహంబుఁ జొచ్చి యం దిరుకెలంకుల మిగుల నురువు లగుననేక
పట్టోపధానంబులం బొలుచు శిలాతలసమా స్తీర్ణం బయినకుఠాసనం బధిష్ఠించి
కేయూరకుండు నిజాంకంబునం దిడికొని పాదసంవాహనంబు నేయ యథా
దిష్టంబు లగుభూమిభాగంబులం దుపవిష్ట లై కన్యకాజనంబులు పరివేష్టించి
కొలువ దోలాయమానమానసుం డై తనమనంబున. 175

౪. సకలజగత్తనోహృతియఁకంబును గాంచిన యీవిలాసముల్
ప్రకటితకీర్తి చిత్రరథఁపట్టికి దీనికిఁ దోడఁబుట్టులో
శుకరథం దాన్తరుండు ననుఁ • జొక్కఁగఁ జేయఁగ నేర్చెనో యహే
తుకళరుణుం డతండు మదిఁ • దోఁచెడుదేవుండు వేడకుండినన్. 176

౪. హృదయములోపలం బడెడుఁ నిత్యుధనుశ్చరపుష్పరేణువుల్
గదిసెనొ నాఁద్రిభాగమును • గమ్రముగా నొకయింత వంచి చూ
చెను నను నోరగంటఁ దమి • చిందఁగ సాన్రసరాగ యై త్రపన్
దనుఁ గన నే వళక్షహసిఁతద్యుతిఁ గప్పు దుకూలముంబలెన్. 177

౪. కనుఁగొని నన్ను సిగ్గున ముఁఖం బిటు ద్రిప్పి కపోలదర్పణం
బును బ్రతిజింబకస్పృశిని • భూరితరాశను నా నొసంగు, నా
కు నెడ మొసంగినందులకుఁ • గోపమునన్ బ్రథమాపరాధలే
ఖను లిఖియించు నా నెవకు • ఖట్వ లిఖించును గోటికోటితోన్. 178

౪. తమలము నా కొసంగుతటిఁ • దార్కొనినట్టి పరిశ్రమాతిరే
కమునఁ జెమర్చినట్టి ముఖఁకంజముఁ గోకనదభ్రమభ్రమ

దృశ్యమరచయంబు మూఁగ విధుఁతం బగుహస్తతలంబుచే నొయా

రము గదురంగ వీచుకొను • రమ్యతమాలకిసంబునక బలెన్.

179

క మనుజులకుఁ దఱచు సులువయి, తనరెడు లఘినుంబు వట్టిఁతలఁపుల నను వం

చనసేయునొమదనుఁడొ యకా, వనమదమో తెలివినూడ్చిఁప్రమదునిజేయున్.

సీ. తిమిరోపహతమైనఁతీరున యువదృష్టి కను నల్పకలుషత • ఘనము గాఁగ

న్నేహలవంబును • జెందించు విస్తృతి వారిచందమునఁకాఁవనమదంబు

కవివలె నేమేమి • కల్పింపఁ జాలదు తరళత బహువిధఁతర్కకలిత

తరుణమనోవృత్తిఁతానేమి వ్రాయదు స్మరచిత్రవర్తికఁచందమునను

ఆ. నననుభూత మయినఁయర్థంబుఁ జూపించు, కలయుఁబోలెఁ గోర్కిఁగడుదురాళ

యింద్రజాలపింఛఁమెలమి నసంభావ్యమునుజెలంగ నిలువుఁమ్రాల నహహ.

క. ఈమానసభేదంబున, నేమగు; నాయింతిమనసు • నిట్టిద యేఁద

త్కాముఁడె యప్రార్థితుఁడై, యామానినిభావములను • నేర్పడఁ దెలుపున్.

తే. అతఁడె యీసందియముఁ దీర్చు • ననుచు లేచి

కూడుచుండి యాకన్యలఁ • గూడి వేడ్క

సారెలను గేయముల నిష్టఁసంగతులను

గొంత యిష్టకథాగోష్ఠిఁ • గూర్చి నెఱపి.

188

తే. ఉపవనాలోకకౌతూహలఁజ్జ్వలాత్ముఁ

డగుచు నారాజచంద్రుండు • నట్టై వెడలి

కేళికాశైలశిఖరంబు • కెరలు చెక్కి

తత్తదుద్యానకోభలఁ • దనియు చుండె.

184

క. మదిరాతనయయు నాతని, ముద మొదవఁగఁ గాంచఁ జాలఁప్రాద్దయ్యో నిడక

గదియ దని మహాశ్వేతా, వదవిం గనఁ గిటికిఁ బాసి • ప్రాసాదశిఖన్.

185

క. గిరిజాసతి కైలాసశి, ఖరమును బలె నెక్కెఁ గుసుమఁకాండాతుర యై

విరళములై పరిజనములు, వరఁగఁగఁగొలువంగఁ దన్ను • వసియించి యటన్.

తే. సకలశశిమండలమువోలె • స్వచ్ఛ మైన

హేమదండాతపత్రంబు • నెలమిఁ బట్ట

నెండపొడ వైనఁ బడకుండ • నించుకయును

వీవ వింజామరల ఫేనఁవిశదములను.

187

••••• కాదంబరి పూర్వభాగము. •••••

చ. శిరమునఁ బుష్పవాసనకుఁ • జేరి భ్రమించెడు బంధురాలి భా

సురముగ శ్యామలాంశుకము • శోభ వహింపఁ బగంటివేళ నే

- ధరణిపునూనుదగ్గఱకుఁ • దల్లెనొ నా నభిసారికాగతిక
బరగుచు నుండె రాసుతుని • బాయక చూచుచుఁ గోర్కు లుబ్బఁగన్. 188
- శ్రీ. చామరాగ్రంబును • సారెకుఁ బట్టుచు ఛత్రసండంబును • సారె గొనుచుఁ
గరము తమాలికా • స్కంధంబుపై నూఁది సారెకు మదలేఖ • సరసఁ జీరి
పరిరంభ మొసఁగుచుఁ • బరిజనాంతరితాఖిలాంగయై మాటికిఁ • దొంగి తొంగి
శ్రేఁగంటఁ గనుచు సా • రెకుఁ బరివర్తితత్రివళిపలయ యయి • తిరిగి తిరిగి
శ్రీ. గండఫలకంబు ప్రతిహారి • గరతఃస్థ
వేత్రలతికాగ్రమున నూఁది • నీటిఁ గోఁ
గొనుచు నల్లన మోవిపై • నునిచి యురక
గనుచు నుండెను నెంతకుఁ • తనివి గనక. 189
- శ్రీ. సారెసారెకుఁ గర్ణాంబు • జాతమునను
బరిజనంబును బ్రహరించి • పరుగువాఱ
వారు; తానును బరుగెత్తి • వారి నెంటఁ
గనుచు నవ్వుచు నాతనిఁ • గాంతు లూర 190
- శ్రీ. అతఁడు తనుఁ గన వినతాన • నాంబుజాత
యగుచు ముసిముసినగవులు • నలర వేడ్కఁ
గనుచు సఖులకు విదితంబు • గాక యుండఁ
గాల మెం తేగినది యామె • గాంచ కుండె. 191
- ప. అంత. 192
- శ్రీ. పైకి నరుదెంచి ప్రతిహారి • భర్తృదుహిత!
యరుగుదెంచె మహాశ్వేత • యనుచు మ్రొక్కి
తెలుప సాధోపరితలంబు • దిగ్గి వచ్చెఁ
బరిజనంబులు తాను నా • భర్తృదుహిత. 193
- శ్రీ. స్నానసానాది సత్కీయా • సమితియందు
మంధరాదర యయ్య నా • మగువ మిగులఁ
దన్తహాశ్వేతమాటను • దాఁటలేక
దివసకృత్యంబు లెట్టెటో • తీర్చె నగను. 194
- క. అల చంద్రాపీడుండును, సలలితగతి దిగ్గి వచ్చి • స్నానాదివిధుల్
సలువఁగఁ దత్పరిజనములు, సలిపి శిలాఫలకమునను • శంభునిఁ గొల్చెన్. 195
- శ్రీ. ఆకేళికైలముననే, యాకంతుసముండు నరవ • రాత్తజుఁ దంతక

జోక నహఃకృత్యంబుల, వీరకు నాహారవిధుల • వెలయుగఁ జేసెన్. 196
 వ. ఇట్లాచంద్రాపీడుండు క్రమంబుగఁ బరిసమాప్తితాహారుండ్లె యేతెంచి. 197
 స్త్రీ. అతిమనోహరమును • హారీతహరితంబు పృషతరోమంధాంబు • బిందుయుతము
 తాలాంకమాలభయ • స్తంభితరవిసుతా పానీయవేణికా • భాసురంబు
 తరుణీగణోజ్జ్వల • చృరణలాఘోరసశోణమయాఖాళి • శోభితంబు
 కుసుమరజస్సంద్ర • కోమలసికతిలవరలతామండప • పరివృతంబు
 తే. కేకికానాట్యసంగీత • కేళిగృహము, నగుచుఁ జెలువొందు క్రీడాచ • లాగ్రభాగ
 భాజి యగుమరకతళిలా • ఫలకమందుఁ, గూరుచుండెను నృపసుత • కుంజరుండు.

అతి మదలేఖ తారహారముఁ గొని చంద్రాపీ సునియొద్దకు వచ్చుట. ఇటు
 చ జలముగలిగి దినంబుఁ గడు • తౌళనమున్ సవరించుచున్ మహిన్
 గలశపయోధియట్లు ప్లవ • నంబు నొనర్చుచుఁ దూఁడుపోలికన్
 దళతళలాడునాతపముఁ • ద్రావుచు దిక్కుల నెల్లఁ జల్లుచున్
 మలయజవర్ష మట్లు సుధ • మాడ్కి విచుత్తల మెల్లఁ బూయుచున్. 199
 చ. ధవళము భూరిభామ మయి • దద్దయు వెల్లెడు నొక్క వెల్లుఁ గాం
 చె వసునుతీనరాత్మజుండు • చింతన చేయఁగ సాగె నిట్లు జ
 క్కపగమిసూడు చందురుఁ డ • కాండమునం దుదయించె నేమొకో
 పవనవికీర్ణ వారికణ • భాసుర దేవధునీప్రవాహమో. 200
 వ. అని తనమనంబున నెన్నుచు నెక్కడినుండి వచ్చెనో యి • యతిలోకాలోకం
 బని విస్మయపరీతచిత్తుం డై యతికుశుకంబున నాయా • లోకంబు వచ్చినచాయ
 కుం జూడ్కులం బఱపుటయు. 201
 స్త్రీ. ఇరువంకలను బెక్కు • తగుణులు గొలువంగ వింజామరలు రెండు • వీచుచుండఁ
 ధవళాతపత్రంబు • ధరియించి నిశ్వాసహార్యంబు లగుకల్ప • కాంశుకములఁ
 బరిధౌతనిర్దోక • పరిశుద్ధములఁ గొని కేయూరకుండు దారిఁ • గెలనఁ జూప
 మాలతీసుమధామ • మండితహస్త యై యల తమాలిక తన్ను • ననుగమింప
 తే. నార్ద్రవస్త్రావృత ననం • బగుచుఁ జంద, నానులేపనకలితమా • నారికేళ
 సంపుటం బుంచి డాకేల • సన్యకరము, దేవిప్రతిహారి యూతగాఁ • దీర్చినడువ
 తే అగుగుడెంచెను మదలేఖ; • యామెసజ్జ
 ధవళవసనావృతంబయి • తనరుచిఱుత
 పెట్టె నొకతారహారంబు • పెట్టికొనుచు
 వచ్చుతరళికఁ గాంచె భూ • పాలసుతుఁడు.

తే. సళిననాభునినాభికానళిననాళ, మనఁగఁ జందుగుతోఁబుట్టు ♦ వనఁగ; మథన
సమయజశ్రమపరిము క్తసర్పరాజ, కంచుకం బన హారంబు ♦ గ్రాలుచుండె.

వ. మఱియు.

204

ఉ. కవ్వపుఁగొండత్రిస్పటల ♦ ఖండము లై యొకచోటఁ బడ్డయా
మవ్వపుఁజందువెల్లుగమి♦నుండలమో యన శ్రీనగో యనన్
బువ్విలుకొనిపేరిగజ♦మూర్ధ్నమునందలితారమాల నా
నవ్వగతారహారము మ♦హాద్యుతిపుంజము నా వెలింగెడిన్.

205

ఉ. శారద మేఘఖండముల ♦ సన్నతచిత్రగఢాత్మజామనో
హరిసుగూపనిఘ్నమునిహాస్తిమనఃప్రకరంబులన్ దగన్
సారససంభవుండు తనఁచాతురిఁ జూపఁగ సల్పెనో యనన్
మీరి సమస్తరత్నముల ♦ మేటిగురుం డన క్షీరసాగర
స్ఫారయశస్సమూహ మన ♦ భాసిలు నాననహార మెంతయున్.

206

ఉ. వెన్నెలజీవితం బనఁగ ♦ వెన్నెలతేనిసపత్నుఁడో యనన్
వెన్నునిచానచిత్త మన ♦ విస్ఫురదంబుజనీదళప్రవ
త్సన్నతవారిబిందువిల♦సత్తగళం బయి శారదేందుభా
తి న్నవమాక్తికాంశువితతి న్విశదీకృతదిబ్బుఖంబు నై.

207

తే. లతులగంగాప్రవాహంబు♦నట్లు త్రిదళ
భామినీకుచపరిమళ♦వాహి యగుచు
సంతతప్రభావర్షియా♦చాగుతార
హారమును గాంచి నృపతికు♦మారుఁ డంత.

208

క. కత మియ్యది యాబోధ్యత్సన్నద్యుతిహారధవళిను కటంచు ♦ యోజించి సము
త్థితుఁ డయి దవ్వల సముచిత, వితతాచారక్రమంబు ♦ విధి నడిపి తమిన్.

క. చనుదెంచుచున్నచుదలే,ఖను నెదురుగఁ బోయి తెచ్చి♦కౌతుక మొప్పున్
ఘనమరకతమణిశిలపైఁ, దనరఁగఁ గూర్చుండఁ బెట్టె ♦ ధాత్రీనాథా!.

210

క. మదలేఖయుఁ గొండొకవడిఁ, బొదలుచుఁ గూర్చుండి లేచి ♦ భూపసుతునకున్
బదిలముగఁ జూపి యామ్మగ, మదకుంకుమచంద్రకలిత♦మలయజచర్చన్.

తే. ఆదుకూలద్యయంబు సమర్పితంబుఁ

జేసి కట్టించి యాబాజి♦చిన్నిపూల

దామకంబును సిగఁ జాట్టి ♦ తారహార

మును గయిధరించి యిట్లున ♦ నినసుతునకు,

212

అథ మదలేఖ చాటూక్తిపూర్వకముగఁ జంద్రాపీడునకుఁ దారహారముసంగుట. అథ

చ. అరయఁ గుమార! నీదునిరహంకృతి కాంతసుపేశలత్య మె
వ్వరి నొనరింపలేదు వశఃవస్తులఁ బ్రేమకు, నట్టివారి కీ
వరవినయంబె తా వొసఁగుఁ; బ్రాణధవుండవు కావె యేరికి
నిరుపమరూపసంపదనునీవు వచింపఁగ నేల యూర కే.

213

ఉ. కారణ మేమి లేక యిటు ధాటపువత్సలభావ మేన్నడన్
గూరిమిఁ జూపునీచరిత ధ కూర్పదు చుట్టటికంబు నేరికిన్?
నీరమణీయవర్తనము ధ నచ్చెలిఁ జేయదు నీకు నేని? నీ
సారనిసర్గకోమలవిశాలగుణంబులు కూర్ప వేరికిన్?

214

మ. తగు నీమూర్తియె నిందకున్; మొదటిసంహర్షంబె విశ్వాసమున్
దగులం జేసెను; లేకయున్న దగునే ధ ధాత్రీసమాఖ్యాత స
త్సుగుణాధ్యుం డగునీయెడన్ సలుపు నీతుంతుర్ప మెల్లన్, భా
యగు సంభాషణము లఘూకృతిగ నాహ మాయవృష్టం బరే

215

సీ. ఆదరంబును బ్రభుఃత్వాభిమానముఁ జూపు స్తుతియునాత్మోజ్జ్వలఃకవితలించెల్పు
నుపచారమును మాదుఁచపలతఁ దెల్పును నీవియు మాపరీభావ మగును
మనవియుఁ బ్రాగల్భ్యమును గానుపించును నేనయుఁ జంచలభావ మగును
ప్రీతియు నాత్మజ్ఞతాతిశయం బవుఁ బ్రణతియు మామనఃప్రకృతిఁ దెల్పు
తే. నే మొసంగఁగఁ జాలుదు ధ మేము మాదు

హృదయముల నెల్లఁ గొన్న నీ ధ కింక; జీవి

తమునకును నీశ్వరుండవు ధ ధారుణీశ

తనయ! యే మున్నది యొసంగ ధ దానికంటె.

216

చ. తొలుత నె యేగుదెంచి యిటఁ ధ దోరపుఁబ్రేమ మహాపకారమున్
సలిపిననీకు నేమి ప్రతిసత్కియి? ప్రాణఫలంబు నిచ్చి నా
వలరెడుదర్శనంబునఁ; ద్వదాగమనం బెటు నేయువార మో
ఫలసహితంబు, రాతనయ! ధ పల్కఁగ నేరమిఁకేమి యెక్కుడున్.

217

చ. తనప్రణయంబుఁ జూపెడిని ధ దన్తదిగానుత యీనవంబునన్;
దనవిభవంబుఁ జూపదు; కనంగ ననర్హము గాదె యీయ స
జ్జనవిభవాన్యనిఘ్నత; నిజంబుగ నావిభవం బ టుండ నీ

తను నినుఁబాటివాని కింక ధ దానిని గా నొసంగన్ దలంచి తాన్.

218

చ. తలఁప దకార్యమంచు నిది; ధ తన్ను నొసంగిన విప్రలబ్ధగాఁ

దలఁపదు; జీవితం బొసఁగి ♦ తాపము పెంచదు వెన్న నెన్నఁడు; ♦
దలఁపదు సన్నహత్వ మిలఁదాను దిరస్కృతుఁ జేయఁజేయఁడు; ♦
గలుగదు దాత కెట్టిత్రుస ♦ గల్గునొ యట్టిది వేఁడువానికిఁ.

219

చ. తలఁచుఁ గృతాపరాధనుగఁ ♦ దన్తనిరాసుత యిచ్చి దేని నీ
కులుపగ; నద్ది పాల్కడలి ♦ నుద్ధరభంగి మథించునప్పుడు
గలిగినరత్నరాసుల నొకం డవశిష్టము శేషనామకం
బు లలితహార; మంబుధి యపూర్వ మటంచు నొసంగె దీని నా
జలపతికిఁ గృహంబునకు ♦ సన్నతి వచ్చిన వానికిఁ నృపా!.

220

తే. అతఁడు గంధర్వరాజున ♦ కతఁడు తనదు
కూతు కాదంబరి కొసంగఁ ♦ గుతుకమునను
నామె యీభూషణమునకు ♦ నర్హ మగును
నీదుమీ నని పంపెను ♦ నిశ్చయముగ.

221

తే. ఆకసము గాక చంద్రున ♦ కవనితలము
నర్హ మగు నొక్కొ యైనను ♦ నాత్మసుగుణ
భూషణాలంకృతాంగు లై ♦ పాలుచు మీకు
నన్యభూషలు బరువు తొ ♦ నవనినాథ !.

222

తే. అయినఁ గాదంబరీప్రీతి ♦ నాత్మఁ దలఁపు
కొస్తుభాహ్వయపాపాణఁఖండ మెదను
దాల్పఁడే శౌరి సిరివెన్నుఁ ♦ దన్నిపుట్టె
నన్నయభిమానమున నీవు ♦ నట్లే చాల్పు.

223

ఉ. ఇంచుక యేని కొస్తుభము ♦ నీమణిహారముఁ బోల నేర్చునే
యించు మనోజాతంద్రి నిను ♦ నెన్నఁగ మీరఁగఁ జాలునే యిఁ కా
చంచలచిత్త లక్ష్మీయును ♦ జాలదు పోలఁగఁ గొంచెమైన మా
యంచితగాత్రి చిత్రరథుఁనాత్మజ నిక్కువ మెన్ని భంగులఁ.

224

ఉ. కావున నర్హురాలు గనఁగా మదిరాత్మజ యీబహుకృతి
నీవలనఁ నరేంద్రసుత! ♦ నీవును నీప్రణయంబు కావుమా
వేవిధిఁ దిట్టి హంససుత ♦ వేసరిలంగ నొనర్చి కాయము
నీవు గనుంగొనంగ విడు ♦ నిక్కువ మెన్నఁదిరస్కరించినఁ.

225

తే. ఆమహాశ్వేత తానుగ ♦ సంపె దీనిఁ
యీమ నీదుపజ్జకుఁ ♦ దారహార

మొసఁగి దీనిని సం దేశ ♦ మెసక మెసఁగ

మనమునం దైన నిరసింపఁ ♦ గనఁగఁ దగదు

226

క. తొలిప్రణయప్రసరం బిది, తలఁపఁగ మత్సఖకి దీనిఁ ♦ దలఁపకు చెఱుపఁ
దలఁపున నంచును నాచెలి, నిలిపెను నాహరి మతని ♦ నెఱినక్షమునఁ.

వ. అంత.

227

ఉ. ఆనరనాథసూనుఁడును ♦ నచ్చెరు వందుచుఁ బల్కె నీగతిఁ

జాణవు చెప్పఁగా వలెనె ♦ సందు నొసంగఁ మాఱుపల్కఁగఁ

గానఁబడంగఁ జేసితివి ♦ కౌశల మంతయు వాఙ్మనుత్కృతిఁ

బూనఁగఁ జేయ ముగ్ధ! మముఁ ♦ బోల స్వతంత్రులఁ జేసి పల్కెదో. 228

చ. చెలి! మదలేఖ! యెవ్వరము ♦ చేకొనఁ జేకొనకుండ దీని మే

మల మదిరాతనూభవయె ♦ యన్నిటి కీర్వరి పోయె నాకథల్

సలిపెను మీదు సజ్జనత ♦ సాధనముంగ ననుఁ సవర్యకుఁ

బలుకఁగ నేల మీమనసుఁవచ్చినయట్టులు సల్పుఁ డంతయుఁ. 229

క. అతిదక్షిణకాదంబరి, గతదాక్షిణ్యంబు లామెఁకఁ ప్రగుణంబుల్

కుతలమున నేరిదాసుల, సతతము గావింప లేవు ♦ సన్నత! చెవుమా. 230

తే. అనుచు మదిరాసుతాలావఁముననె సారె

కాడు చటఁ బెద్దయుం బ్రొద్దు ♦ నధివసించి

యనిపె మదలేఖ నంత నాఁయినతనూజఁ

డనతిదూరంబు మదలేఖ ♦ యరుగుటయును. 231

తే. దేవి చిత్రరథాత్మజ ♦ దివ్యగంధ, హారసుదుకూలధవళుఁ డై ♦ యలరు కేళి

శైలగతుని జంద్రాపీడఁజనవ రేణ్య, సుతుని నుదయాద్రితటగతఁసోమనిభుని.

తే. కాంచువేడుక నెక్కెను ♦ గనకసాధ, శిఖరమును ఛత్రచామరఁబిహ్నుములను

దీసివైచి పరిజనంబుఁ ♦ ద్రోసివైచి, కొని తమాలిక నొక్కతెఁగూర్చియెసఁగ.

తే. అచటఁ గూర్చుండి మగుడను ♦ నట్లై వివిధ

విభ్రమతరంగితంబు లై ♦ వెలయువికృతి

విలసితాలోకనంబుల ♦ వేడ్కఁ గనుచు

నాతనిమనంబు లోఁగొనె ♦ నతివ తాను. 234

—ఈ ద్వితీయాంశ యగుకాదంబరిచేష్టావర్ణనము. —

సీ. కటిసీను డాకేలు ♦ ఘటియించి వలకేలు ప్రావృతాంబర మంటి ♦ పరఁగ వ్రేల్

నిలిచి ప్రాసినమాడ్కి ♦ నిశ్చలతారయై యావృలింతల నాఁచ ♦ హస్తతలము

తప్పి తన్నామింబు ♦ తరలుతిని నాగ మాటికి వదనంబు ♦ మాటుకొనుచు
నూర్పువాసన కయి యుటికెత్తి చనుదెంచి రొద నేయుతువైద ♦ కొదమగములఁ
తే. బైటచెఱుగునఁ బిలువ నా పార్థివేంద్ర
సుతుని బంపెడి నా సారె ♦ జోవు చెలమి
చికురసుమముల దోయిటఁ ♦ జీరి చేర్చి
మొక్కువిధమున మూర్కొంచు ♦ ముదము మెఱయ.

235

ప. మఱియును.

236

ఉ. పైట తొలంగఁ దెప్పెరకు ♦ బాహుయుగంబున సంభ్రమంబునన్
మాటుచుఁ జన్నదోయిఁ బలుమారు నొనర్చును నాగ పైఁగఁ దా
గాటపుఁగొఁగిలింతలకుఁ; గామశరవ్యథఁ దెల్పు చొప్పునన్
మాటికిఁ గే ల్విదిర్చుచును ♦ మానుగఁ జల్లినపూలఁ దొట్రిలన్.

237

ప. వెండియు.

238

క. హృదయోత్కంఠఁ దెల్పెడు, చదురునఁ దర్జనుల రెంటు ♦ సారెకు లీలన్
బొదలుచుఁ ద్రిప్పుచు మా క్షిక, సదమలహారంబుఁ జారు సరణి దలిర్పన్.

239

క. మొలనూలు జాఱిపడి పద, ములగతి నావంగఁ దమ్మి పూవిల్తుఁడు దా
నలమిని గట్టి యొసంగిన, చెలువున నిలబడుచు సారె ♦ జేష్టలు దక్కన్.

240

ఉ. సారెకు నున్దొడల్ గదలి ♦ జాణుదుకూలముఁ జక్క నొత్తుచున్
ధారుణిఁ జీరియాడువసఁ నంబుచెఱంగును గొంచు మాటుచున్
జారుపయోధరంబులను; ♦ సన్నగిలం ద్రివళుల్ భయంబు లోఁ
గూరఁగఁ గొంచుచున్ మరలి ♦ కోరిక లూరఁగ మాటిమాటికిన్.

241

చ. చికురము లంసభాగమునఁ ♦ జిందులు ద్రొక్కుచు నుండ వీడి సా
రెకుఁ గరసారసం బద్రువ ♦ రేగుటఁ బాయఁగఁ జేసి ముడ్చుచున్
వికటకటాక్షవంత్తులను ♦ వే ధవళ శ్రవణాసితాబ్జమై
ప్రకటవిలక్షణాసనుధఁ పాంసులు గ్రమ్మఁగ ధూసరంబు నై.

242

చ. వెలుఁగుముఖంబు నై కరసఁ విస్ఫురితంబును ద్రిప్పి మాటికిన్
జెలఁగుచుఁ జూచుచుండె; నటఁ ♦ జేవురిలెన్ దివసంబు; చల్లనై
జలజమనోహరుండు రవి ♦ సర్వజగత్పరిపాలకుండు లో
పలిజలజానురాగమున ♦ భాసిత రంజితుఁ డైనచాడ్పునన్.

243

తే. ప్రొద్దు గ్రుంకెను జీకటుల్ ♦ పొలయ సాగ
నింక రాఁ దయ్యెఁ బ్రియతముఁ ♦ జేల యనుచుఁ.

గినుక గదిరినకామినీఃజనులదృష్టి
రాగ మంటెనొ యనఁ జదల్ ♦ రక్త మయ్యె.

244

ఆ. రవివియోగమునను ♦ రాజీవచయములు

మీలితంబు లయ్యె ♦ మిగులఁ, గమల
వనము లెల్లఁ బచ్చఁ♦దనము వహించెను,
గుముదపనము లెల్లఁ ♦ గూరెఁ దెలివి.

245

సీ. ఎఱ్ఱఁబాతెను దిమ్మ ♦ లెల్లను శర్వరీముఖ మెల్ల నల్లనై ♦ మొలయ సాగె
గాదంబరీచిత్తఁగాఢానురాగాబ్ధి పొంగి పొల్లెనొ యన ♦ భూతకోటి
సంష్టావితం బయ్యె ♦ సాంధ్యరాగంబునఁ దత్కాలసంజాతఁదర్పమునను;
దిగిభక రాకీర్ణఁదివ్యశీకరఖిందుతతి నాఁగ దివి ఋతుఁతతులు యెఱఁగె
తే. దర్పకాశుగవహ్నివిఁదహ్యమాన, చక్రవాకమనశ్శతఁజాతధూమ
మనఁగఁ దిమిరంబు మానినీఃజనులకనుల, వారిపూగం బపారమైఁపాఱసాగె.

తే. మరలఁ గల్లు దినశ్రీసఁమాగమం బ
టనుచుఁ బేరాశ నొ యన ♦ నధికరక్త
దీధితులతోడ మెల్లనఁ ♦ దిగ్దకరుఁడు
పశ్చిమాంబుధిఁ గ్రుంకెను ♦ బార్థివేంద్ర!

247

తే. అంతఁ గాదంబరీదేవి ♦ యవతరించె
సౌధశిఖరంబునందుండి ♦ త్కౌతలేంద్ర
తనయుఁడును దిగ్గెఁ గ్రీడాద్రిఁతటమునుండి
కానఁబడమిని నొండొరుల్ ♦ గనుట మాని.

248

సీ. ప్రణయకుపితలు నా ♦ వాడినమోములఁ దనరుదిట్టుఖములు ♦ చాల్పఁ దెల్పి
కై రవిణీతతుల్ ♦ గాల్గపైఁ బడి తమ్ము మన్నింపుమని బలిఁమాలు చుండ
మేల్కొను ననుశంకఁమెలపున వర్జించి నిద్రఁ గూరుసరోజిఁనీచయంబు
లాంఛనచ్చలమున ♦ లాలించి తమి రేయి, నీలాంబరముఁ చాల్చి ♦ నెగడుదివి

తే. జేరి యభిసారికనువలె ♦ శ్రీచెలంగ
బహుళవల్లభుఁ డౌట సౌభాగ్య మెల్లఁ
జల్లు చుదయించె నెఱ్ఱనై ♦ చంద్రుఁ డతివ
తాడనాల క్తకాంకితఁతనుఁడు వోలె.

249

చ. జగముల నెల్ల నేలునుమఁసాయకునాతపవారణంబు రే
మగువవిలాసవజ్రమణిఁమండితకర్ణకలాప మిందుఁ డా

తొగచెలికాఁడు వ్యోమమునఁ ♦ దోచెను నెత్తున దవ్వనందుఁ దా;
నగపడె వెల్లనై భువనఁమంతయు దంతమయం బనన్ గడున్.

250

వ. అంత.

251

- సీ. తతతరంగావళిఁ ధాతసు ధార్జునసౌపానపాలి కాఁ నన్నతంబు
విరహనలజ్వాలఁ విప్లుప్తవాచాలచక్రాంగయుగ్మకఁ సంగతంబు
తనుసముత్తుంగోర్తిఁ తాలవృంతానిలవీజితంబు మనోజ్ఞఁ వీరుధంబు
సాంద్రచంద్రాతపఁ సతత మై కై రవసుమరుయ మో యన ♦ శోభితంబు
- ఉ. సుప్తహంసమిథునఁ శోభితంబును నయి, నెగడుభవనకుముదిఁ నీప్రతీర
భూమిఁ బొల్చునొక్కఁ భూరిమాక్తికశిలా, పట్ట మధివసించెఁ ♦ బార్థసుతుఁడు.
- ఉ. నాలుగుమూలలన్ గుమునఁ నవ్యదళంబులఁ బత్రికాలతల్
గ్రాల లిఖించి తెల్ల నయి ♦ రాజిలువావిలివూలదండలన్
వ్రేల నలంకృతం బయి వినిర్మలవీతపటీరవారిసం
క్షాళిత మై తనర్చునలఁ చాగుశిలాఫలకంబు భూనగా!
- క. మదిరాతనూజవరపుడు, సునతులు గనుపింప నందు ♦ ఖోణీశసుతుం
డెదఁ బొదలు చుండ నంతటఁ, బదరుచుఁ గేయూరకుండు ♦ వచ్చె నచటికిన్.

253

శ్లోక కాదంబరీ చంద్రాపీఠుని జాడవచ్చుట. శ్లోక

తే. వచ్చి కాదంబరీ జేవి ♦ వచ్చె మిమ్ముఁ
గాంచ నని చెప్పె; నంత భూఁ కాంతసుతుఁడు
సంభ్రమసముత్థితుం డయి ♦ చని యెదురుగఁ
గాంచెఁ గాదంబరీ జేవిఁ ♦ గాంక్ష లూర.

255

సీ. పరిజనంబుల నెల్లఁ ♦ బాసి కొందఱు సఖుల్ బలసికొలువఁ దన్నుఁ, బరిచారించి
రాజచిహ్నములెల్ల, రాజితై కావళిమాత్రభూషణ యయి ♦ మందగలిని
నమలామలపటీర ♦ మలఁది ధనశతనూలతిక యై శశికళాఁ లలితమృదుల
కై రవదళములఁ ♦ గర్జపూరముఁ జేసి కల్పద్రుచుదుకూలఁ కమును గట్టి

తే యేకకర్ణావసక్తమై ♦ యెసఁగునంత
పత్రమును దాల్చి మదలేఖ ♦ పట్టఁ గేలు
తత్సమయరమ్యవేషంబుఁ ♦ దాల్చి యెవరొ
యన విధూదయజేవత ♦ యనఁగ వచ్చె.

256

ఉ. వచ్చియుఁ బ్రీతివేళలత ♦ భాసిఁ బారిజనోచితావనిన్
మచ్చికఁ బ్రాకృతక్రియ సఁమంచితమై తగఁ, గూఢుచుండెఁ బెం

పచ్చపడంగఁ జిత్రరథుఁ నాత్మజ; రాసుతుఁడు గుమార! యీ
యచ్చపుఁ బ్రస్తరస్థలమునందు వసింపు మటంచు సంతయున్.
చ అల మదలేఖ కస్తితను ధానట మాటికిఁ జేసినన్ ధరా
తలముననే వసించె; నట ధారుణినాథసుతుఁడు సర్వులున్
జెలఁగుచుఁ గూరుచుండఁగ వచింపఁ దొడంగె నిసుంత సేపు తా
బలుకక యూరకులడి యటుఁ పద్మనళాయతనేత్రతోడుతన్.

257

258

అంభో చంద్రాపీఠుఁడు కాదంబరితో సంభాషించుట. అంభో

ఉ. దేవి! కటాక్షపాతమునఁ ధియ్యము నందెడుదాసులందు సం
భావిత మానె పల్లదల ధావణ నూదిగ సుప్రసాదమున్?
బావనమై చెలంగునిటువంటి యనుగ్రహ మేల చెప్పఁగా
భావన చేసిన న్నిగులఁ బాటిల దిట్టియనుగ్రహార్హ మా.
చ గుణలవ మొందు నాయెడలఁ గోమలి! నీసుజనత్వ మద్దిరా
ఘనసరళత్వ మకార యటుఁ గల్గెను నీ కివి; గార మంతయున్
జనఁగ వినూత్న సేవకజనంబును నీగతి నాదరించె దే;
యనుకొనె నూడిగంబులను ధావ్యనిదక్షిణఁ గాఁగ దేవి! నన్.

259

260

చ. కలుగును దేవి! యేనిపయి ధాటవునీదు నియంత్రణంబు వా
డిలను గృతార్థుఁ డాను గద; యేటికి నింత సమాదరంబు నా
దలను ద్వేదీయశాసనము ధాల్చి యొనర్పఁగఁ జాలుభృత్యువై
గలిగెడి సిగ్గు నాకు నిను ధాంచిన యప్పటినుండి యగ్గమై.

261

చ. తలఁపఁ బరోపకారపరతంత్రము దేహము; జీవితంబును
జులకన గడ్డిపోచకును; జూడఁగ నన్నరుదెంచి నట్టి నీ
కులుపఁగ దేని నిత్తు! నిక ధానుగ్గలి! యీదృగనుగ్రహార్హ మా
యులుప ధరిత్రి లేదు గద ధూరకకంటి ప్రయాస మీయెడన్.

262

మ. కల దీజీవిత మేమునుం గలమ యీధాత్రష్టునుం గల్గెడిన్
గల వీయంద్రియముల్ ధరాధిపసుతా! గొమ్ము శ్రేష్ఠంబుగా
దలఁతో దేనిని వీనిలోపల మదిన్ ధానిన్; విచారింపఁగా
నల నంచున్ వచియింపుచుండఁగను దధావృక్యంబు వారించుచున్.

263

తే పలికె నిట్లని మదలేఖ ధామలకనవ్వు
ఫాలయ సత్యయంత్రణం బిట్లు ధాపతనయ!

యరీడనిమ్మ; విషాదంబు ♦ నొందు సకీయ

చిత్రరథసుత యే లిట్లు ♦ చెప్పి దీవు.

264

చ. ఇది సకలంబు చెప్పకయె ♦ గుణమె గ్రహించెను; మల్లి సందియం

బొడవగఁ జేసె దోల యిటు ♦ లుత్తసవర్యనిరర్థకోక్తులన్

వడలుమ యొందుయోజనము; ♦ సార్థివపుత్ర! యటంచుఁ జెప్పె; నా

మదిరతనూజ కొంతవడి ♦ మానముఁ దాల్చి ప్రసంగ మేర్పడన్.

265

సీ. రాజశేఖరుఁడు తా♦రావీడనరవరుం డెట్టివాఁ డాతని♦యింతి యెట్టి

దల విలాసవతియు; ♦ నాశనిసచివుండు శుకనాసుఁ డెట్టిఁడు♦చూడ నెట్టి

దుష్టఁబునీపురి! ♦ యుండు నెంతటిదవ్వు భారతవర్షంబు ♦ వరఁగ నెట్టి

దల మ ర్హ్యలోకంబు ♦ నగు నె మంజులమిలఁగనఁగమనీయముల్♦గలవెయందు

తే. ననుచు సకలంబు నడుగుచు ♦ నడర నిట్టి

కథలచేఁ బాలసే పుండి ♦ కదలి యశని

యొద్దఁ గేయూరకుఁ బగుండ ♦ నొసఁగి యాజ్ఞ

శయనసౌధాగ్ర మెక్కె నా♦చాన యంత.

266

ఆ. అచటసితదుకూల ♦ మమరవితాన మై, యలరుశయనతలము ♦ నధివసించె

నాశిలాతలమ్ము♦నందె చంద్రావీడ, పార్థివేంద్రసుతుఁడు ♦ పండుకొనియె. 267

మ. అల కేయూరకుఁ డంఘ్రిలన్ దొడలపై ♦ నంకించి యొయ్యెయ్య నొ

త్త లలిన్ జిత్రరథాత్మజాసరసతా♦దాక్షిణ్యగంభీరతా

గళితాహంకృతితాభిరూపతల నా♦గంధర్వలోకోత్తరం

బలహంసాత్మజవత్సలత్వమును భృ♦త్యాళీమహత్త్వ మ్మనున్.

268

క. మదలేఖాసౌజన్యము, సదమలకింపురుషవర్ష ♦ చారుత్వంబున్

మదిఁ దలపోయుచుఁ గడపెను, విదిశాధిప! క్షణమునట్లు♦వే క్షణదను దాన్.

తే. అంతఁ జంద్రుండు చిత్రర♦థాత్మజాత

మరలి వచ్చును గనుఁగొంద ♦ మంచు రేయి

మేలుకొనియుండి శ్రాంతుఁడై ♦ మేదినీశ!

పండుకొనఁ బోయె నా ప్రాళెఁ ♦ బల్చిమాశ.

270

చ. కలుగును వే వియోగ మని ♦ కందులతాంగులవేడియూర్పులన్

మలినము లయ్యె నా నపుడు ♦ మ్మానము లయ్యెను జంద్రికల్ సృపా!

సలిపి నిశన్ విలాసవతి♦సత్సుతదర్శననూఢకామ నా

సలలితకై రవరిలులను; ♦ సారసవంక్తులఁ బండె లక్ష్మీ తాన్.

271

చ. వెలవెలఁ బాతె దీపములు ♦ వేగ విభావరిఁ గామినీజనం

బులశ్రవణోత్పలప్రహరఁముల్ దగ జ్ఞప్తికి రాఁగఁ గుండె నాన్;
మలసెఁ బ్రభాతవాయువులు ♦ మాగుఁడు బాణము లేసి యేసి తా
నలసి నిగుడ్చునూర్పులను ♦ నంది లతాసుమసౌరభంబులన్;

272

చ. అరుణునిదాడి కోడి విబుఁధాద్రిలతాగృహసీమ డాఁగ నా

నరుగుచు నుండెఁ దారక; లఁహస్కరుఁ డుద్గతుఁ డయ్యె నంతలో
నరుణిమఁ జక్రవాకహృదఁయస్థితిమిశ్రిత రాగమో యనన్
బరఁగ ధరించి; రానుతుఁడు ♦ ప్రస్తరపట్టమునుండి లేచి తాన్.

273

క. కడిగిఁగొని మోముఁదమ్మిని, వడి సంధ్యావందనంబు ♦ పచరించి కరం

బడరుచుఁ దమ్మలముం గొని, యడిగెను గేఁమూరఁగునిని ♦ నశఁ డెవగిదిన్. 274

తే. ఓయి కేయూరకా! దేవి ♦ యుండు నెచట

మేలుకొనియెనొ లేదొ యీఁవేళ నరయు

మనుచు నడుగుటయును హసా ♦ దంచు వాఁడు

నరిగి చనుదెంచి మగుడ హస్తాబ్జములను

275

తే. మొగిచి మందరప్రాసాదఁమునకుఁ గ్రింద

యజ్ఞరసాధవిత్పరిక ♦ నధివసించి

యల మహాశ్వేతతో ముచ్చ ♦ టాడుచున్న

దనుచుఁ జెప్పంగ నచటికి ♦ నగుగుదెంచె

276

అతి చంద్రాపీడుఁడై కాదంబరినిఁ జూడఁబోవుట. అతి

న లిందు.

277

సీ. పరివక్వవరతాళఁఫలవల్కలొహితవల్లవాంశుకములఁ ♦ బరఁగఁ దొడిగి

రక్తపటప్రతఁరాజితలై మించి సితపటమ్ములఁ జన్నఁలతుకఁ గట్టి

వర్ణిచిహ్నము లై నఁవల్కలాజినజటాదండమాంజీబంధఁధాగు లగుచు

మహనీయప్రత్యక్షఁమంత్ర దేవత లన శ్వేతాంబరోజ్జ్వలఁచిహ్నములను

తే. నలరుచుండుతాపసులును; ♦ నలికభాగ

ములను వెలిబూది నొప్పు రేఖలను చాల్చి

యక్షమాలికఁ ద్రిప్పుచు ♦ హస్తములను

ధాతురాగారుణాంశుకఁధరణు లగుచు.

278

ఆ. పశుపతిప్రతంబు ♦ పట్టినభిక్షుకీ, గణము లొలిసి కొలిచి ♦ స్కంధగిరిక

శక్రజనవిరంచిఁశాంకరస్తవములఁ, బాడుచుండ నొక్కఁభద్రపీఠి.

279

క. కనఁగ ఎచ్చినట్టిఁ గంధర్వనరపతి, బంధువృద్ధజనులఁ భాషణముల
నెదురుచనుట లేచిఁమొలమి నానన్నాస, నములఁ బెట్టుటలను • నతులతతుల.

తే. గారవించుచుఁ గూర్చున్న • కరుణమతిని
నల మహాశ్వేత; నామెకు • నవలఁ గొంత
దూరమునఁ గొల్చి నారదఁ దుహిత మధుర
వంశములచేత. గిన్నరుల్ • భాసురముగ.

281

తే. తానములఁ బాడఁగను భారఁ తంబు చదువ
వినుచు నవధానమున ముందు • నునిచినట్టి
మణిముకురమందుఁ దాంబూలఁ మధురరాగ
కృష్ణికాంధకారితమధ్యఁ కీలితంబు.

282

తే. రదన చంద్రాతపద్యుతిఁ రాజితంబు, గతమధూచ్ఛిష్టపట్టంబు • గతిని శ్వేత
రక్తమగునోష్ఠబింబంబుఁ రనుణఁ గనుచు, నగముచెదిరినతిలకంబుఁ సరిపఱచుచు.

తే. కర్ణపూరశిరీషంబుఁ • గాంచి దానిఁ, బాఁచితీఁ గెలగుం పని • పైకి దృష్టిఁ
బఱపి చుట్టును దిరిగెడుఁ భవనహంస, గమన హేలను వలగొన • స్థావిధంబు.

తే. తనరఁ గొలుపున్న గంధర్వఁ మనుజనాథ
తనయుఁ గాగంబరినిఁ గని • దగ్గఱిల్లి
కృతనమస్కారుఁ డై యందె • వితతమైన
యాసనంబునఁ గూర్చుండి • హర్షమునను.

285

తే. అల మహాశ్వేత ముఖమును • నట్టై గాంచి
కదలఁగఁ గపోలమధ్యంబు • గడలుకొనఁగ
మందహాసంబు నొనరించె • మనుజనాథ
తనయుఁ డంత మహాశ్వేత • దాని నెఱిగి.

286

తే. చిత్రరథనుతతో నిట్లు • చెప్పె నితఁడు
నీదుగుణములఁ గరఁగెను • నీరజారి
భానువులఁ జంద్రకాంతంబుఁ పగిది; సకియ!
పలుకఁ జాలక యున్నాఁడు • పడఁతి! కనుమ.

287

తే. ఇతని వృత్తాంతమేమియు • నెఱుకపడక
రాజచక్రంబు కుందుచు • రాజవదన!
వెనుక నున్నది యూరికిఁ • జనఁగఁ దలఁచు
నొసఁగు మానతి ప్రేముడి • యెసక మెసఁగ.

288

తే. దూరమున నున్నమీప్రేమ ♦ తోయజాత
 తోయజాతా పులకుఁ బోలె ♦ దొంగల తేని
 తొంగలకును బోలె సతతంబు ♦ తొలఁగ కెపుడు
 ప్రళయమందును వర్ధిల్లి ♦ ప్రబలుఁ గాత.

289

చ. అనుచు వచింపఁ జిత్రరథుఁడనాత్మజ నెచ్చెలి! యింత యేల యీ
 జనము సపారివారముగ ♦ త్కృపతీనూను నధిన మీయెడ
 దనదుమనంబుభంగిని గొనందగు నడ్డము గల్గ దమ్మరొ!
 యని పరివారముం బిలిచి ♦ యాజ్ఞ నొసంగెను; నీకుఁసంరకుణ.

290

అళి చంద్రాపీఠుడు మరల స్వదేశమునకుఁ బ్రయాణమగుట అళి

చ. కొనిచని యాత్మదేశమును ♦ గూర్పుఁ డటంచును; సంత లేచి
 తనయుఁడు హంసపుత్రికకుఁ ♦ దద్దయు భక్తిని మ్రొక్కి దొల్త; నా
 వెనుక నెఱంగి చిత్రరథుఁడప్రేముడికూతునకుం బ్రియంబున
 గనుఁగొన నామె చిత్తమున ♦ గాఢపుఁగూర్చి వహించి యిట్లనె.

291

చ. పలుకుదు నేమి దేవి! బహుభాషుల నెవ్వరు నమ్మ రిద్దర
 దలఁపున నిల్ప వేఁడెదను ♦ ద్వత్సఖివారముఁ గూడియాడుచో
 జలజదళాయతాక్షి! యని ♦ చయ్యనఁ దలైను బాసి యచ్చట
 జేలఁగుచుఁ గన్యకాజన ము ♦ శేషము తత్సుగుణావకృష్ట మై.

292

చ. పరవశ మైనయిట్లతనిపజ్జ హాజారముదాక వచ్చి మం
 థరగతి నేగఁ గా మరలి; ♦ తన్నదిరాసుతపల్లకీవహం
 డరముగఁ దెచ్చినట్టి యొక యశ్వము నెక్కిప్రయాణ మయ్యె నా
 నరపతిసూతి తత్పరిజనంబులు వెంబడిఁ గొల్చి రాఁ దమి.

293

క. చనుదెంచునతని కవలం, బన మాగంధర్వరాజభామిని వెలి లో
 నన కా దఖిలాశాలం, బన మయి కనఁబడఁగ సాగె ♦ బరఁగుచు నెచట.

చ. సయింపఁగరానితద్విరహసంతపనంబున వెన్న లగ్న నా;
 రయమునఁ ద్రోవకడ్డ మగుఁరాణను ముందు; వియోగవేదన
 బయిపయి మీరునుత్కలిక ♦ పై కెగవైచినభంగిఁ బైనఁ; న
 న్నయదృఢచిత్తుఁ డౌట నల ♦ మానిని గన్నడ వాని కెల్లచో.

295

వ. అట్లొలిక మహాశ్వేతాశ్రమంబుఁ జొచ్చి యింద్రాయుధఖురపుటంబులజాడం
 జనుదెంచి యచ్చోదసరస్తీరంబునఁ గూర్చుండి యున్నతనస్కంధావారముం

గాంచి ప్రహృష్టమానసుం డయి తద్గంధర్వకుమారవర్గంబు నెల్ల సెల వొసంగి
యనిపి స్కంధావారజనంబులు సాసందులును సకుతూహలులును సవిస్త్రి
యులు నై మ్రొక్కుచుండి స్వభవనంబుం జొచ్చి సమ్మానితా శేషలోకుం డై
యాచంద్రాపీడుండు.

296

ఆ. పరమమిత్రుఁ డగుచుఁ ♦ బహుగువైశంపాయ
నుండు పత్ర లేఖ ♦ మొందుకొనెడు
తమిని నడుగ హంసతనయ యీదృశ యంచు
మదిరతనయ యిట్టిమగువ యనుచు.

297

తే. లల్ల కేయూరకుం డిట్టి ♦ డంచు మఱియు
నల్ల మదలేఖ యిట్టిది ♦ యల తమాలి
కయును నీదృశ యం చిట్టికథలఁ జెవుచుఁ
గడపె నాదిన మెల్ల నాత్మౌపనుతుండు.

298

❧❧❧ చంద్రాపీడునియొద్దకుఁ కేయూరకుండు వచ్చుట. ❧❧❧

ఉ. ఆమరునాఁడు నూర్పుఁ డుదయాద్రిపయిం బొడనుంప లేచి తా
నామదిరాసుతం దలంచు ♦ చాంతరసీమను గొల్వకూటమం
దామనుజేశనందనుండు ♦ హర్షమునన్ వసియించి యుండఁగా
నామె వివంచి కావహకుఁ ♦ డచ్చటికిన్ జనుదెంచె దావర్ధ్వతోన్.

299

క. చనుదెంచి నమితశిగుఁ డై, వినయంబున మ్రొక్కునతని ♦ వే రారార
వ్వుని తొల్లఁ గటాక్షవిలోకనముల నట నెదనునంతఁ ♦ గడుఁ బుల్కలతోన్.
క. తరువాత బాహువులతోఁ, బరువిడి యాలింగనంబుఁ ♦ బచరించి గడున్
ద్వరపెట్టఁగ వేడ్క సమా, దరమునఁ గూర్చుండఁ జేసి ♦ తనపార్శ్వమునన్.

తే. చెలిమి యెల్లను ద్రవమయి ♦ యొలుకు ననఁగ
హసితపీయూషధవళీకృతాక్షరముల
మధురవాక్కుల నిట్లని ♦ మనుజనాథ
సుతుండు కేయూరకుని మదిఁ ♦ జొక్కు చడిగె.

302

❧❧❧ చంద్రాపీడుండు కేయూరకునితో సంభాషించుట. ❧❧❧

క. మదిరాసుత కాదంబరి, పొదలునె సౌఖ్యమునఁ; జెలులు ♦ పొదలుదురెతమిన్
బొదలుదురె పరిజనంబులు, ముదమున; హంసాత్మజాత ♦ ముదితయె యెలమిన్.
ఉ. అన వాఁడు ప్రీతిపెంపున, జనితం బగురాజనూను ♦ సత్త్వితమున మ

- జ్జనమును ననులేపంబును, గనినట్లు పథశ్రమంబు ♦ గత మగుడుఁ దఱున్. 304
 క. నతుఁ డయి వినయం బొప్పఁగఁ, గుతుకంబున ననియె నిట్లు ♦ త్తోణీశసుతా!
 తతకుశల యిపుడు మదిరా, సుత నీవి ట్లడుగుచుంటఁ ♦ జొక్కపుఁ బేర్చిన్. 305
- చ. అని బిసనూత్రబద్ధముఖ ♦ మార్ద్ర ప్రటాంతరితంబు నార్ద్ర ప్రచం
 దనఘనపంకసంఘటితఁ♦నన్యమృణాళకకంకణాంకితం
 బును నగుకంజనీదళసఃముద్గకమున్ వడిఁ దీసి యందుఁ బొ
 పెను మదిరాతనూజ కడుఁ♦బ్రీతిని సంపినప్రేమగు న్దులన్. 306
- చ. మరకతపీతసద్రుచిరఁ♦మంజరు లై వ్యతనీతచర్మతఁ
 సురుచిపయస్సు లై వెలుఁగు ♦ శోభితపూగఫలంబులన్; మనో
 హరశుకిగండపాండురముఁ♦లై తగులేఁదెలియాకులన్; మహే
 శ్వరశశిఖండఖండఘనఁ♦సారముఁ గన్తురితోడి గంధమున్. 307
- ఆ. కానుపించి యతఁడు ♦ కడుభక్తి నిట్లని
 చెప్పఁ దొణఁగె ముదము ♦ చిప్పిలంగ
 రాజపుత్ర! చిత్రఁరథసుత కేల్దోయిఁ
 గీలుకొలిపి మాళి ♦ లీలఁ దనర. 308
- తే మృదులకరశౌఖికారంద్రఁ♦విదలరక్త
 కిరణజాలము లెల్లెడఁ ♦ బరఁగ నిన్ను
 గొలుచు చున్నది సతతంబు ♦ కూర్చి యెసఁగ
 నలమహా శ్వేతయును నిన్ను ♦ నడిగె శుభము. 309
- తే. మాళిమాణిక్యకౌముదీఁ♦పాళి జాటి, యాననం బెల్లి నభిషేక ♦ మాచరింప
 వినతిశతముల మదలేఖ ♦ వినుతినేయు, మకరికాకోటికోణంబు ♦ మహిని సోక.
- తే. కన్యకాలోక మెల్లను ♦ గాల్గె కెఱఁగి
 పూజ లొసరించుఁ బదరజః♦పూత మగుచుఁ
 జెప్పఁగా నేల యందలి ♦ సేవకాళి
 గొలుచు సతతంబు భక్తి చిఁ♦గుర్మొనంగ. 311
- చ. మనుజవరేణ్య! హంససుత ♦ మాననిప్రీతిని నీకుఁ జెప్పిపం
 పినవచనంబులన్ వినుతుఁ ♦ బెంపు దలిర్పఁగ నాలకింపుమా
 యని పలుకం దొడంగె నతఁ ♦ డాయమ చెప్పినవాని నెల్ల ని
 ట్లని జననాథపుత్రునకు ♦ హర్షసుధానిధి పొంగిపొర్లఁగన్. 312

ఊఊ చంద్రాపీడునకుఁ గేయూరకుండఁ కాదంబరియవస్థను వర్ణించిచెప్పట. ఊఊ

ఉ. ఎవ్వరికన్నులం బడవొ ధూవు కృతార్థులు వారు చూడఁగా
నివ్వసుధకా; నరేంద్రసుఖ! ధయే మనుదుకా హిమశీతలంబు లై
యవ్విధి నీసమక్షమున ధనబ్జమయంబులు నాఁగఁ దోచె నీ
యవ్విమలారుసద్గుణము ధలంబుజనాథమయంబు లిత్తుజికా. 813

మ. అమృతోత్పత్తిదినంబువోలె మదికికా ధహర్షప్రదంబై గడుకా
విమలంబై విధిలబ్ధమై యెసఁగుచుకా ధవల్లొందుతద్యాతఘ
స్రము వాంఛించెన రెట్టులైన మగుడకా ధరా నెల్లరుకా, ద్వద్వియో
గమునకా పృథ్విమహోత్సవాలసమునా ధగాన్పించు మాప్రోల్ నృపా! 814

ఉ. త్యాగము చేసితికా సకల ధమంచు నెఱుంగుదు నన్ను నైననుకా
వేగ మకారణావు నిను ధవేడకయున్నను నాదుమానసం
బాఁగినఁ గోరెడుకా గనఁగ; ధనామదిరాసుతయుకా నితాంతము
జ్వేగిని మారకల్పు స్థితధవిస్ఫురితానను నికా దలంచెడుకా. 815

ఉ. కావున నొక్కమార్త్యగల ధగారవ మారఁగ వచ్చి మమ్ములకా
నీవు గుణోన్నతుండ నని ధసమ్మి తలంచెడునట్లుచేయఁగా
భూనరపుత్ర! వేడఁగను ధబోలదె మాకు నుదారమానవో
ద్భావనచేయ దెవ్వరి కధసారబహూకృతిఁ జెప్పనేటికికా. 816

తే. చను నవశ్యంబు మాదృశధజనులచనవు, నలజడిని దీని సైఁపంగ ధనవనినాథ
తనయ! నీదగునుజనత ధతగకయున్నఁ, జెప్పివంశఁ బ్రగల్భతధచేయు మాకు.

తే. పంపితిని దీని మీ రిటఁ ధబాన్పునందు
మఱచి పోయినశేషాఖ్యధమంజుహార
మనుచుఁ గేయూరగుం దెల్ల ధమనని చేసి
బయిరవాసంబుకొంగున ధబద్ధ మయ్యి. 818

తే. సూక్ష్మాసూత్రాంతరస్రుతధసుషమసమితిఁ
దెల్లముగఁ దోచుదానిని ధదీసి యొసఁగె
జానురగ్రాహిణీహస్తధజలజమునకు
నంత నారాజపుత్రుండు ధహర్ష మొప్ప. 819

చ. పరిజను నన్ను నీగతిని ధభావన సేసి మహాప్రసాదముకా
బరఁగఁగఁ జేసెఁ జిత్రరఘుధపట్టి, యిదంతయు హంసపుత్రికా
చరణసమార్చనాఫలమ ధసత్య మటంచును దాని సంతయుకా
శిరమునఁ దాల్చి తానె గొనెఁ ధజింద ముదశ్రులు నిర్దురంబులై. 820

మ. అల కాదంబరిగండపాలికగతంఁబై నట్టి లావణ్యమో
జలతం గన్నతదీయహాసరుచియో • చర్చింప నిష్యందితో
జ్వలతచ్చగుగుణౌఘమో న్రవమయఃసావంతంబో నా హ్లాది యై
లలితస్పర్శము సారభాంచితమునై • లాలించుతద్గంధమున్.

821

తే. అలఁదికొని ప్రీతి నాహార • మఱుతఁ బాల్చి
తస్కులంబునుఁ గైకొని • దడసి తుణము
లేచి నిలఁబడి డాకేల • లీల నూఁది
యల్ల కేయూరకునియంస • మందు నగుచు.

822

తే. అర్హభంగిని సమ్మాన • మూచరించి
ముదితచిత్తులఁ గావించి • మొనసి యనిపి
ముఖ్యనృపలోకముల నెల్ల; • భూపసుతుఁడు
గంధమాదనహస్తాని • గనఁగఁ జనియె.

823

చ. తుణ మటనుండి దాని కిడి • చారునఖద్యుతిజాలసాంద్రమున్
ఘనసమృణాల మో యనఁగఁ • గ్రాలెడుగడ్డికడిన్ స్వయంబుగాఁ;
జనియెను వల్లభాశ్వముల • సాహిణముం గన; నంత నేగుచున్
గనఁ బరివారమున్ వదనఁకంజము నడ్డము ద్రిప్పి ప్రక్కలన్.

824

ఉ. ఆతనినూనసం బెఱిఁగిఁనట్టివినీతులు చ్చారపాలకుల్
ఆతతపారివారమును • నంతయు నాఁగుచు వెళ్ల నంపఁగా
భూతలనాధువుత్రుఁ డటఁ • బోయెఁ గెయూరకుతోడ నొక్కఁడే
జాతభయంబుచే నొదిగి • సంభ్రమియింపుచు మందురాధిపుల్.

825

తే. ప్రణతు లొనరించి చనుచుండ • వినయమునను
జక్క నొనరించి యొకప్రక్క • జాతీ నుంత
యలరునింద్రాయుధాశ్వపృష్ఠావగుంర
నాంశుకమ్మును నానరఁనాథసుతుఁడు.

826

వ. మఱియు

827

తే. కనులకడ్డము వడుదానిఁకపిలకేస
రముల నెగఁ ద్రోసి; ఖురభూమి • రమ్యముగను
జరణముల నుంచి మెల్ల న • సాహిణంబు
దారువున, దేహభారంబు దద్ద • నిలిపి.

828

తే. మదిని హర్షంబు క్రేళ్లుబ్బి • మమత దోఁచ
ననియె నిట్లని కేయూరఁకా! వచింపు

మేను వచ్చినపదపడి • యేమి జరిగె

నచట గంధర్వస్వపతిగృహంబునందుఁ

బుచ్చె నుబుసును గంధర్వపుత్రి యెట్లు.

329

తే. ఏమి చెప్పెను మదలేఖ • యేమి చేసె, నల మహాశ్వేత పరివార • మాడు కొనియె

నేమి సల్లాపములు; చేసి • తేమి నీవు, గలవె? యస్త్ర • త్కథాప్రసం • గంబులచట.

తే అనినఁ గేయూరకుం డిట్లు • లనియ్యెదేవ!, వినుమ చెప్పెద సర్వంబు • వీను లలరఁ

దరలి గా నీవు కన్యకాం • తఃపురంబు, సర్వమును లేచె నీవేగు • సరణిఁ గనఁగ.

తే. హృదయములు వేయి నీవెంటఁ • గదలె నవుడు

మ్రోఁగుపటపాధ్వను లనంగఁ • బువ్వుఁబోండ్ల

కాలియందెలరవములు • ఘల్లు మనుచు

నొక్కపెట్టున మ్రోఁగెను • నుడుగ కట్టె.

332

చ తురగరజఃప్రసారమున • ధూసరితం బగునీదుత్రోవఁ దా

సరయిగ నెక్కెఁ జిత్రరథు • నాత్మజ సాధతలంబుఁ గొల్వఁగాఁ

బరిజన మెట్లఁ దన్ను; సర • పాలకుమార! మఱుంగుదాఁక ని

గరమనురక్తిఁ గాంచె సఖి • స్కంధమునన్ ముఖ ముంచి యెంతయున్. 333

ఉ. ముంచుచు నా దిగంతమును • భూరిపయోద్ధి వళక్షదృష్టులన్

మించుసితాశపత్రమిష • నీరజవైరి దినేంద్రఘృష్టులన్

వంచుచు నుండ నచ్చటన • వారిజలోచన చాలసేపు ని

గాంచుచు నుండె నీ వటఁ గ • నంబడకుండిన విన్ననౌమదిన్.

334

క దిగి యాసాధాగ్రంబును, వగఁ గూరుచు నెట్లొ యొక్క • వగను తీణం బా

మగువ వసియించి యాస్థానగతం బగుమండవమున • నట లేచి నడిన్. 335

చ స్థలనభయంబుచే ననఁగ • వట్టదముల్ గలనిస్వనంబులన్

దెలువ సుమోపహారముల; • దివ్యనఖాంశుల వారిధారలన్

తలఁపునఁ గ్రేంకృతుల్ సలుపు • నాగభుగావలిభీతిఁ ద్రస్తయై

గళదురుకంకణంబులను • గంతనిరోధము చేయునో యనన్.

336

వ. మఱియు

337

చ. ప్రసవసితంబు లై నగృహ • వల్లులఁ బల్లవకోరకంబులన్

బొసఁగఁ గరంబునన్ మదిని • భూవరపుత్రక! నీగుణంబులన్

వెసఁ గడునూతఁ గాఁ గొనుచు • నీవు వసించిన కేళికాద్రి కా

బిసరుహనేత్ర వచ్చెఁ దమి • పెట్టున నెందును బ్రొద్దు పోవమిన్.

338

వ. వచ్చి.

889

సీ. గంధోదసారభాగతలీనబంభరజటిల మీశిల యిందు ♦ స్నానమాడె
సుమధూళిసికతిలవిమల మీగిరినదీతట మిందు నిటలాక్షు ♦ దమిని గొలిచె
ధిక్కుతశశధరదీధితి యీస్ఫటికోపలస్థల మిందు ♦ నోరె మందె
సంక్రాంతచందనసలిల మీమాక్తికప్రస్థస్థల మిందు ♦ బన్వళించె
తే. మరకతగ్రావమకరికామంజులోత్స

సిచ్యమానలతాగృహసీమఁ బొల్చు

శీకరిశిలాతలంబు వసించె నిందు

క్షితివసుతుఁ డని నీస్థానఁబిహ్నములను

దెలుప సారెకుఁ గాంచు చాఁదినముఁ గడపె.

840

ఉ. అంత దినాంత మయ్యె మనుజాధిపపుత్రక! హంసపుత్రికా
త్యంతమహాప్రయత్నమున ♦ నభ్యవహాగ మొనర్చె నిష్ట మొ
క్కింతయు లేక యుండినను ♦ నెట్టెటా నాస్ఫూరికంపురత్నవే
త్తాంతమునందె; గ్రుంకె రవి ♦ యందెను నభ్యుదయంబు చంద్రుడు. 841

చ. అచటనె యుండి కొంతతడ ♦ వజ్జశిలామయి నాఁగ వెన్నలఁ
విచికిలగంధి యార్ద్రమయి ♦ వే తను వొప్పఁగఁ; జొచ్చుఁ బంద్రుడఁ
ప్రచురభయంబుచే ననఁ గఁరంబులఁ జెక్కిఁతులందుఁ జేర్చి యం
చుచు మది నేమియో కనులఁ ♦ జూడక దేనిని మూసి టిచ్చయ్యె.

842

చ. ఒకక్షణ ముండి లేచి యట ♦ నుగ్గలి గోళ్లను బడ్డచంద్రబిం
బకములబర్చుచే జడిమి ♦ పంబెనొ నా సవిలాసమంధర
ప్రకటగతిఁ బదంబుల సఁబాధముగాఁ బయి కెత్తి యూనుచు
వికసితపద్మనేత్ర చనె ప్రేగునఁ ♦ దాఁ దనపాన్పుటింటికి.

843

చ. చని పడవైచి దేహమును ♦ కయ్యవయిం దలయేరుచే గడు
దనుకుచు దాహరూప మగుదారుణ మైనజ్వరంబుచే నగ
గనుచుఁ దదాది యేదో యొకఁగాఢమనోవ్యథ మూయకే కనుల్
దనరుచుఁ జక్రదీపకుముదంబుతోడను బుచ్చె నానిశ.

844

తే. ప్రత్యుషస్సునఁ బిలిచి యాభామ నన్ను
బంపె నీవార్తల నెఱుంగుభావమునను
బలికి సోత్పాసముగ నిట ♦ పార్థివేంద్ర
తనయ! యెఱుంగుదు వెల్లను; ♦ ననఁగ నేల.

845

ఁ ఁ ఁ ఁ చంద్రాపీఠండు మరలఁ గాదంబరిని జూడఁబోవుట. ఁ ఁ ఁ

- క. అనుటయుఁ జంద్రాపీఠండు, విని తద్వచనంబు నరుగుఁ వేడుక మదిలోఁ
బెనఁగొన గుఱ్ఱము గుఱ్ఱం, బనుచును నిలువెడలె; నంత ఁ హయపరిజనముల్.
- క. కొని వచ్చిరి యింద్రా యుధ,మును బల్లముఁ బెట్టి వేగఁమున నెక్కి కుభృ
త్తనయుఁడు మదిలేఖను వె,న్కను నధివోహితను జేసి ఁ కడు రభసమునన్.
- క. మొనగానిని వైశంపా,యను నొనరిచి సేన కెల్ల ఁ నన్యతురంగం
బును గేయూరకుఁ డధిరో,హణమును గావించి వెంట ఁ నరుదేరంగాన్. 348
- క. పరిజనము నెల్ల మరలిచి, చనియెను వడి హేమకూటఁశైలంబునకున్
జని కాదంబరిభవనాం, గణముసమీపమున దిగ్గె ఁ గంధర్వంబున్. 349
- క. దిగి ద్వారపాలుచేతికిఁ, దగఁ దురగము నిచ్చి మదిరఁతనయను గనఁగా
నగిచెడుచిత్తముగల యా,యగణితమతి పత్రలేఖ ఁ యరుదేర బడిన్. 350
- క. చొచ్చి మదిరాతనూభవ, యెచ్చట నున్నది యటంచు ఁ నెదురుగఁ దనకున్
వచ్చెడుపొగ్గడి నడిగెను, పొచ్చినతమకంబుతోడ ఁ నింపు దలిర్పన్. 351
- తే. మ్రొక్కి యాతండు వినయంబు ఁ నొక్కొనంగ
మదళిఖావల కేకికాఁమహిధరంబు
క్రింద జలజాతవనవాపిఁశ్రేవ నున్న
హిమగృహంబున నున్నది ఁ యనవరేణ్య!.
- తే. అనుచుఁ దెలువంగఁ బ్రమదావఁనాంతరమునఁ
జనియె నొక్కింత దూరంబు ఁ సరణిఁ దెలుప
ముందుఁ గేయూరకుఁడు చన ఁ భూపసుతుఁడు
మదిని హర్షంబు పొంగార ఁ మనుజనాథ!.
- తే. బాలత్పణములఁ గావించి ఁ పంకజాస్తు
కిరణములనెల్ల; దినమును ఁ హరితముగను
జేయుదీప్తుల మరకతఁశ్రీవహించు
కదళికాగామమును దానిఁగర్భమునను.
- తే. తామరాకులపై కప్పు ఁ తనర నెవుడు
నలరుహిమగేహమును గాంచె ఁ నధిపసుతుఁడు
గాంచె నటనుండి వచ్చు నాఁకమలగంధి
పరిజనంబుల శిశిరసఁపర్యవతుల.
- సీ. ఆర్ద్రవాసకై తఁపాచోదజలముల సంవృతోజ్జ్వలదేహఁచారులతలు

నాభరణంబులఁ యట్లు భుజాధృతబిసపలయవళక్షఁ విసరితాంగు
లాపాండురై కకఁర్ణాత్తకై తకదళ తాటంకపాసితోరుఁదంతవత్త
లాలిఖితపటీరఁజాలలలాటికాభాసురాననపద్మఁభాసమాన

తే. లగుచుఁ బగలును స్పృశియింప ఁ నాశఁజేసి

బింబితములై నకళధరఁబింబము లన

నొప్పుచందనబిందుల ఁ నుద్వహించు

గండఫలకంబులను జారుఁగాత్తు లగుచు,

356

వ. మఱియు.

357

చ. సకలశరీరపుష్పముల ఁ చారిమ మంతయుఁ గొల్లగొన్నయా
ప్రకటితశై వలస్తబకఁపాలికలఁ గృతకర్ణపూర లై
వకుళసుమావళీవలయఁవాసితగంధరసాష్టుతంబులఁ
లికుచకుచంబులఁ జలజఁనీదళముల్ ఘటియించి కప్పుగఁ.

358

చ. అవిరళగంధసారరుచిఁరాప్రవిలేపనపాండురంబులఁ
అవిరతతాపకోపమృదిఁతాబ్జకరంబుల నాఁ గరంబులఁ
ధవళమృణాలదండములఁ దామరతూడులచామరంబులఁ
దవిలిచి; పుష్పమంజరులఁ దామరసంబులఁ గైరవంబులఁ.

359

ఉ. తామరసచ్ఛదంబులను ఁ దాలిచి యుద్గతనాళకంబులఁ
గోమున ఛత్రముల్ల రవిఁగోవుల నాఁగుచు; వారిదేవతా
స్తోమము నాఁగనుఁ నరుణఁసోమసహోదరిగుంపు నా శర
త్సాముదయంబు నాఁ దటినిఁసంఘము నాఁగను బొల్చుచుఁ గడుఁ.

360

తే. అరుగు దెంచెడుతన్మదిఁరాత్మజాత, పరిజనంబు తదీయాంగఁప్రాణమయము
దేహపరిచారకము మ్రొక్కిఁ తెరు వొసంగఁ, బాదనఖపాతభీతినాఁబఱచి వేగ.

అథ కాదంబరీతాపనివృత్తిర్థము శిరోపచారకల్పనాప్రకారము. అథ

సీ. చందనకర్దమఁసత్కృతవేదులు ఘంటికాయితసితఁకమలతతులు
వికసితసిందుకఁవిస్ఫురత్సుమగుచ్ఛచామరంబులు మణిఁచారిమములు
లంబమానన్ధాలఁలలితసద్వల్లి కాముకుళహఃరావళీఁభూషితములు
నాబంధితలవంగఁహరిపల్లవగంధసారమాలాజాలఁభారకములు

తే. డోలికాయితకై రవఁమాలికోరు, వై జయంతులు బిసవేత్రఁపాణిరుదిర
కుసుమభూషణదర్శకాఁగు వృక్షములును, నగుకదళితోరణంబులఁయడుగుత్రోవ

చ. చనికలయంగ నంతటను ♦ జాఁపి కనుంగవఁ గాంచె నొక్కతా
వున నిరుతట్లఁ బాఁతినప్రభూతతమాలకిసాలబద్ధకా
ననఘనపం క్తులన్ గుముదనవ్యరజఃపులినాళులన్ బటీ
రనిరతగంధసారజలరాజితగేహనదీనదంబులన్.

363

చ. నిచుళగుళుచ్చసంఘటితనిస్తులశోణితచామరవ్రజ
ప్రచురజలాభిషి క్తమృదురమృవితానతలంబులన్ లస
ద్రుచిరము లై నచెందిరపుఁదోరపుఁగుట్టిమసీమలందు స
న్నిచితము లై నశోణతరనీరజశయ్యల నొక్కపట్టునన్.

364

ఉ. ఏలకినీటఁ జల్లఁబడు ♦ చెప్పుడు నంటి కనుంగొనంగఁగాఁ
జాలిన గోడలం దనరు ♦ స్నాటికగేహము లొక్కచోటునన్
గ్రాలు శిరీషపత్తములఁ ♦ గట్టిన శాద్వలభూములన్ మృణా
లాళికవారియంత్రభవనాగ్రములం దిడుయంత్ర కేకులన్.

365

మ. ఒకచాయన్ సహకారసస్యరసవారుత్సి క్తజంబూకిసా
లకసంబాధితమధ్యవర్ణగృహజాలం బొక్కచోఁ గాంచె వే
రొకచక్కిన్ విహరించుకృత్రిమగజఃపూహకులత్కాంచనా
బ్జకులంబున్ దిలకించె రాజసుతుఁ డాచక్కిన్ మహాద్యద్వ్యతిన్.

366

సీ. తోరంబు లగుతమ్మిఁతూండ్లఁ గాలుగఁ జేసి మొగలిరేకులదోనఁలుగ ఘటించి
కలువపం క్తుల నెల్లఁ ♦ గావించి చేద్రాళ్లు పత్రపుటము చేదుబాన చేసి
స్ఫటికంపుటిటికల ♦ బావుల గట్టించి క్రిందు సుధాపంక ♦ మందఁజేసి
యనఁటికంబంబుల ♦ నమరించి కంబముల్ వట్టివేరుల నడ్డపట్టెఁ జేసి
తే. చందనోదక మెల్లప్పు ♦ చంద్రకాంత, కుట్టిమంబులఁ బాఁతినఁగవలయాత్తు
లచటనొకచోటఁగప్రంపుటనఁటిచెట్లతోటలకువేసరకమోటఁదోలఁగాంచె.

చ. స్ఫటికబలాకవం క్తికృతశంబరధారలఁ గల్పితాంబుము
గృటలములన్ వినిర్మితదివస్పలిచాపములన్ మ తొండుచోఁ
బటుమధుపాళికింకిణుల ♦ వాఁగెడుపుష్పసుదామదోలలన్
జిటిచిటి మంచుఁజిన్నులను ♦ జిల్కెడుయంత్రపలాశపక్షులన్.

368

ఉ. చేరువ మొల్చి యింపెసఁగుశ్వేతయవాంకురశోభితంబులన్
జారునవీనజాతిసుమఁజాలకదంతురితోర్మిపం క్తులన్
మీరెడుచందనద్రవవినిర్మితదీర్ఘి కలందు ముంచుచున్
సారెకు శీతలంబులను ♦ సల్పెడుహారము లొక్కచోఁ గనెన్.

369

చ. సతతము ముత్తియంపుఁబొడి ♦ సల్పినపాదుల స్థూలవారిబిం
దుతతిని దుర్దినంబు మదిఁ ♦ దోషఁగ నించెడుయంత్రవృక్షసం
తతులను నొక్కచోట, నొకతావునఁ జంద్రకేసాలయద్రు
వ్రతతినివాసితంబు లయి ♦ భాసిలుతామరతూండ్లప్రస్తుముల్.

870

మ. ఉదరాహాఢము లై బహిర్గతము లై ♦ యున్నాశయు క్కంబు లై
ముదమారం గనుపట్టుచుండునళినీఃపూతచ్ఛదంబుల్ గడుక
వదనంబుల్ గయిసేయఁగాఁ బొలుచు పూర్ణస్వర్ణకుంభంబులక
బొదలంగా నొకచోఁ దమాలవనిలో ♦ నూత్నప్రకారంబులక.

871

తే. కదళికాంతర్గత స్తంభఃకమ్రదండ

చారువంశానుకృతిసుమః స్తబకములను

జేయఁబడుచున్నగొడుగులఁ ♦ జెలఁగు చొక్క

చాయఁ గనుఁగొనె మఱియు నాఃత్తాపసుతుఁడు.

872

తే. రాతిపలకలయం దుంచి ♦ రమ్యసరణి,దామరాకులసురఁటులఁ♦దవిలి యెవుడు
వీవఁబడునొవధీరసఃవినరములను, శీతలంబుల నొకచోటఃక్షీతిపవర్య!

873

తే. లలితలవలీఫలద్రవఃకలితములను, మంజుత్పణశూన్యమంజరీఃరంజితములఁ
గర్జపూరంబులనునవ్యఃకల్పనములఁ,గాంచె నొకచోటనాక్షీతిఃకాంతసుతుఁడు.

వ. ఇట్లు పరిజనంబులచేఁ గృతంబులును గ్రియమాణంబులును నగుబహువివిధ
శిశిరోపచారోపకరణకల్పనావ్యాపారంబులఁ గనుచుఁ జని చని.

875

—ఊఊ హిమగృహవర్ణనము. ఊఊ—

సీ. హిమనగరాధిపుఃనెదయొ ప్రచేతసుసలిల కేళీసద్ధఃసాధ మొక్కొ
సకలచందనవనఃసావ్విమి పుట్టినచోటా సకలేందుమణిజనిఃస్థల మి దొక్కొ
మాఘమాసక్షపాఃమంజునివాసంబొ వర్షర్తుసంకేతఃవాస మొక్కొ
సర్వావగాగ్రీష్మఃసంతాపవారణక్షమమనోహరమహఃనదన మొక్కొ

తే. సర్వజలధరవై ద్యుతఃజ్వలనదహన

తాపమార్పంగఁ జాలినఃస్థాన మొక్కొ

యన నలరునొక్కహిమగృహఃభ్యంతరంబుఁ

జొచ్చె నారాజపుత్రుండు ♦ తోఁనినాథ!

876

వ. మఱియు.

877

సీ. అఖిలాంబుధులు బడఃబావలతాపంబు నపనోదమును సేయుఃనాలయంబొ

చంద్రవియోగంబు • సైంసక కుముదినుల్ ప్రొద్దు పుచ్చంగ వచ్చుభూతలంబొ
హరహుతాశనతవు • డై నకందగుండు తాప మార్చుకొనెడు•ద్వీపతలమొ
ప్రియవిరహఃగ్నిచే•బెట్టి చక్రాంగముల్ తాప మార్పంగ వచ్చుభరణితలమొ
తే.యనంగ నాహిమగృహ మొప్పు • నవనినాథ

యంబుయంత్రకధారాసహస్రములను

దటుమఁ బడినట్టిరవికరతతులు శీత

మునకు భయపడి నా నందుఁ • జనంగ వెఱచు.

378

వ. మఱియు.

379

ఆ. కుసుమసౌరభంబుఁ • గుత్తుకబంటిగా, నాని యాము నంది • యఱచు తేంట్లు
దంతమయవివంచి•వింత నాగృహమును, శబ్దితంబు చేయుఁ • జారుఘణితి.380

తే. సతతమధుకరసంచయఁజటలుగల్గు, పువ్వుఁదీవెల నల్లనిపుట్టమునను
గప్పికొన్నవిధంబునఁ • గ్రాలుచుండు,నల్ల హిమగృహ మే మందు•నవనినాథ!

తే. చొచ్చి యాహిమగృహ మోలిఁ • జూచు చతఁడు

వెలిని లోపల మిక్కిలి • పిండహార్య

మో యనంగను నొప్పాడు • చున్నశిశిర

శీతలస్పర్శమున లిప్తఁచిత్తుఁ డగుచు.

382

సీ. తనమానసంబును • దామరసారాతిమయమంచుఁ, గై రవఁమయము లంచు
నఖలేంద్రియంబుల;•నంగంబులెల్లనుజోత్సామయములంచుఁ;•జొక్కు బుద్ధి
బిసమయం బని; విభావసుగభస్తుల నెల్ల హారమయము లంచు;•నావనమును
జందనమయ మని; • శ్వసనునిగఁజూరమయుఁ డని; జలమయ • మనుచువేళఁ

తే. ద్రిభువనంబుల నీహారవిభవమయము

లనుచుఁ దలపోయ సాగెను • మనుజనాథ

తనయుఁ; డేవంవిధ వ్తులు • తనగుచున్న

యల హిమగృహంబునం దొక్క • యమలసీమ.

383

••••• అనంగసంతప్తయగు కాదంబరిని వర్ణించుట. •••••

చ. సకీయలు చుట్టునుం గొలిచి • సల్పంగ నేవలు సర్వనిమ్మగా

ప్రకరవరీత యైనహిమ•వద్దిరిగహ్వరమధ్యదేవదీ

ర్భికయొ యనంగఁ; జంద్రరసఃకీలితనిర్ధర మొప్పు జాట్లు కు

ల్యకరణిఁ; దూండ్లకంబములయచ్చపుమంటపికాళలంబునఁ.

384

చ. కుసుమశయంబునన్ మరుడు ♦ కుండంగ జేయంగ శృంఖలంబులన్
గసుగబిగించెనో యనంగఁగఁగించికనూపురహారకంకణా

ద్యసమవిభూషణంబులను ♦ నబ్జమయంబులఁ దాల్చి; చందురుం
డెసఁగెడిప్రీతిఁ దాఁకె ననఁనింపున గండము మోమునం దగన్.

385

చ. ఘనమగు బాష్పపూరములు ♦ గ్రమ్మిన నేత్రయుగంబు పాళి చుం
బనము నొనర్చు నాఁ దనర, ♦ వర్ధితనిశ్వసనానిలాననం
బనయుము వాయుదప్త మన ♦ నాకులతం దగ; నెల్లయంగముల్
దినకరుఁ డధ్యసించె ననఁ ♦ దీవ్రతనొందఁ బ్రతాపత ప్తయై.

386

ఉ. చెమ్మటఁ దోఁగి మే నలర ♦ జీవన మెల్లను గొంగిలించె నా;
నిమ్ముగ మారదాహమున ♦ నేవున దీపితమై హృదంబుజా
త మ్మనలాగృహీత మనఁ ♦ దాపము నొందంగ; మన్మథార్తిచేఁ
గ్రమ్మకొనంగఁబడ్డ మదిఁరాసుతఁ గాంచె నృపాత్మజుం డటన్.

387

వ. మఱియు.

388

ఉ. ఏ మని చెప్పువాఁడ నిఁక ♦ నిత్యుధనుఃకరినాంతగంగ మా
భామమనంబుతోడఁ బ్రియుఁపాలికి నేగెనొ నాఁ దదంగముల్
సోమరు లయ్యె దుర్బలత; ♦ శోషితె నాసుభగత్వ మంతయున్
భూమివరా! సుపర్వులును ♦ మ్రుచ్చిలిగో యన నద్భుతంబుగాన్.

389

చ. వదలక తారహారములు ♦ వై చికొనంగఁ దదన్రజాలక
మ్మదికెనొ నాఁగ నెండి మయిఁయందలిగండము పాండురత్వమున్
గదిరినపుల్కు లాయువతిఁగాత్రమునం జెలువొందెఁ బెల్లుగన్;
గుదికొని గండపాలికలఁ ♦ గూరెడుచెమ్మటనీటితుంపఱన్.

390

ఉ. రెక్కల గాలి నీచుచు హరించును నాయమ నూఱడించు నా
నక్కట కర్ణపూరములఁయందలిభృంగము లల్లనన్ నృపా!;
చొక్కి వతంసభృంగరవఁశుష్కమునన్ బరితప్త నా శ్రుతిన్
మిక్కిలి కొల్కులం దొరఁగుఁమేదుర బాష్పఘరంబు తద్వెడున్;

391

చ. పైవయిఁ గాఱునశ్రువులు ♦ పాఱుప్రణాలిక నాఁగఁ దచ్చుఁగితిన్
దోఁపినకేతకీకలిక ♦ దోఁపంగ; దీర్ఘము లైనయూర్పులన్
వేపితమై పయంట కడుఁవేదన సైఁపంగ లేక భీతిచే
వే పరువెత్తుదేహరుచిఁవేణిక నాఁ నొలఁగన్ గుచంబులన్;

392

ఆ. ప్రచలచామరములు ♦ ప్రతిబింబితము లయి, ప్రియునిసరస కేగఁ ♦ బెట్టికొన్న

శక్కులనఁగఁ దనరఁనిక్కెడుకుచకుంభ, యుగముఁ గేలఁగప్పుఁచుస్ఫురనుచు.
సారెకు హిమశిలాఁసాలభంజకలను బిగియారఁ శౌఁగిటఁ బెట్టికొనుచుఁ
బలుమారు మృదుగండఁఫలకమ్ముచేఁ జంద్రపుత్రికాశ్లేషంబుఁభూరిగొనుచు
సారెసారెకుఁ బాదఁజలజాతమున గంధసారపంకవ్రతిఁచ్ఛాయఁ గనుచు
సారెకుఁ గుతుకి నాఁ స్తనబింబితం బైనతనముఖంబును మల్లిఁ తనను గనఁగ

తే. నాత్మప్రతిబింబవల్లవఁమందు నున్న

కర్ణపూరకిసాలయఁకంబుచేతఁ

జంబితకపౌలఫలకయైఁ సొగయు మిగులఁ

దద్వియోగ్నిదాహంబుఁ దవిలి యబల.

394

395

వ. మఱియు.

తే. ఇంక నుదయింప వల దని యిందుఁ బట్టి

ప్రాణముల నంటి చేసెడిఁబాస చేయు

మనుచు నుంచెనొ యనఁగనుఁ దనరుచుండ

రత్నదర్పణ మురమునఁ రాజచంద్ర!

396

తే. కరిణిపోలిక సమ్ముఖాఁగతిని నొప్ప, ప్రమదవనగంధవారణఁపరతచేతఁ

గరముఁ జాఁపుచుఁబ్రస్థితఁకరణిదోఁస, నదరుచును యామ్యవాతమ్ముఁగాగతికిని.

తే. మదనునభిషేకవేదికఁచదు రెసంగఁ, గరముకమలావృతములయిఁ గంధసార

ధవళములునయి తగుపయోఁధరకలశము, లేకపార్శ్వవలంబతఁనెసక మెసఁగ.

తే. అలరుస్వచ్ఛాంబరతలంబుఁనందుఁ దోచు

సుజ్జ్వలమృణాలి కాకోమఁలోరుమూల

యగుచు నాకాశకమలినిఁయందమునను

జూడ నొప్పెను గంధర్వఁనుదతి యధిప!

399

తే. శిశిర మెల్లను హరియించిఁ చెలఁగు చుండె

నల్ల మధుమాసజీవతఁ యనఁగ మిగులఁ

గుసుమచాపంబువిధమునఁ గుసుమసాయ

కాధిరోపితగుణకోటిఁ యగుచు మఱియు.

400

తే. అభివిధంబున సుమమార్గఁజాకుల యయి

యలరుచు ననంగరాగయైఁ మలయజాంగ

రాగకలితాంగి యయ్య నాఁరాజదుహిత

పరఁగు మన్మథజననియైఁ బాల యగుచు,

401

మొదల నల మహాశ్వేతకు ♦ మ్రొక్కి పిదప

సవినయంబుగ మ్రొక్కి నాచాన కత్తుడు.

407

తే. ప్రతినమస్కారమును జేసి ♦ ప్రీతి మరల, నల్ల పూసెజ్జవైననే ♦ యధివసించె
జిత్రరథపుత్రి; హెగ్గడి ♦ శీఘ్రముగను, నొక్కబంగరుగద్దయ ♦ నునిచె నంత.

తే. దాని నవరత్నఖచితమై ♦ తనరుదాని, సంఘి నవలకు నెట్టి దా ♦ నవనిపై నఁ
గూరుచుండె నతండు; కేయూరకుండు, పత్ర లేఖను గనుపించి ♦ పలికె నిట్లు.

తే. దేవి! యీసతి నరపతి ♦ దేవసుతుని, యడప పత్ర లేఖాఖ్యను ♦ నలరు చుండుఁ
దృష్ట్రసాదోర్వి యీసతి ♦ తరచి తరచి, చెప్పఁగా నేల యనఁగ నాక్షితివపుత్రి.

తే. కాంచి యాకన్య మానవ ♦ కాంతలందుఁ

దామరసజన్మపక్షపాతం బయారె

యనుచు మదిలోన నెంచు చా యతివ మ్రొక్కి

రమ్మ ర మ్మని సరసకు ♦ నిమ్మగఁగ.

411

తే. చీరి పరిజను లెల్లరు ♦ గోరి చూడఁ

గుతుక మెసఁగంగఁ దనపజ్జ ♦ గూరుచుండఁ

బెట్టెఁ గనుఁగొనినంతనె ♦ ప్రీతి పుట్టి

సారెఁ దడవుచుఁ గేల్లమ్మి ♦ మీరఁ జెలిమి.

412

వ. అంతఁ జంద్రాపీడుండును గృతసకలాగమనోచితాచారుం డయి తదవస్థ యగు
చిత్రరథతనయం గాంచి యిట్లని చింతించె.

413

— శ్లో చంద్రాపీడుండు కాండబరితో సకసాలాపము లాడుట శ్లో —

ఉ. ఇంకను నమ్మకున్నయది ♦ యెంతటిమూఢము నామనం బహా

పాంకముమీర నీసతిని ♦ భూరిచమత్కృతిఁ బల్కరించెదన్

శంక యిఁ కేల యంచు మదిఁ ♦ జయ్యన నెంచుచు వెల్కి నిట్లనెన్

బంకజనేత్ర! నా కెఱుక ♦ భావజరాగము కారణంబుగాన్.

414

చ. కలిగెను నీకు నీరుజ ప్రధానముగా ఘనతాపహేతువై

కలఁచెడు ని న్ననారతము ♦ కామిని! నిక్కువ, మైననున్ మమున్

వలె నిను గాసిపెట్టదుగ ♦ వారిజలోచన! మే నొసంగి యేన్

దలఁచెద నిన్నుఁ గావఁగను; ♦ దన్విరొ! యీకుసుమేషుగాసిచేన్.

415

చ. కలఁగెడుని న్లనుంగొనినఁ ♦ గారుణికం బగు నామనంబు తాఁ

గలఁగినభాతిఁ; గంపిలెడుఁ ♦ గంపిలుచుండెడునీకుఁగాఁ గడున్

- వెలఁదిరొ, నీభుజాలతలు ♦ వేదన నెంత కృశించెఁ జూచితే
చెలఁగ ననంగదంబు లయి, ♦ చెప్పెడి దే మింక నీదుదృష్టియున్. 416
- మ. అతిగాఢం బగుతాపతప్తమయి తా ♦ నందెన్ స్థలాంభోజినీ
గతి రక్తత్వ మపార మోయువతి! దుఃఖం బొందఁగా నీ వనా
రతబాష్పోదకబిందుపాతమున నాఁరంగూరె ముక్తాకలా
వత త్వత్పారిజనంబునందు నకటా ♦ భావింప శాత్రోదరీ! 417
- చ. కొనుము స్వయంవర్హర్త ములఁ ♦ గోమలమంగళభూషణంబులన్
వినుము వెలుంగు నూత్నలత ♦ నిర్భరపుష్పశిలీముఖాలిచే;
నన మదిరాత్మజాత కుసుమా యుధుచే నుపదిష్టయో యనన్
గ నతనిభంగివాక్యములఁ ♦ గల్గునిగూఢమహార్థనై పుణిన్. 418
- చ. తెలిసికొనెన్ సమస్తమును ♦ దేటపడ న్నది బాల యౌట నా
కలికి స్వభావమాగ్ధ్యమును ♦ గల్గిన దయ్య మనోరథంబులన్
దలఁపక యట్టిభాగ్యమును ♦ దాల్పఁగ నర్హము లంచు సిగ్గుచే
బలుకక యూర కుండెఁ దలఁవంచి పయంటను జక్క నొత్తుచున్. 419
- ఉ. ఆననసౌరభంబునకు ♦ నల్లన మూఁగెడు తేంట్లగుంపులన్
బూనినయంధకారమున ♦ బ్రుంగినయాతనిఁ గాంచనో యనన్
గా నొనరించె నన్యమిమఁ ♦ గల్పన చేసి స్థితావలోకమున్
మానుగ; నంత నిట్లనియె ♦ త్యాధవ! యామదలేఖ తోడనే. 420
- తే. ఏమి వచియించెదఁ గుమార ♦ యీదురంత
తాప మతిదారుణము చెప్పఁ ♦ దరము శాదు
వెండియుఁ గుమారభావంబు ♦ విడువ కున్న
యీమెసంతాప మది చెప్ప ♦ నేల' యింక. 421
- చ. చలువలు గ్రమ్ముతామరకిఁసాలయమున్ శిఖ యయ్యెఁ; జూడ వె
న్నెలయును నెండ యయ్యెఁ; గడు ♦ నెట్టనఁ బల్లవతాళవృంతసం
చలనజవాతపోతముల ♦ స్వాంతమునన్ జనియించుభేదమున్
దెలియవొ; ప్రాణముల్ నిలుప ♦ ధీరతయే కత మామెకం చనన్. 422
- తే చిత్రరథపుత్రియును దనఁచి త్తనుండు
నల్ల మదలేఖ చెప్పినఁయాలపంబె
రాజసుతునకుఁ బ్రత్యుత్తరంబుఁ జేసె
రాజసుతుఁడును సుభయార్థఁరాజితముల, 423

తే. చతురతిద్యాపి తంబులఁ సంశయంబుఁ జెంది మనమున నలమహః శ్వేతతోడఁ
బెద్దయుంబ్రొద్దు స్నేహభివృద్ధిచతుర, కథలచే బుచ్చి మిక్కిలి కష్టమునను.

తే. వీడికొని వారి బలములు విడిసి యున్న
తావునకుఁ జోవ సమకట్టి తరిలి చిత్ర
రథసుతామగదిరమునుండి రాజచంద్ర!
వారువం బెక్క నుంకించు పార్థసుతుని.

425

తే. దాసి వెనుకను నంజలి చేసి వినయ
మలరఁ గేయూరకుం డిట్టు లనియె దేని
మనవి యొనరించు మదలేఖ మదిరతనయ
ప్రథమదర్శనజప్రీతి ప్రబల మైన.

426

తే. పత్రలేఖను నిట డించి పదఁడు మీరు
వెనుకఁ జనుదెంచు నని వేడుకొనెడు ననుచుఁ
జిత్త మని చెప్పఁగా నల క్షీతివతనయుఁ
డతనిమాటల నాలించి కుతుకమునను

427

తే. తలఁపఁగాఁ బత్రలేఖయధన్యరాలు, నెంత స్పృహణీయయ్యెను నింతలోనఁ
జిత్తరథపుత్రికకుఁ గడఁ జిత్త మరరె, దుర్లభం బగు తత్ప్రీతిదొరకె లీల.

తే. పిలుచుకొని పొ మ్మటంచును బలికె ప్రీతి
మగుడ వేలమ్మనకు వచ్చి మనుజనాథ
సుతుఁడు గనుఁగొనె మును దాను జూచినట్టి
జనకుకడనుండి కమ్మును గొనుచు నవుడె
యరుగుదెంచినలెంకను నవనినాథ!

429

తే. గుఱ్ఱమును బట్టుకొని యట్టె కుతుకమునను
బ్రీతివిస్ఫూరితాక్షుఁడై పిలిచి వాని
దూరముననుండి యడిగెను నోరి తల్లి
దండ్రులకు డేమమే? వారు తనరు చుండ్రె!

430

తే. పారిజనులకు శుద్ధాంతభామినులకు
భద్రమే? యంచు నడుగ నాపార్థసుతుఁడు;
భద్ర మెల్లర కని డాయ వచ్చి యతఁడు
వినయమున మ్రొక్కి లేఖకాద్వితయ మొసఁగె.

431

తే. అందుకొని వానిఁ గన్నుల ♦ నద్దుకొనుచు

శిరమున ధరించి యువరాజు ♦ చింపి తానె

యోలి నిట్లని చదివెను ♦ నుర్వరేశ!

భక్తితాత్పర్యములు మదిఁ ♦ బరిధవిల్ల.

432

సీ. స్వస్తి సర్వోర్వేశ♦జాలశిఖావతంసీకృతపదసర♦సీరుహుండు

వీరమా హేశ్వర♦బిరుదాంచితుఁడు మహారాజాధి రాజాళి♦పూజతుండు

ప్రీతిఁ దారాపీఠ♦పృథ్వీశచంద్రుండు సర్వసంపదలకు ♦ స్థానమైన

తనయుఁ జంద్రాపీఠుఁ ♦ దద్దయు దీవించి చూడామణిమరీచి♦చుంబిశిరసు

తే. ముద్దుఁగొంచుఁ బ్రహర్షంబు♦ముప్పిరికొన, నుజ్జయినినుండి పంపెడు♦నుత్తరంబు

కుశలినులు సర్వప్రజలును♦గూర్చిపట్టి, యెన్ని నాల్గ్గాయెనినుఁ గని♦చిన్నికూన!

తే. నిన్నుఁ గానక దేవియు ♦ నిఖిలమైన, యంతిపురమును నిచ్చలు ♦ వింతవంత

నెంతచిక్తైనొయెఱుఁగవ♦యెదలుమావి, బలవదుత్తంరితములయి♦బడలుచుండు.

తే. కాన నీకమ్మ చదివిన♦కడనె గమన, భేరి మ్రోయించి పయనమై ♦ వేగరమ్మ

యనుచు శుకనాసప్రేషితం ♦ బైనయపర, లేఖనీయర్థమే యుంట ♦ లీలఁ జదివె.

తే. ఇట్టి సమయంబుననె వచ్చి ♦ యినతనూజు

డాసి శుకనాసపుత్రుండు ♦ తీసి తనకుఁ

ప్రేషితం బైనలేఖకా♦ద్వితయకంబుఁ

జూపె; నీయర్థమే యందుఁ ♦ జూపఁబడియె.

436

~*~ చంద్రాపీఠుఁడు దుజ్జయినికిఁ బోవుట. ~*~

తే. అంత భూకాంతసుతుఁడు తా♦నాత్మజనకు

నాజ్ఞ నొదల ధరియించి ♦ యట్లై యశ్వ

మొక్కి ప్రస్థానభేరి మ్రోయించెఁ జెంతఁ

బెద్దయాశ్వీకసైన్యంబు ♦ పెం పెలర్పు.

437

తే. నిలిచియున్నట్టిని న్యాధి♦నేత మేఘ, నాధుని బలాహకాత్మజు ♦ నయవినీతుఁ

గాంచి నీవును బత్రలేఖయును నొక్క, సారి రమ్మని యాజ్ఞను♦సలిపి మఱియు.

~*~ చంద్రాపీఠుఁడు కాదంబరికి సుంజేశమంపుట. ~*~

ఉ. ఉన్నటు లుండి తప్పిచను; ♦ నొప్పు వహేతుకవత్సలత్వము

బన్నుగ నేరి ప్రేమములు ♦ పాయక; తన్మనుజస్వభావ మి

ద్వైత్సంగ దుర్గ హంబు చన ♦ వెన్నదు; చూడదు నిర్నిరోధమున్
దిన్నగఁ జెప్ప నేల గడుఁ ♦ దీప్రము నింద్యము ముజ్జగంబులన్.

439

నీ. కపటజాలికతను ♦ గదియించితిని బ్రేమ నన్మతకాకుప్రాధి ♦ నదిమి భక్తి;
సథికోపచారమా ♦ త్రామలాత్కర్పణమును ధూర్తతను ద్రోసితిని గడంగి;
వాక్తానసములకుఁ ♦ బ్రకటించితిని గడు భిన్నార్థకత్వంబు, ♦ చన్నె యిట్లు
దివ్యయోగ్యం బైన ♦ దేవికి సయిత మస్థానప్రసాదయన్ ♦ సడిని గలుగఁ
తే. జేసితినిఁ జెప్పుకొన నాకు ♦ సిగ్గు గదుగుఁ, గలుగఁ జేయును గద సిగ్గు ♦ కడకభూమి
పాతినదనుగ్రహమృతా ♦ పాంగదృష్టి; యేమి చేసితి నీగతి ♦ నేగుదెంచి. 440

తే. అల మహాశ్వేతఁ గన్న నా ♦ యంతరంగ
మెట్లు హిభరజడ మాను ♦ నట్లు కాదు
దేవిఁ గనుఁగొన్నఁ; దెలిపెను ♦ దేవి కామె
నన్ను నగుణుని నొకగొప్ప ♦ నరునిఁ జేసి.

441

ఉ. నాకడ లేనియట్టిసుగు ♦ ణంబుల నెల్లను మోపి నాపయిన్
జోక న్తుతించె నంచు ననుఁ ♦ జూచి యయోగ్యునిపై నఁ బక్షమున్
దాఁకె నటంచు హంససుతఁ ♦ దప్పక తిట్టును దేవి యక్కటా!
వీకున; నేమి నేయుదును ♦ వెంగలిన్తె యిటు వచ్చినాడ పో.

442

ఉ. ఎక్కుడు దేహిమాత్రమున ♦ కెల్లను నీభువిఁ దండ్రియాజ్ఞ సూ
మిక్కిలి హేమకూటగిరి ♦ మీఁద పసింపఁగఁ గోరుచి త్తమే
నిక్కముగా లిఖించితిని ♦ నీరజనేత్రకు చాస్యవత్రమున్
దక్కితి వేయిజన్మముల ♦ దాఁక నటంచును నక్కజంబుగాన్.

443

ఉ. ఈమది కేగఁగా సెలవు ♦ నీయదు గొల్లికునట్లు బోయ కీ
కామినిసత్ప్రసాద మటె ♦ గ్రన్నన; నేగెదఁ దండ్రియాజ్ఞ చే
మామకపత్తనంబునకు ♦ మానస మొప్పక యున్న సర్వదా
యీమనుజుబ్రువుండు స్మరి ♦ యింపఁ దగున్ జనకీర్తనంబులన్.

444

తే. జీవ ముండిన మరల నీ ♦ చిగురుఁబోడి
చరణజలజాతవందన ♦ సౌఖ్యముదము
ననుభవించక యుండఁ డీ ♦ మనుజుఁ డనుచుఁ
దలఁపునను నిల్చు మని చెప్పు ♦ తరుణితోడ.

445

నీ. అల మహాశ్వేతకు ♦ వలగొని శిరసుతోఁ జరణంబులకు మ్రొక్కు ♦ సలుపవలయు
నశిథిలాశ్లేషంబు ♦ నామదలేఖకు వినతులతో విన్న ♦ వింపవలయు

గాటంపుఁ గొఁగిటఁగదియఁగా నొనరించి యాతమాలిక తే మఁమడుగ్గవలయుఁ
జిత్రరథాత్మజాఁశేష సేవకులకుఁ గుశలానుయోగంబుఁ గూర్చవలయుఁ
తే. గూర్పు మామంత్రణము హేమఁకూటమునకుఁ
గేలు మోడిచి మాకుఁగాఁ జాలసాగు
లనుచు నీగతి వానికిఁ నాజ్ఞ యొసఁగి
సాగిపోవంగ సెలవిచ్చిఁ సౌహృదాది
సాధనముల కనాయాసఁసరణి ముందు.

446

వ. స్కంధావారంబునకెల్ల వైశంపాయను నభివతిం గావించి తా నింద్రాయుధం
బధిరోహించి ఖురతాండవంబుల ధరణిఁ ఖండఖండంబులం గావించుచు,
గమన హేలాహర్ష హేషారవంబులఁ గైలాసగిరి గ్రక్కదలించుచుఁ గాంతకుంత
లతావనంబుల వహించుతరుణతురగప్రాయం బైనయశ్వనైన్యం బనుగమింపఁ
బల్లంబుం బట్టికొని వెంటం బరుగిడివచ్చునా లేఖహారకుని యుజ్జయినీమార్గం
బడుగుచుఁ గాదంబరీవియోగంబున నత్యంతశూన్యం బయినహృదయంబు
తోడం గ్రమంబునం జని చని.

447

శూన్యకాననవర్ణనము

నీ అత్యున్నతప్రకాంఠాయతపాదపప్రాయంబు గాఢాంధఁబాహుళంబు
గజపతిపాతితఁత్త్వాజాతపరిహారవక్రీకృతాభీలఁవర్తకంబు
మాంజీవల్లరీమంటపప్రావృతమంజులతరుఖండఁమండితంబు
జనజనితపలాశఁశప్పేంధనసహస్రప్రకటితనరఘాతఁభాక్తస్థలంబు
తే. తృప్తితపాంధవిఖండితోదీర్ఘధాత్రి
ఫలచయంబును ద్రుమమూలఁభాగలిఖిత
విపినదుర్గంబునై గడుఁ వెఱపు గొల్పు
శూన్యకానన మాన్యపఁసూతి కాంచె.

448

నీ. వికసితతాపింఛఁవిస్ఫురత్సుమగుచ్ఛధూళిధూసరతటీఁపాలికలును
దటపాలితరుబద్ధఁపటుపటచ్ఛరపటశకల కేతనచిహ్నఁసన్నతములు
నిష్టకాస్థితరసఁహీనపల్లనసమాస్తరణోహ్యపథికవిఁశ్రామములును
విశ్రాంతకార్పటఁవిధుతాంఘ్రిధూళిధూసరవల్లవాంకితఁస్థలయుతములు
తే. పత్రసంకరపంకిలాఁసావ్విదువర్ణ, విరహితాశిశిరాసురఁభీకృతంబు
విలసితమ్ము లయినమహాఽచృద్ధవిపిన, కూపములఁబొల్చునాశూన్యఁఘోరభనము.

ననఁగ నలరు నల మహాధ్వజాభిముఖము
గాఁగ నించుకదూరంబు ♦ కదలి యతఁడు.

458

ఁఁఁఁఁ చండికాగృహవర్ణనము. ఁఁఁఁఁఁ

చ. కనుఁగొనెఁ గేతకీకుసుమ♦కంటకజాలకపాండువన్యవా
రణదళనారరంబును, గి♦రాతముఖాళివితర్కలోహద
ర్పణవనరాజశోభితము ♦ రక్తప్రకీర్ణకభాసితంబునై
తనరెడుచండికాలయము ♦ దారుణలోహమయోరుతోరణం.

459

చ. కలిగినద్వారదేశమును ♦ గల్గియు లోహితగంధహస్తకం
బుల రుధిరారుణార్కసుత♦ధూరిక రాస్ఫుటితంబొ నాఁగ ను
జ్వల మయి శోణితాణుమతి♦సక్తశివావళిలిహ్యమానర
క్తిలభయదాక్షియై వెలుఁగు♦కేవలలోహాలులాయ మొక్కఁడున్.

460

తే. అంజనాశ్శవితర్దిక ♦ నభిముఖముగ, సుప్రతిష్ఠితమై తగఁ, ♦ జూచువారి
కతిభయద మగు నాచండికాలయమ్ము, శాకినీధాకినీభూత♦సద్భక్తమ్ము.

461

సీ. వనచరపాతిత♦వనమహిషాక్షులు నాఁగ నొక్కెడఁ గోక♦నదము లొప్ప
సింహనఖములనఁ♦జెలువొందెడునగ స్త్యసుమకుట్లము లొక♦చోట మెఱుఁ
వ్యాఘ్రసాస్పృష్ణఖ♦రావళు లన నొక్కకడను గింశుకజాల♦కములు తనరఁ
దరుణపిశితఖండ♦తతు లనఁగా నొక్కచోట బంధూకముల్ ♦ సొబగు నింప
ఆ. వివిధపుష్పనిహిత♦వివిధోపచారమై, యింక నొక్కయెడను ♦ నంకురితమొ
యనఁగఁ గుటిలహరిణ ♦ ఘనశృంగకోటుల, నలరు నల్ల చండికాలయంబు.

చ. ఫలిత మనంగ ముండతతిఁ; ♦ బల్లవితం బన నార్ద్రజిహ్వీకా
కులశకలాయుతంబునను, ♦ ఘోరతరారుణలోచనంబులన్
జెలఁగుచుఁ బుష్పితం బనఁగ ♦ జీవసహస్రసమర్పణంబులన్
దెలుపుచు నొప్పెఁ దద్భూషణము ♦ తీవ్రభయానకజన్తభూమియై.

462

క. శ్వానభయంబునఁ గొమ్మల, లీనాగుణతామ్రచూడ♦లేఖలను సదా
పూనుచు నకాలదర్శిత, సూనగుళుచ్ఛంబు లనఁగ ♦ శోభిలుచుఁ గడున్.

464

క. అరుణాశోకద్రుమములు, పరఁగును దత్పాంగణమున ♦ బలిశోణితపా
నరతిని జనుదెంచినభీకరబేతాళంబు లనఁగ ♦ ఘనతాళంబుల్.

465

సీ. శంకాజ్వరంబుచేఁ ♦ జలితంబు లో యనఁ గంపించుకదళికా♦కాననములఁ
దతభయోత్కంటకీతములు నాఁ గంటకిశ్రీఫలద్రుమఖండ♦శ్రేణికలను

ప్రాశార్థ్యసంయతః కేశంబు లో యన ఖడ్గారతరువనః కాండములను
 సుచ్చాటితము లన ః నూఁగుమహాన్నతనాగి కేళీపూగః వారములను
 తే. జట్టు గహనీకృతం బయి ః బెట్టిదంబు
 నగుచు బగలును గాడాంధ ః మాక్రమించి
 భీతి నా సూర్యునకు నప్రఃవేశ్య మగుచు
 నలరు నాచండికాలయ ః మవనినాథ!.

466.

చ. దళితవనేభకుంభగళిః తంబుల శోణితమాక్తికంబులన్
 బలిసవశోణితారుణితః భక్తకణమ్ము లటంచుఁ గుక్కుట
 మ్ములు గొని ముగ్ధతన్ విడిచి ః పోవఁగఁ జల్లుచు దుర్గ పెంప దు
 ర్గలితము లై నసింహశిశుః రాజము లాడుఁ దదంగణంబునన్.

467

చ. కనుఁగొని భూరిరక్తమును ః గాంచినమూర్ఖనిపాతితుండు నాఁ
 గను బ్రతిబింబితుం డయిన ః కంజమనోహరుఁ డస్తతామ్రుఁడై
 ఘనతరతామ్రవర్ణములు ః గాఁగ నొనర్చినశోణితాంబువా
 హినులు తదంగణంబున నఃహీనములై దగుఁ బేరిగట్టిగన్.

468

౪. వెలుఁగుదివ్వెలపొగ ః మలసి మాసినరక్తయవనిక వ్రేలాడ ః నడ్డ మగుచు
 మంత్రపూతములై నఃమహితకంకణములు భుజగభుగ్గళములఁ బొలుపు మీఱ
 దంతార్ద్రళంబులఁ ః దనరి లసత్పితనీలారుణాదర్శః జాలకముల
 స్ఫురితబుద్బుదపంక్తి ః శోభిల్లి త్రపుసింహవదనగహ్వరమధ్యః బంధితముల

తే. స్థూలలోహితకంటకః జాలకముల
 నలరునరరద్వయంబుచే ః నడరి; పిష్ట
 పాండుఘనఘంటికావంక్తిః భారి యగుచుఁ
 బొలుచు గర్భాలయద్వారః భూమి యచట.

469

తే. సర్వపశుజీవితంబులు ః శరణు చొచ్చె, ననఁగ యావకవస్త్రంబు ః లాత్మచరణ
 జలజములపొంతఁ బిండికాః సనమునందుఁ బొనరఁ జండిక భీకరః మూర్తితనరు.

౩. ప్రాణులమస్తముల్ నలుకుఃపట్టున లగ్నము లై నకేశసం
 తానములో యనన్ జెలఁగఁ ః దద్దయు బింబితనీలచామరల్;
 పూని భయానకం బెసఁగ ః భూరిపరశ్వధపట్టిసాదిక
 ప్రాణివధార్హశస్త్రచయః భాస్వరకాంతులు పర్వి చీకటుల్.

471

చ. పొలయఁగ; వానిమధ్యమునఁ ః బొల్చురసాతలవాసినీగతిన్
 శలిపి ప్రసాధనం భరుణః చందనలేపనభాసమానస

త్ఫలకిససంగబిల్వదళః దామములక్ష్మ శిశుముండదాసుకం

బు లనఁగఁ దోచువానిఁ దలఁపున్మలఁ దాలించి చండి యచ్చటన్.

472

తే. క్షతజతామ్రకదంబకః స్తబకజాల

కార్చితాంగంబులను దేవి యలరె భయద

పశుసమర్పణనాదితః పటహరతిత

రససముద్భూతరోమాంచః రాజి యనఁగ

473

సీ. ఫాలభాగంబున భర్తృపట్టము గట్టి సిందూరతిలకంబుఁ బొందు నటచి

కరము దాడిచునుమఁకర్ణపూరము వెట్టి తత్ప్రభఁ జెక్కిళ్లఁ దనరఁ దొగరు

నధరపుటంబులు నరుణంబులై మీఱి రుధిరతాంబూలంబు దుచియెసంగఁ

గనుబొమల్ బొమముడిఁగదిరి తొగర్మొనుకనులమోమున నల్కఁ గానుపింప

తే శబరయువతులు గై నేయఁ జండి యచట

మేలికొనుంభ పాటలఁ మృదుదుకూల

మును ధరించి మహాకాలుఁ గనుఁగొన నభి

సారికావేషమూనినఁ సరణి దెల్పు.

474

ఉ. నల్లనిగుగ్గిలంపుఁబొగ నాలుగుమూలలు గ్రమ్మి మెల్లగా

నల్లుకొనంగ; నెట్టినయి యాడెడుగర్భనిశాంతదీపికా

వల్లికలన్ లులాయనరఁభక్షకునెత్తురు సోకి యెట్టినా

వ్రేళ్లను స్కంధపీఠమును వేమగు చుద్ది త్రిశూలవండమున్.

475

చ. కదలిచి తప్పుచేయువనఁకా సరమున్ బెరరించునో యనన్

బొదలుచు నుండు దుర్గయట భూరిభయంకరమూర్తియై గడున్;

గుదురయి ఛాగముల్ వ్రతము కూరినభంగిఁ బ్రలంబకూర్పముల్

గదురఁగఁ గట్టివేయఁబడి కంబములన్ వెలుఁగొందు; భూవరా!

476

సీ జపపరంబులు నాఁగఁ జవలాధరంబులై యెంతనిలిచియుండుఁచిత్తైలుకలు

వ్రతిశయితములు నా వటలి కృష్ణాజనప్రావృతాంగంబులై వరఁగుతేల్లు

మస్తకోపరిధృతఁ మణిదీపము లనంగ ఘణరత్నదీధితిఁ బరఁగుఘణులు

స్తవపరంబులు నాఁగఁ దారుణవాక్కుల నటచెడుకాకులు నహరహరంబు

తే. గొలువ నాయాయివిధముల భూరమూర్తి

శాకినీధాకినీభూతఁ సహిత యగుచు

వాసమొనరించు నాకృత్తి వాసువత్ని

మనుజపశ్వాదిజంతులఁ గొనుచు నచట.

477

న. ఇట్లతిథయంకగంబైన యాచండికాలయంబున విడిసి గుఱ్ఱము డిగి తదాల
యంబుఁ బ్రసేశించి యభంగునభక్తిం బ్రణమిల్లి ప్రదక్షిణం బొనర్చుచు నిరు
పరోధం బైననిర్మలప్రదేశంబు నారయువేడుకఁ పరిభ్రమించుచుండ నొక్క
యెడ.

478

అథ సరద్ధ) విడధార్మికవర్ణనము అథ

క. కాలినమ్రో డనుశంకను, వ్రాలినకృకలాసగోధ ♦ వార మనఁగఁ గ్రాల్
స్థూలస్థూలప్రశిరా, జాలముల గవాక్షితుండఁ ♦ జాలఁ గృశుఁడునై.

479

క. తనరఁగ నలక్ష్మి త్రవ్విన, ఘనలక్షణభూము లనఁగఁ ♦ గ్రాలెడుపిటక
వ్రణబిందువులను జత్రిత, తనుఁ డగునొంపృద్ధద్రవిడధార్మికుఁ గనియెన్.

480

క. రుదురక్కపేరు పోలికఁ, గుదు రయి యేవికమ్మ గాఁగఁ ♦ గూర్చినసిగయున్
బొడలెడు కంతియు నంశా, సదవతనశ్యామఫాల ♦ భాగమున దగన్.

481

క. కారపుటలాబుబంకను, గూరిచి దంతురతఁ బోవఁ ♦ గొట్టాకొనఁ బ్రతీ
కారము చేయుచుఁ బ్రత్యహ, మారఁగఁ గంబళపుటోపి ♦ యాదలఁ గ్రాలన్.

ఆ. ఎప్పుడును గువాది ♦ యిచ్చినసిద్ధాంజ, నమున నొక్కకన్ను ♦ నలఁగిపోవ
నిచ్చి యిచ్చి కాటు ♦ కిత్తరనేత్రమునకు, నటిగినట్టిపుడక ♦ యలరఁ గేల.

483

సీ. సతతంబు పయిపయి ♦ సల్పెడుకటువర్తిసేవఁ దిమిరవృద్ధి ♦ సిద్ధపఱచి
పాపాణభేదనఁ పటువటివ్రం బై నవందికోరను గేలఁ ♦ బాదుకొల్పి
యింగుదీఫలములఁ సంగతం బగునట్టు తొవధాంజనముల ♦ నలవరించి
కౌశేయకోజ్జ్వలఁ కోశావృతిక్షతిప్రణితపాదాంగువృఁమును ధరించి

ఆ. చెదురసాయనంబు ♦ సేవించి సేవించి, యసమయజ్వరమును ♦ నావహించి
ధాతువాదపరతఁ ♦ దార్మోనఁగాఁ జేసి, తనరు వృద్ధద్రవిడధార్మికుండు.

484

ఆ. దక్షిణాపథంబుఁ ♦ దనకుఁ బట్టముఁ గట్ట
వర మొసంగు మనుచు ♦ వామమార్గ
మునను దుర్గఁ గొలుచు ♦ ముసలివాఁ డయ్యును
నతఁడు రాజవర్య ♦ యహరహంబు.

485

తే. దువ్వశిక్షితబిక్షుకా ♦ దివ్యతిలక
బద్ధవిభవాశుఁడై యెప్పు ♦ పరఁగుచుండు
హరితపత్రరసాంగారఁ సురుచిరమషి
మలినశంబూకములఁ దాల్చి ♦ మనుజుఁ డతఁడు

486

తే దివ్యదుర్గాస్తవంబులఁ ♦ దేజరిల్లఁ
బట్టికల వ్రాసి పొగచూరి ♦ నట్టిగక్త
యావకాక్షరకూహక ♦ యంత్రమంత్ర
తంత్రతాలపత్రకృతపు ♦ స్తములఁ దాల్చి.

487

తే వృద్ధశైవోపదిష్టుఁడై ♦ యిద్ధశైవ
మతము నెల్లను లిఖించి ♦ మహిని వెలయఁ
జేయుచును నిధివాదంబు ♦ చేయుఁ దెగులు
తగులు కొని దానిబాధను ♦ బొగులు చెవుడు.

488

తే అనురవివరప్రవేశను ♦ హాపిశాచి
వట్టి తనుఁ ద్రిప్పఁగా యత్ ♦ పంకజాక్షి
కాముకత్వమనోహరా ♦ గాధమోహ
మగ్నమానసుం డయి సము ♦ ద్విగ్నుఁ డగుచు.

489

సీ. సలుపు చంతర్ధాన ♦ సన్నంత్రసాధన మెఱిగి శ్రీగిరివార్త ♦ లెల్లఁ గరము
సారెకు మంత్రించి ♦ చల్లుతెల్లావాలఁ బాటుభూతావిష్ట ♦ వార మెల్లఁ
జిందులు త్రొక్కుచుఁ ♦ జేసెడుకరతాడనములను నగలఁ గ ♦ ర్ణములు పెలుచ
దుర్గహీతం బైన ♦ తుంబీవిపంచి కాధ్వనిఁ బథికులు వెఱఁ ♦ దలఁగి పాఱఁ

తే. జీకటిఁగలు గీపెట్టు ♦ చెన్ను దోచ
ను త్తమాంగంబు కంపింప ♦ నుగ్రు నుతులఁ
బాడి నేవించుచును భక్తి ♦ సారవశ్య
మూను చపుడప్పు దూరక ♦ యూఁగు చచ్చె.

490

తే. అటవసాటలఁ బాడుచు ♦ నమలజేవ
నిమ్నగాస్తోత్రముల భక్తి ♦ నృత్య మెలమి
సలుపుచును సైంధవబ్రహ్మ ♦ చర్యమునను
జరుపు దినముల నాతఁ డా ♦ చండినండ.

491

తే. అన్యదేశాగతోపిత ♦ మాన్యవృద్ధ
మస్కరిణులను లోఁగొన ♦ మానినీవ
శీకరణచూర్ణమును సారె ♦ సిద్ధపఱచి
సంప్రయోగించు వారిపైఁ ♦ జతురమతిని.

492

సీ. ముఖభంగవికృతిని ♦ మొనసి చండిని గూడఁ బరిహసింపఁగ భయ ♦ పడనివాఁడు
నవ్వుపుష్పంబులు ♦ వ్యత్యస్తముగ వైవఁ గోపాగ్ని నొకతఱి ♦ గురియువాఁడు

నొకతటిఁ జోటుకై యొందొందు కలహించి బాహుయుద్ధముచేయుఁ బాటసార్ల
నడ్డపెట్టఁగఁ బోయి యట్టై యవనిఁ ద్రెల్చి సంభగ్నపృష్ఠవంశంబువాఁడు
తే. నొక్కయప్పుడు నపరాధ యొనరఁ జేసి
పాటుబాలకులను బట్టఁ బరుగువాటి
జాతి తలక్రిందు లై పడి యసంస్ఫుటితశి
రఃకపాలవికటకంధఁరంబువాఁడు.

493

తే. సంస్కృతుఁడు గామి నేమేని యెల్లువాఁడు
కుంటివాఁ డౌట నల్లల్ల యగునియ వాఁడు
చెవిటి యాటను సంజ్ఞలఁ జేయువాఁడు
రేయిచీకటి దినమున యిచ్చురీడు.

494

సీ ప్రసవముల్ చిదుముచోఁ బైకి లేచినచేంట్లు కఱచ శీర్ణీకృతాంగంబువాఁడు
పాడుగుళ్లను నేలఁ బనిలించి కాలసర్పములచేఁ గఱచంగఁ బడ్డవాఁడు
దూరపాతము లైనమాఁదేడుకాయల దళితోత్తమాంగంబుఁ బాల్చువాఁడు
ఫలపాతనామర్షఁ పలిముఖసఖహతిచ్చిత్రితోత్తాననాసికమువాఁడు

ఆ. జీర్ణదేవమాతృసిద్ధాశ్రమావాసి, భల్లనఖరదళితఁ పాండుగండ
తలమువాఁడు నెన్నితడవలో యాతండు, చెప్ప నేల వాని యీతిపవర్య!.

495

చ. జనములు మీఁగఁ జల్లుచు వసంతము; కుక్కిని వృద్ధదాసితో
నునిచి వివాహముగ సలిపి యూర్వోషలించుమహోత్సవంబుచే
సిన నవుటాలకుల మదిని జెందెడువాఁడు ముదంబు నెప్పుడు
జనవర! పెక్కుకోవెలలఁ స్వాపముఁ జెందియు నిష్ఫలుండు నౌ.

496

చ తనదుకుటుంబముంబలెను యాస్థస్యమునుం బహురోగవేష్టితం
బును వహించు మూర్ఖతను భూరితరవ్యసనానుసంగతం
బును బలుబిడ్డలం గలదివోలెను జూపు; ననేకదండపా
తనిచితగాత్రగండముఁ గ్రుధఁ ఫలితంబును బోలె జూపెడి.

497

మ. సకలాంగంబుల దీపదాహముగతిగఁ సంతాపముగ గూర్చుగం
డకసంభావిత మైనక్షేతమును నిందారంగ వే మోములగ
బ్రకటించుగ సర్పరంబునాఁ దగుపరీభావంబు నిర్దేతుక
ప్రకటాక్షిప్తజనాంఘ్రిఘాతకతసంభారం బతం డోర్చు బో.

498

తే. ఎందుతీగల నల్లినబెండుపెద్ద
పూలపుట్టను బూదకుఁ బూలు గోయ

నెదురుదోటిని ధరియించి ♦ పదము లంటి

వ్రేలునంగిని దొడిగి తా ♦ వెలుగు నతఁడు

499

తే. కాంచి యాతఁడు తననై న్యఃకారణమున

నటచు చేడ్చుచుఁ గుపితుఁడై ♦ నడరుచుండ

నవ్వుకొని పెద్దయుంబ్రొద్దు ♦ నరవరాత్త

జాతుఁ డదలించి కలహించు ♦ సై నికులను

500

సీ. సరసభాషణశతఃసాంత్రవనంబుల నెట్లూ శాంతునిఁ గావించి ♦ చతురసరణి

జన్మభూమియు విద్య ♦ జాతిని వయసును నాలుబిడ్డల నోలి ♦ సరసి విభవ

మడిగి హేతువతండు ♦ యతియాటకునుగా నెయెఱిగియాశఁడు చెప్పఁ నెల్లగతులఁ

దనపూర్వశౌర్యంబుఁ ఘనతను గూఢంబు విభవంబు నతఁడు వేఁ విధులఁ బొగడఁ

తే. దనరఁ జిత్తవినోదమై ♦ తనకు విరహ

తస్తహృదయున కది యింత ♦ తాప మణఁగ

జాతపరిచయుఁడై యల ♦ త్నావతీంద్రు

తనయుఁ డాతని కిప్పించెఁ ♦ దమ్మలంబు

501

వ అంత భగవంతుం డగునస్తనస్తి యస్తంగతుఁ డగుటయుఁ దోడిరాజపుత్రులు

యథాసంపన్నంబు లగుసాదవతలంబు లావాసంబులుగఁ బరుండ, గుఱ్ఱంబు

లవనీతశాఖావస్థితశపనీయవర్యాణంబులయి క్షీతితలలురితగాత్రంబులయి పాం

సులసటార్ఘూటంబు విదిలించికొని యమితోత్సాహంబునఁ గతిపయమాసకబ

ళంబులఁ గ్రహించి సలిలంబులఁ గ్రోలి స్నానార్ద్రశృంగంబు లగుట విగత

శ్రమంబులై పురోభాగనిఖాశకుంఠయష్టులఁ సంయతంబులుగా నై నికజనంబు

దినగనునపరిశ్రాంతనియమితయామికంబయి శయనింప నేనానివేశంబు బహు

పావకప్రభలఁ బరిపీతతమం బగుదివసంబుచందంబునం బ్రతాళించుచుండఁ

జంద్రాపీడుం డొక్కయెడఁ సంయతేంద్రాయుధంబు మ్రోలం బరిజనకలి

తంబయి ప్రతిహారీని వేదితం బయినశయనంబునకుం జనియె.

502

చ శయననిష్ణుఁడై న యల ♦ త్నాధపుపుత్రుని మానసంబునఁ

రయమున దుఃఖఖడ్గము కఠంబు నిమగ్నముగాఁగఁ దాఁకె త

త్రియపరివర్గముఁ విడిచె ♦ దేనను జిత్తము హత్తమిఁ గడుఁ

బ్రియులను బార్శ్వవర్తులను ♦ బిల్వక పల్కక యుండె మానియై

503

సీ మూసి నేత్రములు కింఁపురుషవిషయము వే చనియను మనసుతోఁసారెసారె

ఘాటిమాటికి హేమఁకూటంబు స్ఫరియించెఁ జిత్త మొంఢొకచోటఁ జేరనీక

- చింతించె నల మహాశ్వేతాప్రసాదంబు నిర్వేతుబంధుత ♦ నెమ్మి సారె
మాటిమాటికిఁ గోరె ♦ మదిరాతనూజాతవరదర్శనము జీవఃఫలము గాఁగ
- ఆ. నపగతాభిమానఃమై పేళలంబైన, ప్రవినులమదలేఖఃపరిచయంబుఁ
గోర సాగె సారె ♦ గోరెను దరళికఁ, గాంచ మదిని మనుజఃకాంతసుతుఁడు.
- క. వచ్చునొ కేయూరగుఁ డని, హెచ్చినతమి నూహ లెల్ల ♦ నెడఁ దివిరెను నా
యచ్చపుహిమగేహంబును, మచ్చిఁగ గనెఁ జిత్తచిత్ర, మండితముఁ దగఁ. 505
- తే. వేడినిట్టూర్పు లిబ్బడి ♦ విడువ సాగె, నిలిపె నెక్కుడు ప్రేముడి ♦ లలితశేష
హారమునఁ బత్ర, లేఖను ♦ నధికపుణ్య, రాలుగఁ దలంచె నట నుంట ♦ రాజవర్య!
- ఉ. ఈగతి నిద్ర లేక నిశ ♦ నెల్లను బుచ్చి తలంచుకొంచునే
వేగఁగ లేచి యాతనియఃభీష్టము నిండఁగ విత్తరాసులఁ
బాగుగ నిచ్చి రమ్యవసఃభాగములఁ నినసించుచుఁ దమిఁ
వేగ కొలందిప్రాద్దులనె ♦ వీటికి నుజ్జని కేగ భూవగా!.

507

అథ చంద్రాపీఠః శుజ్జయినఁజేరుట. అథ

- ఉ. ఉన్నటులుండి నచ్చుట సముత్సుకతఁ గని సంభ్రమంబుచే
నున్నతసాధవీధికల ♦ నుండెడుపౌరనమస్కృతాంజలుల్
గన్నుల నర్ఘ్యకంజములఁ ♦ గై కొనురీతిగఁ గొంచుఁ జొచ్చె నా
సన్నతమూర్తి రాసుతుఁడు ♦ చయ్యనఁ దెల్పక యేరికిఁ బురిఁ.
- 508
- ఉ. ఏమును నేము నంచు మది ♦ నెక్కుడుహర్షరసంబు పొంగ ను
ద్దామత వచ్చుకింకరులు ♦ ద్వారమునందుఁ ద్వదీయనూనుఁ డో
భూమిప! యున్నవాఁ డనుచుఁ ♦ బొల్పుగఁ దెల్పఁగ లేచి నిర్భర
ప్రేమను మందగిల్ల నడ ♦ వే పృథివీపతి సంభ్రమించుచుఁ.
- 509
- నీ. కంధిజలంబును ♦ మందరాద్రియఁ బోలె జాతినపై వల్లెఁ ♦ జక్కఁ గొనుచు
ముత్తియంబుల గాల్చుఁబుధపాదపమువోలెఁగనులహర్షాశ్రుల్ ♦ గార్చుకొనుచుఁ
బజ్జ నుండెడుజరాఃపాండురమాళులు వృతనవత్సౌమసంఃవీతదేహు
లుష్టీషమకుటకేఃయూదులు కేళిగుల్ చందనచర్చితఃచారుతనులు
తే ఛత్రతామరకేతనఃచారువేత్ర
ఖడ్గధారులు నయి రౌద్రఃగ్రావబహుళ
బహుళకలశాబ్ధియగు భూమిఁ ♦ బరఁగఁ జూపు
వసుమతీనాధశతముల ♦ బడిని గొంచు,

510

తే. కాలినడకను నెదురుగఁ ♦ గదలి వచ్చె;
వచ్చుజనకుని దవ్వన ♦ భక్తి గాంచి
వారువంబును దిగి మాళి ♦ భాసమాన
రత్నదీధితు లొలయంగ ♦ రాజసుతుఁడు.

511

తే. మ్రొక్కె దండ్రికి నంత నాభూవరుండు
చేతులను జూపి రారమ్ము ♦ చిన్నితనయ!
యనుచుఁ జేరుచుఁ బరిరంభ ♦ మాచరించె
విడువ కెంతకుఁ గట్టిగ ♦ వేడ్క సుతుని.

512

తే అప్పు డట నుండువారికి ♦ సర్వులకును
నెఱుగి నలిచినకొడుకును ♦ నెలమి గేలు
పట్టికొని పోయెను విలాసవతి గృహంబు
నకును నామెయు నాగతి ♦ నతిమృదమున

513

సీ. సకలశుద్ధాంతంబు ♦ చనుదేర వెంబడి నెదురేగి న్వాగతం ♦ బిచ్చి యతనిఁ
గొనివచ్చి కూర్చుండు ♦ మని చెప్పి యాగమమంగళాచారముల్ ♦ మమత నడపి
దిగ్దయసంబంధదివ్యకథలఁ గొంత యివ్వకథాగోష్ఠి ♦ నెలమి నెరపి
శుకనాసుఁ గన నేగి ♦ సుచిర మచ్చట నిట్టిక్రమముననే యుండి ♦ గదురముదము
తే తెలిపి సేనానివేశాననిలిపి నీదు, తనయు సనయు వై శంపాయను నరుదెంచి
నాడఁ గుశలియె యని చెప్పి వేడుకలర, నలమనోరమకడ కేగి యధిపసుతుఁడు.

క. కని యామెను వినయంబునఁ, జను దెంచి విలాసవతిని శాంతమునందే
జనవర! యవశుండయి మజ్జనముఖసత్క్రియల నెల్ల ♦ సలిపె నొకమెయిన్.

తే. ప్రొద్దు పడమర కేగంగఁ ♦ బోయె దనదు
గృహమునకు; నందుఁ దహతహ ♦ కెరలి మదినిఁ
గలఁపఁ గాదంబరిని విడి, ♦ కాదు తనను
నొక్కనినె యిల్లు నగరంబు ♦ నుర్వి యెల్ల.

516

తే. శూన్యము లటంచుఁ దలఁచెను ♦ ఖోణినాథ!
యంతఁ గాదంబరీవార్త ♦ లాలకింప
సుత్సుకుండయి మనమున ♦ నూట లూర
సరయు చుండెను బ్రతలేభాగమంబు.

517

~*~ కాదంబరియొద్దనుండి పత్ర లేఖ వచ్చుట. ~*~

వ. ఇట్లు మహాశ్వవంబునుంబోలె నీప్సితవరప్రాప్తికాలంబునట్లు లమ్మతోత్పత్తిస
మయంబునుంబలె దత్పత్ర లేఖాగమంబున కెదురుచూచుచుండఁ గొన్నాళ్లకు
మేఘనాదుడు పత్ర లేఖం గొనివచ్చి సమర్పింప నది కృతసమస్కారయై
నిలుచుటయుఁ జంద్రావీడుండు దూరంబునన యెలనవ్వునం బ్రేమం బచ్చపడ
లేచి సహజవల్లభ యయ్యుఁ గాదంబరీప్రసాదప్రాప్తిసంలభ్యాపరసౌభాగ్య
నా వల్లభతరతఁ గాంచినదాని గాఢాలింగనంబు గావించి ప్రాణతుఁ డగుమేఘ
నాథుఁ గరకిసలయంబున నంటుచు సముపవిష్టుండయి యిట్లనియె. 518

సీ. అల మహాశ్వేతకు • నడరునే త్నేమంబు తనరునా శివము కాదంబరికిని
బరఁగునా భద్రంబు • పరిజనంబునకెల్ల నొదవునే శుభము కేయూరకునకు
మన తమాలిక లెస్సఁనునునొకో మద లేఖ భర్తృదారికయొద్దఁ బరఁగునొక్కొ
సకలశుద్ధాంతముల్ • సౌఖ్యంబులే కద హేనుకూటమునకు • నెలమి కలదె

ఆ. చెవుమ పత్ర లేఖ! • చిప్పిల మోదంబు

ననుచు నడుగుటయును • నవనినాథ

సుతుఁడు; పత్ర లేఖ • వితత మాభక్తిని

జెప్పఁదొడఁగె మోడ్చి • చేతు లిట్లు. 519

చ. మనుజవరేణ్యపుత్ర! విను • మానిని దేవి యొనర్చి కేలుదో
యిని సిగదండ గాఁగ నిను • నెంతయుఁ గూరిమిఁ బూజ సల్పెడి
దనపరివారమున్ సఖులు • దండఁ జెలంగఁగ నంచుఁ జెప్పఁ దా
నిని గొనిపోయె వీడి క్షీతిఁ నేతల నెల్ల గృహంబుబోనికిన్. 520

ఉ. అందును నుత్తలంపడెడు • నాత్మను గొతుక మాఁపలేక రా
జేందుసుతుండు దూరముగ • నెల్లబలంగము నన్ని యడై పెం
పొంది సమున్నతం బయిన యుద్ధతనాళవలాళపంక్తిచే
బొందినయట్లు ఛత్రమును • బొల్చున్దలాంబుజనీవనాంతరిక్. 521

చ. మరకత కేతనాయితసః • మంచితపర్ణసుమండపంబుక్రీ
ధరణిని జొక్కి పండినసిః • తచ్చదదంపతులన్ బదంబునన్
జరిపి వసించి తా నడిగె • సత్వర మారఁగఁ బత్ర లేఖ! నీ
వరిగి యె టుంటి వచ్చట నః • హంబులు నెన్ని మతేమి సంగతుల్. 522

ఉ. దేవియనుగ్రహం బెటుల • తేజరిలున్; మము నేఁడు హెచ్చుగా
భావనసేయు; శివ్యనికి • భాసిలు నెక్కుడుప్రీతి మాయెడన్

వవిధమైన ముచ్చటలు ♦ నెట్టికథల్ జరిగెన్ వచింపుమా
పోవిడనాడ కొక్కఁడును ♦ బొల్పుగ నం చడుగన్ సరాగుండై.

523

వ. పత్రలేఖ కరంబులు మోడ్చి వినయంబుతో నిట్లనియె.

524

—ఁఁఁ పత్రలేఖ కాదంబరీవృత్తాంతమును జెప్పట. ఁఁఁఁ

క. మీ రిట వచ్చిన నేఁ గే,యూరకుతో మగిడి వచ్చి ♦ యువిదకడకు నా
చారుతరకుసుమశయనము, చేరువఁ గూర్చుంటి నంత ♦ క్షీతిపతితనయా! 525

క. కాంచుచు నవనవదేవీ, ప్రాంచితసదనుగ్రహలిఁపరవళ నగుచున్
మించుచు నుండితి సుఖముగ, నెంచక మీవిరహ మంత ♦ నినసుతవర్యా! 526

ఉ. ఆదిన మంత నాకనుల ♦ నామెకనుల్ మఱి మేను మేనున్
వాదము లేల పాదుకొనె ♦ వాణి మదాహ్వయవర్ణపంక్తిలోఁ
బాదుకొనెన్ దదీయ మగుఁస్వాంతము నెప్పుడు మత్ప్రియంబున్
భూధవపుత్ర! ప్రొద్దు దిగఁబోయెడునంతకు నుండి యచ్చటన్. 528

క. కొని నన్నూతగ హిమగృహ,మును విడిచి యథేచ్ఛమీరఁబూని తిరుగుచున్
జనె వల్లభ బాలాఖ్యను, దనరెడు నుద్యానమునకుఁ ♦ దరుణీమణి దాన్. 528

చ. అచట సుధావళక్షమయి ♦ యామునవారితరంగమాలికా
ప్రచయమయంబులో యనెడుఁపచ్చలమెట్టుల నొప్పుభామినీ
రుచిరవనోరువేది నధిఁరోహితయై మణికంబ మూఁది నీ
లచికుర కూరుచుండెను విలక్షితయై యిసుమంత సే వటన్. 529

చ. హృదయముతోడఁ జాలతడ ♦ వేమొ విచారము చేసి నిశ్చయం
బిది యని తేల్చి యేమొ యనుఁనిచ్చును నిశ్చలతారవత్సముల్
గదురఁగ నాముఖంబుఁ గనెఁ ♦ గాంత చిరం బిటు గాంచు చప్పుడే
మదనధనంజయుం జొరఁగ ♦ మానసమున్ దృఢనిశ్చయంబుగాన్. 530

చ. ఒనరిచి ఘర్జవారిఝరి ♦ నుగ్గలి స్నానము చేసె; దానఁ గం
పనమును గాంచె; దాన భువి ♦ బాతము నొందును నన్నభీతిచేఁ
గొనెను విషాద; మంతఁ గనుఁగొంటిని దద్ధృదయాశయంబు నే
జనవరపుత్ర! తన్ముఖముఁచాయను నిశ్చలదృష్టిఁ జూచితిన్. 531

వ. అట్లు నిశ్చలనిబద్ధదృష్టినై సావభానమునన్ గనుంగొని దేవి! యిట్లలచూచెదవు.
భవదీయాశయం బానతి య్తుని నివేదించుటయు. 532

చ. వినుఁ దనమంతనం బనుచు ♦ వెగ్గలపుండ్రప నాత్మబింబమున్
బనుపఁగ నాఁగ నవ్వలకు ♦ వ్రాయుచు బొట్టనవ్రేల నొయ్యనొ

య్యన మణికుట్టినుస్థలిని; ♦ నాలయహంసలఁ బాటఁదోలుచున్
ఘనమణికుట్టినుస్థలినిఁ ఘర్షణశబ్దితనూపురధ్వనిన్.

533

ఉ. చెమ్మటబిందువుల్ గురియుఁచిన్ని మొగంబును వీవఁ దాళవృం
త మ్మగుపైఁటచెంగునను ♦ దచ్చివణోత్పలవిభ్రమద్విరే
పమ్ములఁ దోలుచున్ భ నఁబర్హికి లంచ మొసంగునో యనన్
దమ్మల మర్ధముం గొఱికి ♦ దంతములన్ సగ మిచ్చుచున్ దమిన్.

534

ఉ. సారెకుసారెకుం దెసలు ♦ సంశయ మందుచుఁ జూచు చిట్టటున్
గూర నెలుంగు గడ్గదిక ♦ ఘోరపుసిగ్గున నేమి చెప్పఁగన్
నేరక యూరకుండె ధరఁణీవరపుత్రక! చెప్ప నెంచియున్
సారసగంధి వక్త్రజలఁజాతము నంచి యొకించు కేనియున్.

535

సీ. కడఁగిభగ్గనిమందుఁ కామాగ్ని దహియించి శేషంబు లేకుండఁజేసె ననఁగ
సంతతధారఁగా ♦ సతతంబు ప్రసహించునేత్రోదకముల మునింగె ననఁగ
బయిపయిఁ జొరఁబడు ♦ బహుళదుఃఖంబులు ప్రసరింపఁగానీక ♦ పట్టె ననఁగ
నెడలేక పైఁబడు ♦ నించువిల్తుళరంబు లడరంగఁ దుత్తుము ♦ రాయె ననఁగ
తే. మదినిఁ గలపెక్కు తలఁపులు ♦ నదిమె ననఁగ
వెడలు నూర్పులు వెడలంగ ♦ నడఁచె ననఁగ
నూర్పులను గ్రోలుతేఱులు ♦ నూకె ననఁగ
బయట రా దయ్యెఁ దద్వాణి ♦ పార్థతనయ!.

536

ఉ. ఊరక గండపాళికల ♦ నూనక కాతెడుబాష్పవారి లోఁ
గూరినదుఃఖకోటులను ♦ గోరి గణింపఁగ నక్షమాలికన్
గూరుచు నాఁగ ముత్తైములఁ ♦ గూర్చుచు దుర్ది న మాస్థలంబునన్
వారిజనేత్ర యుండెఁ దలఁవఁచి కనుంగొన కేరినిన్ నృపా!.

537

సీ. లజ్జావిలాసంబు ♦ లజ్జయు, వినయాతిశయమును వినయంబు, భయముభయము
ముగ్ధత ముగ్ధత, ♦ మురిపంబు మురిసమున్, విభ్రమంబును గడుఁవిభ్రమంబు
వరవిలాసంబును ♦ వరవిలాసంబును, నిపుణతయును మహాఁనిపుణతయును,
దుస్సహభేదంబు ♦ దుస్సహభేదంబు, వేపధువును దీప్తఁవేపధువును,

తే. నేర్చుకొనె నామెకడ నల్లు ♦ నేతృవర్య!

యంతఁ దాదృశయైనయాఁయతివఁ గాంచి

మనవి యొనరించితి నిదేమి ♦ మగువ! యనుచు

సంత నాకాంత లోఁ గ్లాంతి ♦ యలమికొనఁగ.

538

తే. రోహితోదరనేత్రసఃరోజములను

దుడిచికొని దుగిఖభరమునఁ ♦ దూఁడుపోల్కి

మృదుతరం బగుభుజలత ♦ మేదిసీళ

కుంజసుమపాలికాకృతఃకుసుమమాల

539

తే. పట్టుకొని యొక్క బొమ్మ యెత్తి ♦ వైకి మిత్తి

దారిఁ గనుఁగొనుగతిఁ గని ♦ తరుణి నన్ను

వేడినిట్టూర్పు నిగిడించె ♦ వెతకుఁ గతము

చెప్ప మని యెంత వేడినఁ ♦ జెప్పదాయె.

540

ఉ. వ్రాయునొ తెల్పఁగావలయుఁ పార్తల నాఁగను గోఁకొటితో

వ్రాయుచుఁ గేతకీదళముఁపై నఁ; గదల్చుచు మోవిఁ దెల్పఁగాఁ

బాయనిసిగ్గునన్ శ్వసితఁబంభరజాలముతోడ మంతనం

బాయమ సల్పుచున్న దన ♦ నట్టై వినిశ్చలసృష్టి భూస్థలిన్.

541

చ. కనుఁగొను చూరకుండెఁ జిరఁకాలము దృష్టిని మన్తుఖంబుపై

నునిచి క్రమంబునన్ మరల ♦ నుగ్గలి సారెకు సారెఁ గన్నులన్

ఘనతరబాష్పపూరములు ♦ కాలువలై దిగజాఱఁ దత్పయః

కణముల మన్తధజ్వలనఁగాఢతమాసితధూమధూసరం

బును వచనంబుఁ దాఁ గడుగుఁపోలికఁ దోఁపగఁ జేయుచున్ నృసా!.

542

ఉ. భీతిని విస్తృతంబు లగుఁపేరునఁ బొల్పునపూర్వవర్ణముల్

ఋతతబాష్పబిందువులఁవ్యాజమునన్ ద్రవతోడిస్తైరసం

ఘాతమునన్ వెలుంగురదఁకాంతులఁ గూర్చెడి నాఁ దనర్చునా

భీతకురంగనేత్ర మదిఁ ♦ బేర్కొనఁజేసెను నున్తుఖంబుగాన్.

543

ఉ. ఏమికతంబొ నే నెఱుఁగ ♦ నేర్పడ నాహృదయంబు నమ్ము నిన్

భామరొ! పత్రలేఖ! విడి ♦ ప్రాణవయస్యల నల్ల; నవ్వరిన్

వేమఱు తిట్టుదున్; జెపుదు ♦ నవ్వరి కన్యల కీతిరస్కృతిన్

నామదినుండుదుగిఖమును; ♦ నాతిరొ! యెవ్వరితోడఁ బుచ్చెదన్.

544

శా.నీ కీదుస్సహదుఃఖభారమును బూఁన్కిం దెల్పి యీప్రాణముం

బోకార్పం గలదాన నిక్కువముగాఁ ♦ బూఁబోడి! జీవంబుతో

వీకం జేయుదు సత్యమున్; విసుమ యీఁవృత్తాంతమున్ నే మదిన్

జేకొన్నం గడుసిగ్గుఁ గాంతుఁ; బెఱలన్ ♦ జెప్పంగ నిం శీటికిన్.

545

చ. రజనికరావదాత మయి ♦ రాజిలువంశము నన్నుఁ బోలు నే
గజగమ చేయు నిందలను ♦ గందఁ గులక్రమసంగతత్రవ
బ్రజఁ గనకుండ వీడు? కులభామలకుం దగనట్టి యీశని
నిజహృదయంబుఁ బొన్నెడిని ♦ నిందలకుఁ గుఱి యాచుఁ గుండెడున్. 546

చ. తలఁవదు తల్లి న న్నొసఁగఁ ♦ దండ్రి యొసంగఁడు పెద్ద లొప్పురున్
బిలువఁగ లేదు నేను బిలిపింపఁగ లే దటు నాదునాకృతి
దెలుపఁగలే దనాధగతిఁ ♦ దేకువఁ జెందనిదానిఁబోలె నన్
దలఁచి నృపాత్మజుం డకట ♦ చార్చె ననున్ గురుగర్హణీయతన్. 547

క. సదమలనవబిసకిసలయ, మృదు వగుమద్భృదయ మిట్లు ♦ మెదుపఁగ నగునే
యిది పెద్దలయాచారమొ, యిది ఫలమో పరిచయమున ♦ కెఱుంగనుజెపుమా.

సీ. అవని యువలకెల్ల ♦ నపరిభావ్యము గదా చర్చింపఁ గన్యకాజనము మిగులఁ
దఱుచుగాఁ దొల్లఁ గంధర్పకాగ్ని దహించుసిగ్గును; నావెన్కఁజిత్తమునును
గుసుమేషుశరములు ♦ గోయునుఁదొలుదొల్త వినయాదికంబును, బిదపఁ గులము
నవల నాచారంబు, ♦ నావెన్క శీలంబు, మమత నాపెనుకను, ♦ మర్కములను

తే. గాన నడిగెద ని న్నొక్క ♦ కాంక్షితంబు
నీకు నెక్కుడుప్రియసఖు ♦ లెవరు నాకు
మాటు మేనున నీదుసమాగమమున
మఱువ కీదగు నాకు నోమంజువాణి.

549

ఆ. మేను వదలు టనెడు ♦ మేలుపాచితమును
నాచరించి నాదునభుము లెల్లఁ
బాచిఁకొందు ననుచుఁ ♦ బలికీ కన్నుల నీరు
నించి యూరకుండె ♦ నీరజాక్షి.

550

వ. అంత.

551

ఉ. నేనును సంగతిన్ దెలియఁ నేరమి సిగ్గును భీతి విస్తయం
బూనినయట్లు మోహమును ♦ నూనినబొల్కిని నిక్కువంబుగాఁ
బూని వివణ్ణునై చెపుమ ♦ భూధవపుత్రి! యెఱుంగఁ గోరెదన్
మానవనాథపుత్రుఁ డతిమానుషమానుడదేమి చేసెనో.

552

చ. కలిగెను నేమి తప్పిదము ♦ కై రవకోమల మైననీనుదిన్
గలఁవ ననర్హమున్ గలఁచెఁ ♦ గామిని! యేయవినీతి; దాని నేఁ

- దొలుతను నాలకించి విడుతున్ సతి ప్రాణము లీవు పిమ్మటన్
దలఁగు మటంచుఁ జెప్పఁగను ♦ దామరసాంబక మల్భి యిట్లనున్. 558
- చ. విను మపథానతన్ వినుతు ♦ వీడి త్రపన్ బ్రతిఘన మక్కటా
గనఁబడు సారెకున్ గలల ♦ గాఢవిచక్షణధూర్తుఁ డాతఁ డో
వనిత! యొనర్చు దూతికల ♦ పంజరశారులఁ గీరకంబులన్
బనుప రహస్యవార్తలను ♦ బల్కఁగఁజాలను వానిచెయ్యవలన్ 554
- ఆ నిదురఁ బోవు నాదుఁసదమలశ్రుతిదంత
పత్రగర్భములను ♦ వట్టికోర్కి
మోహితాత్ముఁ డగుచు ♦ మొనసి సంకేతిత
స్థానములను వ్రాయఁ ♦ డగు నె యిట్లు. 555
- చ. అనుపును జెమ్మటన్ దడిసి ♦ యక్షరముల్ చెడినన్ నిజంబు సాం
జనపతితాశ్రయిందువులఁ ♦ జయ్యన నాత్మదళన్ నచింపుచున్
ఘనతరమోహతృప్త్యలను ♦ గన్నడఁ జేసెడుమూరలేఖలన్;
దనయనురాగము న్నలఁదుఁ ♦ దద్దవదంబుల లాక్షనుంబలెన్. 556
- తే. అవినయంబున నిశ్చేష్టుఁ ♦ డగుచు నఖర
బింబితుం డగుతనుఁ గాంచి ♦ ప్రీతిపాత్రు
ధన్యునిఁగ నెంచి మురియును ♦ దరుణి! యతని
చెయ్యి లెన్నని వివరింతుఁ ♦ జెప్పఁ దరమె 557
- మ. ఎలదోటన్ విహరించు చొక్క దిన మే ♦ నేనాక్షి! యుండంగఁ జం
చలుఁ డీతం డట వచ్చెఁ; బట్టు ననుచున్ ♦ శంకన్ వడిన్ బాటఁగా
నిలిపెన్ బయ్యెడకొంగు పట్టి చిగురుల్; ♦ నిట్టూర్చు న న్బట్టి యి
చ్చెలతాళుల్, త్రప మార్తొగిం బయిననన్ ♦ జేర్చెన్ గవుంగింటిలోన్. 558
- మ. స్తనసీమన్ లిఖించుచుచున్ మకరికల్ ♦ దా వక్రశీలుండు నే
ర్పును మత్ప్రకృతముగ్ధచి త్తమునకున్ ♦ బూఁబోడి కొటిల్యమున్
గనుఁ జిత్తోత్కలికాతరంగవవనూఁసప్రాధులన్ శీతలా
ననవాతంబుల స్వేదవిప్రుషములన్ ♦ గండమ్ములన్ వీచెడున్. 559
- ఉ. చెమ్మటఁ బట్టు తప్పి పడఁ ♦ జెందొవ పట్టికరంబుచేత ని
క్కమ్ము యవాంకురమ్ము లనఁ ♦ గ్రాలునఖాంశులఁ జేయుకర్ణపూ
రమ్ముల దుర్విదగ్ధుఁ డలఁదాసుతుఁ డింటియశోకభూమిజా
తమ్మును దన్న నెత్తుపదఁతాడన మందను దాను నొదలన్. 560

ఉ. వల్లభబాలకేశరముఁపైఁ బుకిలింపఁగఁ గ్రోలి శీధువున్
మల్లవసంబునం దుమిసిఁ మాటికిఁ ద్రావును గొప్పుఁ బట్టి నన్
జెల్లరె! దుష్టమన్తథవిఁచేప్పితమూఢమనస్కు నేగతిన్
జెల్లెల! యడ్డగించెననుఁ జెప్పుమ తోచదు నాకు నేమియున్. 561

నీ ఈసుగా భావించుఁ నింతి! నిరాకృతిఁ; బరిహాస మని నింపఁ బరిగణించు
మాటాడకుంటయుఁమానం బని తలంచు, నపవాదమునుగీర్తిఁ యనుచుఁదలంచు
నవమతి నెంచునుఁ నప్రతిహత మైనప్రణయించును; దోషఁవర్జనమును
స్మృత్యుపాయం బనిఁచింతించు; దోషముల్ గుణములుగా మదిఁగోరు నల
తే. యేమి నేయుదు నైపుదుఁ నెటుల వీని
తులువతనముల నెల్లనుఁ దొలఁచు దాన
విన్న నెవరైన గతి యేమిఁ సన్నతాంగి!
కన్న నింకేమి చెప్పంగఁ గలను జెవుమ. 562

తే. అనుచుఁ జెప్పెడు నాయుమఁ నట్టై గాంచి
మదిని హర్షంబు నుద్వేలఁ మగుచుఁ దనర
నాపుకొనలేక మది నిట్టుఁ లనుకొనంగఁ
దొడరితిని రాజచంద్రు! తోడుతోడ. 563

క చంద్రాపీడునిమిత్త ము, పేంద్రతనూభవుఁడు దీనిఁ బెంపఱఁ జేసెన్
సాంద్రాకుగచయముల ని, స్తంద్రగతిన్ బరపి యరరెఁ దారుణుఁ డగుచున్.
క. మదిరాతనూజనెనమున, మదనుమనోవృత్తి యింతఁ మమత గలదిగాఁ
బొదలిన మామేలికపైఁ, బదివే లగుదెంచె మాకుఁ బండ్ల దపంబుల్. 564

నీ. సాదరవర్ధితఁసహజగుణంబులు సలిపెఁ బ్రత్యుపకృతిఁ త్రాధవునకు
దెస లెల్ల నీతనిఁదివ్యయశంబునఁ గడువళక్షములయిఁ గ్రాలు మిగుల
రతిరససాగరఁరమ్యవీచులు రత్నవర్షంబు గురిసె నీప్రభువుపైన
శశియందు యావనఁసద్వీలాసంబులు వ్రాయు నీరాట్యుతఁవరునిపేరు

ఆ. నిందుకళలువోలెఁ నితనివై లావణ్య, మమృతవృష్టి కురిసెఁ నధికముగను
నాత్మలక్ష్మీ మెఱసెఁ నమలసౌభాగ్యంబు, సర్వ మమరె మాకుఁస్మరునివలన.

చ. అమరె విధూదయంబునకుఁ నర్హతమరి బగువేళ నేటికిఁ;
సమకుతే లేతతెమ్మెరకుఁ సత్సమయంబును; నర్హలాభమున్
సమకుతేఁ జైత్రమాససుమఁసంపదకున్; గనియెన్ సురారసా
ఘము సుగుణత్వ మాననముఁ కామయుగాగమనంబు చూపెఁ బో. 565

తే. అని మనంబున ననుకొని ధ యంత నవ్వ, వెలికి నిట్లని యంటి నాఁవెలఁదితోడ
దేవి! యిటులై నఁ గోపంబుఁదిగిచి వైచి, క మ్మిఁకఁబ్ర సన్నచి త్తవోఁకాంత! నీవు.

ఉ. మారుఁడు తప్పుచేయ నిటు ధ మానిని దేవర దూఱఁ జోలునే
శ్రూరసుమాన్త్రుచెయ్యు లివి ధ కోమలి! రాట్సుతు వేల యయ్యుడు
సారసగంధి! యూఱడిలు ధ చాలు నటం చనఁ గౌతుకంబునఁ
మారుఁ డటంచుఁ జెప్పితివి ధ మారుఁ డనంగ నెవండు చెప్పవే.

569

తే. ఆతఁ డేరూపమున నుండు ధ నతివ! చెవుమ

యనవు డామెకు నిట్లంటి ధ నధివతనయ!

యెక్కడిది గూప మతనికి ధ నేణనయన!

యతనుఁ డై నధనంజయుం ధ డతఁడు దేవి!

570

సీ. కలిగించుఁ దావంబుఁ ధ గానుపింపక శిఖాకాండంబుల నతండు ధ కంబుకంఠి!

గాఱించు కన్నీటిఁకాల్వలఁ బెల్లుగ వెలివుచ్చకయ ధూమఁవిసరములను

నావిర్భవింపించు ధ నంగపాండిమమును గనుపింపకయ భన్తఁకణచయంబు

దహియించు దేహంబు ధ దారుణవృత్తిని దాయక దూరంబు ధ తలఁగి యున్నఁ

తే. ద్రిభువనంబుల నాతని ధ తీవ్రబాణ, ఘాతమునకు శరవ్యంబుఁగాని ప్రాణి
గలుగదిప్పుడుమును లేదుఁగలుగఁబోదు, నెవఁడుభ యవడఁడిశనికిఁనింతి! చెవుమ.

వ. మఱియు.

572

సీ. త్కామండలంబెల్ల ధ సంకుచితోర్వియాఁబ్రియునియా కారంబుఁబ్రేమ వ్రాయ
గగనమండలముసంఁకటమౌనుఁదలఁపులఁబ్రియముభేందుసహస్రఁవితతిఁగాంచఁ
గాల మల్పంబయి ధ గానుపించును దేవి! ధవసమాగమసుఖఁతతినిఁ దలఁప
సంఖ్యయు నల్పమై ధ సతి! కనంబడియెడుఁ గాంతుగుణంబులుఁగణన సేయఁ

తే. వినఁగ; నీపెనుభూత చూఁవేశ మయినఁ

గాంతలకు నెల్ల నేమందుఁ ధ గంజనేత్ర

పెక్కుమాటాడ దీవాణి ధ ప్రియునికథలఁ

గుసుమచాపంబు ధరియించి ధ కులుక నితఁడు.

573

చ. అన విని నాదుపల్కు త్కణ ధ మారసి యిట్లను బత్రలేఖ! నీ

వనినవిధం బొనర్చెఁ గుసుఁమాయుధుఁ డీజనముఁ నృపాత్మజా

తునివయిఁ బక్షపాతమునఁ ధ దొయ్యలి! యేయవి వీనిగూపులం

చనితివొ నాయెడఁ గలుగు ధ నయ్యవి వానికి నెక్కుడుఁ గటా.

574

వ. మధికి నభిన్న వై లివుడు ♦ మానిని యడ్డెద నిన్నె యియెడన్
గుడు రగు నాకు నెద్ది యది ♦ గోరి వచింపవె యిట్టివార్తలన్
గదిసి ముఱుంగ నెన్నడును; ♦ నాతలిదండ్రుల లోకనిందలన్
గదురంగ జేసి లజ్జ గడు ♦ గాంచెద బ్రాణము లేల నా కింకన్. 575

తే. జీవితముకంటె మరణంబె ♦ శ్రేయ మనుచు
దలచు నామది యది గాదె ♦ తగును నిష్ఠ
డనెడు నాసతి గని యిట్టు ♦ లంటి మగుడ
జాలు జాలును నామాట ♦ నాలకింపు. 576

చ. మరణముచేత నేమి యగు ♦ మానిని! యూరక నేవ లందకే
వరము నొసంగె మన్మథుడ ♦ పారదయామతి; నీకు నున్నదే
గురజననింద యియెడను; ♦ గోమలికిన్ దగువాని గూర్పగా
స్తరుడు తలంచు నొజ్జగతి, ♦ సమ్మతి నేయును దల్లిపోలికన్. 577

వ. మఱియు. 578

చ. జనకునిపోల్కి నిచ్చు; జెలిచాడ్చున నుత్కలికం జనింప జే
యును; నుపమాతచందమున ♦ నుజ్జ్వలయావనకాలమందు నే
ర్పును రతివిభ్రమంబుల; సరోజముఖి! యింక భీతి యేటికే
వినవొకొ తామె భర్తలను ♦ వే వరియించినవారి గొందఱన్. 579

చ. ఇది తగ దేనియున్ విఫల ♦ మేనియు గన్యల కేల శాస్త్రముల్
వదరు స్వయంవరంబువిధి ♦ వారిజలోచన! తేరు మింక నీ
పదముల బట్టి వేడెదను ♦ బ్రాణము వాయుకడంక మానుమా
యిదె కొని తెత్తు నీప్రియుని ♦ నేగెద నిప్పుడె వత్తు వేగమే. 580

చ. వసువుము నన్ను నీప్రియుని ♦ పజ్జకు నేమి వచింతు చెప్పుమా?
యన విని చూడ్కి హర్షమున ♦ నార్ద్రముగా నను ద్రాగుపోలికన్
గనుగొని నడ్డగించినను ♦ గామశరాహతి జర్జరత్రవన్
మునుకొని వ్రచ్చి దారిగొని ♦ మూకలుగా జనురాగలీలలన్. 581

ఉ. ఆకులితాత్మయై ప్రియుని హర్ష వచశ్శ్రవణోత్సవంబునన్
సోకినచెమ్మటన్ దడిసి ♦ శోభిలుపయ్యెద నెత్తి పుల్కలన్
వీక ధరించునో యనంగ, ♦ బ్రేంఖతకుండలవద్దరాగవ
త్రైకశిఖాగ్రులగ్నమయి ♦ యాసతికంతమునున్ బిగింపగా. 582

ఉ. మారుడు వైచిన్త్యమృదుఃపూరణచంద్రకరాత్మపాశమా
హారముః జక్కఁదీయుచుఁ, బ్రహర్షమదంబున విహ్వలంతతఁ
గూరియుఁ గన్యకాజనులఁ • గూడి జనించిన లజ్జ యూతయై
మీరఁగ మెల్లమెల్ల వినుఁమీ యని దిక్కులు చూచు చిట్లనెన్.

583

మాలిని. కరకలితకురంగా! • గాంగభంగోత్తమాంగా!
కరుణలసదపాంగా! • కామభస్మజ్వలంగా!
నరహరిమదభంగా! • నందిరాజత్తుంగా!
కరివరదవిహంగా! • కామినీచిత్తభంగా!

584

గద్య. ఇది శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తివరప్రసాదలబ్ధసరిసకవితవై భవ చింతలపల్లి
వంశిపయఃపారావారిరాకాక్షైరవబాంధవ శ్రీపేరిమాంబాత్ర్యంబకప్రియ
తనూభవ సుజనవిధేయ నరసింహనామధేయప్రణీతం బైనశృంగారకాదంబరి
యను మహాప్రబంధంబునందు వస్తాశ్వాసము సంపూర్ణము.

పూర్వభాగము సంపూర్ణము.

శ్రీరామార్పణమస్తు. శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తిర్వర్పణమస్తు.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ ఓం శాంతి శాంతి శాంతిః, శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

ఓం తత్ సత్.

శ్రీః

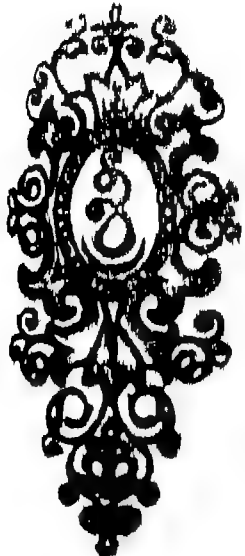
శ్రీరామ స్పహాయోఽస్తు

శ్రీమేధానక్షత్రామూర్తిః ప్రసీదతు.

శ్రీశృంగారకాదంబరి

ఉత్తరభాగము

ప్రథమాశ్వాసము

కరశుభకరనామా!

పాకారిప్రముఖవిబుధభావితధామా!

ప్రాకటమహిమోద్ధామా!

నాకారిప్రచయభిమ! • నయగుణధామా!.

1

వ. దేవా! అవ్వలికభావృత్తాంతంబుఁ జెప్పెన. నయాయత్తమతి నవధరింపుము,
అట్లు పత్రలేఖ యడుగుటయుఁ గాదంబరి హర్షోత్తరంగితాంతరంగయయి
యల్లన నిట్లనియె

2

అథ కాదంబరీ సందేశము. అథ

చ. ఎఱుఁగుదు నీకు నాపయిని • నెక్కుడుప్రీతి చెలంగు నంచు నె
త్తెఱుఁగున నంతర్ధైర్య మరుఁదెంచు శిరీషసుమంబుపోల్కి నే
త్తెఱ మృదులస్వభావ లగుఁతీవియఁబోఁడుల; కందు బాల్కమున్
గొఱులినకన్యకాజనులకున్ మఱి చెప్పఁగ నేల నెచ్చెలీ!

3

ఉ. కొందఱు భామ లేగుదురు • కోరి స్వయంబుగఁ జెప్పి పుత్తురున్
జెందరు సిగ్గు నెగ్గు మదిఁ • జెప్పుదు నే మని వారిసాహసం
బందెద సిగ్గు సాహసము • నంది స్వయంబుగఁ జెప్పిపంపుచున్
సుందరి! బాల నే మెఱుఁగఁ • జూడక ముందును వెన్క నక్కటా

4

ఉ. ఏ మని చెప్పి పంపుదును • నిత్తటి నాతని కేను జెప్పుమా
యేమిగఁ దోచునో యతని • కేమనినక గట పొనరుక్త్యమా
స్వామి! యతిప్రియుండ వన; • వారవధూలపితంబు నీవయిన్
బ్రేముడి యెక్కు డన్న; బడఁపుచ్చ ప్రియాత్మను నీకు నే ననక.

సీ. నినుఁ బాసి బ్రతుక నేఁననుటయు ననుభవమునకు విరోధమైఁముదిత! దోచుఁ
బరిభవించెడు నన్నుఁ బంచబాణుండంట యాత్మదోషోద్ధాటఁ మగునుదలచ
ననవిల్తుఁ డొసఁగె నీ ఁ కనుటయు మెల్లఁగ దగ్గఱఁ జేరంగ ఁ దగినవెరవు
బలవంతముగ నిన్నుఁ బట్టెన ననుటయు బంధకీర్ధార్థ్యమై ఁ పరిణమించు

ఁ. నరుగు దేరవలయు ఁ నత్యవశ్యం బిట
కనుట భాగ్యగర్వ ఁ మాచుఁ దోచు
నేనె వత్తు నంట ఁ నెలఁతలచపలతఁ
గానుపించు టాను ఁ గంబుకంఠి!

6

వ. మఱియు

7

చ. పరిజన మీయ దింకొకరిఁపై ననురక్తము గాద టంటయుకొ
బరఁగును నాత్మభక్తిపరిఁపాటినివేదనలాఘవంబుగాఁ
గరము నిరాకరించు ననుఁకాతరతకొ మఱి చెప్పిపంపకుం
టరయఁగ మేలుకొల్పును ఁ నప్రతిబుద్ధునకుం దలోదరీ!

8

చ. కనెదవు నాదు కూరిమిని ఁ గాయము వాసినవెన్క నంటయుకొ
గనఁగ నసంభవంబ యది; ఁ కాంచి వియోగము మేనఁ బ్రాణముల్
గనెద నటన్న దుఃఖమునఁ ఁ గాలెద నంటయుఁ దోచు నెక్కు డొ
ప్రణయముగాఁగ; నే మనుచుఁ ఁ బంపుదు నింక వచింపుమా సఖి!

9

వ. ఇది యట్లుండె మఱియు.

10

క. *కొనివచ్చిన నాతని నిట, ఘనతరతారశ్యమునను ఁ గడులజ్జితమై
కననీయదు సిగ్గే నను, గనుఁగొనెదు వృథాశ్రమంబుఁ ఁ గంజదళాక్షి!

11

సీ. పంచబాణవికారఁ బాధావిలక్ష మౌవైలక్ష్య మే ముందు ఁ పడదు నిలువ
నప్రతిపత్తిభయంబున జడమైన జడతయే డాయంగఁ ఁ జనదు వాని
స్వయముగ డాయంగఁ ఁ జన లఘు వగు లాఘవంబె తత్ప్రతిపత్తిపరఁగనీదు
బలవంతముగ వానిఁబట్టి తెచ్చినదోషమునకు వెఱచువెఱఁ మొనయదెదుర

తే. వ్యర్థము లివన్ని నన్నెట్లు ఁ వానిఁ గూర్చొ
యదియె మదనుగ్రహంబుగ ఁ నతిహాతలఁతు
జన్మసాఫల్య మగు నెట్లు ఁ సకీయ లెల్ల
గేలికొనకుండఁ జూడుమా ఁ కీర్తి గనుమ.

12

శ్రీ. గురుజనాపత్రనఁ ♦ గూరుటనో రాజకార్యానురోధముల్ ♦ గలుగుటలనొ
సుహృదాననాబ్జంబుఁ ♦ జూచుటనో జన్మభూమిపైఁ బొడమినఁప్రేమముననొ
తనగృహంబుననున్కిఁ ♦ తమి నొతామగుడరాఁగూరుభేదముపాపిఁకొనెడుమదినొ
చిరకాలమునకు నీఁకీంచినబాంధవజనముల విడిచి రా ♦ సైఁవమినినొ

ఆ. యీజనంబుపై న ♦ నిచ్చలేకుంటనొ
చరణములను వ్రాలి ♦ సకియ! నీవు
వేడుకొన్న నతఁడు ♦ వెడలి రా కుండిసఁ
జెప్ప నేల నాదు ♦ జీవితంబు.

13

చ. వికచదళారవిందమధుఁబిందుసుగంధవహుండు గంధవా
హకుఁడు సమస్తదిక్కులకు ♦ హర్షముఁ గూర్చుప్రదోషవేళ ద
ర్పకుఁడు స్ఫుటోల్లసత్కుసుమఁవాసన భామలమానగ్రంథులన్
బ్రకటగతిన్ వదల్చి శశి ♦ పాండుకరంబుల వెన్నెలన్ జడిన్.

14

చ. కురియఁగఁ జంద్రకాంతమణిఁకూటము లిందుకరంబు లంటుటన్
గరఁగి యురంబులై దొరఁగ ♦ గాఢరవంబుల మ్రోఁగుకేళికా
గిరికటకస్థచక్రములు ♦ గీడ్పడఁ జెన్విరహనలంబుచే
దిరుగఁగ వెన్నెలల్ మెసవి ♦ తీఱనికూర్కిఁ జకోరదంపతుల్.

15

నీ. మధుమదముఖరితఁమధుకరకులకలకలకలారావసంఁకులభరంబు
విరహజనస్వాంతఁవేదనాకరకోకకోక స్తనీదీనఁకూజితంబు
భాసురసుమసౌరఁభాకులదళదిశాభాగంబు శీతలాఁవాసకంబు
సర్వసర్వంసహఁసౌందర్యసందోహభూతంబు శశికాంతఁభూషితంబు

తే. నయిననీహారగృహమందు ♦ నతనికేలు
తగిలినసుఖంబుచేత స్వేదంబు గ్రమ్మి
ననఁగను హరిచందనరసాభ్యంచితోరు
మహితముక్తాశిలాపట్టమంచమునను.

16

ఉ. భామిని! పుష్పశయ్యవయిఁ ♦ బర్ణము లెల్లను రేఁగఁ దావు లా
శాముఖసీమలందు వెదఁచల్లెడుకై రవిణీతటంబునం
దీమనుజేశనూతి గనె ♦ నెవ్వతె నా మదిరాతనూజ నే
నే మధికంబు నాకు నిపు ♦ డేర్పడె ముందటికంటెఁ జెప్పవే.

17

వ. మఱియు.

18

చ. కనఁబడె వేని కీమనుజఁకాంతకుమారుఁడు తొల్ల నెవ్వీ వా
నిని గనఁగోరు నాకనులు ♦ నిచ్చులు నీయవి, యవ్వీయే గదా;

యొనరుప నేమియుం దెలియ • కూరక యుత్తల మందు నీమనం

బును నదె లోనఁ జొచ్చినను • బూనఁగఁ జాలదొ యెద్ది నెచ్చెలీ. 19

సీ. అదె యీశరీరంబు • నాతనియొద్దను నూరక చిరకాల • ముండె నేది
యదియె యీ కేలును • ననృతగురుల కోడి చేసెఁ దన్దొనకుండఁ జెనఁటియేది
యతఁడె చంద్రాపీఠుఁడనపేక్షీతాన్యార్తివారద్యయం బుండిఁపటచె నవఁడు
పరపి నాపయి క్షీణఁబాణుఁ డౌటను నొడ్డ నే మొనర్పనిపూవుఁటిటకాఁడు
తే. నతఁడె యెవ్వని నటమఱీ • డనుచు సకియ!

పెక్కుభంగుల వర్ణించి • పెద్దనేపు

పెక్కుతార్కాణములతోడ • నక్కజముగఁ

జెప్పితివి నీవు నింకేమి • చెప్పుదాన.

20

ఉ. నీ విటు కుందుచుండ నెద • నే నొనరించుకొన నివహామం

చావిధిఁ జేసితిన్ బ్రతిన • హంసతనూభవతోడ నామెతో

నే వచియించితిన్ మఱియు • నిర్మలమానస యామె యిట్లనెన్

దేవి! యొనర్ప కిట్లు మదిఁ • దెంపు వహింపకు మాను మి య్యెడన్. 21

క. అతిదారుణుఁ డీమదనుం, డతిపావుఁడు ప్రియజనంబు • లగవడ కున్నన్

దతజనితహృదనురక్తిని, గుతిలపడన్ బ్రాణములను • గొనును నొకప్పున్. 22

క. అనుచు వచించెను లే దది,యును నాకును సంతభాగ్య • మొదవు పెటు కృపా

మన మూసె నిష్ఠురుండగు, ననవిల్తుఁడు నేమియందు • నాభాగ్యంబున్. 23

చ. మదునుఁడొ దైవమో మదమొ • మానిని! యీవిరహంబొ కూర్చియో

హృదయమొ యశావనంబొ మఱి • యేదొ యెటుంగను నాకు నిచ్చె నా

మదససమున్ గుమారకుని • మాన్యుని భాసమయున్ విచిత్రమా

నెదురుగ నున్న సందలును • నేరికి సిద్ధునియట్లదృశ్యుఁడై. 24

చ. సతతము దర్శనం బొసఁగు • సారెకు నాకు; సతండువోలె నీ

క్షితిపలినూనుఁ డున్నటుల • స్నిగ్ధజనంబుల నిష్ఠురాత్ముఁడై

వెతఁ గుడుపండు వీడి చని; • వీఁడు భయంపడు నావియుక్తికిన్

క్షితికి మగండు గాఁ డితఁడు; • చేరఁడు భారతిచెంత కెప్పుడున్. 25

చ. వగలును రాత్రియున్ గమలఁపజ్జ మెలంగఁడు; కీర్తి వర్ధిలన్

వగవఁ డహర్నిశంబు నిలువంబడియున్నను గూరుచున్న ని

ద్ర గదిరినన్ మెలంకువను • దారొక్కనుచున్నఁ జలించుచున్న నా

కగ వడుచుండు మూసినను • నక్షియుగంబు గలం బరుండినన్. 26

సీ. శ్రీమండపంబున ♦ సెజ్జను గృహమున భవనదీర్ఘికలను ♦ బద్ధినులను
గేళికావాపుల ♦ గ్రీడాచలంబుల దివ్యబాలాపగా ♦ తీరములను
బ్రమదావనంబున ♦ బాలోపవనముల బ్రాసాదశిఖరాగ్ర ♦ భాగములను
లలితలతాజాల ♦ కలితకుంజంబుల భవ్యోరుసుమవన ♦ వాటికలను

ఆ. నిచట నచట ననుచు ♦ నింతి! చెప్పంగ నేల

కాంతు నతని నెల్ల ♦ కడల మూఢ
జనవిడంబనై క చతురుఁ జంచలశీలుఁ
జెప్ప నేల యింకఁ ♦ జెపితి నెల్ల.

27

ఉ. కావున వాని నిచ్చటకుఁ ♦ గైకొని వచ్చెడు వార్త మానుమీ
నీ విఠ నంచు నన్మొనని నిర్భరమూర్ఖును గాంచె నాఁగ నా
భావజనాశుగం బవుడు ♦ పత్త్యశిఖాసమపిండితంబులై
వావిరి బాష్పముల్ దొరుగ ♦ వారిజనేత్రయుగంబు మూసి తా.

28

ఉ. వేదివితానమధ్యమున ♦ విస్ఫుటదామవటంబు నూతగా
నూదినదోర్ల తఱ ముఖ మనూనమనోజ్ఞ జలప్రసూతయా
బోదమృణాళి నంబుహతిఁ ♦ బొందినకోకనదంబుచాడ్చునఱ
బాదుకొనంగ; లోఁ గిను క పారముగా నటె మిన్నకుండెఁ బో.

29

క. కీలిత యుత్పీడిత నాఁ, గ్రాలుచు ద్రవ మయినమాడ్కి ♦ రాజులుచుఁ గడు
దాలిది మానము లోపల, జాలిం గనుబాలఁ గాంచి ♦ స్వాంతమ్మున నే.

30

వ ఇ ట్లని తలంచితిని.

31

తే. తలచ సంకల్పమయుఁ డగు ♦ ధవుడె విప్ర

లంభినుల కెల్ల జీవితా ♦ లంబనంబు
నిక్కము కులాంగనల కందు ♦ నెక్కుడుగను
గన్యకలకు విశేషించి ♦ గా ధరిత్రి.

32

సీ. పదములవైఁ బడి ♦ బతిమాల దూతికఁ బనుపఁగాఁ బనిలేదు ♦ ప్రతినిమేష
మెన్నిసా రైనను ♦ నిచ్చంగలయవచ్చు నిచ్చ వచ్చినయట్టు ♦ లేగవచ్చు
నెప్పుడై నను; రతి ♦ నెడలదు కన్యాత్వ మారతిఁ జనుదోయి ♦ యాఁకవలనఁ
గలుగుదుఃఖములేని ♦ గాఢపరివ్వంగ మలవడు నఖదంత హతులవలనఁ

తే. గలుగువ్రణములఁ గని సిగ్గు ♦ గాదు చికుర

పాళి చెదరనికుంతల ♦ పాశమహమ్ము

లస్వననిధువనంబులు • నలరుచుండు
నితనితోఁ గూడి క్రీడించు•నింతులకును.

33

క. కనఁబడ వధరక్షతములు, కనినన్ గురుజనము లెడదు • గల్గు ననుచు భీ
తిని సంకోచంబును నటు, గనఁగాఁ బనిలేదు విరహా•కాతర్యంబున్.

34

క. అని తలఁచుచుండ నేను మ, దనురాగకథారసంబు•నం దాస్థవమున్
గనె నన నరుణం బాయెను, దిన మట రవిమండలంబు • దిగె పడమరకున్.

35

క. అనువగమున మదిరాసుత, యనుపమరాగప్రపూర్ణ • మగుహృదయంబున్
గని సిగ్గునఁ బరువిడె ననఁ, జనె రవిబింబంబు వేగ • త్తావతితనయా!.

36

ఆ. రాత్రి పఱచె సాంధ్య•రాగవల్లవళయ్య
యామినీముఖంబు • యామినీశ
కాంతతల్ప మంతఁ • గల్పించె సేవకు
పగిదిఁ గడువినీతి • పరఁగ నధిప!.

37

వ. అట్టియెడ బాలికాసహస్రంబులు నిశ్శబ్దంబుగ స్వస్వనియోగంబు లనుష్ఠింపుచు
గంధతైలావసీక్తంబులై సురభిగంధోద్ధారంబు లొనర్చుదీపంబులఁ దాల్చి
యేతెంచి దూరంబుగ మండలాకృతిన్ నిలువంబడుటయు.

38

మ. తనలావణ్యమునందు బింబితములై • తాఁకొన్నతద్దీపికా
వనముల్ దేహవిలగ్నమారవిశిఖ•జ్వాలావళుల్ నాఁ గడున్
దనరన్ సంతతనవ్యకోరకములన్ • సంఘన్న మైనట్టికాం
చనవల్లిగతి నొప్పుచానఁ దదవ•స్థం గాంచి యి ట్లంటి నేన్.

39

చ. మనముఁ గలంచుతాపమును • మానిని! గైకొన నీకు నర్హమే
గనుము ప్రసన్నతన్ దొంగు • గాటపుఁగోపరయంబు నే నిదే
చనియెడ నానృపాత్మజుఁ • పన్నిధికిం గొనివత్తు నిప్పుడే
తనువు ని టల వంతలకుఁ • దార్చెదు కష్టము లోర్వఁ జాలుదే

40

చ. అనుటయుఁ దావకాహ్వాయస•మంచితమద్యచనంబుచే విషా
పనయనమంత్రయుక్తి విష•భావితమూర్ఛయుఁ బోలె నప్పుడే
కనుఁగవ విచ్చి నన్నుఁ గని•కాంక్షలు పైకొన నెవ్వఁ డిచ్చొ నం
చును బరివారముం బిలిచెఁ • జూడ్కుల వేడ్కులు తొంగలింపఁగన్.

41

సీ ధవళాంశుకంబులఁ • దాల్చి ద్వారంబున సంకుచితాంగులై • శంక నున్న
భయవగ్నిసుతశర•శ్వభ్రనిర్గళరాజహంసవంక్తులు నాఁగ • నలరుకన్య

లంఘభాగమ్ముల • నలరుమాక్తికకుండలాంశువుల్ చామర • అట్లు తనర
నానతిఁ గొన వడి • నరుదెంచు నాఁ బతత్కర్ణికకిసములై • గ్రాల శ్రుతులు
తే. కమ్రకలహంసకకలాప • కలసినాద

ములను బ్రతిశబ్ద మిచ్చునాఁ • జెలఁగఁ జరణ
కటకములు; కుండలము లూఁగ • గండపాళిఁ
బరుగువాఱుచు వేపురు • వచ్చి రంత.

42

వ. అట్లు వచ్చి.

43

తే. దేవి! 'ఆజ్ఞాపయ' యటంచుఁ • దిన్నదనము
గదుర నిజముఖవద్దంబుఁ • గనుచు వారు
నిలువఁబడి యుండ నాజ్ఞకై • సీరజాక్షి
యోలిఁ గాంచుచు వారిని • నూర కట్టె.

44

తే. పండి వచ్చలరాతిన్న • పైని నన్నుఁ
గాంచి యిట్లనెఁ బ్రియ మని • కాదు చెలియ!
చెప్పెదను నీకు నినుఁ గని • జీవితంబుఁ
దాల్చెదను బత్ర శేఖ! నేఁ • దధ్యముగను.

45

తే. అయిన హతపట్టి తేని నీ • వజ్రవదన!
సలపు నీకోర్కి సాధింపు • పలుక నేను
ననుచు నీభూషణంబులు • నంశుకాంగ
రాగతాంబూలభూషణ • రాజి నొసఁగి.

46

తే. అచ్చుపడఁగ ననుగ్రహం • బలిశఱిముగ
ననిపె నాయమ నీయొద్ద • కనుచుఁ జెప్పి
వాంచి యంచుక మస్త మాఁపత్ర శేఖ
మరల నెట్లనె మెల్లన • మనుజనాథ!

47

ఉ. దేవివినుత్న సాతిశయ • దీవ్యదనుగ్రహ మింత గల్గ నం
భావితనై ననేను నల • భామినివంతఁ గనంగఁ జాలమి
దేవర! విన్నవించెదను • దేవరయ్య దదవస్థ జేవిని
భావమునం దలంప కిటు • బారికి నగ్గము చేయు టొప్పునే.

48

చ. చనునొకొ దీనవత్సలత • సద్యశ మండినయట్టిసీసబా
మున కిది యంచు నాతలిరుఁ • బోడి పచింపఁగ నెత్తిపొడ్పుచు
దను నటు లాన్మసాత్మజుఁడు • దద్దయు స్నేహరసప్రవూర్ణమై
తనర గభీరమై మిగులఁ • బాపముఁ గోపముఁ గూర్చు చెంతయన్.

49

సీ. సానురాగంబును ♦ సాభ్యర్థనంబును సప్రసాదంబును ♦ సస్పృహంబు
సాభిమానంబును ♦ సావహేళనమును బరిహాససహితంబు ♦ భావయుతము
సాత్కార్యణమును ♦ సావధారణమును నిర్వేదసహితంబు ♦ నిస్తులంబు
సాకర్షణంబును ♦ సాభ్యసూయంబును సంస్తవావష్టంభ ♦ సంయుతంబు
ఆ. నగుచు మధుర మయ్య ♦ సశ్రవణీయంబు
సరస మయ్య శోవ ♦ సంగతంబు
మృదుల మయ్య బిరుసు ♦ గదిరి వినమ్రంబు
నయినదానపలుకు ♦ నాలకించి.

50

— చంద్రాపీడుడు పత్రలేఖ కనుకాపిత్రం బొసంగుట. —

చ. కని కని దుర్భరవ్యథను ♦ గాతెడునశ్రుల నాప్లుతంబులై
తనరుః శాలనేత్రముల ♦ దాల్చినతన్ముఖ మట్టె నిశ్చలే
క్షణముల ధీరుఁ డయ్య సహజంబుగ నిల్చుగ లేక చిత్త మా
మనుజుల కేణ్యపుత్రుఁడు సమాకులమానసుఁ డయ్యె నెంతయున్.

51

వ. మఱియు.

52

సీ. మదిరాతనూజాత ♦ మయినుండి యాలాపపదములతోఁ గూడి ♦ వచ్చె ననగ
నొకసారిగ నతని ♦ యుల్ల మందెను గిన్న చేరెను గంతంబు ♦ జీవితంబు
నధరపల్లవమును ♦ నాక్రమించెను గంప మానసం బందెను ♦ నాశ్వసితము
నాసాగ్రమందుని ♦ వాసంబు చేసెను స్ఫురితంబు; బాష్పముల్ చొచ్చెగనుల
తే. నెల్లవిషయంబులను నామె ♦ నెనసి యింత

సంస్తవద్బాష్పవిక్షేప ♦ సరణి వ్యాకు
లాక్షుం డయి గట్టిగ ♦ నాతఁ డిట్లు
పలికె జలధరగంభీర ♦ ఫణితి నృపతి.

53

క. శృంగారనర్తనంబుల, సంగతి కాచాద్యుడై నస్తగఁ డీతం డీ
యంగనచే నేమేమియఁ, బొంగుచు జేయించె బెక్కు ♦ పోకల నాకై.

54

ఉ. వానిని నెల్ల జేయుఁ దనఁ ♦ బండితుఁగా మది నెంచి యింతయే
జ్ఞానము లేకయుండినను ♦ జ్ఞాని నటంచును దుర్విదగ్ధ మై
పూనుచు దుష్టశిక్షలను ♦ బుద్ధియు దుష్టము గాఁగ నన్దు కె
ద్రాని నలీకదైర్యమును ♦ దాల్చినవంగలిడెంద మిద్ది దాన్.

55

చ. ఒనరుప నేను నేమియును ♦ నుల్లములోనివికారజాలముల్
గనఁబటవంగ, మన్తధుఁడు ♦ కాంతను సల్పఁగఁ జేసె వేని వా

- నిని మును చూడమిన్ రుచిరఃసీరజనేత్రకు నట్టిరూపుపెం
వున కనురూపమై తగునఃపూర్వవిలాసము లుండు నంచు నేన్. 56
- చ. మనమున నెంచుటన్ మఱయు ♦ మానిని! తాదృగదృష్ట మూన భా
జనమును గాను నే ననుచు ♦ సల్పుట భావన నవ్వె యెల్ల నా
వనితకుఁ దోడఁబుట్టు లని ♦ వారనిసందియ మంద నన్నుఁ జే
సినహతమానసం బె ననుఁ ♦ జేసెను ద్వత్కృతఘోరనిందకున్. 57
- ఉ. దేవిఁ గలంచుచుండు నల ♦ తీవ్రతరవ్యథకుం గతంబుగాఁ;
భావనచిత్త! నా దయినఃపాపము గల్గునె యిందు లేశ మే
భావనసేయుదున్ మదిని ♦ బాయక మానసమోహకారియై
తాపసమాన మైనయొకఁడారుణశాపమె యీయ దంచు నేన్. 58
- క. అదిగాక యున్న దేనను, బొదలదు సందేహ మప్రబుద్ధులకును నా
హృదయభవుచిన్నె లెదుగుగఁ, బొదలఁగ నాబుద్ధి యెట్లు ♦ మోహముపొందున్.
చ. కలుగును నెవ్వె యొండుమెయిఁ ♦ గన్నడ నెవ్వె సునూత్తవృత్తు లై
యల చిఱునవ్వు చూపులును ♦ నాసరసోక్తులు నావిలాసముల్
లలితవిహారముల్ రుచిరఃలజ్జయుఁ జేవ్వలు నింక నెన్నియో
కల వవి యుండ ని మ్మటుల ♦ గాటపుఁగూర్చిని నాత్మకంధరన్. 60
- చ. వదలక యెన్నినాళ్లుగనొ ♦ వాస మొనర్చెడు తారహారమున్
వదలిచి యాత్మకంఠము నభాగ్యుని నామెడ వై చె నప్పుడే
విదితము కాదె దీన నళివేణి మఁనోంబుజభావ మెంతయేన్
విదితమె నీకునున్ దుహినఃవేత్తమునందలివృత్త మంతయున్. 61
- క. పొలయలుకఁ గూరి యాగతిఁ, బలికెనొ నాయెడల నెఱుఁగఃభామిని! చెపుమా
తెలిసెను నాయజ్ఞతచేఁ, గలిగెను నీదోష మెల్లఁ ♦ గావున నివుడే. 62
- ఆ. అసువు లొనఁగి యేని ♦ యతినిష్ఠురాత్మకుం
డితఁ డటంచు నన్ను ♦ నింతి! మదినిఁ
దలఁప కుండులాగు ♦ తప్పక యొనరింతు
గనుచుఁ బలుకు చుండ ♦ సంతలోన. 63

—ఇది విలాసవతి చంద్రాపీఠునిం బలువసంపుట. ఇది—

సీ. కరమున వేత్రంబు ♦ పరఁగఁ బ్రతీహారి తెలుపకయే వచ్చి ♦ తీవ్రగతిని
గృతనమస్కారుడై ♦ నతుండయి యిట్లనె యువరాజ! వినువిలాసవతి యిట్లు

లానతిచ్చెడి నేను ♦ ననుకొనఁ బరిజనుల్ వింటిని నీవెంట ♦ నంటి చాక
యచ్చటనే యున్న ♦ యల పత్ర లేఖ తా వచ్చె నిప్పుడు మల్లి ♦ వరకుమారా
తే దానియందును నీయందుఁ ♦ దనయ నాకు

న్నహభేదంబు లే దెన్నఁ ♦ జిన్ననాఁడు
పెంచితిని నేన దానిని ♦ బ్రీతి మెఱయ
రావె యిట దానితోఁ గూడ ♦ రయము మీఱ.

64

నే మంచినమయంబు నీకును ♦ మమ్మఁ గాంచ
నరయ నభిలాషశతముల ♦ నందినట్టి
నీదుముఖపద్మమును జూడ ♦ నెమ్మనంబు
వేగిరించెడిఁ గలుగ దేవేళ నై న.

65

వ. అని నివేదించుటయు నాచంద్రాపీడుఁడును నామాట లాలించి తనమనంబున
నిట్లని తలంచె.

66

చ. అరరె మదీయజీవితము ♦ నందెను సంశయదోలఁ దల్లి న
న్నరనిముసంబు గన్గొనక ♦ యందు మహావ్యథఁ, బత్ర లేఖచేఁ
ద్వారఁ జనుదె మ్మటంచుఁ జెప్పిపంపె నకారణవత్సలంబు దు
ష్కర మగుదేవ్యన్మగ్రహము; ♦ సాధ్యమె రెండును జేయ నేరికి.

67

నీ. వాంఛాకులం బెద ♦ వదలంగఁ దగనిది జన కాంక్షి నేనసౌఖ్య మరయఁ
బుట్టువు దొరఁగొని ♦ పొరిపెంపుఁ గన్నట్టి జననీప్రియత్వంబు ♦ ఘనతరంబు
మథియించు నెక్కుడు ♦ మన్మథహతకుండు గురుజనలాలనఁ నురుచిరంబు
తహతహ యన్ననో ♦ తరముగాదు సహింస బాంధవప్రేమంబు ♦ బంధురంబు

తే. నభినవాగ్ధేచ్చ చూడంగ ♦ నతికుతుకిని

ప్రియతమాననసారసఁప్రేక్షణంబె
జీవితఫలంబు గడుదొడ్డఁచిత్రరథుని

గూఁతుపైఁ గలకూర్మియు ♦ గూఢ మగుచు.

68

వ. మఱియు.

69

చ. జనపతులు మదీయముఖఁసారసదర్శనలోలు రెప్పుడు;
మనము విలంబనాసహము; ♦ మానఁగరానిది జన్మభూమి; గై
కొనఁ దగు దేవి చిత్రరథుఁకూఁతురు; దూరము వింధ్యపర్వతం
బునకును హేమకూటకులఁభూమిధరంబునకుఁ గడుఁ గటా.

70

చ అనూచుఁ దలంచు చిట్లు ప్రతిహారినివేదితమార్దుఁడై వడిన్
జనియెను బ్రత్రలేఖకరఁసారసముం గొని తల్లియొద్దకున్
జనవిభునూనుఁ డచ్చట నెఁ సల్పెను నాదిన మెల్ల మాతృలా
లనసుఖసంచదన్ మదిఁ గలంచెడునుత్కలికన్ గణింపకే.

71

అథ చంద్రాపీఠ విరహవర్ణనమా. థ

వ. అంత.

72

నీ. ఆత్మచింతయుఁబోలెఁ డనరుదేర యామిని చీకటుల్ గ్రమ్మంగఁజేసి దెసల
విరహవేదన నైఁపఁవర వెటుంగక చక్రవాకముల్ వాపోవఁ వఱలఁ గరుణ
యంకోలసుమపాంసుఁ లాపాండుచంద్రాగ్రకరములు స్తరశాతశరము లేయ
వ్యాకోచకుముదినీశ్వాససురభివాహిసాంధ్యమారుత మొయ్యఁ సంచరింప
తే. శయ్యపైఁ బండి ముద్రితఁచతుఁ డగుచుఁ
గరము నిద్రావినోడంబుఁ గాంచ కట్టె
తలఁచుకొనసాఁగె గంధర్వధరణినాథు
తనయరూపంబు సుమశరఁభామకంబు.

73

నీ. హేమకూటమునుండిఁ జేగుదెంచినగ్లానిఁ బదపల్లవచ్ఛాయఁబండె ననఁగఁ
బిక్కలమీఁదుగాఁ నెక్కిసంహతము లౌసక్కుల లగ్నమైఁ జరుగు ననఁగఁ
ద్రివళిసోపానముల్ఁ తీరుతియ్యంబులై యలర మధ్యం బెక్కిఁచెలఁగుననఁగ
నతిపరిణాహమైఁ యడరునితంబోరుఫలకంబుపైఁ జెక్కిఁబడియె ననఁగ
తే. నాభిముద్రిక మునిఁగె ననంగ నారు
నందు నుల్లసితంబయిఁ నలరె ననఁగ
విస్త్రుతోన్నతకుచములఁ విడిసె ననఁగఁ
బాయ దాతనిచిత్త మాపడఁతియాపు.

74

వ. మఱియు.

75

తే. ప్రాణ మెల్లను బాహులఁ బాదుకొలిపి
హస్తతలమును నూతగాఁ నరిగి గళముఁ
గొఁగిటను జేర్చి చెక్కిళ్లఁ గాపురంబు
చేయునో యన నాతనిచిత్త మలరె

76

తే అధరపుటమున నుత్కిర్ణఁ మనఁగఁ జెలఁగి
ఫరఁగ ముకుధారమున గ్రువ్వఁబడియె ననఁగ

వికసితము నాఁగఁ గనుఁగవ ♦ వెలసి ఫాల
శాల వసియించె నన నొప్పెఁ ♦ జాలసేపు.

77

తే దెసలనెల్లను బాటుచుఁ ♦ దేజరిల్లు
తత్ప్రభాపూరమునఁ దోఁగి ♦ తరలె ననఁగఁ
జకురభారాంధకారంబుఁ ♦ జేరి యందు
లీన మాయెను నానృపుఁనూను మనము.

78

వ. ఇట్లు నృపపుంగవసూనుండు తద్రూపోపవనంబునఁ దనమనంబు హత్తించి
నాటంగోలెఁ దద్గంధర్వరాజపుత్రిశుండు నాత్మీయబుద్ధి గలుగ నిబద్ధనిర్భర
స్నేహార్ద్రచిత్తుం డై దానిం బ్రోవ బద్ధకంకణం డయి కుండలితకార్డుకుండయి
కుసుమకోదండుం డానాఁతిపైఁ బ్రయోగించునిశితశరపరంపరలకుఁ దనమే
నడ్డంబు నొడ్డుచు నన్తూనమాలతీకుసుమమంజరీగంధంబును నతికోమలంబును
నైవతనులతికను నిర్దయుండవయి ప్రహరించునీకు సిగ్గెల గదుర దని కుసుమ
నారాచు దూటు నా సహర్షికం బుత్తరళత్తారకాంతగృహ్మండయి గనుం
గొనుచుఁ గుసుమశరప్రహరజర్జరితాత్మయై మూర్ఛిల్లినయారాజపుత్రిం బ్రబు
ద్ధఁ గావించ నా స్వేదజలంబుల మేనెల్లం దాల్చుచుఁ గడునడరునిట్టూర్పుల
నిగుడించుచు, దానిసేదదేరుటకు ముద మందినపగిది మే నెల్లం బులకలు
చెలంగ నలరుచు, మదనవేదనను నైపునొ నైఁవదో హృదయము నడుగుద
మని శూన్యమానసుండయి తనరుచు, న దేమి చెప్పునో వింద మనినగతి మాన
ముద్రం దాల్చి తదాననావలోకనాంతరిత మన దేనినిం గన కూరక యుండె
మఱియు

79

సీ అమృతధామం బయ్యు ♦ నబ్జబింబము తనియింప లేదయ్యెఁ దదీక్షణములఁ
దద్వచఃపరిపూరితశ్రవణండు నాఁ బడవయ్యెఁ దచ్చృతిం ♦ బలుకు లెవ్వ
యతని డాయంగను ♦ నలఁతులై వెలుపలఁ బడియుండె వల్లకీధానములును
లలితసుభాషితములకుఁ బ్రవేశంబు నలవడదయ్యెను ♦ నతనియొద్ద

తే. మిత్రువలుకులుఁ గటువులై ♦ మించె బంధు
జనులజల్పంబులును దమి ♦ సలుప వయ్యెఁ
దనదుభావంబు బయలుగఁ ♦ దలఁకె నాఁగ
నీయఁ డాయెను దర్శన ♦ మెవరి కతఁడు.

80

చ. సతతము మండుచుండునుమఁ దానహుతాశనుఁ డంతరంగమున్
దతుఁడయి గాల్చుచుండినను ♦ దద్దయుఁ బెద్దలసిగ్గునన్ సము

ధృతనవశీతలాంబురుహాదివ్యశయంబును జేరఁడాయె సం

గతములఁ జేయఁడాయె బిసఁకాండములన్ సరసంబులన్ హృదిన్. 81

చ. అనయము ధారలై తొరఁగునంబుకణంబుల శీతలార్ద్రమై

తనరుచు దుర్దినంబుగతిఁ ♦ దద్దయు నొప్పెడు ధారికాగృహం

బును గనఁడాయె నెప్పుడును ♦ బువ్వరసంబులు పాటి చల్లనై

చనునడుచక్కిచే బొలుచుచారులతాగృహహర్త్యవాటులన్. 82

వ. మఱియు.

83

క. మలయజలలులితములై, చెలఁగెడిమణికుట్టిమములఁ ♦ జిత్తమునందున్

దలఁపఁడు పరుండ నెప్పుడు, దలిదండ్రులనంగ నెంత ♦ తలఁకో గనుమా. 84

క. హిమకరకరసంక్రాంతిని, గమనీయము లై నచంద్రఁకాంతముకురముల్

హిమధామముఖులు పట్టినఁ, దమిఁదిలకముఁ జక్క దిద్దఁదలఁపఁడుమదిలోన్.

చ. పలుకఁగ నేల పెక్కు లిఁకఁ ♦ బార్థివశేఖర! యాతఁ డెన్నఁడున్

దలఁపఁగఁ జారుచందనముఁ ♦ దామును గొంచు నలంద కుండినన్

జలరుహనేత్ర లిచ్చమెయిఁ ♦ జర్చయొనర్తు మటంచు వేడినన్

భళిరె యలందఁ డంగముల ♦ వాసనభీతి ననెంత లజ్జయో. 86

ఉ. ఈగతి రాత్రియుంబవలు ♦ నెప్పుడు నందక నిర్వృతిన్ గడున్

వేగ జ్వలించుచున్నను హావిర్వహనామము లేక దాహమున్

వీఁగుచుఁ జేయుచుండినను ♦ స్నేహమయేంధనజాలసంక్షయం

బీఁగి న్యథానుభూతికినె ♦ యిటుశరాసనవహ్ని బూదిగాన్. 87

చ. సలుపుచు లో వెలిన్ దనువు ♦ చాల నలంపఁ గృశించియున్ గడున్

దలఁగఁడు మేనిపొరును తుఁణతుఁణవర్ధనశీల; మాగలిన్

దలఁగఁగ రామినిన్ బ్రతియొనర్పఁగ రామి వివర్ధమానుడై

చెలఁగెడుమన్త్యధుం డతఁడు ♦ నేవ యొనర్చుచు నుండినన్ సదా. 88

క. తనయాకారమె జనులకుఁ, గనఁబడ కుండంగఁ జేయఁ ♦ గలిగెను బ్రాణం

బును స్మరనారాచములకుఁ, గనఁబఱుపక యుండ వలఁతి ♦ గాఁడయ్యె నృపా!.

సీ. తనుకార్మ్య మెంతేని ♦ దాలె నాతడు త్రపా

కార్మ్య మొక్కింతయుఁ ♦ గాంచఁ డాయె

బ్రజల రా వల దనెఁ ♦ బ్రబలునుత్కలికల

రా వల దనుతెంపు ♦ మోవఁ డాయె

బ్రాణధారణమందు ♦ వదలె నాదరణంబు

వంశస్థితిని దాని ♦ వదలఁ డయ్యె

సుఖములనే గడు ♦ శోషిల్లఁ జేసెను

ధైర్యశోష మొనర్పఁ ♦ దలఁపఁ డయ్యె.

తే. ముందఱకు నీడ్వ గంధర్వభూధరాత్మ

జాతదూషగుణంబులు ♦ నూత లగుచు

నూపిరి యొసంగఁ గాఁ బద ♦ మూసుకొన్న

బలవదనురాగ మాతనిఁ ♦ బట్టి యిట్లు.

90

చ. గురువులపై న నెక్కుడుగఁ ♦ గూర్చినయాదృఢరాగ మంతయుఁ

బరువడి లాగ వెన్కకును ♦ బంధితుఁ డయ్యును రెంట నాగతిఁ

సురుగక మీరి స్వస్థితిని ♦ సోమునిచేత సముత్తరంగమై

పరఁగెనుసాగరంబుక్రియఁ ♦ బార్థివనూతి గభీరుడై గడుకా.

91

వ. ఇట్లు మననానలజ్వాలావలీఢగాఢమానసుం డయ్యు నారాజపుత్రుండు గురు

జనత్రపచే వెలికి రానీయక యొక్కదినం బొక్కయుగసహస్రంబుగ నొక్కమె

యిది గడపుచు సాధాంతరమ్ముల నెమ్మది గడురమి నాత్సుక్యసకాశంబు నా

నొప్పుపురబాహ్యాసీమకు నేతెంచి యం దభంగభంగానిలశీతలశీకరాసారభా

సురంబులై కలకలారావకలహంసచక్రవాకచక్రబలాశాస్త్రాంతసరససుకుమార

పైకతతలాభిరామంబు లగుచుఁ జెలంగునీప్రానదీతీరంబులం బట్టి పోవుచు

నొక్కయెడఁ గడురయంబునఁ బఱచుచు నొండొంటిం జేరుచు విడిచ

నుచు గుంపులుగుంపులుగఁ గూడి పగుగు లిడి వచ్చుచు సత్కుత్సాహంబున

నొండొంటిం దాఁచుచు ముందునకుసాఁగి పేరెములు పాఱుచు బారులు తీరక

యందందు నిలుచుచు జాతీవడుచు లేచుచు రాతులకుం మెదగక శిక్షితంబు

లగుచు నిట్లు బహుప్రకారంబుల విహరించుచున్న పెక్కుతుగంగంబుల దూరం

బునుండి గాంచి యతికుతూహలితస్యాతుండయి వానిం గనుంగొని రా నొక్క

పురుషునిం బంపి తానును మొలబంటినీటఁ నీనానదిఁ దాఁటి చని యల కా

ర్తికేయాలయగున వానికై ప్రసీక్షించి చూచుచు నావాజిబృందంబుపైఁ

జొడ్కులు నిగిడించి యతిమాత్రప్రహర్షితస్వాంతుం డగుచుఁ బ్రక్కనున్న

పత్రలేఖను గేలఁ దగ్గఱకు రాఁ దినిచి యిట్లునియె.

92

చ. కనుఁగొను పత్రలేఖ! యదే ♦ గ్రాలెడి మ్రోస నెనండా చంచల

త్కనదురుబహ్నిబహ్నిమయఃకమ్రుతరాతపవారణంబుఁ దా

ల్పి నళినబాంధవాంశువులఁ ♦ జేరఁగ నీయక వచ్చుఁ జట్టునున్
దనరఁగ నశ్వవారములు ♦ దగ్గఱకున్ దెలియంగ రాదు గా.

93

మ కనరా దాననసారిసం బెనఁడొ నిఁక్కం బారయన్ రాదు నూ

మన కేయూరకుఁ డొనొ? యా నతఁడె భామా! సందియం బేల యిం
కనుచున్ జెప్పుచు నుండ రాకొమరుఁ డా యబ్జాక్షితో, సంత వ
చ్చెను గేయూరకుఁ డశ్వ మెక్కి యటకున్ ♦ శీఘ్రంబుగా భూవరా! 94

సీ. ద్రుతగతి ఎచ్చట ♦ ధూళిఘాసరమయి శ్యామలంబై దేహామలరుచుండ
రూపాంతరముఁ గన్నఁరూఢిని ద్యక్తాంగరాగుఁడై సంస్కారఁరహితుఁడగుచుఁ
జెన్ను వీడినమోముఁ చెప్ప విషాదంబుఁ జూపఁ జూడ్కులు లోనిఁశోకభరము
నడుగ కున్నను మడిఁరాత్తజాకవృ మనక్షరంబుగఁ దెల్పు ♦ చవతరించి

తే వారువంబును గనుచుండ ♦ వచ్చుచున్న
యతనిఁ గని ప్రీతివిస్తారిఁతాతుఁ డగుచు
రమ్మ ర మ్మని పిలిచి సంఁరంభమునను
బోయి యెదురుగ నారాజపుత్రుఁ డంత.

95

తే బాహువులఁ జాఁచి దవ్వుగఁ ♦ బ్రణతుఁ డగుచు
దగ్గఱకు వచ్చునాతని ♦ బిగ్గఁ గొఁగి
లించె నాతఁడు తను విడిఁపించుకొనుచు
మగుడఁ బ్రణమిల్లి నిలువ నామనుజవరుఁడు.

96

తే. వానితోఁ గూడ వచ్చిన ♦ వారి నెల్ల
హర్ష మొదవ ననామయం ♦ బడిగి యెదుర
నున్న కేయూరకుని సారె ♦ కుల్ల మలరఁ
గనుచు నిట్లనె కే ల్వట్టికొని యతండు.

97

చ. తెలిపెడి నీదురాకడయ ♦ జేవీకి దత్పరివార మంతకున్
జెలఁగును భద్ర మంచు; మఱి ♦ చెప్పెదు నెమ్మది విశ్రమించి యా
వల నరుదెంచి నట్టిపని ♦ వారక యంచును మావటీఁడు వే
నిలిపినహ స్తి నెక్కి యతఁనిన్ వసియింపఁగఁ జేసి వెన్కలన్.

98

తే. పత్రలేఖను నెక్కించి ♦ భవనమునకు, నేగి యచ్చట నృపలోక ♦ మెల్ల ననిపి
వల్లభోద్యానమున కేగి ♦ పరిజనయుతుఁ, డై న కేయూరకునితోడఁనడరుమదిని.

తే. దివసకృత్యంబు లెల్లను ♦ దిద్ది యెఱుక
తేకయే పత్రలేఖతో ♦ నేకతమున

నుండి పరిజనముల నేరి ♦ నుండ నీక
ననిపి కేయూరకుని బిల్చి ♦ యనియె నిట్లు.

100

❧ చంద్రాపీఠునకుఁ గేయూరకుండు కాదంబరియవస్థను జెప్పట ❧

తే. చెపుమ కేయూరకా! దేవి ♦ చిత్రరథుని
పుత్రి మదలేఖ గౌరీసుపుత్రి యేమి
చెప్పి పంపిరొ యనుచు నాఁక్షితిపతనయుఁ
డడుగఁ గేయూరకుం డిట్లు ♦ లనె వినీతి.

101

నీ. దేవర! యేమని ♦ తెల్పుదు దేవియు నలమహాశ్వేతయు ♦ సంపినట్టి
వాచికలవమును ♦ వఱలదు నాయెడ, నరనాథసుత! మేఘునాథుతోడఁ
బ్రత్రలేఖను బంపి ♦ ప్రతినివర్తిలి నేను ననితి మీరూరికిఁ ♦ జనినవార్తఁ
గనియూర్ధ్వమొక్కింత ♦ గడుదీర్ఘముగనూర్చియిదియిట్లైయనిలేచి యిట్లు వెడలి

ఆ. మరలఁ దవము సేయ ♦ నరిగె మహాశ్వేత
స్వాశ్రమమ్ముఁ గూర్చి ♦ యధిపతనయ!
మదిరతనయ దేవి ♦ యద నయోఘనమున
నిహతయైనమాడ్కి ♦ నిష్ఠురముగ.

102

ఉ. ఉన్నటు లుండి మస్తమున ♦ నుగ్రమహాశని కూలినట్లుగాఁ
గన్నులు మూసి లోనివ్యథఁ ♦ గాంచినయట్టులు మూర్ఛ, పంచనఁ
గన్నదియో యనఁ ముషిత ♦ నాఁ బరిభూతయొ ముక్తచిత్త నాఁ
జన్నది గౌరిపుత్రి యనుసంగతియుఁ దెలియంగనేరకే.

103

చ. చిర మటు లుండి నేత్రములఁ ♦ జిన్నఁగఁ దెర్చి విలక్ష నాఁగ న
చౌరువును గాంచెనో యనఁగఁ ♦ జెందెనొ విస్మృతి నాఁగ నీసునుఁ
బొరసినయట్లు నన్ననిపి ♦ పొమ్ము వచింపుము హంసపుత్రి కం
చరవలితాననాబ్జయయి ♦ యామదలేఖను గాంచి యిట్లనెఁ.

104

చ. చెలి! యొరుఁ డేడు చేసె మును ♦ చేయును నింకను రాసుతుండు దా
సలిపినదాని; నం చనుచుఁ ♦ జయ్యన లేచి సఖజనంబులఁ
బలఁగము నెల్ల రావలదు ♦ పజ్జ కటంచుఁ బరుండె సెజ్జపైఁ
దలకు ముసుంగు పెట్టికొని ♦ తద్దయాఁ బయ్యదకొంగు రాసుతా!

105

క. సలిపెను నాదిన మెల్లను, బలుకక మదలేఖతోడఁ ♦ బ్రాణప్రియతోఁ
బిలువక యేరిని నాసతి, తెలవాటెను నెట్లొ తనకుఁ ♦ దెలియకయె నృప!

సీ. మఱుసటి దినమున ♦ వఱువాత డాయంగ నేగిననన్ను నా ♦ యేణనయన
దృఢగాత్రులగుమీరు ♦ తెగులుగొన్నటులుండఁబండియిదృగవస్థ ♦ నుండుదానఁ
బనియేమి మీతోడఁ ♦ బౌర్వవర్తులతోడ నిలుతురుముందేల ♦ తొలఁగుఁడవల
నని దూఱునది వోలె ♦ నధికకోపంబున బెదరించునదివోలె ♦ ముదము తక్కి

తే. యశ్రుపూరసమాకులి ♦ తాక్షి యగుచుఁ

గనియఁ జరకాల; మట్టుల ♦ గాంచ నాజ్ఞ

యిచ్చినట్టులె పో యగ్గఁ ♦ యెంచి దాని

కెఱుకపఱిపక వచ్చితి ♦ నిటకు నేను.

107

చ. నిను శరణంబుగాఁ గొనిన ♦ నెచ్చెలిజీవముఁ బ్రోవఁగా మదిన్

గొని గడునాకులంపడుచుఁ ♦ గుండెడునీతని విన్నవంబు నీ

వనయము నాలకింపఁగ సమాదృతచిత్త మొసంగి సాకతం

బును నొసఁగంగ నర్హుడవు ♦ భూవరపుత్ర! వచింతు నే మిఁకన్.

108

మ. అల కన్యాలతికావనాఖిలము నీ ♦ యాద్యాగతిన్ సౌరభా

కులమందానిలుచే వలెన్ జలితమై ♦ గోల్పోయె నె ప్లప్పుడే

యల మారుండు సమస్తభూతలమనోహరున్ నినున్ మాధవున్

వలె వీక్షించి యశోకవల్లరిగతిన్ ♦ వామాక్షినిన్ బట్టెఁ బో.

109

క. కనుచున్న దివుడు నీకై, పెనువ్రంతను జిత్రరథుని ♦ ప్రియపుత్రిక దా

దినకరునుదయము దొరఁకొని, దినకరకాంతోపలాగ్ని ♦ తెఱఁగున నెపుడున్.

క. పొగ లెగయకుండ బూదియు, నగవడ కుండంగ గాలి ♦ నాశింపకయే

భగభగ యని శబ్దింపక, తగ మండెడుఁ ద్వద్వియోగ ♦ దావాగ్ని నృపా!.

111

సీ. కోమలపల్లవ ♦ గుంభితవృజనముల్ విడువక పరిజనుల్ ♦ వీచుచున్నఁ

దాశవృతంబులఁ ♦ దడిపి పన్నీటను జలకణాసారంబుఁ ♦ జల్లుచున్న

సరసచందనవంకఁ సలిలచ్ఛటలు మేన నంచితంబుగ గ్రుమ్మరించుచున్న

దళితముక్తాఫలఁ లలితవాలుకఁ దెచ్చి విడికిల్లు విడికిల్లు ♦ వేయుచున్న

తే. యంత్రమయరాజహంసంబు ♦ లంబుధార

లొలుకుధారాగృహంబుల ♦ నుంచుచున్నఁ

బ్రళయకాలాగ్నిహోత్రంబుభంగి భీక

రాకృతిని మండుచుండుఁ జల్లార కద్ది.

112

ఉ. చల్లనివారిధారలను ♦ జల్లుకొలందిని వారియంత్రముల్

పెల్లుగఁ బ్రవ్వరిల్లెడిని ♦ విద్యుదుషర్బుధుతోడఁబుట్టు నా

- నల్లలనామతల్లినుదఁనాగ్ని కడున్ శిశిరోవచారముల్
మొల్లమి మొల్ల మొగ్గలటు ధ పొల్చెడుకెన్దుటబొట్లఁ బెంచెడిన్. 113
- ఉ. అచ్చెరు ఎయ్యిడున్ స్మరహఁతాశనుఁ డెప్పుడుఁ గాల్చుచుండఁగా
నచ్చపలాక్షి మేనిజగి ధ యగ్నివిశుద్ధపటంబు చాడ్చునన్
హెచ్చుగ నిర్మలం బగును; ధ నీదృశతాపమునం గలంగియున్
బచ్చదనంబుఁ బాయ నల ధ భామిని యే మనువాడఁ జప్పుమా. 114
- క. మదగజయానలహృదయము, మృదుశీలం బయ్య బిటుసుఁమెయికొనును గదా
యుదకము ముక్తాఫలతను, గదిసిన గరినత్వ మందుఁగతి నని తలఁతున్. 115
- సీ. ఎట్లుచెప్పుదు నేను ధ నేమి యొనర్తును నేనృత్తి పర్ణింతు ధ నేమి యుక్తి
యేయుపాయంబున ధ నేఁ బ్రకటించెద సెబ్బంగిఁ దెల్పుదు ధ వెట్లు మాన్తు
ననుభవవేదనాఁఘనవిహ్వలప్రాణ దానిని బ్రతికింతుఁ ధ దద్ద వగను
బ్రియసమాగమవాంఛ ధ పెద్దగదా భువి దానన యిన్నాళ్లు ధ తనువుఁదాల్చె
తే. దెలియరా దేమొ కలలను ధ దీప్రబాధ
ప్రాణులకుఁ బ్రత్యహంబును ధ బడఁతి పడెడు
నాయవస్థను గనుచున్న ధ నరయ కిట్లు
చూచు చూరక యుండెదు ధ చోద్య మగును. 116
- ఉ. వేయిప్రచండభానువుల ధ వేయిప్రకాశములన్ సహించు శ
య్యాయితసారసంబుల రఁయంబున మిక్కిలి వాడివత్తులన్
జేయుచుఁ దత్సరోజముఖ ధ నీరజవల్లభమూర్తిఁ గేరెడున్
మాయురె త త్తనూవ్వు మది ధ మాదృశ లెన్న వచింప శక్యమే. 117
- క. కరుణారహితుఁ డకారణ, విరసుఁడు కాముండు పెట్టుఁపెనుబాధల కా
తరుణి యొనర్చెడు చెయ్యిలఁ, దరమే వచియింప నాకు ధ ధాత్రీశనుతా. 118
- చ. అతికరినాత్మమానసముఁనందు వసించెద వేల దేవి! యీ
యతిమృదువువృశయ్యసయి ధ హాయి వసింపు నుటంచు నెచ్చెలుల్
సతిఁ గొనితెచ్చి యెట్లొ యొకఁచందమునన్ బడవేయ నందు నా
సతి వసియింప దొక్కనిమిఁమంబును నేమనుదున్ నృసాత్మజా!. 119
- మ. అతితాపచ్యుతపాదయానకరసం ధ బంటంగ నత్యంతశో
ణితశయ్యాకుసుమంబులన్ దనదుహృఁస్నిగ్ధ్యూతసాస్పృశ్శిరో
గ్రతరాదూధశరంబు లించుఁ గడు శంకన్ జెంది వే లేచు నా
సతి సంరంభమునన్ దిగున్ శయనమున్ ధ త్కౌసలపుత్రా! కటా. 120

చ. నిన్ను స్మరియించుటన్ మదిని ♦ నిత్యము పుట్టెడురోమహర్షణం
బును మయినిండఁ దాల్చు మగుముల్కులు దాఁకక యుండఁ గత్తళం
బును వలె; రోమహర్షణముఁ ♦ బొందినచన్నులయందు శ్వాసవా
తనివతదంశుకంబుఁ దనఁనక్షీణహస్తకుశేశయముచేన్.

121

చ. ఉనుచును ముండ్లపాన్పువ్రతఁమూనఁ దలంచెనొ నాఁగ నిన్నుఁ జే
కొనునభిలాష; డారకము ♦ కుండఁగ దాపలిచెక్కు మోసి మో
సి నిలువలేక స్తబ్ధతను ♦ జెంద; జ్వలన్మదనాగ్ని క్రమ్మఁగా
ననఁగను బద్ధరాగవలఁమాంశులు క్రమ్మిన కేల్విదిర్చెడున్.

122

చ. అనవరతంబు ధారలయి ♦ యశ్రులు రాలఁగఁ దద్భయంబునన్
గనుకనిఁ బాటుచుండునయఁనంబు లనన్ నళినీదళంబులన్
దనరినతాళవృంతములఁ ♦ దార్కొనుగాలికి తేచి పోవు నా
కనదురుకర్ణపూరములఁ ♦ గాంచు చెగాదిగ నూర కుండెడున్.

123

చ. అతికృశతన్ బ్రతిక్షణము ♦ నందెడు నాసతి మాటిమాటికిన్
బతనభయాతిరేకమునఁ ♦ బట్టదు మంగళకంకణంబునే
సతతము డోలికాగతిని ♦ సంచలియించెడు మానసంబునున్
క్షీతిపతనూజ! పట్టుకొనుఁ ♦ జేచిగురాకున సారె సారెకున్.

124

ఉ. కేళిసరోజమాల యనఁ ♦ గేవలశీతలపారిబిందులన్
రాలుచు దేహసన్నిహితఁరమ్యసఖీజనపాణిరాజి నా
బాలిక స్థానినొందుఁ గడు ♦ భూపతనూజ! యిఁ కేమి చెప్పుదున్
జాలదె యింక నేఁ బలుకఁజాల వినుండు వచింతు నొక్కఁడున్.

125

సీ. రశనాకలాపంబు ♦ రమ్యాంఘ్రియుగళినిహృదయంబు సంగమాభీష్టమునను
గడుకృశమధ్వంబు ♦ కటివిస్తరంగునఁ జెక్కిలి చేదమ్మి ♦ నక్కున నిను
గళమున జీవంబు ♦ సలిలజినీదళప్రావరణం బురోభాగమునను
బాష్పనిపాతంబు ♦ భవదీయకథలను జందనంబు లలాటఁజలజమునను

తే. నంసమునఁ గచభరమును ♦ నతివ యిపుడు

దాల్చుచున్నది ఛాత్రీశతనయ! నీదు

వీక్షణముపొంతు హృదయంబు ♦ వ్రీలఁ గోరు

మూర్ఛ సఖివోలెఁ దచ్చిత్తమును స్పృశించు

126

తే. తప్పి పేరును జెప్పిన ♦ తప్పిదమ్ము

నకునువలె జీవమును దాల్చుటకును మిగుల

సిగ్గుపడును; మహాత్కంఠఁగఁ జెలివిధానఁ
దత్తునిని లేపు మృదుసుమఁతల్పమునను.

127

సీ. పరిచారికాగతిఁ బట్టి మనోవ్యథ త్రిప్ప సంతాంగియైఁ జెఱవ తిరుగుఁ
దహతహ సురఁటికైఁ జలిరులఁ గోయునుననుభీతి నదరు నాఁ ననిలమునకుఁ
గదలుచుండెడులతిఁకామండపంబును దూఱును సారెకుఁ దోయజాక్షి
యురిత్రాడు నేయునఁన్దురుభీలతాపాశములఁ బూలమాటినఁపుష్పవనము
తే. సారెసారెకుఁ జొరఁబడుఁ సతతపతిత
రోదనాతామ్రనయననఁరోజబింబ
మును గొనుసెజ్జకను భీతిఁ జలజములను
లోన డాచె నన సరసిలోన యునుఁగు.

128

సీ. చనుదెంచి యటనుండిఁచనుఁ జయ్యనఁ దమాలవీధికి నటఁ గొమ్మఁ నూడినట్టి
యూర్ధ్వదోర్లతికపైఁ నుంచి ముఖంబును ముకుళితనేత్రయైఁ ముదము తక్కి
చంపకవల్లరీఁపంబద్ధగళ యన శంక జనింపంగఁ సల్పు చుండి
యొక్కముహూర్తంబు, నొంది విశ్రాంతిని జను నట సంగీతఁశాల కంఠ
ఆ. నచట వాసి మురజఁహతి మధురధ్వని
లయసురుచిరస్మృత్యభ యమువలన
ముక్తధార మగుచుఁ మొనయుధాంగృహ
మునకు నెమ్మివోలెఁ ముదిత చనియె.

129

క. ఘనజలధారాశీకర, వనమునఁ గానంబకలికఁవడువున మేఘ
బొనరఁగఁ బులకలు వణఁకుచుఁ, జనియెను కుద్ధాంతజలజఁసరసీతటికిఁ. 130

ఆ. అచట భవనరాజఁహంసనిస్వనముల
విని సహింప లేకఁ చనుచు నవల
నవుడు జాఱివడినఁ హంసకముం గని
పొగడుఁ గృత నిపుణఁబుద్ధివోలె.

131

చ. వలయములఁ ఘటించి బిసఁవల్లుల నెల్లను వాఁగఁ జేసె నం
చలఘుతరప్రకోశమునఁ నాశ్చటముల్ వచరించు చాద్పునఁ
గలకలకూయుచుండెడునిఁకాయవిహారమనోజ్ఞ కాపికా
విలసితచక్రవాకములఁపిందురవంబుల కుల్కు నెంతయుఁ.

132

వ. మఱియు.

133

చ. శయనవిలాససంఘడితః చారుసుమప్రచయంబులై క్రుధా
మయము లనంగ హుంకృతుల • మాటికిఁ దత్ప్రయదావనాళిసం
చయములు భీతిఁ గొల్పు నలః సారసనేత్రకు నేమి చెప్పుదున్
భయముచు గొల్పు నేదియును • భామకు దాని క దేమి చిత్రమో. 134

చ. తమి మధురస్వనంబులను • దమ్ము జయించె నటన్నయీర్ష్య నా
సుమమ్మదులాంగిముంగిటను • శోభిలుమావుల నుండుకోయిలల్
గుము లయి యాకులంపఱచుఁ • గో యని కూసి కలస్వనంబులన్;
సుమశరపాండుగంజితః నూతనమధ్యదళాంశు కేతకుల్. 135

చ. చలమున ముండ్లు గ్రుచ్చు ననఁ • జాల భయంపడఁ జేయ సాగె నా
చిలుకలకొల్కి; నట్టి స్తర • చేష్టలఁ గుందుచు నెల్లె టో పనల్
సలుపు, విధూదయంబునను • జాఱ ముదంబు తమంబుపోలికన్
నిలువఁగ లేక డెందముచు • నెవ్వఁగఁ గూరును దూఱుఁ జందురున్. 136

చ. కమలమయం బనంగఁ గడుఁ • గాసిలు డెందము; మీనకేతువున్
గుముదచుయుండు నాఁ గెరలుఁ; • గోకమయంబులు నాఁగఁ గోర్కులున్
విముఖము లొచు వీడి చను; • వీక్షణయుగ్మము శీతభానుకాం
తమయ మనంగఁ జెప్పుగిలుఁ • దానురసాక్షికి నార యత్తఱిన్. 137

చ. చెలఁగును సాగరంబు లనఁ • జెప్పుకు నూర్పులు వర్ధమానమై;
పలుకు ననక్షరంబుగను • బాల క్షప్తాకరతాపమున్ విధూ
పలమణికుట్టిమాంతరనిఁ • పాతనిశాకరబింబమందు శీ
తలవిషమజ్వరా ర్తపలఁ • దార్పుచు వేపధునన్ వణంకుకేల్. 138

ఉ. మారళరవ్రదీర్ణ మగు • మానసమందలిచంద్రస్ఫుష్టులన్
సారసనేత్ర సీత్కృతుల • సద్రదనాంశువు లన్మమిషన్ సము
ద్ధార మొనర్చు; వేపధులఁ • దా వ్యజనీకృతరంభపర్ణకం
పోరుహితోపదేశమటు • లుగ్ధలి కై కొనుమాటిమాటికిన్. 139

తే. కంఠగత మైనజీవంబు • కదలుత్రోవఁ
దెలుపు ననఁ దోచు నావులింశలను; వెలఁది
బాష్పమోక్షంబులను స్థూలః బాష్పరాజి
వేణిఁ బాటించి ద్రవమైనవిధము తెల్పు. 140

తే. తప్పి పేరు వచ్చించిన • తరుణమునను
సిగ్గుచే గల్గుచిటునవ్వుఁ నిగ్గు లలమ

హృదయతలమునఁ బడినట్టిఁ యిటుధన్వ
శరసుమరజంబుఁ గ్రక్కు నాఁ జానఁ దోచు.

141

తే. చంద్రమణిదర్పణంబులఁ సంక్రమించి
పెక్కురూపుల వెలుఁగు నావెలఁది నూఱు
పరియలుగ వ్రీలెనో యనఁ బార్థివేంద్ర
తనయ! దోచుఁ దదార్థి నే మనుదుఁ జెవును.

142

తే. కుసుమశయనంబులను బండుకొన్న వెలఁది
తత్పరిమళాగతమిళిందఁ తండ మెల్లఁ
గ్రమ్మ మదనాగ్నిధూమంబుఁ గ్రమ్మె ననఁగ
రాకుమారక! చెలఁగునాఁ రాజవదన.

143

క. సలలితజలజాస్తరణం, బులఁ గేసరసాంసువుంజఁ ములచేతను బిం
గలదేహ యగుచు నొప్పును, బిల్వనాలీఘాంగి యనఁగఁ సారసముఖ తా.

క. చెమ్మట యణంగ మెత్తెడు, నిమ్మగుకపురంపుఁబొడులఁనింతి తనువు భ
స్మ మ్మంటినగతిఁ దోచును, జుమ్మర్వీనాథతనయ! చోద్యం బగుచుఁ.

145

చ. తెలియఁగ రాదు ముగ్ధతనొఁ తీవ్రతరోన్మదనంబుచేతనో
కలికివీలాససంగతినొఁ కామిని గానమృదంగరావముల్
సలువఁగఁ గేకికారవముఁశంకను మూయును వారియంత్రక
మ్ములఁ గలయశ్శగర్భఫణిఁభోజనజాలమునాననంబులఁ.

146

నీ. లిఖించు నుత్కంఠఁ లేఖల సంకల్పసంగమాభిజ్ఞానఁసరణి తెలియఁ
గలలందుఁ జేసినఁగాటంపుఁదప్పుల దూఱును నంపుచుఁ దూరికలను
విడిపోవు ననుభీతిఁ వడిఁగట్టుఁ దూఱులఁ గుడ్యచిత్రితకోకఁకులము సంజ
శ్రవణోత్పలంబులఁ జల్లార్చు మణిదీపములను జంతారతఁములకు మొదల

తే. మగువ, దానికి నరుదెంచుఁమలయమారు

తంబుతోడనె మూర్ఖ చందనసుగంధ
పరిమళమువోలె; జక్రశాపంబువోలె
క్షణదతోడ వచ్చును బ్రజాగరభయంబు.

147

మ. ప్రతిశబ్దంబు లనంగ వేళ్ళవలభిఁపారావతారావసం

తతితోడఁ జనుదెంచు దుఃఖములు; నుద్యానప్రసూనాభిసం
గతసౌరభ్యముతోడ వచ్చు మరణాకాంక్షల్ ద్వితీయః;

సితధామాంశువులఁ స్పృశింపఁ గమలుఁ నీరేణముం బోలుచుఁ.

148

- చ. జటకణికాగతిః సరసిః జాతదశస్థిత మైనయట్టియా
వెలఁది చలించుచుండుఁ; బ్రతిః బింబము చాడ్చున స్ఫాటికోపలం
బుల మణికుట్టిమంబులను ♦ బొల్పుగునద్దములఁ జలంబులో
పలఁ బరిదృశ్యమాన యగు ♦ భామ జనంబుల కెల్లనున్ నృపా! 149
- ఆ హంసిగతి మృణాళిః కాహారసంగతి, జీవయాత్ర సలుపుఁ ♦ జెలఁగుఁ గువల
కుముదసంగసౌరభమును వహించుచు, ససుమ బాణ యగుచు ♦ శరవయట్లు.
- క. జలజప్రకరంబులఁ బ్రస్థలితంబులు గాఁగఁ బదకిః సాలయములు దా
మలఁగుచు నిట్టటు కలువల, చెలిమూర్తివిధంబు రాత్రిఁ ♦ జెల్లించు నెటో. 151
- క. కుముదినిగతి రేయెల్లను, గుముదాపునికీరణములను ♦ గూరుకు రామిన్
దమకుచు మేల్కొని మేల్కొని, కమలాక్షి యలీకనిద్రఁ ♦ గడపును బవలున్.
- క. మురరిపుజలశయనక్రియ, వరసుందో చ్ఛాన్వసశేషభాసుర యగుచున్
దరమాలితలోచనయై, పరఁగుచు నే మేమొ మదిని ♦ భావించును దాన్. 153
- క. మలయాపగావిధంబున, సలలితహరిచందనార్ద్రః చారుకిసలయా
కులితశిలాతలములఁ బడు, నలికులకచ లేచు మగుడ ♦ నడరి వడిఁ బడున్.
- క. గాసిలు వనవనమునకు, భాసురహిమసి క్తపల్లవస్థిత యగుచున్
దా నుమకోమలి నృపసుత, పేళల మగు మల్లెమొగ్గః విధమున నెపుడున్. 155
- ఉ. తాపము నోర్వలేక నలః ప్రాచుగతిః హరిచందనద్రుమం
బాపికవాణి కౌగిటను ♦ నట్టై గదించి శిఖండికేకలన్
దాపము నొందు; కేసరివిః తానముఁ జేరదు జింకపోలికన్
పైఁపఁగ లేక త్వద్వ్యథ నః జప్ర మలంపఁ గలంపఁ జిత్తమున్. 156
- నీ. చరితార్థ గా దయ్యె ♦ స్వప్నసమాగమమునను బాణాసురః పుత్రివోలె
బరఁగె నతితామః భాసురశ్యామయై వజ్రలెడుగ్రీష్మసంఘదయుఁబోలె
సుమశిలీముఖముల ♦ కోభిల్లు నెలదోట కలికెను మరువింటిః కట్టువోలె
హరితలోహిత చంపః కాళోకములకును వెఱచు నసురల కుఃర్వీజవోలె
- తే. దానియంగము లెల్లను ♦ మీన కేతు, వేదనల వేళ్లకమలినీః బిసలతికలు
పలయరచనల, సకియలః వచనము లుప, దేశములఁ దటింగె మిగులుః తేలకుండ.
- వ. మఱియు. 158
- మ. ఎలదోటం గలపువ్వులెల్ల వ్యయ మః య్యెన్ దత్సతీశయ్యకై;
జలజాతాన్తుశరంబులున్ దటింగె నః శ్రాంతప్రయోగంబులన్;

బలుకుల్ పెక్కు లిఁ కేల సర్వజనముల్ ♦ త్వన్నామధేయంబులే;
చెలఁగెన్ నీ వయి యెల్లమంతనము లాఁసీమంతినీమాళికీ.

159

మ.నిను రప్పించునుపాయమున్ వెదకుటన్ ♦ నిర్మిద్రులై రెల్లరున్;
అనుయోగంబులు నెల్ల నీయుబుసునం ♦ దాసక్తముల్ నిచ్చులున్;
వినుమా మాంగధభద్రగీతములు త్వఁన్నిందోదరంబుల్; సదా
గనుటన్ స్వప్నము లెల్ల నిన్ను పునరుక్తంబుల్ నృపోత్తంసమా.

160

చ. సకలవినోదముల్ కథలు ♦ సంభరితంబులు నీదుభాషలున్;
మకరవతాశీతాపమున ♦ మండుచుఁ బల్కెడువిప్రలంపముల్
ప్రకటభవద్ద్రవప్రచురఁభాసురముల్; భవదాహ్వయస్రభౌ
ధకములు మోహవేగములు; ♦ తన్వికి గార్యము నిన్స్థిఖించుటే;

161

తే. అనుచు వచియించు కేయూరఁకునిని మదిర

తనయవేత లెల్ల నాలించి ♦ వినఁగఁ జాల
నిలుపు మింక నిమిలితఁజేత్రసంజ్ఞ
సలిపె నన రాజసుతుమూర్ఖ ♦ సలిపె నంత.

162

ప. ఇ ట్లాచంద్రావీడుం గ్రమ్మకొన్నయమ్మహామోహంబు కేయూరకుం గాదంబరీ
వృత్తాంతంబుం బలుకకుండ నొనర్చెఁగాని తదవస్థానివేదన వేదనా పరిసమాప్తిఁ
గావింపఁ జాలదయ్యె. అట్లుమూర్ఖానిమిలితలోచనుం డగుచు నాకాదంబరిని
ధ్యానించు నా నిస్తబ్ధుండైన యారాసుతున్ ససంభ్రమప్రతిపన్నశరీరుం డైన
కేయూరకుండును సంగృహీతతాలవృంత యగు నత్ర లేఖయు భావ్యర్థప్రాపణ
పటిష్ఠ యగునియతియు మూర్ఖుండేర్ప నాచంద్రావీడుం డించుక దేరి కనులు
విచ్చి, తా నతని కట్టిదళ ఘటింపఁజేసి మహాపరాధంబుఁ గావించితిని గదా
యని భయంపడినయట్లు సిగ్గుం గాంచినచందంబున విలయుం డైనవిధంబున
నిభృతస్థితుం డైన యున్న కేయూరకుం గాంచి యంతర్బాష్పనిరుద్ధకంతుండైన
యెట్ట కేలకు నాలుకకు మాటలు దెచ్చికొని పలుకులు తొట్రిల నతని కిట్లనియె.

చ. తనవయిఁ గూర్చి లే దనుచుఁ ♦ దద్దయు నిఘ్నరమానసుండ నం
చును నను నెంచి త న్నగుడఁ ♦ జూడఁగ వత్తు నటన్నయాశ ద
వొసరిచి నన్నుఁ దె మ్మనుచు ♦ నుత్పలలోచన దేవి నిన్నుఁ దాఁ
బనుపఁగ లేద; యాపగిదిఁభావనచేతనె హంసపుత్రియన్.

164

ఉ. ఏమియుఁ జెప్పి పంపదఁట ♦ యెన్నఁక తాదృగనుగ్రహంబుఁ దా;
నామదలేఖయొందె నను ♦ నాగతిఁ దిట్టద; పత్ర లేఖ యా

భామకుఁ దెల్పె యున్నిఖిలఁ భావములకుఁ గొఱవెట్ట కొక్కఁడున్,
భామిని యేలకో యిటుల ఁ భావన నేయుఁ దలంప రాదు గా.

165

చ. సరళత నాభిజాతతను ఁ సన్నహిమంబునఁ దుల్యశీలతన్
బరమగభీరతన్ బ్రకృతిఁ భాసురపేశలతన్ దలంప నా
సరసిజనేత్ర చిత్రరథఁ సత్తునుజాత యటుంగ దాత్మఁ దాఁ;
గరము విచారముం గను నఁకారణవృత్తిని; నేమి చెప్పుదున్.

166

చ. అరయ నచేతనం బయినఁయంబుజశాత్రవకాంతనామతన్
బరఁగెడుప్రసరంబు హిమఁ భానుశరీరము సోఁకినంతనే
గరఁగును గాని తత్కరముఁ గాంచెడుభాగ్యము గాంచలేదు? బం
ధరములు పక్షపాతమున ఁ భాసిలి. రున్ బువుఁ జేరు నంతయే

167

తే. తేనెఁ బుట్టింపఁగా లేవు; ఁ తేనెపుట్టఁ గోరకస్థితజృంభయే ఁ కారణంబు;
కైరవంబులు పగ లెల్లఁ గ్రాఁగుఁ గాని, చంద్రికానిశ తద్వీకాసంబు సలువు.

చ. సరసత యున్న లోనఁ గడు ఁ చైత్రికమాసరమాపరిగ్రహం
బిరువుగ లేక పాదపము ఁ లేమి యొనర్చు నిగిర్చి రక్తిమన్
దెరలినఁ; దప్పు చేసె నిట ఁ దేవియనుజ్ఞయె దాసుఁ డుండ వా
తెరఁ గదలింపఁ గాచిగొని ఁ తేకున భక్తిని మ్రోల నిల్చుచున్.

169

చ. తనను నియుక్తిచేయ కిది ఁ దారుణనిర్దయవృత్తిఁ బూని దే
వినిఁ గను చూరకుండఁ గడుఁ వేదన లీయ వలంతి హాయికిన్
ఘనమగుసూడు సిగ్గు హితఁకారిణిగాఁ గనుపట్టుఁ బ్రాణమున్
గొనను దెగించు నొడ్డు కనుఁగోడును గాంచ దటంచుఁ దెల్పకే.

170

క. ఏమీ వ్యామోహం బా, భామిని పరిజనములకును ఁ బలవంతముగా
నామెకు నుపదేశింపరు, తా మక్కట చూచు చుండ్రు ఁ తగ దిటు చేయన్.

చ. *తనపదదాసుఁ గన్న నిటు ఁ దాల్చుగ నేటికి సిగ్గు, గారవం
బును గనుపింప నేల, మదిఁ బూన నవిశ్వసనంబు నేలకో,
గనఁ బ్రతిబంధ మేమి వృథ ఁ గాసిలఁజేసె శిరీషకోమలం
బును మనసున్; మదీప్సితముఁ పూని కృతార్థుఁ జేయ దక్కటా.

172

* పాతాంతరము. తనపదదాసుఁ గన్నఁ ద్రుపఁ దాల్చుట యెట్టిదో హెచ్చుగారవం
బును గనుపిండు యెట్టిదియో, ఁ పూను టవిశ్వసనంబు నెట్టిదో;
కనఁ బ్రతిబంధ మెట్టిదియో; ఁ గాసిలఁ జేసె శిరీషకోమలం
బును మనసున్; మదీప్సితముఁ పూని కృతార్థుఁ జేయ దక్కటా.

- చ. పుగుషులఁ గన్నఁ జాటునకుఁ ♦ బోవుట స్త్రీలకు నోలి నాగతం
బరయఁగ హెచ్చు బాల్య మడుగంటఁగ వీడకి నాలిబుద్ధమై
పరఁగెడుముగ్ధచిత్తమున ♦ వాస మొనర్చెడుకన్యఃపరికిణ;
దరుణి త్రవం ద్యజింపఁ బద♦దాసుని న న్లని యోపదాయె చాణ. 173
- సీ హరియింపరానిసం♦యమధనంబులుగలమును లేడుహృదయంబు♦ముచ్చిలింప
రక్షించుకొనలేరొ, ♦ రాజులకును బట్టుపడనట్టితస్కర♦ప్రవరుఁ డెవఁడొ
వెలివేయఁ బడనట్టి♦వెలివాడవాఁ డేడొ శుచికహార్యం బేని ♦ పోకు జగతిఁ
బ్రాణిసహస్రముల్ ♦ భస్మీకృతములైననార కుండెడ శ్మశా♦నాగ్ని యెవఁడు
తే. దోషముల కెల్ల నిరవయి ♦ తోచు మేను, లేని తెవు లేడు గూపంబు♦లేనివాఁడు
నెల్ల గూపంబులను హరి♦యించువాఁడు, మర్త్యభేదకుఁ డహత♦మన్త్యకుండు,
వ. మఱియు, 175
- తే. అపుడ ప్రాణంబులను దీయు♦ననువుకొడు
మంచిచెడుగులఁ జూడక♦మలఁగువాఁడు
పరుల కపకార మొనరింపఁ ♦ బండితుండు
కపటధార్మికుఁ డీతఁడు ♦ గలుగు స్వయము. 176
- వ. ఇట్టిమన్త్యకుఁడు. 177
- చ. కలఁపఁగ దేవిమే నిటుల ♦ కాంతకు రెండవడెంద మైనయా
చెలి మదలేఖయా సరకు♦చేయకయుండె' న నెట్టు లోర్చెనో
తెలియఁగ రాదు, నాచెవికిఁ ♦ దేవలదా యట నున్నయప్పుడే;
సలుపుదు విన్న నే మిపుడు ♦ చాలదినంబులు పట్టు పోఁగఁగా. 178
- చ. మలయసమీర బాలకుఁడు ♦ మంజులమందగతిఁ జరింపఁగా
జలజల రాలపూలహతి ♦ సైఁపని దాసలిమేను; మారుము
ల్కులు పవినారనిష్ఠురవి♦కుంతనచిత్తుల మైనమాకును
దలఁపఁగ దుస్సహంబులు; క్షణంబున కే మగునో యెటుంగనే. 179
- వ. తఱుచు కాదంబరి కీవిషయం బవశ్యానుభవనీయంబు. 180
- చ. వెతలనె యీయ నుత్సుకుఁడు ♦ వెండియు దుర్బటనాఘఁజైకవం
డితుఁడు నకారణక్రథుఁడు ♦ నిష్ఠురచిత్తుఁడు నై నవాఁడు నీ
హతవిధి, తద్విసంఘలమ♦హాద్భుతసృష్టిని జూడఁజూడఁగాఁ
బ్రతుకఁడు వీఁ డటంచు మది ♦ భ్రావన నేయదు నింతకాల మే. 181
- వ. అట్లు కా దేని. 182

సీ. అశ్వముఖులవెంటఁ నమనుజభూమికిఁ దేరకు నేఁ జనుఁదేరు లేడ
చనుదెంచి తృప్తితుండైఁ నలిలంబులరయుచునురుచిరాఁచోదంబుఁ జూచు లేడ
చూచి తత్తటమునఁ జొక్కి విశ్రాంతిని గని యాసుగీతంబుఁ వినుట యేడ
విని దాని నరయంగఁ వేడుకపడి మహాశ్వేతావలోకంబుఁ చేయు లేడ

తే. యటకుఁ దరళికతో నీవుఁ నరుగుదేర
నాదుగమనపుమాటలుఁ నడుచు లేడ
హేమకూటంబునకు నేనుఁ నామెతోడఁ
చనుట కాదంబరిముఖంబుఁ గనుట యేడ.

183

ఉ. దేవికి నీజనంబువయిఁ దీరనికూరిమి పుట్టు లేడ నా
భావములోనికోర్కు లవిఁ పారము నొందక మున్న నేను రాఁ
భావనమూర్తి తండ్రి యనిఁవార్యము శాసన మిచ్చు లేడ పో
యావిధి మాదుకర్తబలఁ మాడఁగఁ జేసిన యట్టు లాడుఁ గా.

184

క. సారాసార మెఱుంగని, కూర్మాత్ముడు నాత్మబుద్ధిఁకూరని వాఁడు
ఘోరాకారుం డావిధి, దూరం బెక్కించి మమ్ముఁ ద్రోచె దిగువకున్.

185

క. అయినను దేవిని నూఱడ, నయమగుజతనం బొనర్తుఁ ననుచుఁ దమిని నా
నయవిదుఁ డాన్మనతనయుఁడు, గయ తోఁవఁగఁ జెప్పుచుండఁ దపనుఁడుగ్రుంకెన్.

క. ఈమదిరాసుతపార్తవ, భూమిధవనూనుఁ డితఁడుఁ పో తవుఁడు దా
నే మరల నాదుజేజున, నే మని తాపం బొనర్తుఁ నీతని కనుచున్.

187

క. జాతదయుం డాయెనొ యన, భూతేశ్వరదిగ్విక్రీర్ణఁ భూరిజటాసం
ఘాతానుకారము పిశం, గాతతకరజాల మడఁచెఁ నర్కుం డంతన్.

188

క. ఆతనితోడనె యున్నత, భూతలజాతాగ్రములనుఁ బొల్పెడునార
క్తాతపశకలంబులఁ గొని, వే తనరంగ దినము నరిగెఁ బృథ్వీశనుతా.

189

ప. అంతఁ గ్రమంబున.

190

సీ. కరుణానుబంధంబుఁ కలదివోలె జలార్ద్రపటము నా రాగంబుఁ పఱచె సంధ్య
రాత్ర్యాగమంబునుఁ రాజతనూజుండుశూన్యచిత్తుఁడు వీనిఁ జూడ నేల
యను చావుగతి శ్యామఁలాంశుక మెల్లచోఁబఱచు నాఁదిమిరంబుఁ పర్వఁ జేసె
గమలంబులును శోషఁకారితాపం బోర్వఁజాలక తల్పంబుఁ సల్పు ననుచు

తే. భీతి నా ముకుళంబునుఁ బెరయఁ దొడఁగె

భాను ఫగుటకు నా శుచిఁ ప్రకృతియుతము

లవుట నార్ద్రార్ద్రకుముదము ♦ లహమహమికఁ
జెంగలింపంగఁ దొడఁగెను ♦ క్షీతిపతనయ!.

191

సీ. చక్రవాకంబులు ♦ సహచరీవిరహానవిధురంబులయి కడు ♦ విసుగుఁ జెంది
చిత్రరథాత్మజ ♦ చెంతకుఁ జను మని బోధించు నన రాజపుత్రునకును
సారెసారెకు దయ ♦ జనియింప గట్టిగఁ గుత్తుక లెండంగఁ ♦ గూయఁ దొడఁగె
సఖలలోకోల్లస ♦ దాతపత్రోపరికలితసుధారౌప్యకలశ మనఁగ

తే. పూర్వదిగ్వినితాననాః పూర్వగంధ, తిలక మనఁగ నభోలక్ష్మి ♦ దేహకాంతి
నీరజాకర మనఁగను ♦ నిఖిలలోక, ముగ్ధు నాహ్లాదకరుఁడు కు ♦ ముదసువిభుఁడు.

ఉ. ఆనరనాధుసూనుని సుధాంచితహస్తములక్షా స్పృశింప నా
జానగునూటటం బెనునఁ ♦ జాలినవెన్నెలనీట వానికిఁ
స్నానము సంఘటిల్లఁగను ♦ సల్పఁగ నా నుదయాద్రికోటిపైఁ
దా నధిరోహితుం డగుచుఁ ♦ దారసిలెన్ దిశల్లెఁ భాసిలెన్.

193

క. అత్తటిఁ బంద్రాపీడనృ, పోత్తముఁ డల వల్ల భాహ్వ ♦ యోద్యానమునన్
జిత్తుడియై వెన్నెలఁ గడు, మెత్తనిశశికాంత వేది ♦ మేఁ జేర్చుటయున్.

194

క. పదముల నొత్తఁగ నొద్దకుఁ, గదిసిన కేయూరకునిని ♦ గని యిట్లనియెన్
మదిరాసుత మే నసువులఁ, గదియించునొ మనము పోయి ♦ కాంచెడు దాఁకన్.

సీ. వలఁతియే మదలేఖ ♦ కలికికి నందాఁకఁ గొలిపి వినోదంబు ♦ నిలుప మేను
నల మహాశ్వేత తానరుదెంచు నే దేవి మరల నూటడఁ జేయు ♦ మమత నటకుఁ
గొనునె తత్పార్థనఁ ♦ నను పూన మామకపరిచయోద్విగ్నయా ♦ పడఁతి దేవి
చూతునా మగుడ నే ♦ సుకతిస్సశ్లోపాంతసురుచిరసగహాసః శోభితంబు

తే. చలితతారకమును ద్రస్తా చాగుహరిణ, శాబకాయతనయనంబు ♦ సన్ముఖంబుఁ
జెపుమ కేయూరకా! యేమిఁ ♦ చేయువాడ, నేమి యెఱుఁగనుదోవదుఁ నేమిమదికి.

క. అనవుడు నాతం డిట్లను, జనవరసుత! దీమసంబు ♦ సల్పి మనమునన్
జనయత్న మొనర్చుము పరి, జనుల సఖుల నిట నిలుపుము ♦ చను మొక్కడవే.

క. నినుఁ గనవలె ననునిచ్చయె, గొనను నిమేషంబు స్వేచ్ఛ ♦ గూర్చుదు సతికిన్
మనము సమాగమవాంఛయె, గన స్తబ్ధతఁ జేయు ముఖము ♦ గనునూర్చులనే.

క. ఘనరోమాంచమే మేనును, క్షణమును విడనాడి పోదు ♦ సతి రేవగలున్
గనుత్రోవఁ గాచి యుండును, ననయము బాష్పాంబు వేణి ♦ యవనిపతనయా!.

క. రేయిని జాగారమె కను, మూయక కనిపెట్టియుండు; ముదితను నెటఁ బో
నీయద యరతియె నొంటిగఁ, బాయదు కంఠంబు వాసిఁ ప్రాణం బెందున్.

200

క. అని, చెప్పెడు కేయూరకుఁ, బనిచెను విశ్రాంతిపొంటెఁ • బయనవుఁ దలఁపుల్
తనుఁ జొచ్చుటయునునృపవర, తనముఁడు చుదినిట్టులనుచుఁ • దలఁపఁగపాఁగెన్.

చ. తెలుపక తల్లిదండ్రులకు • దివ్యపదంబులకున్ నమస్కృతుల్
సలుపక మాళి మూర్ఖునుచు • సంతస మందుచు వా రొసంగుమం
గళదము లై నదీవనలఁ • గైకొన కేను యధేచ్ఛఁ బోయినన్
గలుగును నెట్లు పౌఖ్య మటఁ • గల్గును శ్రేయము నెత్తెఱంగునన్. 201

క. కలుగు మహాఫల మేగతిఁ, గలుగుచు నటు హృదయసుఖము • గనఁగా నెపుడో
గలిగెనుదానికిన్ చింతిల నేటికి నుండనిమ్ము • తీవర మేలా? 202

చ. జనకుఁడు దుస్తరాహవవిశాలసరిత్పతిఁ దాట నేతుబం
ధనము నసంధ్యవాంఛితను • దానసురద్రువు వైరిశౌర్యకీ
ర్తిని జనకుండు నాఁగుగృథఁ • దీర్ఘతరార్గళదండ మెల్లలో
కనిలయమున్ ధరించుఁ బటుఁ • కంబము నొ స్వభుదంబుచుంసి దాన్. 203

ఉ. దించి సమస్తధూభరము • ధీరత నాపము మోపె నేనువే
క్షించి యె టేగువాఁడను న • శేషనృపాళి నపారదంతిరా
ట్యంచయనైంధవోరురథఁ • జాలములన్ ధర ట్టుబ్ధమై రజో
భ్యంచితమై చెలంగ భవజ • వారములన్ గ్రహరాజ్యయాఖముల్. 204

ఉ. ఆకలితంబులై కెరల • నాతపవారణమండలంబులన్
దాఁకక యుండ నెండ పొడ • దాల్చి భటాభివాతిన్ బరాగముల్
వీకను రేఁగి సర్వసృథి • వీవలయంబును ముంప ముందు న
స్తోకతురంగముల్ నడువ • స్తోమములై వెనువెంట సైన్యముల్. 205

చ. కొలువఁగ వచ్చుచున్నగజఁ • కోటిబలంబులతోడ శ్రాంతులై
యలఘుబుభుక్షచే గడుప్ర • మాసము నందుచునున్నవార ల
య్యలఘుగతిన్ దొఱంగకయ • యర్చిని నెల్లను బర్వి భారుణీ
కులు నను వెంబడించెనరు • ను మ్మెటు వారలఁ న్రోసివేయదున్. 206

క. కొలువ సముత్సుకు లగురా, జలమాట యటుండఁగాక • నుఖసంగతులై
చెలఁగుప్రజలు జనకునిపై, విలసిల్లెడుకూర్చిసతుల • బిడ్డల నెల్లన్. 207

క. విడనాడి యేగుదెం త్రని, యెడదన్ బరికింతు నింక • నేమి యొనర్తున్
విడి నన్నుఁ దాతకును నీ, పుడమిని బ్రియఁ డొరుఁ డెవండు • పొబ్బును జూడన్.

ఉ. పోయిన నేను, పోయినను • పోవక యున్నను నేమి వీనితోఁ
బో యని నాపమున్ మిగులఁ • బొంపిరిపోయెడుప్రీతి నేనిపై

- స్థాయి నొనర్చి దుర్వినయఃశాలి యితం డనుకోవ మోర్చి నా
నాయన యుండునో; యకట • నాజనయిత్రియు మన్ముఖాబ్జమున్. 209
- చ. కనుచు సుఖాయితాత్మయగుఁ గాఢమతిన్ నను గానకున్నచో
నను గొనితె మ్మటంచు వగ • నాయన నేమన కూరకుండునే
జనకుండు నుండ నాబడిని • సర్వ సహితల మున్నయట్లై నా
వెనుకను నప్పుడే నకట • పల్లట యేడనొ యుండు లేడనో. 210
- సీ. విశ్రాంతిఁ గొను లేడ • విహరించు లెక్కడ భుజియించు లెక్కడఁబోవు లేడ
మనము దాచుటయేడఁమటి నిద్ర యెక్కడఁబడుకొను లెక్కడఁబలుకు లేడ
జని యొంటి మగుడనేఁజనుదెంచి యిచటికి వదన మొరులకుఁగఁనప్పఱుతు నెట్లు
లెవ్వఁడే నడిగిన • నేమియు త్తర మిత్తుఁ దిరుగుదుఁ దలయొత్తి • ధరణి నెట్లు
తే. దైవయోగంబుచే నెట్లొ • తప్పి దారి
వెడలితిని నొక్కవేళను • నిడుమఁ గుడుపఁ
దగనితండ్రిని దత్ప్రసాదంబువలన
వ్యసన మెఱుఁగనితల్లిని • గనుగ మిగుల. 211
- ఆ. మద్వియోగదుఃఖ • మనుమహార్థ సమునఁ
ద్రోసి యఘముఁ గాంచిఁతుచ్చు నొడు
నేమి చేసినట్టు • లెన్న స్కంధావార
మెన్ని దినము లాయె • నేగి యింక. 212
- ఆ. బహుదినప్రవాసఁబహుభిన్నమై యుండు, మనలుచున్న దొక్కొక్కఁమగిడి రాదు
కాన నపరసంవిధానంబుచే నర్థ,పథమునుండి మరలఁవలయు నకట. 213
- ఉ. తాతకుఁ దల్లికిఁ దెలిపి • తద్దయు వార లొసంగ నానతిన్
వే తగుసంవిధానమున • వెల్పడుదున్ మఱి నచ్చి యేమి నే
దాతకుఁ దల్లికిఁ జెప్పుదుఁ • దా మదిరాసుత నాపయి న్నితాం
తాయత మైనభ్రాంతి నిడి • యల్ల సుమాయుధుచేతఁ బెల్లుగన్. 214
- క. ఆయాసపఱుపఁ బడు నని, యాయునతీరత్నము పయి • నగ్గల మనురా
గాయతి నా కని యందునొ, యాయునతిని బాసి యసువుఁలందననుదునో.
- క. దానికి నా కిరువురకును, బ్రాణాలంబనవిధానఁపరిపాకం బా
మానిని హంసాత్కృత చం, ద్రాసనఁ జేసట్టఁ జెప్పి • యంపె ననుదునా. 216
- క. కని తద్దుఃఖం బోర్వం, గను శక్యము గామి నన్నుఁ • గైకొని పోవం
జనుదెంచెను గేయూరకుఁ, డనుదునొమఱి యేమియంచుఁననుదునొయెఱుగన్.

సీ. దొరకదు మఱియొక్కఁ ♦ డురువగుమిష దీని కరయఁగ మఱలనే ♦ నరుగనటకు
వసుధయెల్ల జయించి ♦ వచ్చితి నిప్పుడే హయనత్రయమును ♦ నరుగ లేద
యింకను నైన్యంబు ♦ లేగుదేరఁగ లేదు కతముఁ దెల్పక యెల్లు ♦ కదలువాఁడ
విడుతురు న న్నెట్లు ♦ గడుకూర్చి గలవారుదల్లియునొండెదాఁ ♦ వండ్రియొండె.

ఆ. మిత్రసాధ్య మగుచు ♦ మెలఁగునీవిషయాన

నెడరు దొడర నేని ♦ యే మొనర్తు

నొకఁడ నేను నొద్ద ♦ నుండఁడు నాచెలి

ప్రాణసముఁడు మంత్రిఁసూనుఁ డకట.

217

ఆ. ఏ మొనర్తు నేను ♦ నెవ్వని నడుగుదు, నెవనితోడఁ జెప్పుదు ♦ నెవఁడు నాకు
హితము చెప్ప నిశ్చయించు నిట్లని యెవ్వఁ, డెవని కుండు నంతయింగితంబు

ఆ. ఎవనిమాట విందు ♦ నెవ్వండు నేర్చును

జెప్ప నాకు నంత ♦ చెలిమి యుండు

నెవని కొరుని కింక ♦ నక్కుడై నాపయి

నెవనితోడ నేను ♦ నీడు తలఁప.

219

సీ. దుఃఖించు నొగుఁడేడు ♦ దుఃఖంపఁగా నేనుసుఖయించు నెవ్వఁ డేఁసుఖవడంగ
నన్యఁ డేడు రహస్య ♦ మావేదనము నేయ సముచితస్థానమై ♦ జరుగువాఁడు
నన్య నెవ్వని నిక ♦ నాధారముగఁ జేసి పనులభారం బెల్ల ♦ నునిచి నేను
నిర్వృతాత్తుండనై ♦ నిచ్చలు సుఖయింతు నన్యఁ డెవ్వఁడు నన్ను ♦ నాదరించు

తే. నన్యఁ డెవ్వఁడు చుత్కార్యమందు వ్యగ్రుఁ

డగు నొరుం డేడు కుపితుల ♦ నంబఁ దండ్రీ

శాంతచిత్తులఁ గావించి ♦ సత్వరముగ

నన్నుఁ గొనితేర వలఁతియకా ♦ సన్నతుండు.

220

తే. అనుచు ననుకొను చుండంగ ♦ నవనినాథ

తనయుఁ డాత్తును నారాత్రి ♦ చనియె దుఃఖ

దీర్ఘ మయ్యును వేగంబు ♦ దివ్యతేజ !

తెల్లవాతెను విశదదీధితులఁ దూర్పు

221

క. జనములు స్కంధావారము, చనుదెంచెను దశపురంబు ♦ సరస కనుచుఁ దా

మనుకొనఁ దొడఁగిరి వటువా,తనె విసె నావార్తనృపతిఁతనయుం డంతఁ. 222

ప. అట్లు జనవ్యాప్యతం బైనస్కంధావారాగమనవార్త నాలించి సముల్లసిత

మానసుండై యాచంద్రావీడుండు తనమనంబున,

223

మ. అరళే ధన్యుడ నైతిఁ బో విధికి నశ్యుర్యం బనుగ్రహ్యుడన్
స్థరియింపంగనె మద్విత్తీయహృది వైశంపాయనుం డద్దిరా
యరుదెంచెన్ గద యంచు నుండఁగఁ బ్రహఁన్నాయ త్తచి త్తంబుతోన్
బరుగుల్ వాటుచు; దవ్వనన్ వినతులన్ ♦ గావించుచున్ మోడ్చి కేల్.

క. చనుదెంచెడు కేయూరకుఁ, గని రాసుతుఁ డనియె నిట్లు ♦ కరగత మని సి
ద్ధిని దలఁపుము కేయూరక, మనవై శంపాయనుండు ♦ మనకడ వచ్చెన్. 225

క. అనుటయు వాఁ డామాటను, విని పయనము సాగె దనుచు ♦ వేగ మనమునన్
గని చింత మదిని బై కిటు, లనియను మే లాయ మదికిఁ హాయి యొదవెఁ బో.

క. అనుచునె డాయఁగఁ జని ప్ర, క్కను వై శంపాయనుండు ♦ గడుదగ్గఱకున్
జనుదెంచిన సల్లాపము, లను జెప్పుచుఁ గూరుచుండి ♦ లలిఁ గొంతవడిన్. 227

తే. పరిజనములెల్ల సన్నచేఁ ♦ బాయుటయును

గాంచి రాసుతు వినయంబుఁ ♦ గానుపించి

యంజలి ఘటించి యతినమిఁతాంగుఁ డగుచుఁ

బలికెఁ గేయూరకుం డిట్లు ♦ భావ మలర.

228

నీ జలదాగమంబును ♦ సర్వత్ర విలసిల్లుశంపాలతిశవోలె; ♦ జలము రాక
శ్యామలంబై మించుఁజలదరేఖయఁబోలె; సితధామునుదయంబుఁ శ్వేతకాంతిఁ
గానుపించెడుతూర్పుఁకరణి; నామనిరాక నామోదిమలయానిఁలాగమంబు
విధిని; బల్లవసముఁ ద్భేదమభ్యుచ్చితమదనమామధుమాసఁమావిధంబు

ఆ. ప్రసవనిర్గమంబుఁ ♦ బ్రాప్తరాగం బైన, సల్లవోద్గమంబుఁ పగిది; వికచ
కాశకుసుమగుచ్ఛఁగతి శరదాగతి, నీయవస్థ తెల్పు ♦ నీదుగతిని. 229

వ దేవా! భవదీయం బైనయూయవస్థయె భవదాగమనంబు నిస్సందేహముగఁ
దెల్పుచున్నది. వేఱఁ జెప్పం బని లేదు. సందియంబు వీడి యవశ్యంబు దేవి
యొద్దకు నరుగవలయు. చంద్రికావరహితుం డగుచంద్రుని నెవ్వం డని
యన్నం డైన నెం దైనం గని యెఱుంగునే. కమలినీశూన్యం బైనకమలాకరం
బుండునె. లతావియుక్తం బైనయారామంబు గలదే. మఱియు సర్వజన
సుందరం బయ్య మధుమాసంబు సహకారకుసుమయంజరీపరిగ్రహంబు లేక
ప్రకాశించునే యూథపతివదనంబు మదదానధారావిలసితంబు గాక భాసిల్లునే.
వైశంబ తరలవలయు. వైశంపాయనుం డరుదెంచి పానితోడఁ గార్యాలోచ
నంబుఁ గావించి గమనసంవిధానంబుఁ గావింపఁ బెక్కునాళ్లు వట్టు. అంతకున్
దేవి నైవదు. ఆమె యవస్థ సర్వంబు నీకు నివేదించితిఁ గదా. అన్నిటిన్

బ్రత్యాశ బలవత్తరం బయి శరీరధారణంబుం గావించు. దేవీహృదయం
బిపుడు భవత్పునరాగమనంబునందు నిష్ప్రత్యాశం బని చెప్పం బనిలేదు
ఆమె యెవ్విధి నూటడిల్లి యుండును, నే నిట కరుదెంచినవార్త నెఱింగి యా
దేవి మేనఁ బ్రాణమున్నఁ గావ్యం బుండు. ఎన్నిదుఃఖములైన నైఁచి యీశ
శరముఁ దాల్చెన నని మనంబునఁ దలంచి యొక్కమెయి యూటడి యుండు.
కావున నామనవి యూఁకించి చిత్తంబుచే మున్న యరిగినవాడ వయ్య శరీరం
బుచే నిపు డనుపదం బవశ్యం బరుగవలయు నని ప్రార్థించెద.

280

ఉ. నే నిటనుండి యేమి పనినిర్వహణం బొనరింతు నొండ; నా
చానకుఁ దావకాగమనఁసన్నహవార్తను దెల్పఁ బోవ నా
కానతి నిమ్ము నాదు హృదయంబు భవత్ప్రియతాప్రసాదస
మ్మానవిశ్మంఖలం బగుచు మాన కనుగ్రహ మీయఁ గోరెడున్.

281

క. అని విజ్ఞాపన చేయఁగ, ననఘుఁడు కేయూరకుఁడు మహాంతఃపరితు
ష్టిని వికసిత మై గడు విరిసిన కువలయపూజమాలఁ చెలువున మిగులన్.

282

క. అలరెడిచూడ్కిఁ బ్రసాదముఁ, దెలుపుచు రాసుతుఁడు పలికె ధీవిలసిత! నే
బలుకుదు నేమని యింకిటఁ, దెలియుదు వన్నియును నీవఁ తెల్పఁగ నేలా.

చ. కలుగును నేని కన్యసకుఁ గాఢీయ మామక; మోర్వ కీగతిన్
దలఁపక యాత్మశక్తియును దార్కొను నిట్టి ప్రయత్న మేఁ డిటన్;
గలుగును దేశ కాలములఁ గాంచెడువిజ్ఞత యేరి కొడ్లకున్;
గలుగును నేని కన్యసకుఁ గాఢముగా నిటు భక్తి మాయెడన్.

284

ఉ. చేసితి మంచియోజననె, శీఘ్రముగాఁ జను; మేము వత్తుమం
చానను గొల్పి ప్రాణములఁ నాఁగను దేవికిఁ దెల్ప నిప్పుడే
యాసతి సాకతంబునకుఁ నగ్రతలం బగుపత్రలేఖ తా
బాసట యాచు నీకు సతిపాదతలంబులయొద్ద కేగుతన్.

285

ఉ. దీనిని గాంచి సుం తయిన దీమస మందు నవశ్య మంచు నే
మానసమందు నెంచెదను మానిని దీనికి నుండు దేవిపై
మాననిభక్తి స్నేహ మనుమానము లేదని వెన్క నున్నయా
చానను గాంచె రాసుతుఁడు చయ్యస నాసతి మోము వాంచుచున్.

286

తే. ఒసఁగు మాజ్ఞాక్షరములను నుర్వరేశ
తనయ! యధిచును నాసతి మానవి చేయ

నిశ్చయము చేసి తత్సతీనిర్గమంబుఁ
బనిచె మేఘనాదుని బిలువంగ భటుని.

237

తే పిలుచుటయు వచ్చి దవ్వునఁ ♦ బేర్చి మ్రొక్కు
సలిపి మ్రొలను నాజ్ఞకై ♦ నిలిచియున్న
యతని స్వయముగఁ బిలిచి యా♦యవనినాథు
తనయుఁ డాశ్లేష మొనరించి ♦ యనియె నిల్లు.

238

చ. ఉనిచితి మేఘనాదా నిను ♦ నుత్పలలోచనఁ బత్రలేఖఁ గొం
చు నరుగుదేర నెచ్చొ నల ♦ చోటికె దీనిని పత్రలేఖిక
గొని చను వీనితోడ నిను ♦ గూడెద నేనును వచ్చి యంతలో
మనప్రియమిత్రుఁ డైనవర♦మంత్రిసుతుం గని వాజినేనతోక.

239

చ. అనుటయు వాడు చిత్త మని ♦ యంఘ్రులకుఁ బ్రణమిల్లి వేగమే
చనుటకు సంవిధానమును ♦ సల్పఁగఁ బోవుడు; దేవరా! విలం
బన విఁక నేల యంచు జనఁ ♦ బ్రస్థితుడై నిలువంగఁ బడ్డ రా
తనయవిసంచికావహునిఁ ♦ దా నృపసూతి ప్రియంబు మీరఁగక.

240

చ. పిలిచి సబాష్పదృష్టిఁ దమి♦పేర్చిని సారెకు సారె గాంచుచుక
బులకిత మైనదోర్లతల ♦ భూరి గవుంగిటఁ జేర్చి వాచికం
బు లలి ననేకవర్ణపరి♦భూషిత మాతనకర్ణపూరముక
దలఁగి స్వకీయకర్ణమును ♦ దచ్చుగ్రతి నుంచి సబాష్పకంఠుడై.

241

చ. తవిలి యెలుంగు కుత్తుకను ♦ దట్టునడంగను నక్షరంబులక
దివిచి బలాత్కృతిక మిగులఁ ♦ దిన్నఁగ మత్ప్రియవల్లకివహా!
యువతికి నాదువాచికము ♦ నొక్కఁడు నీకు వచింప లేదుగా
సవ తరుడైనవాచికము ♦ చానకుఁ బంపుదు నేమి చెప్పుమా.

242

చ. సరగున దేవితో మనవి ♦ సల్పుమ; యందు సలీక మాత్రపా
భరవహనంబుచే నిను న♦పారముగా శ్రమపెట్ట నేల యీ
వరమతి పత్రలేఖ సతి♦పాదసరోజసమీపభూమిక

యరుగును గాదె యాయదియ ♦ యంతయుఁ జెప్పు నటంచు నుండఁగాక. 243

చ. తను నెడఁబాసి యున్నటుల ♦ దర్శనలె న్నన యన్న వేదనక
జనితము లైనబాష్పములు ♦ జాలయి కాఱ నమంగళం బటం
చు నిలుపలేక యాఁగినను ♦ శూన్యవిలక్షణదృష్టిచారయై
తనచరణాభివాదనముఁ ♦ దార్పఁగ వచ్చినపత్ర లేఖిక.

244

అథ చంద్రాపీడసందేశము. అథ

చ. కని ప్రణయంబుచే నభిముఖంబుగ నిల్చి మొగిడ్చి కేలు రా
తనయుఁడు పల్కె నిట్లని నితాంతవినీతినిఁ బ్రత్యేఖిం
వినతి యొనర్చి సాంజలిని • విస్ఫుటమామకమాళిచేత నా
వనజదళాక్షి దేవికి నపారగభక్తిని బల్కు మీగతిన్

245

చ. తొలుతటిదర్శనంబుననె • తోరపుసాకతమున్ స్వభావవ
త్సలతను గానుపించినయు • దారమనస్కను దేవి భక్తిమై
సలిపి ప్రణామమైన నొకఁచాడ్చున మన్నన సేయ కూరకే
సలిపి యవజ్ఞ వచ్చి ఖలఁసన్నిధి నెన్నికఁ గంటి నక్కటా.

246

సీ జడమయ్యెనావ్రజ్ఞ • చంచలంబయ్యెను ధైర్యమెల్లను; దెల్విఁతాల్చె మొఱకు
న్నహవల్లరి తాను • జెందెను రాక్ష్యంబు; గౌరవంబెల్లను • గాంచె లఘుతఁ
బ్రియవాదితయుఁగోరెఁ • బేరుపారుష్యంబు; నృదుహృదయత్వంబు • గదిరెబిరుసు
స్థైర్యమెల్లను బొందెఁ • జంచలభావంబు నార్జవంబెల్లను • నడఁగె మాయఁ

తే. బల్కుఁగా నేల పెక్కులు • పరమకృపత
పొందె నిస్త్రింశతను సిగ్గు • పొందె ధార్మ్య
మలఘుభక్తి యవజ్ఞాన • మందె మృదుత
కరినతను జెందె నే మందుఁ • గంజనేత్ర!

247

తే. ప్రశ్రయం బెల్ల నభిమానిభావ మందె
శీల మెల్లఁ బురోభాగినిరి వహించె
క్షుద్రతను బొందె సౌందర్యశోభ యెల్లఁ
దవలెను గృతఘ్నతఁ గడు కృతజ్ఞతయును.

248

ఉ. మారెను దోషములేగ మటుఁమాయఁగ సర్వగుణంబు లీగతిన్
సారసగంధి వేడుకొను • సద్గుణ మొం డితఁ దేమి గాంచి తన్
గూరిమి మీరఁగా మరలఁ • గొ వ్వుని; దేవియు నెట్లు గైకొనున్
మారకరాగ్నిహోత్రమున • మంటలఁ ద్రోసినయీతనిన్ గటా.

249

సీ. అన్యతాత్మదానంబు • నగపడఁగాఁ జేసి పొలఁతిడెందము మోసపుచ్చ లేదు
ప్రకృతివేశల మగు • భామినీహృదయంబు మ్రుచ్చిలి నేఁ గొనిఁపొవ లేదు
ప్రాణసందేహంబు • పడఁజేయునీశరీరావస్థ నదయుండ • నొచుఁ జూడఁ
గాదు దీనికి నేను • గత మని సర్వదోషాశ్రయం డగునేను • సంఘ్రిలఁ బడి

తే. వేడికొంటి నటంచు నావెలది నన్ను
గైకొనునొ దేవి? యెటుల నిష్కారణముగ
గైకొనును నేగుణంబులు + గలుగ కున్న
దేవిగుణములె యెబ్బంగి + దేవ నాకు.

250

ఆ ప్రకృతి సరస మగుచు + బరగు నీ దై నయి
సరసతయె ప్రసూనసాయకాగ్ని
దహ్యమానుఁ డగుచు + దవ్వన నుండునన్
గాచుచున్న దివుడు + గాసి మాన్పి.

251

సీ. సారెకుఁ దన్నేహసద్వల్లరియె పిల్చుఁ దత్త్విరప్రజ్ఞత + తననుఁ దార్చు
జతురత ప్రభృతు + సల్పు; వాత్సల్యంబుగైకొనఁగాఁ జేయుఁగరుణ మీర
మృదుహృదయత్వంబు + పనములఁ బడినట్టిజనుఁ దిరస్కారంబుసలువకెపుడు
గుచ్చి లేవఁగ నెత్తి + మచ్చికను మహానుభావత పాటించు + వరమనీష

తే. పలుకు ప్రియవాదితయును రాభావ మొసఁగు

హృదయమునఁ జోటు; నైనను + వదలి లజ్జ
మరల దర్శన మి మ్మని + యరుగఁ దెగువఁ
దాల్చుగా దేవిసత్ప్రసాదములె కతము

252

చ. మలరహితంబు లొ చెపుడు + మానక యుండుట నత్యుదారత
గల వపుట దదాశ్రయముఁ + గాంచినయూవిశదప్రసాదముల్
గలిగినవైనఁ దక్షణమ, + గల్లఁగఁ జేయవె జీవితాశల
గొలుపు మదీయసేవ్యతను + గోమలికా స్మరణంబు తప్పకే.

253

చ. కలుగఁగఁ జేయు నుత్సుకతఁ + గాంతపదాంబుజసేనఁ జేయఁగాఁ;
దెలుపును గొల్చునేర్పు; మఱి + తెల్పును దానియుపాయవద్ధతుల్;
పలుకుఁ బ్రియోక్తు లంచు బహువారము నాజ్ఞ యొనర్చు నీ గతి
మెలఁగు మటంచుఁ దామ గమి + నేర్పును నీసనగుహంబులే.

254

వ. మఱియు నీజేవీప్రసాదంబులు.

255

చ. ఎదనముఁ గాంచఁగాఁ జనెడువారి నకాలమునందుఁ జొచ్చుట
గదిరినకిన్క నూటడిలఁగా నొనరించు; బ్రమోదవేళల
గుదురుగ సద్గుణంబులను + గొండలుగా వదియించి సాకతం
బొదవఁగఁ జేయు; లజ్జ నట + నోసరికా దగఁ బట్టి తార్చెడన్.

256

తే. ఈయ వవకాశ మొండొక యెడను నుండఁ
దత్ప్రసాదంబు లివి సాకతంబు గలుగఁ
జేయునవి కాన వీడంగఁ జెల్లు దటుల
గురువు లౌటనె నూతగాఁ గొనఁగ నయ్యె

257

తే. విస్తరము లౌట దాటంగ వీలు కావు
పరిహరింపంగ నవి గడు బాహుళములు
దూరగతుఁ డైననన్నుఁ దాఁ దోయజాక్షి
ముదల నీకున్న గొనిపోవు ముదితకడకు.

258

చ. చనఁగ ననుజ్ఞ వేడకయె సద్గురుయంత్రణ బోదు నంచు దా
మనవి యొనర్చె నేది యల మందసరస్వతియే నివేదనం
బొనరుచు నాదురాక వృథ నొందదొ శూన్యత బొందదో జగం
బును నెటు లట్లు మే నిల పఁ బూనవలె జతనంబు దేవి తా.

259

చ. అను మని చెప్పి యిట్లనియె నాధరణీశసుతుండు వెండియున్
నను విడిపోఁగగా వలసె నన్నవెత మది బూనకయ్య త్రో
వను నొడ లోముటం గనకు పాటనసేయమి, నోగిరంబువే
ళను జనకుండు మీరి; యవిలక్షితమార్గమునందు దేననే.

260

చ. చనకుమ చూడ కేదొ యొక చక్క వసింపకు నిల్వకయ్య యె
వ్వనికొ యెటుంగనట్టినికి భావన సేయక యీకు మీయెడం
బును నెపుడుక శరీరమునఁ బోవిడు మేమటుపాటు పత్రలే
ఖ! నలఁగ కూర కివ్వములు కాంక్షరొ! నీకును దేవిప్రాణముల్.

261

చ. కనుకనె వాని నిల్చుకొనఁగా నిటు లొంటిగ నిన్ను వీడితిన్
గను మిదె నీదుహస్తమునఁ గ్రాలును మామకజీవితంబు నీ
వనయము నెల్లభంగులను నాత్మను రక్షణ సేయఁగా వలెన్
విను మని కౌగిలించికొని వీడ్కొని కూరిమి మీర దానినిన్.

262

క. కని కేయూరకు దీనిని, గను మవధానత నటంచుఁ గావించి విధిన్
నను బిల్చుకొని చనఁగ రమ్మనుచు మహాశ్వేతయాత్ర మావని కనుచున్. 263

తే. అనిపె వానిని రాసుతుం డంతఁ బత్ర
లేఖయును వానితో బోవ లెస్స వేగ
పోయిరో లేదొ నడుమను బోవు చుండ
నంతరాయంబు లేమైన నాగు నేమి.

264

తే. మరల నిట కెన్నిదినముల • కనుగు చెంత్రొ
యనుచు నత్యంతశూన్యమై • మనము దనర
నొక్కక్షణ ముండి ప్రతిహారి • నొకని బంపి
నైనవార్తల నెఱిగింపఁ • జక్కఁగాను.

265

తే. పెక్కునాళ్లుగఁ జూడని • ప్రియవయస్యు
ననఘమతిని వై శంపాయ • నుని కెదురుగఁ
బోవ ననుమతి వేడంగఁ • బోయె జనకు
పాదజలజంబులసమీప • భాగమునకు.

266

వ. అట్లు పోయి చంద్రాపీడుండు ప్రతిహారిమండలంబు ససంభ్రమప్రధావితంబయి
యతివిశాలమార్గం బొసఁగి యిరుపాశ్వంబుల నిలువ చూగమునం దుండియె
వలకేలుక వలమోఁకాలుక విమలమణికుట్టిమంబుపై మోపి ప్రతిబింబి
తాంగుం డగుచు నాయతకుంతలకలాపంబు రెట్టింపఁ దండ్రీకి నమస్కరించు
టయుఁ దారాపీడుండు దూరంబునన నమస్కరించుచంద్రాపీడుం గాంచి
నిర్భరస్నేహగర్భం బయి సలిలభరమంథరజలధరధావననిభి ధావనంబున రమ్మ
రమ్మని సరసకుం బిలువఁ గనుకనిం బలుచుచు శుకనాసునకు నమస్కారంబుఁ
గావించి తనప్రక్క కేతెంచి మణికుట్టిమంబుపై నధివసించుకొడుకుం దివిచి
నిజోత్సంగంబుపైఁ గూర్చుండఁ బెట్టికొని యూలోకసకౌతుకం బెంతకు
సమయనిచూడ్కులఁ జూచుచు నవనవయావనాభిరామంబు లగునంగప్రత్యిం
గంబులఁ గరతలంబున నిమురుచు సమీపనర్తి యగుశుకనాసుతో నల్లన
నిట్లనియె

267

సీ. కనుఁగొను శుకనాస! • కనకమహీధరనీలమణి ప్రభ • నివ్వటిలుచు
గంధసింధురగండ • బంధురమండలోద్భాసి యామదరేఖ • భాతిఁ గనుచుఁ
ద్విత్పతికాంతులఁ • దేజరిల్లుచుఁ గడుఁగ్రాతడుశశిలక్ష్మ • కాంతివోలెఁ
గడువికస్వరశోభఁ • గాంక్షించుకమలాకరవిలసత్తధుకర • రాజవోలె

తే. రూపచిత్రవిలేఖన • రుచిరమేచ
కాంజనశలక, తారుణ్య • కాలనీర
దాసితిమరాజ; తత్ప్రీతా • పాగ్నిధూమ
రాజి యితనిలసచ్ఛస్ర • రాజి యలరు.

268

తే. మన్మథోద్యానవనగత • మాలవల్లి, ఘనసముజ్జ్వలస్తరదీప • కజ్జలశిఖ
నూరదోషాదిబాలత • మసుముద్గ, మంబు; నై పొల్చుచున్నది • మణియునదియు

- తే. పరిణయశుభంబుఁ బడయంగఁ వలసినదశ
యరుగుదెంచెను దేవితో ♦ నరసి యొక్క
రాచకన్నియఁ గులరూపఁరమ్య జగతి
నరయు మిఁకఁ దామసం బేల ♦ యమలచరిత!.
- 270
- క. కనుఁగొంటిఁ బుణ్యవశమున, ఘనతరళపములను గాక ♦ కనఁజాలనియీ
తనివదన మింకను స్నుమా, ననకమలము గాంచి ముద మఁసంతముఁ గాంతున్.
- ప. అని తారాపీఠనరేంద్రుం డనుటయు శుకనానుం డిట్లనియె.
- 272
- చ. జనవర మంచిమంతనము ♦ సల్పితి పీఠఁడు సర్వవిద్యలన్
గనె నసమానచాతురిని ♦ గాంచెను సత్కళలందు నైపుణిన్
గనెను జనానురాగమును ♦ గాంచెను దిగ్వినితాకరంబులన్
బ్రతుతకుటుంబినీపదముఁ ♦ బాటిలఁ జేసెను రాజ్యలక్ష్మికిన్.
- 273
- క. చతురర్థి మేఖలాలం, కృతవసుమతిఁ జెట్టవట్టెఁ ♦ గేవలుఁడే నీ
సుతుఁ డేమిట లోపం బిఁక, జతనం బొనరింపరాదె ♦ సతిఁ జేపట్టన్.
- 274
- క. అని చెప్పఁగ శుకనానుఁడు, గని సిగ్గును నమ్రవదనఁకములుం డగుచున్
జనసతితనయుం డిట్లని, మనమునఁ జింతింప సాగె ♦ మమత యలరఁగాన్.
- 275
- క. అరరే యీసంవాదము, కరము ముదం బొదవఁజేసెఁ ♦ గాంతను గాదం
బరిఁ గదియఁ దలఁచినప్పుడె, గురువుఁ కిటువంటికొర్కి ♦ కుదిరె మనమునన్.
- చ. తిమిరముఁ జొచ్చినాతనికిఁ ♦ దేజము; కాననమందుఁ ద్రోవఁ గా
నమి భ్రమియించువానికిఁ గఁనంబడు టాత్తుఁడు; చచ్చువానిపై
సమృతమువాన; యబ్ధిఁ బడినట్టినికిన్ దరి రాక; నాకు నీ
సుమళరుబారి కగ్గమయి ♦ చొక్కెడువానికి నీయ దెంచఁగన్.
- 277
- క. తలఁపఁగ వై శంపాయనుఁ, దిలకించుట యడ్డు నాకు ♦ దేవిఁ గలయఁగాఁ
గలుగదు మఱి యొం డని మదిఁ, నలఁచుచు నుండంగ లేచెఁధరణిపుఁ డంతన్.
- క. వినయానమ్రతనుం డగు, తనయుని యంసమున సకలఁధాత్రీభారం
బును నుద్వహించుగురుతర, ఘనదోర్దండంబు నునిచి ♦ కడు నొయ్యెయ్యన్.
- క. నడుచుచు శుకనానుఁడు వెం, బడి చనుదేరఁగ విలాసఁవతిగృహమునకున్
గడు ముద మొందుచు వేగెను, గొడుకుం గని యామె మిగులఁగుతుకితమతియై.
- క. చందురునుదయముఁ గని మి, న్నందెడుసాగరమువేలఁయందమున మహా
నందము నొందుచు సంప్రమ, మందుచు నెదురేగె సమృదాశ్రువు లురులన్.
- క. అగణితగతి వచ్చెడునా, మగువను గని దూరముననుఁమహి నాభుఁడు తా

- నగుచును మేలము లాడెడు, సగిది నుపాలంభనమ్ము ♦ పాటిల ననియెన్. 282
- ఉ. దేవి! వధూముఖాంబుజముఁ ♦ దేజరిలన్ గని సౌఖ్య మందఁగా
భావమునందు నువ్వులిక ♦ పాటిల దేలకొ నీకుఁ జూడవే
భావజుఁ గేరునీతనయుఁ, వక్తమునన్ విలసిల్లుశ్శ్రుతే
ఖావళి నూత్నయావనముఁ, నాదినిఁ బట్టిననూత్రపాత్రమై 283
- క. తనరెడు; వివాహముంగళ, మును సల్పు మటంచుఁ దెల్పు ♦ మునుపటివగిదిన్
మనయావనదుర్విలసిత, మనములు సాగ వింక వాని ♦ మానఁగవలయున్. 284
- ఉ. ఏమి వచింతువో యనుచు ♦ నింతిరొ! ని న్నడుగంగఁ బోలుఁగా
నేమి వచింతు దేవి చెపు ♦ మే వచియించితి నెట్లి నింకనున్
మో మటువైపు త్రిప్పెదవు ♦ పొంపిరిసిగ్గున నడ్లకున్న న
న్నేమడుగంగ లే దనుచుఁ ♦ నెన్నుదు నడ్దినఁ జెప్ప వేమియున్. 285
- ఉ. ఐతేవి మంచితల్లివి యఁ, హా తెలిసెన్ సుతువైన నీకు న
ప్రీతి, యనాదరమ్ము నతిఁ, వేలతిరస్కృతి యిట్టివేళలన్
మాతకుఁ జెల్లునే పలుకుఁ, మా యని యిదృశనర్తభాషలన్
భూతలనాథచంద్రుఁడు ప్రభూతసుఖాంబుధిమగ్నచిత్తుడై. 286
- క. తడవుండి శరీరస్థితి, నడవఁగఁ జనె నంతట శుకఁ, నాసముఖమునన్
గని యాసతి వైశంపా, యనునకు నెదురేగ నరసఁ, రాత్తజుఁ డంతన్. 287
- క. జననీనిశాంతమందే, యొనరించి తమస్థితిఁ జెలి ♦ యుద్ధనునముఁ దా
నొనరింప సంవిధానము, లొనరుచువేడ్కలనె సలిపె ♦ నోర్చి దివసమున్. 288
- తే. రాత్రి నామిత్రుదర్శనఁ, రాగమునను
శయనగతుఁడయ్యె మేల్కొని ♦ సమధిశముగఁ
దోచు యామద్వయంబునుఁ ♦ ద్రోసి యెట్లా
మన్మథావిప్లవచిత్తుడై ♦ మహిషనుతుఁడు. 289
- సీ. గగనంబుకాలిమఁ ♦ గైకొని దానికి బదులు స్వకాంతుల ♦ పంక్తి నొసఁగి
తరుగహనంబుల ♦ హరితత్వమంతయు నప్రతిహతగతి ♦ నసహరించి
క్రిందను నవటముఁ ♦ గీలించి నాఁ జొచ్చి తరులతాచ్ఛాయలఁ, దరిమివైచి
కుంజదరీవనఁ, కుహరోదరంబులన్ దాఁగినచీకట్లఁ ♦ దరిమివైచి
- తే. శ్వభ్రములఁ జొచ్చునెవమున ♦ బలిగృహంబుఁ
జొరఁగ నుంకించు నా సౌధఁ, సరణిధవళి

మమాన కొకమయి ధవళిమ ♦ మరలఁ గూర్చె
ననఁగఁ జంద్రమయాఖంబు ♦ లలరె దెసల.

290

వ. కపురవుధూళులఁ దెసల ♦ గాఢముగా వెదచల్లునో యనఁ
విపులపటీరపారి గజఁనిఁ దిగఁ బూసెడునో యనంగ నా
విపులను నెత్తి పైకి వినువీధిని జెర్చెడునాఁ జెలంగుచుఁ
విపులముఁ జేయు నాఁగఁ దటివీపుళినావళి నెల్ల నొప్పుచుఁ.

291

మఱియు.

292

గ్రహతారనక్షత్రఁగణముల కెల్లను సంకోచభావంబు ♦ సల్పు ననఁగ
దళవికాసము దవ్వునలుపుచు నొకటిగఁ గుముదాకరంబులఁ ♦ గూర్చు ననఁగఁ
గమలవనంబుల ♦ గాసిల్లఁగాఁ జేసి విడివిడి నుండఁగ ♦ నడచె ననఁగ
శిఖరిశిఖరములఁ ♦ జిందెనో యనఁగను బ్రసాదశిఖలందుఁ ♦ బండె ననఁగ
తే. వారిభంగంబులను దాటి ♦ పఱచు ననఁగ
గుంపులై పాటు ననఁగను ♦ గూడి యొకట
వీధులందెల్లఁ బఱచినవిధము తోచ
మించె నాశశికాంతులు ♦ మిహిర తేజ!

293

మఱియు.

294

సికతాతలంబులఁ ♦ జన్నియంచుతోడ జతలయి వేడ్కలు ♦ సలుపు ననఁగఁ
జంద్రశాలాసు ప్తఁసతిగండలావణ్యమును సగంబుగఁ బంచుకొనె ననంగఁ
జంద్రకాంతచ్యుతఁసలిలధారావళిప్రక్షాళితంబులై ♦ పరఁగు ననఁగ
గగనధునీవీచికలఁ దోఁగెనో యనఁ గైలాసగిరిరుచుల్ ♦ గ్రమ్మె ననఁగ

తే. నవిహతప్రవేశంబులై ♦ యలరి గర్భ
గేహముల దంతవలభికావ్యూహములను
నంది పరభాగము వశక్షమబ్జినీద
లములయందు నఖండమై ♦ యమరి మఱియు.

295

ఆరామమ్మలయందును, గూరిచి దినబుద్ధి ప్రాణికోటికి; జ్యోత్స్నా
పూరముఁ గురియునొ చల్లునొ, ధారాపాతంబుగాఁగ ♦ ధారుణిమీఁదఁ. 296

విరివి నొనర్చు ననఁ గ్రుమ్మరిలఁ జేయునొ యనంగ; ♦ మహి నెల్లెడలఁ
బరువుచు మదిరాతనయను, ద్వారఁ గూర్పఁగ మరుని సర్వఁబాణము లేయఁ.

తే. కొలుచు చెల్లెడఁ దామయై ♦ గూరి ధవళ
కాంతిభంజంబు వెలుఁగు నా ♦ కాముదీశు

కిరణముల గమనోత్సాహః కీలితుఁ డయి
యినుమడిగను జంద్రా పీఠః జనపసుకుఁడు.

298

వ. శయనగతుఁ డయ్య నిద్దుర పట్టటు రెండుజాములకే లేచి గమనసంజ్ఞా
శంఖంబుఁ బూరింప నియోగించుటయు నాశంఖధ్వనంబు.

299

సీ గగనభాగంబెల్లఁ డగ్రమ్మి విస్తాగమై దిక్కుంభములఁ దూటి డీటుకొనుచు
నభ్రచుంబితపురాఁదభ్రసాశ్రేణిశాభ్యంతరమ్ముఁ డనంది భ్రమను
నున్నతగోపురాఁత్యున్నతాట్టాలకశిఖరాగ్రముఁ నెక్కి డచెలఁగి మిగుల
హర్త్యాంతరంబుల డనాటలాడిచతుష్కచశ్వరంబులవికాఁసంబుఁ జెంది
తే. రాజమార్గంబులను బ్రసాఁరంబుఁ గాంచి

భవనసంకటములఁ బరిభ్రాంతిఁ జెంది

హర్త్యగర్భంబులను మూర్ఛ డనంది చెలఁగి

తద్గమనశంఖరావంబు డతనరె నృతి!

300

వ. మఱియుఁ దత్క్షణప్రబోధితంబు లైనగృహసరోజినీసారసంబులతారతర దీప్తా
రావంబు వెంటనంటిరా, గృహమరాళంబుఁ సహజగద్గదకలరవంబున సారెసా
రెకు విచ్చేదంబు నొందుచు, గమనవేళాప్రణామసంభ్రాంతంబు లగువారాంగ
నాజనంబులచలద్వలయనూపురరసనాకలకలంబున నిర్ధార్యమాణంబునఁ గడు
దీర్ఘంబై సర్వజనశ్రోత్రంబులఁ బ్రవేశించి విరాజిల్లునావిజయశంఖధ్వనంబు
రోదనీగహ్వరంబు నిండి చెలంగె నంత.

301

సీ. ఉత్థాప్యమానంబు డలుక్కిఁబులు సమాకృష్యమాణంబు లాకృష్టములును
నారోప్యమాణపర్యాణంబులును మఱి సగ్యాణకలిశసంభాసురములు
నీయమానంబు లానీయమానంబులు పూజ్యమానంబులు డపూజితములు
పంక్తిస్థితంబు లపంక్తిస్థితంబులు వాహ్యమానంబులు డవాహితములు

తే. వచ్చుచుండెడునవియును డవచ్చినవియు

నిలువఁ బడియుండునవియును డనిలిచి వేచి

యుండునవియును సగుత్తురంఁగోత్తమములు

నృపతిద్వారాంగణం బెల్ల డనెఱసి యుండె.

302

తే. సకలరథ్యాంతరంబులు డచశ్వరములు

నిండి లోపల వెలుపల డనెఱసి పురము

పట్టకుండంగ నెందును డబరఁగు చుండె

నాతురంగ మసాహస్ర డమధిపచంద్ర!

303

తే. కుంతవనమయ మన దివి, ♦ త్సోణితలము
ఖరరవమయంబు నా శ్రోత్ర ♦ కుహరములును
హేషితారావమయ మన ♦ నిం పెలర్చె
గవికరవమయంబు లనఁగఁ ♦ గ్రాలె దెసలు.

304

ప. మఱియు

305

తే. వాజ్ఞభూషామణిప్రభా ♦ వారమయము
లయ్యెఁ జంద్రమయూఖంబు ♦ లాధరేశ
తనయభవనాంగణం బెల్లఁ ♦ దనరె ఘన
పిండగుచ్ఛమయంబయి ♦ పృథ్వినాథ.

306

ఉ. ఆయువరాజమాళిమణి ♦ యంతట నేగమె యేగుదెంచె నిం
ద్రాయుధ మెక్కి రెండవసు ♦ ధాకప్రబింబ మనంగ మ్రొల న
త్యాయతశాంతిహంసగుచి ♦ నాతపవారిఁ మాడుచున్ దదీ
యాయనిర్గమంబు తెలియన్ సలుసన్ విడి ప్రాంగణస్థలిన్.

307

మ. తను దర్శింపఁగ నూరెలన్ వరుసగా ♦ ధాత్రీతలాధీశస
త్తనయుల్ పెక్కుసహస్రముల్ నిలిచి గంధర్వంబులం దుండియే
ప్రణతుల్ సేయఁగఁ బారు లెల్లరును నిద్రావీధులై యుండుటన్
జనసమృద్ధము లేకయున్ తురగన్తె ♦ న్యవ్యూహబాహుశ్యమై.

308

ఆ. చొరఁగ నిరవు లేని ♦ సరరాజపథమునఁ
దెరువుఁ గాంచి యెట్లా ♦ ధరణినాథ
సుతుఁడు పురము వేడలె ♦ త్సోణి కంపిల్లంగ
వెడలి పురముచేరతఁ ♦ గడుకుఱఁగట.

309

చ. తెలియఁగ రాక స్వచ్ఛతను ♦ దెల్లనివెన్నెలవెల్లి కప్పటన్
జలములు; గట్టుపైనఁ గల ♦ నాదములన్ భయపడ్డహంసకా
వళులప్రడీనముల్ తెలియఁ; ♦ బాణితలాంగుళిఁ బిల్చునో యనన్
బొలుచుచు నెల్లాడన్ శిశిర ♦ భూరితరంగసమీరుతాఁకునన్.

310

చ. జలములు చేరువం జేలఁగు ♦ సంగతిఁ దెల్పుచు నొప్పునీప్రశ్నై
వలిని దరించి, సంకుచిత ♦ భావము లేకయు స్నిగ్ధమై కడున్
సలుపుచుఁ గాతుకంబు చనఁ ♦ జాలవిశాలతఁ జంద్ర కాంతులన్
జేలఁగుచు మ్రొల విస్తృతిని ♦ జెందినమాడ్కిని గోమలంబునై.

311

క. తనరెడుదశపుటభేదన,మున కరిగెడుత్రోవఁ బట్టి ♦ పోవఁ దొడంగెన్

జనవరతనయుఁడు మోదాం, బునిధినిమగ్నహృదయుఁడయి భూవరచంద్రా!
వ. అంత. 813

మ. తతమై దిగ్విదనంబులన్ ద్రుతగతిన్ • దర్పంబునన్ బాటునా
యతచంద్రాతపవారిపూరమునఁ ద్రోయంబడ్డవో నాఁగ మం
త్రితనూజాతుని మిత్రుఁ జూడఁగఁ గడున్ • దీప్తంబు గావించురా
ట్టుతుచిత్తం బన నొప్పుచున్; బఱచు తఱ్ఱోణీశపుత్రాశ్వమున్. 814

చ. దొరయుచు, దానిజంఘలను • దోరముగా జనియించుగాలిచేఁ
బరువడి నీడ్వఁగాఁ బడిన • భాతీని నత్తురగంబు లెల్లఁ దా
మరిగెను యోజనశ్రయము • నంబుజవైరి మునుంగునంతకే
పరవెను నంత మారుతుఁడు • వాపఁ బథశ్రు మెల్లనో యనన్. 815

నీ నిర్భగకౌముదీనీరావగాహంబు సలిపి యాద్వైర్ద్ర మాస్పగ్న మంది
హిమశీకరాసార • మిల నెల్లఁ గురియుచు ముద్రిశకుముదాస్యములను విప్పి
సౌరభం బెల్లను • సంగ్రహం బొనరించి దానిచే జడితను • దాల్చి మిగులఁ
బాంసులులితనైకభంగి పల్లవమగుదీప్తిజితం బయి నిశావిరమణంబు
తే. తెలుపు చావ్లాదమును బురిఁకొలుపుచుఁ గడు
నధ్వగుల కెల్ల నాయాస • మణఁగఁ జేసి
చెమ్మటలు వాపి చిత్తంబు • సేద వేర్చి
మంసమారుత మల్లల్ల • మలయసాగె. 816

ఉ. ఇంచుక సేవులోన నుదయించు సహస్కరుఁడంచు ఖన్నశన్
గాంచెనొ; శర్వరీవిరహఁగాథతరవ్యథఁ గుండెనో గడున్;
మించినవేడ్క సంజఁగొలె • మిన్నఁ గనుంగొను కైరనంబు ల
భ్యంచితమైన తేజమును • నానుట క్షీణత నందెనో యనన్. 817

చ. గగనసరస్సునన్ జలముఁ • గాంక్షను ద్రావెడుమేఘపంక్తినాఁ
దగు హయధూళి గ్రమ్మినకఁశంబున నాఁగను జంద్రనుండలం
బగపడెఁ దెల్లనై; గళిత • మాయ నిశాతప మభ్రలక్ష్మీ తా
దిగవిడఁ దదవ్యథన్ బడునతిక్లమయాభునిష్పవటంబు నాన్. 818

ఆ. అపరజలధిసాలి • యానిశాతపజల
పూరమునను బొల్చుభూరి ఘన
బుద్బుదాళి యనఁగఁ • బొల్చునక్షత్రంబు
లణఁగె నొక్కఁ డొక్కఁ • డమలధరిత| 819

ఆ. దళితమాక్తికములఁ తఱుకున గౌరమా, చంద్రికానుభావఁ సరణి దెసలు
విడిచె మెల్ల మెల్ల • విస్తవన్నీహార, వారిచేతఁ గడుగఁ బడ్డవగిది. 320

ఆ. జలమునుండి పైకి • జనుదెంచునో యనఁ, బైకి వచ్చుచుండె • బాదపములు
లఱలు విటపతతులు • వితతంబులై తమ, సహజనీలకాంతిఁ చయముతోడ. 321

సీ. వాసరముఖకరిఁ వరకుంభసిందూరపాంసు వంబరసరః • వంకజంబు
పూర్వదిగంగ నాఁ పూర్వశ్రవణపూరవరరక్తకంకేళిఁ పల్లవంబు
భాస్కరస్యందనోఁ పరితలోజ్జ్వలరక్తతవినుతనసుకేఁ తనపటంబు
తీర్ణవియోగాబ్ధిఁ తీరకోశపరస్పరవ్యాపృతదృఢానుఁ రాగచయము

తే. సాంధ్యరాగంబు భాసిల్లఁ; • సాంధ్యరాగ

పరిగతాంతంబుల నివాసఁ పాదపముల

దావవహ్నిశిఖాపరీఁ తంబు లనుచుఁ

బత్తరథములు విడి దివిఁ • బాటుచుండె. 322

తే. పిక్కలను సంఘులను గానుఁ పింపకుండ
దీర్ఘముగఁ జాఁపి తటుకునఁ • దీసికొనుచు
దవ్వు దవ్వులఁ దాఁటుచుఁ • దరలు చుండె
నిద్రకన్నులతో హరిఁ గణంబు. 323

సీ. మనసు వచ్చినయట్లు • మలఁగి పల్వలములఁ దత్తీరముస్తాగఁ తతులు ద్రవ్వ
యలసి పండులగుంపు • లటవీగుహాభిముఖములయి చన ఘుర్ఘుఁ రములు చెలఁగ
వేఁబోకఁ దిరిగి రా • విడిచిన నిటు నటు దిరుగాడుగోవులఁ • బెల్ల నాచు
గ్రామసీమాంతిమాఁ రణ్యాంతభూములు తనరారఁ జూడ్కులు • దనియ మిగుల

తే. నెగడ వీక్ష్యమాణజనవిఁ నిర్గమములు

ఖర్వటములు ప్రసూతిని • గాంచు ననఁగఁ

బూర్వదిగ్భాగ మలరంగఁ • బూష్ణకీరణ

ముల సమున్నీయమాన మాఁ లలిని దనరి. 323

సీ. సలిలాశయములెల్లఁ • జెలఁగె నుత్తానంబులనఁ; ఖండ్యమానంబులనఁగ గిరులు
నుర్వీతలంబెల్ల • నుద్ధీయమాణమై యలరు ననఁగఁ; గైరఁ వాళి యెల్ల
నెటకొ యదృశ్యమై • యేగునో యనఁ; దిరోధానకారిణి యగుఁ ధావంతపంక్తి
శ్యామలప్రతిసీరఁ చందానఁ దొలఁగించి కరముల విరహగ్నిఁ • గ్రాగి క్రాగి

తే. గాసిఁ గాంచినకమలినీఁ కాంతఁ గాంచి

యూఱడింపంగనో యన • నుదయశైల

శిఖరతల మెక్కి సూర్యుండు ♦ టీతికి నెల్ల
సయనుండును సప్తవాహుండు ♦ నరవరేణ్య!.

825

తే. ఆకసమునెల్ల వెలిగించి ♦ యఖిలదిశలఁ
జేజరిలఁ జేసి లోకోరు ♦ దీపకములు
దివసకరదీధితులు తోఁచె; ♦ దృష్టిఁ జొన్న
నర్హ మగునట్టియై త్తటి ♦ నధిపసుతుఁడు.

826

క. కనె రాత్రి వెడలి యచటికిఁ, జనుదెంచిన విడిసియున్న ♦ స్కంధావారం
బును గ్రోశమాత్రదూరం, బుననే తనయగ్రభాగ ♦ మునను దటుకునన్.

827

క. ఘన మగునంతఃక్షోభం, బునకున్ భయమందినాఁగ ♦ భువనము దాఁగ
క్కెనొ వెలి కన సంఘాతం, బును సైఁవఁగ లేక మదిని ♦ భువి చల్లై ననన్.

తే. అపరిమిత మగుధూళిచే ♦ నావృతంబు
నగుదు ననుశంక నాకాశ ♦ మన్నిదెసలఁ
బాటఁ జల్లెనొ యనఁగఁ; బ్రభాకరావ
లోకము సవిస్తరము చేసె ♦ వీఁక ననఁగ.

829

వ. మఱియు.

830

సీ. కడుదీర్ఘ లోచనఃకలితుల కేనియుఁ గనరానిప్రాంతభాగంబు గలిగి
యనుజీవిరాజసాహస్రకల్పితదృఢఘనతరావష్టంభఃకలిత మగుచు
నడయాడురెండవపుడమి నా; నిర్జలప్రాణిమయావనిభాగ మనఁగ
సంతతోద్గతరజఃస్సంతతిపూరిత మవిదితవృత్తాంతమయ్యు నిట్లు
తే. లట్లు విచలితధవళధ్వజాంబరోల్ల, సన్తదకరీంద్రసాహస్రఃసంకులంబు
నవిరళబలాకవిభ్రాజితాంబువాహ, మూర్తిగున్తేఘవేళ నాఁ ♦ బొలిచి మిగుల,

తే. విడియ నెలవులు గైకొన ♦ వేగిరమునఁ
బరుగువాఱునసంఖ్యాకఃవారణాశ్వ
నరసమాకులమయి మంథఃనగవిఘ్నట్ట
నలులితోర్తిమాలాకులఃజలధిమాడ్కి.

832

క. పొలిచెడిస్కంధావారముఁ, దిలకించి నరేంద్రసుతుఁడు ♦ ధీ నిట్లనుచున్
దలఁచెమ నరరే భద్రము, తలఁచిన మాత్రమున మిత్రు ♦ దర్శింతుఁ గదా, 833

తే. అనుచు మనమునఁ దలఁచుచు ♦ నాతపత్ర
ఛామరాదులతో సర్వభూమిపతుల

సుతుల వారింది ద్రుతగతి • శోభిలంగ
ననుగమింపంగ మూఁడునాల్గశ్వమణులు.

334

తే. ఉత్తరీయంబుఁ దలఁ జాట్టి • యుచితగతిని
రయవిశేషంబు గలుగునిండ్రాయుధంబు
తోడ నానావిధారంభ • తూర్ణ పరతఁ
దవిలియున్నట్టిసె నిక • స్థానకంబు.

335

ప. చొచ్చి ప్రతినివాసంబున కరగి వై శంపాయనుఁ డెచట నని యడుగుటయు.

మాలిని. కమలనయనచాపా! • కాందిశీకారిభూపా!
దమితవినతతాపా! • దారితానంగదూపా!
విమలరుచిరరూపా! • విశ్వవిశ్వైకభూపా!
శమితసుజనశాపా! • చండభూరప్రతాపా!.

337

గద్య. ఇది శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తివరప్రసాదలబ్ధసరసకవితవైభవ చింతలపల్లి
వంశపయఃపారావారరాకాక్షైరవబాంధవ శ్రీపేరమాంబాత్ర్యంబకప్రియ
తనూభవ సుజనవిధేయ నరసింహనామధేయప్రణీతం బైనశృంగారకాదంబరి
యను మహాప్రబంధంబునం దుత్తరభాగంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము
సంపూర్ణము.

శ్రీరామార్పణమస్తు. శ్రీమేధాదక్షిణామూర్త్యర్పణమస్తు.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ. ఓం శాంతి శాంతి శాంతిః. శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

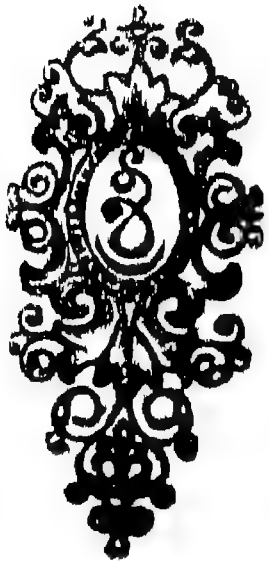
శ్రీః.

శ్రీరామ స్సహాయోఽస్తు.

శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తిః ప్రసీదతు.

శ్రీ శృంగార కాదంబరి

ద్వితీయాశ్వాసము.

మానిభక్తమానస
తామరసాదిత్య! సకలదైవస్తుత్యా!
యోమిత్యక్షరనిత్యా!
ధామాంచితసకలకృత్య! ధారితసత్యా!.

1

వ. దేవా! అవ్వలికధావృత్తాంతంబు వినిపింతు. దయా య త్రమతి నవధరింపుము.
అట్లు చంద్రాపీడుండు వైశంపాయనుం డేడ నని యడుగుటయుఁ దన్నివాసం
బునకు సమీపమున నుండుస్త్రీ లతం డెందైనది యెటుంగక యథార్థ
కార్యవ్యగ్రు లగుచుఁ గన్నీళ్లు గాఱ శూన్యహృదయలై భద్ర! ఏల యడిగె
దవు. ఇంక నెక్కడ వైశంపాయనుం డని యనుటయుఁ జంద్రాపీడుం
డిట్లనియె

2

ఁజూచు చంద్రాపీడుండు వైశంపాయనునిబృత్తాంతము వినుట. ఁజూచు

ఉ. ఏమిది! పావులార! యిటు ధారిత యయోగ్యములగా వచిం త్రుటం
చామనుబాధినాథసుతుఁ ధండియె శూన్యహృదంతంభత
భామల వారిఁ ద్రోసికొని ధామల నెవ్వరిఁ బల్కరింప కు
ద్దామభయేణశాబకవిధంబున దుర్భరగోవియోగముగా.

3

చ. తవిలినయద్దతశ్రవణ ధర్మకముంబలె యూభవిచ్యుతిగా
దవిలి పరిభ్రమించుడుమతంగజపోతముపోల్కి నేదియుగా
జెవి నిడ కేరితోడను వచింపక చూడక జేనిచాయనుగా
దివుడుచు నేడ నించుకయు నిల్వక గాంచకయుగా బ్రమోదముగా.

4

ఉ. వచ్చితి నేడ, కెందులకు వచ్చితి, నేడకు నేగువాడనో
వచ్చితి నేడనుండి యిటు వచ్చి యొనర్చితి నే మొనర్పఁగా

పచ్చిత్తి నేమి యంచును మనంబున నేర కెఱుంగఁగా వడిన్
జొచ్చెను నంధుమాడ్కి జడుఁచొప్పున సైకతమధ్య దేశమున్.

5

చ. బధిరునియట్లు మూగగతిఁ • బార్థివసూనుఁడు చొచ్చి భూతసం
గ్రథితునియట్లువోలెఁ గటఁకంబును నెల్లఁ బరిభ్రమింపఁగాఁ
బ్రథితతదశ్వమున్ గని నృపాలకపుత్రులు వెంటఁ బర్వీడన్
మథితసపత్నుఁ డై నతమఁమానవనాథుసుతుండె యంచు వే.

6

చ. పరుగులువాఱు చెల్లెడలఁ • బైపటముల్ భువిఁ బడ్డఁ జూడకే
తొరఁగఁగ నశ్రుపూరములు • తోరములై చనుదెంచె నచ్చటన్
ధరణిపవర్గ మెల్ల ముఖఁతామరసంబులు వట్టిపోవఁగాన్
బరువుచు నేకమై త్రసఁ బ్రణామము దూరమునుండి సల్పుచున్.

7

క. చనుదెంచి యెదుర నిలిచినఁ, గనుఁగొని తద్వదనములను • గడు వై శంపా
యనుఁడేడియనుచునడిగెను, మనుజాధిపతనయుఁ డంత • మహిపతులెల్లన్.

8

క. తలపోసి యొకట నీతరు, తలమునఁ దిగుఁ డంతయును నుదంతం బవలన్
బలుకుదు మటంచు మనవిని, సలుపుటయు నృపాత్మజునకు • శంక తలిర్పన్.

9

••••• చంద్రాపీఠుఁడురాజులువై శంపాయనకృతాంతముఁ జెప్పకంకించుటకుఁ తపించుట. •••••

చ. తెలుపుటకంటెనున్ మిగులఁ • దీవ్రతరం బగుతద్యచస్సుచే
నలఘుశరంబు లోడగిలిఁనట్లయి డెందము వ్రీల మూర్ఖ తా
నిలిపెను మేను సత్ప్రణయిఁ నేర్పున; నాతని దించి గుఱ్ఱమున్
సలిపి కుఠోవవిష్టునిఁగ • త్కావతివర్యు లలంఘనీయులున్.

10

చ. జనకసమానులై యవుడు • చయ్యనఁ బట్టుకొనంగఁ దన్ను నా
జనపతిపుత్రుఁ డేమియును • సంజ్ఞను గన్న నెఱుంగ కొక్కనిన్
గనక యమాత్యుపుత్రుఁ దనఁగాదిలినెచ్చెలిఁ దన్నుఁ గాంచు చే
నొనరిచినానొ యిట్లు మఱియొ ఙ్ఞొనరించిరొ యేడ నుందునేన్.

11

చ. అనుచును నేమిదంచు భ్రమఁనందినవాఁడునుబోలె మోహమున్
గనినవొ నాఁ దనర్చుకరఁణంబుల కేమియుఁ దోఁప కున్న నా
జనపతిపుత్రుఁ డన్యమును • స్వాంతమునన్ దలపోయ కొండు వ
చ్చినను సమస్తపై న్యములు • స్నేహితుఁ డొక్కఁడు రామి నెంతయున్.

12

ఉ. ఓగువ రానివేదనను • నుల్లము తల్లడ మంద నూర్తునో
యూరక నిల్పుకొంచు మది • నుందునొ యుల్లమునుండి ప్రాణముల్

బార నొనర్తునో తనువుఁ ♦ బాత మొనర్చి యిఁకేమి సేయుదున్
జేరుదు నొంటి నేదితను ♦ జెల్ల యటంచును నేమి సేయఁగన్.

13

తే. తెలియ నేరక ద్రవమయి ♦ చెలఁగు ననఁగ
దహ్యమానుండు నాఁగ విచారితుఁ డన
నూఱుపరియలుగా లోన ♦ మీఱువ్యథను
దలఁచె నిట్లని మది నృపతనయుఁ డంత

14

ఁఁఁఁఁ చంద్రాపీఠునిస్వగతిచింతి. ఁఁఁఁఁ

సీ. రమ్యతరం బయిఁరాజిల్లు జీవలోకంబు సరమ్యమై ♦ గానుపించు
జనసమాకులమయిఁతనరుచున్ననుబృథ్వి శూన్యంబుగాఁదోచుఁజూడ్కికడలఁ
జేరలంతలు కనుల్ ♦ కూరి యున్నను దిక్కు లంధంబులై తోచుఁనకట నాకు
సంరక్షితం బయ్యుఁ ♦ జక్కనా జీవితఫలమెల్ల మ్రుచ్చిలఁ ♦ బడియె నకట

తే. వృథ మయ్యె సునిష్పన్న ♦ మైననాదు
జన్త మంతయు నింకేమి ♦ సల్పువాఁడఁ
గనుదు నెవ్వరితోడ నేఁకాంత మింక
మాటలాడుదు నేనితో ♦ మమత తిఱ.

15

ఉ. ఎవ్వనితోడ సౌఖ్యముల ♦ నేఁ గనువాఁడను, నేల జీవితం
బప్పినజాతీ చిత్రరథుఁనాత్మజ యేటికి నాకు; నింకనా
కెవ్వఁడు చెప్పు మిత్రుగతి ♦ నెవ్వని నడ్లుదు వానికై కటా
యెవ్వని వేఁడుకొందు నిక, ♦ నెవ్వఁడు తాదృశమిత్రరత్నమున్.

16

ఉ. నాకు నొసంగు, నెట్లు శుకఁనాసునిఁ దండ్రిని దల్లిఁ జూచెదన్
నాకు బహిష్కరాసు పగుఁనర్కసఖున్ విడి యొంటి నేగి నే
నేకరణిన్ సుతవ్యథను ♦ నేడ్చుమనోరమఁ దల్లి నూటటన్
జేకుటఁ జేయువాఁడను వఁచించుచు నేమని యింక నేఁ గటా.

17

చ. అలవడె నేమొ యేదొ యొకఁజ్యోతల మక్కడఁ దానిఁ బట్టఁగా
నిలిచెనొ వెన్న రాక సరఁనేత వినముఁడు తాఁగి యవ్వఁడే
సలుప వినము వాని నట ♦ సల్పునొ తామస మింత తీర తాఁ
దెలిసి కొనంగ నిల్చెనొకొ ♦ దివ్యము విద్యను నొందు వీడి నన్.

18

చ. అను నివియాదిగాఁ గలుగు ♦ నన్యములన్ మఱి యెన్నియేని తా
ననుకొనుచున్ మనంబునను ♦ నావతవక్తకు శేషయుండునై

తనహృదయంబు ప్రీలమికిఁ దన్ను విలతునిగాఁగఁ దప్పిదం
బును నొనరించినాతనిఁగఁ భూరితరాఘునిగాఁగ నెంచుచున్.

19

వ. చంద్రాపీఠుండు వదనంబు వైకృత్తకయ యెట్టకేలకు నల్లన నారాజవరుల
కిట్లనియె.

20

ఉ. ఏనిట వచ్చితిన్ బిదపఁ యెట్టిది కల్గెనొ యుద్ధమెద్దియేన్
మానుపరానిశీఘ్రగతిఁ మారణమొందఁగఁ జేయు రోగ మే
దేని ఘటించె నో కలిగెఁ నేగతి నిట్టియతర్కితాదృభతా
నూనపవిప్రపాత మన, నొచ్చుచు నందఱు నానృపాలకుల్.

21

—ఇట్లు గాజులు చంద్రాపీఠునకు వైశంపాయనవృత్తాంతముఁ జెప్పటం. ఇట్లు—

చ. శివశివ యంచు శ్రోత్రములఁ జేతుల రెంటును మూసి దేవ! భూ
ధవసుత! నీదుమేనుగతిఁ దావకమిత్రుఁడు నూటయిర్వదేం
డ్లు వసుధఁ దాల్చి యుండుననిఁ దొంకక చెప్పఁగ, వారివాక్యముల్
చెవిఁ గొని ప్రాణితుం డయినఁలీల ముదశ్రువు లుబ్బి పాటఁగాన్.

22

ఉ. ఆదటఁ గొఁగిలించుచు సమాదరణంబున వారి నెల్లరన్
నాదువయస్కుఁ తొందెడనుఁ న న్విడి ప్రాణము తో నిమేషమేన్
బాదుకొనం డటంచు మిముఁ బ్రశ్న మొనర్పఁగ జీవితం డటం
చావటం బొంద శ్రోత్రములుఁ నాత్మయుఁ జెప్పితి, రేల రాఁడిటన్.

23

ఉ. ఎచ్చట నుండువాఁ డిప్పుడుఁ నేమి ప్రసక్తిని నుండువాఁడు మీ
రెచ్చట వీడి వచ్చితిరిఁ యేటికి నొంటిగ వీడినారు మీ
రొచ్చెము లేదె యేమిటనుఁ నుంచక వాని బలాత్కరించి యే
నిచ్చటి కేల నే రయితిఁ రేమి యుదంతము చెప్పు డంతయున్.

24

క. కలఁగెడు నామన మిప్పుడు, తెలియఁగఁ దదుదంత మెల్లఁ దేట పడఁగాఁ
దెలుపుఁ డని రాకుమారుఁడు, వలుకుటయును వార లిట్లుఁ పలికిరి కడఁకన్.

25

క. మనవి యొనర్చెద మట జరిగిన దెల్లను వినుము దేవ! కిగురింపక యొ
య్యన వైశంపాయనుతోఁ, జనుదేరుఁడు మీర లెల్లఁ సైన్యంబుబడిన్.

26

క. చనియెద నేనని మీరలు, చనితిరి యానాఁడె ఘాసఁసమిధాదికసా
ధనజాతము గ్రహియించుట, నొనరింపక పయన మచటఁ నుండెను దండుల్.

క. మరునాఁడు గమనదుందుభి, మొరయించి సమస్తవస్తుఁముఖ్యంబులు స
త్వరముగ సమకూర్చెడు మఱునరసి భవన్తిత్రుఁ డనియెఁ నధిపతితనయా! 28

సీ. అతిపవిత్రంబయి ♦ యచ్చోద మనుపేరఁబ్రథితిఁ గాంచినసరో♦వర మొకండు
చెలఁగుఁ బురాణప్రసిద్ధంబు దానను గ్రుంకి తత్తటగతఁకుంభినీస్థ
సిద్ధాయతనమందుఁజెలఁగుమహేశుని భగవంతు శశికళా♦భరితమాలి
వలగొని ప్రణమిల్లి ♦ వచ్చి పోవున మట మరల నెవ్వం డట్టి ♦ మహితభూమి
తే. దివ్యజనసేవితంబును ♦ దీనిఁ గలను

నైనఁ గనుఁగొను నెన్నఁడు ♦ నైన నరరె
యనుచుఁ గాల్పడనే యేగె ♦ నాసరోవ
రంబుతీరంబునకు నట ♦ రాజతనయ!

29

వ. ఆసర స్తీరం బతిరమ్యప్రదేశం బగుట నెల్లఁమెడలఁ దిరిగి చూచుచు నొకప్ర
దేశంబున.

30

మ. సురభామాశ్రుతికోటి నెక్కఁ బ్రియమున్ ♦ జూపింప నర్హంబులై
నరవీచీపవనాహతిన్ గదలుభా♦స్వత్పల్లవాళిన్ మనో
హరపుష్పాసవలోభపుంజితములై ♦ యూర్భటముల్ నేయుబం
ధరజాలంబులఝంకృతిధ్వనుల నా♦హ్వనించు నా దవ్వనన్.

31

చ. మరకతరత్ననీలసుషమ్మన్ దళదిక్కుల నెల్లఁ బూయు నాన్
బరఁగుచుఁ దా వొసంగక ప్రభాకరఘృష్టులకున్ నిశీథ మం
తరమున సల్పుచున్ బగటఁ ♦ దద్దయు, వారిదశంక సారెఁ గం
ధరముల నెత్తి క్రేంకృతినినాదములన్ శ్రుతి కింపుఁ బెంపుచున్.

32

క. కనుచుండఁగఁ జరవరిచితిఁ, గనినట్టియరణ్యనీలఁకంఠములు గడున్
దనరుచు, వారిదవేళాఁఘనపద మనః జడిమనిజనిఁకాయం బనఁగన్.

33

సీ. మధుమాసనిర్దమఁమార్గం బనఁగ సర్వసంతాపప్రతిపక్షఁసదన మనఁగ
నంగజాశ్రమ మన ♦ నాతనిసతి రతి తహతహవేడుకఁతా వనంగ
సర్వసర్వంసహఁచారిమాస్పద మన సకలవిభ్రమకళాస్థాన మనఁగఁ
గందర్పమార్గణాగార మ్మనంగను శిశిరర్తు నావాస ♦ సీమ యనఁగఁ
తే. బరఁగునొక్కలతామండఁపంబు సతత,చలితపరిమళశీతలఁలలితకలిత

మంథరాచ్చోదకాసారఁమహితభంగ,వవననీజితాంతరశిలాఁపట్టముఁ గనె. 34

చ. కనుఁగొని యెన్నినాళ్లకునొ ♦ కాంచినతమ్మునిమాడ్కిఁ బుత్రుభా
తినిఁ జెలినట్లు నన్యగతఁదృష్టిని విస్తృతపత్తపాతల
చనములఁ జూచు చచ్చె తమి ♦ స్తంభితునట్లు విఘ్నక్తు మాడ్కి మూ.
ర్చను గరణంబులన్, బుడమి ♦ సంశిథిలాంగకుండై తటాలునన్,

35

క. కూల్కంబడి లో నేమో, వాలాయముగా స్పరించుఁ వాఁడుంబోలెన్
గ్రాలుచు ధ్యానించెడుగతి, జాలై యశ్రువులు కాఱు ♦ సతతము పైపై. 36

క. ఊర కథోముఁబుడై నగఁ, గూరనినననాబ్బుఁ డగుచుఁ ♦ గూర్చెండెను వాఁ
డారీతి నుండువానిని, నారసి మానునములందు ♦ నలమెను వగ దాన్. 37

క. పరిణామధీగమతులును, చరగసికమనస్కు లిలను ♦ బరిభావితు తా
దుకు దేసనా యొకదానను, నరయఁగఁ గౌతూహలముల ♦ కాశ్రయ మగుచున్.

క. అలరెడుతోలిప్రాచుంబునఁ, జెలఁగెడునవరసికవగులఁ ♦ జెప్పఁగ నేలా
కలిగెను స్పృగయవికారము, తిలకించి మనోహరోర్వి ♦ దీని నితనికిన్. 39

క. అనికొని మే మప్పుడె యిటు, లనితిమి త్వన్నిత్రుతోడ ♦ నార్యచరిత్రా!
కనితిమి రగుణీయంబుల, కొన దీనిని యింక లెమ్ము ♦ కూర్పు జలకమున్. 40

సీ. ప్రొద్దుపోయెను గడుఁ ♦ గూర్చిసె న్యం బెల్ల నాయితంబయి ప్రయాఁణాభిముఖము
నినుఁ బ్రతీక్షించెడు ♦ నీ వింక నాలస్య మేలచేసెడు లెమ్ము ♦ చాలుఁ గనుట
యచుచు మే మనినను ♦ నాశఁడు మామాటఁ బెడచెవినిడిమూఁగఁ జడునిపగిది
మూఁఘనిచందాన ♦ మొనసి యుత్తర మేమి యాయక యనిమేషి ♦ తేక్షణుండు

తే నిశ్చలకనీనికుండు నలుఁ ♦ నిస్సృతాన
వగతబాష్పాంబుపూరముల్ ♦ వరద లగుచుఁ
బాఱ లిఖతునిగతిఁ దేరి ♦ పాఱఁ గనుచు
నుండె నాలతామండపిఁ ♦ నండ నట్టె.

41

ఉ. సారెకు మేము రన్మచుచు ♦ సల్పినఁ గక్కస మెంత దానినే
సారెకుఁ గాంచుచున్ బలికె ♦ స్తంభితుఁ డాతఁడు నిష్ఠురంబుగా
స్త్రీరలు పొందు రాఁ నగడు ♦ నే నిటనుండి బలంబు లన్నిటిన్
మీరలె కొంచుఁ బొందు నరఁ నేతృకుమారుఁ డతందు పోవఁగాన్. 42

ఉ. ఆతనిచేత రక్షితము ♦ లైనబలంబుల నుంప నిచ్చటన్
నీతియె కొంచుఁ బొం డనుచు ♦ నిష్ఠురవృత్తిని నాడునాతనిన్
భూతలనాధపుత్ర! విడి ♦ పోవఁగ రాదని దైవికంబుగా
నీతని కీచిర క్తి జనిఁ ♦ యించె నహేతుకమై తటాలునన్. 43

చ. అని తలపోసి మేము నిలఁ ♦ యంబునకున్ జనుదెమ్మటంచు సాం
త్వనవచనంబులన్ గెలిపి ♦ తాంతుల మైతిమి నిష్ఠురంబుగా
నని యని వేసటం గనితి ♦ మన్నను నెన్ని లతానికుంజమే
కను చిటు త్రిప్పఁ డాయను ఘుఁ ♦ ఖంబును మాదెస కించుకేనియున్. 44

సీ దేవతారాపీడః భూవరుపిమ్మట నాద్యుఁ డాశుకనాసుఁ నాత్మజుఁడవు
దేవివిలాసవః సతిచేఁ దమి సంకతలలాలితుం డయి ఁ తనరినావు
దేవచంద్రాపీడః ధీమంతుఁడును నీవుఁ బెరిఁగితి రొక్కటఁ ఁ బ్రీతితోఁగఁ
జదివితి రొకపారఁశాలను జాలనా శ్లఠియత్నమున శిక్ష ఁ నందినావు

తే. పెద్దవాఁడును భ్రాతయుఁ ఁ బేర్చికాఁడు
మిత్రుఁడును వత్సలుఁడు నగుఁ మేదినీశుఁ
డతులగుణవంతుఁ డని నిన్నుఁ నరసి నమ్మి
సర్వమును నీకు నర్పించి ఁ చనియెఁ బురికి.

45

తే. చనిన యంతనె యాతండు ఁ సకల మీవు
వీడి యీగతి మానోజ్ఞఁ వీక్షఁ దవిలి
యుంట చనునొక్కొ యెవ్వని ఁ కొరున కిట్టి
యుక్తము నయుక్త మెఱుంగమి ఁ యుండు జగతి.

46

ఉ. నీపయి మాకుఁ జెల్మియును ఁ నిర్మలభక్తియు నుండని మృతే
యేవగిదిన్ నినున్ విడిచి ఁ యిట్టిమహాటవి నొంటి నేగి మే
మాపద నొందుశీతలహృదంబుజురాసుతుమోముఁ గాంతుమో
యాప్రభుపుత్రుఁ డేమనిన ఁ నందుమ యేమని మేము చెప్పుమా.

47

క. వేరే చంద్రాపీడుఁడు, వేరే నీవును గలుగదు ఁ వేరిమి మీకున్
గూరెద వేటికి మోహము, దూరముగాఁ జేయు దాని ఁ దుందుడు కేలా.

48

క. పురి కేగ మదిఁ దలంపుము, త్వర నన నాతండు మమ్ము ఁ నరహాసితమునన్
బరికించుచు నిట్లనియెను, నరయక ని న్నేల యిట్లు ఁ లాగటమెఱువన్.

49

క. రమ్మని యింటికి నను మీ, రిమ్ముగ బోధింతు రేను ఁ నెఱుంగను నింకన్
రమ్మనుటకు హేతువు ని,క్కమ్ముగ; రాసుతుని నీడి ఁ క్షణ మేనియు నేన్.

50

క. నిలువఁగఁ జాలను నొండొక, స్థలమున; నా కిప్పుడు మీరు ఁ సలిపినబోధం
బలరించె నెక్కుడైనను, సలుపుదు నే నేమి యైన ఁ సన్నతులారా!

51

సీ తలఁచుకొన్న ప్లేమొ ఁ తలఁగి యొండెడ కేగఁ దలఁపదునామదిఁ తెలియరాదు
కనుఁగొన్నయ ప్లేమొ ఁ కనఁగ నొండొకవైపుఁ గన్గవదూడ్కులుఁ కడలుకొనవు
కట్టివేసినయట్లు ఁ కదలవు పాదంబు లడుగు పెట్టఁగ నొక్కఁ యెడను సుంత
యెందొ యాస క్తమై ఁ పొందినవిధమున హృదయంబొకింతయేఁ నెఱుంగదేమి

తే. ఖచిత మైనట్లు దేహంబు ఁ కదల కుండు
నుందు నిచ్చొటనే నేను ఁ నూరి కెట్లు

రా నలంతినో మీగ నిర్మయము నేయ
వలయు బలవంతముగఁ గొనఁ దలఁతు లేని.

52

చ. కదలిన నీస్థలంబు నిజఁ గాత్రమునం నలిజీవితంబు దాఁ
గదలక యుండఁ దంచు మదిఁ గాంచెద; నుండిన నీస్థలంబునం
దెన నెఱుంగంగ రాక యొకఁ డేదియొ వర్తిలు చుండు నేఁ డిటన్
గదలక యుండఁ బట్టి యదిఁ గాచును బ్రాణము నంచు నెంచెదన్.

53

ఉ. కావునఁ జాలుఁ జాలు ననుఁ గాఠీయవెట్టక పొండు మీర లా
భూవిభువుత్ర నర్చనజఁ భూరిసుఖం బును రుండునంతకున్
బోవక యుండుఁ గాతఁ దనుఁ పుణ్యుండ నా కది చిక్కియుం గటా
దేవుఁడె చేతనుండి యిటుఁ తీసికొనెన్ గద లాగి దానిఁ దాన్.

54

క. అని చెప్పుచుఁ గాతుకమున, ననె; నేమిది యేల యిట్లుఁ లాడెద వేలా
జనపతిసుతునొద్దకు రా, వని యడుగఁగ మే మిటు లనెఁ నాతం డధిపా!

55

చ. కలిగెడు లబ్ధ యిట్లు పలుకంగను నాకుఁ గతం బొకించుకేన్
దెలిసిన నేల రా నలఁతిఁ దెల్పుండు రాసుతుజీవితంబుతో
సలిపెన సత్య మింక ననుఁ సంకటపెట్టకుఁ డెల్లవృత్తమున్
దెలిసెను గాదె మీ కిపుడుఁ దెల్లముగాఁ జనుఁ డెల్ల రంచుఁ దాన్.

56

చ. పలుకక యూర కుండి యొకఁ పత్తనిపాతమునేపు లేచి యా
కొలనితటంబులన్ వరనిఁ కుంజములన్ మఱి చెట్లనీడలన్
జలఁగెడుదేనతాయతనఁ నీమల నాయయిపట్టులందుఁ దా
మలయుచు నుండె నేమొ పరిఁ మార్గణమున్ బచరించువాఁడు నాన్

57

చ. చొనువక చూపు లొండెడలఁ జూచుచు నాయయిరమ్యసీమలన్
దనియక చాలనే పటులఁ తద్ద మలంగి మలంగి శ్రాంతుఁడై
కని పయివంక నూర్చి త్రవఁ గన్నవిధంబున వాంచి మోము చొ
చ్చెను నలవల్ల రీగృహముఁ శ్రీవరపుత్ర! వసింఁచె నచ్చటన్.

58

ఉ. మేమును నుంటి మచ్చటనెఁ మేకొని తత్ప్రతిబోధనాశచే
జాములు రెండు చెల్లె నటఁ స్నానము భోజన మాది యైనమే
నేమము లాచరింపు మనిఁ నిర్భరభక్తిని వేడ నిట్లనెన్
భూమివపుత్ర! నీదుచలిఁ పోల మదీయము లైనప్రాణముల్.

59

చ. ప్రియములు మద్వయస్యపృథివీపతినూనున కివ్వ హెచ్చుగా
దె యివి స్వజీవితంబునకుఁ దెల్లమ న న్నివి వీడి తెంపుచే

సి యరుగు నేని యత్నమును • జేయవలెన్ నిలువంగ వాని నే
నయముగఁ బోవ కున్నను నొనర్పవలెన్ మఱియేమి చెప్పెడి. 60

ఉ ఆతనిదర్శనంబుననె • యోదుఁ గృతార్థుఁడఁ; గాను మి త్తచే
నాతత మైనప్రార్థనము • నొ నిట నిష్ఫల మందు లేచి తా
నాతఁడు కందమూలముల • నాటవికోచితభక్తి గ్రుంకి ప
భ్యాతవరిత్ర! కైకొనియె, • నంత నొనర్పితి మేము తద్విధిన్. 61

చ. పగలును రాత్రి నీవగిది • బజ్జను బాయక యే ముగించు బె
న్వగఁ గని యాయుదంతమునె • భావనచేయుచు విస్మితాత్మలై
తగ నట వాసరత్రయము • తాలిమి వీడక యుండి యెంతయున్
విగతతదాగమానయనవిభ్రమచిత్తుల మౌను సన్వయన్. 62

చ. నిలిపి యొసంగి శంబలము • నిర్భగిమై తిగఁ గాల్చుగా నటన్
దలఁగి యి టేగుదెంచితిమి • తథ్యము మేము నృపాత్మజా! నినున్
బిలువఁగ వాచికాహరుని • వే యొకనిం బనుపంగి వాఁడు నీన్
గలసికొనంగ లేడు పయఃనంబు నీ విట వచ్చుచోనలన్. 63

చ. అనియును జాలకాలమున • కచ్చట కేగిననీకు నిప్పున్
పొనరుప నేల యాగమనభూరితరశ్రమ మింత మల్లి యం
చును బనుపంగ లే దనుడు • శోకము నచ్చేరు మాక్కసారిగాఁ
బెనఁగొని చిత్తముం గలఁవఁ • బెద్దగ రానుతుఁ డాత్మ నీగతిన్. 64

*** వైశంపాయనునివైరాగ్యమునగూర్చినచంద్రాపీఠము నంబుకులీభావము ***

చ. తలఁపఁగ సాగె స్వప్నమునఁ • దాను దలంపనితద్విరాగతా
కలనముఁ గూర్చి యిట్లనుచు • గాఢతరంబుగ నెట్లు వీనికిన్
గలిగెను సర్వమున్ వదలఁ • గా నొనరించి యర్యాసీమన్
గలఁగుచు నుండఁ జేసెడుని • కామవిరాగత యిట్లు లక్కటా. 65

చ. కలుగదు నాదుతప్పిన మొకండును, దండ్రీయనుగ్రహంబునన్
గొలుతురు వాని పన్ను నెటు • గొల్తురొ యాగతి రాజు లందఱున్
దొలుక కిరీటరత్నగుచి • తోరముగాఁ జరణాంబుజంబులన్
గలుగదు వాని కివ్వసుఖ • కాంక్షములన్ గొఱ నాగు నట్లపో. 66

సీ. నాదునాజ్ఞ యుఁబోలె • నాతనియాజ్ఞ యుఁ జెల్లు ననుక్రమై • క్షీణితలమున
నతఁడును నాయట్లు • లఖిలలోకములకు నొసఁగు ననుగ్రహం • బెసక మెఱుగ

నదుగ్గుదు రతనికి ♦ నపరాధిజనములు నాకునుబోలె న♦నారతంబు
 నతనికి నాకున్న ♦ మట్టులు సంపదల్ పూర్ణంబులై యెప్పుడ ♦ బొదలుచుండు
 తే. నతని ననుబోలె లోకంబు ♦ లాధిపతికి
 జూచు నతఁ డిటు వచ్చెను ♦ చో జనకుఁడు
 జననియొండెను శుకనాస♦సచివుఁ డొండె
 నలమనోరమయొండెను ♦ నాదరమున. 67

క. పనుపరొ సుతవాత్సల్యము, కనఁబడ; వినయంబు మిగులఁ ♦ గదుర జనకుఁడొం
 డెను శుకనాసుండొండెను, ననిరో యేమేని నొప్పి♦యడరువలుకులన్. 68

క. కొట్టిరొ తిట్టిరొ యే డా, గుట్టెఱుఁగును నందు నితఁడు ♦ కూర్చిని నాపై
 రట్టానరుప దుష్టుఁడు గాఁ, డట్టై తరళితహృదయఁడును ♦ నగుణుఁడు కాఁడున్.
 క. గురుభక్తివిహీనుఁడు కాఁ, డరయక యేదేనిఁ జేయు ♦ నాతఁడు కాఁడున్
 సిరిగలవానిసుతుం డను, గరువముగలవాఁడు గాఁడు ♦ గానఁగ మఱియన్. 70

తే. దుర్వినీతుండు దుశ్శిక్షి ♦ తుఁడును గాఁడు
 నేకపుత్రత్వదుశ్చేష్టుఁ ♦ డేని గాఁడు
 కాఁడు నెవ్వఁడొ యొకదుష్ట ♦ కష్టశీలుఁ
 డొర యీదృగ్విరాగత ♦ యలమె నెట్లు. 71

తే. పుట్టినదిగోలెఁ బ్రేముడి ♦ యట్టిపడఁగ
 సర్వవిధములఁ బ్రోచిన ♦ జనని జనకు
 నిటుల యెవ్వఁడు నొప్పించు ♦ నెవ్వఁ డిలను
 వారిసంబంధమును నెడఁ ♦ బాసి పోవు. 72

క. సమయము కా దిది యీదృశ, శమమునకును నింక నితఁడు ♦ సజ్జనకర్త
 వ్యమయిన గార్హస్థ్యంబున, విమలంబునఁ జొరఁగ లేదు ♦ వింతయ్యెడుఁగా.

సీ. దేవమానుషపితృ ♦ దేవతాఋణములఁ దీర్చ లే దింకను ♦ దీర్చ కల్గ
 మూఁడుఋణంబుల ♦ మొనసి తద్బద్ధుఁడై యెండేగు నేగిన ♦ నేమిఫలము
 పుత్రతత్పుత్రతత్పుత్ర ♦ సంతతులను నిలువఁడు వంశంబు ♦ నిలను నింక
 సల్పఁడును ననల్ప ♦ సద్దక్షిణలు పెట్టి సవనంబులను బెక్కు ♦ సన్నతింప

తే. సత్రకూపప్రపాహర్త్య ♦ సత్తటాక, వనముఖాపూర్తకీర్తన ♦ వర్ణనముల
 భారుణీస్థలి సమలంకృతంబుగాఁగ, సలుపఁగా లేదు చిరకీర్తి ♦ నిలుప లేదు 74

క. గురువుల కనువర్తనమున, గురుతరముద మొనవఁ జేసి ♦ కూర్పఁడు నుఖముల్
 నిరతముప్రియబాంధవులకు, నుదు వగునుపకార మేమి ♦ యొనరుపఁ డింకన్.

క. చెలులను విశేషవిభవా, కులుల నొనర్పండు సాధుఁడొటిని సంవ
 ర్ధిలఁ జేయఁ డనుజీవుల, కలరఁగ మనవృత్తు లొసఁగఁ ఁ డాదృతిని గడున్. 76
 చ. కనఁడు వినండు నంగనలఁ ఁ గానఁడు లోకసుఖంబు లెవ్వీనున్
 గనియు సుజన్మమున్ గనఁ డొకండును నింకను బూరుషార్థసా
 ధనముల ధర్మకామముల ఁ ద్రవ్యము నీతఁడు పొందె నెట్లొకో
 ఘన మగునీవిరాగతనుఁ ఁ గానఁగఁ జాలఁ గతంబు దీనికిన్.

77

తే. అనుచుఁ దలఁచుచుఁ జరకాల ఁ మాకులాత్మఁ
 డగుచు నాతరుతలమందె ఁ యధివసించి
 యుండె నేమియుఁ దోపక ఁ యుల్లమునకు
 ననిపి రాజుల నందఱ ఁ నర్హవిధిని.

78

తే. దినముకృత్యంబులను సల్పి ఁ మనుజనాథ
 తనయుఁడును లేచి తనకయి ఁ తత్త్వణకృత
 మగుచు నుత్తంభితంబయి ఁ యలగునట్టి
 తోరణంబులఁ గైసేసి ఁ తోరముగను.

79

సీ. చందనమాలికాఁసమలంకృతం బయి పల్లవముఖపూర్ణఁభర్త కుంభ
 యుగళసముద్భాసిఁతోభయపార్శ్వమై ద్వంద్వ మాదికసర్వఁధరణితలము
 సిక్తమృష్టం బయి ఁ చెలఁగఁగ లోపెలి సురభిసమాకీర్ణఁసుమచయంబు
 కలిగి నానావిధఁగాంగేయభృంగారువులఁ దాల్చి యిటునటు ఁ మలఁగుచున్న
 తే. పరిజనకదంబకంబులఁ ఁ బరఁగి రత్న
 కనకచామరమణిపాదుఁకముల సురఁజ్జిఁ
 గరముల ధరించి యుజ్జ్వలఁకనకచేల
 ములను దాలించి వెలయాండు ఁ మలఁగుచుండ.

80

వ. మఱియు.

81

తే. గంధమాదన మనుపేరుఁ ఁ గన్నరజ, వారణమ్ము మదోదకఁవాసితాఖ
 లదిశ మొకప్రక్క విలసితఁలలితవితత, సితవితాసముక్రిందను ఁ జెలఁగు చుండ.

తే. తనర నింకొకప్రక్కను ఁ మనుజనాథ
 హయము నింద్రాయుధముఁ గట్టుఁనాయంబు
 బయటి ప్రాంగణమున నైకఁభద్రనాగ
 జాల ముపవాహ్యమును జాలఁ గ్రాలుచుండ.

82

తే. వేత్రహస్తజనంబులుఁవేనవేలు, ద్వారశతముల నిలఁబడి ఁ వార కెపుడు

గొల్కువఁగ విశాలమై కడు • కొమరు మిగిలి, నై కసత్వశరణ్యమై • యతిశయిల్లి.
 స్త్రీ యామికస్థితబహుహస్తజాలంబులు తటగతకాననతతులుగాఁగ
 గంధమాదన మనుగజరాజ మంతఃప్రవిష్టమహాచలవిధముగాఁగ
 సంచరత్సంభ్రాంతసకలసేవకజనజాలంబు కల్లోలచయముగాఁగ
 మండలావస్థానమహితప్రాహరికజనములు మహావర్తకములుగాఁగ
 తే. రత్నములుగాఁగ సజ్జనరత్నములును
 సితపతాకలు కలహంసవితతిగాఁగ
 కుసుమచయములు డిండిఁకూటములుగ
 నంబునిధి బోలి గంభీరమగుచు దనరి.

85

వ. మఱియు.

86

తే వారవనితలు లక్ష్మీనివాస మగుచు
 నళినదళనేత్రుమాడ్కి ననంతభోగ
 పరికరంబుల నలరుచు • బరగు నొక్క
 కాయమానంబు బొచ్చె నాత్మాపసుతుడు.

87

తే. చొచ్చి ప్రతికర్తమును పీడి • సొబగు పీడి
 మలినవసనంబులను దాల్చి • కలితదైన్య
 వదన లై యిట్టునట్టును • బఱచుచున్న
 వారవనితలు జాములవారు మఱియు

88

తే. పరిజనంబులు తత్తరపాటు గదుర
 మ్రొక్క, నదియున్నదిక్కును • మొనసి దాస
 గంధ మాలోక కాగకుకరణి దెలుప
 గంధమాదనమును దాని • గనుచు నురక

89

తే. పఱపి శూన్యేక్షణముల నావాసభవన
 మునకుఁ జనె మెల్లమెల్లన • భూపసుతుడు
 పలుక కెవ్వరితోడను • బాన్పుపై న
 నున్న రని మేను బడవైచె • నూర్పు లెసఁగ.

90

తే. తనుమహీరుహతాలవృంతములు వీవ,నంగసంవాహకాదులు • నపనయింప
 నధ్వభేదంబు; రేయెల్లనందకున్ననిద్ర నప్రాప్తనిద్రుడై • నెగులువలన

91

వ. మగుడ దుఃఖాంతరహేతు వగునసారచింతాంబుధి౯ మునింగి యాచంద్రా
 వీడుండు తనమనంబున నిట్లని వితర్కింపఁ ధౌడంగె

92

చ. చను మని తండ్రియుం దలియు ♦ సల్పకయే పయనంబు వారి శు
గ్వననిధి ముంచి పుత్తు నెడఁ బాసినశోకమునన్ గలంగుత
జ్జనని మనోరమన్ జనకు ♦ సజ్జను నాశునాసు నూతిటన్
బొనకున కేను దేవిఁ గనఁ ♦ బొయిన నిచ్చటనుండి యేనునున్. 93

చ. ఇతినిని బోలుదున్ ; మగుడ ♦ నేగిన పత్తునొ రానొ యన్నయా
తతవిచిత్ర నామసు ♦ దాగొన్నుఁ, గావున నే మొనగ్తు నిం
కితరము; నిట్టిశంక నుది ♦ సంతయు నర్జుము యదు చూడఁగా
నిశఁడు మదివ్వుమిత్తుఁ డలఁయింతనిఁ జిశ్రరభాత్యజన్ గనన్ 94

చ. చనఁగ నుపాయ మేమియును ♦ సంస్కరియింపక చింతఁ గూరుచున్
దనికెడునా కొనర్చె విడిఁనం దను నిట్టి మహోపకాగమున్
జన నట నొం దుపాయమును ♦ సల్పె మఱొండువిధింబునన్ గటా
చనవలె నిప్పుడే యతనిఁ ♦ జయ్యనఁ దేరి నిలంబ మేటికిన్. 95

చ. చల దని తండ్రియుం దలియు ♦ వారణ సేయకు; వానితండ్రియున్
వల దనఁ జాలఁ డే నరగి ♦ వానిని గన్గొని కొంచుఁబోదు నా
వెలఁదుకయంతికంబునకు ♦ వే చన నాతఁడు లేక యొక్కఁడన్
దలఁకఁగ నేల యంచు మది ♦ దార్శన్యము సల్పి పృథ్వీజుం డటన్. 96

ఉ. అప్పటి తద్వియుక్తి గగ ♦ నొపధముం బల్క బ్రాంతసౌఖ్యమై
చొప్పడుటన్ దలంచుచును ♦ శోకముఁ గక్కి యిసుంతసేపు దా
నొప్పుగ విశ్రమించి సుఖ ♦ మూనఁగ నంగములెల్ల నూఁగఁగాఁ
దప్పక నుధ్యమాహ్వామును ♦ దాలెప్పెంశంఖము లేచె భుక్తికన్. 97

చ. అలచుదిరాతనూజ యెట ♦ నచ్చట నుండును నానుమిత్తుఁడున్
దలఁపఁగ నంచు ధైర్యమును ♦ వాలిచి డెంగముఁ జిక్కఁబట్టి ని
శ్చయఁ డయి రాజవర్గమును ♦ సర్వముఁ గూర్చి శరీరగుస్థితిన్
సలిపెను రాసుతుం డెటులొ ♦ స్వాంతము మానవ్యతఁ గాంచి యుండినన్ 98

వ. అంత. 99

చ. హృదయములోనఁ బ్రజ్వరిలుఁ నిత్యుశరాసనచహ్నికన్ నయ
స్యదృఢవియోగశోకవృషఁదత్తునకున్ పలి నీయఁ దాపమున్
బొదలుచుఁ దోడుచూప నన ♦ భూరికరంబులు సాచి దిక్కులం
దిదె యొకవింతుఁ దాపమును ♦ నెక్కుడు లీలన యంచు నెంచె నాన్. 100

ఉ. అంబరమధ్య మెక్కె రవిఁ యాతపదంభమునన్ గభస్త్రీవా
రంబులు రాజతద్రవముఁ రంజిలఁ గ్రక్కెడునాఁ జెలంగ; దే
హంబును జీల్చి చొచ్చు ననఁ నాతపఖండము లొప్పుఁగా మహీ
జంబుల నీడలున్ గనఁగఁ సంకుచితత్వముఁ గ్రింది కేగుచున్. 101

సీ. వెలిఁ జూడఁ జూడ్కులుఁ వెనుదీయ; భూములుదుస్సహస్పర్శలైఁ తోఁపమిగులఁ
బ్రజ్వరిల్లునొ యనఁ భాసిల్ల దిక్కులు సంచారములఁ బాయఁ సరణు లెల్లఁ
బధికపంక్తులు చలిఁపందిల్లనడుమను గుంపులై దూరంగఁ గోరి జలము
పత్తులు గూళ్లఁగోఁవల నుండ నాడులఁ గలఁచునూర్పులఁ గడుఁ గాసిఁ గనుచుఁ

తే. బల్వలాంతర్జలంబులఁ బడుచు నుండ
మహిషబృందమ్ము లెల్లనుఁ మమత మిగులఁ
దామరసలోచనాగండఁ తలము లెల్ల
శోణితాంభోజ కాంతులఁ సొబగు నింప. 102

క. విదళితముక్తాక్షోదము, పదకంబున స్వేదబిందుఁపంక్తులు చెలఁగన్
మదిఁ నలఁపఁబకఁగ వెన్నెల, యెదలు ప్రదోషంబుఁజూడఁ నెలమి వహింపన్.

క. దినపరిణామం బెప్పుడు, చనుదెంచును వచ్చు నెపుడుఁ జలదసమయ మం
చును గోగ జనులు ప్రీతిని, గొనఁగోరఁ దుషారగుణముఁ గుంభినియెల్లన్.

వ. అప్పుడు.

105

చ సలిపి శరీరసుస్థితినిఁ ట్లాధవపుత్రుఁడు లేచి వచ్చి తాఁ
గొలనిదరిన్ ఘోషంబడిఁ కోమలమై సతతంబు సంవత
జ్జలకణికాభిషేకమునఁ సారసనాథునితాప మార్చుచున్
జెలఁగెడువారిమండపముఁ జేరెఁ గొలందినృపాలు రంటి రాన్.

106

చ. అది యెక లేక పైపయినిఁ యావళు లై పడునీటిధారలన్
గుదురయి పాలు చున్నయొకఁకుల్యను ప్రాదినిచేతనుం బలెన్
బదిలముగాఁగఁ జుట్టఁబడిఁ భాసిలుచున్ జడిమస్వరూపమై
పొదలుచు నుండె మంచుమలఁపుత్రుఁడు నా శిశిరర్తునిక్క నాన్.

107

క. దరవికసితసునుపల్లవ, వరలతికావేల్లితములఁ వర్ణ్యస్తంభో
త్కరముల రమ్యంబై యాం, తరలంబితవేతసీకృతధావంతం బై

108

సీ. ఆమోదమానార్ద్రఁ హరివిస్ఫుటసరోజాతజాలావృతఁ స్థలయుతంబు
నాకీర్ణసరసలిఁ సాళివిచ్ఛురితంబు శైవలకిసలయఁ స్థబకయతము

నసమయసంకల్పిఁ తాంబువాగమకాల మంబువాహనివాసఁకాలయంబు
ఖద్యోతకరతిరఁస్కారంబును నిదాఘసమయావహేళనఁస్థావకంబు

తే. సకలకాసారహృదయంబు ఁక్షపలగృహము
నగుచు స్నానార్ద్రచికురంబు ఁలాఝృకొనుచు
హారవలయైకభూషణ ఁలగుచు నున్న
వారవనితాగణంబుల ఁభాసురంబు.

109

తే. వాసరాఘాత మైనయాఁవారిచుండ
పమున, నతిరమ్య మాటను ఁబంచబొణు
క్షుభితుఁ గావించి వారిసంఁక్షోదశిశిర
మగుట మిత్రవియోగాగ్ని ఁరగులఁ జేసి.

110

తే. ఉరుతరాంబుధిచందానఁ ఁబరవు గలిగి
తీవ్రగంభీర మైనతఁద్దివస మెట్లా
యొంటి దాఁటెను నాత్మధైఁర్యోడుపమున
నంత నాతప మెల్లను ఁనరుణ ముచ్చు.

111

వ. ఆసమయంబున.

112

తే. విరివి గోమయలేపనఁహరిత మగుచు, మందమందానిలాహతిఁమంజుగతిని
గదలుసితపుష్పవితకులఁగ్రాలు చున్న, వాసభవనాంగణమునకుఁ వచ్చి క్షణము.

తే. కొలువుదీరి సమాసన్నఁకుంభినీప, వారములతోడ మిత్రసంఁభాషణముల
సలిపి యొక్కింత రెండవఁజామునందుఁ, గవలవలె దండుసిద్ధమై ఁపావల నిండు.

తే. అనుచు సైన్యాధినాథున ఁకాఙ్క్ష యొసఁగి
తారకోదయ మగుడు నాఁధరణినాథ
తనయుఁడు విసర్జితాశేషఁధరణినాథ
వారుఁ డయి చేరె నిజవాసఁభవనమునకు.

115

అంత చంద్రావీధిండు వైశంభాయునుని వృత్తాంతముఁ దెలుప నుజ్జయినికి నేర్చుట. అంత

వ అంత

116

కా. ఆయత్తం బయి సైన్య మెల్ల నడువఁ ఁబ్రాగంభముం జేసెఁ దాఁ
బోయెఁ జాలదినంబు లుజ్జయినికిఁ ఁబో కంచు నుత్కంఠనో
న్వాయింపఁ బడ కున్న భేరి తెలుపఁ ఁయానంబుఁ నిద్రావినో
దాయామంబును గాన కంత నరనాఁథాంగప్రజాతుండునుఁ.

117

శా.రాంగళ మూడవయామ మశ్వగజరాట్టప్రియైకయానంబు భూ
భోగిశ్రేణిక నాతివిస్తృతము తోఁ బోవన్ విసమ్మర్ద మా
భోగాధ్వమున నేగె; నధ్వముననేపో క్షీణమై రాత్రి తా
భోగీడ్డోకమునుండి ఎచ్చె ననఁగాఁ బొల్పెన్ సమస్తార్థముల్. 118

సీ. వికసించెనో యనఁ బలిగె దృగబ్జముల్ విరళతఁ గనె ననఁ బరగె వనులు
జీవలోకము మఱిఁ సృష్టింపఁబడె నన నన్యప్రకారమై యడరు చుండె
నిమోన్నతంబులు నెగడెను విభజింపఁబడినవో యనఁ గడుఁ భాసుర మయి
తరులతాగుల్పముల్ దాల్చెను సంకోచ మననొప్పెగహనంబులగుచుమిగుల
తే. నంబరంబున కెక్కిడుఁ నహములక్ష్మి
బహుళలాక్షౌరసాధుణఁపాద మనఁగఁ
గమలినీరాగదాయి వికర్తబింబ
మగపడుచు నుండె స్పష్టమై యవనినాథ! 119

వ. అంతం బ్రభాత మ్మగుటయు సమస్తసైన్యసమేతుండయి యుజ్జయిసిం జేరు
టయుఁ గడు దూరంబున నగరబాహ్యప్రదేశంబున బద్ధాంజలులై గుంపుల
య్యును గుంపులగుచును బద్ధమండలులై వసించియు వసించుచును నటకె పోద
మని పోయి కొంతద వ్వరిగి మిగిడి వచ్చుచును మోములు పైకెత్తి తలలు
వాంచి యుద్యద్బాష్పనయనులై వివర్ణదీనవదను లగుచు హాహాకారంబు
లెసంగ నేడ్చుచు, దుఃఖాతిరేకంబున మానంబుఁ దాల్చుచు, మునులయ్యును
మముక్షువులయ్యును వీతరాగులయ్యును నిస్సహలయ్యును దుర్భాగ్యులయ్యును
న్నేహపరవశులై తండ్రులట్టు మిత్రులట్టు ప్రియబాంధవులమాడ్కి వైశంపా
యనవృత్తాంతమునె యడుగుచుఁ జెప్పుచు, విచారింపుచు, ననుభవించు చున్న
పెక్కండ్రఁ జొరజనుల నాలించి చంద్రావీడుండు తనమనంబున నిట్లని విచా
రింపఁ దొడంగె. 120

చ. వెలుపలివారికే యిటులఁ పీనియవస్థ దురంతతాపమున్
గొలుపఁగ వీని నుంచి యెదఁ గూరిమిఁ బెంచియు బాలచాటువా
క్కుల వినినట్టివారి కింకఁ గూరఁగఁ జేయునొ యెట్టితాపమున్
బలుకఁగ నేల వీని నిటఁ బాసి యెటొంటిగఁ జాతుఁ దండ్రునిన్ 121

మ. శుకనానుం గనుఁగొందుఁ దత్ఫలినీ నేఁ జూతుం గటా యేగతిన్
వికృతం బయ్యెడు చంద మంను నుదిలోఁ నిందించుచున్ బాష్పవా

- రికణంబుల్ దిగజాట నాసికతుదన్ ♦ రింఛోళులై దేనిఁ గాం
చక చొచ్చెన్ నృపసూనుఁ డుజ్జయినిఁ జంఁచద్యుఃఖభారంబుతోన్. 122
- ఉ. చొచ్చి నృపాంగణంబుననె ♦ స్తుక్కుచు డిగ్గి ససంభ్రమంబునన్
జొచ్చుచునే వినెన్ జనియె ♦ తోణివరుం డలదేనితోడ నా
సచ్చరితాత్మమంత్రిఁడు ♦ సద్గమఁ జేర నటంచు; మల్లి తా
వచ్చెను మంత్రిగీమునకె ♦ పార్థివసూనుఁడు, వచ్చుచున్ గటా. 123

అథ పుత్రవియోగాతుర యగుమనోరమవిలాసము. అథ-

- సీ. తొడలపై నిడుకొని ♦ వుడుకుచు నింకను లాలింపఁగా నగు ♦ బాలుఁ డీవు
నిర్జనాహిసహస్ర ♦ దుర్జనఘోరశూన్యాటవి నెట్లుంటి ♦ వకట యొకఁడ
దుష్టసత్వంబుల ♦ తొందర యణఁగించి దేహరక్ష యుండెను ♦ తీర్చి నచట
నిద్రాసుఖం బిచ్చు ♦ నిర్మలసుఖశయ్యఁ గల్పించె నెవ్వండు ♦ కన్నతండ్రి!
తే. విషమభావంబులను నెల్ల ♦ వీడఁ జేయు
భోజనం బెవ్వఁ డిడె నీకుఁ ♦ బుత్ర! వగవ
దప్పికొన్నను నాఁకొన్నఁ ♦ దవుల నిద్ర
తలఁప నీ కేఁడు నాయంక ♦ తలము విడిచి. 124
- చ. సమసుఖదుఃఖభాగ యగుఁచానను గైకొన లేదు నీవు వే
గమ యిట వచ్చుటే తడవు ♦ గా జనకాజ్ఞ సధూముఖాంబుజా
తము గనుభాగ్య మబ్బు నని ♦ తద్దము నువ్విళులూరితిన్ గటా
యమరునె నా కపుణ్య, కది ♦ యట్టుల యుండ నెదొండు కల్లెఁగా. 125
- చ. కనుటయు నాయె దుర్లభము ♦ కాంతును నిన్నిక నట్లు పుత్ర కా!
చను మట నన్నునుం గొనుచు ♦ సౌఖ్యమొ యెచ్చట నున్న నీకు నీ
జనకునియాజ్ఞఁ బొంది; నిమిఁమంబు నినున్ గననున్నఁ గాంతి నే
తనువును వత్స! శైశవముఁ ♦ దాల్చినయప్పుడు నన్ను మీఱవే. 126
- చ. ఉన్నటు లుండి వచ్చె నెటఁనుండి కటా యిటువంటి క్రూర్యమో
చిన్నికుమార! నీ కెవరు ♦ చెప్పిరి పుట్టువుదొట్టి నీముఖం
బెన్నఁడు కిన్నవాఱినది ♦ యే గన నేఁ డెటు వచ్చె నాదుపై
నెన్నఁగ రానికోప మది ♦ యీకు నను న్విడియుండ నీగతిన్. 127
- సీ. పోయిన రావయ్య ♦ పుత్ర కా! వేగంబుప్రార్థింతు నయ్య నిన్ ♦ బడము లంటి
యెవ్వఁడు నాకొరుం ♦ డింక దేశాంతరవరిచితి విడితి మాఁపయిని వ్రీతి

గనక త్తణమ్మ ని ♦ వృననిచంద్రాపీడువై నిట్టినిస్సేహాభావ మెట్లు
కలిగెను? మేలె నీ ♦ కిల సుఖం బుంపంగ దగుగురుజనముల ♦ దార్ప వెతల
తే. నెఱుంగ నీ వేమి పొందుదో ♦ యిట్లు చేసి

యనుచు నివి యాదిగాఁ గల్గు ♦ నన్యములను
దలఁచుకొని యంతిపురి నాత్మతనయవిరహ
దుస్సహవృథ నోర్వక ♦ తూలి పడుచు.

128

తే పట్టుకొని ప్రక్కఁ గూర్చుండి ♦ పార్థివేంద్రు
సతి యలవిలాసవతి పరిసాంత్యనముల
నూటడించిన విలపించుచున్నయువిద
నలమనోరమ వినెను నాఁయధిపసుతుఁడు.

129

క. విని తత్కరుణప్రవిలా, ననవిషమున విహ్వలతను ♦ బడసెనొ స్వాపం
బును గూరెనొ యన ఘూర్ణిత, తనుఁడై నిశ్చేతనతను ♦ దాల్చెను నపుడే 130

తే. సహజసత్వసమాశ్రయః స్తంభితాత్మ-
డగుచు నెట్టెటో చొచ్చి తా ♦ నాత్మజనకు
మోముఁ గన సిగ్గుఁ గూరుచు ♦ ముఖము వాంచి
నిశ్చలాఖలగాత్మఁడై ♦ నిలిచి సుంత.

131

ఐఐ చంద్రాపీడుఁడు శుకనానునింట నున్నతనతండ్రిం గాంచుట. ఐఐ

తే. మందరాచల మన నొప్పుమహితమూర్తి
మంత్రిశుకనానుతోఁ గూడ ♦ మథనముతుద
స్తిమిత మైనమహాంభోధిచెలువు తనర
నున్నతండ్రికి మ్రొక్కిడి ♦ గున్న నంత.

132

తే. దూరమునఁ గూరు చున్నట్టికూరిమిసుతుఁ
గాంచి కొండొకవడి లోన ♦ మించి పైకి
వచ్చు బాష్పంబు లాఁగుచుఁ ♦ బరఁగ గద్ద
దిక సమాసన్నవర్షమై ♦ తేజరిలుచు.

133

తే. పొలుచుదలదంబునట్టుల ♦ భూవరుండు
తనయుఁ గన్గొని యిట్లనఁ; ♦ ధనయ! నీకుఁ
బ్రాణమునకంటె నెక్కుఁడై ♦ పరఁగుప్రీతి
గలదు తమ్మునిపై నని ♦ కాంతు నేను.

134

చ కలుగు సుఖైక హేతు వయి • క్రాలెడునిష్ఠజనంబువల్ల నే
యిల సవితర్య మాశ్రమము • నెక్కుడు పీడయు మానవాళికి
సలుపఁగ లే? వ వేమి? విను • జన్మవయస్కుతశీలసంపదా
వళికి వినీతి కొజ్జలయ • పారసుశిక్షకుఁ జెల్లి కంతకున్. 135

చ. అనుచిత మైనతావకవయస్కుని తమ్మునియాయుదంతమున్
విని యిది నీదుదోష మని • నిక్కముగా మది సంశయింతు నం
చనుజనపాలుమాటలను • నాఁపుచు నాశుకనాసుఁ డొక్కటన్
దనరెడుశోకమన్యువులఁ • చాల్ప విపర్ణత నాన్య మిట్లనున్. 136

~*~ శుకనాసుఁడు చంద్రాపీడునియందు దోషములేదని నిరూపించుట. ~*~

సీ. అగ్నిఁజల్లఁదనంబు • నజ్జునియందెండ, తరణియందుఁదమంబుఁ, • దమమునందుఁ
బగలు, మహాదధిఁబంకశోవంబుచు, శేషునందును మహాఁక్షి శ్యధృతియు
సాధునందుఁ బరార్థ • సాధనానుద్యమ, మప్రియవచనత • యూర్యునందు
నపనీసురునియందు • నన్యతభాషణమును, రాజునం దన్రజాఁరంజనంబు
తే. కలుగు నేనియు యువరాజుఁతిలకునందుఁ
గలుగు దోషంబు తెలియక • పలుక నిట్లు
తగునె యామూఢచిత్తుని • తప్పిదంబ
యెంచ నిది యెల్ల వేయెల • యినవరేణ్య! 137

క పాపికి మిత్రప్రోహికి, త్వాపాప్రియకారి కర్తఁచండాలునకున్
బ్రాపితదుర్భవునకు మా, తాపితృఘాతికిఁ గృతఘ్ను • తాభూమికిన్. 138

క ఈతని నీకంటెను గడు, నాతతగుణవంతుఁ గృతయు • గార్హోదయునిన్
శీతలుఁ జంద్రాపీడుని, నీతీరున చూడఁదగునె • యింకు నరవతి! 139

చ. కలదొకొ యింతకంటెఁ గట • కవ్యతమంబు వ్యథానిదాన మీ
యిల గుణవంతు దోషినిఁగ • నెంచిన నన్యులునున్; వచింపఁగా
వలయునె తల్లిదండ్రుల? నఁపారగుణంబులు గల్గు వానికిన్
సలుపఁ దగున్ బురస్కీయ గుణంబులచేతనె భూధవాగ్రణీ! 140

~*~ శుకనాసుఁడు వైశంపాయను నిందించుచుఁ జింతించుట ~*~

చ. మఱియు. 141

ఆ. జన్మ మాదిసీదుఁసతి విలాసవతియు, నంకలాలనంబు • నందినాఁడ
నన్నమాట మఱచి • నట్టిదుష్టాత్మునఁజేమి నేయు నీతఁ • డినవరేణ్య! 142

ఉ. దానముచేతనే మలినతం గడుఁ గాంతురు హస్తగండముల్
పోనిమీలీమసప్రకృతిఁ పూయమ లెవ్వరు వత్తి లేకయే
పూని ప్రసాదమున్ మలఁగి ఁ పోవక యెవ్వరు ప్రజ్వలింతురో
మానక రత్నదీపములఁ మాడ్కి నధూమపతాకులై భువిన్.

144

తే. అంగలగోర్గములట్లు ఁ లనవరతము
పూని దాక్షిణ్యమునె యేరు ఁ బుట్టుచుండు
వామమార్గావలంబులై ఁ భూమి నెవరు
స్నిగ్ధులందును గూతులై ఁ చెలఁగు చుండు.

145

తే. పల్లవములట్లు రాగంబు ఁ వడసి యవుడ
దివసవృద్ధిని రాగంబుఁ ఁ దెగడుచుండు
బాణములయట్లు గుణముక్తిఁ ఁ బడసి యెవరు
దూరవిఘ్నేపమును గాంతుఁ ఁ తొలఁగ జనము.

146

సీ. వక్రు లెవ్వరు ఋజుఁవర్తనులందును సాధులందు నసాధుఁచరితు లెవరు
క్రుద్ధు లే రనురాగఁబుద్ధులందును మిత్రవరులందు శ్రోహు లాదురునునేరు
భయశీలురందును ఁ బ్రహరణశీలురు నమ్మినవారిని ఁ నలఁతు రేరు
దుష్టస్వభావులు ఁ శిష్టులందును నేగు భర్తలందు నభృత్యఁభావు లెవరు

తే. ప్రీతిపరులందు ద్వేషులై ఁ ప్రిదుల రేరు
స్త్రీలయందును శూరులు ఁ సేవులందుఁ
గూరు లెవ్వరు దీనుల ఁ దారుణులును
బుణ్యవంతులయందు నఁపుణ్యకరులు.

147

148

వ. మఱియు.

తే. భూతిపరిమార్జనముఁ గాంచి ఁ పొలుచుముకుర
ములపగిది నాభిముఖ్యంబుఁ ఁ బొంది యేరు
సకలము ప్రతీపముగఁ గాంతుఁ ఁ సన్నతింప
నిర్దయాత్ములు గారుణ్యఁనిరతులందు.

149

తే. ఆంతరస్వచ్ఛవర్తన ఁ మందినట్టి
కమలినులమాడ్కి గాఢావఁగాహముననె
గలువతను గాంతు సకలంకఁఖడ్గము లటు
గాంతు పరువత స్నేహంబుఁ ఁ గాంచి యెవరు.

150

నీ. గురువులే లఘువులై ♦ పరఁగుదు రెవరికి నీచులే యున్నతుల్ ♦ నిక్కువముగ
నిల నగమ్యులె గమ్యు ♦ లెవరి కెకార్యంబెకార్యమన్యాయంబెకరమున్యాయ
మస్థితియే స్థితి ♦ యనుచితం బుచితంబు విద్య యవిద్యయే ♦ వినయ మవిన
యం బనాచారంబెమాచారము కుదృష్టి యేరికి శుభదృష్టి ♦ యెసక మెసఁగ

తే. నగు సుశీలత చాశ్శీల్య ♦ మగు సధర్మ
మగును ధర్మంబు నన్మతమే ♦ యగును సత్య
మప్రమాణంబును బ్రమాణ ♦ మగుచు నలంప
హింసఁచు యహింస యేరికి ♦ నంచ నెపుడు.

151

ఉ. ఏరికి దుచ్చబుద్ధులకు ♦ నెక్కుడు నే నని తెల్పు శాస్త్రముల్
గూరుపఁ గావు జ్ఞానమును; ♦ గూర్ప యశంబును గాదు విత్తమున్
గూరుప నేరికిన్ ప్రభుత; ♦ కూర్పఁగఁ గాదు పరోపకారమున్
గూరుపఁ బ్రాణితాపమును ♦ ఘోరము శౌర్యము ధాత్రి నేరికిన్.

152

తే. వ్యసనములఁ బెంప నేరికి ♦ నగును స్థిరత
కాదు మైత్రినిఁ బెంపంగఁ; ♦ గామమునకు
ధనపరిత్యాగ మగుఁ గాదు ♦ ధర్మమునకు
నేరి కగు నెల్ల దొసఁగున ♦ కేల చెప్ప.

153

నీ. అట్టివారలు మేనఁ ♦ బుట్టు సుహృత్రిముల్ సర్వదోషాశ్రయా ♦ ఖర్వరుజలు
నంతర్విషమహాహి ♦ సంశతులు వినాశకారణోగ్రాతా ♦ నాశములును
సర్పవర్తనమహా ♦ శ్వసనతతులు వక్రచారిమహాగ్రహా ♦ జాలకములు
మలినాత్మకులపాంసు ♦ వులుశ మోముయప్రదోషములునిస్తపలుబ్ధ ♦ జనములరయ

తే. స్నేహవర్జితఖలులు న ♦ చేవ్వుపశువు
లగుణజాలిను లనకావ్తాహవ్యవహాలు
తీర్థరహితాపగలు గడు ♦ తీవ్రమతులు
పుట్టుచుందురు స్వయముగ ♦ భూమిలోన.

153

ఆ. ఇట్టివాఁడె వీఁడు ♦ పుట్టె నొకానొక
పాపి నాకు నిట్లు ♦ పాటుపడెడు
నధిపనూతి కెట్లు ♦ లాచరింతును న్రోహ
మనుచు మదిని దలంపఁ ♦ డయ్యె నకట.

154

చ. సలిపిన నిట్లు శాసనము ♦ సల్పు నవశ్యము దేవ రంగునున్
దలంపక, జాతపీడుఁ డయి ♦ తాల్చును నాపయిఁ గిన్న యంచునున్

దలకక లోన, నే నొకడఁ దల్లికిఁ బ్రాణనిబంధనంబు నన్
దలఁగి యెటుండు నం చయినఁ దాల్పక శంకను నే మొనర్చె హా. 155

చ. జనకుఁడు నేను బిండ మిడి • సంతతిఁ గాతు నటన్నకోరికన్
గనె ననుఁ బెక్కు నోములను • గాంతు నొనర్చి తదీయశాసనం
బును గొన కెట్లు సర్వమును • బూన్కిఁ దృజింతు నటంచు నేనియున్
మనమున నెంచఁ డయ్యె ననుమానముఁ గూరఁడు నెట్టిమూఢుఁడో. 156

ఉ. ఈవిధి నష్టమానసుఁడు • నెంతయు భ్రాంతుఁడు దుష్టమార్గసం
భావితుఁ డజ్ఞుఁడున్ మొదల • భావనసేయఁ డదృష్ట మెన్నఁడున్
భావన సేసినన్ దెలివి • బాసినచీకున కాయదృష్ట మే
మానహిలంగఁ జేయఁ గలఁజాను దలంపఁగ నెన్నిభంగులన్. 157

ఉ. దేవగవార లీయసరఃతీర్థగపశ్చిముఁ గీరముం బలెన్
వావిరి పూన్కిఁ బెంచి పెనఁవానిగఁ జేసియు విద్య నేర్పియున్
భావితుఁ జేసినారు; పశుపక్షులకుం గడు వేడ్క నిచ్చుటన్
బోవదు శిక్షణశ్రమము • పొల్లయి; యీపశుపక్షులున్ భువిన్. 158

మ. తముఁ బోషించెడువారిపై మిగుల హార్దం బెప్పుడున్ బూను స్వాం
తమునన్ దత్కృతముం దలంచుఁ జనవుం • దాల్చున్ గడున్ వానికిన్
దమి దోబుట్టువు తల్లిదండ్రులపయిన్ • దర్శింప నీపాపికిన్
గుమతిన్ గూరినవాని కెల్లను నధఃకుంభిన్ బ్రవేశించె బో. 159

వ. మఱియు. 160

ఉ. ఎవ్వనిదుష్టజన్మమున • నెల్లర మేము సుఖంబు సున్నగా
నివ్విధి దుఃఖవారినిధి • నీదుచుఁ గుందుచు నుండువారమో
యప్పటుఁ డీదృశాచరికుఁ • డందుత జన్మము తిర్యగంగమం
దివ్యసుధాతలంబునను • నెక్కడ నైన నవశ్య మారయన్. 161

చ. తనదుహితంబుపొంతు మఱి • తద్దయు నన్యహితంబుపొంతున్
జనము సమస్త మీవసుధ • సల్పుఁ బ్రవృత్తిని నెందు; నీతఁడో
కనఁగ నొనర్చి మమ్ము నిటు • గాఢతరవ్యథ వ్యర్థ మేరికిన్
దనకును వింతవారికిని • దార్పఁగ లేదు హితంబు చూడుమా. 162

ఉ. ఈగతిఁ దన్నుఁ జంపుకొని • యే మొనరించె నితం డటంచు నే
నేగతిఁ జూచినన్ దెలియ • దెన్నఁగ నీతఁడు దుర్గ్రహుండు దు

ష్టాగుఁడు మాకుఁ బుట్టె వ్యథ ♦ లందఁగఁ జేయనె యంచు నేత్రముల్
దోఁగ హిమర్తునుత్పలినితో నెనయై స్రవదశ్రువారిలోఁ.

163

తే. పెదవు లదరంగ లోలోనఁ ♦ బెల్లు మండు
మన్యుపూరంబుచేఁ గడు ♦ మథితుఁ డగుచు
వెచ్చ నూర్చుచుఁ బలుకక ♦ టిచ్చపాటు
గదుర శుకనాసుఁ డుండెను ♦ నెదుర నిలిచి.

164

వ తదవస్థం డై నశుకనాసునిం గాంచి తారాపీడనరేంద్రం డిట్లనియె

165

~*~ తారాపీడుఁడు శుకనాసు నూటడించుట ~*~

చ తలఁపఁగ మాదృశుల్ తెలుపఁ ♦ దార్మోను టంతఁగు మేగుఁగ! నీ
కలజలదాంబుబిందువుల ♦ నల్లని నించుట; మంచువిప్రుషం
బులఁ జలువల్ సుధాంశునకుఁ ♦ బూన్పుట; దీపమునన్ బ్రకాశమున్
గొలుపుట వహ్నికీఁ; రవికీఁ ♦ గూర్చుట వెల్గుఁ బగంటివెల్లునన్.

166

వ. అయినను.

167

చ. చదివినఁ బెక్కుశాస్త్రములు ♦ చాలవివేకము గల్గినన్ బలం
బొదవిన ధైర్య ముండినను ♦ నుండినఁ బ్రజ్ఞయు దుఃఖవేగముల్
గదిసిన నెంతవానికిని ♦ గాంచు నవశ్యము వర్ష వారిచే
వ్రాదముగతిన్ మనంబు గడు ♦ నచ్చము నావిలతన్ జగంబునన్.

168

చ. కలుషతఁ గాంచినన్ మనము ♦ గాంచఁగ నేరదు నృప్తి సర్వమున్
దెలియదు బుద్ధి చిత్తమును ♦ దేనిని నారయ నేర దెంపయన్
దొలఁగు శుభాశుభంబులనుఁ ♦ దోవఁగఁ జేసెడుతెల్వి పల్కెన్
దెలియదు నాకు నెక్కు డవనిం గలవృత్తము నీవె సర్వమున్

169

చ. పొరయక యేవికారమును ♦ బుచ్చినయట్టిడు ప్రాయ మీభువిన్
బరఁగును నేడు? యకావనము ♦ పాటిలినంతనె శ్లేశచంబుతో
గురుజనభక్తి జాటు నెటఁకో, మఱి వేగుగఁ గ్రోత్తస్త్రితి తా
దొరఁకొను నెక్కుడై వయసు ♦ దోచుకొలందిని దానితోఁబుట్టెన్.

170

సీ. అక్కుతోడ నె వాంఛఁనతినిస్తరముఁజెందుబలముతోడనాగంబుఁపడయుఁ బెంపు
దోర్ద్వయితోడనే ♦ స్థూలమా బుద్ధియు నదుమూతోశ్రుతమునుఁ బడయుఁగృత
మీసలతోడనే ♦ మీసమీస మెఱయును మలినతాహేతువౌ ♦ నాహితమాహ
మూరుయుగ్మతోడ ♦ నుపచయం బందును నఖిలాపదలగృహం ♦ బవినయంబు

తే. నాకృతిని గూడి హృదయంబునందునండి

వికృతు లెల్లను వెలువడు • విడక వెంట
యావనమునందు జనలకు • నవనియందుఁ

జెప్పఁగా నేల వానివిఁచేష్టితములు.

171

మ ధవళంబయ్య సరాగమై తనరుచు • ద్రాఘివై దీర్ఘమున్

దివరం గాంచఁగ లేదు చతువు; చొర • న్నే దాఁక లేకుండినన్

జెవి నాచార్యహితోపదేశము; గడున్ • స్త్రీరాగియై డెందమున్

దవులం జాలదు విద్య నొందు నెపుడున్ • దభ్యంబు తచ్చేష్టలన్.

172

తే. కలుగు నస్థైర్యశీలచంఁచలత మిగులఁ

గలుగ నేరదు స్థైర్యంబు; • కడఁగి విడువఁ

దగినవ్యసనంబులందును • దద్వికార

సంగతులయందు హేతువు • సరసత యగు.

173

తే జలమయముగాఁగ సర్వంబు • సలుపు చల్ల

సరతయె వర్షవృద్ధికి • సరవి హేతు

వగును యావనకాలంబునందు జగతి

మనుజులకు నెల్ల సాజమై • తనరుచుండు.

174

వ మఱియు.

175

నీ. అహ మగు దోషాగఁమార్థమ్ము దోషాగమంబు నాలోకాగఁమార్థ మగును

నగును నసద్దర్శనార్థ మనాలోక మగు నసద్దర్శన • మరయమికిని

నరయమి దుష్పథఁమందుఁ జొచ్చుట కగు దుష్పథవృత్తమై • తొట్టువడుచు

భ్రమియించుచు మనంబు • పడును మోహంధమై యదిపడఁ దల్లగ్నఁమైనసిగ్గు

తే. పడు నవశ్యంబు, సిగ్గు తాఁ • బడినపిదప, వలదు పొవ్వునఁ ద్రోసిన • వదలకట్టె

వచ్చి చేరును డెందంబు • వలపురాజు, నవినయమ్ముల కెల్ల రాఁజాధిరాజు.

తే. అడరు చుండంగ నామరుఁ • డాత్మయందు

సత్వ మెల్లను నడుగంట • సల్పు నయత

రంధ్రములు గల్గ వేటికి • రట్టు చేయ

సత్వ ముడిగిన శీలంబు • సడల కున్నె.

177

వ. అట్లు సత్వ ముడిగి శీలంబు సడలిన.

178

క. వినయమున కేది యవలంబనము? నిరాధార మగుచుఁ • బరఁగెడుదైర్యం

బాసరుపఁ జాలును నేవని?, నునుచుఁ బద మ్మొచట బుద్ధి • యూర్జిత మగుచున్.

తే. కను నపవ్వంధ మెచ్చట ♦ గాఢసఖము?

దేన వశమయి నిశ్చలం ♦ బౌను మనము'

దేన వినియంత్రితంబులై ♦ తీవ్రమార్గ

గాము లగునింద్రియంబులు ♦ కదల కుండు'.

180

ఆ భువనగర్భితములు ♦ భూరిదుశ్చరితంబు, లణఁగు వారితంబు ♦ లగుచు దేన?

దొలఁగు మఱియు దేన ♦ దోషాభిసంగంబు, దృష్టిరోహకంబు ♦ తిమిరదంబు.

క తలఁపఁగ బహుదర్శితవ్, మ్మలవడ దేన్ దేనిఁ గాంచు? ♦ నది యలవడు నె

ట్టుల యీసమయంబున నే, కలుగఁగఁ దొలివయసుమిసిమి ♦ కలిమి యడరుచున్.

తే. కురులతోడనె చరితముల్ ♦ గూడఁ దాల్చు

ధవళిమము; వార్ధకము నగు ♦ ధన్యు లైన

వారలకుఁ గొందఱక; యుల్ల ♦ వారల కిది

కలుగ నేరదు సుకృతంబు ♦ గరిమఁ గాని

183

సీ. మోహవిషమహాహి ♦ ముఖ్యంబు గుగును వికృతిమి త్తద్విష ♦ విలసితంబు

నసమానదు శ్చేష్టి ♦ తై కాధిపత్యంబు రతినిద్రలు వినించు ♦ రమ్యగృహము

నవరాగపల్లవ ♦ నవోద్ధమవిలాసచారు దుశ్చారిత్రి ♦ చక్రవర్తి

క్రూరాఖిలానర్థ ♦ కోటినివాసాంధ కారబంధురమహా ♦ కాననంబు

తే. నగుతరుణిమావతారమ్ము ♦ నందుఁ గలుగు, విషనుతగవిషయాధ్వని ♦ విష్ణు మైన

సర్వమునకును దోషంబు ♦ జరుగుచుండుఁ, జంత యేనికి దీనికై ♦ యింత సుమతి.

ఉ. లాలనపాలనక్రియల ♦ లఱ్ఱులు పిల్లలు చూడ వార్ధిపైఁ

బోలునె నీకు నార్యునకు ♦ భూరితరక్రుధ నిట్లు కై కొనన్?

బాలురపై నిప్రేమ కిటు ♦ పల్కుట క్రోధముఁ బూని యర్హమే

చాలు గురుల్ తలంపఁగను ♦ స్వేచ్ఛ సమానులు, తిన్ముఖంబునన్.

185

చ. వెలువడు మేలొ కీడొ యది ♦ బిడ్డలయందు ఫలించు నిక్క మై

పలికిన దీవనల్ గురులు ♦ పాటిలు నెట్లు ఎరంబు లొచు న

ట్టు లవును దిట్లు శాపములు ♦ దుల్ల శుభంబులు దైవతంబు తం

ద్రులు గద పిల్లవాండ్ర కు నిట్లుల్ దగునా భువి దూఱ బాలురన్.

186

క. మనవైశంపాయను గిను, కను బరుషము లాడ నీవు ♦ గలిగె మనమునన్

ఘనతరదూఃఖము, స్వయముగఁ, బెనిచినవృక్షముల పైనఁ ♦ బ్రేముడి యలరున్.

క. తనుజాతనుజులపైఁ గడుఁ, దనరును బ్రేముడి యటంచుఁ ♦ దర్కం బేలా

చుఁగ దీకోపము మాగుము, మనవైశంపాయనువయి ♦ మమత విడిచిదే, 188

- ఉ. అంతవిరుద్ధ మైననుని ♦ యాతఁ డొనర్పఁ డొకింత యేని దా
నంతయు సన్నన్యసించె ననియంచు నెటుంగక హేతు వీగతిన్
సుంతయు శంకఁ దక్కి మది ♦ నొవ్వంగ మోపెద వేల దోషమున్
వెంటె యొకానొకప్పు డవిఁనీతిజదోషము చక్క నొగదా. 89
- క. పిలుపింల మిటకు వానిని, దెలుపున మీవయసునందె ♦ తెగ నర్హుంబే
నలిపితి వేలకొ యిట్లని, నలుపున మిట దాని కేమి ♦ సలుపవలయునో. 190
- క. అనుటయుఁ దాహిపీడుం, డనె శుకనాసుండు మరల ♦ నాతిని కిట్లం
చును మీ రనెదగు వత్సల, తను నొదార్యమున నిట్లు ♦ తగునే చేయన్. 191
- క. తలఁపఁగ నేమి విరుద్ధము, కలుగును నొం డింతకంటె ♦ ఘనతర మది తాఁ
డలఁగి యువరాజు క్షణమును, మెలఁగెడు నొండెడను నిచ్చఁమెయి నీతఁడు పో.
- చ. అన శుకనాసుఁ డిట్లు మనుఁబాధిపనూతి కళాభిఘాతుమా
డ్కిని జనకుండె దోషములఁ ♦ గీర్తనచేయఁగ నట్లు బాష్పముల్
కనుఁగవఁ గ్రమ్మ నిట్లనియెఁ ♦ గాంచుచు నాశుకనాసుతోడ నొ
య్యన నుపవిష్టుఁ డొచుఁ గదియం జని సంక్షుభితాంతరంగుడై. 193
- అఱి చంద్రాపీడుఁడు శుకనాసు నూటించి వైశంపాయునిగొనిరా నాజ్ఞనడుగుట. అఱి-
- చ. కలుగదు నాదుదోష మని ♦ కాంచితి నీతనయుండు రామి నీ
వలికినమాటలం దయినఁ ♦ బాడియె యిట్టితలంపు తండ్రికిన్
గలుగద యేరి కొడ్డ కతిఁగాఢవితర్కము? మిథ్య యైననున్
బలికినయట్లయా జనము ♦ పల్కినఁ దండ్రులఁ జెప్ప నేటికిన్ 194
- క. జగమున గుణదోషాశ్రయ, మగురూఢి యశోయశముల ♦ నలవడఁ జేయన్
దగునె? పరలోకఫలదం, బగుపరమార్థం బదేడ ♦ నగు ఫలదము దాన్. 195
- క. నే వైశంపాయుచు దే, నీవిభుచే నాకు నాజ్ఞ ♦ నిప్పింపు మిదే
వావిరి ప్రాయశ్చిత్తము, నీవు తలఁచుదోషమునకు ♦ నెగు లేల మదిన్. 196
- క. పాయదు వేరువిధంబున, నీయఘము మదీయము కత ♦ మే మన వైశం
పాయనుఁడు రాకయుండినఁ, బాయదు జనకునకు నిట్టిభావన యెఱుదున్. 197
- క. పోయిన నేనే వై శం, పాయనుఁ డరుదెంచు; నొంఁధఁభంగి యయిన రాఁ
డాయన; గొనిరాఁ దండ్రికి, ద్రోయఁగ రానట్టి యాజ్ఞఁతోడినరపతుల్. 198
- క. వలయును బెక్కం ద్రన్యులు, కలిగినఁ గొని రాఁగ వచ్చుఁ; గానఁ బయనమున్
ఫలుపఁగ ననుగ్రహింపుము, ఫల దాలస్యంబు వేగ ♦ వత్తు మగుడ నేన్. 199

- చ. హయములతోడ ము న్గనిన యధ్వమునం జనునానుఁ గల్గదా
యయనపరిశ్రమంబు; భవదాత్మజుఁ దెచ్చినవానిఁ గానె ని
శ్చయముగ నెంచుమా నను; నసహ్యము లోఁ గలతద్వియోగజం
బయినవిషాద మెక్కు డకటా వెలిభేదముకంటె నారయన్. 200
- చ. వెనుక నె నై న్యమున్ గొనుచు ♦ వే చనుదెంతును నీవు పొమ్మనం
గను విడి వాని వచ్చితిని ♦ గా కిటు జన్మముఁగోలె నన్నఁడేన్
జనితిని నాడితిన్ నిదురఁసల్పితిఁ గ్రోలితిఁ దింటి నవ్వితిన్
గొనితిని నూర్పు లేచితిని ♦ గూర్చితి నీసుతుఁ బాసి చెప్పుమా. 201
- చ. చన నటనుండియే వినుచుఁ ♦ జయ్యన నంతటి హెచ్చుకీడు గా
దనుచు తమింప వేఁడెదను ♦ నాయపరాధముఁ గాచి నన్న మి
మ్మని నుడువంగ రాతనయుఁ ♦ డాశుకనానుఁడు నాంతరవ్యథన్
గన నరుణాంబుజాభతను ♦ గాఢతరారుణ మైనమోమునన్. 202
- చ. పఱపుచుఁ బక్షపాతయుతఁబంభరపం క్తిని బోనిచూడ్కులన్
మఱి యువరాజు పోవఁగను ♦ మన్వి యొనర్చెను నేమి యానతిన్
నెఱపెద రంచు నొయ్యి ధరఁజీవతితోడ వచింప నావిభుం
డఱినిముసంబు డెందమున ♦ నారసి యిట్లను మంత్రితోడుతన్. 203
- చ. సుమతి! యెఱుంగుదున్ సకలఁనూత్కములన్ బరిపూర్ణచంద్రునిన్
విమలసుచంద్రి కాగతిని ♦ వేడుక నీతనిఁ జెట్టపట్టఁగాఁ
గుముదదళాక్షి యోర్తుఁ గనఁ ♦ గోరుచు నుంటిని నీదినంబులన్
గమలభవుండు వామపథఁగామి భవత్సుతువార్త నొండిటన్. 204
- చ. పయిచే సమావృతాశమయి ♦ భాసిలువారిదవేళభంగి మా
పయి నిది యంతరాయముగఁ; ♦ బాసి యితం డతనిన్ వసింపఁగా
సయిఁపడు వానిఁ దెచ్చుటకుఁ ♦ జాలరు నెన్వ రటంచు నంటి వీ
వ యిది నిజంబు వీఁడె వ్యసఁనార్ణవ మీఁదఁగఁ దేప గావునన్. 205
- క. ఆవై శంపాయనుఁ దే, దేవి విలాసవతి వీని ♦ దీవించి వడిన్
బోవఁగ నీకొను నని నే, భావించును నిక్కువముగఁ ♦ బయనం బగుతన్. 206
- చ. చనవలె వీడు దవ్వు గడుఁ ♦ జాల విచారము చేసి లగ్నమున్
దినమును నిర్ణయింపుము నుఁధీంద్రులు జోస్యులతోడ వేగమే
పొనరువు సంవిధానమును ♦ భూరిగ నంచు వచింప బాష్పలో
చను శుకనాను, నాత్మసుతుఁ ♦ జాలఁ గనుంగొని చీరి యొద్దకున్. 207

చ. విన్నయవినముఁ డైనసుతుఁ ♦ బ్రీతిని నంసమునన్ శిరంబునం
దును భుజయుగ్గకంబునను ♦ దోయజసన్నిభ మైనకేలుచే
తను సృశియంచుచున్ బలికెఁ ♦ దండ్రీ! స్వయంబుగ లోని కేగి నీ
జనని మనోరమాయుతకు ♦ సర్వము త్వగ్గమనప్రవృత్తినిన్. 208

అళి చంద్రపీడుఁ డై శంపాయనుఁ గొనిరా నాజ్ఞఁగొనఁ దల్లియొద్దకుఁ బోవుట, అళి

చ. తెలుపు మటంచుఁ జెప్పి చను♦ దేర నమాత్యుఁడు వెంట నంటి త
న్నిలయముఁ జేరె త్లావరుఁడు; ♦ నేతృసుతుండును చాల్చి యక్కునం
దలమదిరాత్తజావరిణఁహార మనన్ గమనాభ్యనుజ్ఞ, లో
నలరియు నప్రహృష్టదృశుఁడై చని తల్లికి మ్రొక్కి వగ్గఱన్. 209

క. కూర్చుండి తన్నుఁ గాంచుటఁ, బేర్చి ద్విగుణితం బయి వగ♦ పెల్లు గలఁపఁగా
నేర్చెడుమనోరమను నో, చాచ్చుచు నిట్లనియె భూమిఁధవపుత్రుఁడు తాన్. 210

క. జనకుఁడు వై శంపాయనుఁ, గొనితేరఁగ నన్నుఁ బుచ్చెఁ ♦ గూఁదెద వేలా
పెనువగ నింకను దల్లి!, చన దుడుగును యూఱడిల్లు ♦ శాంతిని గనుమా. 211

క. కని వై శంపాయనుద, ర్భనసౌఖ్యము పెక్కునాల్లు ♦ చనియెను నీకున్
బనుపుము గొనివత్తును నిదె, గనకుము మది సందియంబుఁ ♦ గానకుము వగన్. 213

వ. అనుటయు నామనోరమ యిట్లనియె.
మ ననుఁ బంపించు మటంచుఁ జెప్పుచుఁ గడున్ ♦ న న్నూఱడిం తీవు నా
యన! యే మూఱట యిద్ది నాకుఁ గలదా ♦ హా వాసి మీయిరువ్విరం
దును వానిన్ గన కుండ నుండ నటు నిన్నుం గాన నీ వేగినన్
గని ని న్నాతనిఁ గాన కున్నఁ దనువున్ ♦ చా ల్తుం గటా యెట్లొకన్. 214

క. ఇరువురము మేము మీయిరు, వురయం దొక్కరునిచేతఁ ♦ బుత్రవతులమై
పరఁగుదుము నిమరాత్మకుఁ, డరుదేరక యున్న నాతఁ ♦ డరుగకు తండ్రీ!. 215

క. అని యనుచుండ మనోరమ, యనియె విలాసవతి యిట్లు ♦ లతిధీరముగా
విను సఖ! నీ వనినట్టే, మన కిర్వుర కితఁడు వాని ♦ మాని యెటుండున్. 216

చ. అది యటు లుండ ని మ్మతని ♦ నాఁగుదు వేటి కితండు నాఁగినన్
వదలఁగ రాదు పోక యిది ♦ స్వాంతమునన్ దలపోసి తండ్రీ తాఁ
బద మని యాజ్ఞ నిచ్చెఁ జన ♦ భామిని యీతని కంచు నెంతు నేఁ
గదలుత వీఁడు తామసముఁ ♦ గాఁ జన దిప్పుడు వంత యేటికో 217

క కనమిని వై శంపాయను, జనితం బగుదుఃఖమునను ♦ జాయ విడిసయీ

- తనిమోమును దినదినమును, గనుకంటెను వీనిఁ గనమిఁ ♦ గల్గెడువ్యథలన్. 218
- క. కనుటఁగె మే లగుఁ గతివయ, దినములు మన కింప లెమ్ము ♦ తీవ్రంబుగ నీ
తనిఁ బయనము గావింపఁగఁ, జనుగము పమ్మేటి కింకఁ ♦ జనదు తడయఁగాన్.
- క. అనుచు మనోరసు కేలుం, గొని లేచి తనూజు వింటఁ ♦ గొని చనుదెంచెన్
గనసగనమునకు యువరా,జును గమనానాపములను ♦ జోకి నలుపుచున్. 220
- శ్లో. జననియొద్దను తుణ ముండి ♦ చనియొడవనదు
సదనమున కంత వ్యపనీతిఁసంగుఁ డగుచుఁ
బయనమును గూర్చి యుత్తలం ♦ పడెడు నెడను
బిలిచి గణకుల నిట్లని ♦ పలికె నతఁడు. 221
- మ. జనకుం డొండెను మంత్రియొండె నడుగన్ ♦ సద్వాసరంబుల్ మిమున్
జన నే మీగలు తామసం బొగవ కుండ్లన్ జెప్పుఁ మూర్త మం
చన వారల్ వచియించి రిట్లు యువరాజా గాము లెల్లన్ శుభం
బొనఁగూర్పం గల విప్పుడే గమనసంఘము క్కిన్ గగన్ సల్పుడి. 222
- చ. మిగులఁ బ్రశస్త మిప్పుడె యఁమేయశుభవ్రద మింత యేల కా
ర్యగతినిబట్టి యెప్పుడు ధరాపతి కిచ్చ జనించు నప్పుడే
యగును ముహూర్త మందు నరఁమం బనిలేద యహర్విచార మిం
పగును నృపుండె కలమున ♦ విదిమ హేతువు గాఁడె యెన్నఁగన్. 223
- ఉ. వసమయంబునందు మన ♦ మేర్పడఁ గార్యములందుఁ జొచ్చునో
యాసనుయంబె రాజులకు ♦ సర్వ ముహూర్త మటంబుఁ బప్పుఁగా
నాసమయజ్ఞు లంతట నృపాత్మజుఁ డిట్లు నెఱింగితిడి నే
నీసమయంబునం జనుదు ♦ నేల విశంబము చేయఁగా నెల్లన్. 224
- క. జనకుం డాజ్ఞాపించెను, నని యంటి నవశ్యకంబు ♦ లె నవనులయగ
దునుఁ బ్రశీసనుయఁ రీక్షణ, జనకమ్ములనుందు దినవిఁబార మ్మేలా. 225
- క. శేపి యేగతి నె నన్, నాపయనము సాగు నట్లు ♦ నరనాగునితో
వేపునఁ జెప్పుడు మీ గని, యాపార్థిచనుశుండు చెప్పి ♦ నల్లె యనుచున్. 226
- క. చన వారు రాసుతుండును, జనియెను శారీరకృత్యఁసంపాదనకున్
గని శారీరస్థితి వచ్చిన యాతనికడకు మరలఁ ♦ జేరిరి గణకుల్. 227
- శ్లో. చేరి మెల్లన నతనితోఁ ♦ జెప్పి రిట్లు
తావకాదేశ మెల్లను ♦ దండ్రితోడ

మనవి యొనరించితిమి మేము ♦ మహిపతనయ!

సుతవిరహవిక్లబుని మంత్రుఁ ♦ జూచి యత్తుడు.

228

తే. తరలవలయును నెల్లుండి ♦ తమిని నిచట

ననుచుఁ జెప్పంగ వార లాఁయిననుతుండు

లెస్స చేసితి రని వారి ♦ లీలఁ బొగడి

పసదనం బిచ్చి వీడ్కొల్పి ♦ పనిపి తాను.

229

క. చెలఁగుచు వై శంపాయను, గలికిని మదిరాతనూజఁ ♦ గట్టెదుటఁ దమిన్

నిలిచినయట్టులు మనమునఁ, దలపోయుచుఁ బత్రలేఖ ♦ తరలక యున్నన్. 230

సీ. చనియెద నని మును ♦ చనెడుచిత్తంబుతో నాల్గుసంద్రంబుల ♦ నడుమ నున్న

యవనీపసుతులలో ♦ నగ్రగణ్యులు మది నింద్రాయుధమునకు ♦ నినుమడించి

వే పోద మనుచు ను ♦ వివిధలూరువారితో మాయగమనాయాసఁ మవగణించి

కడుసముత్సాహంబు ♦ గలరాజసుతులతో నిష్టకథాగోష్ఠి ♦ నెలమిఁ గనుచు

తే. నెట్టొ యాదిన మొకరాత్రి ♦ నెట్టుచుండె

నంత నస్తంగతుం డయ్యి ♦ నహముతోడ

నబ్జినీకాంతుఁ డనురక్త ♦ యైనతనదు

నబ్జినీకాంతవిరహంబు ♦ నాఁప లేక.

231

చ. దినకరపాతళోకమున ♦ దివ్యపదంబును బల్కిమాశతో

ఘనచితివహ్నిఁ జొచ్చుక్రియఁ ♦ గ్రాలుచుఁ జొచ్చెను సాంధ్యరాగమున్

గనఁబడెఁ దచ్చితాగ్నికణఁ కాండములో యన ఋక్షజాలముల్

కనుఁగవ మూసె దిక్కులును ♦ గానమి సూర్యుని మూర్ఖఁ గాంచె నాన్. 232

చ గగనతలంబుఁ బాయుటను ♦ గల్గినదుఃఖమునన్ మనంబునన్

బొగులుచు నార్తనాదములఁ ♦ బొంపిరి సల్పెడి నాఁగఁ గూయుచున్

ఖగనిచయంబు గూల్లకయి ♦ గాఢరయంబునఁ బాటసాగె శ్రే

ణిగఁ జనుదెంచె గోగణము ♦ నింగి చెలంగఁగ నార్భటించుచున్.

233

క. జనితప్రకాశకం బయి, తనరెడుజన్మమును జూచి ♦ తమము నిరాలో

కనదోషాగతగర్భం, బును బోలినదానిఁ జొచ్చె ♦ భూతచయంబుల్.

234

వ అంతఁ జంద్రావీడుండు కృతప్రస్థానమంగళుండై పయనంబున కనుమతి వేడ

నిజజననికడకుం జని ప్రణామంబుఁ గావించుటయు విలాసవతి తద్విరహవ్యభా

భారంబు పైఁచుఁ జాలక తదంతర్విలీనయో యన నుద్వేలంబులై కాటుబాష్ప

వారిపూరంబుల నతివిశాలనేత్రంబుల నమంగళభయంబున నంతనివారించి

నను నివారించుకొనఁ జాలక క్రోధదాగావేగగన్గడికొపరుధ్యమానకంఠమై
యతని కిట్టనియె. 285

—ఊఊ చంద్రాపీఠునిఁ బంపఁజూరక విలాసవతి గుఱియెంచుట. ఊఊ—

చ. కలుగును నంకలాలితుఁడు ♦ గగ్భనుఁఁడుండు సుశుండు మాతకుఁ
దొలి జనియించు వేళ నిల ♦ దుర్భరవేదన తీవ్రమై కడుఁ
గలుగదు త్వత్ప్రసూతితఱి ♦ గల్లును నిశ్శక్తి నెట్టిబాధ నీ
తొలిగమనంబునందు నటు ♦ దుర్భరవేదన నాగుఁ బుత్రకా! 286

నీ. అగలింపఁబడునట్లు ♦ లయ్యెఁగుహృద మంబుకృత్తిశ్శమైనటు మేను ♦ గ్రాగుచుండు
నుత్పాతితములట్లు ♦ లొప్పును మగ్గుముల్ ప్రాముల్ పోయిన ♦ పగిదిఁదోచుఁ
జిత్త ముత్స్వవనంబుఁ ♦ జెందినయ ట్లవు సలభిబంధంబులు ♦ సడలినట్లు
నుదురుపాటొదవదు ♦ మది కించుకయుఁ; కోఁదు తొన్నమైనట్లు ♦ చూడ్కికెల్ల

తే. నిలువఁ జాలను హృదయంబు ♦ నీలిపి నట్లు
దేహమును నేను బాష్పముల్ ♦ వీవ్రముగను
నాఁగినను నెంత యాఁగక ♦ యఁగు సారె
నేమి నేయుదు వత్తు! నే ♦ నెటుల నైఁతు. 287

చ. మనము చలించు నెంతయును ♦ మానక, నీ కొడవింప భద్రముల్
తనయ! యెఱుంగ నేల యిటు ♦ శత్రుర మంఁగెడు నేమి కందునో
పానరును నేటి కిట్టివ్యథ ♦ పొక్కఁగఁ జేయును నేది యీవ్యథక
బానరుచు నంచునుక దెలియఁ ♦ బుత్రకా! నేను నిటఁ యయ్యెడుకా. 288

ఉ. వచ్చెను జాలనాళ్ల కెటా ♦ వచ్చి జనుకా వడి మల్లి యున్నదే
మచ్చిక తీఱఁగా నచటిఁమాటలు చెప్పక యే యటంచునో
నెచ్చెలికానిఁ బాయుటను ♦ నెవ్వఁగఁ గూరిననిన్నుఁ బంపఁగా
వచ్చెను నొంటిగా ననుచొ ♦ వత్స! యెఱుంగను నేలకో వ్యథల్. 289

చ. కలఁగుదుఁ గాని యీవ్యథను ♦ గందుచు; నీచెలికానిఁ దోడితే
వలదు చనంగ నంచు నిను ♦ వారణ నేయఁగ లేను బుత్రకా!
నిలువన కోరు మానసము ♦ నీగమనం బిప్ర; దేమి నేయుదుకా
దలఁచి మదీదృశం బయిన ♦ తాపము ముందటిపోల్కి నెక్కడకా. 290

చ. నిలువకు మన్న యేదొ మిష ♦ నిష్క్రియముకా ఖుటియించి; చాలనా
శ్శలువకు మన్న తామసముఁ; ♦ జయ్యన రమ్మదె యేతదర్థ మం

జలి ఘటయించి వేడెదను; • జాలను దాశఁగ నిన్నుఁ బాసి ము
ద్దులతనయా! యటంచుఁ గడుఁ • చూలెడుతల్లినిఁ గాంచి యంతటన్. 241

చ. వినమితసారితాంగుఁ డయి • విస్ఫురితాంజలిబంధుఁ డౌచు నొ
య్యన నిజమాత కీట్లనియె • నాయువరాజు ప్రగాఢభక్తిమై
జననిరొ! పల్కె దేల యిటు • జా గొనరించితి జైత్రయాత్రకా
రణమున నస్పృడిస్పృడటు • రాక రయంబునఁ జా గొనర్తునే. 242

ఉ. ఏగెడుదాఁక నచ్చటకు • నింకొకకార్యము లేదు చూడఁగా;
వేగమె పోదు వచ్చెదను • వేగమ తల్లిరొ! యించు కేనియున్
గ్రాఁగకుమమ్మ నీమదిని • గాసిల కమ్మరొ! మద్వియుక్తిచే
నేగును నెన్నినాళులకొ • యెన్నఁడు వచ్చునొ యంచు శంకచేన్. 243

క. అని చంద్రాపీఠుం డిటు, లనుటయు బాష్పాంబువేగ • మాఁపికొని యెటో
తను పూని యూఱడిలి తా, జనసి గమనమంగళముల • సల్పి రయమునన్.

క. అదురుచు మూర్ఖొని నౌదల, వదలిక పరిరంభణంబుఁ • బచరించి గడున్
బొదలెడుపాలం దడుపుచు, వదలెను సుతుఁ బ్రాణములను • వదలినమాడ్కిన్.

వ. అట్లు చంద్రాపీఠుండు తల్లిచే నెట్టకేలకుఁ బరిముక్తుండై తండ్రికిం బ్రణమిట్లఁ
దద్వాసభవనంబునకుం జని తనరాకఁ జెప్పివంప ద్వారపాలకుండు దేవ! యువ
రాజు పయనంబున కనుజ్ఞ వేడ నమస్కరింప వచ్చినవాఁ డని తెల్పి తదాజ్ఞం
గొనిపోవ వానితోడం బోయి క్షీతితలనిహితమస్తకుండై శయ్యాతలవర్తియ
గుతండ్రిపాదంబులకు నమస్కరించుటయుఁ దారాపీఠుండు నమస్కరించుకొ
డుకుం గాంచి శయనస్థితుం డయి కించిదున్న మితపూర్వకాయుండై నేత్రములఁ
ద్రాగువాఁడునుంబోలె గడుప్రీతిఁ బిలిచి గాఢపరిష్వంగం బొనరించి సహ
సోద్ధతావిరళ బాష్పపర్యాకులాత్ముం డై యంతఃక్షోభవిక్షిప్తాక్షురుం డగుచు
నిట్లనియె. 246

ఉ. ఊనకుమయ్య చిత్తమున • నుత్తల మింతయు నన్ను దోషిగాఁ
దాను గణించెఁ దండ్రి యని • తద్ద పరీక్షితుఁ డైతి వీవు వ
త్సా! నయశిక్షణాదిగ నిఁతాంతము మేము నినున్ బరీక్షితున్
గా నొనరించి తావకగుఁణం బగుణంబును గాంచి నీపయిన్. 247

తే. నిలిపితిమి రాజ్యభారంబు • నిఖిలమును సు.
తానురాగంబుచేఁ గాదు • తనయ! వినుము

భరము కడు రాజ్య మీభూమి ♦ భారముననె
కలదె భారంబు లేకున్నఁ ♦ గనఁగ నిందు.

248

~*~ రాజ్యక్షేపనము. ~*~

సీ కడుసంకటము మహి♦కాంతసంకటతనే యతిదుర్ధర మనీతి ♦ యలముకొనుట
నతిమహా త్తాచతురంబుధివ్యా ప్తి నే గడుగహన మనంత♦కార్యతతిని
దుస్సాధనము మహా♦దుర్భరనాధన సాధ్యమై పఱిలుట ♦ సంతతంబు
నతిదురారోహంబు ♦ నత్యున్నతోన్నతవంశ ప్రతిష్ఠితో♦ద్భాసురతను
తే. నరికతోద్ధృతిచే దుగు♦ద్ధరము మిగుల
బహుళతీర్థప్రయోగముల్ ♦ పతఁగుకతన
దురవతారంబు కంటక♦దూషితంబు
నగుట దుర్గ్రహ మీరాజ్య ♦ మగును బుత్ర!

249

వ. మఱియు.

250

క. అతివిషమము సమవృత్తిత, నతిదుష్పాన్యము మఱియు ♦ సఖిబసములున్
నుతిచేయఁ బాల్యమగుటను, మతికలవారికిని నట్టి♦దూన్యము కైనన్.

251

సీ. అన్యాయవర్తను ♦ నవివేకిని గృతస్ము సప్రియవాదిని ♦ నన్మతవాది
నప్రాజ్ఞ నశరణ్య ♦ నదయు నసేనకు నవశాశ్కని సధర్ము ♦ నవిజితాత్ము
నస్థిరప్రజ్ఞని ♦ నస్నిగ్ధవత్సలు నవిభాగశీలా స♦నాత్మరతుని
నపరిశుద్ధు నదాత ♦ నస్థూలలగ్న్యుని శాస్త్రాసభిజ్ఞని ♦ శాంతిరహితు
తే. విక్రమవిహీను నబలుని ♦ వినయరహితు
నగుణు నుత్సాహవర్జితు ♦ నప్రహృష్టు
భీరు నసమర్థుని నధీరు ♦ జేర దెపుడు
రాజ్యరమ పుత్ర! రాజన్యపూజ్యచరిత!

252

తే. సకలగుణముల సహజచాంచల్యయుక్త
మైన దీనిని బలిమిని ♦ నట్టె పట్టి
నిగ్రహింపంగ నెవ్వండు ♦ నేర్పు వాని
కడను నీరాజ్యరమ యుండుఁ ♦ గదలకుండ.

253

తే. వరము నవరంబు నారయ ♦ వలఁతు లగుచు
స్థలనభయమును వీడి నిశ్శంకవృత్తి

సంచరించెడుగురువులు ♦ సంచితముగ
నతనియందె ప్రతిష్ఠింతు ♦ రవనిభరము

254

వ మఱియు.

255

తే. కాన దీనసె నాయందు ♦ గలుగ బెట్టి
దోష మనుచు నెఱుంగుము ♦ దూఱ కెవని
నెవరిపై భారమును మోపు ♦ దించుకయిన
దోష మొసరింతు వెన్వని ♦ దూఱె దివుడు.

256

తే. సకలలోకంబులకు నీవె ♦ సలువవలయు
రంజనము చనె మాకాల ♦ మంజ కేల
జాతిపడకుండ నెన్నాల్లొ ♦ త్కౌతలంబు
నేలినాడను లుబ్ధత ♦ నేచ బ్రజల

257

సీ. భయపెట్టె గినుకను ♦ బ్రాణు మదమున సుజనుల నెప్పుడు స్తుక్క జేయ
గరువుల గాఢింప ♦ గురుమానమున నాత్మనపహసింపగ జేయ ♦ వార్షమునను
బరలోకమును బాడుపడ జేయ మరుబారిరాజధర్మము పడ ♦ రట్టునేయ
స్వరుచి వృద్ధసపర్య ♦ సల్పితి బలుమాటు వ్యసనసపర్యను ♦ నాచరింప

తే. సచ్చరిత్రానుసరణంబు ♦ సల్పినాడ
సలువగా లేదు కరణానుసరణ మేను
ధనువు వంచితి గాని నే ♦ మనము వంప
గాచితిని గాని వృత్తంబు ♦ గాచ మేను.

258

తే. సడికి వెఱచితి నెన్నడు ♦ చావ వెఱవ
నమరులకు దుర్లభము లై న యుఖవిషయ
సుఖములను నెల్ల గాంచితి ♦ జొక్క మనము
కొఱత లే కుండ నెందును ♦ వఱలినాడ.

259

క. జేయ నకార్యం బెన్నడు, మూయ గనుల్ యావనేచ్చ ♦ మోస గని మదిన్;
జేయగ వలసినవానిని, బాయక యొసరించి పరము పార్జించితి నేన్. 260

క. తలఁతు భవజ్ఞన్తంబున, నిల ధన్యుడ నైతి నంచు ♦ నిక్కముగ మదిన్
గల దీకోరిక నా కిక, వెలది నొకర్తుకను దెచ్చి ♦ వేడ్క లలరగాన్. 261

క. పరిణయ మొనర్చి ధరణీ, భరమును నీపైని బెట్టి ♦ భవపాలనసం
పరిలఘుహృదయంబున నే, నరిగెద దొలిరాజు లరిగి ♦ నట్టిసరణికిన్. 262

క. అనుకొంటిని వైకంపా, యనువృత్తాంతమ్ము నాకు ♦ నవితర్కితమై

పొనరెను బ్రతిబంధకమై, యనుకొన మదభీష్మసిద్ధి ♦ యకానని మదిలోన్. 268

క. ఎక్కడ వైశంపాయనుఁ, డెక్కడ నిది యతని కీట్టు ♦ లెన్నఁడు కలలో
నక్కట యనుకొననట్టిది, యిక్కట్టు ఘటించునొకొ మదివ్వుం బగునేన్. 264

వ కావున

265

చ చనినను బుత్ర! నీ వటకు ♦ సల్పవె యట్టుల యెట్టుల నామనం
బుననె మదీప్సితంబు నిలుపుం గన కుండునొ చాలకాల మం
చనుచు వచించి బాష్పముల ♦ నక్షులఁ గ్రమ్మ నొకింత యెత్తి మో
మును గని తమ్ములం బొసఁగి ♦ పుత్రకు భూపతి పోయి రమ్మనెన్. 266

వ. అనుటయుఁ జంద్రాపీడుండు తదాజ్ఞా శిరసావహించి యున్నమితాంగుం
డయుఁ గడు నవనమ్రతరాంగుం డయి దాసి తండ్రికిఁ మరలఁ బ్రణా
మంబుఁ గావించి సవినయంబుగ మంత్రిగృహంబున కరిగి యందుఁ దనవిర
హచింతాపరీతమానసుం డయి యింద్రియోన్ముక్తుండు నా శూన్యశరీరుండై
యున్నశుకనాసు, ననవరతావారితాశ్రుపాతవంశ్యకులాక్షియగు మనోరమనుం
గాంచి ప్రణమిల్లి వారు శోకాకులచిత్తలయ్యు స్వదుఃఖభారం బెల్లఁ దనపైఁ
బెట్టువారుంబోలె దీవించి గమనమున కనుజ్ఞ యొసంగి బహిర్ద్వారంబుదనుక
ననుగమింప సారెసారెకుఁ దిరిగి చూచుచు నెట్టకేలకు నిర్గమించి యాయితం
బయ్యుఁ గదలక చెవులు రిక్కించి సకిలింపక గమనోత్సాహముఁ దెలువక
యసుభగస్వనం బయి యతిదీనం బయి యమస్కం బయి నిలువంబడి యున్న
యింద్రాయుధంబుఁ గాంచి నివారణభీతిని వైశంపాయనావలోకనత్వరసు
గాదంబరీసచూగమాత్సుకన్యంబునను నించుకయు విలంబంబు నొనర్పక యా
యింద్రాయుధంబు నెక్కి పురంబు వెడలె. 267

తే. పురము వెడలి నీప్రాతటధూమిఁ దనకు
గమనమంగళ మొనరింపఁ ♦ గల్పితంబుఁ
గాయమానంబుఁ జొరకయే ♦ కదలె నృపతి
తనయుఁ డని కేక లెసఁగంగఁ ♦ దద్ద వడిని. 268

తే. సంభ్రమంబున నప్పుడే ♦ సలిపి పయన
మరుగుదెంచెడుపరిజనం ♦ బవనినాథ
పుత్రలోకంబు నిటునటు ♦ నాత్రమునను
బర్వు లెత్తుచు వెంటరాఁ ♦ బార్థసుతుఁడు. 269

తే. అరిగి కోశత్రయంబును ♦ నచట గులభ, జలసమృద్ధంబు తృణకాన్తవిలసితంబు

నై నరమ్యప్రదేశంబునందు విడిసి, వేగునందాఁక నటనుండి • వెడలి చనియె.

వ. అట్లు చనుచుఁ దనమనంబున.

271

చ. చని త్రప మోముఁ ద్రిప్పుకొని • చాటుగ న న్గన కున్న మిత్రునిఁ
వెనుకనె పోయి గట్టిగను • నెట్టనఁ గొఁకిటఁ జేర్చి యెరి దిఁకఁ
జనియెద పంచుఁ జెప్పుచును • సారెకు మాన్యైవ వానిమౌర్యమున్
గనియెద హంసపుత్రిక నఁకారణబాంధవ శాంతిరూపిణిన్.

272

చ. కనుఁగొని తత్సమాగచునుఁఖంబునుగాంచి యకారణప్రస
న్నను, నవితర్కితోవనతు • న న్గనినంతనె సంతసించు నా
యనభుమతిన్ బ్రయాణము నిరంతరమై కొనసాగఁ గొల్చెకన్
జనుదుఁ దదాశ్రమంబుకడ • నై న్యము నెల్లను నుంచి యామెతోన్.

273

ఆ. హేమకూటమునకు • నేగి యచ్చట నన్ను, గుఱుతు వట్టి వేగ • గురుగువాటి
వచ్చి మదిరతనయఁవరవుడుక తైలు, నతు లొనర్ప నేను • నగరుఁ జొత్తు.

274

వ. చొచ్చి.

275

సీ. అగుదెంచినాఁడ నేనంచుఁదెలియ మోము వికసింప సకియలు • వేడ్క లలరఁ
బూర్ణపాత్రముఁ బెట్టఁభూవరసుతుఁ డేడి చెప్పె నెవ్వఁడు వానిఁజెప్పుడనుచు
నెంతదప్పున వచ్చు • నెక్కడ నున్నవాఁ డనుచు మాటికి మాటికడరుతమిని
నడుగుచు నాలించిఁనంతనె నామాట నంగజతాపంబు • న స్తమిల్లు

తే. సిగ్గు గదురంగ నెదపైనిఁ • జేర్చినట్టి

పద్మినీపత్రమును నట్టె • పాటపై చి

యుత్తరీయాంశుకాగ్రంబు • నె త్తికొంచు

ఘనపయోధరభారంబుఁ • గప్పికొనుచు.

276

277

వ. మఱియు.

చ. తలఁగి శరీరభూషలుగఁ • దాల్చినతామరతూండ్ల నెల్లనున్
జెలఁగుచు వానికంటఁ గడుఁచె న్నగునాత్మశరీరశోభచే
గలుగఁగఁ జేయుచున్ దనదుఁగాత్రము నంతకు నెల్లభూషలన్;
గలఁచెడుమారతాపము నణంపఁగఁ దాల్చినతారహారమున్.

278

చ. తొడవుగఁ దాల్చి, మై నఁది • తోరముగా హరిచందనమ్ముచే
నొడలిమెఱుంగు మాటుపడ, • నొయ్యన వాస్తకుశేషయంబునన్
దడవుచు, దర్శనీయతను • దార్కొనఁ జేయుచు నంగకమ్ములన్
గడుశయనీకృతంబు లగుఁకంజదళోత్పల కేసరంబులన్,

279

మ. తనులగ్నంబులఁ దీయుచున్; జికురముల్ ♦ దార్ఙ్గాలుగా వీడి మో
మున గండమ్ముల వ్రేల రత్నముకురం ♦ బుణ్ జూచి కేల్లమ్మి మూఁ
పునఁ దొల్లింటివిధమ్మునన్ దుఱుముచున్; ♦ మోదాశ్రు పూరంబు లో
చనకంజాతపుటంబులన్ మరునకున్ ♦ జాలాంజలిన్ వీడుచున్.

280

వ. మఱియు నంగలగ్నం బైనభస్మంబు నా వెలుంగు శుష్కమలయజరసం
బున మదనహఃతాశనోపశాంతిని దెల్పుచుఁ గుసుమశయనంబుం బరిత్యజించి
యెదురేగుదెంచుచున్నయా కాదంబరిం గాంచి నేత్రంబుల దర్శనీయావలొ
కనసాఫల్యపాత్రంబులఁ గావించెద. అట్లు మనలేఖకు సాంజలిబంధుండనై
ప్రణామంబు గావించి పరివ్వంగంబున గారవించి చరణపతిత యగుపత్ర
లేఖన్ గ్రుచ్చి కౌఁగిటం జేర్చి కేయూరకున్ సారెసారెకున్ గాఢపరివ్వం
గంబున నభినందించి మహాశ్వేత వినాహమంగళసంభారంబులు సమకూర్చి,
ససంభ్రమంబున సఖీబృందంబు వై వాహికస్నానంబు నిర్వర్తింప వర్షాభిషిక్త
యగుభూదేవికరంబునట్లు దేవీకరకంజంబుం బరిగ్రహించెద. అతిబహుళకుసు
మధూసానులేపనామోదోద్దీపితహృదయజన్తం బైనశయనాగారంబున రత్న
పర్యంకంబున నధివసించియున్ననాసమీపంబున మన లేఖ నర్థాలాపములాడుచు
నించుక తడ వుండి యరుగఁ ద్రపావనమ్రముఖయై యున్న జేవిని గాదంబరిని
నిష్టపడకున్నను బలిమిని బాహువులన్ బట్టితివిచిత్రయ్యకుందార్చి శయ్యపై నుండి
తోడపై కిని దొడపై నుండి యెడపై నికిం దార్చి యిష్టోపభోగంబులఁ దేల్చి దేవ
తాదుర్లభం బయినతదధరామృతంబుఁ దనివి దీఱఁగ్రోలి జన్తంబుసార్థంబుఁగా
వించెద మఱియు నతికోమలాంగి యగుటంజేసి ద్రవించి లోనం బ్రవేశించె
నానలరుతజ్జేవీశరీరంబు బిగి మారం గొంగిలించి తక్కుఖాతి రేకంబునమకరధ్వ
జానలదగ్ధశేషం బయిననాదేహంబును శీతలంబుఁ గావించుకొనియెద. వెండి
యుఁ బరవతి యయ్య నేచ్చాప్రసృత్తి గలదానియట్లు ప్రయత్నరహిత
యట్లు నభినందించుదానిపోల్కి, నచనరిల్లునది యయ్య నాత్మసమర్పణంబుఁ
గావించుదానిమాడ్కి సంకుచితసర్వాంగి యయ్య నుపదర్శితభావయు నయి
యొప్పునాదేవికాదంబరితోడ సర్వజనసుఖభం బయ్య యోగైకగమ్యంబును,
స్పర్శవిషయం బయ్య హృదయగ్రాహియు, మోహనం బయ్య సమస్తేంద్రియ
ప్రసాదనంబును మదనోద్దీపనం బయ్యఁ దన్నినృత్తికరంబును, సముత్పాదితా
ఖలాంగ నేవ్దం బయ్య సత్యాహ్లాదకరంబును, సముపపాదితోచ్చాప్రసక్తమ
నేవ్దం బయ్య సశీత్కారపులకజనకంబును, ననుభూయమానంబయ్య నుపజ

నితాననుభూయమానవాంఛంబును, బహువారానుభూత మయ్య నపునరు
క్తంబును, నతిస్పృష్టం బయ్య ననిర్దేశ్యస్వరూపంబును, నచింత్యంబును నసమా
సంగంబును, నతులస్పర్శంబును ననాభ్యేయప్రతికారంబును, బరమధ్యానసహ
స్రాధిగమంబును నగుసురతాఖ్యసుఖాంతరంబు ననుభవించుచు నొకక్షణం
జేసి పెడఁ బాయక తద్దేవితోడం గూడి తత్తద్రమ్యప్రదేశంబుల విహరించుచు
స్వభావరమ్యం బయినయీయావనంబును రమణీయతమంబుఁ గావించెదను.
ఇట్లుండి విశ్రంభంబు గలిగినపదంపడి దేవినిఁ బ్రార్థించి వై శంపాయనునకు మద
లేఖతోడిసంబంధంబు గావించెదను అనునివియాదిగాఁ గలుగుమనోరథపరం
పరాసహస్రంబుల మనంబునఁ దలంచుచు నాఁకలి దప్పుల నెఱుంగక యా
యాసంబు గణింపక శ్రమంబు సరకుగొనక ప్రజాగరవ్యథను నెంచక రాత్రి
యుం బవలును నిరంశిరప్రయాణంబు గావించు చుండె నంత. 281

ॐ శ్చ న్న ర్తు న్న న ము ॐ శ్చ

సీ కాలాహిమ్నోవకుఁ ఁ గాళరాత్రి రవికిఁ బ్రబలపంకము తపోభాగ్యమునకు
ధూమోగ్ధమము వజ్రధూనుధ్వజస్ఫూర్జితములకు రాహునుఁ ధాకరునకు
మదసమావేశ బుఁ మారదంతికిఁ గడు మరణాంధతమసంబు ఁ విరహినులకు
గాలాయస్థాశఁ ఘనదండము దిగంతదంతావళివ్యూహఁదళములకు
తే. హయచతుములకు దుర్భేద్యఁమైనపాద
శృంఖలము నధ్వగులకాలిఁశృంఖలంబు
నయిన వర్ష రు వరుడెంచె ఁ నర్థమార్గ
మందె గతిరోధకం బయి ఁ యతని కవుడు. 282

మ. అవిలంఘ్యాటవి ప్రోషితాళికి మహాయఃపంజరం బెన్న జీ
వవితానంబున కెల్లఁ బాశ మభికఁప్రాతై ణసంఘానకుఁ
రవి తేందిందిరసీలసీరదచయాఁక్రాంతోరుఘోరంబు శ్రో
త్రవిదారి స్తనితస్వనంబు నగుచుకా ఁ దదవర్ష కాలంబు దాక. 283

క. అరిగతి విద్యుద్ధుణమును, గరము సమాకర్షి తంబుఁ ఁ గావించి పురం
దరధనువు మండలితమై, పరగఁగ శరవర్షములను ఁ బరపె సతీఘుటీక. 284
క. మును చన కుండఁగ మార్గం, బును నాఁగుచు సంధికారఁమును నొనరుచుచుకా
గను లంధంబులు సేయుచు, జనకుండఁగ నాశుగతిని ఁ సల్పెను నడ్డె. 285

సీ. చనఁ దొల్ల నెగిరి తఁ తాన్వంతంబ జేడకో యావలఁ జనియెనుఁ హంసచయము
పొల సెఁదచ్చివీతగంధిలవాయువులె మున్నుపొల సెఁ గాదంబ కానిలములవల

నీలోత్పలము లనఁ ♦ జాలుతదతుల జాతెఁ దొల్తును నీరు ♦ చదల నవల
నలమెఁ దన్నానసఁ ♦ హారకమూర్ఖులె యఖిలదిక్కులఁ దొల్త ♦ నభ్రము లటఁ
తే. దొలుత నుత్కలికోడ్యేగఁ ♦ కలిత మగుచు

నాకులంబయ్యె నాతనిఁ ♦ స్వాంతః; మవల

నాకులము లయ్యె నదు లెల్ల ♦ నవనిలోన

నధిపకులచంద్ర! తజ్జలఁ ♦ దాగమమున

286

వ. మఱియు నందు

287

చ. పొదలెను దు స్తరంబు లయి ♦ భూరిధునీలహరీ చయంబులున్

మదనునుమాదముల్; మునిఁగెఁ ♦ మంజులవర్ష జలాకులంబులౌ

సకమలతో యాజాతములు ♦ సారసగంధిసమాగమాశయున్;

హృదనుముఁ గందళంబులును ♦ నెన్నఁగ భేదిలె నొక్కసారిగన్.

288

చ. జలదమరుద్ధతంబు లగుఁ ♦ చాగుకదంబకకుట్టలంబులున్

బులకితదేహముల్ వడఁకెఁ ♦ బొల్పుగ నొక్కట; నేత్రయుగ్మమున్

జలవతనశ్లథంబు లగుఁ ♦ సారశిలీంధ్రములున్ సమంబుగాఁ

జెలఁగెను నెఱ్ఱనొచు భువిఁ ♦ జెన్నగునాజలదాగమంబునన్.

289

తే. పడెను బ్రాణము లుత్కూలఁ ♦ వారిపాత్ర్య

మానమూలంబు లగునదీఁ ♦ నుహితశబ్దలు;

సురభిశము లై నమూలతీఁ ♦ నుమకలికలు

నలరె నుత్కలికాకోటు ♦ లవని నెచట.

290

నీ. అతిగురునిర్హితఁ ♦ వితతితోడనె భంగమందె మనోరథఁ ♦ బృండములును

దీక్షాగ్ర కేతకీఁ ♦ దివ్యనూచులతోడఁ దెగెను మర్కము లెల్లఁ ♦ గీత్రముగను

నుచ్ఛిఖిఖిలతో ♦ నుజ్జ్వలగాత్రముల్ దగ్ధంబు లయ్యెను ♦ దారుణముగ

సంధికారితహరిఁ ♦ సంతాభ్రతమముతో గాఢమై మోహంధఁ ♦ కార మడరె

తే. ధిక్కృతధావంతచంచలాఁ ♦ తేజములును

గాఢతాపంబు విరివిని ♦ గాంచె నొకట

నవని జనులకు నాజలఁ ♦ దాగమమునఁ

బిచ్చలించెను మదనుండు ♦ బిచ్చులవిడి.

291

వ. మఱియు నాకసంబున ధరావీతబంధంబు గ్రక్కదల నొక్కపెట్టున గంభీరం

బుగ గర్జిల్లునవమేఘంబులచేతను నంతరాళంబున సాంద్రజలభారపాతంబు

నకుం జంచువులం దెఱచి యఱచు చున్నచాతకంబులచేతను, నవనిమూలం

బున నుద్దామహారావంబులఁ గావించు భేకవారంబులచేతను, దిక్కుల ననారత
 ధారాజలర్షూంకరణంబుల శకలంబులఁ గావించు జలదానిలంబులచేతను, నర
 ణ్యంబుల నున్న క్షకంఠంబులై కలకేకాకోలాహలంబులు సల్పు మదకలంబు
 లై ననీలకంఠంబులచేతను, బర్వతంబుల విషమశిఖిరోపలంబులం బడి కలకల
 ముఖరంబు లయి జాలువాటునిర్ఘరంబులచేతను, నదులయందు నల్లొలకల్లొల
 మాలాస్ఫలనంబున విషమనిర్ఘోషరూంకరణంబులఁ గావించు జలప్రవాహంబుల
 చేతను, నెల్లయెడల నతివితతంబై గిరిదరులఁ బ్రతిహతంబయి గిరుల నత్యుగ్రం
 బయి పర్వతతటంబుల నతిస్పృష్టం బయి పచ్చికబయిళ్ల నతికోమలం బయి చెక్కి
 ఖుల నభిరామం బయి వృక్షంబుల నతిసాంద్రం బయి తృణోపలంబుల నతి
 కృశం బయి తాళవనంబుల నత్యుబ్బణం బయి రాళ్లు పడునట్లు వినంబడుచు
 నతిమధురం బై యొప్పునజ్జగధరపాతరవంబుచే నత్యుత్కంఠితుం డై యాచం
 ద్రాపీడుండు వై శింపాయనానుస్మరణంబునను గాదంబరీసమాగమానుభ్యాసం
 బునను రాత్రిని నహంబునను, బల్లియను, నరణ్యంబునను లోపల వెలుపలను
 ననంబున నుపవనంబునను మార్గంబున నొండె నడచుచు నొండె నిలిచియు
 నొండె నెట్లును నెందును విశ్రాంతిఁ గొనక నిరంతరప్రయాణం బొనర్చు
 చుండె.

292

తే. బూది నొనరింపనే గడుఁ • బూనినట్టి
 జలదసమయేంధనం బై నశంబరారి
 వీతిహోత్రుండు భిదురాగ్నివిధిని సైఁవ
 రామిఁ గనకయ విశ్రాంతి • రాజసుతుఁడు.

293

ఆ. ధీరభావుఁ డయ్యు • దిగనాడె భావంబుఁ భూతలంబు నెల్ల • బ్రుంగఁ జేయు
 సలిలధారలును నజస్రపాతములను, శోషిలంగఁ జేసె • స్రుక్క నతని. 294

తే. దిక్కు లెల్లను వెల్లనై • తేజరిల్ల
 సలుపఁ జాలినహృదినిఁ జాలములును
 జీవలోకంబు నలరుచు • జీవదములు
 నతని మూర్ఖాంధకారంబునందుఁ ద్రోసె.

295

చ. జలధరమూరుతంబులును • త్కాధవపుత్రునిఁ గాల్పు నాగె బో
 జలధరమేదురంబు లగుఁ సద్ధనజాలములున్ గృశాంగునిన్
 సలిపెను; శాద్వలంబులను • జయ్యనఁ బాటలితంబులన్ గడున్
 సలిపెడు నింద్రగోపములు • సల్పెను నాతనిఁ బాదదురాత్మకున్.

296

తే. కుసుమధవళంబు లయినట్టిఁకుటజములును, రాగచరవశుఁ జేసె నాఁరాజసుతుని
సకలజీవనహేతు వౌఁజలదవేళ, ప్రాణసందేహాడోలికఁపై నఁ బెట్టె. 297

వ లయిన నాచంద్రాపీడుండు.

298

సీ. ఉత్కూలగాములై యొప్పెడవిధినిలసితనదీనిర్లుగఁశ్రేణి నీది
సంతతఁవర్షాంబుఁజనితమూర్ఛాంధతఁ బంకపటలమందుఁ బలితుఁ డగుచుఁ
జలభరాచ్ఛాదితఁసరణి నయనమందు స్థలితపదుం డయి ఁ జాతీపడుచుఁ
గాదంబరీప్రాప్తికై చేయించింతలఁ గడిమిపుప్పొడివానఁ గన్నుఁ గవను

తే. మూయు చనుబంధిగతివిఘ్నఁములను జలద

గర్జనంబుల మూర్ఛను ఁ గనుచు వడిని

దాటఁగా రానియుత్కంఠితములఁ బెక్కు

వాగులను దాటు చేగె నాఁభవ్యమూర్తి

299

వ. మఱియు.

300

తే. జలధరంబులు వృద్ధిని ఁ సలుప మదిర

తనయపైఁ గలకూర్మియుఁ దదుదపూర

రయము కైదండ యొసఁగ నాఁరాజసుతుఁడు

జీవితాశను దాల్చుచుఁ జెలఁగు చెట్టా.

301

సీ. బెదరించు చున్నను ఁ వివిధశంపాలత లాగుచున్నను గడు ఁ నభ్రచయము

భయపెట్టు చున్నను ఁ బహుళగర్జనములు శతశకలంబులు ఁ సల్పుచున్న

నిస్త్రింశవృత్తులై ఁ నెగడుధారాసారములు; దిక్కు లెల్లను ఁ మూసికొనుచు

జలధరజాలంబు ఁ సల్పు చున్నను శీఘ్రగతిరోధము తనకు ఁ గాఢముగను

తే. సకలభువనంబులును దమస్థానములను

నిగడితంబులు నా నెందు ఁ నివ్వటిలక

యుండునావానకారున ఁ నుడుగ కెందు

సలువక విలంబన మతండు ఁ చనుచు నుండె.

302

తే. అరయ మదిరాతనూజాసమాగమాశ

యంతరాయంబులను నెల్ల ఁ నవలఁ ద్రోసి

గమనరోధంబు కాకుండఁ గడురయమ్ము

గదురఁ గొనిపోవుచుండె నాఁత్తాపసుతుని.

303

సీ. అంబుధారాహతి ఁ నర్థమీలితనయనంబులై వలితానఁనంబు తాచు

సారెసారెకు స్వేదఁసంస్కృతసంపిండకేసరాగ్రంబులు ఁ భాసిలంగ

బురద గిట్టలు పూడి • పోవంగ నిమ్మాన్నతస్థలంబుల గతి • తప్పి చనఁగ
 శీర్యమాణం బౌచుఁ • జెలఁగఁ బల్యాణంబుజవబలోత్సాహముల్ • సన్నగిలఁగ
 తే. మీఁదమీఁదను నదులను • నీఁదియీఁది
 యార్ద్రప్రస్థంబు లయి గడు • నలసగతిని
 నశ్వనైస్యంబు లెల్లఁ ద • న్ననుగమింపఁ
 బయన మొనరించు చుండెను • బాయ కత్తుడు. 304

తే ప్రాణధారణమున కెంతవలయు నంత
 యశనమును గొంచు నభ్యర్తు • లైనరాజ
 తనయు లెంత వచించినఁ • గొనక మేనుఁ
 జక్క దిద్దుకొనక ప్రొద్దు • జాటువఱకు. 305

చ. పయనము సల్పుచుండ నిటు • పార్థివసూతి త్రిభాగశేష మా
 నయనమునందె కాంచె నెదుఁరై చనుదెంచెడు మేఘనాదుఁ, గాం
 చి యచటనుండియే ప్రణతిఁ • జేసెడునాతనితోడ నిట్లనెన్
 బ్రియసఖపత్రలేఖకప్ర • వృత్తిని నావలఁ బృచ్ఛచేసెదన్. 306

క. చలివై శంపాయనువా, ర్తల నడిగెఁగ దొలుత; నతని • దర్శించితివే
 యలయచ్చోదసర స్తటిఁ, గలఁడే యట్లుండ నేమి • కారణ మంచున్. 307

తే. అడిగినాఁడవా యడిగిన • నాతఁ డేమి
 యనియె మనలను నెఁకబాసి • యట్టులుంట
 కెనను వగచునొ మనలను • నెంచు నొక్కొ
 యడిగెనా నాదువార్తల • నతఁడు చెపుమ. 308

చ. కనితివొ వానియాశయము • గల్గెనొ వానికి నీకు ముచ్చటల్
 పనిపెనె తల్లిదండ్రులకుఁ • బల్కు మటంచును నేమి యేని తా
 ననితివొ రమ్మ పోద మని • యాతనితోడ వచించినాఁడ వే
 మన మిట కేగుదెంచుటను • మానునొకో మఱి వానిమాధ్యమున్. 309

చ. చనునొకొ పాసి యచ్చటు నొ • సంగునొ దర్శన మాలకించునో
 మనవలుకుల్ వచించునొకొ • మంతువు నే మయినన్ దిశంబుఁ బు
 చ్చును నెటు కన్నులం దెఱచి • చూచునొ వచ్చునొ నాదువెంట ర
 మ్మున నురకుండునాతఁ డెటు • లాత్మవిరోధము సల్పుఁ జెప్పుమా. 310

క. అనుటయు మేఘనాదుం డిట్లనియె. 311

- చ. అనుపద మేను వచ్చెదను ♦ నాశ్వచయంబులతోడ మిత్రునిన్
గని యని దేవ! వీడ్కొనితి ♦ న న్నటు లాసరసీపథంబునన్
వినఁబడ దావయస్సునిప్ర♦వృత్తియు నెందును మీరు తామసం
బొవరుప వర్ష కాలము మ♦హోన్మతి వచ్చుటఁ గాంచి యి త్తటిన్. 812
- క. తా రావీడన రేంద్రుఁడు, నా రాణివిలాసవతియు ♦ నాశుకనానుం
డారయ రానీరు బలా, త్కార మ్మొనరించి నిన్నుఁ; ♦ దగ దీచోటన్. 813
- క. నిలువఁగ నొక్కఁడ వీవని, తలఁచి మదిన్ బ్రత్రలేఖ ♦ తత్కేయూరుం
డలనాఁడె మరలిపో వ్తూ,స్థలినుండియే మేము వచ్చి ♦ తార్కొందు మటన్.
- క. అని ననుఁ బంపిరి యచ్చో,దవళినికడ నన్ను వీడి ♦ తా మొక్కరు వే
చని రని వచించి యూరక,కనుచుండెను; సతనిఁ గాంచి ♦ త్తౌపనుతుఁడు దాన్.
- క. అనియెను నిట్లని నేఁడే, చనుదెంచునొ పత్రలేఖ ♦ చనుదేరదొ యే
మనియెద వీవన; మార్గం,బున విఘ్నము లేమి రాక ♦ పోయిన దేవా!. 816
- చ. చనుదెంచు నవశ్యము లే, దనుమాన మటంచుఁ దలఁతు ♦ ననుచు సతఁడు దా
ననుటయు, మదిరాతనయను, ఘన వేళావర్ధి తనుమ♦కాండోదధిలోన్. 817
- క. తనయట్లు పడినదానిఁగ, మనమునఁ దమిఁ దలఁచి తలఁచి♦మఱిమఱి యెదలో
ఘనమై యెరిసెడుమారద,హనుబారికే నగ్గ మగుచు ♦ నడలు సతనికిన్. 818
- స్త్రీ అభ్రముల్ యమభటు ♦ లయ్యెఁ దటిత్తులు పంచ బాణాసల♦జ్వాల లయ్యె
నామంద్రగర్జిత ♦ మంబుజాంబకధనుర్జ్యావల్లరీశబ్జ♦జాల మయ్యె
నంబుధారలు మరు♦నస్త్రంబులయ్యెను గేకి కేకలు యము♦కేక లయ్యె
ఖద్యోతములు లయ♦కాలవహ్నికణంబు లళనులు యమపట♦హంబు లయ్యెఁ
తే. గై త కామోదనము విష♦కలితగంధ
మయ్యె నళివలయంబులు ♦ నయ్యెఁ గాల
పాళములు నాపగలు సర్వ♦నాశకార
కప్రవాహంబు లయ్యె నా♦కాలమందు. 819
- వ. మఱియు. 820
- ఆ. కాలరాత్రు లయ్యె ♦ నీలనీరదదుర్ధి,నములు; శనున శేత♦నంబు లయ్యెఁ
బెద్దకొక్కెరగమి;♦పితృపతిహాసంబు,లయ్యెఁ గుటజతరువు ♦ లరిని కపుడు. 821
- స్త్రీ. కారీరసత్వంబు ♦ సాధ్వసంబుగ మాతె మాతె బలము క్రళి♦మంబుగాఁగఁ
గాంతి వైవర్ణ్యంబు♦గాఁగ మాతెను మతి యవకార ము లై మో♦హంబుగాఁగ

నశ్రువూర్ణములయ్యె ♦ నక్షులు ధైర్యంబు గాఢవిషాదమై ♦ కానుపించె
 మానరూపముఁ దాలె ♦ మంజులాలాపంబు లంగంబు లసహతఃనందె మిగులఁ
 తే. గరణము లపాటవంబులై ♦ పరిణమించె
 బలుకు లేటికి నరతిరూపంబుఁ జెందె
 సకలవిషయంబు లావాసఃసమయమందు
 నకట తత్ప్రభావంబు నే ♦ మందు నార. 322

వ. ఇట్లు సంకల్పలిఖితంబై నిర్విశేషవృత్తి యగునాకాదంబరిశరీరంబుతోడఁ గంఠ
 గతం బయి స్వల్పావశేషం బగుజీవితంబు నెట్టకేలకుఁ జక్కపట్టుచు ధారాధర
 క్లిన్నంబు లగుతరుతలంబులును, నాప్లావిశంబు లగుప్రాంతహరితశాద్వలంబు
 లును, సంతతతీరవారిప్రవేశంబుచేఁ గలుషితంబు లగుప్రాంతభాగంబులును,
 నవశీర్షమాణంబులును నున్నాళంబులు నగుకైరవపత్రవనంబులును, నాభుగ్నం
 బులగుకమలఖండంబులును, నుత్పలవమానంబు లగుశుష్క కేశరదళనళినంబు
 లును, శిథిలితంబు లై నకల్వారకువలయంబులును, నుద్భ్రాంతములై పరిభ్రమిం
 చుమధులిట్టండలంబులును, నుడ్డినంబు లగురాజహంసమిథునసార్థంబులును
 గలిగి, యనవస్థానసారసరసితంబుల నతిదీనంబై, యుచ్చకితంబులై యవశిష్ట
 దళతలంబుల డాగుచున్నచక్రవాకంబులచే నతిరమ్యంబై, పరిత్రస్తంబు లై న
 కాదంబకకదంబకంబులకు నాశ్రయంబు లగునుపకూలనడ్వలప్రదేశంబులచే
 నతినునోహరంబై, యుపాంతపాదపంబులపై నధిష్ఠించి యుత్కలవిరుతంబులఁ
 గావించుకలాపికలాపబకబలాకజాలకంబులచేఁ బ్రకాశితంబై, ప్రావృట్పరిపీతం
 బయి యపూర్వంబునా నేత్రోత్సవప్రదంబు గాక హృదయాహ్లాదం బొదవింపక
 మనఃప్రమోదంబు సంపాదింపక ద్విగుణీకృతవ్యథం గల్పించు చున్నయచ్చోద
 సరోవరంబుఁ జేరి యశ్వవారంబుం గంచి యాచంద్రాపీడుండు వారల
 కిట్లనియె. 323

ద. మనలను గాంచి సిగ్గుఁ గని ♦ మానము దాఁవఁగ నేడ కేనియున్
 జను నొకవేళ మీరు గడు ♦ జాగరితన్ నలుదిక్కు లుండుఁడీ
 యని వచియించి యెక్కియె హామంబును వృక్షతలాంతరంబులన్
 మనలతి కావనంబులను ♦ గమ్రశిలాతలమండపంబులన్. 324

చ. కలయఁ బరిభ్రమించి వెతఁకంగఁ దొడంగెను ఖిన్నుఁ డయ్యఁ దా
 నలయువరాజు వానియడియాలము వాఁడును సుంత యెందునున్
 గలయఁ బరిభ్రమించినను ♦ గన్నడఁ డయ్యెను నేమి చేసినన్
 ధలఁచె మనంబునం దిట్లు కఠనంబడ కున్నకొలంది ఖిన్నుఁడై. 325

- ఉ. నే నిట వచ్చుటం చెలిసి ♦ నిక్క మితం డలనత్రలేఖచే
బూనికఁ దొల్తనే యెటకొ ♦ పోయెను నుండినఁ జిన్న లేవియున్
గానఁగ రావె యెంత కనినన్ మన మేగఁగ రానిచోటి కెం
దేనియుఁ బోయెఁ గానఁబడఁ ♦ డేడను గవ్వ మిదొందు కల్గెఁ బో. 326
- చ. పదములు రావ యీస్థలముఁ ♦ బాసి చనంగచు మిత్రుఁ జూడకే
మదిరతనూజదర్శనమె ♦ మా నగునూతగ నిల్చి యున్న యీ
మదనశరాహతంబు లగుఁ మామకజీవితముల్ క్షణంబునున్
పదలి చనంగ నేర వలఁవారిజనేత్రఁ గృశించి యుండుటన్. 327
- క. కానను వై శంపాయను, గానను గంధర్వగాజఁకన్యను దేవిన్
గానఁగ సర్వవిధంబుల, చే నవ్వుఁడ వైతి నింకఁ ♦ జెప్పఁగ నేలా. 328
- క. అని నిశ్చాయకుఁ డయినను, మనమునఁ బ్రత్యాశ మిగుల ♦ మల్లడి గొలుపన్
గని యుండు నీయుదంత, మ్ము నలమహాశ్వేత యు నటఁ ♦ బోన సకలమున్.
- క. తెలియు నటంచును మనమునఁ, గలఁచి తదాశ్రమము పొంతఁ ♦ దత్తైస్యంబున్
నిలిపి భుజగనిర్మోకము, వలె లఘువున నభరహితఁ ♦ వరకౌముదులన్. 329
- తే. అతిమనోహరంబులయిన ♦ యంశుకములఁ
దాల్చి సై నికవేషంబు ♦ తలఁగి యొకఁడె
యెక్కి యింద్రాయుధమ్మును ♦ నేగె నట్లై
యలమహాశ్వేత యుండెడుఁ ♦ నాశ్రమంబు 330
- తే. ఏగి హయమును దిగి యాతఁ ♦ డేగెలోని
కామహాశ్వేతఁ గాంచెడుఁ ♦ హగ్నమునను
వెనుక నాకృష్టమై తనఁ ♦ వెంట రాఁగ
నాతురంగమపరివార ♦ మఖిల మటకు. 331
- చ. చని గుహద్వారమందె కనఁ ♦ జారుశిలాస్థలి నన్రువక్తయై
యనవరతాశ్రువర్షమున ♦ నాకలనంబు నొనర్చుచున్ గడున్
దనువు వడంక శోకమును ♦ దాళఁగ లేక ప్రకంపనాహతిన్
గనినలతంబలెన్ దరళిఁ ♦ కాధృతయై చనుహంసపుత్రికన్. 332
- క. కనుఁగొని దానిని దాదృశ, మనమునఁ జింతించె నిట్లు ♦ మదిరానుతకున్
బొనరెనొ కవ్వం బేషేన్, గనియును నను నిట్టివశను ♦ గాంచును నిపుడున్.
- క. అని శంకాకులహృదయతఁ, జనె నొద్దకు ననువు లెగిరి ♦ చనఁ దొట్రిలుచున్
గనుచును మూర్ఛను బడవద, మునఁ బడి లేచుచును బోయి ♦ మొగి నాశిల్పై.

తే. కూర్మచుండెను నొకప్రక్క • నూరుచున్న
బాష్పపూరంబుఁ దుడుచుచు • వగపు మీఱ
దీనవదనాబ్జుఁ డయి రాజఃసూనుఁ డడిగె
నే మి డంబును దరళిక • నీరెలుఁగున.

336

తే అదియఁ గనె దాదృశావస్థ • నందియ న్న
యామహాశ్వేతముఖమును; • నంత నామె
యనుపసంహృతమన్యరః • యాతిరేక
యగుచు నిట్లనె గాఢద్య • మణఁస గళము.

337

మాలిని. భసితఃసితదేహః! • భంజితారివజేహః!

గ్రసితసుమశగోహః! • కాలికాశ్లిష్టబాహః!
విషమనయనభాసా! • విశ్రుతాద్రీంద్రవాసా!
వసనితసకలాశా! • వందితేంద్రాసురేశా!.

338

గద్య. ఇది శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తివరప్రసాదలబ్ధసరసకవిత్వవైభవ చింతలపల్లి
వంశపయఃసారావారరాకాక్షైరవబాంధవ శ్రీపేరమాంబాత్ర్యంబకప్రియ
తనూభవ సుజనవిధేయ సరసింహనామధేయప్రణీతం బైనశృంగారకాదంబరి
యను మహాప్రబంధంబునందు సుత్తరభాగంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము
సంపూర్ణము.

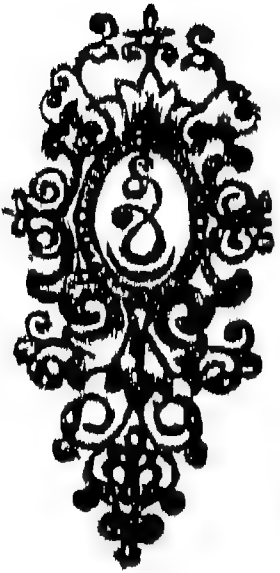
శ్రీరామార్పణమస్తు. శ్రీమేధాదక్షిణామూర్త్యర్పణమస్తు.
శ్రీ శ్రీ శ్రీ, ఓం శాంతి శాంతి శాంతి, శ్రీ, శ్రీ, శ్రీ.

శ్రీః.
శ్రీరామ స్పహాయోఽస్తు.
శ్రీమేధావక్షేణామూర్తిః ప్రసీదతు.
శ్రీ శృం గా ర కా ప ం బ రి

ఉత్తర భాగము.

శృణోయా శ్వాసము.

గురుచిన్తయరూపా!
యోగానందైకరూప! ♦ గురుగురుణరూపా!
భోగాష్టక ! నీరూపా!
వాగాదిసమన్తకరణ ♦ వర్జితరూపా!.

1

వ. దేవా! దయాయత్తమతి ననధరింపుము. అవ్వలికభాన్యతాంతంబు వినుపింతు.
అట్లు చంద్రాపీడుం డడుగుటయు నామహాశ్వేత యిట్లనియె.

2

— చంద్రాపీడునకు మహాశ్వేత తనదుఃఖకారణమును జెప్పట. —

తే. ఓమహాభాగ! శోచ్య యిగాఁయువిద యేమి
పలుకు దుఃఖాభిఘాతైకవరమకఠిన
హృదయ వినిపించె నిజదుఃఖ ♦ కౌరవై దుఃఖ
ములను విన ననద్భులకును ♦ మొనసి తొల్లి.

3

తే దాననే నేను బ్రాణముల్ ♦ చాల్చ నాశ
పడినమందభాగ్యను మహాభాగ! పాప
మతిని నిర్లజ్జ నిర్ఘృణామతిని వినుతు
దుశ్శ్రవణ మైననీఘోరదుఃఖవార్త.

4

తే. వినుము కేయూరకుండు చెప్ప ♦ వింటి నేను
నీవు చనుదెంతు వనువార్త ♦ నిక్కముగను

నగుచును విదీర్ణహృదయను ♦ నపుడె మదిని

నిట్ట లనుకొంటి విబుధజ♦నేడ్యచరితా.

5

శ్రీ. గంధర్వపతికొర్కి ♦ గావింపఁ బూర్ణంబు గావింప మదిరను♦కాంక్షితంబు

నాత్మాభిలాషంబు♦నాచరింపను మఱి మందిరాభ్యాగత ♦ మనుజనాథ

సుతుఁడు చంద్రావీడ♦సుమతి కిష్టంబును సమకూర్పఁ గా నింకి ♦ సలుప నేమి

ప్రియసమాగమహృష్టఁబ్రియసఖఁ గాదంబరిని గాననైతిని ♦ మనఁగ నైతి

తే. నే మొనర్చితి ననుచు న ♦ నేకసుగుణ

కలితవై రాగ్యనై కడు♦గాఢబంధ

సములఁ గాదంబరీన్నహ♦నద్ధపాశ

ములను దెగఁగోసి తపమూన ♦ మొనసి మరల.

6

క. చనుదెంచితి నిచ్చటి కేఁగనితిని నీవంటివాని ♦ గతమానసునికొ

దనుశూన్యుని ను త్తరళా,నను బ్రాహ్మణయువను నొకని ♦ నరవరతనయా!.

క. కను చి ట్టటు చందలదృష్టిని సప్తంబైన నేదొ ♦ క్షీతి వెతకెడువాఁ

డునుబోలె నతఁడు ననుఁ గని,చనుదెంచె సమీపమునకుఁ ♦ జయ్యన సంతకా.

చ. కనుఁగొన నెన్నఁ డాతనిని ♦ గాఁడుచు సంస్తుతుఁ డాతఁ డెన్నఁడుకొ

గనఁడు మదీయసత్కృతిని ♦ గాఁడు వయస్యుఁడు ప్రేమబంధుఁడై

నను గుఱుతించి నాతఁడుగ ♦ నర్థిలి సంస్తుతు నట్లు గాఢమా

ప్రణయము గల్లువానిగతి ♦ బాంధవునట్లు వయస్య పోలికకా.

9

ఉ. ప్రేముడి శూన్యఁడైన నేదొ ♦ పెల్లు స్మరించెడువానిపోల్కి నా

క్రామితదుఃఖుఁడైనను సుఖంబుగఁ గ్రాలెడువాఁడునుం బలెకొ

వేమఱు వేఁడువానిగతి ♦ వేసరి మానముఁ దాల్చియున్న నొం

డేమియు నడ్లకున్నఁ దను♦నేచునవస్థను దెల్పువాఁడు నాకా.

10

ఓ. మఱియు.

11

శ్రీ. పొగడు వాఁడునుబోలె♦బొగులు వాఁడునుబోలెనలరు వాఁడునుబోలె♦నడలునట్లు

వెఱఁగన్న వాఁడునా ♦ వెడఁగన్న వాఁడునా ధిక్కుతుండును నాఁగ♦దీను నట్లు

ముషితుం డనంగను ♦ దృషితుం డనంగను గాంక్షించుననఁగన ♦ ఖచితుఁడనఁగ

న్మరియించువాఁడు నా ♦ మఱచినదానిని మఱినుఱి యఱిమఱి♦వఱలునట్లు

తే. నిశ్చల స్తబ్ధతుండై ♦ నిలిచి బాష్ప,వారిపూర్వార్థమై తెప్పపాటుఁ దలఁగి

యాతతితతారకంబు♦యంటి చెవుల,వికసితం బన నొప్పెడ♦ప్రకటదృష్టి

- తే. శాంచి చిరకాల మట్టై నన్ + గడఁక లోనఁ
జొచ్చునో యనఁ ద్రాగు నా + మచ్చి కడర
మత్తుపోలిక నావిష్టుఁమాడ్కి నీడ్చు
నన వియుక్తు, నాఁగనుడు + ననియె నీట్లు 13
- ఉ. అకృతీకన్ పయస్సునకు + నట్లు భవంబునకున్ సమంబుగా
లోకమునందు సర్వులును + లోలువులై యొనరించి నింపలన్
జేఱొన రీవు చాన! యటు + నేయక యెంతయు వామశీలవై
యీకరణిన్ విధాతగతి + నేల యొనర్తు వనర్హ శృత్యమున్. 14
- చ. అమృదితమాలతీసుమమునట్టుల కోమలమైనయూశరీ
రమును గల్గె కజేతపరిఁరంభసుఖార్హము హారముంబలెన్
గమలముఖి! యయోగ్య మగుఁగాఢతవశ్చరణంబునన్ వృథా
కమలఁగఁ జేసె దీ పకట + కార్యము గా దిది నీకుఁ బైదలీ! 15
- ఉ. రూపవయోనురూప మగుఁరూఢిరసాశ్రయసత్ఫలంబుతో
రూపసి! కూర్ప వేల సుమఁనోహరసల్లరిఁబోలె నీతనున్;
రూపగుణాదిహీనమయి + రోతఁగఁ బుట్టినప్రాణికోటికిన్
బ్రాపితజీవలోకసుఖఁవారముఁ గాంచినఁ గాని యీజనిన్. 16
- క. పరలోకసుఖప్రదమై, పరగుతవశ్చరణదుఃఖఁభార మలర దీ
ధరణిని; రమ్యాకృతు లగు, నరులకు వచింప నేల + నభినవళాక్షి. 17
- తే. అరయఁగ స్వభావసరసమై + యలరు తావ
కీనదేహంబునకుఁ దపఃశ్లేశ మిద్ది
కమలినికి హిమపాతంబు + కరణిఁ దగడు
వెతలఁ గుడిపించు నిన్ను నో + వెలఁది! కంటె. 18
- తే. జీవలోకసుఖంబులఁచెంతఁ గనక, నిన్నుఁ బోలినవెలఁదియు + నిట్టి తపము
చేసి తను గాసిలంగను + జేసె నేని, వ్యర్థ మామనిరాక యింకఁపనియందు. 19
- ఉ. ఎక్కిడినట్టిచాపమును + నిత్యుశరాసనుఁ డేల తాల్పుఁగా
నక్కుముదాత్తుఁ డేల యుదఁయంబు గనన్ విఫలంబు లోఁ జమి
యిక్కుమలాకరంబులును + నీకుముదంబులు నీసరోజముల్
నిక్కుము వ్యర్థముల్ తలఁప + నిష్ఫలముల్ ప్రమదావనంబులున్. 20
- క. జలదారంభాడంబర,ములు మలయానిలము వ్యర్థఁములు కేళిసరి
త్పలినంబులతోఁ బని యే, మల వెన్నలతోడ నేమి + యగుఁ గార్య మిదన్.

- క. అనఁ, బుండరీక వార్తను, వినినప్పటినుండి నేను * విడి కౌతుకమున్
మనుచుండుదాన నావిధ, మనునాతని నేటి కిట్లు * లడిగెద వనుచున్. 21
- క. ఎవ్వఁడ నీ విచ్చోటికి, నెవ్వడువున వచ్చినాఁడ * వేమి యటంచున్
నెవ్వగ నే నడుగకయే, పువ్వులఁ గోయంగ నొండు * ధూమికిఁ జనితిన్. 22
- క. జని జేవలార్చనమునకు, ననువగుపువ్వులను గోయు * చలతరళికతో
ననితిని నిట్లని దరళిక! కను మీతఁ డెవఁడొ ద్విజుఁడు * గాఁ గానఁబడున్. 23
- క. ఈతనిచూపుల మాటల, నీతనిచేష్టలను వీని * యింగితము సము
ద్యోతితమయ్యెను వేరని, యీతని రానీకు మరల * నీచోటునకున్. 24
- క. వల దన్న వచ్చెనేనియు, గలుగు నుశ్యం బభద్ర * కం బీతనికిన్
దలఁగ దని చెప్పు మంటిని, వల దన్నను మానఁడయ్యె * వచ్చుట నటకున్.
- ఆ. దుర్ని వాక్యఁడై న * తో యరుహాస్తుని, దోషములను వాని * తోడఁ గూడఁ
గలుగవలసియుంటఁ * గవ్వంబు లతనికి, వదలఁడయ్యె నటకు * వచ్చు టతఁడు.
- చ. చన నిటు కొన్ని నాళ్లు గడు * సాంద్రతమంబగు యామినిన్ రమా
తనయసముజ్జ్వలాగ్నిని ని * తాంతము గ్రక్కు ననంగఁ జంద్రికా
ఘనఝరిచంద్రపాదములు * గాఢముగాఁ గురియంగ నిద్రపో
వ నల మదీయదాసి మదిఁ * బాయనిచింతను నొక్కనాఁడు నేన్. 27
- ఉ. కూరుకు పట్ట కిం తవల * కున్ జని యాశిలపై శరీరమున్
జేరిచి మందమందగతి * శీతలగంధవహుండు వీచి క
హ్లాసగుగంధ మెల్లెడల * నాశలఁ జల్లుచు నుండఁ, జంద్రుఁడున్
సారనుధోరుకూర్చ లనఁ * జాలు గభస్తుల దిజ్జుఖంబులన్. 28
- చ. సలుప వశక్షముల్, గనుచు * జంద్రుని వీడు సుధాభివర్షమున్
సలిపి జగాఢకున్ ముదము * సల్పంగఁ జాలుమయాఖిపాళిచే
దొలుకునొ మామకప్రియునిఁ * దోరముగా ననునాశపెంపున
వ్దలఁచుచుఁ బుండరీకునిను * నామము సారెకు నెమ్మనంబునన్. 29
- ఉ. ఎంతటిహీనపుణ్య నొక్కో * యేను గటా మదభాగ్యరేఖనే
యంతటివానిపల్కు నిటు * లాయె నబద్ధము దివ్యమూర్తియై
యెంతయు నాకసంబునకు * నేఁ గనుచుండఁగఁ జన్నయాసుధీ
మంతుని పుణ్యపూరుషుని * మంజులవాక్కు నబద్ధ మాయెఁ గా. 30
- ఉ. ఏగతి నేని జీవమును * నేను భరింపఁగ జాతసత్కృపన్
వేగ తపస్వి నయ్యుఁ డమి * వీడక ప్రాణములందు నున్న

న్నాగతి నూటడించె నెదఁ • దాతఁడు దర్శన మీఁడు మల్ళితా
నాగతి యేమి యయ్యె నని • సర్కిలి నారయఁ డెట్టి కష్టుఁడో.

81

చ. అనఘుఁడు పుండరీకుఁడుగఁ తానుఁడె కై కొనిపోఁబడెన్ దివం
బునకు గృహీతనాముఁడయి • పొల్చెడునాతఁ డొనర్చు నేమిటన్
మనియును జచ్చినాఁడ యిక • మాట లవేల కపింజలుండు తాఁ
బనువఁడు నొక్కవార్త నిటఁ • బాసి గతించెను నన్నినా శ్లహ.

82

తే. అనుచు నివి యాదిగాఁ గల్గుననన్యములను
నాలముల జాలముల దుష్టుఁరాల నగుచుఁ
దలఁచుకొనుచు మనంబునఁ • దలఁగి నిద్ర
మేలుకొనియుండ నంత నాఁజాలికుండు.

83

సీ. సంతతనిపతితఁస్తరళరచయనిచితం బనఁ బులకితఁతనుపు దనరఁ
బ్రథమంబుననె మారఁభస్మితం డనఁ గై తకరజోవళక్షితఁగాత్రుఁ దగుచు
సర్వలోకాలంఘ్యఁశాసనుండు మరుండు తప్పక చావంగఁ • దార్చినట్టి
శాసనవల మంబుఁచాడ్చిన నొప్పెడుకుండలిశమృణాలఁమండనంబుఁ

తే. దాలిచి భుజాగ్రమునను బఁదంబు లిడుచు, నల్లనల్లనఁ దారుచు • నత్రువారి
పూరమునను నాకయిజలఁపూరితాంబ,లిని సమర్పించునో యనుఁలీల చెలఁగ.

వ. మఱియు.

85

ఉ. ఎక్కడి కేగువాఁడ విఁక • నే నిదె చంపుదుఁ జూడు మంచుఁ ద
న్నుక్కు దలిర్పఁ దర్జితుని • నూరక చేసెడు నా భయంబుచే
నెక్కుడుగాఁ జలించు నొకఁయింపగుకై తకగర్భనూచికన్
జక్కెరవి ల్తునెచ్చెలినిఁకాకరుసత్కళఁ బోలు దానినిన్.

86

చ. చెవి ధరియించి తానె ననుఁజేకొన స్నానము చేసెనో యన
గ విరివిస్వేదవారిని నఁనారత మాప్లుతజేహుఁడై కడున్
గవియఁగఁ జన్నె యొడ్ల మడిఁ • గానక నీ కని మాటిమాటిన్
దవిలి నివార్యమాణుఁడో యనంగను నూరుల స్తోభనంబునన్.

87

ఉ. మారమునుండి నన్ను విగిఁతోరముగాఁగఁ గవుంగిలింపఁగాఁ
గూరినవట్టియాశ భుజఁకోటులఁ జూచు చపారరాగకూ
పారము నుత్తరించు ననఁ • బాయనియుత్కలికాయుతోత్కరం
బారఁగ మున్ బ్రవృత్తముల • నాయతనిశ్యసితానిలంబులన్.

88

క. ఆకృష్యమాణుఁడో యనఁ, బ్రకటముగ నకలదిశలఁ • బ్లావితములుగా

జేకొని బలుంగుజొత్పాన్నికంబుల సుహృదానానిజదేహుడు నాన్. 89

సీ. దైన్యంబుఁ గైకొని ♦ తలఁగి సత్వంబును దైర్యంబు నవధీరితంబు చేసి
సిగ్గు నావలఁ ద్రోసి ♦ చేకొని తరళతఁ బరలోకభయమును ♦ బాఱఁ దఱిమి
యధిగతంబుగఁ జేసి ♦ యలభార్వ్యమును వీడియు క్తమయుక్తంబునొసఁగు తెల్వి
సరయ భూతావిష్టానట్లు లుప్తత్తునియట్లు మత్తునియట్లు ♦ లలదుఁడుదమి
తే. నలరువిల్కానియాజ్ఞకు ♦ సగ్గ మగుచు
వీడి యాత్మకృత్యమును గడు ♦ వాడియున్న
యాసనముతోడ దవ్వుగ ♦ నరుగుదెంచు
చున్న వెన్నెలఁ గనఁబడుచున్నవాని. 40

క. కనుఁగొని తాదృశుఁ డగునా, తని దేనను నిచ్చలేని ♦ దానను నయ్యున్
ఘనతరభయమును గని నే, మనమున ననుకొంటి నిట్లు ♦ మనుజువరేణ్యా! 41

క. అరరే కష్టము వచ్చెను, సరయక యున్తానమునను ♦ నరుదెంచి నమన్
గరమునఁ దాఁకిన నీతఁడు, మరణము మేలగును నాకు ♦ మందసుకృతకున్. 42

చ. కలుగును బుండరీకు సలఁకాంతునిదర్శన మంచు నాశతోఁ
దలఁగక యెన్నినాళ్లుగ నొ ♦ దాల్చితిఁ బ్రాణము దుఃఖభాగినై
తలఁపఁగ వ్యర్థమా నకట ♦ దద్ధతి తాఁకిన నీతఁ డంచు లోఁ
దలఁచుచు నున్న న న్నతఁడు ♦ దారసిల్లె గడు దీనవక్తుడై 43

వ. అట్లు తారసిలి నన్నుం గాంచి యాశిం డిట్లనియె. 44

ఉ. చంపఁ గడంగినాఁ డితఁడు ♦ చంద్రుఁడు మారసహాయుడై కటా
చంపకగంధి! నీచరణసారసమున్ శరణంబుఁ జొచ్చితిన్
మంపక దీను నార్తుని ననాధు నిరాశ్రయు బంధుహీను నన్
ముంపకు మారమార్గణసముద్రమునన్ దృఢధీనజీవితున్. 45

చ. ప్రతి యొనరింప నక్షముడఁ ♦ బంకజలోచన! యుద్ధరింపుమా
క్షితి శరణాగతావసము ♦ సేయుట ధర్మము తాపసోత్తమ
ప్రతతికి నాత్మదానమునఁ ♦ బాలనసేయవ యేని నన్ను నో
యతివ! వధించు నీశశియ ♦ యంగజఁ డింకిటఁ జెప్పు నేటికిన్. 46

క. అనుటయు నే నామాటల, విని చీయని శిరసునుండి ♦ వెలికి నగుగుదెం
చినజ్వాలగలదిపోలెను, ఘనతరరోషాగ్ని సతని ♦ గాల్చువిధమునన్. 47

క. కనద శ్రువహ్నికణములఁ, దనరెడుచూడ్కులను సతనిఁ ♦ ర్జింతు ననన్
గనఁబడి కంపితసర్వాంగ నగుచు నావిష్టమాడ్కిఁ ♦ నానక నన్ను నేన్. 48

- క. అనితిని గ్రోధావేశం, బున గూఁతొత్తరముగ నిటు • పొక్కుచుఁ బాపీ!
నను నిట్లనునీచు సక్రమమున వజ్రం బేల పడదొ • మూర్ఖ! దురాతా! 49
- క. చీలదు నీనాలుక వే, చీలికలుగ నేల వాణి • చెంద దవశతక
గాలవు నవ్వుములై నీ, ప్రేలెడునత్తరము లేల • వెంగలి! యింకకా. 50
- తే. సకలలోకశుభాశుభ • సాక్షులై న
పంచభూతంబు లవి లే వంటంఁచుఁ నలఁచు
నిక్కముగ నీదు మేనను • నిష్ఠుగాత్త!
యున్న నవి యేల నిన్నిటు • యింఁగు నోరి! 51
- నీ. నన్నిట్లు లనునిన్ను • నగ్నిహోత్రుఁడు పట్టి భస్మంబు చేయక • వదలు నేల
యెగఁజిమ్ముకొని పోయి • యెందైన నాయువుపడవేయ కూరక • పోయి నేల
యఖిలలోకంబుల • యంబువు లెల్లను నలమి చుట్టును నిన్ను • నణఁగ వేల
భూతధాత్రియు సధో • భువనంబునకు నిన్నుఁ గొనిపోవ కూరక • మనుచు నేల
తే ఆకసంబును నప్పుడె • యాత్మ నిర్వి, శేషునిగఁ జేయ నేటికిఁ • జీ! యవేవి
లేవు నీదేహమున లేవు • లేవు లేవు, నిక్కువంబుగ లేవు పో • నీచ! మత్త!.
- ఆ. అవ్యవస్థితుండ • వై ననీవు వ్యవస్థి, శమయినట్టిభువన • తలమునందు
నేల పుట్టినావా • యిట్లు తిర్యగ్జాతి, యట్లు కామచారి • వగుచు నెఱుంగ. 52
- చ. అలర స్వపక్షపాతమును • నాననరాగము నీగతికా స్థలా
స్థలము లెఱుంగకే పలుకు • చాతురి యున్నెడు చిట్కుఁ బోలె నికా
గలుగఁగఁ జేసె నాఖిలుఁడు • కంజభవుండె తదీయజాతి నికా
గలుగఁగఁ జేయ కేల యిటు • గల్లగఁ జేసె మనుష్యజాతిలోకా. 53
- చ. కలుగఁగఁ జేయవేల యిటు • గాఢముగాఁ బరిహాసధోరణికా
బలుకుచు నాకుఁ గోపమును • బాపురె! నీ విటు పల్కుపల్కులకా
గలఁగి యొనర్తు నీ కిదిగొ • గాంచుము దుర్భరసంవిభాగ మీ
పలుకుల కర్హమా కులము • వచ్చును దాన నొనర్చ విట్లీకకా. 54
- వ. అని కటకటంబడి చంద్రాభిముఖయై కై మోడ్చునుటించి చుగుడ నిట్లంటి. 55
- చ. ప్రకటితలోకపాలభగ • నంతుండ! సర్వజగచ్చికోమణి!
సకలుని బుండరీకు నుత • సద్గుణు చేవునిఁ గన్నదాది యిం
కొకపురుషుకా మనంబునను • నూనన యేని యభీక కామినీ
వికటునిఁ బుట్టఁ జేయు మీదె • నీచి మదీరితజాతి సత్కృపకా. 56

మ. ననుఁ గావింపుము సత్యవాక్య నన నే ♦ నాపల్కుతోఁ గూడ ధా
త్రిని నాతండు పడెఁ గటా యెఱుంగ నాఁతీవ్రోహవాక్చక్తి నో
ననవిల్కానిబ్వరప్రభావముననో ♦ నట్టాడుతద్దుర్విపా
కనిదాఘాఘసంపరాగుగుతనో ♦ గాలిం ద్రుమంబుం బలెఁ.

58

చ. అతఁడు గతానుఁజొటఁ గని ♦ హా యని యేడ్చెడు తజ్జనంబుచే
నితఁడు త్వదీయమిత్రుఁ డని ♦ యేఁ గనుఁగొంట నటంచుఁ జెప్పి యా
యతివ త్రపావనమ్రముఖియై మహి నూరక బాష్పవారిఁ బ్లా
వితముగఁ జేయుచుండెఁ బృథివీపతిసూతి తదీయవాక్యముల్.

59

చ. శ్రుతిపుటి సోఁక దీర్ఘమయి ♦ శ్రోత్రము లంటిన కన్నుఁదోయి మీ
లితముగఁ జేసి చూపును విలీన మొనర్చి యెలుంగు రాల్పడఁ
జతన మొనర్చియున్ మిగులఁ ♦ జారుచరిత్రపు నీ వపుణ్యుడే
సతి మదిరాతనూజపరిఁచర్యసుఖంబు లభింప దీజనిన్.

60

— చంద్రాపీఠుఁ డావృత్తాంతమునువిని మూర్ఛిలుట —

మ. మరుజన్మంబుననేనియున్ భగవతీ! ♦ మానంగ రా దాపనిన్
బారి సిద్ధింపఁగఁ జేయు మంచు మదిరాఁపుత్రీవియోగాధి నాన్
సరసీజం బెటు భృంగతాడనమునన్ ♦ సంభిన్నకోశం బగున్
ధరణీశాత్మజఁ డట్లు భిన్నహృదుడై ♦ ధాత్రిం బడెన్ భూవరా!.

61

వ. అంత.

62

తే. విడి మహాశ్వేత దేహంబు ♦ వేగ పోయి
పట్టుకొనియెను దరళికఁసార్థి వేం ద్రు
నాత్మజన్మచంద్రాపీఠు ♦ నాత్మ నట్టె
యనె మహాశ్వేత కిట్టు లాఁయతివ వగను.

63

వ. భర్తృచారిక! యింకను నాపాడుసి గ్గేల తాలెచ్చెదవు? ఇటు కనుము. 64
సీ. భగ్న మయ్యెను వీనిఁబంధురకంఠంబు తిలకింపుమా తల ♦ నిలువ లేదు
పొరలించినను సుంత ♦ పొరలఁడు తారకల్లోనికిఁ జనియెను ♦ లోచనముల
విప్పుఁడు దేహంబుఁ ♦ గప్పుకొనం డెటులున్నను వట్టు తే ♦ యుంచుకొనును
నింజైన నూపిరి ♦ యెదను నాడదు చూడు మొందువిధంబయి యున్నవాఁడు
తే. హా నృపకుమార! హా దేవ! యధిపతనయ!
యకట కాదంబరీప్రియ ♦ యఖిలలోక

వినుతసుగణ! చంద్రావీడ ♦ విధుసమాన

యెందుఁ బోదుము నిను వీడి ♦ యేమి చెపుమ.

65

క. అని యార్తనాద మెసఁగఁగఁ, బనవ; మహాశ్వేత త్రిప్పి ♦ వక్త్రము యువరా
జును గని నిశ్చలదృష్టిని, గన నివ్వెఱపాటు మేను ♦ కదలక యుండెన్. 66

వ. అంతఁ దద్విలాపంబు విని.

67

సీ. దుష్టతపస్విని♦దున్నేహ! రక్కసి! పాప! చేసితి వెట్టి♦పనిని నీవ
యపకృతాఖిలజగ♦దాపీఠుఁ డైనతారాపీడువంశంబు ♦ మాపినావు
సలిపితి వనదల ♦ జనులను మమ్ముల భంజించితివిగుణ♦పథములెల్ల
నర్గళితము లయ్యె ♦ నర్థిలోకాశలు కను నెవ్వనిముఖంబు ♦ గమల యింక
తే. నూత యెవ్వఁడు భూమికి ♦ నుజ్జ్వలాత్ము
నెవని నీవింతు సేవకు♦లెల్ల నకట
నీవు లేకున్న నీసేవ ♦ నిష్ఫలంబు
పరిజనశ్లాఘన మణంగె ♦ బాసె సుఖము. 68

చ. చనెను సమానశీలతయుఁ ♦ జచ్చెను ద్యాగకథల్ ప్రియోక్తులున్
జనియెను దవ్వలై యకట ♦ సన్నగిలెన్ బరిచారికాదృతిన్
గనితి కథావశేషము న♦కాండమునం దెటు లీవు తొంటినీ
జనములు పోదు రెచ్చటకు ♦ సాధులకున్ గతియేమి చెప్పుమా. 69

క. తారాపీడుఁడు మోసెడు, భారము నెవ్వఁడు మోయు ♦ భారవహుండీ
వీరీతి విపన్నతఁ గన, ధీరునకు నీకు నెట్లు ♦ ధీ కలఁగె గటా. 70

ఆ. కాతరునకుఁ బోలె ♦ గట భిన్న మయ్యెను, నీకు! హృదయ మకట♦ నెవ్వగవడి
గలిగె నెట్లు నీకుఁ ♦ గడుకృపావంతున, కిట్టినిర్దయత్వ ♦ మేమి కతము. 71

తే. జేవ! కనుము ప్రసన్నత ♦ ధీరవర్య !

వను పొసంగుము మాకొక్క♦పారియైనఁ

బ్రాణములఁ దాల్చి భక్తుల♦ప్రార్థనంబుఁ

గొనుము కనువిచ్చి చూడుము ♦ వినుము వల్కు. 72

క. బ్రతుకునె తారాపీడుఁడు, సుతవత్సలుఁడతఁడు నిన్నుఁ ♦ జూడక యున్నన్
బ్రతుకునె విలాసవతియును, బ్రతుకఁడు శుకనాసుఁ డార్య♦భావుం డతఁడున్.

సీ. జీవంబుఁ దాల్చున ♦ క్షీతి మనోరమ యింకజీవింతురే ప్రణల్ ♦ క్షీతివవరులు
వీడి యందఱ నొక్క♦వేళను నొంటిగ నెటకేగఁ దలఁచితి ♦ వేటి కయ్య

క్లిగె నీకెటు లిట్టి శతనత్వ మక్కట యున్నటులుండియుఁ • జన్నె నీకు
గురుజనంబులపై నఁ • బరగెడువరభక్తి నేని చూడక యెటఁకేగు దిప్పు
తే డనుచు నాక్రందనముఁ జేయు • చవనిఁ బడుచుఁ
బరిజనంబులు క్షీతిపతిఁ పారములును
వచ్చి రచటికి హఃహఃనంబు లెసఁగఁ
దద్విలాపంబు చెవి సోకఁదత్క్షణంబ.

74

వ. ఆసమయంబున.

75

ఉ. తెప్పల వంచు చెత్తుచును • తేసుతుమోమునఁ జూడ్కి నిల్చుచున్
విప్పు మటంచు నాఁ దనను • వేమరు కల్లెము వాగె లాగుచున్
దప్పక నాల్గుగిట్టలను • ధాత్రిని గొట్టుచు నోలి దుఃఖ నా
నొప్పుగ దై న్య మా ర్తరవ • మూర్జితహేషలఁ జేయు చెంతయున్.

76

— శాదంబరి మహాశ్వేతాశ్రమమునకు వచ్చుట. —

చ. తనతురగత్వమున్ విడువఁదధ్యయరత్నముఁ గోరుచుండఁ; రా
తనయుఁడు వచ్చు నం చటకుఁ • దధ్యముగా నని పత్రలేఖ చె
ప్పిన నతనిం గనుంగొనెడు • వేడ్కను జిత్రరథాత్మజాత వ
చ్చెను గని వత్తు హంససుత • శీఘ్రముగా నని చెప్పి తల్లికిన్.

77

సీ. ఝణఝణాత్కారంబు • సల్పునూపురములఁ గలకలారావమేఁఖలయుఁ దాల్చి
రమ్యాజ్జ్వలంకుక • రాజంబు వరవేషభూషావిశేషముల్ • పోలఁ దొడిగి
కై కొని సురభిః • గంధమాల్యంబులఁ బటవాసముఖబహుఁపరికరములఁ
జేకొని బంగారుఁశృంగారభృంగారముకురసువీటీసఁముష్ణకముల

తే. మదననై నికవిభ్రమం • బొదవఁ జేయు

నాతిబహుళనిజపరిజనంబు పెంటఁ

గొలువఁ గేయూరకుఁడు ముందుఁ • బెలువఁ ద్రోవఁ

బత్రలేఖాకరాబ్జంబుఁ • బొణి నూఁది.

78

తే. పత్రలేఖ వదించెడుఁ • బ్రత్యహంబు, నేను నిష్ఠురహృదయుఁడా • నిర్దయుండు
నానిమి త్తమెవచ్చినఁనన్తుకుండు, నంటయిదియేమిమదలేఖఁయనెడు నిట్లు.

వ. మఱియు.

80

చ. హినుగృహమందు నన్నరయుఁనింపున వచ్చి యుదృచ్ఛ నాయవ
స్థామిదిని విశ్వసంపక యుతండు దురాత్మకుండన్న పత్రవా

- కృమునకు సస్తితాస్య నయి • గాంచగ నీ వనినాయసంశయై
క మయినయత్తరం బిపుడు • గాంతరొ! యెంతువె నీవు కావునన్. 81
- ఉ ఆతఁడు నేను జచ్చినను • నాత్మను నమ్ముడు నాయవస్థ నో
కాతరనేత్ర! నాకొఱకుఁ • గప్తమునే గను నంచు వానికిన్
ద్యోతిత మయ్యె నే నటుల • దుందుడు కందకరాఁడు వచ్చె నే
నాతనితోడ నేఁ బలుక • యాడుము సర్వము నీవ యేమియేన్. 82
- చ. పలుకఁగ రాదు చూచినను • వానిని నేమి యొసంగ రాదు పో
సలిపినఁ గాళ్లవైఁ బడుచు • సాంత్యన మేఁ గొనరాద యూఱటన్
గొలువఁగ రాదు నీవు ననుఁ • గోరి మఱేమి వచించితిఁజూచి
గలికి! యటంచు ముచ్చటలఁ • గాంచుచు నామదలేఖ తోడుతన్. 83
- ఉ వచ్చి కనుంగొనెన్ విగతఃపల్లవపుష్పవనంబుచాడ్పునన్
విచ్చినచుక్కలం బొలుచు • నింగివిధంబున బీజకోశమున్
వ్రచ్చిననొప్పువారిజముఁభాతి ననాయకహారముం బలెన్
నొచ్చి గతానుఁడై నతనఁ • నూతనకాంతుని రాజపుత్రునిన్. 84
- చ. కనుఁగొని వాని సంభ్రమము • గాతరతన్ గదురంగ హా యిదే
మనుచు నతాస్యయై ధరణి • నట్టై పడెన్ మదిరాత్మజాత హా
యని మదలేఖ యేడ్చుచున • యామెఁ గవుంగిటఁ గుచ్చి పట్టె ను
ర్విని బడెఁ బత్ర లేఖయును • వీడి నృపాత్మజహస్తమున్ బడిన్. 85
- ఉ. అంతటఁ గొంతసేపునకు • నామదిరాత్మజ మూర్ఖదేరియున్
సుంతయు నూర్పచున్ మఱది • శోకభరంబున మూఢనాఁగ దు
ద్ధాంతవిచారయుక్తయన • స్తబ్ధవినిశ్చలదృష్టి స్తంభిత
స్వాంతయునై ప్రయత్నముచు • సల్పక యేమియుఁ దన్ముఖంబువై. 86

—॥ కాదంబరీవిలాసము. ॥—

- చ. పరవఁగఁ జేసి చూపులను • బాయక శ్యామలరక్తవక్త్రయై
పరగి గ్రహోపరక్తసితః • భానుసుమండలపూర్ణిమాదిభా
వరికరణిఁ బరశ్వథనిఁ • పాతితవల్లరివోలె నొప్పుచున్
గర మధరోష్ఠవల్లవము • గంపము నొంద లిఖించినట్లుగాన్. 87
- ఆ. ప్రీత్యభావ మైనఁచిత్తంబుతో నుండె, దానిఁ గాంచి కాళ్లఁపై నుఁ బడుచు
నార్తనాదమసంగఁననియెను మదలేఖ, యడలు చిట్టులామె • కథిపచ్చద్ర!.

ద. ప్రీయసఖ! యేల యేడ్చెదవు ♦ వీడుము శోకభరంబుఁ దేరుమా
నియతము బాష్పముల్ విడువ ♦ నేరదు వీడఁగ శోకభారమిం
తయు సరసంబు శోమలము ♦ త్వద్ధృదయంబు విదీర్ణ మాను నా
రయఁగఁ దటాకముంబలెను ♦ రాయిడి పెట్టెడునీవ్యధగ్ గటా.

89

క. కనుఁగొను మదిరాదేవిని, గను దేవుని జిత్రరథుని ♦ గాంచుము కులముగ్
నిను విడి రెండుకులంబులు, మన విభువి నింక మనునె ♦ మదలేఖ యనగ్.

క. విని కాదంబరి నవ్వుచు, ననియెను మదలేఖ కిట్టు ♦ లశనికరినమై
తనరెడునీహతహృదయ, మ్మున కగునే విదళనంబు ♦ ముదమే నాకుగ్, 91

క. కనియును వేయింతలుగాఁ, దునియదు నాహృదయ మెంత ♦ తుచ్చమై గదా
మనుదాని కీసను స్తము, జననియు జనకుండు బంధు ♦ జనములు సఖులుగ్. 92

చ. మరణము నొందునా కలులొ ♦ మానిని! జీవితభూత మైనయీ
వరునిశరీర మబ్బి; నిది ♦ ప్రాణముఁ గాంచినఁ గాంచకుండినగ్
బరఁగును సర్వదుఃఖచయ ♦ వారకమై యెటుఁ గూడఁ జచ్చుటగ్
సురతసుఖంబుఁ గాంచుటను ♦ శోకము గూరఁగ నేల చెప్పమా. 93

చ. మదవతి! నానిమిత్త మిట ♦ మానుగ వచ్చుచు వీడఁ బ్రాణముల్
గదురఁగఁ జేసె గారవముఁ ♦ గానఁగఁ జేసె సమున్నతస్థితిగ్
వదలుమదాత్మ కీన్ద్రవతి ♦ బాలుఁడు దేవుఁడు నాకు దాని నేగ్
వదలుదు నెట్లు చుల్కన యొనర్చుచు బాష్పవిముక్తిమాత్రచేగ్. 94

నీ. స్వర్గమనోన్ముఖ ♦ స్వామికి నే నెట్లు లొదవింతు సశుభంబు ♦ రుదితమునను
బదధూళి పదముల ♦ బడిఁజనుగతిబడిఁ జనఁ గడంగుచు నెట్లు ♦ పనవుదాన
దూరంబు లయ్యె నాదుఃఖంబు లన్నియు నిపు డేడ్తునా నేను ♦ నెలమిఁ గనక
పంచబాణశరాగ్నిఁ ♦ బడిననాపాట్లెల్ల ఫలియించె నింక నేఁ ♦ బలుకనేల

తే. యెవనికై కులక్రమమును ♦ నెంచనై తి
గురువులను నుజ్జగించితిఁ ♦ గొల్వనై తి
ధర్మమును జనంబునడికిఁ ♦ దలఁక నై తి
నతఁడు ప్రియతముఁ డెట్లయ్యె ♦ నడల నేల.

95

ద సఖి! మదనోపచారములఁ ♦ జాల శ్రమంపడఁ జేసితిగ్ మిముగ్
సకియలనెల్లఁ బ్రాణసఖఁ ♦ జారుచరిత్రను హంసపుత్రి నూ
గక శ్రమపెట్టితిగ్ గట తిరంబుగ నీమకు నై దృఢంబుగా
సకులు వినగ్ బ్రతిజ్ఞ నటు ♦ సల్పితి సయ్యది యిట్లు లయ్యెఁగా.

96

చ. అనియు మనంబునం దలఁపఁనై తిని వీడితి బాడుసిగ్గు నే
మనియెదు నన్ను నాకునయి ధ్రుణము వాయఁగఁ బ్రాణనాథుఁ డే
మన నెటు మొండినై యిఁకను ధ్రుణము ప్రాణము సిగ్గు లే కింక
జనములఁ జూతు నెట్లు వగఁపైఁతును నేగితిఁ జెప్పుమా సఖ!

97

తే. మరణమే జీవితం బిష్టు ధ్రుణము! జీవి
తంబె మరణంబు, నాపైని ధ్రుణముగను
ప్రేమ గలదేని హితమును ధ్రుణము నీవు
చేయఁ దలఁతేని యొకపని ధ్రుణవలయు.

98

క. జననియు జనకుఁడు నావగఁ, గనకుండఁగ ననువిముక్తిఁగావుము; నాయం
దొనరునభిలాష వారికిఁ, నొనరువ నీయందు దానిఁనొనరువు కడఁకక.

99

క. పరిజనులు సఖులు నన్నిక, స్మరియింపక యుండునట్లు ధ్రుణము నామం
దిరమునుశూన్యంబునుగని, యరుగక యుండంగ నెసల ధ్రుణసికొను సఖ!

100

ఆ. నన్నుఁ దలఁచు చీపు ధ్రుణంబి ముంగిట, నలరునాదువుత్రుఁడై నచూత
పోతమునకు నేనె ధ్రుణిచేసినమాధ, వీలతాంగనకును ధ్రుణి నీయు.

101

సీ. మత్పాదతలమున ధ్రుణించి పెంచినకంఠేళితరువుపైఁ ధ్రుణఁ గరుణఁ బూను
చెవికమ్మకై నను ధ్రుణ దానిసొబ గని గిట్లక చేతితోఁ ధ్రుణిసలయముల
నాప్రొదిచేసినఁనవమాలతీపుష్పములు దేవతార్చనఁమునకుఁ గోయు
నావాసభవనంబునందు శిరోభాగగతమారవటము దగ్ధంబు నీయు

తే. నేనె స్వయముగ మొలవంగ ధ్రుణిలిపినట్టి
మావులు ఫలంబులను గనఁ ధ్రుణ మివ
నాదునొడిఁ బండి పెరిగిన ధ్రుణకులిక నిక
నీదునొడిఁ బండచేయుము ధ్రుణిచ్చు లతివ!

102

ఉ. పంజరబంధదుఃఖమును ధ్రుణ నావరిహాస కీరముక
మంజులరావరమృదును ధ్రుణానితముక యమునాఖ్యశారికక
రంజిల విడ్చిపెట్టు మల ధ్రుణరాజమరాళి నజాతపక్షముక
గొంజక యెవ్వఁడేనియును ధ్రుణగొట్టకయుండెడునట్టానర్చుమా.

103

ఆ. నాదుకరతలమున ధ్రుణయమారఁ పెరిగిన
యలచకోరమిధున ధ్రుణమడలకుండఁ
గోళిపర్వతమునఁ ధ్రుణిడింపఁగాఁ జేయు
సకియ! యింక నేమి ధ్రుణసల్పదాన.

104

అ. మందిరమున నుండఁమరగనియావన,మానుషినిఁ దపస్విఁ డబూని యేను
బట్టితెచ్చినాను డబలిమిని నిర్బంధ,మునను దాని విడువు డవనమునందె. 105

సీ. శ్రీదాద్రి నొసఁగుము డకేవలశాంతుఁడై యెసఁగుతపస్వికి డనెవనికైన
సద్విప్రుల కొసంగు డసఖ! నాశరీరోపకరణంబులను నెల్ల డనరయ కెవని
నే నంకతలమునఁనూని నిచ్చలు మీటువీణ నీతోడలపై డవెలయనిమ్ము
వలుకు లేటికి నీకు డవలయు నెయ్యది యింకఁ గొనుము దానినినీవ డకొంకు వీడి

తే. యమృతకిరణకభస్తుల డనార్ద్రగంధ
చర్చికల రత్నదర్పణఁస్పర్శములను
సతత భారాగృహఁసారఁసంతతులను
చందనార్ద్రాబ్జశయ్యలఁ డబాలఁ గ్రాగి.

106

వ. మఱియు.

107

తే బహుళసంతానశశికరఁవారతార,కితసుతారహఁరార్పణఁకేళికలను
సరసబిససుమవల్లవఁప్రస్తరములఁ, గమలకువలయశయ్యలఁ డగ్రాగి క్రాగి.

అ. దగ్ధశేష మగుచుఁ డదనగునీదేహంబు,జ్వలితచితకృశానుఁభయదశిఖల
విడుచుదాన విభుని డమెడను గొంగిటఁ జేర్చి,వలుక కింక నడ్డఁవాటుపలుకు.

తే. అనుడు మును మేను దొఱఁగఁ బ్రయత్న పడిన
యట్టిమదలేఖఁ బడఁ ద్రోసి డయవల కామె
యలమహాశ్వేతసరసకు డనరిగి మెడను
బాహువల్లులఁ బెనపై చివనపు చనియె.

110

మ. చెలి! నీ కెట్టిదొ యొక్కయాశ చెలఁగున్ డసిద్ధించుఁ బొందంచుఁ దా
నలరణ గూరిమి చావుకంటెఁ గడు నశ్యంతంబులొనాపదల్
గలుగన్ నై చుచు నత్రపాకర మదుఁఖంబున్ విగర్హ్యం బహఁ
స్యలవంబున్ భరియింతు జీవితము నాకాయాశయున్ లేదుగా.

111

తే. అన్నివిధములను హతాశ డనమ్మ నేను
మరుభవంబున నీదుసఁమాగంబు
గలుగఁ గృపనేయు ప్రియసఖ! డతలఁచుకొమ్ము
భవదభీష్పిత మీడేరి డపడయ సుఖము.

112

వ. అని చెప్పి యాకాదంబరి.

113

సీ. పొరిపొరి బొడమెడుపులకకేసరములభానురంతై మేను డపరఁగ మిగుల
వసమసాధ్యసమాదఁతాహతిఁ గంపించు హర్షబాష్పార్తుల డకదరి షడగు

స్వేదాంబుమకరందః బిందుసందోహంబు గ్రందుగా నొడలెల్లఁ డ గాఱుచుండ
ముకుళించునేత్రకుఁ ముదయాచుఁ బ్రియుఁడు చంద్రావీడహిమధాముఁ డస్తమింప

తే. విరహవిధురితయై కడు • విహ్వలించు
కుముదినీగతిఁ చదవన్ధఁ • గూడఁ బ్రియుని
చరణముల సంప్రవద్ధర్మఁ జాలకార్ద్ర
కరములను నెత్తి తొడలపైఁ • బరఁగఁ జేసి.

114

తే. చికురపాశంబునందుండి • చిందిపడెడు
కుసుమవిసరంబులను బ్రియు • నెసక మెసఁగఁ
బూజసలుపుచు నుండె నా • పువ్వఁబోడి
చిత్రరథుపుత్రి మన మెందుఁ • జెదరనీక.

115

వ. అంత.

116

చ. సలుపుచు నాప్రదేశమును • జంద్రమయంబుగ నొక్కతేజ మా
చెలికర మంటుటఁ దవితె • జీవ మనంగను నొప్పురాజపు
త్తులలితదేహముఁ వెడలి • దోడన వచ్చెను జంద్రశుల్యమై
వెలుఁగుచు వెల్లకాంతులను • విభ్రమ మందఁగ నంద అచ్చటఁ.

117

—॥ అశరీరవాణి కాదంబరి నూటడించుట. ॥—

తే. అంత గగనతలంబున • నమృతవృష్టి
పరఁగ వర్షించు నశరీరఁవాణి యొకఁడు
విస్తయమ్మంద వినవచ్చె • వీను లలర
నే మి జే మని యడుగంగ • నెల్ల రిట్లు.

118

వ వత్సా! మహాశ్వేత! నేనే మరల నిను నూటడింపనలసె. అనీపుండరీకదేహంబు
నాలోకంబున మత్తేజంబుచే నాప్యాయితం బగుచు మరల నినుఁ గలయునభి
లాష సుఖం బున్నయది. మత్తేజోమయం బైనయీచంద్రావీడదేహంబును
స్వయముగ నవినాశి విశేషించి యీకాదంబరీకరస్పర్శంబుచే నాప్యాయ
మానం బయి శాపదోషంబుచే నాత్మను బాసియుఁ బరకాయప్రవేశంబుఁ
జేసినయోగిదేహంబుపగిదిఁ జెడకయుండును శాపావసానం బగునంతకు నీశరీ
రం బిందె యుండుఁ గాక దీని నగ్ని నహింపఁకుడు. నీళ్లం బడవేయకుండు
మఱి యెచ్చటనుం ద్రోయకుండు. ఇచ్చట నుంచికొని పునస్సమాగమం బగు
నతికుఁ గడుభతనంబున సంరక్షింపుండు. అని వినంబడఁటయుఁ బత్రలేఖయి

క్కర్తుతక్కఁ దక్కినసకలపరిజనంబెల్ల మీఁదివంకఁ జూచుచు నిర్నిమేషలోచ
నంబయి లిఖితంబు నా నివ్వెఱఁ గంది యుండె నంతఁ బత్రలేఖ. 119

మ. హిమశీతంబు ప్రమోదహేతువునునై యింపారునావెల్లు దే
హముఁ దాఁకఁ దెలివొంది లేదియు రయం యారంగఁ బర్వెత్తి భూ
తమునావేశముఁ గన్నరీతి జని యాధాత్రీశపుత్రాశ్వరా
జముఁ దద్రక్షుకుచేతినుండి తివిచెఁ యింపదబ్బలాత్కారతఁ. 120

క. మనబోంట్ల కెట్లు కావలయును నట్లవుఁ దప్ప దెవుడు యింటిగ మారం
బునకు జనె రాసుతుఁడు వాహనమవు కాకున్నవానికలరవు నీవు. 121

అంత పత్రలేఖయు నింద్రాయుధమును నచ్చోదసరస్సునఁ బడుట. అంత

క. అని చెప్పుచు నింద్రాయుధమును గొని చని దానితోడ యెనసి వడఁ వై
చెను దనతను వచ్చోదం, బనుసరసిని జూచుచుండ యందఱు తెగురఁ. 122

వ. అంత నింద్రాయుధంబును బత్రలేఖయు నాసరసిం బడి మునింగినయచక్షణం
బున నాసరోవరంబందుండి. 123

సీ. మస్తకసంలగ్నఁమహితశైవలజాలమన గళజ్జలబిందుఁవనము నగుచు
నయథావలంబితాఁయతశిఖంబయి యాననాన్యోన్యసంసక్తఁమగుటవలన
విగతసంస్కారమై వెలయుట మలినమై చిరతరోపరిబంధఁసిద్ధిఁ దెల్పు
రుచిరసావనజటాఁనిచయంబు ధరియించి సలిలార్ద్రదేహసంసక్త మగుచు

తే. మంజుబీసతంత్రుమయ మన యమహితమయిన

బ్రహ్మనూత్రంబు భుజమున యాసిలంగ

మూనజలజాతనీలపలాశవృష్ట

సితజరత్కల్పవల్కలంబుఁజిలుగుఁ దాల్చి. 124

వ. మఱియు. 125

అంత కపింజలుఁ డచ్చోదసరస్సునుండి వెడలి వచ్చుట. అంత

చ. కరమున మోముపైఁ బడెడుఁకమ్రజటల్దొలఁగంగఁ ద్రోయుచుఁ

నిరతము లోఁజొరంబడిననీరజనీజలమో యనఁ గడుఁ

దొరఁగెడుబాష్పపూరములఁ దోఁగఁ గనుంగవ నవ్యవస్థఁడై

పరువిడి లేచి నచ్చె మునిబాలకుఁ డొక్కఁడు చూడ నందఱు. 126

ఉ. దూరమునుండియే కనులఁ దొరములై దిగఁజూటబాష్పముల్

సారెకు నాఁగ నాకులతఁ యాల వహించియు బద్ధలక్ష్యతఁ

గూరినచూడ్కిఁ దన్నుఁ గనుఁగోమలి హంసతనూజయొద్దకుఁ
జేరి సళోకగద్గదికఁ జేకుట నిట్లనె నాతఁ డామెకుఁ.

127

క. ఓగంధర్వకుమారిక!, యీగతి వెఱఁగంది చూచెఁ దేలకొ నన్నుఁ
నేఁ గాదే యాజన్మము, నీఁగితి మరుమేను దీనిఁ నేఁ గైకొంటిఁ.

128

ఆ గుఱుతు పట్టలేదెఁ గోమలి! వీనిని
ననఁగ నామె శోకఁహర్షములకు
నడుమఁ జిక్కి వేగఁ మడరంగ లేచి తా
ననియె నిట్లు మ్రొక్కిఁ యతని కపుడు.

129

తే. ఓకపింజల! నేను నఁయోగ్యుల, మంరభాగ్యను నిన్నునుఁ మఱచి పోయి
గుఱుతు పట్టంగ లేనైతిఁ గుణధురీణ!, తగు ననాత్మజ్ఞువై నిట్టిఁ తలఁపు నీకు.

తే. దేవుఁ డలపుండరీకుండుఁ దివికిఁ జనిన

బ్రతుకఁచున్నాను మొండినైఁ బ్రబలమోహ
హతనగుచు నింక నేను నోఁయమలచరిత!
లజ్జ లే కింతయును భూతఁలంబునందు.

131

ఉ. ఎవ్వఁడు వాని నెత్తికొనిఁయేగెను కైకొని యేగ నేడకో
యెవ్వసుధఁ జరించు నిపుఁ దీవు కనుంగొనితే యెఱుంగుదే
యవిమలాత్మవృత్తమునుఁ నంపవ యింతకు నొక్కపార్త నీ
వివిధి దేవునిఁ విడిచిఁ యేల యొకండవ వచ్చి తీడకుఁ.

132

వ. అని యివిధంబున మహాశ్వేత యడుగుటయుఁ గాదంబరిపరిజనంబును జంద్రా
వీడానుగతం బైనరాజపుత్రలోకంబును విస్తయోత్సుల్లలోచనంబయి పయి
పయింబడి కనుంగొనుచుండ నతం డిట్లనియె.

133

—ఈ కపింజలుఁడు మహాశ్వేతను వీడి చనినతరువాతి పృథ్వాంతముచెప్పుట. —

తే. వినుము గంధర్వపతిపుత్రి! వినుతు నట్లు
లార్తనాదంబులెసఁగంగఁ నడలునిన్ను
నొంటిగా వీడి మిత్తువైఁ నుండుప్రీతి
నడుము బిగియించుకొని యేనుఁ ననుగ లేదా.

134

క. కొనిపోయె దెటకు నాచెలి, నని యాతనివెంట నంటిఁ యతి వేగమునఁ
జనితిని వాఁ డేమియు నా, కనకయౌ గురచార్గముననుఁ నమరగణంబుల్.

135

చ. కన్యగౌనుచుండ విస్తయముఁ ♦ గాంచుచు పుల్లసరోజనేత్రులై
కనబడకుండ నాస్యములఁ ♦ గప్పి జలుంగుఁబయంటకొంగునన్
జనునభిసారికల్ దివిజ♦సారసనేత్రలు దారిఁ దీయఁగా
నొనరుపఁగా నమస్కృతుల ♦ నోలిని జంచలతారతారకల్.

136

తే. గగనకాసారకై రవ♦గణ మనంగఁ
దనరునక్షత్రగణమును ♦ దాటి యవలఁ
బాలుచుచంద్రాతపమనోజ్ఞ♦భూతలంబు
చంద్రలోకంబుఁ జొచ్చె నా♦చారుమూర్తి.

137

క. అందు మహాదయ మనుసభ,యందలివిధుకాంత మయమహాపర్యంకం
బందు నలవుండరీకుని,సుందరదేహంబు నుంచి ♦ చూచుచు నన్నున్.

138

క. అనె నిట్లు కపింజల! ననుఁ, గనుము మృగాంకునిఁగ, నేను♦గనుదునుదయమీ
ఘనజగమునుగ్రహింపఁగఁ,జనుదు స్వకార్యంబు నెవుడు ♦ సల్పుచుఁ జదలన్.

ప ఇ ట్లుండ నొక్కనాడునీప్రియవయస్యుండుకామపరవశుండై తదీయాపరాధం
బునఁ బ్రాణంబుల వీడుచు నిరపరాధుండనైన నన్నుం గనుంగొని రూక్షు
రంబుల నిట్లనియె.

140

సీ. ఓదురాత్మక! చంద్ర! ♦ యోహతమానస! నేనెట్లు తవ్త్కర♦నిహతుఁ డగుచుఁ
ప్రాణంబుఁ బాసెద ♦ బ్రాణప్రియాసమాగమసౌఖ్య మందక ♦ కలిగి కూర్చి
నట్లు కర్తోర్వియై ♦ యలరుభూతలమందు భారతవర్షంబు ♦ పరగు నందు
జన్మజన్మంబున ♦ జాతానురాగుడవై సమాగమసుఖ ♦ మందకుండ

తే. ఘోరతరమైనహృత్పిండఁ ♦ గూరి నీవు,జీవితంబును విడుతువు ♦ సిద్ధ మనుచు
ఘోరశాపం బొసంగె నా♦మ్రూరచిత్తుఁ,డేను నాశాపవహ్నిచే ♦ నెరిసి యట్లై

తే. ఆత్మదోషానుబంధుండు ♦ నప్రబుద్ధ
చిత్తుఁ డవివేకి యీతఁడు ♦ చేసి నేమి
యనుచుఁ బ్రతిశాప మిచ్చితి ♦ నతని కేను
మత్సరూనుండ వగు మని ♦ మన్యు వంది.

142

తే. అంత శాంతింపఁ గినుక నే ♦ నంది తెల్వి
నరసి యాతనివృత్తంబు ♦ హంసతనయ
తోడివ్యతికర మతనికిఁ ♦ దొడరి యుంటఁ
జెలిసికొంటి మహాశ్వేత♦దీప్యతయును.

143

- తే. ఆమహశ్వేత మత్కిరఁగాళిసంభ
వాప్సరఃకులసంభూతఁ యైనగౌరి
యందు జనియించె నీతఁ డాయమకు భర్త
యాత్మదోషంబుచే నిట్టుఁ లయ్యె నకట. 144
- ఉ. ఈతఁడు నేనునుం గలసిఁ యీనరలోకమునం దవశ్యసం
జాతులమై వసింపవలెఁ సైచి ద్వివారము; లేకయున్న నీ
యాతతదుఃఖభారమునుఁ నందుచుఁ గుందుచు జన్మజన్మనుం
తేతటి నెన్నినాళ్లకునుఁ నేదఁగఁబారము నుండఁగావలెన్. 145
- ఉ. ఎంతకు శాపదోషమునుఁ నీతఁడు వీడునొ యంతకున్ దదీ
యాంతరితాత్మదేహమునఁ శాపద లేమియుఁ గల్గకుండ నే
కాంతమునందు నుంపఁగనుఁ గైకొని వచ్చితి నీశరీరమున్
వంత యణంగ నూటట నొనర్చితి వత్తుకు హంసపుత్రికిన్. 146
- ఉ. శాపము తీలునంత కిటఁ సల్పి నివాసము నాదుతేజనన్
దావ మణంగ నీతనువుఁ దద్ద నుఖించుత నీవు వోయి యా
తాపసి శ్వేతకేతునకుఁ దండ్రికిఁ దెల్పుమ యాయుదంతమున్
దావసపర్యుఁ డాముని యొనర్చుఁ బ్రతిక్రియ దీని కెద్దియేన్. 147
- క. అని నను వీడ్కొలిపెను నా,యన నేను వయస్యశోకఁ మధికము గాఁగన్
గనుఁగొనక దేనిఁ బరిభా,వన మొనరించుచును నొక్కఁజైమానికునిన్. 148
- క. అతిశోపను గనుఁగొన కే,నతిరయమున దాఁటి చనితిఁ నతఁడు కుమితుఁడై
వితతభ్రుకుటికరాళా,యతదృష్టిని రోషవహ్నిఁ నట కాల్చెడి నాన్, 149
- చ. కనుఁగొని నన్ను నిట్లనియెఁగాఁ! యసశ్యశపోబలాతిగ
ర్వి! నను మదంబునన్ గొనకఁ విస్తృత మాగగనాధ్వమందునున్
జనితివి దాఁటి నీవు గడుఁ సంజవఘోటకథాటిఁ గావునన్
జననము నందుమీ తురగఁజాతిని మర్త్యజగంబునన్ వడిన్. 150
- వ. అట్లనుటయు. 151
- ఉ. నే నతిబాష్పపక్షములఁ నిల్చి కృతాంజలిన్ వగన్ గడున్
దీనత తోచ నంటి నిటుఁ దివ్యమునీంద్ర! వయస్యశోకతన్
గానక కన్ను దాఁటి నినుఁ గాంచక పోయితిఁ గాక నీయెడన్
బూనుదునే యవజ్ఞ నిటుఁ పూనకుఁ గోప మనుగ్రహింపుమా. 152
- క. నను దయచేసి మరల్పుము, ఘనతర శాపంబు దీనిఁ గాదన కనుదున్

విసతి యొనర్చితఁ బదముల, క నె నాతం డిట్లు మరల ♦ సతేశాంతఁడై. 153
తే ఏను బలికినమాటకు ♦ నెన్నఁ జేసి

యన్యథాత్వంబు కలుగునే ♦ యైన నొకఁడు
చెప్పెదను గొంత కాలంబు ♦ యీతి నొకనికి

వాహనంబులు యుండుము; ♦ వాఁడు పోలియ.

154

క. నీ వొకసరసునఁ గ్రుంకినఁ బాపనతం గాంతు శాపభారము పాయున్

వే వగఁ గూరకు పొ మ్మన, నావైమానికున కిట్టు ♦ లంటిని మరలన్. 155

ప. దేవా! అ ట్లయిన నింక నొకండు నివేదించుకొ నెద. దయచేసి యొనర్పు. అది
య నాకుఁ బరమలాభంబు. మర్త్యలోకంబున నాప్రియవయస్కుఁడు పుండరీ
కుండు శాపదోషంబునఁ జంద్రునితోడం బుట్టవలయునుగదా తురంగమ
త్వంబు ప్రాప్తించినను నాప్రియవయస్కునితోడ వియోగంబు గలుగకుండ
ననుగ్రహింపవే. వానిం బాసి నే నొక్కక్షణంబేని యుండనోప. నను నీదివ్యా
పాంగవిలోకనంబునకు గుఱిసేసి యీమాత్రంబైన ననుగ్రహింపవే. యని
వేడుకొనుటయు నాతం డొక్కముహూర్తంబు ధ్యాననిమిలితలోచనుండై
యి ట్లనియె. 156

చ. కనుఁగొన నీవయస్కుపయిఁ ♦ గల్గినత్వత్ప్రణయోరువల్లికన్

మనము కరంగె నాకు నిక ♦ మర్త్యజగంబున నుజ్జనిన్ గడున్

దనరియు సర్వసంపదలు ♦ నారకవహ్నిని నార్చుసంతతిన్

గనమిని ఘోరతాపమును ♦ గాంచుచు నొక్కమహీవిభుండు తాన్. 157

క. ఘోరతపం బొనరించెడుఁ, దారావీడుం డనంగఁ ♦ దనరు నతం డా

భూరమణునకుసుతుండై, తారాధిపుఁ డవతరించుఁ ♦ దప్పక యిపుడే. 158

ప. భవద్వయస్యం డయినపుండరీకుండును దన్తంత్రియగుకుకనాసునకుఁ బుత్రుం
డై యవతరించు. నీవును బరమోపకారి యగుచంద్రస్వరూపుం డైన యారా
జపుత్రునకు వాహనంబవు కమ్ము. అన నే నాక్షణంబ యధస్థితం బయినసముద్ర
మునం బడి గుఱ్ఱంబనై లేచి వచ్చితి. నేగుఱ్ఱంబనై నను నాగుణస్వభావాదు
లెవ్వియు మారవు చంద్రావతారం బైన యీచంద్రావీడుని గిన్నరమిథునా
నుసారిగ నింతద స్వేతదర్శంబ గొనివచ్చినవాఁడను నేన. ప్రాక్షనానురాగ
సంస్కారమున నిన్ను నభిలషింప నీ వెఱుంగక యెవ్వని శాపాగ్నిచే దగ్ధుం
గావించితివో యాతండ నావయస్యం డగుపుండరీకుండు. 159

చ. అన విని హంసపుత్రియును ♦ హా యని మత్ప్రియ! వుండరీక! నన్
గనియును వేటుజన్మమును ♦ నాయనురాగము మర్వినట్టిఁడా!
ననుఁ గన వచ్చితే యకట ♦ నాదుశరణ్య! మదర్థజీవితా!
కనుదె సమ స్తలోకమును ♦ గాంతను నన్నుఁగ జీవితేశ్వరా!. 160

చ. అయితిని మృత్యు వే నకట ♦ యస్యజగంబున నున్ననీకు ని
ర్దయుఁ డగుబ్రహ్మ నన్ను నిటు ♦ ధాత్రి సృజించుటకున్ జరాయువున్
దయ నొనరించినందులకు ♦ నాకుఁ బ్రయోజన మింతయే నినున్
స్వయముగఁ జంపుటే మరలఁ ♦ జంపి యఘంబునఁ గూలుటే కటా. 161

చ. ఎవనికిఁ జెప్పకొందు నిఁక ♦ నెవ్వని దూఱుదు నేని కేడ్తు నిం
కెవనిని వేడుదున్ శరణ ♦ మెవ్వఁడు న న్నరుణించు నక్కటా
భువి ననుఁ బ్రోచువా రెవరు ♦ పోవపు ప్రాణము లిప్పుడున్ నినున్
సవ తొనరించి వేడుదుఁ బ్ర♦సన్నుడవై దయచేసి పల్కుమా. 162

క. అను నీయక్షరములనే, ననుచున్నను సిగ్గుఁ గాంతు ♦ నక్కట నాపైఁ
బొనరెను వై రాగ్యము నీకని తలఁచెద నుత్తరంబు ♦ ననమిఁ బనవినన్. 163

తే. ఆత్మజీవంబుపయి నాకు ♦ నడరుచున్న
యలయనిరేవ్దమునను నే ♦ హతను స్వయము
ననుచు వక్షంబు నందంద ♦ యడచి కొనుచు
నార్తనాదంబు లెసఁగంగ ♦ నవనిఁ బడియె. 164

వి. అంతఁ గపింజలుం డట్లు కృతార్తప్రలాపయై యవనిం బడినయానుహాశ్వేతం
గాంచి పశ్చాత్తాపంబు దోష నిట్లనియె. 165

శ్లో. ఓగంధర్వనృపాత్మజా! గలదె యిందొక్కింత నీదోష మా
వేగంబార ననింద్యవై ననిను నీవే యూరకే దూఱుగన్
బాగే సౌఖ్యవిపాక మిప్పు డనుభావ్యంబై తగన్ దుఃఖమున్
భోగింపన్ బనియేమివచ్చెఁ జెవుమా ♦ పూఁబోడి! నీ కిగతిన్. 166

ఉ. ఓరువరానిదుఃఖమును ♦ నోర్చితి వీహతచిత్తు నంగమున్
గూరెడునాశ నిర్వురకుఁ ♦ గూరెను మీ కిటు శాషదోషతన్
ఘోరవిప త్తటం చనితిఁ ♦ గోమలి! మీరలు విన్నవార లా
సారసవై రివాక్యములఁ ♦ బాలును వీడుము శోకభారమున్. 167

ఉ. నీకును నీవయస్కునకు ♦ నేరదు మే లొనఁగూడ నీవగన్
జేకొనవమ్మ యిర్వురకు ♦ శ్రేయము చేకుట నెత్తవంబు మున్

జేకొని తాతపం బిపుడు; † చేకుట దెద్ది తపోబలంబునన్

జేకొనె గారి మున్ దపము † చేతనె యీశ్వరునర్థ దేహమున్.

163

క. నీవును శీఘ్రము నాచెలి, పావన దేహంబునందు † బద మూనుదు నీ

భావితసుతపోబలమున, భావింపఁ గ వగవ నేల † భామిని! నీకున్.

169

వ. అని యూఱడిల్లం బలుకుటయు నవ్వుహాశ్వేత యుపశాంతశోకావేగయై యుం

డం గని కాదంబరి ఖన్నవదనయై కపింజలుం గాంచి యిట్లనియె

170

తే. వత్తలేఖయు నీవును బడితి రట్లు

లీసరసి నీట మునిగితి † రేను గంటి

నవల నావత్త లేఖ యే † మయ్యె దాని

వృత్త మెఱిగింప మిము మ్రొక్కి † వేడుదాన

171

క. అనుటయు నాతం డిట్లను, గన నీ వటు నీకు బడితి † గాదే యే మ

య్యెనొ యటవై నే నెఱుంగను, జననాథకుమారి! యింతఃసవ్వడి యేనిన్

నీ. జనియించె నెచ్చటఁ † జంద్రాత్మకుండు చంద్రాపీడజననాథః † తనయవసుండు

పుట్టెను నెచ్చటఁ † బుండరీకాత్మవై శంపాయనుండు రాజః † సచివసుతుండు

వత్తలేఖయు నెందుఁ † బ్రభవ మందెనొ వీరిసంగతులెల్ల నెఱుంగవలయు

మూండులోకంబులు † మ్రోల నున్నట్టులఁ గనుశ్వేత కేతువు † మునిపయండు

తే. గణ్యుఁ డాతనియొద్దకుఁ † గదలి పోయి

యింతవట్టును నెఱిగి నే † నివుడ వత్తు

ననుచుఁ జదలున కెగసి తా † నరిగె నతండు

చూడ నంగఱు మినువంకఁ † జోద్యసడుచు.

178

వ. అంత.

174

తే. శోకవృత్తాంత మెల్ల నాఁ † వోద్యమునను, నంతరింపఁ జంద్రాపీడు † నట్టై గనుచుఁ

బరిజనంబును నృపపుత్రః † వారము నట, నీరు నించుచుఁ గన్నుల † నోర నుండ.

తే. చిత్రరథకుమారిక మహాః † శ్వేతఁ జూచి

యనియె నిట్లని ప్రియసఖి! † యలవిధాత

నీకు సమదుఃఖిగను జేసి † నిస్సుఖినుగఁ

జేయఁ డాయెను గా నన్నుఁ † జెల్ల! యతండు

176

తే. మచ్చిరం బిప్పు బ్రద్దలై † మహిని బడ్డ

పగిది నున్నది నీకు నాఁ † వదన మిట్లు

కనఁబడఁగఁ జేసి ప్రియసఖి † యనుచు నిన్ను

భలుకరించుచు సిగ్గును † బడయఁ గనుమృ.

177

తే. జీవితంబును మరణంబుఁ ♦ జెలియ! రెండు

దుఃఖమును గొల్పు నా కేమి ♦ తోచ దతివ!

యెవరి నడుగుదు నొరుని నే ♦ నింక నాకు

సలుపు నుపదేశ మెవ్వఁడు ♦ సన్న్యసమున.

178

చ. ఇది యిటు లాయె నిందు పయి ♦ నే మొనరింపఁగ నాకుఁ బోలునో

యది వచియించి ప్రోవు నను ♦ నాదృతి నే దొనరింప శ్రేయమే

గదుకు న దెద్దియో మదికిఁ ♦ గన్నడ దింతయు నాకు నంచుఁ ద

త్పదముల వ్రాల హంససుత ♦ పల్కెను నామెకు నిట్లు లూఱడక.

179

చ. అడుగుట చెప్పటక గలుగ ♦ దబ్బముఖి సఖి! లాభ మేమిటక

గడు నవిలంఘ్య మాప్రియునిఁగాఢసమాగమలోభ మేమి దాఁ

గడఁగును సల్పఁగా నదియె ♦ కార్యము తక్కుమఱొందుయోజనక

బడఁతిరో! పుండరీకుగతిఁ ♦ బల్కెఁ గపింజలుఁ డంత తేటగాక.

180

ఉ. అప్పటి కంతమాత్రన సమాశ్వాసితక సఖి! నేను నింతయేక

జెప్ప నలంతి నొందు నింకఁ ♦ జేయుదు వేమియు నీవు నమ్మఁగా

నొప్పినస్థాన మీయదియ ♦ యుగ్మలి! నీశొడ్డపైన నున్నదే

తప్పినొద్దొయిందు మదిఁ ♦ దార్మోనఁ జేయుము యిప్పు జేటికి.

181

ఉ. ఈతను విట్లపాయమును ♦ నేమియుఁ బొందకయుండులోపలక

బ్రీతి సవర్య సేత విడిపేర్చిని నొం దొనరింప నర్హమే

యాతతమృచ్ఛితేంద్రనమఁయంబులుబాల! యదృశ్యదేవతా

ద్యోతితవిగ్రహంబు లిలఁ ♦ దోగవుభక్తిని నర్చితంబులై.

182

ఉ. మే లొడఁగూర్చు చుండఁగ నఁమేయమహాత్మత దృశ్యదేవుడై

గ్రాలునృపాత్మజాకృతినిఁ ♦ గాంచినచంద్రునిఁ జెప్పనేటికి

జాలు నసేవితండయి ప్రసాద మొసంగఁడ నిత్య మీతఁ డో

బాలరొ! యీశరీరమును ♦ భద్రముగా నిట నుంచి కొల్వుమా.

183

శ్లో. కాదంబరి చంద్రాసీడునిజేహమును రక్షించుట. శ్లో.

చ. అని వచియింపుచుండఁగనె ♦ యామదిరాత్మజ లేది పల్కకే

మనుజవరేణ్యపుత్రునిఁమంజులదేహ మభేదనీయము

గొని చని లేవ నెత్తుకొని ♦ కోమలత మదలేఖతోడుగా

నునిచె శిలాతలంబువయి ♦ నుగ్రతరాతపశీతవాతముల్.

184

ఉ. వాసయు నాదిగాఁ గలుగు ♦ బాధ ల వేవియు లేనిచోటునన్;

మాని సముజ్జ్వలభరణమంజులవేషములన్ శుభార్థమై
బూనుచు రత్నకంకణముఁ ♦ బొల్పుగ నొక్కకరంబునందుఁ దా
స్నానము చేసి శుభ్రవసఃసంబులఁ గట్టి ప్రశాంతవేషయై.

185

న. మణిఁగూ గాథలగ్నం బైనతాంబూలరాగంబు పోవ నధరబింబంబు సారెసారె
కున్ గడిగిఁకొని పలుపయిం బడుబాష్పవిందునికగంబులఁ దుడిచిఁకొనుచుఁ బుల్లు
పుల్కునన్ జూచుచు నకృత్యవిచక్షణుండును బ్రతికూలస్వభావుండును నగు
నాహతవిధి యచింతితంబును నవితర్కితంబును నబోధితంబును నసభ్యస్తంబును
నయోగ్యంబును నపూర్వంబు నగుదాని దేనిం జేయించు దానినెల్లఁ జేయు
చు సురతోపభోగంబునకుం దెచ్చినసురభికుసుమధూపానులేపంబులచే దేవ
తోచితం బగుపూజావిధి నాచంద్రాపీఠదేహంబుం బూజించుచు మేనుఁ దా
ల్చినశోకంబునా, నార్తిరూపయై తక్షణంబు రూపాంతరంబు నొందెనా గతా
సువు నా శూన్యముఖయై చంద్రాపీఠవదనంబు చూచుచు నసహ్యపీడోత్పీడిత
హృదయ యయ్య బాష్పపూరంబు నాఁగుచు దారుణశోకంబునకంటెను, మర
ణంబునకంటెను గడు నధికం బైనయవస్థ ననుభవించుచుఁ దచ్చంద్రాపీఠచర
ణద్యయంబు తనయంకంబుపై నునిచిఁకొని దూరాగమనాయాసంబు గల
దయ్య నాఁకొన్నదయ్య స్నానపానభోజనంబుల మాని ముక్తాత్మ యైనరాజ
పుత్రలోకంబుతోడను స్వపరిజనంబుతోడ నిరాహారయై యాగంధర్వరాజ
పుత్ర యాదినం బంతయు నుపవాసంబుచేఁ గడపె.

186

సీ. గంభీరమేఘముల్ ♦ గప్పి యాకసమెల్ల విడువక పిడుగులు ♦ పడుచు నున్న
హృదయబంధములెల్ల ♦ నిట్టటు కంపింప నురుము లురుమ వానఃకురియు చున్నఁ
జిత్తవృత్తి గలంగ ♦ మత్తశిఖిండులు కేతారవంబులఁ ♦ గెరలు చున్నఁ
చెవుడుపట్టంగ చెవుల్ ♦ చిల్లులు వోవంగఁ గుప్పలై కప్పలు ♦ గూయు చున్నఁ

తే. గనులు మిఱుమిట్లు గొలుపుచుఁ ♦ గ్రమ్మి దిశలఁ

బొదల మెఱుపులు మిడుగురుఁపురుగు లలమి

ద్రుమతలంబులఁ గ్రమ్మినఁతమము నణఁప

భయద మగురాత్రిఁ గడపె నాఁబాల యల్లె.

187

తే. వనితలకుఁ దోడఁబుట్టువై ♦ తనరువెఱుపు

దూరముగఁ జేసి రాజకుఁమారచరణ

సరసిజంబుల విడువక ♦ సరకుఁ గొనక

తనతనూభేదమును నింత ♦ తలఁగి నిద్ర.

188

తే. కూరుచుండియె యారాత్రిఁ ♦ గువలయాఁ

యొకనిమేవంబుగాఁ బుచ్చి ♦ యుదయముననె

లేచి యున్నీలితంబులు ♦ తొంచుచున్న

యవనినాధతనూజదేహమును గాంచి.

189

శే. అల్లనల్లనఁ జేతితో ♦ నంటిచూచి, పొగ్గు ప్రముననున్న మదలేఖఁపజ్జఁ గాంచి

యనుఁగు నెచ్చెలిమదలేఖఁకనుమిడిమి, ఎలుగు నేనేమియునుగతఁమేమిచెప్పును.

శే. రుచివశంబుననో లేక ♦ ప్రచురమైన, నిర్వికారతనో గాని ♦ నెలఁత! యెఱుఁగ

నీశరీరంబు తొంటియఁజ్ఞానఁగు నిదిగొ, మూడునీవునునాదృతిఁజూడ్కిఁబఱపి.

వ. అనుటయు మదలేఖ యిట్లనియె.

192

చ. ప్రియసఖ! యేమి చూచునది ♦ నీడుట నాత్మను శాంత మయ్యెఁ జే

ప్రయః; కను మీశరీరమున ♦ శాంతము గాదు మఱేమియుఁకా; గుణే

శయదశసన్నిధం బగుచు ♦ సద్బదనంబు వెలుంగు నింతఁజే

నియు సిరి పీడదన్తు రజఃనీపతిచాడ్పున నొప్పు విప్పుగాక.

198

చ. చికురకలాప మెంతయును ♦ జిక్కణమై చలదగ్రభాగమై

ఏకసితమై తనద్బు; నటువెల్లవెలుంగుశలాకలుం బలెక

జకచకలాడుచున్నయని ♦ చానరొ! వీనిలలాటకాంతులుకా;

ముకుళితనీలవారిజముఁ ♦ బోలి వెలింగెడి నేత్రయుగ్మముకా.

194

తే. పగడములఁ బోలి యెఱ్ఱనై ♦ పరఁగు గోళ్లు

వేళ్లుఁ బాణిపదంబుల ♦ వెలఁది! యుల్లె

మోవియును లేతచిగురాకుఁ ♦ బోలి వెలుఁగుఁ

దొంటియట్ల విశేషంబుఁ ♦ గంటి వేమి.

195

తే. సహజలావణ్యభానురఁసాకుమార్య, విలసితావయవంబులు ♦ వెలుఁగు నట్లె

సౌవ్యవం చింత తలఁగక ♦ సఖ! కపింజ, లోక్తిసత్యంబు శాపవిఁముక్తియయ్యె.

తే. అనుచుఁ దలఁచెద నని యది ♦ యనుచు నుండ, నిర్భరానందవరవశఁనిశ్చలాంగి

యగుచు రాసుత ప్రియసఖుఁహంసనుతకు, బద్ధజీవనృపాత్మజావళికిఁ జూపె.

క. అలరాజపుత్రలోకము, కలితాద్భుతవికచనేత్రఁకంజాతంబై

యలరుచుఁ జంద్రాపీడాంఘ్రిల కఱఁగి నతోత్తమాంగఁకోటిరంబై.

198

ఉ. చేతులు దోయిలించుకొని ♦ చేర్చి ధరాస్థలి జానుయుగ్మముకా

భూతలనాథపుత్రి కనె ♦ భూరిముదం బెసలార నీగతికా

మాతరా! నీప్రభావ మిది • మమ్ముఁ దొటంగి సుదూర మేగినా
త్కాతల నేతృసూనుముఖి • సారస మీగతి నుండఁ గంటిమే.

199

ఉ. తొల్లిటిమాడ్కి మమ్ములను • దోరపుటానట సాకతంబునన్
బెల్లుగఁ జూచు నంచు మదిఁ • బెంపు వహించెడు నాశ వాదముల్
పుల్లసరోజశాంతిఁ గడుఁ • బొల్చెడు ముందటి యట్ల ధాత్రిలోన్
దెల్లము మేమె పుణ్యలము • దృష్టమె యెవ్వనిచేని దెప్పుడేన్.

200

చ. ఇది కడువింత యశ్రుతము • నెవ్వనిచేతను నేనికీన్ లభిం
ప దిది యటంచుఁ జెప్ప నరఃపాలతనూభవలోక; మంత నా
మదిరతనూజ లేచి కుసుమంబులఁ దాఁ గొనివచ్చి స్నాతయై
యుదికినవస్త్రముల్ దొడిగి • యున్నతభక్తిఁ దదీయదేహమున్.

201

చ. వలగొని పూజసల్పి పరిఃవారసఖియుత యాచు సత్కృతిన్
సలిపి సమస్తరాజసుతఃసంతతికీన్ భుజియింప నానతిన్
దిలిపి యొనర్చి స్నానమును • దీర్ప భుజ్జక్రియ వార లంతఁ దా
సలిపెను హంసపుత్రిక యొసంగినవండ్లను భుక్తి నామెతోన్.

202

వ. ఇట్లు మహాశ్వేత యొసంగినఫలంబులచే నామెతోడ సపరివారంబుగ నాకాదలి
బరి యాహారవిధి నిర్వర్తించి మగుడ నేతెంచి చంద్రావీడచరణసరసిజంబుల
సంకతలంబున వహించి యాదినమెల్లఁ గడపి మరునాఁడు చంద్రావీడశరీరం బ
వినాశి యనుదృఢవిశ్వాసంబు గల్గ మదలేఖం గాంచి యిట్లనియె.

203

చ. చెలియరా! శాపమోక్షణము • చేకులునంతకు నుండఁగా వలెన్
సలుపుచు నీశరీరపరిఃచర్య ననశ్యము జీవితాశచే
దలఁగక యందలు న్ననము • దండ్రీకి సంబంధ జిత్రమై కడున్
జెలఁగెడునీయువంతమును • జెప్పుము నీ వట కేగి సర్వమున్.

204

చ. తలఁవరు నన్ను వేరుగను • దాల్పరు నాదగుదుఃఖమున్ మదిన్
గలఁగుదు నీయవస్థ నిటు • గాంచిన నన్దనరాక యుందునున్
సలిపిన నిట్లు వారు సకీ; • చాలను దుఃఖముఁ దాల్చి నేను వా
రలఁ గని; యేడ్వ నేను నలఃరాజసుతుండు మృతుం డటంచునున్.

205

చ. బ్రతుకు నటంచు రాసుతుఁడు • పాయఁడు జీవిత మం చెటింగి నే
గతవిచిత్తస్సైతి నిఁకఁ • గాంచుచు నేనుము సల్పుదాన నే
మితర మటంచు నేడ్చెదను • నింతిరొ యంచు వచించి పోయి రా
యతివ! యటంచు నీడ్కొలువ • నాసతి వేగమె యేగి వచ్చెఁ దాన్.

206

తే వచ్చి ప్రియసఖ! నీదగుఁవాంఛితంబు

సఫల మయ్యెను వగవకుఁ చాన! వినుము

జనకుఁ డగుచిత్రరథుఁడును • జననియైన

మదిరయును నిన్నుఁ గొంగిటఁ • గదియఁ జేర్చి.

207

తే శిరము మూర్కొని యిట్లని • చెప్పవలయా

మాదుపలుకుగ నని చెప్పి • మగున! యిట్లు

చెప్పి రని చెప్పఁ దొడఁగె నాఁచెలియ యిట్లు

వత్స! యిన్నాళ్లు నీవిట్లు • వరునిఁ గూడ.

208

తే. చూడవలెనని మామదిఁసుదతి! లేదు

వరుని వరియించితివి నీవె • పరమహర్ష

మొదవె మాకిప్పు భాగ్యంబు • పొడలెఁ బుత్రి!

రాజసామాన్యఁడె యితండు • రాజవదన!

209

తే. లోకపాలకుఁ డగునుడుఁలోకనాథుఁ, డైనచంద్రుని యవతారఁచున్పు యితండు

సంభవించెనునిదివిశేఁషంబొకండు, మాతవముపండ్లఫలియించెఁమాదుకొర్కి.

చ. సుదతిరొ! కొన్నినాళ్ల కింకఁ • జూతుము శాపము తీటి యల్లుతో

ముదమునఁ గూరుబొప్పములఁబ్రుంగిననీవదనారవిందము

గదురఁ బ్రహర్ష మం చనిరి • కల్కిరొ యం చన హృష్టచిత్తయై

మదిరతనూజ దేవుగతి • మానక కొల్చునుండు నత్తను.

211

వ. అంత జలదసమయంబు సనుటయా.

212

నీ. జీవలోకంబులు • చెఱసాల విడినట్లు ఘననిగోధవియు క్షి • గాంచి చెలంగె

గ్రామాంతములు ఫలఁస్తామభాగ నతకలమపనకదాఁ • కాంతి వెలింగె

గాననస్థలములుఁకాశసూనగుళుచ్చధవళంబు లయి దెసల్ • దవిలి మెలంగె

బ్రాసాదతలములు • భామినీవిహారణభాసమాసంబులై • వరగె మిగుల

తే. పల్వలంబులు కష్టఁరఁభాసురములు, యామినులు కైరవామోదఁహర్షదములు

యామినీవదనంబులు • యామినీశ, కాంతిరుచిరంబులును నయి • గ్రాలె జగతి.

వ. మఱియు.

214

నీ. సేఫాలికామోదఁసిద్ధిఁ గాంచి చెలంగె మణదాంతవవమానఁకాబకములు

వికసితోత్పలరజోవిస్ఫురత్సౌరభభాసమాసము లయ్యి • వాసురములు

సుకుమారసై కతఁశోభితతటసుఖోత్పలంబు లయి గడఁ • దనరె నదులు

విగతజంబాలాశ్వఁవికటఖురసహిష్ణువు లయి చెలంగె మార్గఁభూస్థలములు

కీ. విగతసుంకంబు లు యెండి • విశదము లయి
తనరీ బాలతృణాచ్ఛాదితంబు లగుచు
నవనిపులంకపోకల • కనువు లగుచు
దనరే ద్రోలు సుఖవులై • జనవరేణ్య!

215

5. అంత నొక నాడు.

216

తే. అధిపసుతుపాదములచెంత • నధివసించి, యున్నకాదంబరీ దేవి • యొద్ద కేగు
దెంచె నామేఘనాదుండు • తీవ్రగతిని, సంజలిఘటించి యిట్లనె • నతివినీతి.

చ. ఇటఁ జనుదెంచి రాకొమరుఁ • డేగెను నెన్నియొ నాళ్ల టంచుఁ దా
మటమటఁ జెందుదెందమున • నంపిరి వాచికహారులన్ సతీ!

యటకుఁ బ్రభుండు ప్రభివ్యయును • నేమును వారికి నీకు శోకసం

ఘటన మొనర్పరా దనుచుఁ • గంజదళాక్షిర! సర్వవృత్తమున్.

218

చ. తెలిపి వదించినార మిటుఁ దేవియుఁ జిత్రరథాత్మజాతయున్

దెలుపదు రాకుమారకుఁడు • దేవరయున్ దెలుపం డి కేమియున్

దెలిపినవార మంతయును • దీవ్రగతిన్ జని మీరు రాజరా

ట్టిలకునకున్ విలాసవతి • దేవికిఁ దెల్పుండు సర్వవృత్తమున్.

219

చ. అనుటయు వార లిట్లనిరి • యంతఁ గ్రుధాన్వితు లాచు నాను మీ

రనినటు లుండనిం డిక్కఁ గ్రమాగతహర్దము భక్తియున్ సదా

యనుసరణంబు కార్యగురు • తాత్తకుతూహలమున్ నృపాత్మజున్

గన మము వేగిరించెడిని • గాఢముగా వదలంగ రాదుగా.

220

తే. మీర లీయర్థమును విన్నవార లైన, నటిఁగి మీవల్ల మగుడమే • మేగుటరయఁ
దగును గనులారఁ జూచిన • మగలుమీర, లట్టిభాగ్యంబుమాకును • నమరరాదొ.

సీ. చిరకాల మేమును • క్షీతివనూనుని గొల్చి పూతదేహులమయి • పొదలినాము
మమ్మును యువరాజు • మన్నించి దర్శన మొసఁగిప్రసాదంబు • నొసఁగె నెసఁగఁ
గలిగ నే మిప్పుడు • గడవరానిదొసంగు తత్పదాంభోజాత • దర్శనంబు
వందనానుగ్రహ • బృందంబుఁ దలఁగించి చనుఁడు మీ రనిచెప్పఁ • జతురులార!

తే. వారలమే మేము యువరాజుపాదలగ్న

పాంసులము మమ్ము దేవికిఁ • బార్థివేంద్ర

తనయునకుఁ దెల్పి తత్పాద • వినతి మాదు

గమనభేదంబు సఫలంబు • గాసలుపుఁడు.

222

తే. ఇంతదూరంబు చనుదెంచి • యేము రాజ

తనయుదేహంబు గళకయె • మనుజువరుని

సన్నిధికి బోయి యేమంచు • త్కాతలేంద్రుఁ

డడుగ నేమంచు మేమందు • మయ్యచెవుమ

223

తే అనిరి మీచిత్తమంచని • మనవిచేసి, యూరగుండెను నాతఁడా • యువిదయపుడె
యూఱడింపంగ రానట్టి • యురుతరాత్రి, సంభవించెను శ్వశుర • శమున కనుచు.

తే. తలఁచి నీ రా • యనో యన • దగుణిలోన, సంచితములై నయశ్రులఁ • జంచలములు
నాకులము లై నకన్నుల • నాను చ్చటై, గద్గదిగఁ గూరి గంరంబు • కదలకున్న.

తే చాలసేపున కెట్టులో • సంబడించు, కొనుచుఁ గంరంబు నిట్లన • వనజనేత్ర
వారు చనకుంటయు క్తంబు • వారు దేవుఁ, గనక యేపోయి యేమంచు • ననుదురచట.

వ మఱియు

227

క. భావింప జగదనీతం, బీన్పితాంతంబు పుట్ట • దెనరికి గన్న

వే విశ్వాసం బిట్టిది, యీవిషయము చూడకున్న • నేల వచింపక.

228

ఉ. కై తవహార్దపల్లవముఁ • గన్నడిఁ జేయుదు జీవితంబుపై

బ్రాఁతిఁ దొఱంగకే మనము • పార్థిపుత్రునిఁ జూచుచుండఁ గా

నాతతజీవితాశ విడి • యచ్చపుఁ బ్రేముడిఁ జూపుభృశ్యులా

యాతనిఁ జూడరా దనగ • నర్దులు' రమ్మను వేగ వారిని.

229

చ. కనుదురుగాక రాసుతునిఁ • గాంక్షలు తొలగ నెల్ల వారు లో

చనముల మార్గభేదమును • సల్పి ఫలాన్వితముగఁ బిచ్చుట

జనుదురుగాక యం చనుదు • సారసలోచన మేఘనాదుఁడు

గొని చనుదేర బాష్పములఁ • గూరుచు సంగిము లైదిట ధర.

230

చ. కవుఁగిటఁ జేర్చి వారు క్షీతిఁ • కాంతసుతాంఘ్రిసరోజయుగ్గము

దవిలి నమస్కరించి గడు • దవ్వననుండియె నిర్నిమేషులై

ప్రవిహతవృత్తులై గనుచు • వారక నిల్వ ననన్యదృష్టియై

ధవళసరోజనేత్ర కని • తద్దయు నేవును వారి కిట్లనె.

231

క. ప్రేమయు సద్భావంబును, స్థేమంబై సంప్రదాయ • సిద్ధం బగుచు

ధామ మగువారి కెల్లను, భూమిని శోకాతిశయము • పొలుచు సులభమై.

232

క. నిరవధిక మగుచు దుఃఖమె, పరిణామము గాఁగఁ బరఁగు • పరమవ్యథయే

మరణ మన వెఱచువారికి, గరము శుగావేగకరము • గాక మఱొండే.

233

క. తలఁప సుఖోదగ్ధంబై, చెలఁగెడుదుఃఖంబు మ్రోల • సిద్ధం బగుచు

మెలఁగు సుఖాశను మదిలో, వలఁ జొరదు నిజంబు • వెక్కుపల్కు లిఁకేలా.

క. కావున నీవృత్తాంతం, బీవిధమున నుండనిండు • నించుక వగలు

దా వొదవమి యేగాడికఁ, దా వొదవదువిన్నయంబు ♦ తాకొమ్మటకునుక.

క. పరిబోధంబున నేమగుఁ, బరికింపఁగ నెందు మనుజువారములోనక
బరికింపని యీవార్తను, బరికించితి రెల్లమీరు ♦ ప్రత్యక్షముగక. 236

క. కనుఁగొనినారలు మీరలు, మునువటియ ట్లక్షతాఁగు ♦ భూపతిసుతుమో
మును; కనక దేవు సంభా, వనయును లే దదియుఁ గల్గె ♦ వచ్చినమీకుక. 237

క. చనుఁ డిప్పుడ యిచటివార్తల, విన వేగిరపడెడుధరణి విభుచెంతకుఁ గ
న్లొనియును బ్రత్యక్షముగఁ, దను వుసరత మయ్యుఁ జెడక ♦ తద్ద తనరుటక.

క. తెలువకుఁ; డచ్చోదం బను, జలజాకరతీరమందు ♦ సపరిజనుండై
మెలఁగును గంటిమి మే మని, తెలుపంగవలయు మీరు ♦ దేవరతోడక.

క. కలుగు నవశ్యము మరణం, బిలఁ బ్రాణులకెల్ల దీని ♦ నెల్లజనంబుల
తలఁతురు నిజమని; యసువులఁ, దలఁగియు మేనుంట చెడక తథ్య మనుదురే

క. తెలిసిన దీనిని దవ్వనఁ, జెలఁగెడుగురుజనుల మరణ సింధువునఁ బడక
గొలిపినయట్లవు దీనను, గలుగదు లాభం బొకండు ♦ క్రూర్యము దక్కక

తే. ప్రాణనాథుండు జీవంబు ♦ పడసె నేని

యద్భుతావహ మైనయీ యర్థమెల్ల

గురుజనంబుల కెల్లను ♦ బరఁగఁ దెలియుఁ

దనకుఁ దాఁ జెప్పనేటికిఁ ♦ దగు నటంచు. 242

న. అనుటయు వార లిట్లనిరి. 243

చ. మనవి యొనర్తు మే మనుచు ♦ మానిని! యీవిషయంబు మే మటక

జనమినిఁ జెప్పమిఁ దెలియ ♦ సంభవ ముండదు రెంట రెండునుక

బొనరవు మాదుహస్తమున, ♦ భూధవపుత్రతదీయవిత్రవా

ర్తను విన కెంతయు న్యగచు ♦ ధాత్రివరుండు తదీయదేవియక. 244

ఉ. ఆతనిమంత్రియుక బనుప ♦ నాతురతక జనుదెంచినట్టిమే

మీతను పూని యచ్చటకు ♦ నేగక యుంట ఘటిల్లునే తనూ

జాతునుదంతముక వినఁగఁ ♦ జయ్యన నువ్విళులూరుచుండు నా

త్కారలనాథుఁ దత్సతిని ♦ మంత్రి వ్యథాప్లుతనేత్రవక్త్రులక. 245

చ. కనుఁగొని నిర్వికారతను ♦ గాంచినమోములఁ దాల్చియుండఁగా

వను వగు నొక్కొ మా కనుఁడు ♦ నొ నిది యట్టుల యంచు మేఘనా

దుని గని యిట్లనక వికచతోయజలోచన మేఘనాద! యీ

చనవు గలట్టివారి కిది ♦ శక్యము గా దని నే నెఱుంగుదుక. 246

- క. ఐనను గురుజనములు మది, నూనెడుదగఁ జూచి గలుగఁ దొం దని, నేనే
పూని వచించితి నిట్లని, పూనుచు దుఃఖంబు నొందుఁ భూరితరముగఁ. 247
- క. ఇది యేమి! మహాశనిసమ, మది; యిదియునునుండుఁగాకఁయరుగఁగవలయుఁ
గదురఁగ నమ్మిక నమ్మిక, కుదిరిన వాఁ డొకఁడు వీరిఁ గూడి యచటకుఁ.
- వ. ఇచటివార్తలనెల్లఁ బ్రత్యక్షముగఁ గన్నవానిని నొకని వీరితోడం బనువు మని
యాజ్ఞాపించుటయు మేఘనాదుఁ డిట్లనియె. 249
- ఉ. దేవిరొ! రాజలోకమునుఁ దెల్పుఁగ నేమిటి కీసమస్త మా
నేవకవర్గముఁ దృఢముఁ జేసి మనంబున నిశ్చయించె నీ
దేవరపాదముల్ విడి ప్రతీవముగా మనలోన నొక్కఁడే
బోవఁగరా దటంచు ఫలఁమూలములఁ భుజియించుచుఁ గడఁ. 250
- ఉ. ఆపదలందు సంపదలఁ నారసి కొల్కురు న్నూయమానులై
చూపరు గర్వ మెన్నఁడునుఁ జూప రనాగృతి ధిక్కరించినఁ
బ్రాపితు లయ్య నున్నతినిఁ బాయరు నన్రత నించు కేనియుఁ
తాపము నొంద రే మనినఁ దాల్చి వహింతురు మారు పల్కరుఁ. 251
- నీ. చెప్పక యున్ననుఁ జేయుదు రెంతయుఁ జేసినదానినిఁ జెప్పుకొనరు
నడిగిన హితము ప్రియంబును నగుదాని మనవి యొనర్తురుఁ మాన కొందు
సల్పి శౌర్యము తమ్ముఁ జ్ఞాపించుకొన రెప్పు య్జ్ఞాపించిననుసిగ్గుఁచాలఁగంద్రు
పోరు కల్గినయెడఁ పోదురు ముందర కేతనంబులమాడ్కిఁ గెరలి మిగుల
- తే. నిచ్చునప్పుడు వెన్నకుఁజేగుదెంత్రు, ధనముకంటెనున్నహమేఁభున మటంద్రు
సేవకులు వీరు మరణంబుఁజీవితంబు, కంటె శ్రేయంబురాజాజ్ఞఁగడవమంద్రు.
- శే. సౌధముల నుంటకంటెనుఁ స్వామిపాద
మూలమున నుంద్రు సుఖముగఁ ముదిశ! వీగు
స్వామిపాదాంబురుహపరిఁచగ్యయందె
యాశ వీరికి మఱి దేనఁ నలర దెవుడు. 258
- క. నగపతివదనముఁ గనుటను, బరగును నాసక్తి నృపునిఁ వరగుణమణులఁ
గరము గొనియాడ వీరికి, బరగును వాచాలత మఱిఁ పరగ ద దెప్పుఁ. 254
- నీ. పరులదోషంబులుఁ పరికించుచున్నను నంధులవిధమునఁ నలరువార
లన్యాచవాదంబుఁ లాలించుచున్నను బధిరులవిధమునఁ బరగువారు
వాగ్దులయ్యను దాముఁపరదూషణంబుల మూఁగవారలయట్లుఁ మొనయువార
లెఱిగినవా రయ్యుఁ నినుఁడు చెప్పెడువాని వినతిని జడుఁట్లుఁ వినెడువార

ఆ. లవికలాంఘ్రిసాణు ♦ లగుచుఁ గుంటులువోలె, పండులట్టు లేమి ♦ సల్పఁజాల
రాత్త యున్నను నవశాఖలేంద్రియులును, వీరు భృత్యు లువిదా♦వేయు నేల.

క. ప్రతిబింబంబులపోలిక, క్షితిపతిహృద్దర్పణములఁ ♦ జెలఁగుదు రెపుడు
బతి వీడకుంటఁ గృపణులు, సతి! యీసేవకులు మిగుల ♦ సజ్జను లరయన్.

క. దేవివి నీ వెల్లరకును, దేవరస్థానంబునందుఁ ♦ దేజరిలుదువున్

దేవీ! యాజ్ఞాపించినఁ, బోవము మే మనెడువారు ♦ పొలఁతీ! గలరే. 257

ఆ. అనుచు మేఘనాదుఁ ♦ డంతఁ ద్వరితకుండన్, నేవకునిఁ గుమార♦నేవకునిని
నొకని వారివెంట ♦ నొనరంగఁ బంపెను, చాల్చి దేవియాజ్ఞ ♦ తలను భక్తి.

వ. అంత నక్కడ విలాసవతి వార్తాహరు లరిగి బహుదినములు చనుటయు నచటి
వార్త లేమియుం దెలియరామిని మిగుల వగలన్ గుందుచుఁ దనయుండు
నయస్యునితోడ వేగగా మ్రొక్కుకొన్నమ్రొక్కుబడిన్ జెల్లించ నవంతినామ
నగరదేవతాయతనంబునకు నరుగుదెంచి యందుఁ బూజావిధుల సలుపుచుండు
బరిజనంబులు ససంభ్రమంబునఁ బరుగులిడుచు వచ్చి దేవీ! నీయదియదృష్టము.
అనంతిమాతృకలు ప్రసన్నలైరి. యవరాజపృథ్వాంతము నెఱింగిరా ననిపిన
వార్తాహరు లిదె యరుదెంచిరి. అని చెప్పుటయు నానందబాష్పలలితంబై యతి
దీర్ఘం బయినచూడ్కిని జలాద్ధ్రేంద్రీవరప్రజంబుచేఁ బూజించునదివోలెఁ బెద్ద
యుం బ్రొద్దు భ్రష్టబాలపోతం బగుమృగాంగనవిధంబున దిక్కులు చూచుచు
నూర్పులుపుచ్చుచుఁ బ్రాకృతయట్టు లార్తిం గనుచు నావిలాసవతి యిట్లనియె.

ఉ. ఎవ్వఁడు నావయిం గురిసె ♦ నీసుధ నిప్పుడు వాక్చలంబుచే
నెవ్వని కున్నవించె దయ ♦ యీజనులందు నెవండు చూచెనో
యెవ్వని నున్నవాఁ డనిరి ♦ యెచ్చట నుండెడు నెంతదవ్వనన్
నవ్వలొ వాస్తవంబొ మఱి ♦ నానుతునేమము చెప్పిరే తగన్. 260

ఆ. అనుచు నడుగుచుండ ♦ సంతలో వచ్చిరి
యటకు నాయుదంత ♦ హరులు తాము
తమ్ముఁ గాంచి జనులు ♦ ధాత్రిశభృత్యులు
తదితరులు నవంతి♦తలమువారు. 261

నే గుంపులై పర్యవారుచుఁ ♦ గూడరాఁగ, రాకుమారకు నెంతదూరంబునందు
విడిచివచ్చితి రిప్పు డొక్కడను నుండు, నేగి కనుఁగొంటిరాతని♦నచటమిారు.

సీ. వాహనమాత్రుండై ♦ పరగు నాతం డెటఁ గడపెను సీతువుఁ ♦ గవ్వతరముఁ
దలఁతుము త్రొవనే♦తొలఁగె సీతు నటంచు నెఱుఁగును ద్వరితకుం ♦ డెల్లదీనిఁ

దెలిపిన నే మగు ♦ దీనిఁ దెల్పుఁడు దాని నినసుతుం దెవనికై ♦ యింతశ్రమము
 పడె నాతని నమాత్యుఁపట్టివై శంపాయనుని గాంచె నే వానిఁ ♦ గొనుచు నివుడు
 తే వచ్చుచున్నాఁడె చేరిరా ♦ పత్రలేఖ
 మేఘనాదుండు యువరాజు ♦ మేలుగాను
 వర్ధమానుండు మీ రిట ♦ వచ్చునవుడు
 చెప్పి పంపఁడె యేమియుఁ ♦ జిత్ర మవును.

263

ఉ. సాదులలోన నాద్యుఁడయి ♦ సన్నుతిఁ గన్న మదీయమాతులుం
 దాదృతి మాకుఁ జెప్పు మని ♦ యంపఁడె యాపృథునర్కుఁ డేమియున్
 సాదులు క్షేళమున్ గనిరి ♦ చాల నటంచుఁ దలంతు మాత్మలోన్
 మోదమె యశ్వసేనకు న ♦ మోఘబలాధిపశాలికిన్ గడున్.

264

సీ. పంపఁడు మాతండ్రి ♦ భవదీయకరమునఁ జిహ్న మేమిఁచుమాకుఁ ♦ జిత్ర మాను
 యువరాజగృహమున ♦ నుండఁ గంటిరె మీఁడు భగత సేనుని నాదుఁ బ్రాతృవరుని
 సేనుమే మాభద్ర ♦ సేనునకు ననీకవతికి సవరివారఁ భారునకును
 గొల్చునే యువరాజుఁ ♦ గూర్చి వినీతిని మత్సుతుం డైనకుఁ మారవర్కుఁ
 తే. డచట నేమని యనుకొందు ♦ రలబలాధి

కృతుని నావంతిసేనుని ♦ కృత్యములను

గూర్చి యువరాజు వానిపైఁ ♦ గుపితుఁ డయ్యె

నగ్రయానార్థమై యతం ♦ డడల లేదొ

265

క. క్షీతివతిగృహమున నెవ్వం, డతిమూత్రము వర్ధమానుఁ ♦ డగుచుఁ బ్రసాద
 వ్యతికరమున మాన్యతఁగని, యతిముదమున మెలఁగుచుండుఁ నశ్రాంతంబున్.

క ఏవాఁ డిన్నిదినంబులు, నేవించి గడించె నేను ♦ చెవుమ యనేకుల్
 భూవిభున కభినవప్రియ, నేవకులై రన్యమెల్లఁ ♦ జెప్పకు మింకన్.

267

సీ. వీక్షించె నెవ్వాఁడు ♦ వీరసేనునిసర్వసేనాత్మజుని వానిఁ జేమవార్త
 వచియించున నశండు ♦ వాఁడు తండ్రి గతింప దీనుఁడై దేశముల్ ♦ దిరుగసాగఁ
 దద్దుఃఖమున వానిఁ తల్లి యుపాసంబుఁ జేయుచున్నది ప్రియఁ చింత వీడి
 బ్రతుకునే యది నూనుఁగతి యిట్లుగాఁ బలి దివికేగఁ దద్దుఃఖ ♦ దీర్ఘయగుచు

తే. ననుచు నివి యాదిగాఁగల్గు ♦ నన్యములను

నడుగ జనములు ప్రతిపదఁమందు వెంటఁ

బడుచు వారికి బదు లేమి ♦ పలుక కురక

యధ్వభేదంబుచేతఁ దూఁగాడ మేను.

268

ఉ. కోపముతోడిచూడ్కులు వికూణికపై నటియింపఁ బాదముల్
తోఁచు బ్రయోస మీడ్చుచును ♦ దొట్రిలుచు మలినాంబరములన్
జూపుచు దైన్యమున్ దనువు ♦ సుక్కఁగ మూర్ధజపాశముల్ రజో
వ్యాపన మంది ధూసరముల్ మలినాంగకముల్ చెలంగఁగాన్. 269

చ. శ్రమనిలయంబులా యలఘుసర్వవిషాదనిగుంఘనంబులా
యమితపథ శ్రమధ్వజముల పర దేశనివాసభూములా
ప్రమథసదార్శనస్యపదపంకరుహక్రమణంబులా యనం
గ ముదముఁ దక్కి వచ్చు కృశఁగాత్రుల లేఖకహరులన్ గనెన్. 270

మ. కని యామాతృగృహాంగణమున నె యాకంజాక్షి నిల్చుండి వా
రినిఁ దోడ్కొరఁగఁ బంచె నంతట వితఁర్కింపంగ రానట్టియా
వనితాదర్శనమాత్రన్ ద్విగుణమై ♦ వర్షింప బాష్పాంబువుల్
గనుచున్ దుఃఖము శూన్య దేహు లగుచున్ ♦ గష్టాత్తులొ నాఁ దగన్. 271

మ. పరిముక్తాత్తులొ నాఁగ నింద్రియములన్ ♦ భావింప నిర్జీవులొ
పరిముష్టాత్తులొ నాఁగ దీను లగుచున్ ♦ వక్త్రంబులన్ వాంచి మం
థరయానంబుల వచ్చులేఖవహులన్ ♦ దా దవ్వనన్ గాంచి యా
థరణీశాంగన బాష్పముల్ దొరఁగ నేత్రద్వంద్వమం దంధయై. 272

చ. ఎదురుగఁ బోయి తొట్రిలఁగ ♦ సంతయు భీతిని బాదపర్కముల్
గదుర గళంబు గద్గదిక ♦ గట్టిగ మ్రొక్కెడువారి కిట్లనెన్
మది ననుమానమున్ గనక ♦ మత్సుతువార్తను వేగ చెప్పుడి
యదరెడునామనంబు గడు ♦ నందెడు సందియ మొండు తొఁచెడున్. 273

చ. కనుఁగొనినారొ నానుతునిఁ ♦ గాంచితి రెచ్చట మీరు చెప్పుడి
యనుటయుఁ గాల్వలై దొరఁగునశ్రుజలంబుల దుడ్చికొంచు మ్రొ
క్కనుమివ వాంచి మస్తమును ♦ నానన మెత్తి యొకింత నెట్టెటొ
మనవి యొనర్చి రిట్లనుచు ♦ మన్యువు గూరుచు వార లక్కటా. 274

క. కనుఁగొంటిమి యుచ్చోదం, బనుసరసీతీరమునను ♦ సధివతిసుతునిన్
మనవి యొనర్చును శేషిం, చిన పల్లను ద్వరితకుండు ♦ చిత్తము దేవి. 275

క. అనుటయు బాష్పాననయై, జనవతిసతి యనియ నిట్లు ♦ చాలు నితం డే
మని వచియించును నొం డిక, మనవి యొనర్చితిరి మీరెమానకయొందున్.

ఉ. దూరమునుండియే ముదము ♦ దూరముగాఁ జనినట్టిరాకచే
గూరెడునశ్రువూరముల ♦ గ్రుక్కుచుఁ దూలెడుతాపకాటులన్

భారములేనిదుఃఖమునఁ ♦ బాలినమోముల లేఖమాలికా
భారములేనిమస్తములఁ ♦ బల్కితి రంత వచింతు రే మిడిఁ .

277

—ఊఊ విలాసవతీవిలాపము ఊఊ—

సీ. జగదేకచంద్ర! యో ♦ చంద్రశీతలశీల! చంద్రాస్య! చంద్రాభ! చారుసుగుణ!
వత్స! చంద్రాపీడ! ♦ వచ్చెను నీ కేమి యేల రా వింకను ♦ నచట నుందు
వచ్చినాడవో మఱి ♦ వచ్చెదవో తండ్రి! ధూలోచనానందభూత! మదన!
కోపంబునను గాదు ♦ గూరి పెన్వగ నిట్లు పల్కెగఁ దప్పుగాఁ ♦ బట్ట కయ్య
తే. యమ్మ! యాలస్య మింతయు ♦ నాచరింపఁ

బోయివచ్చెద నని నాదుఁమ్రాలఁ బలికి
పోయి పోయినపోకగాఁ ♦ బుత్ర యెందో
మసల నర్హమె నీ కయో ♦ మాన్యచరిత!.

278

చ. చనుటయు నీవు తత్త్వణమె ♦ శంక జనించెను నీహతాత్మకుఁ
గనితిని దాన నీముఖముఁ ♦ గాంచను దుర్లభ మద్ది యింక నా
కనుచును వత్స! యాగతియె ♦ యాచును నాగతి యింక నేమి నే
నొనరుచుదానఁ బోయితివె ♦ యన్నటులుండి బలాత్కృతిక నుతా!.

279

చ. కలుగునె నీదుదోష మిటఁ ♦ గాంచ నపుణ్యను పుండభాగ్యనై
చెలఁగెడినాదుదుష్కృతముఁ ♦ చేప్త లి వన్నియు నక్కటా భువిక
గలుగునె నన్నువంటియఘఁ ♦ కారిణి పుణ్యవిహీనయుగ గటా
కలిగితి వీవొకండవె యఁ ♦ కాండమునక గొనిపోయె నల్ప నిక.

280

చ. హతవిధి మోసపుచ్చె నను ♦ నక్కట దూరమునందుసున్ననీ
యతిమృదులాంఘ్రులం బడుదు ♦ నయ్య నివర్తిలు మొక్కసారియేక
సుత! నను నమ్మ యంచు మదిఁ ♦ జొక్కఁగఁ బొల్పెడునీముఖాబ్జముక
గుతుకమునక గనంగఁ దమిఁ ♦ గోరెడు నామన మన్న! యక్కటా,

281

సీ. జన్మ మాదిగ నీదుఁజై శవక్రీడలఁ దలఁచి చింతిలుదు నాతండ్రి! వత్స!
యావనాభోగంబు ♦ నలరించు నిప్పటి నీరూపుసిరిఁ గని ♦ నెగులుదు నొకా
దీవ్యదవప్తంభఁధీరమై రాఁబోవుస్తాభవం బారసి ♦ పనవుదు నొకా
దేనిఁ గన్గొని పరిఁదేవనం బొనరింతు నే నెఱుంగను దండ్రి! ♦ యే మొనర్తు
తే. నిట్లు విలపించున న్గని ♦ హృదయగతుఁడ
వీవు సుత! దుర్లభక! నన్ను ♦ నెడసి తాను

బ్రతుకును విలాసవతి యని ♦ స్వాంతమందుఁ
దలఁచ కోయన్న! బ్రతుకదు ♦ తథ్య మిలను.

282

చ. బ్రతికియు నేను నే మనుచు ♦ భద్రక! చూపుదు మోము నీ కింక
గతము నెఱుంగ నీపయిని ♦ గల్గినప్రీతినొ నీదురూపునక
సత మయియున్ననమ్మికనొ ♦ సారసనేత్రలతోడఁ బుట్టువై
యిత మగు ముగ్ధభాసమునఁనో మఱి దేననొ పుత్ర! యింకనుక.

83

ఉ. నామది నమ్మకున్నయది ♦ నాయన! నీయశుభంబు, దాననే
యీమది వేయివ్రక్కలయి ♦ యింతకు ప్రీలదు, చాలభీతనై
యీమనుజుండు తెచ్చిన త్వదీయకరోరవిపత్ప్రవృత్తి నే
నేనునుచుక పదిదవఁగను ♦ నిచ్చ యొనర్పక యుండుదుక సుతా!.

284

చ. వినను ననర్థముక వినక ♦ వీడుట ప్రాణము మే లటంచు నెం
తును మదిఁ; బుత్రుపైఁ గలుగుతొరపుఁజ్రేమ కనర్థ మైన యీ
ఘనత విక్ల బత్వమునఁ ♦ గాఁగల దెయ్యది సిగ్గుచేటె కా
కనినఁ దనూజ! రోదనము ♦ నందక యూరక యుందు నేనిదే.

285

చ. అనుచున మూర్ఛఁ గాంచె జెలు ♦ లంతికవర్తిను లట్టై పట్టఁగాఁ
దనువును; నంతఁ బర్వీడుచుఁ ♦ దత్పరిచారికలెల్ల వేగమే
చని పచియించి రంతయును ♦ త్తాపతి కాతఁడు మందరాహతిక
వననిధియట్లు ట్టుబ్బుడయి ♦ పచ్చెను దానును మంత్రి యప్పుడే.

286

ప. ఇట్లు తారావీడుండు ససంభ్రమసముత్థితుండయి యాజాముసేవకై యరుదెం
చిన యతిజవం బగుమదకరేణుకనెక్కి సమధికవేగంబున దప్పికొన్నవాని
మాడ్కి రాజమార్గంబుఁ బట్టి ముందుఁ జనుచు నేమి దేమి దని హాహాకా
రంబు లొనరించుచు నలుదెసలక బరుగువారివచ్చుజనంబు లనుగమింప శుక
నాసద్వీతీయుండై యుజ్జయినీపురంబు వెడలి యవంతీమాతృకగృహంబుకడకుం
జనుదెంచి యేనుఁగుగ డిగి బాష్పాకులనేత్రులై పరిజనంబులు మలయజజలం
బులఁ జల్లుచుక, గదభీదళంబుల వీచుచు, జలార్ద్రపాణిపల్లవంబుల పహించుచు
నిట్లు పెక్కుభంగులఁ బ్రబోధింప నెట్టకేలకు ఘర్తకాలకమలినియట్లు లగ్నో
స్త్రీలితలోచనయుగళ యగువిలాసవతిం గాంచి తత్క్షణప్రవృత్తంబయినబాష్ప
వారిపూరంబున సవశిష్టమూర్ఛ నపనయింప నాఁ దడుపుచుఁ బ్రక్కనఁ గూ
ర్చుండి స్పర్శామృతంబు వర్షించు నిజకోమలకరంబున ఫాలభాగంబునఁ దడ

వుచు, నేత్రంబులఁ దుడుచుచు, గవోలంబులఁ బుడుకుచు వక్షంబు నిమ్రుచు
భుజాలతలకఁ స్పృశింపుచుఁ బ్రవృద్ధబాష్పగద్గసకంఠుఁడయి మెల్లననిట్లనియె.

అథ తారాపీడునివిలాపము. ॥

ఉ నిక్కువ మేని యేదో యొకఁనెవ్వ తనూజున కింకఁ బ్రాణముల్
దక్కవ యేల వానికయి ఁ దాలిమి తూలఁగ నేడ్చి మూరకే
కక్కస మందఁ జేసెదవు ఁ కామిని యాత్మను ప్రాణికోటికిఁ
దక్కునె యిట్టి విక్లబత ఁ ధాత్రిని నాజను మెల్లవారికిఁ. 288

ఉ చేసితి మిం తెపుణ్యమును ఁ జేయము మోచ్చుగ నింతికంటెనుఁ
గాసిల నేల పాత్రులము ఁ గాము సుఖాతీతయంబుఁ గాంచఁగాఁ
జేసిన పృద్విదారణము ఁ చెందఁగ లేమని జేచ్చనేమియుఁ
జేసినఁగాక దైవ మనఁ ఁ జేడియ! యుండు నొకానొకం డిలక 289

క. వానికి నేది రుచించునొ, దానిని నొనరించు నశఁడు ఁ తప్పక నాఁ డె
వ్వొసకిఁ గాఁ డాయత్తుఁడు, మానిని! సరతింత్ర మెల్ల ఁ మహిఁ బరికింపక.
వ. ఇట్లు సర్వం బతనియధీనంబయి యుండ మన మేమి యొనర్పఁ గలవారము.
సీ. అతిదుర్లభం బగుఁనాత్మజుజన్తోత్సవంబు సల్పితి మతిఁవై భవమున
నంకతలంబున ఁ నధిరోహితునిఁ జేసి కంటిమి సుతుమోముఁ ఁ గాంక్ష తీఱ
వెలికిలఁగాఁ బండి ఁ కిలకిలనగువాని ముద్దాడి ముద్దాడి ఁ మురిసినాము
ధూళిఁ దోగాడుచు ఁ ధూసరితాంగుని నెత్తి గొంగిటఁ గ్రుచ్చిఁ మునసినాము
తే. చెవులు తనియంగ విసినాము ఁ చిన్ననాఁటి
మధురమృదుభాషణంబుల ఁ మమత తీఱ
సరస శీలీవిసోదంబు ఁ సల్పుసుతుని
బాలచాటూక్తులను గని ఁ బ్రమసినాము. 292

వ. మఱియు. 293

సీ. సకలవిద్యల నేర్చి ఁ సద్గుణం డన విని యాత్మఁ బ్రమోదంబు ఁ నందినార
మెలప్తాయమున నుండ ఁ లలితామనుజరూపశోభనశక్తియుఁ ఁ జూచినాము
యువరాజపట్టంబు ఁ నొంది చెలంగఁగ మూళిమూర్ఖునిమేనుఁమఱచినాము
సకలదిక్కుల గెల్చి ఁ జయరమాశ్లిష్టఁడై ప్రణమిల్లఁ గొంగిటఁ ఁ బట్టినార
తే. మన్నియును గాంచితిమి గాని ఁ యాత్మజుండు
భార్యతోఁ గూడ సంసారభారమెల్ల

నిర్వహింపంగ వానిపై • నిలిపి రాజ్య

మగుగ మయితిమి తపమున • కటవి కకట.

294

ఆ. సకలవాంఛితములు • సమకూరు టంతయుఁ, బూర్వజన్మసుకృతపుణ్యరాశి
ఫలముగాక యురక • పడయంగ వచ్చునే, కొఱతపకయండఁ • గోర్కులెల్ల.

చ. కలిగెను నేమిపుత్రునకుఁ • గామి యొకం డిపు డక్కటా యికఁ

దెలియఁగరాదు స్పష్టముగఁ • దెల్పరు నెవ్వరు నింతవట్టు నేఁ

దెలిసితి నచ్చె లేఖలను • దెచ్చెడువారలతోడ నెవ్వఁడో

తెలియును వాఁడు సర్వమును • దేటగ నంచు జనంబు లాడఁగఁ.

296

క. త్వరితకుండు వాఁడు తనయుని, పరిచారకుఁ డంచు వారు • పల్కినయటు లౌ
నరసితివె వాని లే దిపు, డరయుద మంతయును వాని • నడిగినఁ జెప్పుఁ.

ఆ. అనలఁ జావొ బ్రతుకొ • యంగీకరింతము, ఇన్పు డేల యంచు • నినుఁడువల్క
ద్వాగపాలకుండు • త్వరితకుఁ బరిజనాం, తరిశుఁ బిలిచి చూపె • నరవరునకు.

వ. అంతఁ ద్వరితకుండు దూరంబునం దుండియె క్షితితలనివేశితో త్రమాంగుండై
రాజునకుననుస్కరించినిలుచుటయునరవరుండు సుతునిపయింగలనిరవధిక స్నేహం
బున రమ్మ రమ్మని సరసకుం బిలుచుకొని కోమలకరతలంబుచేఁ దదీయోత్త
మాంగంబు స్పృశింపుచు నిట్లనియె.

299

చ. సలుకుచు యేమి సంభవితఁ • బట్టికి నేనుచు దల్లి మంత్రియ౯

నిలువక యెందు ర న్నునుచు • నెమ్మిని వ్రాసిన రాఁ డి దేటికో

దెలుపఁడు రామికిం గతము • తెల్పు మటం చన వాఁడు సర్వముఁ

దెలుపఁ దొడంగుడుఁ నృపతి • దీర్ఘహృదుండయి సాఁచి చేతులఁ.

300

చ. వగచుచు నార్తనాదముల • వందురుచుఁ గడు భద్ర! చెప్పఁగాఁ

దగినది యెల్లఁ జెప్పితివి • వానిని వింటిని నేనునుఁ విసఁ

దగినది యెల్ల మాను మిఁకఁ • దచ్చివఱోగుకుతూహలంబునుఁ

దెగె నడుగంగఁ గోరికయుఁ • దీతె ఫలించెను శ్రోత్రజన్మముల్.

301

క. హృదయము హర్షితమయ్యె, బొదలెనుస్నేహంబు చాలఁ • బొదలెనుఖంబుఁ
గదిరెను సర్వము నా నీకఁ, గొద లే దొక్కండు నెందుఁ • గోరను దేనిఁ.

నీ. గుఱితిహృదుండవై • శోకించితివె తండ్రీ! యొక్కండవే నీవు • వెక్కివెక్కి

నన్నిత్రుఁ డైనవై • శంపాయనునిమిఁదఁ బొక్కంపుఁ బ్రేమను • జూపినావు

దుఃఖభాగులమయి • దురపిల్లు చిటు మేము కర్తచండాలతఁ • గాంచినాము

వజ్రసారముకంటె • వనిత! యస్తద్భది కఠినతరంబయి • కానుపించు

తే. వేయిపటియలుగాఁ దానె ♦ వ్రేల జేల

ప్రాణములు పోవు సుతువెంటఁ ♦ బాసి స్వయము

మరణభీరువు లవి చూడు ♦ మగువ! లెమ్ము

మనము పోవుద మాతండు ♦ చనిన త్రోవ

803

తే. చనుద మాతండు గడుదవ్వు ♦ చనక ముందె

యేల శుకనాస యింకను ♦ జాలివడుచు

నుండెదవు న్నేహమును జూప ♦ నుచితవేళఁ

జితినిఁ బేర్పింపుమా శివు ♦ చెంత నివుడె.

804

సీ. చేర్చుండు కట్టెలు ♦ శీఘ్రంబ యిచటికిఁ గొమ్మికులార! వే ♦ కదల రేల

సంకోచ పడ నేల ♦ చనుండు కంచుకులార! చొర నగ్ని వలసినపరికరములఁ

గొనిరండు మిన్నక ♦ పనవిన నే మగు నిర్నిరోధంబుగా ♦ నిఖిలధనము

జేవి! యొసంగుము ♦ ద్విజుల కెల్లరకును బాలింతు నెవనికై ♦ భామ! యింక

తే. పాలనాదిక మెల్లను ♦ బాసె నివుడు

క్షీణపుణ్యుండ నా కేమి ♦ సిద్ధిఁ గాంచుఁ

బొందు మీభూములకు మీరు ♦ భూమిపతులు

వదలితిని మిమ్ముఁ బ్రజలను ♦ వదలినాడ.

805

తే. ఇవుడె యువరాజుశోకంబు ♦ నెఱుంగ రెట్లు

లట్లు ప్రజలను నరయుఁడీ ♦ యకట నాదు

తనయుండు కథావశిష్టుడై ♦ ధాత్రిఁ బాసె

నెవని రాజును జేసి నే ♦ నేగు దింక.

806

తే. అనుచు నార్తప్రలాపంబు ♦ లడర మిగుల, నడలునారాజచంద్రునినతనిదేవి

యాత్తదుఃఖంబు నింతయునగయకట్టై, పుడమిపడకుండఁబట్టెను ♦ విడెనునొడిని.

వ. అంత నప్పుడు త్వరితకుం డిట్లనియె.

808

క. దేవర! తానకపుత్రుండు, భావింపఁగ న్సుటితహృదయఃపద్మం దై న

బోవిడువఁడు దేహంబును, భావింపకుఁ డొందు నుదిని ♦ బావపువార్త.

ఆ శౌపదోషమునను ♦ సచివపుత్రునియట్లు, జనన మొందె నీదుఃతనయుఁ డవని

వినుము వినుతు నెల్ల విషయంబులను దేవ! విడువకుండనొకఁడ ♦ వివరముగను,

క అనుటయుఁ దారావీడుండు, విని యాయదృశపుశోక ♦ వేగం బెల్ల

ఘనకుతుకాంతరితం బయి, తనరంగ ననిమేషదృష్టిఁ ♦ దడవఁట కనుచున్.

క. భూతావిష్టునిపగిదిని, నాతతదత్తావధానుఁ ♦ డగుచుఁ ద్వరితకుం

హాతురతః జెప్ప సర్వము, త్వాతలనాథుండు వినియె ♦ జరిగిన దెల్లకా. 312

తే అద్భుతాస్పద మగుచును ♦ నధికదుఃఖ, కారణంబయి కౌతుక ♦ కరము నగుచు
దుశ్శ్రవంబయి విశ్వాస ♦ దూరమైన, తత్ప్రస్థితిని బెక్కుని ♦ దర్శనముల. 313

తే నన్దుఃఖము స్రుట్టఁ జెప్పంగ ♦ నరవరేణ్యుఁ, డాలకించి మొకించుక ♦ యాననంబు
త్రిప్పి నశ్చలతారక ♦ దృష్టిఁ బరిపె, నాత్మనిముఁ డగుశుకనాసు ♦ నాననమున.

ఉ. పూనుదు గాత్మదుఃఖములఁ ♦ బోవిడి మీత్రులదుఃఖ మార్పఁగా
మానితు లైనసౌహృదు ల ♦ మాననిరంతరదుఃఖ మందుచున్
దానును నాయవస్థఁ గని ♦ దందడిఁ గుందుచు నున్నస్వస్థుఁడం
దాన జనాధినాథునకుఁ ♦ దచ్చుకనాసుఁడు పల్కె నీగతికా. 315

శుకనాసుఁడు తారాసీడు నూతిడించుట. శ్లో॥

ప. జేన! అతివిచిత్రం బైనయీ సంసారంబునందు సుఖదుఃఖమగున్నలై వర్తించు
దేనాసురమునుష్యతిర్యగ్యోనులకును సత్వరజ స్తమోగుణాత్మకం బయినప్రథా
నమునకును బరమాణ్వాదిబ్రహ్మాండమువలకును గలసమ స్తమునకు నుత్పత్తి
స్థితిలయ కారణభూతుఁ డీశ్వరుండు తదిచ్చచే ధర్మాధర్మసాధనంబును నిష్టానిష్ట
ఫలప్రదంబును నగుశుభాశుభకర్త పరిపాకంబునను స్వయముగను ననేక ప్రకారం
బులఁ బుట్టుచు వృద్ధిపొందుచు నశించుచు ననియతవ్యాపారంబు లగుస్థావర
జంగమంబులకు సంభవిల్లనియవస్థలు లేవు. కాన నీవిషయంబున దేవర కేల
యీవిచారంబు! యుక్తివిచారముచే విమర్శింతు మన్నఁ గేవలాగమప్రమాణం
బుచే నంగీకరింపఁబడినవైనను బెక్కువిషయంబులు యుక్తివిరహితంబులై
విసంవాదరహితములుగఁ గనఁబడుచున్నవి. మంత్రప్రయోగంబువలనఁ గాని
నాగమంత్రధ్యానమువలనఁ గాని విషమూర్ఛితుఁడు విషముక్తుండై లేచు
చున్నాఁడు. ఇం దేమియుక్తి యున్నది? మఱియు నయస్కాంతమునకు నయ
స్సనాకర్షించుకత్తిఁ గలిగించుటవలనను వైదికావైదికమంత్రములకు ననేక
ప్రకారంబు లగుపెక్కుకార్యంబుల సాధించుసామర్థ్యం బొసంగుటవలనను
నానావిధప్రవృత్తసంయోగంబులకు జీవితమరణాదులఁ గల్పించునేర్పును, నప
హరించుచాకచక్రమును లోబడఁజేయు వైశారద్యంబును ద్వేషముపుట్టించు
కత్తియు నుత్పాదించుటవలనను మఱియు నెన్నిటికో యిట్టిసామర్థ్యం బొద
వించుటవలనను నాగమములు సర్వప్రమాణంబులు. అట్టియీగమములయం

దును బురాణరామాయణాదులయందును ననేకవిధంబు లగుశాపవార్తల్నేక
ప్రకారంబులఁ బ్రతిపాదించఁబడియున్నవి. ఎట్లనిన. 816

సీ. అమరేంద్రపదవిని • నందిననహఃషుఁ డదగరమయ్యె నగ స్యః శాపయుక్తి
మానుషాదత్వంబుఁ • బూనె సౌదాసుండు నాసిన్యసుతశాపఁ బొన్నలన
యాశాపన మందె యఁ యాతి చెందెను జర క్రవ్యాదగుగుశాపఁ కారణమున
నందెఁ జండాలత్వ • మలత్రిశంకుఁడు తాను జనకునిదారుణఁ శాపమునను
తే. నమరలోకనివాసిమఁహాభిషుండు, శంతనుం డయి గూఢువి • జన్మమందె
నతనిభార్యాత్వ మందినఁయమగతటిని, శాపమున నవ్వనసువులఁజన్మ మవని.
వ. వీరిమాట యటుండ నిమ్ము. మఱియొకయదృశంబు చెప్పెద నాకర్ణింపుము.
క. తనయుండై జమదగ్నికి, జనియించెను శౌరి దివిజఁసస్సుతుఁ డజఁడున్
జనియించె నట్లై నల్లారు, తనయులుగా దశరథునకుఁ • దా నొక్కండే. 819

చ. మనుజులయందుఁ బుట్టుదు రఁమద్యులు సంభవమే యిదెందునున్
గన నగుఁ దొంటిమానవుల • కంటెను దేవుఁడు గీసిపోవునే
గొనములఁ; బద్మనాభునకుఁ • గోకసవత్నుఁడు హెచ్చుగాఁడుగాఁ
గను మిట సంభవం బిఁకను • గానిది యెయ్యది యింప వేండియున్. 820

చ. కనితిరి దేవి గర్భమునుఁగాంచినయెప్పుడు చంద్రుఁ డామెమో
మును జొరఁబాటుటన్; గనితి • భూధవ నేనును బుండరీకద
ర్శనమును స్వప్నమందు నిఁక • సందియ ముండదు వారు వానిలోన్
జననము నందుటన్ విను విఁనాశము నొందరు వారు చూడఁగన్. 821

ఉ. వారలు నాశముం గనిన • వారిశరీరము లుండు పుట్టాకో
వారలు మల్లి జీనమును • వారక గాంతురు నిక్కువం బిటన్
గారణ మీసమస్తభవఁనంబుల ఖ్యాతినిఁ గన్ననిర్జరా
హారమొకండు; లే దితర • మంతకు మించినకారణం బిఁకన్. 822

క. కల దమృతము శళియం దని, యిలను బ్రసిద్ధంబు దేవ! యెఱుఁగు మిదెల్లన్
గల గా దని యీదృక్తను, విలసనములు పుట్టు నెట్లు • వేరొకచోటన్. 823

సీ. అచిరకాలమునందె • యంది శాపవిముక్తి పెండ్లాడి గంధర్వఁప్రియతనూజ
హర్షాశ్రువులు జాట • నతివతోఁ జనుదెంచి పదపంకజములకుఁబ్రణతి నేయుఁ
దత్పుత్రుండై యవఁకారంబు నంది చంద్రావీడనామంబుఁ • దాల్చినట్టి
లోకపాలకుఁ జంద్రు • లోచనోత్పకరుఁ గాంచి జన్మం బాది • గాంచినట్టి

తే. గౌఢసంతాపమును వీడి • కరము సుఖముఁ
గాఁతుమో దేవ! యుడుగుము • వంత యింత
వరము మన కిది శాపంబు • వారి కగును
పలదు దేవియు నీవును • బనవ నిచట.

324

సీ అభివర్ధిలఁగఁ జేయు • మఖిలమంగళముల, నన్యజన్తోపాత్త • మైనసుకృత
మభివర్ధనముఁ జేయు • మభిమతదేవతారాధనంబున ధన • రాశి నీవి;
నల నియమవ్రతా • ద్యాచరణమ్ముల నశుభం బణంపుమ • యధికనిష్ఠ
మఱియు నే దేదియు • మదికి శ్రేయస్కరమనియెఱుంగుదువిందు • మదియు నెల్ల

తే. నేఁడు మొదలుగఁ జేయింపు • నిచ్చ లీవు
చేయు స్వయముగ లక్ష్యంబు • చేసి భక్తి
వైదికావైదికక్రియా • వార మెల్ల
నించుకై న ససాధ్యంబు • లిలను గలవె.

325

తే. కడువ్రయాసంబులను బడి • కన్నవీరి
జన్మమును నిట్టిచొప్పున • సంభవించె
ననుచు శుకనాసుఁ డనుచుండ • నవనిపతియు
నడలు చిట్లనె దుఃఖంబు • నాఁప లేక.

326

ఉ. ఈ వనినట్లు సర్వమును • నెవ్వఁ డెఱుంగు నొరుండు; చెప్పుమా
కీవలె మానసంబునకు • నెక్కఁగ నన్యుఁ డెవండు; మేమును
బావిడకేనిపల్కులను • బొందికఁ గొందుము చెప్పు మైన నో
పావనచిత్త! నీసుతుని • పాటును గాంచి మదియనూతికి.

327

చ. హృదయము భిన్న మయ్యె నిది • యెట్టెదురక గనుపించి దేనినిక
మదిఁ జొర నీదు గానఁబడు • మానక యెందు వినంబడుక సదా
యదియ మనంబునం బొదలు; • నాతనిమోమును గాన కున్న నేఁ
గుదురప లేను దేహమును • ఘోరతరవృథ మాట లేటికి.

328

క. నాగతి యీగతి నుండఁగ, నాగరితగతిక మతే • నునంగలవాడక
ప్రేగగుఁ దత్పరిబోధము, వే గమనమె మేను నిల్ప • వెర వొండేదీ.

329

క. అనుటయుఁ దారాపీడుఁడు, తనయవృథ భర్తృనెదురఁ • దలఁగి త్రపను దా
జనపతిసతి సాంజలియై, యనియెను నుచ్చైస్సవ్వసంబు • లడర వగపునక. 330

ఉ. తామస మేల యట్లయినఁ • దద్లుద మిప్పుడ లెమ్ము వేగమే
నానుది వేగిరంపడుఁ గఁనక నుతు; డెందము వ్రీల మేకొనక

రామిని దుఃఖ మోర్వంగను; ♦ రా గటు చేయంగ జూడఁ గోరు నే
నేమన నెంతు దుఃఖముల ♦ నీదుచు మత్తుతుఁ గాంచుకోరికన్.

331

చ. కనుఁగొన నొక్కసారి సుతుఁ ♦ గాంతులు దీఱంగ మేను దాల్చెనన్
గనుచు మహాగ్రదుఃఖములఁ ♦ గంఠము శోషిల నేడ్చు చిట్టు; చా
వను నీవు డేను దుఃఖములఁ ♦ బాముఁగఁ గాన దుఃఖహేతువై
తనరెడునామనంబునకుఁ ♦ దద్దమనంబు విసోదహేతు వా.

332

ఆ. తనయుమోముఁ గాంచఁ ♦ దహతహపడునాదు
హృదయమునకు నటకు ♦ నేగుకంటె
నేవి యింపు లొను ♦ నిప్పుడే వెడలుఁడు
తనయుఁ జూడ కేను ♦ చాళఁ జాల.

333

వ. అని విలపించుచున్నయావిలాసవతియొద్దకు నొకవృద్ధబ్రాహ్మణుం డరుదెంచి
స్వస్తిపూర్వకముగ నాశీర్వదించి యిట్లనియె. దేవీ! యెల్లయెడల నవరిస్ఫుటం
బుగ నల్లుకొన్న యీవార్తాకలకలంబున నాకులీకృతయై మనోరమ స్వయముగ
నల్లదె యిట వచ్చుచున్నయది. రాజుం గాంచి సిగ్గుపడి యిటకు రా వెఱచి
యవంతిమాతృగృహంబునకుఁ బిఱిందిదెస నున్నయది “వీ రేమి వచించిరి.
నాసుతుండు పై శంపాయనుండు జీవితుండె. నెప్పుది నున్నవాడె” యని నిన్నడు
గుచున్నది. అని చెప్పటయుఁ దారావీడుండు తన్మరణవార్తకంటెను గవ్వ
తమం బైనతద్వార్త విని దుఃఖవిదీర్ణయన నొప్పువిలాసవతి కిట్లనియె.

334

క. విని యెఱుంగ దేమి నీసఖ, తనయులవృత్తాంత మీవు ♦ తక్కఁగ నితరుల్
వినిపించిన విని జీవంబును వీడును నొక్కవేళఁ ♦ బోవు మెదురుగన్.

335

ఆ. ధైర్య మూని నీవు ♦ దరుణి! స్వయమ్ముగ, సర్వవృత్త మల్లసతికిఁ జెప్పి
మేనుఁ బాయకుండ ♦ మేకొనఁగాఁ జేయు, పయనమునకు నడ్డుపడక యుండ.

ఆ. అనుచు సవరివార ♦ యగు విలాసవతిని, బంపి నృపతి గమనఃపరికరములఁ
జక్కఁ జేయు చుండఁసచివుని శుకునానుఁ, గూడిసంభ్రమంబుఁగూరమిగుల.

వ. అంత.

336

క. జనపతి ప్రయాణమగుటయు, జననాథునిపై నిగూర్చి ♦ జంద్రాపీఠుగ
గను నుత్సుకతను నచ్చెరువును గనుకాతూహలమున ♦ భూపతిసుతుతోగ.

క. మును చనిన పుత్రమిత్రుల, జనకులఁ దోఁబుట్టువులను ♦ స్వజనము లెల్లగా
గను వేడ్క నగరమెల్లను, జనఁ దివిరె గృహంబు లరయుఁజనములు దక్కన్.

వ. తా"రా"పీడుండు నొక్కనాటన మరలి రాఁదలంచి శ్రీ ఘృగమనవిఘాతహేతువు
లై పవారి నెల్ల రావల దని నిషేధించి పరిమితపరికరుం డయి బయలువెడలి
యించుకదవ్వు చని యిప్పు డెంతదవ్వు వచ్చితిమి. ఇంకెంతదవ్వు చనవలయు
నెన్నినాళ్ల కటఁ జేరఁగల మని మాటిమాటికిఁ దురగాధిరోహితుం డగుత్వరి
తకు నడుగుచు ననవరతప్రయాణంబులఁ గొలఁదిదినంబులలోన నాయచ్ఛోద
సరోవరంబుఁ జేరి వికల్పశతంబులఁ దలంచుకొని యుత్తలంపడెడుమనంబుతోఁ
గడుదవ్వుననుండి య పరమావ్రుఁ డగునొకయశ్వవారుని ద్వరితకునితోడఁ దన
రాక నెఱింగింప ముందుఁ బంపె.

341

మాలిని, శ్రితజనపరిపాలా! ♦ సేవితానంతలీలా!

నతదురితవిఫాలా! ♦ నందిసేవావిలోలా!

పతితజనవిదూరా! ♦ భావితాంతర్వీచారా!

శ్రుతితతినుతచారా! ♦ సూరిసంస్తుత్యధీరా!.

342

గద్య. ఇది శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తివరప్రసాదలబ్ధసరసకవితవైభవ చింతలపల్లి
వంశపయఃసారాపారరాకాక్షైరవభాంధవ శ్రీపేరమాంబాత్ర్యంబకప్రియ
తనూభవ సుజనవిధేయ సరసింహనామధేయప్రణీతం బైనశృంగారకాదంబరి
యను మహాప్రబంధంబునందు నుత్తరభాగంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము
సంపూర్ణము.

శ్రీరామార్పణమస్తు. శ్రీమేధాదక్షిణామూర్త్యర్పణమస్తు

శ్రీ శ్రీ శ్రీ. ఓం శాంతి శాంతి శాంతిః శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ.

శ్రీ.

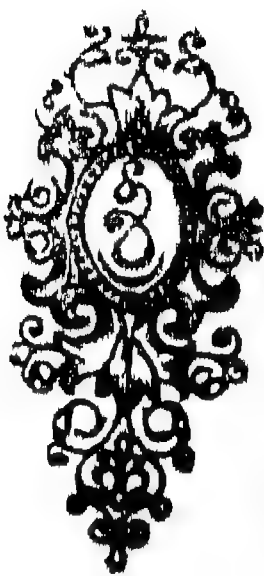
శ్రీరామ స్వహాయోఽస్మి

శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తిః ప్రసీదతు.

శ్రీ శృంగార కావంబరి

ఉత్తర భాగము.

చతుర్థాశ్వాసము.

నిగమవినుతచరణా !

మహానివ్రజశరణా! మధితః మారవితరణా !

జ్ఞానవ్రతానుసరణా !

దీనజనోద్ధరణ ! దివ్యః తేజఃకరణా!.

1

ప. దేవా! దయా యత్తమతి నవధరింపుము. అవ్వలికభావృత్తాంతముఁ జెప్పెద. అట్లు తారాపీడుండు పరిజనపరివారపరివృతుండయి నిజసుతమంత్రిసుతదర్శనార్థం బచ్చోదసరోవరంబుచెంత కరిగి.

2

సీ. దేహసంస్కారంబుఁ ♦ దీర్పమి నతికృశమలిసశరీరంబుఁ ♦ గలిగి మిగుల బాష్పపూరంబులు ♦ పాటఁ గాలువలయు జీవించుటకుఁ గడు ♦ సిగ్గుఁ గనుచు బలిసద్గమమును జొరఁ బాటఁ దలంచుచు మును రఁగి మ్రొలకుఁ బూనుచు వెఱ నొందొరు మాటుగ ♦ నొనరించికొని వచ్చి క్షీతితలవినిహితః శిరసు లగుచు

తే. సశ్వవారునితోఁ గూడ ♦ నరుగుదెంచి, ప్రణతు లొనరించుయువరాజః పాదపద్మ బద్ధజీవితు లగునరః పాలసుతులఁ, గాంచె నుజ్జయినీపురః త్త్వావిభుండు.

3

ఉ. కాయములెల్లఁ గాయములఁ ♦ గాంచకయున్న సమాహతాంగులొ యాయతసేవకప్రచయ ♦ మంతయు నుండియు నేరులేనివా రో యన జీవముకా గనియు ♦ నుద్బుతజీవితులొయనంగ నా ఖాయువతీలలామవిభుః పుత్రులు వెన్నకు నీడ్వఁ బాదముల్.

4

ఉ. దీనత మేఘనాదునిని ♦ ధీరుని ముక్త జనఁజేసి వెంబడికా మే నసియాడఁ దూలుచును ♦ మిన్నక సంతస మింత మోమునం

- మానక యేగుదెంచి మును ♦ నుర్విని వ్రాలి నతోత్తమాంగులై
మానముఁ దాల్చియున్నయఁ ♦ త్కాధవపుత్రులఁ గాంచి రాజు తాన్. 5
- క. ఘనశోకనిచుగ్నుం డ,యును స్వస్థునిపగిది నేత్ర ♦ యుగి వికసింపన్
దనయుఁ డవినాశి యాటను, మనమునఁ గడు నమ్మి మరలి ♦ యగువకు ననియెన్.
- క. బ్రతికితిమి నై వవశమున, సుతుఁడు గతాసుండు గాఁడు ♦ సుమ నిక్కువ మీ
క్షీతిపతితనయులు వచ్చిరి, సుతుదగ్గఱనుండి వీరు ♦ సుతుననుజీవుల్. 7
- క. అనుటయు విలాసవతి తా, విని తద్వచనంబు నింత ♦ విశ్వాసంబున్
గని యావరణపటాంచల,మును నించుక తొలఁగఁ ద్రోసి ♦ భూపతనయులన్.
- క. కనుఁగొని నిశ్చలదృష్టిని, దనయునిగతిఁ జాలనేపు ♦ దైర్యము విడుచున్
గనుఁగవ నశ్రులు గురియఁగ, వనరంగాఁ దొడరె నిట్లు ♦ వావిడి పెలుచున్.
- క. పసితనమునాఁడు నీతో, నెసలారఁగఁ బాంసుకేళి ♦ నెలమి గనినయీ
వసుధేశుతులనడుమను, నెసఁగెడునిను నొకనిఁ గానఁ నే సుత! కట్టా. 10
- క. ఆగతిని బెలుచ వనరెడు, నాగరితను నూటడించి ♦ యడలకు శోకం
బాఁగు మని మేఘనాదుని, నీగతిఁ బ్రశ్నించె నృపతి ♦ యిటు ర మ్తంచున్. 11
- క. ఓయి మేఘనాద! ♦ యూరకుండెద వేల, చెవును సుతునివార్త ♦ చెప్ప కుండ
దాఁచె జేల శంకఁ ♦ దలఁగి సర్వమృత,జెప్పఁ దొడఁగె నతఁడు ♦ చిత్తమెరియ.
- ద. కనఁబడుఁ జేష్టలే మయినిఁ ♦ గానఁగరా దలచేతనంబు దా
దినదిన మెక్కు వొచు జిగి ♦ తేజరిలున్ గడు నంగకంబులం
దనుడుఁ దదుక్తి రాజు విని ♦ యాత్మజుడేవితమందుఁ బ్రత్యయం
బును గని వీనిమాటలను ♦ బోటిరొ! వింటివిగాదె తె మ్మికన్. 13
- ద. తనయునిమోముఁ గాంచి యింక ♦ ధన్యత నందుద మేగుదెమ్మటం
చనుచునె లేచి యొక్కమదఁహస్తాని గాఢజవంబు నెక్కి తాఁ
జనియెను వేగ హంససుతఁసన్నిధి కప్పుడె దేవితోడ నా
మనుజవరేణ్యుఁ డంత నల ♦ మానిని గన్గొని వారు వచ్చుటన్. 14
- ద. మును పెదచల్లఁగాఁబడినఁము తైములన్ బురుడించుబాష్పబిం
దునికరముల్ దొరంగఁగను ♦ దోరములై కట మందభాగ్యుఁ బా
పిని వ్యసనైకభాగినిని ♦ బెల్లుగ నొచ్చితిఁ జచ్చితిన్ గటా
కనుఁగొనఁ జావునున్ మఱచి ♦ కాలముఁ బుచ్చెడునేను నేమియున్. 15
- ద. పెతలనొసంగఁ బండితుఁడు ♦ వేధ ననున్ దహియింపఁ జేల యీ
పెతల బహుప్రకారముల ♦ విధను జేయును నెంతదాఁక నా

హాతవిధి యంచు సిగ్గునను • హామని యేడ్చుచుఁ బర్వనాటు చా
విశతగుహాంతరంబునను • వేగ జొరంబడె నార్తనాదయై.

16

అతి తారాపీడుఁడు మొదలగువారు మహాశ్వేతాశ్రమమునకు నచ్చుట. ౧౭

చ కనె మది గాతనూజయును • గాటపు మోహతమంబు శ్రీఘ్ర
త్తిని బరివారమెల్లఁ జనుఁదెంచి ధరణ్ బడకుండ నూఁగ
జనపతి వార లట్లయిన • సంగతిఁ గాంచుచుఁ దాను మంత్రియుక
జనెను దదాశ్రమంబునకు • స్వంతము జల్లన డిల్లవోవుచుక.

17

వ. అంత.

18

క. చనియెను విలాసవతియును, దన కూతగ మంత్రిరమణి • తనరంగను నా
తనయుం డేఁడీ యనుచును, గనుకనిఁ బరువిడుచుఁ • గనులఁ గాఱఁగ నశ్రుల్.
వ అట్లు చని గతాఖిలప్రయత్నుండఁగు కాంతివిరహితుండు గాక సుప్తునియట్లు
భూమిపైఁ బడియున్నపుత్తుం గాంచి తారాపీడుఁడు రాకమున్న తనకు నవ
లంబనమై యున్నమనోరమ నవలఁ ద్రోసి యంతంతనె భుజవల్లికాయుగ్గంబు
సాచి యుద్వేలంబులై దొరంగుబాష్పపూరంబులను నక్షణప్రౌఢతంబు లయిన
పయఃప్రస్రవణంబులను నానూశ్రమపదంబెల్ల నభిషిక్తంబు గావించుచు. 20

సీ. తనయ రా ర మ్మిటు • దర్శించితిని నెన్నినాళ్లకుఁ బ్రతివచనం బొసంగు
కను మొక్కసారి యేకః • గరినచి త్తను నన్నుఁ దగునె నీ కీయున్కిఁతండ్రి! కనవె
యంకతలం బెక్క • నరుదెంచి తనయోచితస్నేహమును జూపుతనయ! నాకుఁ
బసితనంబున నాదుఁపలు కాదరింపమి నెలుఁగ వెన్నం డిపు • డేల వినవు

తే కోప మేటికి నాపైని • కొడుక! చెపుమ

పదములం బడి ప్రార్థింతు • వత్స! నిన్ను

నెదురుగా నేగి మ్రొక్కుము • జనకునకును

వచ్చెఁ గడుదవ్వు నీపైనిఁవఱలుచీతి.

21

సీ. తన నీగుణము లెందుఁజనె నెందునాస్నేహ మల్లనీగురుభక్తిఁయరిగె నెందుఁ
బాతె నీపిశృవక్షఃపాతిత్వ మేడకుఁ దరలె నీధర్మజ్ఞతయును నెటకుఁ
బఱచె నేడకు నీదుఁబాంధవప్రేమంబు పరిజనప్రేమంబు • పఱచె నెటకు
నన్నియు నాయభాగ్యమున నొక్కట వదలి తొదాసీస్య • మొదవె నెట్లు
ఆ తనయ! నీకు సుఖము • తార్కొను నెట్లట్లు
మొలఁగవయ్య యంచు • నెలుఁగు రాయ

బిగ్గఁ గొంగిలించి • ప్రిదులక సారెకు

గొంతు వాయ నేచ్చె • గోమలాంగి !

22

ఉ. బొదలఁ దాల్చుచున్ సుతుని యంఘ్రుల మూర్ఖునుచున్ శిరంబునున్
బాగములుండు వక్షమున • వ్రాలుచుఁ జెక్కుల ముద్దుఁగొంచునున్
వేదన పైఁవలేక కడు • వేదముఁ గొన్నటు కేడ్చునామె నా
భూదయితుండు పట్టుకొన • భూపరిరక్షణదక్ష బాహులన్.

23

— తారాపీఠుఁడు నిలాసవతి నూటడించుట. —

క. తనదుఃఖము మది నెంచక, తనయునిఁ గొంగింటిలోనఁ • దార్పక వగతో
ననియును నీగతి దేవీ, మన కీతఁడు తనయుఁ డయ్యె • మనపుణ్యమునన్.

24

ఆ. అరయ దేవతాత్మఁ • డొను దేవి! యితండు

వగవ నేల యితని • వంతఁ గుఱిచి

మానవార్హమైన • మమతను దుఃఖంపఁ

దగునె నీకు వీడు • వగవు తరుణి!

25

తే. కలుగ దీశోకమున నేమి • కాంత! మనకుఁ

గంతమొకఁడు విదీర్ణ మాఁ • గాదు హృదయ

మేటి కీవ్యర్థవిలపిత • మేగ దుసురు

వడు నిరాసంగ బాష్పముల్ • పడదు మేను.

26

వ. మఱియు.

27

చ. కలుగక యున్న వత్సముఖఃకంజవిలోకన మింతి! వంతఁ జిం
తిలవలె వీనిమోముఁ గడుఁ • దేజరిలన్ గనుచుండ సంతచిం
తిల మనకేల? యొందు విను • తేర్పవలెన్ శుకనాసుఁ దత్సతిన్
గలఁగెడునీవె నేనె చనిఁనాఁడు తదాత్మజుఁ డొండులోకమున్.

28

ఉ. వీరల నుండని మైవలె • విశ్వజనీనమహాత్మ్యసంపదన్

గూరె సుతుండు జీవమును • గూరె మహోత్సవ మెల్లవారి కా

చారుచరిత్ర చిత్రరథుఁసత్తుత కోడలు నీకు నల్లదే

చేరఁగ వచ్చుటన్ మనము • చెప్పఁగ శోకముఁ గూరి మూర్ఖులెన్.

29

చ. పిలుచుచుఁ బేరుకొంచుఁ దమి • పెల్లున నెచ్చెలులెల్ల నూతయై

నిలువఁగఁ జేతులం దనువు • నేరక తేటఁగ మూర్ఖ నింకనున్

బలుకకయొందు లేపి తొడఁపై నిడి మూర్ఖును దేర్చు మావలన్

సలిపెదు గాక రోదనముఁ • జాలఁగ నిష్ఠములేట నెంతయేన్.

30

- క. అనుటయు జనపతి యట్లు, వనితయు నానుతునిప్రాణః పరదాశ్రియనూ
ననయగుణ కోడలెక్కడ, ననుచునె చేరింగఁబోయి యధికరయమునన్. 31
- ఉ. అంకతలంబునం దునిచి యప్రతిబుద్ధును దానిఁ జేరినో
శంకను దక్కి కైకొని విఁసంజ్ఞనిమిలితలోచనాంబురు
టంకలితాధికద్యుతిని యద్యుసంబును గంచుచున్ గురం
గాంకితఖండశీతలమఁ నంతరభాష్పము స్వాస్త్యగండమున్. 32
- చ. ఉనుచుచుఁ దత్కపోలమున యంచుచు ఫాలమునన్ స్వఫాలమున్
గనులను గన్నులన్; సుతునిఁ గాటపుఁగూర్చి స్పృశింపఁ జల్లవై
తనరుస్వహస్తకంజమునఁ దద్ధృగయంబు స్పృశింపుచున్ దమిన్
జనని! సమాశ్వసింపు మిఁక యసంజ్ఞను నూనుము కన్ను విప్పుమా. 33
- క. ఇదిమొదలెవ్వరు నానుతుఁ, బదిలంబుగ నరయువారు యాలిక! నిన్నున్
వదిలిన సీపుణ్యంబునఁ, గదిరెను సుతుదర్శనంబు యావవ మమ్మున్. 34
- తే. అమృతమయవంచు నిన్ను నే నరయుదానఁ
గాకయుండిన మగుడ నేఁ గాంతు నెట్లు
మత్సుతుముఖంబు; తల్లిరో మాకు సీవు
దైవమవు కోడలవుగావు యతిరుఁబోడి!. 35
- వ. అనుటయుఁ గాదంబరియు రాజసుతనామగ్రహంబునను దత్సర్వభిన్నంబైన
విలాసవతీశరీరస్పర్శంబునను మూర్ఛం దేటి లజ్జావనప్రముఖయై యేమి
చేయనుం దోచక నిస్తబ్ధయై యుండ నామెను దత్సఖ మదలేఖ విలాసవతి
యుత్సంగతలం బవతరింపించి యామెచే నెల్లరకు యథాక్రమంబున నమ
స్కారంబులు చేయించి వారు చిరకాలంబు దీర్ఘసుమంగళవై మనుమని
దీవింప మెల్లఁగ లేపి విలాసవతికిన్ బిటించిదెస నతిసమీపంబునఁ గూర్చుండఁ
బెట్టి తా నూతయై కూర్చుండి యుండె నంత. 36
- చ. జనపతి యట్లు రాజసుత యసంజ్ఞను జెంద సుతుండు జీవమున్
గనినటు లెంచి తత్తునువు యాధతరంబుగఁ గొంగిలింపుచున్
గనుచు స్పృశింపుచున్ వదనఁకంజము ముద్దిడుకొంచు నుండి తా
గని మదలేఖఁ బిల్చి యిటు యకట్టడ చేసెను దాని కెంతయున్. 37
- చ. సలుపుచు నేసవర్యలను యన్నతి కెక్కఁగ నిన్నినాళ్లు కో
డలు మదిరాతనూజ నికటంబున నుండుచు నాదుపట్టికిన్

- దల్కపక యొందుబుద్ధి ముఖదర్శన మబ్బంగ జేసె నాసవ
ర్యల విడరా దినుంతయును ♦ నాయమ సిగ్గున మాదురాకచేక్ష. 38
- ఉ. ఊరక గాంచువారలమె ♦ యుగ్మలి మే మొకకార్యభారమున్
నేరము నిర్వహింప నిట ♦ నిల్చిన బోయిన నిన్నినాళులే
వారిజనేత్ర తాకుటను ♦ వారక యెప్పుడు నీశరీర మే
పారుచు నుండు నొందకయ ♦ భంగము నాన్నువ యున్న జాలదే. 39
- తే. ఇతనిపజ్జను నుండుత ♦ నీపడంతి, యనుచు నానతి యొసంగి యా యవనివిభుండు
తనకు నువకల్పితంబయి ♦ తనరుచున్న, పటగృహంబున కేగక ♦ పజ్జనున్న. 40
- తే. తాపసజనోచితంబయి ♦ దాపునందు, నలరు నొకయాశ్రమమ్మున ♦ నమలశీత
లోపలస్థలసంకలితోజ్జ్వలతరు, వల్ల రీమండపమునందు ♦ వచ్చి నిల్చె 41
- వ. స్వనిర్విశేషదుఃఖం బైనసకలరాజచక్రంబుఁ బిలిచి సబహుమానంబుగ వారి
కి ట్లనియె. 42

— తారాపిడుండు తపంబు జేయఁ బూనుట. —

- చ. తలఁపకుఁ డేను శోకములు ♦ తార్కొనఁ దాపసవృత్తి నిచ్చటన్
నిలిచితి నంచు మీరు మును ♦ నిశ్చిత మీవిషయంబు భార్యతో
మెలఁగెడుపుత్రుమోముఁ గని ♦ మేదినిభారమునెల్ల వానిపై
నిలిపి ఋషుల్ వసించునొకనిర్మల మామునిపల్లె నుండుచున్. 43
- చ. అపరవయస్సు పుచ్చవలె ♦ నంచుఁ దలంచితి దాని నీగతిన్
గృహంబు ప్రేతరాజౌ పరికింపఁ బురాకృతకర్మజాలమో
యపర మదేదొ నే నెఱుంగ ♦ నప్పుడె తార్చెను నేమొనర్తు నే
నపరిమితంబు నీనియతి ♦ నా నొకొ మీరఁగ నేరి కీయిలన్. 44
- తే. ఆత్మచేష్టాకృతం బగునాత్మజన్తు, సౌఖ్య మప్రాప్య మది భువిసర్వలకును
బ్రజలపాలనఫలము మీ ♦ బాహులందె, యవిరతంబయి వర్ధిలునడుగ నేల.
- తే. అవనిఁ బ్రజలను బాలించు ♦ నపుడె మేము
సర్వభారంబు మీభుజాస్తంభములనె
నుంచినారము కావున ♦ నుంతు మీవుడు
సఖిలమీంచెద నాకోర్కి ♦ నాదరింప. 45
- తే. తనువునం గలసారంబుఁ ♦ దనివి తీఱఁ
బాస మొనరింప జర నాత్మభార మెల్లఁ

దనయులం దుంచి సరిలఘుఁతనువు లగుచు
నగుగుదురు ధన్యు లిలను లోఁకాంతరముల.

47

తే. నులిమి పదమునఁ గంఠంబు • బలిమి నెపుడొ
యివ్వవడకున్న శమనుండు • కవ్వపెట్టి
యీడ్చుకొని పోవు జనముల • నెంచఁగ నది
మేలె వారలు ధన్యులె • మీఁదు గలదె.

48

చ. తనపద మొక్కసాత్రమున • దార్మి-న నిల్చి జరాభరంబునఁ
దనువు కృశింప వీడి సుఖఁతండములఁ బను లేమి లేకయే
మను చొకమాంసపిండ మని • మానవులెల్ల ననఁగ గడించినఁ
ఘనపరలోకసౌఖ్యముల • గాఢతరం బగులాభ మయ్యదే.

49

తే కాన నీవస్తువున కేను • గాంక్షఁ జేసి
మిమ్ముఁ బ్రార్థింతు వినుఁడు నిఁకమ్ముగాను
ననుచు సుఖములనెల్ల నఁవ్యవహితముల
వీడి నన్యసుఖంబుల • వేడ్క నిలిపె.

50

వ. అ దె ట్లనిన.

51

నీ. తరుమూలముల హర్త్యఁతలము లటంచును లతల నంతఃపురఁలలన లనుచు
వల్కంబులు దుకూలఁవస్త్రంబు లనుచును సారంగములమిత్రఁచయములనుచు
జటలఁగూర్చుట కేళఁచయముఁగూర్చుటయంచుమూలంబులాహారఁజాలమనుచు
నక్షనూత్రము పట్టు • టస్త్రధారణ మంచు ధర్మకథలు నర్మకర్మ మనుచు

తే. నెంచె నారాజు వరము జఁయింప నెంచె
నుంచెఁ గోళగృహస్పృహ • నురుతపమునఁ
గుసుమకుశసమిదాదులఁ • గొంచురాను
నవనిపాలనదక్షత • నలవరించె.

52

చ. తనయులయందు నుండెడునిఁతాంతపుఁగూరిమి వృక్షపంక్తులం
దునిచెను సర్వభోగముల • నుండెడురాగ మరాగతఁ శమం
బున రణకాంక్ష నుంచె నలఁభూపతి యాజ్ఞను మానమూనుటం
దునిచెను దాపసవ్రతము • నూనెను దత్క్రియలెల్లఁ జేయుచుకా.

53

చ ఒకమెయి సిగ్గు వీడి యెటొ • యున్నతమానసహంసపుత్రియు
బ్రకటనుశీల చిత్రరథుఁపట్టియు నిత్యము తత్తదర్పమా
సకలసపర్యలక సలుప • త్కౌపతి వానిని నుజ్జగించి వా
రక వటువాఁత మాపు యువరాజును గొంచుచు దుఃఖ మెంచకే.

54

ఆ. సట్టమహిషితోడఁ ♦ బరివారములతోడ, మంత్రితోడ నతనిమగువతోడ
నుండె సచటనె సకలార్విధపులతోడ, సతత మదియె యిల్లు ♦ నల్పి నృపతి.
వ అని చెప్పి యాజాబాలి కథవినుచున్న హరీతవ్రముఖుని నాసమస్తతాపనుల
నాలోకించి యిట్లనియె. 56

తే. శుకధారసాకర్షణచాకచక్ర, మరసితిరె మీరు మానసం ♦ బపహరించె
దేనిఁ జెప్పంగఁ బూనితి ♦ దాని విడిచి, దూరమరుదెంచితినిగధాచారిమమున.
క. సురలోకభ్రష్టుండై, ధర వైశంపాయనుఁ డనఁ ♦ దనయవినీతికొ
వరశుకనాసాత్మజుండై, స్థరహతచిత్తుం డెవండు ♦ సంజనియించెకొ. 58
క. అతఁడే యీతండు స్వయం, కృతమగునవినయమునఁ బిత ♦ కినిసి శపింపకొ
సతి హంససుతయుఁ దిట్టకొ, ఊతి శుకజాతిని జనించె ♦ శీఘ్రమయవుడే. 59

— చిలుకకు స్వవృత్తాంతమును విన్నంతఁ బూర్వవిద్యలు వచ్చుట. —

క. అనవుడు నతఁ డాపసితనమున సుప్తాత్థితునకట్లు ♦ మునుపటిమేనకొ
గనినట్టివిద్య లెల్లకొ, గనఁబడి జిహ్వగ్రసీమ ♦ నాట్యము సల్పెకొ. 60
ఆ. సకలకళలయందు ♦ సామర్థ్యమొదవెను, మానవునకుఁ బోలెఁమధురమృదుల
కలితలలిత మగుచుఁ ♦ గమ్రమావాక్కును, గలిగె నాకు నవుడే ♦ కౌశలంబు.
సీ. సంప్రాప్త మయ్యెను ♦ సర్వవస్తుజ్ఞాన మలమహాశ్వేతపైఁ ♦ గలిగెఁ గూర్చి
యాకామవశతయు ♦ నలరెను దదనాప్తిఁ గూర్చి యుత్కంఠతఁగూరెమిగుల
సరవతినుతుపైన ♦ నడరె నాన్నేహంబు నలరెఁ దరళికతో ♦ ననిన మాట
మును నేను వ్రాసినఁముద్దుపద్యము మ్రోలఁ గనులఁగట్టినయట్లుఁ గానఁబడియె
తే. వినఁబడెఁ గపింజలుఁడు నన్ను ♦ ననినపల్కు
కలిగె సర్వంబు మానవఁకాయ మొండు
తక్క తెక్కలు రామి నాతరుణమునను
పూర్వభవచేష్టితంబులు ♦ పొందవయ్యె. 62

సీ. తలిదండ్రులకును నాతాత తారాపీడపతికిఁ దల్లి విలాసవతికి మఱియు
నమలమిత్రుండు చంఁద్రాపీడునకు నట్లు తొలివయస్కుఁడు కపింజలసుమతికి
మద్భహిఃప్రాణంబు ♦ మహితతపస్విని యగుమహాశ్వేతకు ♦ నమలమతికిఁ
దత్పాణిసఖకి నాదర్పకులేఖను దాని కందించిన ♦ తరళికకును
ఆ. నెవరి కెవరి కెట్లు ♦ లెట్లు జ్ఞప్తికివచ్చి, లినొ యెఱుంగఁ బూర్వఁదేహకలిత
సర్వవృత్త మొక్కఁసారిగ నవగతంబగుటఁ జేసి ముదితుఁ ♦ డైతి నేను. 63

తే. కడుఁ బ్రహృష్టాంతరాత్మసంఘటితుడ నయి

శిర మనతంబుఁ గావించి ధీతిని మోపి

చాలతడ వుండి నిజదుష్టచరిత వినుట

గలిగినత్రపాభరంబునఁ ధలను బైకి

64

తే. ఎత్తఁ జాలక యెట్టెటోయెత్తి సుంత, గాంచిజా బాలివినయంబుగదుగఁగేలు
మోడ్చిమెల్ల నసిట్లంటిమునివరేణ్య!, త్వత్ప్రసాదంబుననుడల్విఁదాల్చినాడ.

చ. తలపున కెల్ల బాంధవులు ధ తార్కొని రజ్జత నిన్నినాళ్లు నా
రలు స్మృతి కెట్లు రారో యట ధ గావు తదీయవియోగదుఃఖముల్
తలచిన వారి నిప్పుడు విధారిత మయ్యెడు నాదుడెంద మ
జ్జలనగుఁ గాదు రాసుతుని ధ నాత్మఁ దలంచినయట్లు లక్కటా.

66

చ. అగలక యుండునే యతనిఁస్వాంతము నాస్థితి విన్నయంతనే
యగపడకున్న నేను నొకఁయర్థనిమేషము తల్లడిల్లు నా
యగణితసద్గుణుండు నను ధ నారయ కిన్నిదినంబు లుండునా
నగను దదీయవృత్తమును ధ వారక తెల్పియనుగ్రహింపవే.

67

క. తెలిసినఁ దదీయవృత్తము, చెలఁగుచుఁ జని వానిచెంతఁ ధ జేరి వసింతుఁ
దెలియవు తిర్యగ్యోనిని, మెలఁగెడునా కవుడు వెతలఁమయమనీషా!.

68

క. అని నేను మనవి సలువఁగ, మునిచతి జాబాలి నన్ను ధ మొగిఁ గని యీర్ష్య
గని శ్నేహకోపగర్భము, గను ననెని ట్లనుచు మోము ధ కళవళవడఁగఁ.

69

క. ఓరీ దుర్మతి! యివ్వతె, కూరిచె నీకిట్టిదళను ధ ఘోరతంము నా
నారిన చంచలహృదయను, గోరెదు గూడంగ నేల ధ కుమతిని మగుడఁ.

క. తెక్కలు రా వింకను నీ, పెక్కరణిని నగయఁ బాలు ధ దింతికడకు నీ
విక్కడనె యుండు నడువగఁ, జక్కఁగ సామర్థ్యమొదవుఁసమయమువచ్చుఁ.

తే. అప్పు డదుగుము చెప్పెద ధ నతనివృత్త
మనుచుఁ జెప్పంగ హారీతుఁ ధ డతిముదమున

ననియెఁ దండ్రికి నిట్లని ధ యద్భుతంబు

పొడముచున్నది యీకథఁపాలువు విన్న.

72

మ మునిజాతిం జరియించునీతనికి నాఁమోహాంధ్య మెబ్బంగిఁ దా
న్దనియించెఁ నిలువంగఁజాల దుసురుఁ ధ దానఁ; సురొకంబునఁ
జననం బందినదీనికాయు విటు లేఁచందంబునఁ స్వల్పమై

తనరెఁ జెప్పవే తండ్రి! యంచు నడుగఁ ధ దన్తానిచంద్రుం డొగిఁ.

73

చ. కలుషమలంబు సర్వమును ♦ తౌళన మొప్పంగఁ జేయు నాఁగ ని
 ర్శలదశనాస్రవారులను ♦ రాజుల నవ్వుచు వాని కి ట్లనెన్
 దెలియదె కారణం బిచటఁ ♦ నెల్లము వీడు మనోజరాగ మో
 హలసిత స్వల్పసత్వ మగు ♦ సంగనవీర్యమునన్ జనంచె బో.

74

— ౧౧ జాబాని చిలుకకు నొప్పియును మొదలగునవి కలుగుటకు హేతువును జెప్పట. —

క. ఎది దేనినలనఁ బుట్టునో, యది యట్టిది యగు నటంచు ♦ నాగమవితతుల్
 విదితముగాఁగ వచించెడు, వదలుము సందియము మదినివత్స! తెలియుమా!.

తే. ధరను గార్యంబు లెల్లను ♦ దలుచు హేతు
 గుణములనె పొంది వెలుఁగొందుఁ ♦ గోవిదులకుఁ
 దెలియు నిది యెల్లవారికిఁ ♦ దెలియ దనుచుఁ
 బలుకుచుండు నాయు ర్వేదభాషితంబు.

76

నీ. అల్పసారం బగునతివవీర్యంబునఁ బుట్టు నేజంతువు ♦ భూమిపైన
 నది స్థైర్యహేతువై ♦ యధిక సారం బగుపురుషవీర్యము లేమిఁబొందులయము
 గగ్భనుండైనను; ♦ గాంచును బుట్టువు చచ్చియైనను; బుట్టి ♦ చాలనాళ్లు
 బ్రతుకదు; వీఁ డట్టిభవము నందెను గానఁ గలిగె నీదృశమగుఁకామపరత
 తే. కామవేగజ్వరంబును ♦ గడఁగి పైఁపఁజాలమిని గల్గె దీనికిఁ ♦ జావు నట్టు
 లివుడు నల్పాయువే యీతఁడింక మీఁద, నందుదీర్ఘాయువును శాపమరిగినంత.

క. అనుటయు నే నామాటలు, విని యవనితలంబునందు ♦ వినివేళితమా
 లి నగుచు మ్రొక్కుచు నతనికి, మనవి యొనర్చితిని నిట్లు ♦ మాన్యచరిత్రా!.

వ. అయ్యా! నేను మందభాగ్యుండ. ఈతిర్యగ్యోనియందుండి యేమి యొనర్పను
 నననుగ్ధుండ. నాకు వాక్కును నీయను గ్రహంబునలన నిపుడు సంప్రాప్తంబయ్యె.
 తొల్లింటి తెలివియు నలవడె. మీయను గ్రహంబుకతంబున నాయుస్సంవర్ధకంబు
 లగుకర్మయుల ననున్మీంప సమర్థం బైన శరీరంబు మరుమేన నాకు సంభవించు
 నేని మహాకర్మసాధ్యం బగునక్షయం బైనయాయువు నా కెబ్బంగిఁ గలుగఁ
 గలదో యదియు నానతియవే యని నే నడుగుటయు నామునికులపతి జాబాలి
 నలుదిక్కులన్ బరికించి యిట్లనియె. ఇదె జ్ఞాతీంగితివా యదియు నట్లెఱుంగఁ
 గలవు. ఈకథ యిట్లుండనిమ్ము ఏతత్కథారసాకర్షణంబుచే మనకుం దెలియక
 య లెల్లవాటవచ్చె.

79

— అథ ప్రభాతవర్ణనము. —

చ. అదె ద్విజరాజబింబ మపఁ గాంతమునందు వెలుంగు వ్రేలుచున్
సనమలకాంతి నీడి మలిఁనంబయి తోమనివెండికుండ నాన్
బొదలుచుఁ బంపయందుఁ గలఁ భూరివశత్రులు మేలుకొన్న యా
మృదులమనోహరధ్వనులు • మీతెడు శ్రావ్యము లొచు నెల్లెడన్. 80

చ. అరుణపురస్సరాగ్రగుచిఁ రానళి పూర్వదిగంగనాతమ
స్ఫురుచిరకేశపాశమును • సొంపునఁ బాపటఁ దీసి దువ్వుచున్
జరదరవిందవత్తములఁ చాచును లోహితపాండురచ్ఛవిన్
బరఁగెడిఁ జూడు వీఁచెడిని • బాలసమీరుఁడు మెల్లమెల్లనన్. 81

తే. తిమిరము సశేషమై యుంట • దివి నకాండ
కలుషితము లైనయీప్రభాఁకరునిప్రభలఁ
జొరఁబడఁ దొడంగె నోలిని • నూత్నముగను
నొక్కఁ డొక్కఁడుగాఁ దార • లుడిగి కాంతి. 82

తే. వీతిహాత్రునిఁ గొలువంగ • వేళ యెప్పు
స్నాన మాడెడుతటి యయ్యెఁ • జనుఁడు మీరు
నేను సరిగెద ననుచు నాఁమానివరుఁడు
గోష్ఠిఁ జాలించి లేచెను • నిష్ఠఁ దీర్చు. 83

వ. అంత, 84

సీ. లేవ నాజాబాలి • పావనతాపసపరిషత్తు తత్కథాఁపరతఁ దవిలి
మఱచి గురూచితఁ నుర్యాస లన్నియుఁ దత్కథాశ్రవణంబుఁ • దవిలియొ యన
నుత్కంఠతను నద్భుతొల్లసన్వఖయయి యొక్కసారిగ నెల్ల • నువ్వులించి
హా హా యటంచును • హర్షశోకాశ్రులు ధారలై కాటంగ • స్తబ్ధ మనఁగ

ఆ. వీతరాగ మయ్యుఁవీతకౌతుక మయ్యు, మోక్షమార్గముననుఁ మొనసి యుండి
విడిచి నన్ను నచట • వెడలంగఁ జాలక, యుండెఁ జాలకాల • ముర్వరేళ! 85

తే. అంతఁ దమతమ నెలవుల • కరిగె నఖి, తాపసవ్రాత మంతయు; • దండనున్న
మునికుమారకబ్బందంబుఁ పనుప కెనరి, గొంచు జనియెను హారీతఁకుండెనన్ను.

క. తొనిచని స్వపర్ణశాలకు, నునిచి స్వశయ్యకుఁ గుఱఁగట • నుచిత మగుస్థలిన్
జనియెను బ్రాభాతికవిధులను దీర్పఁగ నంత నే విఁలక్షణుఁ డగుచున్. 87

— అథ చిరుక స్వప్ననింగూర్చి చింతించుట. —

తే. సకలకార్యంబు లొనరింపఁజాల నట్టి, పక్షిజాతిని జనపంబుఁ • బడసినాఁడ

- నక్కటక్కట యని వగఁనడరుమదిని, దలఁచ సాగితిఁ దదవ్యథఁదాల్చిదూలి,
చ. ఇలను ననేకజన్మముల • నేచినపుణ్యవిశేషసంపదన్
గలుగునరత్వమే మిగులఁ • గవ్వము పొందఁగ; దాన సర్వజా
తులకును నెక్కుఁడై తనరుఁలొరపువివ్రత యింకఁ గవ్వమా
గలుగఁగ; ముక్తి దాఁపునను • గ్రాలుమునిత్వము నింకఁ గవ్వమా. 88
- ఉ. కవ్వతమంబు గాంచ మునిఁకాంక్ష్యము నిర్జరలోకవాసమున్
భ్రష్టుఁడనైతి నట్టిసురఁవాసమునుండి నిజావినీలిచే
దుష్టుఁడనై జనించితిని • దుచ్ఛవిహంగమజాలి నక్కటా
కవ్వము దీనినుండి కడఁగించుట యెట్లొక యేమి సేయుదున్. 89
- చ. కలుగును నెట్లు పూర్వభవఁగాఢతరప్రియతామహత్త్వసం
కలితసమాగమారునుఖఁకాతుక మక్కట దానిఁ గాంచనేన్
గలుగును నేమి వ్యర్థముగఁ • గాచినయీలఘుజీవితంబుచే
దలఁగెద నారకాత్మ నికఁక • దాల్చుఁగ రాదు సుఖంబు దీనిచేన్. 90
- ఉ. ఎందుల కీశరీర మిఁక • నెం దయినన్ బడిపోవుఁగాక నా
కందఁగఁ జేయు దుఃఖముల • నాత్మను నెప్పుడు చింతఁ గూరుచున్
గుందుచునుండు నల్ల విధిఁకొరిక లీరిక లెత్తుఁ గావుతన్
గందఁగ నేల యంచు మది • గట్టికడంకను వీడఁ బ్రాణముల్. 91
- చ. తలఁచుచుఁ గన్పు మూసితినీ, • దార్మోనె నంతనె మొల్కనవృత్తన్
విలసిత్తు ముఖాంబుజము • వేడ్కలు నింపగ సంభ్రమంబునన్
బలుకుచు నన్న! వర్ధిలుదె • బాగె యటంచు హరీతకుండు నే
నులికిపడంగఁ; దార్మోని సముచ్చ్వసితున్ దగఁ జేయు చిట్టనన్. 92
- తే. అరుగుదెంచెను నీతండ్రిఁసరసనుండి
యల కపింజలుఁ డల్లదె • యరయు మనుచుఁ
జెప్ప నప్పుడె రెక్కలు • చెందినట్లు
పానికడ కేగఁ దలఁచుచు • సావంతమునను. 93
- చ. ఒక్కింత కంధరం బెత్తి యతం డెక్కడ నని హరీతు నడుగ నతం డెట్లనియె,
తే. అతఁడు మాతండ్రికడనుండు • ననుచుఁ జెప్ప
నటకు ననుఁగొనిపొమ్ము నే • నరుగుదెంతు
నతనిఁ గాంచంగ నాడెంద • మధికకుతుక
మనుచు నుండఁగ నతఁ డట • కరుగుదెంచె. 94

శ్రీకవింజలుఁడు చిలుకయొద్దకు వచ్చుట

స్త్రీ. చదలునఁ బఱచిన ♦ సత్వరంబున వీడి చెదరినశంజటా ♦ శ్రేణితోడ
వాయుసరణివచ్చు ♦ వడి జాటి నేలపైఁ జీరాడుపై వల్పు ♦ చెలఁగుతోడ
నర్థశ్రుతిత మైన ♦ యజ్ఞోపవీతంబు కలుగునిర్ధాంసవ ♦ తంబుతోడఁ
బదలెల్లఁ దిరిగిన ♦ శ్రమమునఁ బైపయి బనియించునిట్టూర్పు ♦ చయముతోడ

తే. గట్టిగా వల్కులంబునఁ ♦ జుట్టి నడుము
నన్నుఁ గన్నదుఃఖంబున ♦ నయనజలము
పెల్లుగాఁ గురియుచు దురఃపిల్లు చెదురఁ
గనఁబడెఁ గపింజలుఁడు క్లిన్న ♦ గాత్రుఁ డవుచు.

96

ఆ. మలయమారుతములు ♦ పోలయుచు నున్నను, నాకసమున కెగిరి ♦ యధికభేద
మంది గగనగంగ ♦ యందుఁ జొచ్చుటఁ జేసి, యాననమునఁ జెమట ♦ లలరువాఁడు.

స్త్రీ పరమముముత్తువై ♦ పరఁగియు నాపైని స్నేహంబు విడలేక ♦ చెలఁగువాఁడు
వీతరాగుం డయ్యు ♦ విడనేరమిని నన్ను మత్స్యియహితుఁడయి ♦ మనెడువాఁడు
నిస్సంగుం డయ్యును ♦ నిచ్చలు మత్సమాగమమహాత్ముకతను ♦ గ్రాలువాఁడు
నిర్తముం డయ్యును ♦ నిత్యసమాచూఢమదనురాగుం డయి ♦ పొదలువాఁడు

తే. సుంతయును దురహంక్రియా ♦ శూన్యఁ డయ్యు

నేనె యితఁ డని నన్నెప్పు ♦ డెంచువాఁడు

క్షేతముల వీడి నాకుఁగాఁ ♦ క్షేపడుచుఁ

బ్రాణమునకుఁ బ్రాణరబయి ♦ పరఁగువాఁడు

98

వ. అట్టికృతజ్ఞుని స్నేహలప్రకృతిని సుకృతిని ననుగతునిభావార్ద్రహృదయుని నుమా
త్తునిఁ గపింజలుని గని నృతజ్ఞుండ నూత్తచిత్తుండ మగదభాగ్యుండ వామ
స్వభావుండ నేకాంతనిష్ఠుగుండ దురాత్తుండ నగునేను నుద్వేలబాష్పప్ర,
వాహుండనై ప్రత్యుత్థానం బొనరింపఁ గడంగి యుస్సని నిట్టూర్పు నిగిడించి
యతనితో నిట్లంటి.

99

శ్రీకవింజలులసల్లాపము.

చ. కడచెను రెండుజన్మములు ♦ గాంచి నినుక సఖ! కంటి నేటికె

గడువడి లేచి దవ్వుననె ♦ గారవ మారఁగఁ జాఁపి చేతులక

గడు బిగియారఁ గొంగిట నఁగాంచి తడియసుఖంబుఁ బొంద నీ

ప్పు డలఁతిఁ గేలు వట్టికొని ♦ పోయి వనింపఁగఁ జేసి వీధిక,

100

చ. శ్రమ ముడుగంగ వీచి వదఃసంవహనం బొసరించి తేర్ప న
క్షముడను నే నటంచు మది • గాటపుటుమ్మలికం గలంగునన్
సుమతి కపింజలుండు గని • శోకముఁ గూరుచు లేపి కేల వ
క్షము గదియించి నన్నుఁ జిరః కాలము కౌఁగిటఁ జేర్చి సొక్కు చున్. 101

తే. బొదల ఘటించి మచ్చరఃణాంబుజముల
మన్యురయ మాఁవఁగా నసఃమర్థుఁ డగుచుఁ
బ్రాకృతునియట్లు దుగిఖించె • బ్రాణమిత్రుఁ
డట్లు దుగిఖించు నాసఖు • నట్టే గాంచి. 102

చ. వాగ్దాత్రంబుచేనైనఁ బ్రతీకారంబుఁ గావింప నెంచి యతని కీట్లంటి. 103

తే సఖ! కపింజల! క్షేళసంఘచయపరిత, పాపి నగునాకుఁ జెల్లు నీభంగి నగవ
నీకుఁ జెల్లునె నిర్వాణానిత్యశాస్త్రపులు మహాసంస్కృతినిపాతము లగువగలు.

క. బాలుడ వగుతఱి వీనికీ, ధూలవె యిపుఁ డేల యిట్లు • దూలెడవు గడున్
జేలవయి మూఢజనములు, వాలాయము నడచుత్రోవ • వర్తింతు కటా.

క. ర ఖిటు కూర్చుండుము సఖ! యిమ్ముగ నడచినది యెల్ల • నెఱిగింపఁ గదే
యమ్మయు నయ్యయుఁ గుళలులె, మమ్ములఁదలఁతురెవగతురెఁ మౌష్యసనములన్.

క. విని నావృత్తము జనకుం, డనియెను నేమంచుఁ గినుకఁనందెనొయంచున్
వినుచు మన నతఁడు హరీ,తునిశిష్యుఁడు తెచ్చినట్టితొరవుఁబీటన్. 107

అ. అధి వసింది నన్ను • నంకతలంబున, నుంచికొని హరీతఃకోపనీత
నలిలమునను మోము • తొళన మొసరించి, చెప్పసాగె నిట్లు • చిత్రముగను.

నీ. సఖ! నీదుజనకుండుఁ సౌఖ్యమందుచునుండునునయియుదంతంబుఁగ నెనుదొ
దివ్యదృష్టినిఁగనిఁ ద్రిప్పనాయకుభంబుసత్కర్త మొండుదాఁసలువఁగడఁగెఁలిన
గడఁగుదునపు డశ్వఃకాయంబు విడి నేను జనితిని దత్పాదఃసమిధమునకుఁ
జని భయంబున డాయఁజనక దవ్వన నుండి కన్నీరు కార్చునన్తాంచికరుణఁ

అ. తేరఁ జేరి యిట్లు • జేసెను నానతి, విడు స్వదోషశంక • కొడుక! యిందు
నాదెదోషమెల్ల • నారయ నెఱిగియు, సలువసేమి జవనఃసమయముననె.

తే. ఇప్పు డాకార్య మైనట్ల • యేల యింక, శుమ్మలింపంగ నాకడఁనుండు మనుచు
నాన లీయంగ గతభయుఁ • డొచు నేను, నతని కీట్లంటిని వినీతిఁయడరమిగుల.

తే. జనక! కలదేని నాపై ని • సాకతంబు

పుట్ట నెప్పుట నీతండు • పోవ నటకు

నాజ్ఞ నొసంగుము నా కని • యడుగుటయును
నాతఁ డిట్లనె మరల నా • కధికకృపను.

111

తే. అందె జన్మంబు శుకజాతిఁయందు నాతఁ
డేగినను నీవు వానిని • నెఱుంగలేవు
వాఁడు నిన్నును నెఱుంగఁగ • లేడు తలఁప
నుండు నాయొద్దనే దక్కి • యొందుతలఁపు.

112

క. అని నేటిప్రభాతమ్మున, ననుఁ బిలిచి భవత్సఖుండు • నయమార మహా
మునిజాబాల్యాశ్రమపద,మునకు నరుగుదెంచివాఁడు • పూర్వభవికముఖ.

క. తెలిసికొనువలను సతనికిఁ, గలిగెను నిపు డరుగు మటకుఁ • గన్గొన వానిక
చని నేను జెప్పినట్లుగ, నను మతనికి ననుచు నిట్లు • లనియెను నాతోక.

తే. పుత్ర! నాచేయుకర్తంబు • ముగియుదాఁక, నుండవలయును జాబాలిఁదండనీవు
చనకు మెం దని నుడివె నీజనని లక్ష్మీ, యందెయున్నది సేవించుచతనినివుడు.

తే. ఆమెయు శిరంబు మూర్కొని • యనియె నిట్లు
సారెసారెకుఁ దవ్విద్యుఁగిఖఁసాగరమున
మునుక లిడుచున్నయది సఖ! • యనుచుఁ జెప్పి
యల్లనల్లన నామేను • హస్తమునను.

116

క. తడవుచు వ్యత్యస్తం బగు, నొడలును సరిదిద్దు చెదను • నడలఁ దొడఁగ; నా
వడవున నడలెడు వానినిఁ, గడువగఁ గని యంటి నిట్లు • కరుణ యడరఁగఁ.

క. కంటివి తురంగమత్వము, నుంటివి యొరునొద్ద లొంగి • యురుపుఁబ్రొడ వీ
వొంటిగ నాకై పాపికిఁ, గంటివి బహుదుఃఖములను • గడగండ్లఁ గటా.

సీ. సోమపానార్హమై • సొగయునీశోటను గవికరాయిడి నోర్వఁగలిగి తెట్లు
మెత్తనిపూసెజ్జ • నొత్తిలు నీవీపు గంతయొత్తిడి లాడిఁ • గాంచ దెట్లు
పూలు రాలిన నోర్వఁజాలనినీమేను ఖరకశాపాతు లోర్వఁ • గలిగె నెట్లు
బ్రహ్మసూత్రము మోయ • బడలునీయంగంబుబందంబునొరిపిల్లఁగద దెట్లు

తే. చదువుకొనుపొత్తముల మోయఁజాలనట్టి
యతఁడ వీ దెట్లు మోసితి • వధివసుతుని
ననుచు నిది యాది యగు తొలితనువువార్త
లాడితి విహంగమత్వాధి • వీడి నుంత.

119

వ. అంత మధ్యాహ్నం బగుడు హరితుండు కపింజలునకును నాకును యథోచి

తాహారంబు నొసంగె. కృతాహారుండైన కపింబలుండు త్తన మూరకుండి
నాతోడ నిట్లనియె. 120

మ. చనరా రొండెడ కీవు వీడి మునిరాట్టాబాలిపాదాబ్జముల్
తనసత్కర్తము పూర్తియౌ దనుక నీస్థానంబునం దుండఁగా
న్జను నంచుకా గెలువంగ నీకుఁ బనిచెన్ ♦ న న్దండి; నే నాపనిన్
వినియుక్తుండను బోవఁగావలయు వే ♦ నిల్వంగరా దం చనన్. 121

మ. విని నే నావచనంబు డెందము గడున్ ♦ ప్రీతిన్ విషణ్ణుండనై
యనిన న్నీ విటు లేమి చెప్పుదు సఖా! ♦ యాయంబకున్ దండికిన్
బనుతున్ వాచిక మే మెఱుంగుదువు సర్వం బీ వనన్ నేను న
న్ననుపం జెప్పి హారీతుతో నచట విద్యున్వార్గమున్ బట్టి తాన్. 122

చ. చనియును వాఁడు తావసులు ♦ సర్వులు విస్తయ మంది యుద్ధతా
ననులయి చూడఁ; గొంగిటను ♦ నన్ను గదించి వివృత్తవక్తుడై
కని కృప నన్ హారీతకుఁడు ♦ గాటపుటూఱటఁ గొల్పి దేహయా
త్రను సలువంగఁ బోయె నొకతాపసపుత్రుని నుంచి నాకడన్. 123

చ. అంత నాహారీతుండు స్నానాదిక్రియాకలాపంబులనెల్ల నిర్వృత్తించికొనివచ్చి
యవరాష్ట్రాసమయంబునఁ దనతోడ నాకును నాహారం బొసంగె. ఇట్లతండు
ప్రతిదినంబును నాయెడ సావధానదిత్తుండై నిర్భరస్నేహంబునఁ గడుఁబ్రీతిన్
బెంపఁ బెరింగి పెద్దవాఁడనై రెక్కలు వచ్చి యెగిరిపోవ సమర్థుండనైతి. అంత
నొక్కనాఁడు. 124

ఉ. పారఁగ నాకసంబునను ♦ బాటిలె శక్తి నృపాత్మజోద్భవం
బారయఁ జెల్వీయుం గలిగె ♦ హంసతనూభవ యల్లదే యింకన్
గూరియుఁ జెల్వీ దుఃఖములఁ ♦ గుండఁగ నేటికి వారిఁ గాంచకే
నూరక; పోదు నచ్చటకు ♦ నుండెద రెక్కడ వార లిప్పుడే. 125

అంత చిలుక జాబాబ్యాశ్రమమునుండి తప్పించుకొనిపోయి చండాలునిచేఁ బట్టువడుట. అంత

క. అని యొకనాఁటియహర్షభ్రమున విహరింపంగఁ బోయి ♦ మునికొని ధనదా
శను బట్టి చనితి బహునాల్, చన కొకయెడ నుంటఁజేసి ♦ చని కొంతవడిన్.

చ. శ్రమమున దేహమెల్ల నవశంబయి డస్సెను దప్పిచేత వ
క్రము గడునెండె నూర్పులును ♦ దార్కొనె పైవయి నాశమండఁ బ
క్షము లెగురంగఁజాలక యశత్యము లయ్యెను నిందు నీమహీ
జముపయి బ్రాలువాడ నల ♦ త్కాజముపైఁ బడువాడ నం చెదన్. 127

చ. తలఁచుచుఁ బోయి పోయి యొకఁ ధ్యాంతసమూహమనంగ నెండకున్

నిలువఁగ నీడ లేక దళఁసీలకిసాలయభారనమ్రమై
చెలఁగు సర స్తటిలలితఁశీతలకుంజముపై న వ్రాలితిన్
దలఁగి పథశ్రమక్లమము ఁ తద్దయు నేపున కంత డిగ్గితిన్.

128

సీ. దిగి శీతలచ్చాయఁ ఁ దేజరిల్లెడుదాని పైకతస్థలమున ఁ సంవసించి
పంకజకింజల్కఁపాంసువాసిత మయి బిసరసతూపరఁరసము నగుచు
దళగహనచ్చన్నఁలలితశీతల మయి త్రాగుకొలఁది నింకఁ ఁ ద్రాగవలయు
ననుతలం పొదవించు ఁ నాసరోవారిని దనివితీఱఁగఁ గ్రోలి ఁ దప్పి తీఱ

తే. మృదులసారసకర్ణికాఁసదమలమధు, బీజములఁ దీరతరువర్ణఁపేళలాంకు
రముల నాఁకలి వాపి విఁశ్రాంతిఁ గాంచి, యెండ మిటమిటకాయఁగఁనేగలేక.

ఉ. వ్రాలినఁ బశ్చిమాశ రవిఁవర్తముఁ బట్టుద మంచు నెంచి నేఁ
దూలఁ బథప్రయాస మొకఁతొరపుకొమ్మలచెట్టుతొట్టలో
వ్రాలి పథప్రయాససులభం బగు నిద్దురఁ గన్ను మూసితిన్
దేలితిఁ జాలనేపు సుఖఁనిద్రను విస్మృతిఁ జెంది దేహమున్.

180

ఉ. అంతఁ బ్రబోధ మంది వినిఁయంత్రితదేహుఁడ నాచు నేను న
త్యంతమహోగ్ర పాశముల ఁ నగ్రతలంబునఁ బాశహీనుఁ డ
య్యంతకుఁడో యనంగ నసిఁతాయసనిర్మితదేహుఁడో యనన్
వంతున కెక్కి నీలతనుఁభాసితుఁ గంటిని నొక్కపూగుమున్.

181

సీ. అవరయముం డన ఁ నమకులాశ్రమమనఁ బుణ్యచయూరి నాఁ ఁ బొల్చుభాని
కౌద్రురసోద్ధారఁర క్తకేకరతర పటుతారకలచేతఁ ఁ బరఁగువానిఁ
గోపకారణ మేమి ఁ తోఁపక యున్నను భీషణభృకుటిచే ఁ వెలుఁగువాని
సకలభయంకరఁశమనునకును భీతిఁ గొలుపువానిని గడు ఁ నలుపువాని

ఆ. నాశనూలకముల ఁ పన్నిద్ధుఁ డగువాని, నాస్యమునను దెల్పి ఁ నంధకాదు
వర్ణచరితముల సుఁవర్ణతురంగుని, వసనకర్తములను ఁ నసితు నతని.

182

వ. మఱియు.

188

ఆ. వచనదేహములను ఁ బరుమ నదృష్టాశ్రు
తానురూపుఁ డయ్యు ఁ మేనిప్రత్య
యమునఁ గ్రౌర్యదోషుఁ ఁ డనుచు నూహింపంగఁ
దగినవానిఁ జూచి ఁ తలఁగి యాశ.

184

క. అడిగితి నెవ్వఁడ ఏ వి, క్కడ కేటికి నచ్చి తేల ఁ గట్టిరివి నమన్

- గుడువఁగ మాంసం బభిరుచి, వొడమిన నిదురించునవుడఁపొలియింపక నన్.
 క. ఊరక నిరాగుసుని వగఁ, గూరఁగ బంధించి తేలఁ కుతుక మొసఁగునన్
 కోరిక బంధించితివే, తీతఁ గదా కుతుక మింకఁ దిరుగ విడువుమా. 136
- క. ప్రియజనముఁ జూచువేడుకఁ, బ్రియపడి త్వర నేగువాడఁ విడువుము నన్నున్
 దయఁనలఁచి; చాలదూరము, నయగుణ! పోవంగవలయుఁ న్యాయమె యాఁగన్.
 లే. తానుసం జోర్వఁగా లేదుఁ తథ్య మాత్మ
 హృదయ మీవును ధర్మంబుఁ నెఱుంగ వెట్లు
 లాలసింపక విడువవేఁ యార్యచరిత !
 యనుచుఁ జిత్తంబు కరుగంగఁ సంతి నేను, 138
- వ. అంత నాతం డిట్లనియె. 139
- ఉ. నే నొకపూరకర్ముడనుఁ నిక్కము జాతిని మాలవాడ నిన్
 మానితుఁ గాతుకంబుననుఁ మాంసముతృప్తను నొండె బట్టఁగాఁ
 బూనినవాడఁ గాను వినుఁ పూతచరిత్ర! మదీయరక్షకుం
 డీనికటన్ధవక్కణముఁ నేలెడువాడు మతంగుఁ డుండెడున్. 140
- చ. అతనిప్రియాత్మజాత నవఁయౌవనభూషిత కౌతుకాత్మ యా
 యతిన దురాత్ముఁ డెవ్వఁడు మహాత్ముని యీమునియాశ్రమంబునన్
 దతగుణ మద్భుతావహముఁ నవ్యము కీర మొకండు పర్తిలున్
 సతి! యని చెప్పి చాని వినిఁ జాతకుతూహల యోచు నన్నుదేన్. 141
- చ. పనిచెను బెక్కురన్ జనులఁ భామిని మాదృశీలన్ మహాత్మ! నేఁ
 గనితిని నిప్పు డిచ్చటనుఁ గాసిలి పుణ్యము చేసి యెంతయున్
 గొని చనుదున్ మదీయవిభుఁఁకుఁతుపదంబులయొద్ద కంత నా
 పనిత వలంతి నిన్ను విడఁ బంధము వాపి నలంతులే యొరుల్. 142

ఁఁఁఁ చిలుక చండాలునిచేఁ జిక్కి చింతించుట. ఁఁఁఁ

- క. అనుటయు నే నాపలుకులు, విని భిదురము మాళిఁ బడ్డఁవిధమున పగపున్
 గను చుద్విగ్నాత్ముడనై, మనమున ననుకొంటి నిట్లుఁ మనుజవరేణ్యా!
 సీ. సకలసురాసురసత్కిరీటార్చిత పదపద్మ యగుశ్రీకిఁ బట్టి నగుచు
 ద్రిభువనజనవంద్యఁదిన్యమహాముని శ్వేతకేతువు ప్రీతిఁ బెంపఁ బెరిగి
 సకలాభివాంఛితస్వర్గలోకాశ్రమ సతతనివాసైకసౌఖ్యమంది
 నిరతనేదాభ్యాసఁపరత ములఁగువిప్రపరివత్తులొ మాన్యపదవిఁ గొంచి

తే. పేరుఁ గాంచిన నా కయో • ఘోరదుష్ట

ముష్కరతురుష్కజాతిని • మొనసి దూర

మునను దృఢియింపఁ దగుమూఢఃజనమతంగ

పక్కణంబుఁ బ్రవేశింపఁవలసె నకట

144

చ. ఒకయెడ నుండఁగావలయు • నొప్పి మతంగులతోడ నొక్కండఁ

బ్రకటజరన్తఃతంగకులఃభామ లొసంగెడు నన్నభుక్తి సం

గకముల మన్నఁగావలయుఁ • గాఁ బ్లవబాలురకెల్లఁ గేళికం

దుకమును గావలెఁ హతక! • దుష్టుడ! నీ వికఁ బుండరీక! పో.

145

చ. పరగెను నీదుకర్తృపరిఃపాక మి టాచు సహస్రభంగులఁ

బరియలుగాఁగ శీర్ణమయి • పాపివి పోవఁగరాదె తొల్తనే

శరణము నీదుపాదములు • సర్వులకుఁ జననీ! రమా! ననుఁ

బరిగహనప్రభీతుడను • బాపి భయంబును బ్రోవవే దయఁ.

146

తే. తండ్రి! భవనత్రయావనఃదక్ష! వంశ,తంతువును నొక్కనినినన్నుఁమంతువుడిసి

ప్రోవవే నీవు పెంచితి • పుణ్యమూర్తి! నిర్దయతఁ జూచెదే యిష్టుఁనిన్ను నీవ.

తే. సఖ! కపింజల యేదిక్కు • జనితి వయ్య

తిరిగి వేగిర మీవు చక్షఃదెంచి యిటకు

నన్ను విడిపింప కుండిన • నాసమాగ

మాశ విడువంగవలయు జన్తాంతరమున.

148

తే. అనుచు నీగతి మఱియు నఃస్యప్రకార

మునను మనమున విలపించి • మూర్ఖుఁ గాంచి

తేటి యొక్కీంత ప్రార్థనా • దీనముగను

నంటి యామాల కి ట్లని • యడలు చేను.

149

క. జాతిస్థరణము కలిగిన, జాతిమునిని నన్నుఁ బాపఃసంకట మనుపె

ఘాతమువలనకా బాపిన, నాతతపుణ్యంబు నిన్ను • నందు సులువుగఁ.

150

క. కన రెవ్వరు విడిపించినఁ, గనినను బాపంబు నీకుఁ • గలుగదు కరుణ

జొనిపి మది విడువు నన్నిక, ఘనమతి! భద్రముఖ! నతులఁగావింతు నిజే.

చ. అనుచుఁ బదంబులకా బడితి • నాతఁడు నవ్వుచు మోహితాత్మ నీ

తనువుననుండి ధర్మము నఃధర్మముఁ గాంచెడులోకపాలకుల్

గనుఁగొన రేవు రెవ్వనిని • గాంచెద రన్య లటన్నభీ నఖం

బొనరువఁ డాతఁ; డేమిటికి • నొందుదు భీతిని నిర్భయంబుగఁ.

152

చ. ఇదే, కొనిపోవుదు గనుమ • యిప్పుడె స్వామియనుజ్ఞ నంచు వాఁ
డదయత నన్నుఁ గైకొనుచు • నట్టె స్వపక్కణ ముండునాశకుఁ
గదలెను; నేను దద్య సనఁగాఢగదాహతి భిన్నమూర్ధనై
గదలక మూకభావమును • గాంచి మనంబున భేద మొందుచుఁ. 158

క. తొలి నాయేకర్తంబుల, ఫలమో యిది తెలియ దనుచు • భావించు చెదఁ
దలఁగఁగఁ బ్రాణము ధైర్యముఁ, దలఁకక దృఢనిశ్చయంబుఁదాల్చితి నంతఁ.

~*~ చిలుక మాలపల్లెకుం గొంపోఁబడుట. ~*~

క. కొనిపోఁబడు చాతనిచే, గని కరుణను విడుచు నన్నఁగాఢతరాశఁ
గనుఁగొంటి ముందుఁ గంఠంబును జాఁపి యొకండు నరకఁభూమిని బల్లెఁ.

క. అది తత్పక్కణ మంచును, మది నిశ్చయముగఁ దలంచి • మత్ప్రాణంబుల్
వదలఁ దొడంగెను విడి నను, గదిరెను మేనెల్లఁ జెమట • కదిరె వణంకుఁ.

సీ. భీభక్స వేమలు • వీవరమూర్తులు నాభేటకనివృత్తఁహస్తధనులు
మృగవిపాతితజ్జర్ణఁ మేదురపాగుగాసంగ్రథనవ్యగ్రఁచతురమతులు
నావర్తకానాయఁకార్షకానిభృతాంగులు మలినతాసంగతనులు
నుత్పతితోన్నాథఁకోద్గ్రథనానుస్థకుంతప్రచండాస్త్రఁఘోరకరులు

తే. గ్రాహకవిహంగమానేకఁపకుళలులు, సారమేయవిముక్తిసంఘరణవరులు
నైనచండాలబాలకు • లాడుచుండ్రు, వేట లాపక్కణమ్మన • వీధులందు.

ఆ. సెదురుపొదలనడుమ • వెల్లు నాపల్లియఁ, గానరావు డాసిఁకాక యిండ్లు
విస్త్రగంధ మగుచు • వినువీధి కెగసెడు, పొగఁ గనంగవచ్చుఁబొలుచునంచు.

చ. పరఁగును నస్థికూటములె • వప్రములై యటఁ జాట్టు వీధులఁ
బరఁగును నెందుఁ జూచినను • బాహుళకీసఖండజాలమే
పరఁగును నేకుటీరమునఁ • బ్రాంగణభూముల నెత్తుపేర్లు దు
ర్భర మగుమాంసకర్దమము • పాటితజంతుశవప్రజంబులుఁ. 159

చ. మనుగడ వేట భోదనము • మాంసము శయ్యలు చర్మముల్ వసఁ
ఘన మభిలాష ద్యూతమునఁ • గాంతలమధ్యమునఁ బుగుర్థ మా
శునకములే బలంగములు • శోభిలుగోవులె మాపు లచ్చటఁ
దనరెడువారి క్లౌరకు • ధర్మవిధంబు పశూపహారముల్. 160

తే. సర్వనరకాకృతి యనంగ • సర్వపాప, సత్తనం బన యాతనావాస మనంగ
సర్వవిశృవనసన్నివేశం బనంగ, నలరు నాపక్కణముఘోరఁమగుచుమణియా,

తే. తలఁచిన భయంకరము విన్న ♦ దారుణంబు

పాపజనకంబు గనిన నాపక్కణంబు

జన్మమునఁ గర్తమున నట ♦ జనము లెల్ల

మలినతమములు తలఁవంగ ♦ మనుజనాథ !.

162

తే. క్రూరహృదయులలో నెల్లఁగ్రూరహృదయు,లవ్యవస్థితకాంతాగఁమాభిలాషు
లచటిజనులెల్ల బాలకు ♦ లాదిచేసి, సర్వజనములు కాచారఁసరణి యొక్కడె.

వ. ఇట్లపుణ్యకర్తావణంబై నరకవాసులకు సహిత ముద్వేగకరం బగు నప్పక్క
ణంబుఁ గాంచి రోత పొడమి మనమున నిట్లని తలంచితి.

164

క. నను నామతంగబాలిక, కని దూరమునందె కరుణఁ ♦ గాంచి విడుచునో

యొనరుప చేటికి జాతికి, నను ఎగుకార్యంబు నట్టి ♦ దబ్బునొ నాకుఁ.

165

క. అరనిముసం బేనియు నే, జరణము నిటఁ బెట్ట నంచుఁ ♦ బాలకడఁకతో

నరయుచు నుండఁగ నాష్టవుఁడరిగివినఘ్రుండయి మ్రొక్కి యతివినయమునఁ.

క. ఈతనిఁ గొనివచ్చితి నే, మాతరొ! యని నన్నుఁ జూపె ♦ మాతంగుం డా

మాతంగదారికకు నది, ప్రీతిని గేల్లోయిఁ గొంచుఁ ♦ జేసు దలిర్పఁ.

167

క. తనయా! యరుదెంచితివా, చనె దెక్కడ కింకఁ జెప్పు ♦ సమయింతును నీ

ఘనకామచారితను నిదె, కను మని చెప్పుచునె మాలఁకన్నియ నన్నుఁ.

168

ఆ. పరుగువాటి మాలఁబాలురు తెచ్చిన, యర్ధకుష్కలోమఁకామగంధి

ధేనుచర్మవర్ధిఁకానద్ధ మగునొక, దాదుపంజరంబుఁతలువుఁ దెఱచి.

169

తే. ఉండు మిం కని తెఱగంటిఁయవిదలకును, దర్శనీయమహాశ్వేతఁదర్శనంబుఁ

గోరునామనోరథశతఁకోట్లతోడ, నుంచె నాపంజరమున నాఁయత్పలాక్షి.

వ. అట్లుంచి యిట్లనియె.

171

అతి చండాలదారికచేఁ బంజరమున నుంచఁబడిన చిలుక చింతించుట. అతి

క. ఇచ్చట నుండము సుఖముగ, నెచ్చటకుం బోకు మింక ♦ నెఱుఁగుమటంచుఁ

గ్రచ్చట మిన్నక యుండెను, నచ్చంచలనేత్ర! యంత ♦ స్వాంతమ్మున నే.

క. కడుసంకటమునఁ బడితిని, విడువంగాఁ బడుదు నెట్లు ♦ విడువు మటంచుఁ

నుడివి మదీయావస్థను, నడుగుదునా దీని మ్రొక్కి యవనఘ్రుండనై.

173

క. ఏగుణదోషంబున నే, వాగురకుం జిక్కి పట్టుఁపడితిని యిపుడే

యాగుణమె ద్విగుణితం బవు, నీగఁగరాకుండఁ జేయు ♦ నీయాపద నఁ.

174

క. జలిబిలిఫలుకుల మదిరం,జలఁ జేయఁగఁ బాలు వేల్పుఁచిలుక యిదంచీ

- వెలందుక ననుఁ బట్టించెను, ఫల మేమీ సతికి నన్నుఁ బట్టించుటచే. 175
- చ. 'తనయుడఁ గాను జుట్టమనుఁ దమ్ముడనుం జెలి నన్నఁ గాను నీ
వనితకు నేను; నేల ననుఁ బంధితుఁ జేయును నాదుసల్కులన్
వినవలె నన్నుతూహలముఁ వేగిర పెట్టినఁ గాక; కాన నే
మనక ధరించి మానమునుఁ నట్టై పరుండెదఁ బంజరంబునన్. 176
- చ. సలిపిన నిట్లు కోవమునఁ బాలహారం బొనరించి యేమి యే
స్సలుపును నింతకంటెను ఘనంబగువంతను నొక్కవేళ నా
వెలందుక; కూరజాతి యిదిఁ పెల్లుగ నింతకు హెచ్చుకష్టముల్
సలిపిన మేలె మాదిగెలఁసంగతి వీడినఁ జాలు నా కదే. 177
- ఉ. మానముఁ దాల్చి యున్నననుఁ మానక వేసటఁ జెంది విడ్చునో
మానితి నేని మానమునుఁ మానిని వీడునె యెన్నఁ జేనియున్;
మాని సువర్వలోకమునుఁ మానవలోకమునందు జన్మమున్
బూనితిఁ బక్షిజాతి నిటుఁ పుట్టితి మాలలచేతఁ జిక్కితిన్. 178
- ఉ. పంజరబంధనవృథయుఁ బాటిలెఁ జూడఁగ దీని కంతకున్
గుంజక యింద్రియంబులనుఁ గోరినయట్టులు పోవ నిచ్చుటే
రంజలు కారణం; విపుడుఁ రచ్చకు వచ్చినమీఁద నే మగున్
గుంజెద నింద్రియంబులనుఁ గోరినయట్టుల పోవనీ నికన్. 179
- క. అని నిశ్చయించి మనమునఁ, గని మానము మాటలాడఁ గడఁగిన బెదరిం
చినఁ గొట్టి తిట్టి యీడ్చిన, నన కేమియు నూరకుంటిఁ నమలచరిత్రా!.
- క. విట్టుగఁ బెట్టినబాధల, గట్టిగఁ జీత్కార మొప్పుఁ గడలద్రువంగాఁ
బెట్టుచుఁ గూతల నిట్టటు, మిట్టాడుచుఁ బంజరమునఁ మిడుకుచు నుంటిన్.
- క. పానము నశనముఁ దేరఁగఁ, బూనక భక్షింప నెంతఁ పూన్కి నుడివినన్
మానక మానవ్రతమును, నూనితి నుపవాసదీక్ష! నుర్వీరమణా!.
- క. అదిన మంతయు నట్లే, బూది యొనర్చుచును నున్నఁ భూరిక్షుధ న
న్నేదియును గొనక యుంటిని, బైదలి చాటూక్తు లెన్నిఁ పచరించిననున్.
- ఈ చండాలవారిక చిలుక కావ్యమిచ్చుట, అది భక్షింపకుండుట, చాటూక్తి. ఈ—
- ఉ. ఆమరునాఁడు భక్తిసమయంబు చనన్ తుధఁ దూల మేను నా
కామదిరాయతాక్షి తనఁ హస్తమునన్ గొనితెచ్చుఁ బ్రీతితో
నామధలంబులన్ గడు ననామధలంబులఁ బెక్కుభంగులన్
గోమలతీతలాంబువులఁ గోరె భుజింపఁగ తన్ను మాటికిన్. 184

క. తిన కున్ననన్నుఁ గని యా, వనిత యరుణితాక్షి యగుచు ♦ వారనిప్రేమన్
గనఁబఱచుదానిపోలిక, ననియెను హిత ముట్టినడెడునట్టున్ నాకున్. 185

చ. తనరుచు నిర్విచారతను ♦ దప్పిని నాఁకటి నార్తిఁ గూరుచున్
మనుషకుపక్షిజంతు లుపనమ్రము లై నఫలాదివస్తువుల్
తినమి యసంభవంబు; గణుఁతింపఁగ భోజ్య మభోజ్యమున్ వివే
చన మొనరింప వే మయినఁ ♦ బాలు లభించిన వన్నియున్ దినున్. 186

ఉ. ఈ వటుగాక మేము తమి ♦ నిచ్చెడునోగిర మారగింపమిన్
భావనసేయుదాన తొలిఁ బాముకొలంబు నెటుంగునొక్కసం
భావితమానివంచు నిను ♦ భక్ష్య మభక్ష్య మటన్నజ్ఞానమున్
వావిరిలేనిపత్రరథఁవంశమువాడవు నీ కభక్ష్యమే. 187

ఉ. ఏల భుజింపవన్న భువనై కపవిత్రతమాభిజాత్యమున్
దాలిచి యాత్మదోషమునఁ ♦ దాలిచి పత్రికులాస జన్మమున్
గ్రాలెడునీవు దీన నిటు ♦ గాఢవిచారము చేసె దేటికిన్
బాలును దొల్తనే తెలివిఁసల్పఁగ లే దిపు డాత్మజాతికిన్
బోలినయట్టు సల్ప నిటు ♦ పొక్కెద నేటికి దన్న లే దిటన్. 188

మ. దినవచ్చున్ దినగా దటన్ననియతిన్ ♦ దీపించువారున్ విప
త్తున భక్షించి యభక్ష్యమున్ దనువుఁ దాల్తున్ నీవు హెచ్చేమి నేఁ
గొనిరా నట్టివి మానులెల్లగును గై ♦ కోవచ్చునస్యంబులన్
గొని యేతెంచితి వాని శంక విడి గైకోవచ్చుఁ గాదే యింకన్. 189

చ. ధరఁ బడెనేని నీరము మఁతంగులకుంభములోని దైననున్
బరమపవిత్ర మంచును జనంబులు చెప్పఁగ విందు నేటి కీ
వరతనువున్ ద్యజించెదవు ♦ వారనిదప్పిని నాకటన్ గరం
బరయక యీఫలంబులను ♦ సంబువులన్ దిన కాన కీగతిన్. 190

చ. అనుచు వచింప మూలలకు ♦ నర్హము లై నతదీయభాషణం
బునకును దెల్వికిన్ మదినిఁ ♦ బొంది మహాద్భుత మేను జీవితా
శను విడి రోత్రయన్నమతి ♦ శాపవశంబున దానిమాటలన్
మనము కరంగ నాకలియు ♦ మానక రేపఁగ నారగింపఁగన్. 191

క. ఈకొంటిఁ గాని మానము, నీకొన వీడంగ నిట్లు ♦ లేగఁగఁ గొన్నాల్
ప్రాకట మగుతారుణ్యము, ప్రేక్షముఁ దాల్చితిని నోలి ♦ శవారమాడ్కిన్.

తే. అంత నొకనాటివేకువ ♦ నక్షయగముఁ
'దెఱచి కనుఁగొంటి నేను నీదివ్యకనక
పంజరంబున నుంట నా ♦ ప్లవతరుణియు
మత్తురోభాగమున నుంట ♦ మనుజనాథ !

193

తే. అమరపురసన్నిభంబయి ♦ యలరుచున్న
సకలతత్పక్కుణంబును ♦ సరవిఁ గాంచి
ప్లవజననివాస మనుభ్రాంతిఁ ♦ బాసి మదిని
యచ్చరువుఁ గాంచి యిది యేమి ♦ యనుచుఁ దమిని.

194

తే. అడుగవలె నని మానంబు ♦ విడువఁ గడఁగు
లోపలనె నన్నుఁ గొనితెచ్చె ♦ లోలనయన
నీపదంబులయొద్ద కీనెలఁత యెవతె
యేల చెప్పెను దాను జండాలి ననుచు

195

తే. వీల ననుఁ బట్టుకొనియెను ♦ నేల యిటకుఁ
దెచ్చె ననుఁబట్టి యేమి సాధించుపొంటె
దెచ్చె నేను నెఱుంగను ♦ దేవునట్లు
లపగతకుతూహలుండనై ♦ యలరుదాన.

196

వ. అనుటయు శూద్రకరాజును దానిపలుకు లాలకించి సంజాతాధికకుతూహలుం
డయి యాచండాలదారికం బిలువ మ్రొల నున్నప్రతిహారిం బంపుటయు నది
యు పైశంబఁ గొనితేర నాచండాలదారిక వచ్చి రాజున కెదుర నిలిచి నిజ
మహోజ్జ్వలకాంతిచే రాజు నభిభవించుచు నతిప్రాధిమ నిట్లనియె. 197

— చండాలకన్యక తనవృత్తాంతము శూద్రకన్యపతికిఁ జెప్పట. —

తే. భవనభూషణ! రోహిణీధవ! మృగాంక! చిత్రరథపుత్రి కానేత్ర! సింధుచంద్ర!
వినినవాడవు నృప నీవు ♦ వీనినాడు, పూర్వవృత్తాంత మెల్లను ♦ భూపతిలక!.

సీ. ఈజన్మమునఁ దండ్రీ ♦ యెంత వారిందినఁ గామరాగాంధుడై ♦ కనక మీఁదుఁ
దండ్రీ యాజ్ఞను మీరి ♦ తనతన్వీయొద్దకు వెడలుటయును వీడె ♦ వినిచె నీకు
నిట్టిదురాత్మున ♦ కేను దల్లిని శ్రీని నీతఁడు వెడలుట ♦ యెఱిగి తాను
జ్ఞానదృష్టిని వీనిఁ జనకుండు నను జీరి శాసించె నిట్లని ♦ సర్వజనులు

తే. తెలియమిని నవిసీతిని ♦ దెచ్చుకొందు
వెతల; ననుతాపమునఁగాని ♦ విడరు వానిఁ

గానఁ జగతిని జనుల కేకరణి నైన

బలిమి ననుతాపమును గడుఁ • గొలుపవలయు

199

ఉ. ఈతఁడు నీసుతుం డెపుడో • యీవిహగత్తను వీడి యెందు నేఁ
బాతము నొందు నే సలుపఁ • బట్టినకార్యము పూర్తిచేయు దా
కాతతజాగరూకతను • నారసి వీనిని బట్టి కట్టి యీ

భూతలమందె యుంచు మని • భూగ్యనుతాపముఁ బుట్టఁ జేయుమా. 200

క. అని యాజ్ఞ నొసఁగె నాకుఁ, వినయము గలిగింప వేరు • పెరవు దొరకిమిఁ
గని యిదె యుర వగువెర వని, యొనరించితి వీని కిట్టి • యొత్తిడి నృపతీ!

తే. ముగిసె నాకార్య మిప్పుడు • ముగిసె శాప

కాలమును మీకు శాపంబు • కడచనంగఁ

గలుగవలయును నొక్కట • గాఢసౌఖ్య

మనుచుఁ గొనితెచ్చితిని వీని • మనుజవర్య!

202

ఉ. నేను మతంగకన్య నని • నీ కెఱిగించితి లోకసంగతిఁ
మానుప, నిప్పు డిర్వురును • మాని జరామరణాదికవ్యథా
స్థానము లీశరీరములఁ • జయ్యన నిష్టసమాగమక్రియా
నూనసుఖంబులఁ దనిసి • నూత్నవిశాసములఁ సుఖంపుఁడి.

203

చ. అనుచునె భూషణధ్వనుల • నంబర మెల్లను జెప్పుపట్టఁగాఁ
జనియెను నాకసంబునకు • త్కృతలముఁ విడి పుల్లనేత్రులై
జనములు గుంపులై తనదుఁచాయఁ గనుంగొన విస్తయంబునఁ
వనజగృహవతారయగుఁచుచుభామిని సంభ్రమంబునఁ.

204

వ. అంత నాశూద్రకభూకాంతుండు పూర్వజన్మంబునుం దలంచుకొని సఖ! వైశం
పాయనాహ్వయపుండరీక! దైవవశంబున నున కిద్దఱకును శాపావసానం బొక్క
సారికలిగె. మనయదృష్టం జేమని యనుచుండ దత్తుణంబ మకరకేతుండు ఆకర్ణా
కృష్ణకార్ముకుండు కాదంబరిని నిశాతకరంబుఁగాఁ జేసికొని తీవితాపహరణంబు
గావింపకుండఁ బ్రతిరోధించువానిమాడ్కి నాశలనెల్ల నిరోధించుచు నేతెంచి
యారాజునెదురఁ దద్ధృదయమధ్యం బధిష్ఠించె నంత.

205

— చంద్రాపీఠాపతాకుండగు శూద్రకుని విరహతాపవర్ణనము. —

చ. నరపతిమానసం బపు డనంగుండు కైకొని పెళ్లఁగొట్టఁ గా
శరణముఁ జొచ్చెఁ జిత్రరథుఁసత్ప్రియపుత్రిని దిక్కులేక; త

చృరహతి భీతి నాఁగ జనె ♦ శ్వాసమరుత్తులు రాజుదేహమున్
దొరఁగి సచేతనంబులయి ♦ తోరములై పరుగెత్తు చెంతయున్.

206

సీ. దేహమెల్ల వణంకె ♦ దీయవిల్తునిబాణపక్షపాతాహతి ♦ బడసె ననఁగఁ
దనువెల్లఁ బులకలఁ ♦ దనరెను స్తరశరశల్యభరాహతి ♦ సల్పె ననఁగ
నేత్రయుగము బాష్పనీరంబులఁ దొరంగెఁ దచ్చరపాంసువుల్ ♦ దవితె ననఁగ
వదనలావణ్యంబు ♦ పాండురత్వం బందెఁ దత్పరాభవఘ్నతను ననంగ

తే. నేత్రయుగళంబు హృద్వ్యధానీతమీల, నత్రిభాగంబు తనరెనునళినబాణ
కార్ముకగుణధ్వనిశ్రుతికారణమున, నందె నుద్వేజనం బన ♦ నవనిపతికి. 207

వ. మఱియు.

208

చ. మనమున మండుచుండు సుమఃమార్గణపావకధూమసంహతిన్
గనె నన శోషిల్గ మిగులఁ ♦ గంపిలునోవ్ధకిసాలయంబు; థా
త్రినిఁ బడెఁ దమ్మలంబు నటు ♦ తీయనివిల్తునివెట్ట శుష్కమై
తనరి ముఖోద్ధతం బగునితాంతసరాగహృదంబుజంబనన్.

209

తే. వచ్చికట్టెల నీరంబు ♦ వచ్చుపగిది, దహ్యమానాంగుఁ డగురాజుతనువునుండి
వెడలెఁ జెమ్మట మరుబాణవిధ్ధ మనఁగ, వివశమయ్యెనుమేనెల్లవిన్నయపుడె.

చ. మును మదిరాతనూజ నిడి ♦ మూర్ఛిల మారుఁడు పెట్టుబాధలన్
దనకెడిరాజు తాపము నణంపఁ దదంగకరూపశోభచేఁ
దనర జయింపఁగాఁబడినతాపహరంబులు నై నవస్తువుల్
మునుకొన లేకపోయె వెతఁమునైడునాతనిఁ జూచుచుండెగా.

211

సీ. పాణివదంబునఁ ♦ బద్మపల్లవములు స్థితరుచి ఘనసారసితరజంబు
దృష్టినిఁ గువలయదివ్యదామకములు లావణ్యమున జ్యోత్స్నలలితసుషను
గండస్థలంబునఁ ♦ గనకదర్పణములు బాహులతల బిసప్రాభవంబు
నఖమయూఖంబుల ♦ నళినారిరశ్మలు పృథుముఖంబున శశిబింబకంబు

తే. దశనకాంతుల మాక్తికదామకములు

జఘనభరమున మణివేదిచారుకుట్టి

మంబుల జయించె నారాజమఘవుఁ డొర

యవియె యిప్పుడు తాపంబు ♦ నడరఁ జేసె.

212

తే. కడఁగి బాహ్యప్రతీకారకలనచేత

నతనితనుతాప మార్పంగ ♦ నఖిలజనులు

జతన మొనరించి రెంతయు • సల్ప రెవరు

హృదయతాపంబుఁ దీర్చంగ • నేమి యపుడు.

213

తే. అతని మదికి నుఖం బీయఁవాయె నితర

వివిధసర్వవినోదముల్ • వేడుకలును

నెవుడు కాదంబరి నె మది • నెన్నుకొనుచు

కనుచు దానినె గోరుచుఁ • గాంక్ష నశఁడు.

214

సీ దానిఁ గొఁగిటఁ జేర్చి • తని యుచు సల్లాపసౌఖ్యంబుఁ గాంచుచు • చానతోడ
నేకాసనంబున • నెసఁగుచు దానితోఁ బొలయల్కఁ బచరించి • పొలుపుఁగనుచు
ననునయించుచు దాని • యడుగులపైఁ బడి బతిమాలి బతిమాలి • భంగపడుచు
నెలదోట దానితో • నెలమిఁ గ్రీడించుచుఁ బంచబాణప్రాధి • బరిధవిలుచు

తే. సతత మాసతిఁ బాయక • స్వాంతమునను

వీడి పనులెల్లఁ బగలును • విచ్చి కనులు

చూడ కెవ్వరి రే నిద్రఁ • జొర కతండు

కుసుమబాణనికాకలఁ • గుండ సాగె

215

చ. పలుకక మిత్రుతోనయినఁ • బాటన సేయక యేరు వచ్చినఁ

దలకక వృద్ధులఁ బ్రాతిఁ • దార్పక వారికి ధర్మశాస్త్రముల్

సలువక సౌఖ్య మెంచకను • జచ్చుటకుఁ వెనుదీయ కెంతయుఁ

దెలియక దుగిఖ మిట్టి దని • తేఱువ మాని త్రసం దొఱంగియుఁ.

216

చ చెలిమిని వీడి దేహమునఁ • జెప్పఁగ నేటికిఁ బెక్కు లింక నా

చెలిమదిరాసుతఁ గలయఁ • జేయక యత్నము సారె సారెఁ గే

వలము విసంజ్ఞదంభమునఁ • బాయఁగ జీవము నర్హముఁ దనుఁ

సలుపుచు వేగుచుండె నల • త్తాపతి మన్మథుబారి కగ్గఱు

217

సీ. వ్యాకులచిత్తులై • యడరి తాప మణంపఁ జాలినసాధనఁచయముఁ గూర్చి

యాపాదమస్తక • మణది శ్రీగంధంబు నార్ద్రారవిందంబు • లడుగుల నిడి

కరములు నీహారఁఖండింబులను బచ్చకస్పరపుంబాడిఁ • గలపి చేర్చి

యెవను నీహారార్ద్రఁసదుగుహారం బుంచి నొసటను విధుకాంతఁమెసఁగ నుంచి

తే. మూపుఁబుల బిసనాళఁములను నుంచి, యనఁకయాకుల పీఠనఁలనవరతము

నార్ద్రశిశిరానిలంబుల • నల్లనల్ల, పొలయ వీచుచు సునుత్పిఁములనుగూర్చి.

క ధారాగృహాయంత్రంబుల, ధారాసారముల నతనుఁతాపం బారఁ

గూరఁగఁ జేయుచు ససలిల, సారసకింజల్కలసిఠఁసాగంధికముల్.

219

క. కూరిచి మణికుట్టిరుములఁ, బారుతుమోదకములఁ ♦ జల్లి కడుగుచున్
 గూరుచు నలజడిఁ గడువడిఁ, బారుచు శిశిరోపచారః పరికరములఁ దేన్. 220

తే. శిశిరభూగృహభ్యంతరః సీమలందు., జేర్చు చుద్యానదీర్ఘికాశ్రేణితీర
 వల్లికామండపంబుల ♦ వకుళవాటి, కలను జేర్చుచు నువచారః కలితు లగుచు.

శే. ఆప్తపరిజనమిత్రు లాఁయవనిపతికి
 నతనుతావంబుఁ దీఱంగ ♦ నవనిఁ గల్గు
 శిశిరమృదులోపచారముల్ ♦ చేసి యలసి
 రంతియే గాని కామాగ్నిఁ నార్ప రైరి. 222

శే. శిశిరమృదులోపచారముల్ ♦ చేయుకొలది
 నతనుపావకుఁ డధికుఁడై ♦ యడరసాగె
 నతనిపగిది మహాశ్వేత ♦ నాత్మఁ దలచి
 మండుచుండె వై శంసాయఁ నుండు మదిని. 223

వ. ఆసమయంబున.

క. చనుదెంచె మరల నామని, జనవరుకామాగ్ని రగుల ♦ సల్ప ననుగ ద
 యీణపనను సరసకిసలయ, తనులతికల కాటనేర్పఁదత్తుఁ గొలుపుచున్. 224

సీ. ఆట లాడించుచు ♦ నాలోలపల్లవజాలరక్తాశోకశాఖకలను
 వంచుచు వాంఛితాభ్యంచితకోరకమంజరీభరమున ♦ మావిగముల
 నుత్కృరకంబుల ♦ నొనరించుచును నీవకురవకచంపకఁకుటజములను
 బచ్చఁగఁ జేయుచు ♦ బచ్చగోరంటలఁ గకుభమహీరుహఁ కాండములను

తే. జల్లు చలిముక్తకామోదఁచారిమంబు
 వెలుఁగఁ జేయుచుఁ గింశుకఁవీధికలను
 విచ్చలింపఁగఁ జేయుచు ♦ విచ్చలవిడి
 కామిజనచిత్తముల మధుఁకాల మొప్పె. 225

ఉ. పాటిత మయ్యె మానము విపాటిత మయ్యెను సిగ్గు కోషమున్
 గీటడఁగెన్ బిగింపులును ♦ గ్రిందఁ బడెన్ బతిమాలుకొంటలున్
 మాటికి వీటుపోయె ననుమానములెల్ల నశించెఁ జంబనా
 రాటము పెల్లెనంగె విటరాజికి నామధుమాసజృంభికన్. 226

న. ఉపవనకాననద్రుమము ♦ లుజ్జ్వలపల్లవరాజి కిమ్ములై
 వ్యవగతకుష్మపర్ణతను ♦ భాసితె పుల్లరసాలసౌరభ

స్నపితములై దెసల్ పదియు ♦ సన్నుతి కక్కెఁ బ్రమత్తకోకిలా
లపితము లధ్వగాళిప్రవిలాపము లెందుఁ జెలంగెఁ గ్రందుగన్.

228

చ. సతతమరందబిందుకణః జాలకదుర్దినమై సమున్మద

త్తతసకలప్రపంచమయి ♦ దర్పకహర్షదమై భ్రమన్మధు

వ్రతచయరుంకృతిస్వనవిఃరాజితమై విరహార్తచిత్తసం

గతయువలోకమై యెసఁగె ♦ త్కాతలి నామధుమాస మంతటన్.

229

చ. మరునిశితాస్త్ర మాసురభిః మాసమునన్ మదిరాత్మజాత దు

ర్భరవిరహాకులాత్మయయి ♦ ప్రాప్తిల మారమహోత్సవంబు తాఁ

గరము మహావ్రయత్నమున ♦ ఘనము నెట్లా యొకట్లు పుచ్చి భా

స్కరుఁడు మునింగి చీకటులు ♦ గ్రన్థుఁగ దిక్కుల నెల్ల మాపునన్.

230

ఉ. స్నానము చేసి ధౌతనసఃనంబులఁ దాలిచి సల్పి పూజలన్

మీనపతాకదేవునకు ♦ మీరఁగ నాతనిమోలఁ దాన రా

ట్నానునకున్ సుగంధపరిఃశుద్ధసఃనంబుల స్నాన మార్చి స

మ్మానితసౌరభాందితము ♦ మంజుల మాహరిచందనంబునన్.

231

క. తనువెల్లఁ బూసి పరిమళ, ఘనసుమనామముల నెత్తికట్టి చికురముల్

చొనిపి చెవిని సత్కిసలయ, కనదురుకం కేళిగుచ్చఃకత్తుతిథూషన్.

232

వ. మఱియుఁ గర్పూరకుసుమప్రచురంబు లగునాభరణవిశేషంబుల నాచంద్రా
పీడుదేహంబు చక్కఁగ నలంకరించి రెప్పవాల్చును మఱచి పానం బొసరించు
నా భావార్ద్రంబు లగుచూపులఁ జాలతడవు చూచుచు నాకాదంబరి గడుం
గడుఁ దహతహపడుచు సారెసారెకు నూర్పులు పుచ్చుచు వేసమానగాత్రియై
వెఱిపెల్లినంబున క్లిన్నాఖిలావయవ యగుచు రోమాంచకంచుకితశరీరయై
పెదవు లెండ మహాశ్వేత కనుంగొను ననుభయంబున మాటిమాటికి నలు
దిక్కులఁ జూడ్కులు సారింది చకితచకితయై చూచుచుఁ జంకుచు గొంకును
గడుగ మెల్లఁగఁ జేరువకుం జనుదెంచి ధైర్యం బవలంబించి సిగ్గుం బరిత్యజించి
యబలాజననహజం బగుభీతి నవలం బుచ్చి త్రిభువనోన్నాదకారి యగుకంద
ర్పనకుం జిక్కి ప్రాణంబును నిల్పికొనఁజాలక యెవ్వరినిన్ లేకుండఁ జూచి
సాహసించి ముకుళితనయనయై విగతవ్రజ్జండయి యున్నయాచంద్రాపీడుసర
సకుం జేరి యిటునటు చూచి జీవితనినూడ్కి నతని నతినిర్భరంబుగఁ
గొంగిలించె నంత.

233

— చంద్రాపీఠండు జీవించుట. —

- క. అమృతము చల్లి వపగిదిని, సమితాహ్లాదంబుఁ గొల్పుఁ నాభుజపరిరం
భమున నుదూరగతప్రాణము మగుడన్ వచ్చి చేరె ♦ సరవతిసుతునిన్. 234
- క. దినిసక్లమమీలితకై, రవము శరజ్జ్యోత్స్న యంటి ♦ రాజులున ట్టా
యవనిపతినూనుహృదయము, తవిలి వికాసంబుఁ జెందె ♦ దత్త ణమ కడున్.
- క. కనుఁగవ రవికిరణస్ప, గృహమున నీలాబ్జకలిక ♦ చందమునఁ గడున్
దనరెను గర్జము లంటుచు, ఘనమయి వికసించి రుచులఁ ♦ గ్రాలుచు విరివిన్.
- క. పదనము పుల్లాంబుజరుచి, సదనంబయి వెలుఁగఁ జొచ్చె ♦ సన్నతకళలన్
బొదలెను సర్వాంగంబులు, కదలెను సుప్తప్రబుద్ధుఁకరణిని నతఁడున్. 237
- వ. ఇట్లు చంద్రాపీఠండు కాదంబరీకంఠగ్రహంబుచే సముపలబ్ధజీవుఁడై కంఠ
లగ్న యగునాకాదంబరిని జరవిరహదుర్లభంబు లగునిజబాహువులన్ బిగియా
రన్ గొఁగిలిండుకొని వాతచలిత యగుబాలకదళివిధంబున భయోత్కంఠి
తాంగియై గాఢతరామీలితలోచన యగుచు విడువను బరిగ్రహింపను జాలక
లోఁ బ్రవేశింప నిచ్చగించె నా వక్షంబునన్ వ్రాలియున్నదానిం జూచి కర్ణం
బులకును హృదయంబునకు సనుభూతపూర్వం బగుస్వరంబున హర్షంబు గదుర
ని ట్లనియె. 238
- చ. వదలుము భీరు! సాధ్వీసము; ♦ వచ్చెను బ్రాణము నీదుకొఁగిటన్
బొదలుటఁజేసి; యచ్చరలఁపుణ్యకులంబునఁ బుట్టినాత్మ నీ
మది స్మరియింఁతె నాపలుకు ♦ మానిని! యీతను వేద దంతు నీ
మదిరతనూజ యంటుటను ♦ మంజులమై సుఖయించు నంటిఁగా. 239
- ఉ. ఇన్నిదినమ్ము లీవు కడుఁనింపునఁ గేలున నంటుచుండినన్
బన్నుగ భూరశాపమునఁ ♦ బ్రాణముఁ గూరను నేను; నీకునై
సన్నతగాత్రి! దుస్సహనఁశంబరవై రివిదాహవేదనా
వన్నతఁ గాంచునాకుఁ జనఁ ♦ బాపపుశాపము తీవ్రతాపమున్. 240
- చ. పదలితి నీవియోగ మనుఁవారనిదుఃఖము గూర్చు చెప్తు దుః
ఖద మగు మర్త్యదేహమును ♦ గాంతరొ! శూద్రకనామధేయమున్
గదిరెను నీకు దీనిపయి ♦ గాటవుఁగూరిమి యన్న హేతుచే
గుదురఁగఁ బ్రోచితిన్ సుదతి! ♦ కూర్పను నీకుఁ బ్రియంబు నిన్నినాళ్. 241
- ఉ. కాపున నీస్థలోకమును ♦ క్షాభువనంబును రెండు నిత్రటిన్
పాపనచిత్త! నీచతణఁపదములన్ వసియించు నింకఁ బో

నీవరమిత్ర హంససుతః॥ నెచ్చెలియు॥ విగతాఘుఁడై యిదే
పోవిడి పూర్వదేహమును • బొల్పుచు నుండెడువాఁడు చూడుమా. 242

—పుండరీకుఁడు కపింజలునితోడ వచ్చుట. ౧—

వ. అని చంద్రావీడశరీరాంతరితదేహుం డగుచంద్రుండు చెప్పుచుండఁ జంద్ర
లోకావస్థానసంలగ్నం బగునమృతపరిమళంబు వహించుచుఁ దొల్లి మహా
శ్వేతపయి మరులుగొని మరణంబు నొందిననాఁటివేషంబుఁ దాల్చి కంఠంబున
నాయేకావళి ధరించి పూర్వప్రకారంబున నాపాండుతొమకపోలఁగుగళంబగు
ముఖంబుతోడఁ గపింజలునిచేయి వట్టుకొని యాకాశంబునుండి దిగి పుండరీకుం
డటకు నేతెంచె. అట్లు వచ్చుచున్న పుండరీకుని దూరంబుననుండి కాంచు కొనం
బరి పరిత్యక్తచంద్రావీడవక్షస్థలయై స్వయముగఁ బరుగువారి పోయి మహా
శ్వేతకా బిగియారఁ గాఁగిలించికొని పుండరీకుం డేతెంచువార్తఁ నెల్పులోపల
నాపుండరీకుం డాకాశంబునుండి దిగివచ్చి పరమోపకారియై చంద్రావీడశరీరుం
డైన చంద్రునకు నమస్కారంబు చేయుటయు నాచంద్రావీడుం డిట్లనియె.

క. తొలిపుట్టువు చుట్టరికముఁ, దిలకింపఁగ నల్లుఁ డీపు • తెలియుము నాకీ
వలిపుట్టువునకా సఖుఁడవు, మెలఁగుము చెలివగుచునాకుఁమిత్రమ! యెవుడు॥

క. అనుటయుఁ జంద్రావీడుఁడు, విని కేయూరకుఁడు చనియె • వేగమె నావా
ర్తను హంసచిత్రరథులకు, వినిపింపఁగ హేమకూటఁవృధీవృత్తికి॥ 245

క. అరిగెను మదలేఖయుఁ దాఁ, బరుగిడి మృత్యుంజయజపఁపరుడై యెవుడు॥
బరఁగెడు తారావీడన్మ, వరుసరసకు నావిలాసఁవతినరసకును॥ 246

తే. అరిగి పదములపైఁ బడి • యార్యచరిత్ర!

లెస్స లే దేవియును నీవు • లెమ్ము లబ్ధ
జీవితుండయ్యె యువరాజు • జీవితుండు
తత్సఖుండును కుకనాసఁతనుభవుండు.

247

తే. అనుచుఁ జెప్పంగ నానంద • మావహిల్ల
నాలకించి తద్వాక్యమ్ము • నవనివిభుఁడు
దేహసంస్కారవిరహజఁదీర్ఘపరుష
ఫలితలోమశమణిబంధ • బాహుయుగళి.

248

ఆ. బిగ్గఁ గాఁగిలించి • ప్రీతి నామదలేఖ, హర్ష పరవశుఁడయి • యలవిలాస
వతికి నంత గాఢఁపరిరంభణ మొసంగి, యాత్మనుతాన కిట్లు • లనియె నెలమి.

అ. తనయ! నీకు నేను • దండ్రున తిని నెట్టా, శాపదోషముననా • స్వకృతపుణ్యముననా యెఱుంగ లోక • పూజ్యుడ వగులోక, పాలకుడవు నీవు • బాలకుడవె.

తే. అలరు నాయందు సత్కృతి • కర్మమైన
యంశ మెయ్యది యదియు నీయందుఁ జొన్ని
నాఁడ రెంటును నీకు నే • నమ్ముడ నయి
ప్రణతి యొనరింపఁగాఁ దగు • వాడ ననుచు.

251

తే. పాదములఁ బడె జనకుఁ డ • న్భావ ముడిగి
నరపతిసహస్రములతోడ • నరవరుండు
జనకుచే నట్లు ప్రణతుఁడై • తనరుచున్న
కొడుకుఁ గనుఁగొని యాదేవి • కూర్చి యెసఁగ.

252

తే. నిర్భరానందవశయయి • నిర్భరముగ, సారెసారెకు నొదల • సల్లలాట
గండతలముల ముద్దిడి • గాఢముగను, గాఁగిలించెను గొడుకుఁబ్ర • గాఢమతిని.
వ. అంతఁ జంద్రాపీడుండు తల్లిచే నాలింగితోన్ముక్తుండయి సారెసారెకుఁ దల్లికిఁ
దండ్రుకిఁ నమస్కరించి శుకనాసునకు వందనం బాచరించి వారొసఁగునాశీ
స్సహస్రంబుల సంవర్ధితప్రహర్షుండై పుండరీకుని కేలువట్టికొని క్రమంబున స్వ
జననీజనకులకును శుకనాసునకు మనోరమకును వీఁడ మీవై శంపాయనుం డని
వినయవిలయవనమ్రవదనుం డయినయాపుండరీకునిఁ జూపుసమయంబునఁ గపిం
జలుండు చేరువ కేతెంచి శుకనాసుఁ గాంచి యిట్లనియె.

254

క. అనిపె నను శ్వేతకేతువ, యను మన నీతోడ నిట్లు • లార్యచరిత! వీ
నిని బుండరీకుఁ గని పెం, చినవాడను నేను నింతె • చేయ నిఁ కేమిఁ.

255

క. తనయుండు నీకు నీతఁడు, తనరును నీపై నికూర్చి • తద్ద యితనికిఁ
గను మీతని వై శంపా,యనుగా మది నవినయముల • నణఁచి మనువుమా.

క. పరుఁ డీతఁ డనుచు నెపు డొ, పురికింపకుఁ డయ్య శాపవరిముక్తుండై
పరగినను వీనిఁ గొని నే, నరుగను నీతండు నీకె • యాత్మజుఁ డింకఁ.

257

వ. మఱియుఁ జంద్రావతారుం డగుచంద్రాపీడుఁ డందాఁకనుండు నందాఁక నితని
నీయొద్దన యుంచి కృతార్థుండ నయ్యెద. ఇపుడు నాసత్వాఖ్యతేజం బీదివ్య
లోకంబుఁ బాసి మీఁది దగులోకంబున కరుగ నుంకించుచున్నది. పోయి
నచ్చెద నని చెప్పె నని చెప్పుటయు శుకనాసుండు వినయావనతుఁడై యున్న
పుండరీకుని కేలు వట్టికొని కపింజలుం జూచి కపింజలా! సకలజగదాశయ్యజ్ఞం
దయినయా శ్వేత కేతుం డేల యిట్లు చెప్పి పంపెను. ఎన్నుండై న నీపుండరీకు

నిపై నేహంబు పాయునే. యని సద్యలు పూర్వజన్మకృతాంతానుష్ఠరణ
కథాలాపంబుల నొండొరుల విచారించుకొనుచు సమేయపార్షంబున నిష్టకథా
గోష్ఠి నెరపుచు నుత్కుల్లలోచనులై వినోదించుచుండ నారాత్రి వారికిం
దెలియకయ కడచుటయు మగునాఁడు పలువాతఁ జిత్రరథహంసులు మదిరా
గౌరులతోడ సకలగంధర్వలోకం బనుగమింప నట కేతెంచిరి. 258

—చిత్రరథాదులు మహాశ్వేతాశ్రమమునకు వచ్చుట. కాదంబరీచంద్రాసీదాదుల వివాహము.—

సీ. చనుదెంచి సిగ్గుచేవినమితాననలయి యలగుకూతులఁగఁచి యధికముదముఁ
గాంచి యల్లుండ్రను ♦ గనుఁగొని యుత్కుల్లలోచనులై వింతఁ ♦ జూచి చూచి
యప్రయత్నపరస్పఁరార్హ సంబంధంబు సమకూరుటకు మది ♦ సంతసించి
సన్నతశుకనాసఁసచివుఁడు వృషతి తారాపీడుఁడును దాము ♦ రహిని నొకటఁ
తే. జేరి యనుభూతసంబంధఁచిత్రకథల
సరససల్లాపముల గోష్ఠి ♦ సలిపి కొంత
సమధికమహోత్సవానందఁసాంద్రు లగుచుఁ
బరిణయాలాపకథలు ప్రసర్తిలంగ. 259

తే. చిత్రరథుఁడు తారాపీడఁజీతిపవరునిఁ, గాంచి యిట్లు నె నోమహిఁకాంతవర్య!
నిజగృహం బుండ సిద్ధమై ♦ నివ్వటిలుచు, నీమహోత్సవ మటవిని ♦ నేలసలువ.
క. మన కిరువుర కీపెండ్లియై, చను ధర్మ్యము నభిమతంబు ♦ సన్నతమయి యై
నను లోకవ్యసహారముఁ, జన దే పాటింప నింత ♦ త్యాపతచంద్రా! 261

క. చనుదము మాపురి కై నను, జనుదము మీపురికినైన ♦ శశిభువికై న
జనుదము సందియ మేటికిఁ, ననఁ దారాపీడుఁ డనియై ♦ నతని కిటు దమి. 262

ఆ. జరుగు నెచట నధికఁసౌఖ్య సంపద యది
యటవియైన భవన ♦ మగుచుఁ దనరు
జరుగు నిట్టి సౌఖ్యసంపద యొండెడ
మనకుఁ జెపుమ విబుధఁమాన్యచరిత !. 263

వ. మఱియు. 264

తే. భవనముల కెల్ల నీయల్లుఁ ♦ బ్రభువుఁ గాఁగ
సలిపితిని నిప్పుడే వాని ♦ చానతోడఁ
గొంచుఁ జను గృహనుఖములఁ ♦ గూర్పుము సఖ!
యవఁగ గంధర్వపతి యాత్మ ♦ నలరి మిగుల. 265

క. నీ కేయ్యది యభిమతమా, నాకును నది యభిమతంబు • న్యాయ్యం బనుచున్
తేలిని చంద్రాపీడుని, బ్రాకట మగు హేమకూటపద్మవిశిఁ జనియెన్ 266

మ. చని కాదంబరితో స్వరాజ్యము సమఁ స్తంబున్ నివేదించెఁ గొ
వ్వుని యాచిత్రరథుండు రాసుతునకున్ • హంసుండు దాఁ బుండరీ
కునకున్ స్వాత్మజతో స్వరాజ్యమును గైఁకొమ్మంచుఁ బ్రార్థించెఁ గై
కొని రాకన్యలమాత్ర హృత్ప్రియలఁ గైఁకొకొండు వా రాగటన్. 267

వ. అంత. 268

నీ. జన్మాభివాంఛితఁసన్నతప్రియలాభ ముదితాత్మజనబంధుఁముఖ్యులు దనుఁ
గొనియాడ సౌఖ్యంబు • గూరియు నొకనాఁడు కాదంబరీ దేవి • కనులనిండ
నీ దైచ్చికొని దీనఁనీ రేజముఖయుయి తనగృహంబునకు వచ్చినస్వనాధు
కళిని జంద్రాపీడఁజనపతిసుతమూర్తిఁ గాంచి యిట్లనియెను • గరుణ దోష

ఆ. మనుజనాథతనయ! • మనమందఱి మ్మిటు

చచ్చి బ్రతికి మరల • సంగతులము

పత్రలేఖ యెటకుఁ • బటచెను దద్వాత్త

యెటుక పడ దొకింత • యేని యెందు 269

క. అనుటయుఁ జంద్రాపీడుఁడు, గని సంతస మాత్మ దానిఁ • గని యిట్లనియెన్
ననితరొ! యెటుండును నిట, చనియెను నాచాన తనదుఁజగమున కపుడే.

క. మునిసుతకన్తుఁడనై నేఁ, జనుదెంచెడునపుడు మనుజఁజగలికి నాకా
మిని యిట్లనియెను పల్లభ! నిను విడి నిముసంబు నుండఁ నేరను నిచటన్.

క. మనుజజగంబున నొంటిగ, ననుఁ బాసి యటుండు దీవు • నరపతి! నేనున్
జనుదెంతు నీదువెంబడిఁ, గొని పొమ్మన వల దటంచుఁ • గొసరి నుడివినన్.

క. విన కాసతి నావెంటను, మును భూబోకంబునందుఁ • బుట్టెను నానే
వను సల్పంగ జన్మాంతరమును గొను యే మృతినిఁబొందఁముదితయుఁ దానున్.

క. మనుజజగంబున మగుడన్, జనియింపఁగఁ గోరవలదు • సతి! యని నేఁ బ
ర్తిని బంపితి నిజబోకంబున కచ్చటఁ గాంచఁ గలవు • పొలఁతిరొ! దానిన్.

క. అథవుడఁ గాదంబరి కా, విని రోహిణిపేశలశకు • విమలస్నేహం
బునకును బాధిన్యశ్రీ, బునకు నుదారతకు మదిని • బొడల వెటఁ గడున్.

క. భునతరఁ జ్ఞాభరమున, నననేరక యేమి యవనఁతాస్య యగుచుఁ గ్రిం
దును గాంచు చుండె నంతటఁ, జనెఁ బడమరదెసకు సారసస్వామి పడిన్.

క. జననద్యయాభికాంక్షిత, వనితాసంభోగనుఖము • బ్రభుచంద్రులకున్

దనర నొనర్పంగ నా రవి, చనె రాగపతాకయనంగ ♦ సంజయు నలరొల్ల. 277
 వ. అంత విభావరి యేతెంచి ప్రసంచమెల్లఁ జంద్రోదయాభిరామంబై పేటెం
 గుటయు. 278

సీ. అనుభావితవరస్ప ♦ రాలింగనసుఖంబు వికసితనయనాబ్జ ♦ విలసితంబు
 శిథిలనీవీబంధ ♦ చేష్టిత వ్యాప్తపాణినివారణ ♦ పౌఢిమంబు
 నశిథిలితాశీతి ♦ విశదబంధోజ్జ్వలదళవిధచుంబన ♦ దర్పితంబు
 నప్రాధ్నితరతిసమాప్తిత్ర పాభోగ మమణితత్ర వణభి ♦ యానకంబు
 శే. నగుచుఁ జరకాలకాంక్షిత ♦ మైనప్రథమ
 సురతసుఖసాగరంబున ♦ సుదతిఁ జిత్ర
 రథుకుమారితఁ దేల్చి యా ♦ రాజనూనుఁ
 డభిమతానందసందోహ ♦ మడరఁ జేసె. 279

క. వదిలినముల నొకదినముగ, మదిసలగుచుఁ గడపి యంత ♦ మామ యనువఁగాఁ
 బొదలుచుఁ జనియెను నిజపితృ, పదసరసీజములకడకుఁ ♦ బడఁతియు నతఁడున్.

క. చని తనతోఁ గన్వంబులఁ, గనినట్టిన్మపాలతనయ ♦ గణములనెల్లన్
 దనసరివారిగ నొనరిచి, పనిచెన్ జెలిఁ బుండరీకుఁ ♦ బాలింప నుహిన్. 281

క. పనులెల్ల మాని భగవంతునిఁ గొలుచుచుముదముఁగనుచుఁ ♦ దూఁగుచుసిరులన్
 దనరెడుతలిదండ్రుల నను, దినమున్ సేవించుచుండెఁ ♦ దియ్యుఁదనమునన్.

సీ. పురివారు ముదమునఁ ♦ బొరిఁబొరిఁ దనుఁజూన జన్మభూప్రీతి నుజ్జని నొకప్పు
 ననుపమరమణీయ ♦ ఘనహేమకూటంబునం దొక్కపరి శ్వేతుఁ గాదరమున
 నొకపరి రోహిణీ యువతిపైఁ దమి సుధాసురభిశీతలనిశా ♦ కరుజగానఁ
 బుండరీకప్రీతి ♦ నిండువేడ్క నొకప్పు జలజాలయావాస ♦ సద్గమమున

శే. దేవికాదంబరికి నెటఁ ♦ దియ్యుఁదనము
 పుట్టు నయ్యయిసురుచిర ♦ భూములందు
 నాతఁడు వసిందు చొక్కొక్క యపుడు వివిధ
 సుఖములం దేలుచుండె నా ♦ సుదతితోడ. 283

వ. ఇట్లు జన్మద్వయా కాంక్షితంబులును బ్రతిదిననవనంబులును ననితరానుభూత
 పూర్వంబులును సగునయ్యయివినోదవిశేషంబులం దవిలి యాచంద్రాపీడుండు
 కాదంబరితోడ నిచ్చావిహారంబులం గ్రీడించుచుండె. అట్లాక్కచంద్రా
 పీడుండును గాదంబరియునె కాదు కాదంబరియు మహాశ్వేతయు, మహాశ్వే
 తయుఁ బుండరీకుండును, పుండరీకుండును జంద్రాపీడుండును సర్వకాలసర్వా

వృత్తం బరస్పరం బెడఁబాయక వివిధాఖిలసుఖసందోహంబుల యథేచ్ఛం గాం
చుచు నిర్భరనిరతిశయానందంబునం బొదలు చుండిరి 284

తే. స్వస్తి యగుఁ గాతఁ బ్రజలకు; † త్కృతలంబు
రాజు లేలుత న్యాయమా†ర్థమున నెపుడు;
గోద్విజులకు శుభంబు చే†కూరుఁ గాక,
జగములకు నెల్ల సౌఖ్యంబు † జరుగుఁ గాక. 285

— కృతినమర్పణము —

క. నీకృప పెంపున సల్పిన, యీకృతి నర్పింతు నీకు † నెలమి దలిర్పఁ
జేకొనుము భక్తవత్స!; ప్రాకటముగ దక్షిణాస్య! † భక్తసువశ్యా! 286

ఉ. దీనజనావనా! వినుతఁ దివ్యగుణా! భవపాశమోచనా!
దానవమర్దనా! హృషితఁ తాపససత్కృతపాదపూజనా!
మానితసజ్జనా! మదనఁ మానవిదారణ! శేషభూషణా!
మానక యీకృతిఁ సుకవిఁ మాన్యముఁ జేయవె దక్షిణాననా! 287

చ. కొడుకులు కూతులుఁ గలరు † కుంభిని నిల్చు మదీయనామ మం
చడరుదునా యొనర్చితిని † నాకతధర్మము లివ్వి నా కొసం
గెడుఁ బరలోకసౌఖ్యముఁ † గీర్తిని నంచు ముదంబుఁ గాంతునా
యడగుదు దేన నీకృతియ † యన్నిటికిఁ దయ దీనిఁ బ్రోవవే 288

శా. సంతానంబులలోన నెక్కు డగునీఁ సంతానమే నీకృపఁ
సంతోషం బెసలారఁ గంటి శివ! యాఁ శావీధులం దీని వి
శ్రాంతిం బొందఁగఁ జేసి సత్కవులకుఁ † సమ్మోదముం గూర్చి నా
చింతల్ మానిచి నాదుపేరు నిలువం † జేయంగదే యీశ్వరా! 289

శ్రీ. సంతానంబులలోఁ గృతి, సంతానమే సత మటంచు † శాస్త్రముల సుధీ
మంతులు పల్కుదు రానుడి, సంతస మందంగ నిజము † సల్పుము దేవా!

క. అలఁతిని మఱి దేనను నే, నిలువఁగ నాపేరు భువిని † నీదయ దీనఁ
గలుపంగఁ దలఁచినాడను, సలుపవె నాప్రార్థనంబు † సఫలము దేవా. 291

మ. చలచిత్తుండను శ్రాంతుడఁ జడుడ నశ్రాంతాధిసంవాసుడఁ
దెలియఁ సత్తు నసత్తు శేవలము నే † దీనుండ నాచే నెటో
పలుకం జేసినవాడ నీకృతిఁ గృపఁ † బాలించి దీనిఁ భువిఁ
గలకాలంబు వెలుంగఁ జేసి ముదముఁ † గావించి రక్షింపవే, 292

శ్రీశృంగారకాదంబరి - ఉత్తరభాగము

ఉ. ఎవ్వనినామ మీభువిని ♦ నెన్నిదినంబులు నుండు నన్నినాళ్
నెవ్వగ లేక స్వర్ణమున నిత్యసుఖంబుల నందు నాతఁ డ
మవ్వపుఁబల్కులన్ మదిని ♦ నమ్మి రచించితి దీని సత్కవుల్
నవ్వకయుండఁ బ్రోవు కరుణన్ భువి నారవితారకంబుగన్.

293

ఉ. వేడను రాజ్యమున్ ధనము ♦ వేడ దుకూలములన్ సువర్ణముల్
వేడను నగ్రహారముల ♦ వేడ హయంబుల సామజంబులన్
వేడెన నీపదాంబురుహావీధి వసించుచు నీదుదాస్యమున్
వీడక యెట్లు మానసిక ♦ వేదన మాని సుఖంప నీశ్వరా.

294

మాలిని. జయతు జయతు దేవా! సర్వతోజ్ఞేతృరావా!
జయతు జయతు దేవా! జన్మపాథోధినావా!
జయతు జయతు దేవా! సర్వపాపాఘదావా!
జయతు జయతు దేవా! నన్ను తోరు ప్రభావా!.

295

మత్తకోకిల. మంగళం బగు నీకు నెప్పుడు ♦ మారమానవిదారణా!
మంగళాలయ మంగళాసతి ♦ మంజువాజ్ఞధుపారణా
భృంగినందిగ జేంద్రవందిత ♦ భీనివారణపండితా!
సంగరాంగణశూరనందిత ♦ సాధుపాలనమండితా!.

296

గద్య. ఇది శ్రీమేధాదక్షిణామూర్తివరప్రసాదలబ్ధసరసకవిత్వజ్ఞైభవ చింతలపల్లి
వంశపయఃసారావారరాకాక్షై రవబాంధవ శ్రీపీఠమాంబాత్ర్యంబకప్రియ
తనూభవ సుజనవిధేయ నరసింహనామధేయప్రణీతం బైనశృంగారకాదంబరి
యను మహాప్రబంధంబునందు నుత్తరభాగంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము
సంపూర్ణము.

సర్వము సంపూర్ణము.

శ్రీరామార్పణమస్తు. శ్రీమేధాదక్షిణామూర్త్యర్పణమస్తు
శ్రీ శ్రీ శ్రీ. ఓం శాంతి శాంతి శాంతిః శ్రీ శ్రీ శ్రీ.
ఓంతత్సత్.

శ్రీశృంగారకాదంబరీశోధనపత్రము.

—000—

పూర్వభాగము, ప్రథమాశ్వాసము.

పుట. పద్య. అసాధువు.	సాధువు.
5 • 25 శ్రుతిచరం	శ్రుతచరం
„ 26 దజ్ఞ	దజ్ఞ
7 40 గడిగొను	గడిగొను
8 50 గదనార్జున	గదనార్జున
18 79 బరిపిరి	బనిపిరి
15 99 విసేతజగతి	విసేతజగతి
17 110 యతి	నతి
„ 113 చీని	జీని

పూర్వభాగము, ద్వితీయాశ్వాసము.

24 4 సత్యంబు	సత్యంబు
80 39 తాచు	తాచు
„ 43 మాలకలితంబు	మాలికాంతంబు
82 50 డెట్టా	డెట్టా
85 71 హరిణి	హరిణి
89 97 నేమము	నేమము
40 112 గోమాయ	గోమాయ
43 134 వీటిఁబుచ్చి	వీటిఁబుచ్చి
44 140 జక్కపదం	జక్కపదం
50 185 మునులు	మునులు
50 185 ధైర్య	ధైర్య
55 224 సమృతుఁడు	సమృతుఁడు
59 251 బలిస్థిగ	బలిస్థిగ
„ „ కుశముల	కుశలను
60 268 నల	స్థల

„ „ నృపేందా! నృపేంద్ర!

పూర్వభాగము, తృతీయాశ్వాసము.

64 28 ప్రాసాద	ప్రాసాద
„ „ మనంగా	మనన్గా
69 54 యుధిష్ఠిరనకు	యుధిష్ఠిరనకు
„ 56 పులకింపగఁగ	పులకింప నక
71 70 ప్రకటిత	ప్రకటిత
72 72 ఘువ్యమానో	ఘువ్యమాణో
76 102 లిత్తు	లిత్తు
77 113 మానని!	మానని

పుట. పద్య. అసాధువు.	సాధువు.
84 160 బంపిన	బంబిన
95 235 బలాధికుఁ	బలాహకుఁ
96 245 ఎలాహకుండు	బలాహకుండు
100 274 తాప్తది	తాప్తది
101 287 మండలమున	కుండలమున
102 „ జలధరనముల	జలధరదినముల
„ 291 సుందమూర్తి	సుందరమూర్తి
111 353 సుప్రకోష్ఠం	సుప్రకోష్ఠం
„ „ పురష	పురుష
112 357 సరో	సరో
114 368 శిత	నిత
115 379 వీరనయుఁ	వీరణయుఁ
120 417 ముందరముల	మందిరముల
125 463 బాయెఁడా	బాయఁడా

పూర్వభాగము, చతుర్థాశ్వాసము.

127 8 మానవుం	మానవుం
129 23 పవిదిని	పవిదిని
„ 25 పోచ్చి	పోచ్చి
132 43 దానికి	దానికి
133 52 నిర్వ్యసనిత్వము	నిర్వ్యసనత్వము
141 110 లయి	లై
„ 111 శఫరీ	శఫరీ
159 261 మండపకంభం	మండపికంబం
„ 265 నప్రాకృతమయి	నప్రాకృతయయి
162 288 యొప్ప	యొప్ప

పూర్వభాగము, పంచమాశ్వాసము.

171 45 గాలిగుడు	గాలిగుడి
174 67 తాపసి	తాపసు
„ 70 నిరాదరము	నిరాదరత
187 185 శిలీముఖు	శిలీముఖ
193 229 నేమము	నేమము
196 252 కెలిమి	కెలిమి
198 264 కాంతి	కాంత
199 271 నెత్తుములు	నెత్తులు
200 277 బడి	బడు